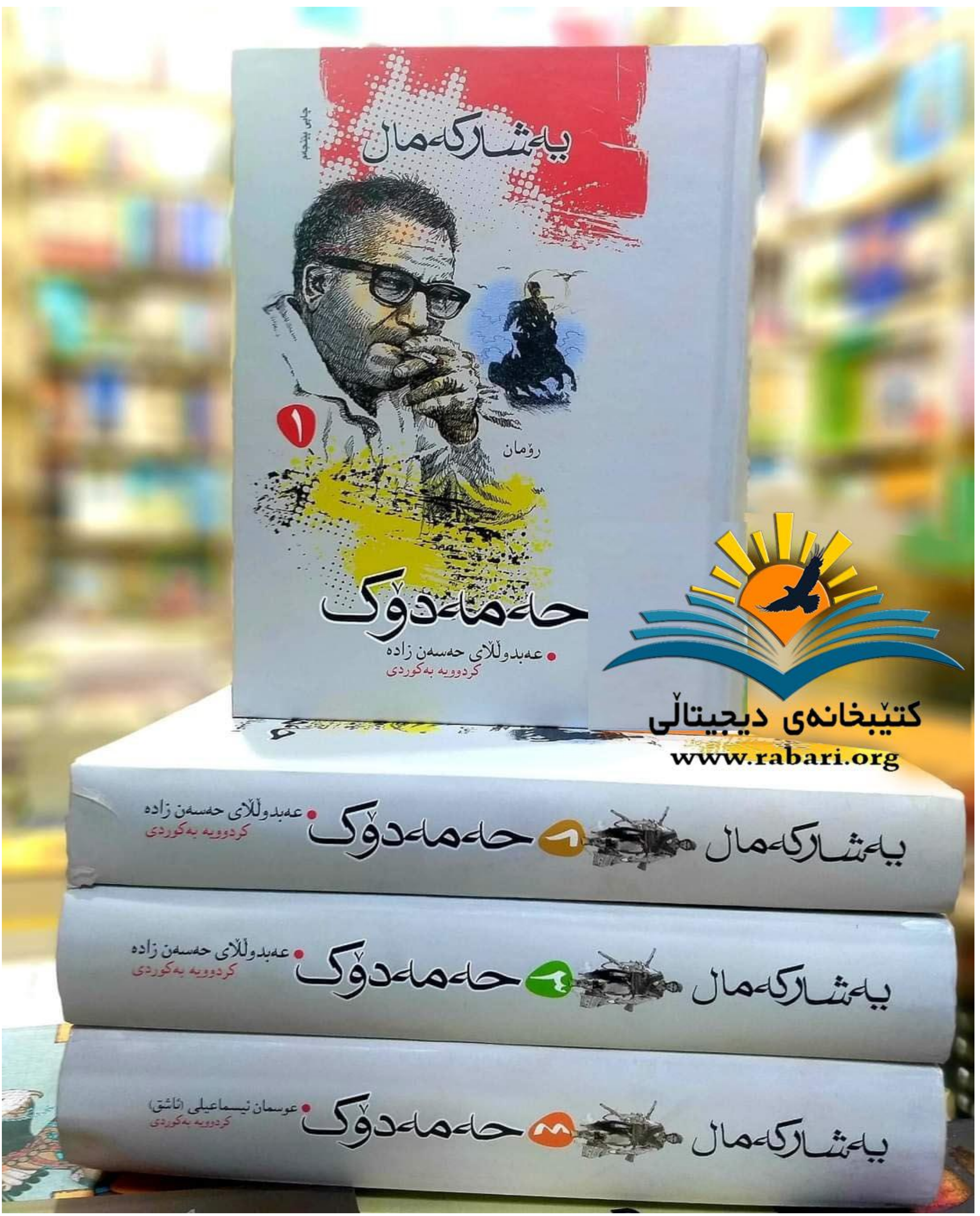
بەشارکەمال
ڕۆمان
حەمەدۆک
عەبدوڵڵای حەسەن زادە
کردوویە بەکوردی
کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
عوسمان ئیسماعیلی (ئاشق)

2

وتەیەك

پاییزی ساڵی ١٩٨٦ بەرگی یەکەمی داستانی "حەمەدۆك" شاکاری نووسەری بەناوبانگی تورکیەنووس "یەشار کەماڵ" و وەرگێڕانی نووسەری ئەم دێڕانە لەسەر ئەرکی "دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی" - کە زۆر سوپاسی دەکەم - بڵاو کرایەوە.

لەو کاتەوە تا ئێستا هەم بۆخۆم بە ئاواتەوە بووم کە هەلم بۆ بڕەخسێ و بتوانم بەرگی دووهەمی ئەو داستانە شیرنەش بکەمە کوردی و بیخەمە بەر دەستی خوێنەرە بەڕێزە هاوزمانەکانم, هەم بەشێکی یەکجار زۆر لەو کەسانەی بەرگی یەکەمیان خوێندوەتەوە, بەنامەو رووبەڕوو لەبارەی بەرگی دووهەمەوە پرسیارکوتیان کردووم:"حەمەدۆك کەنگێ دێتەوە؟", بەرگی دووهەمی حەمەدۆك خەبەری چیە؟". "خەبەروباسی حەمەدۆك چیە؟"و زۆر پرسیاری لەو بابەتە.

ئێستا خۆشحاڵم کەدەبینم دووساڵ پاش بڵاوبوونەوەی بەرگی یەکەم توانیومە ئاواتەکەی خۆم و داوایەکەی ئەو خوشك و برا رووناکبیرە کوردانەم "نیوانیو" بەجێ بێنم و بەرگی دووهەمی "حەمەدۆك" بکەم بە کوردی. ئاواتم ئەوەیە لە دواڕۆژێکی نیزیك دا بکەوێتە ژێر چاپ و "بێتە بەر چرایە"و بگاتە دەستی ئۆگرانی چارەنووسی "حەمەدۆك".

لەسەر وەرگێڕانی بەرگی دووهەم دەمەوێ هێندێ شتی پێویست روون بکەمەوە:

هەم بەرگی یەکەم و هەم بەرگی دووهەم - بە شێوەی سەرەکی - لە فارسیەوە کراون بە کوردی و زمانە کوردیەکەیان یەکە. بەڵام ئەو دوو بەرگەی رۆمانی "ئینجەمەمەد" لەلایەن دوو کەسەوەو بە دوو سەلیقەی جیاواز کراون بە فارسی. لە کاتێك دا مامۆستا "ثمین باغچەبان" لە وەرگێڕانی بەرگی یەکەم دا بەشی زۆری ناوەکانی نێو ئەو رۆمانەی کردوە بە فارسی, "دکتر ایرج نوبخت" لەگەڵ وەرگێڕانی بەرگی دووهەم زۆربەی هەرەزۆری ناوەکانی - کە زۆریش زیاتر بوون - هەروەك خۆیان هێشتوەتەوە. ئەوانەش کە کردوونی بە فارسی, کەمیان لەگەڵ فارسیەکەی بەرگی یەکەم وەك یەکن.

ئەمنیش بەش بە حاڵی خۆم لە وەرگێڕانی بەرگی یەکەم دا بەشێکی زۆری ناوەکانم کردوەتە کوردی و بۆ ئەوەی داستانەکە لەگەڵ "میزاجی کوردەواری" یەك بگرێ, بەرگێکی خۆماڵیم بە بەر قارەمانەکانی دا کردوەو تەنانەت شاخ و کێوەکانیشم بە رەنگی کوردەواری کێشاوەتەوە.

بەڵام چونکە لە تورکی دا دەستم زۆر کورتە لە بەرگی دووهەم دا ئەو کارەم لە دەست نەهاتوە. هەربۆیە بە ناچار ناوی قارەمانەکان و جێگاکەیان لە بەرگی دووهەم دا "دوو تۆو"ن. ئەو ناوانەی لە بەرگی یەکەم دا هاتوون, لە بەرگی دووهەمیش دا هەروەك بەرگی یەکەمی کوردیەکە دانراونەوە بۆ ئەوەی خوێنەر بیان ناسێتەوەو بەسەریان بکاتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆربەی نیزیك بە تـەواوی نـاوە تازەکانیشـم هـەر بـەو جـۆرە کـە لـە فارسـی‌یەکەدا هـاتوون ـ دیـارە بـە ڕێنووسی کوردی ـ هێناون و دەستم لـێ‌نەداون.

ئەوەی ئەمن بزانم تا ئێستا ئەم ڕۆمانە چوار بەرگی بە تورکی لـێ‌بڵاو بوونەوە, بەڵام ئاگام لـەوە نیـە کـە بەرگەکانی سێ و چواری بوونە فارسی یان نا؟ بـە ئاواتـەوەم لـە دەسـتم بـێ لـەدواڕۆژ دا ئـەو دوو بەرگـەی دیکەشی بکەمە کوردی و کارەکەم بەنیوەچڵی نەهێڵمەوە.

خۆ ئەگەر ئەمنیش ئاواتەکەم وەك زۆر ئاواتی دیکە بردە بن گڵ, ئەوە "دەست نیە لە گۆزەی مابـێ", بـا یەکی دیکە قۆڵی لـێ هەڵماڵێ و کارەکەی من تەواو بکا. ئارەزوومـە بـەرگی دووهـەمی "حەمـەدۆك" بتوانـێ جێگای خۆی لە کتێبخانەی کوردی و لە دڵی گەورەی خوێندەوارانی کورد دا بکاتەوە.

پاییزی ١٩٨٨ وەرگێڕ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چۆمیجەیهان بە جنووبی دەشتی ئاناوارزا دا تێدەپەڕێ. لە کێوی هەمیتە ڕا هەتا دەگاتە بەردەڵانەکانی ئاناوارزا راستەڕێ و بێ ئەوەی قۆرت و پێچێکی زۆری بێتە پێش, دەڕواتە خوارێ. لە هێندێ جێگا ئاوەکە زۆری عەرز دادڕیوە. جار جار خاکی لێوارەکان تێدەڕووخێ و شلپە لە ئاوەکە هەڵدەستێنێ و بڕاوایییەکان کە دەڵێی بە شمشێر بڕیویانن ددانە ددانە بوون و لە لێواری چۆمەکە هێندێ چزیرکی چووکەڵەی خیزیان دروست کردوە.

لە هێندێ شوێن, چۆمەکە وردە خیزی خۆی پان دەکاتەوەو لەو دەشتەدا داوێنی لێبڵاو دەکاتەوە. لەو جۆرە جێگایانە لەنێو تەنکاو دا هەزاران ماسیی سووفیی گەورە کە لە تیشك دا ون بوون, بە دوای یەك دا دەخزن و شەپۆل دەدەنەوە. قەراخەکانی رووبار پڕن لە قامیشەڵانی چووکەڵە کە لەو قامیشەڵانانەدا بۆقە شینکەی گەورە گەورەو ماسیخۆرکەی مل درێژو رەنگ خۆڵەپۆتینە دەسووڕێنەوە.

داری گەزیچار, بڕکە ئاڵەتی کێوی, داری بی, سنۆبەری کێوی و دەوەنە تووترك بست بە بست لێوارەکان دادەپۆشن. زەرگەتەو ژەنگەسوورەو مێشە شینکە لەبەر گەرما خەریکن هێلانەی خۆیان دروست دەکەن" بە جۆرێك کە بێشەکە لەبەر وزە وزی مێش و مەگەز ئارامی لێهەڵگیراوە. پەڕەسێلکەکان بەو باڵی نەخشین و مۆنج مۆنج و بەو دەندووکە درێژەوە کە وەك پشتی جڕوجانەوەرێکی پشت رەق دەچێ دەگەنە جێ" و لە دابڕاوایی قەراخ چۆمەکەدا کە دەڵێی بە شمشێر بڕیویانە ماوەی چەند رۆژ خەریکی هەڵقەندنی قووڵکەیەکی باریك و قووڵ دەبن. ئەوان هێلانەی خۆیان لەنێو جەرگی زەوی و لە قووڵایی دا دروست دەکەن.

گوندەکانی هەمیتە, ئورهانیە, سەلیمیە, ئەندەڵ و کەسیك کلی لە قەراخ چۆمی و لە نێوان کێوی هەمیتەو قەڵای ئاناوارزادا, واتە لەسەر رێگای قەڵای ئاناوارزا هەڵکەوتوون. چۆمەکە بە گۆڕینی رێبازەکەی, جاروبار لەم گوندانە دوور دەکەوێتەوەو روو لە هێندێك دێی دیکە دەکاو جاری واشە هێندە نیزیك دەبێتەوە, کە دێتە نێو ماڵان. زۆر جار رێ کەوتوە کە لافاوی گەورە نیوێکی گوندەکانی بردوە.

جەیهان لەنیزیك ئاناوارزا گۆمێکی گەورە دروست دەکاو بن قەڵای ئاناوارزا وەك گۆلێکی لێدێ کە هەمیشە دەسووڕێ. ئاوی ئەو گۆمە لە سەدان جێگە وەك گێژاوێکی چووکەڵە هەڵدەقوولێ, بەرز دەبێ, قووڵ دەبێتەوەو بە بڵقی ورد وردو بە خێرایییەکی سەرسوڕهێنەر بێوەستان دەسوورێ و دەسووڕێ بە جۆرێك ئەگەر لکە دارێك یان گەڵایەك بکەوێتە نێو گۆمەکە بێ ئەوەی بچێتە جێگایەکی دیکە لەم گێژاو بۆ ئەو گێژاو بەسەر ئاوەکەوە دەخولێتەوە.

وەختێك پەپوولە پەلامار دێننە سەر ئەم ئاوانە, بە فڕینی سەدان هەزار پەپوولە, ماسیی سیلوێری گەورەتر لە بنیادەم زارە گەورەو سمیڵ دارەکەیان لێك دەکەنەوەو شالاو بۆسەر رووبەری ئاوەکە دێنن و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاش قووت دانی کۆمایەك پەپوولە لوور دەبنەوە نێو ئاوەکە. لەو کاتانەدا ئاوەکە پڕ دەبێ لە بلّقی رەنگ زەرد.

بەردەلّانەکەی قەلّای ئاناوارزا وەك گەمیەیەك دەچێ کە لە جنووبەوە بۆ شیمال لەنگەری گرتبێ. ئەو گەمیەیە بە وێرانە تێك تەپیو و لەمێژینەکانیەوە, هەر ساتێك لە دەریایەکی مەندو ئارام دا بەسپایی و بە بێ هیچ تەکانێك بەرەوپێش دەڕواو ئەگەر لە شاخە بەرزو بنەوش و رژدەکانی سەرکەوین و روو بکەینە رۆژهەلّات, لە پێش دا کێوی هەمیتە بە لووتکە تەماویەکەیەوە دەبینین" و ئەگەر بەیان بنگوێ و ئەگەر مژ هەلّکشێ بۆ بەرزاییەکان, لەو لووتکەیە گلّکۆی پیاوچاکێك لەگەلّ کۆڕەوە دارێك دەبینین. لە پاش کێوی هەمیتە تەپۆلکەکان تەخت و پان دەبنەوە. دەوروبەری گوندی "بووزکوویوو" رووتەنە" خاکێکی بوورەو بەیارە کە لە دوورەوە سپی سپی دەچێ" بەلّام لە دەوروبەری گوندی "جیجیك" خاکەکە دەگۆڕێ. رەنگی خاکەکە رەش دەچێ و سەوزایی دارستان دەست پێ دەکا. لێرە دەوروبەر بە گوڵ داپۆشراوە. لەنێو کێلگەکانی جیجیك دا مەزرایەك لە مووزاییکی بیزانس دروست بووە کە لە نێو دەشتەکەدا وەك باخێکی گەورە لە گلّووکی کێوی خۆی دەنوێنێ.

"قەدیرلی" لە جنووب و تەپۆلکەی "سوولەمیش" لە قەدیرلیە... لە سوولەمیش تاك و تەرا داری مۆرد بە بۆنی قورسیانەوە رواون. تەپۆلکەی سوولەمیش داری لێ نیە, بەلّام یەك پارچە سەوزە. چۆمی ساووران لە خوار تەپۆلکەکە هەلّدەقولێ و بەسەر دەشتەکەدا دەڕواتەخوار.

جادەی "کووزان" لەجنووبی رۆژئاوای ئاناوارزایە... چۆمی "سوومباس" ئەم جادەیە دوولەت دەکاو هەتا بن گابەردەکانی ئاناوارزا درێژەی هەیە. گوندی "حاجیلار" لەوبەری سوومباس, لە رۆژئاوای قەلّای ئاناوارزایە... و کەمێك ئەولاتر گوندی "ئەسلانلی"یە... ئەم گوندە کوردی لەکی لێدەژین کە پێشتر پێیان دەگوتن "تەیری راوێ". دوورتر لەویش "دوومل‌ی قەلّا" دەبینی کە دەلّێی بالّەکانی لێك کردوونەوە بۆ ئەوەی زۆر بە خێرایی بەرەو دەریای مەڕمەڕە هەلّفڕێ. دووملی قەلّا هەمیشە لەنێو مژ دایەو لەگەرمادا شاخە سوورەکانی هەلّمیان لێهەلّدەستێ.

ئەم دەشتە, دەشتی بە پیت و بەرەکەتی ئاناوارزایە, و لەنێو ئاناوارزاش دا گۆلاوی لێلّ, پڕ هەراو دەنگ و بێبڕانەوەی "ئاکچاساز" بەو قامیشەلّانی وەك بێشەیەوە هەلّکەوتوە کە نە بالّندەی لێدەردەچێ و نە ماری تێدەچێ. گوندە تورکمەن نشینەکان بەو کەوێلّانەوە کە لە قامیشی وشك و جەگەن ساز کراون لە دەوروبەری ئەو گۆلاوەن... گۆلاوی ئاکچاساز لە شیمال لەو جێگایە دەست پێ دەکا کە چۆمی ساووران لەگەلّ جەیهان تێکەلّ دەبێتەوەو لە جنووبیش راست لە خوار گوندی "وایوای" کۆتایی دێ.

خاکی بەرێژەوی ئاناوارزا سالّی سێ جار بەرهەم دەدا. لە سایەی ئەم خاکە تەڕو تازەو تورت و چەورەوە لە هەر رۆژێکی سالّ دا جۆرە گیایەك لە زەوی دەڕوێ. هەرچی لەم دەشتە دەڕوێ دوو, سێ و تەنانەت پێنج هێندەی رووەکی جێگای دیکە دەبێ. رەنگی گولّەکان, رەنگی گیا سەرسەوزەکان و رەنگی دارەکانیشی

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

شتێکی دیکەیە. ئەم رووەکانە ئەگەر سەوز بن وەك بلووری سەوز وان و ئەگەر زەرد بن زەردێکی کارەبایین. سوورەکەی وەك گڕی ئاگر سوورەو شینەکەی هەزار جار شین ترە. باڵی باڵندەو پەپوولەکانی, توێژو پشتی مێروولەو جڕوجانەوەرەکەی لەنێو هەزارو یەك رەنگی ئەفسووناوی دا دەدرەوشێنەوە. لەم دەشتەدا, جڕوجانەوەر, پەپوولەکان, پەلەوەرەکان و کوللەکان وەك تۆفان وەڕێ دەکەون. رۆژێك دەبینی لە دەشتی ئاناوارزا تۆفانێك لەو پەپوولانە کە بە هەزارو یەك رەنگ دەدرەوشێنەوە, بەرپا دەبێ. دارەکان, گیاکان, بەرد, خاك, سەرزەوی و ژوورەوەی ئاسمان لە پەپوولەدا ون دەبێ. پەپوولەی زەلام زەلام بە رەنگی زەرد, سوور, سەوز, شین و سپی هەریەکەی بە قەدەر باڵندەیەك تێکەڵ دەبن, دەبنە یەك و دەبنە گێژاوێکی گەورەی پەپوولە, وەك شەهابێکی تیژڕەو بەرەو ئاسمان وەڕێ دەکەون, شەپۆل دەدەن, بەسەر بیاباندا بڵاو دەبنەوەو پاشان بە هەڵفڕینێکی لە نەکاو لە کاتێك دا وەك پەڵە هەور بەرز بوونەوە بۆ ئاسمان, دنیای دەوروبەری خۆیان دەکەنە دنیایەکی بێوێنە, سەرسوڕهێنەر, نائاسایی و ئەفسووناوی. رۆژێکی دیکە دەبینی مێرووڵە سوورە زەلامەکان بە تەکانی وەك فەنەر لەسەر لاقە درێژەکانیان روو دەکەنە دەشت و بە پەلە لەم سەری دەشتەوە دەڕۆن بۆ ئەوپەڕی. رەنگە رۆژێکیش دیتبێتت کە بایەك لە زەرگەتەو ژەنگەسوورەی چزووەشێن هەڵ دەکا.

ئەم دەشتە گوڵە ئەستێرەکانیشی زۆر گەورەن. شەوانە دەشتی ئاکچاساز بە فەرشێك لە ئەستێرەی پڕشنگدار دەڕازێتەوە. گیاکان, دارەکان, گوڵەکان, گەڵاکان و لکەکان تا بەیانی لەبەر گوڵە ئەستێرە لە تیشك دا نوقمن. ئەندازەکەیان لە ژمارە نایەو بە پاڵ یەکەوە هەڵدەفڕن. ئەودەم تۆفانێك لە ئەستێرەی پەرش و بڵاو هەڵدەستێ و ئەستێرەی عەرزو عاسمان سەرڕێژ دەکەن, دەبنە یەك و تێکەڵ دەبن. لەم دەشتەدا مێشە شینکەکانی, کوللەکانی و جڕوجانەوەرەکەی بە توێژی رەق و بنەوشی ترووسکەدارەوە, هەموو تێکڕا لە یەك تۆفان دا دەکەونە جم وجۆڵ.

لەدەشتی ئاناوارزا هەموو شتێك: گیا, دار, باڵندەو جڕوجانەوەر بێ راوەستان لە جووت بوون و زەوو زۆ دان. گیاندارو ئافەریدەکانی ئاناوارزا شتێکی دیکەن. گیاندارو ئافەریدەی دنیایەکی پڕ پیت و بەرەکەت, ساغ, پڕشنگدارو ئەفسووناوی.

قەراخەکانی گۆلاوی ئاکچاساز هەتا گۆلاوەکە خۆی, نێرگزەجاڕە. نێرگزەکانی دەگەنە پشتێن و بە ئەندازەی گوڵەباخێك دەپشکوون. قەراخەکانی ئەو گۆلاوە دەوران دەرو لە نێرگز دا زەرد هەڵگەڕاون" و هەربۆیە بەهاران گۆلاوی ئاکچاساز بۆنی گۆلاوی لێنایە. بۆنی نێرگز شیرن و لەبەر دڵان لە خاکی نەرم بەرز دەبێتەوە, لەگەڵ هەوای گەرم, لەگەڵ بەردو گیا, لەگەڵ داران و لەگەڵ ئادەمیزادو باڵندەو جڕوجانەوەر تێکەڵ دەبێ و کاریان تێدەکا...

هەر لەبەر ئەوەش بەهاران لە ئاناوارزا هەموو شتێك: مێش, جڕوجانەوەر, باڵندەو پێڕۆ بۆنی نێرگزی لێدێ. لەبەر هەتاوی مەیلەو گەرمی بەیانان نێرگزجاڕ بۆنێکی خۆشی لێهەڵدەستێ. لە بەهاردا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دانیشتووانی ئاكچاساز بە بۆنی نێرگز سەرخۆشن و وەك سەرخۆشان بە لادا دێن. لە دەشتی ئاناوارزا هەموو بوونەوەرەكان لە باڵندەو پیڕۆ بەو بۆنە سەرخۆشن.

سێ ئاسكی چاوڕەش - پاشماوەی هەزاران ئاسك كە لە رۆژگاری زۆر كۆن دا لە بیابانەوە هاتبوونە دەشتی ئاناوارزاو ئەو دەشتەیان پڕ كردبوو - لە حاڵێك دا وەك بریسكە دەڕۆن, بەنێو تۆفانی پەپوولەو كوللەو جڕوجانەوەرو مێش و بەنێو تۆفانی باڵندەو بەنێو بۆنی نێرگز دا تێدەپەڕن. لەكێوی هەمیتە تا قەڵای ئاناوارزا, لە قەڵای ئاناوارزا تا خوارەوەی گوندی وایوای, لە وایوای تا حاجیلارو خوارەوەی دووملی و لەوێوە هەتا لێوارەكانی جەیهان دەڕۆن و شەوو رۆژ دەگەڕێن. بێشەكانی گۆلاوی ئاناوارزا ئەوەندە پڕن كە گوللەیان لێتێپەڕ نابێ و ماریان تێناچێ. لە هێندێ جێگا ئاوی گۆلاوەكە قوڵت قوڵت دەكوڵێ و كەف دەكا" بە جۆرێك كە ناتوانی قامكی تێ نێی, وەك گڕی ئاگر دەسووتێنێ. لە هێندێ جێی دیكە ئاوەكە جۆرێكی دیكەیەو هیچ وەك ئەو ئاوە گەرمە ناچێ" بنەكەی پڕ لە وردە بەردەو روونەو وەك سەهۆڵاو فێنكە" و تیشكی خۆر كە لەو وردە بەردانە دەدا هەتا دووری رەنگ دەداتەوە. لە هێندێ شوێنیش ئاوەكە لێڵ و قوڕاوییەو بۆنی لێدێ.

عەرزە باتڵاغەكەش لە هەموو جێیەك وەك یەك نیە" هێندێك بەشی قامیشەڵانن و قامیشەكانی بەقەدەر دارێك هەستاون, هێندێك بەشی گیاجاڕن بەگیایەكی وردیلەو گڵووكی لاسك كورتی ترووسكەدارەوە, و شوێنێكی دیكەی چیمەنێكی ساف و بەربڵاو و یەكسەر شینەو جێگایەكی دیكەی دارەكانی هەڵچوون بۆ ئاسمان و لێرەوارێكیان پێك هێناوە كە ئەوەندە چڕو پڕە ئاسمانی تێڕا دیار نیە. جۆراوجۆرو رەنگاوڕەنگ, گیاكان, مالوێچە كە بە هەڵاتنی خۆر گوڵە شینەكانی بە ئەندازەی دوو لەپە دەست دەم دەكەنەوە, قامیشەڵانی پڕو پاڵ وێك داو, گوڵەزەردە, ئەو لەیلووپەڕانە كە هەركامێكیان لەنێو ئاودا وەك باوەشێك تیشك مەلە دەكا" ماسیی سووف, ماسیی سیلوێر, كیسەڵەكان و بۆقە شینكە زەلامەكان... ئەو هەورەی لە كۆمای مێشوولەكان دروست دەبێ, رەشمارەكان, ماری ئاوی, رێوییە كلك سوورەكان, چەقەڵە ترسەنۆكەكان, هەزاران مەلی ئاوی بە رەنگێكی خۆڵەمێشیی مەیلەو سەوزو لاقی بڵێندو ملی درێژەوە.

وەختێك لە چیاكانی توورووسەوە شۆڕ دەبیەوە بۆ دەشتایی, دەشت لە بێدەنگی دا نوقمە" نە دەنگی باڵندەیەك دێتە بەر گوێ, نە خوڕەی ئاوێك و نە ورتەی ئینسانێك - دەشت هەمیشە هەموو دەنگەكان قووت دەدا - بەتایبەتی كاتێك خۆر بە دەرەوەیە. وەختێك هەوا گەرمە, چووكترین دەنگ لەو دەشتە بەرز نابێتەوەو ئەم بێدەنگیيە هەتا نیزیك ئاكچاساز هەروا درێژەی هەیە. لە پاشان تەقینەوەی لەنەكاوی دەنگەكان ئینسانی تووشی سەرسوڕمان دەكاو خوێن لە دەمارەكانی دا دەبەستێ. لە گۆلاوەكە دەنگی جۆراوجۆرو تێكەڵ و نامۆ دێنە بەرگوێ. زیق و هۆڕی پەلەوەران, قرەقڕی بۆقان, دەنگی قوڵتەقوڵتی ئاوی گۆلاو, دەنگی سەیرو سەمەرەی جڕوجانەوەر, هاشەی لێرەوارو خشەخشی قامیشەڵان, قووقووی كەڵەباب,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەپەحەپی سەگان و لوورەی چەقەڵان لە قامیشەڵان دا دەبێتە یەك و وەك گوللە تۆپێك لە رووبار دا دەتەقێتەوە. ئاکچاساز پیاوی دەترسێنێ و هەربۆیەشە کە کەس بە ئاسانی ناوێرێ بچێتە ئاکچاساز.

خاکی ئاناوارزا" شاری مردووی هەزاران ساڵەی ئاناوارزا, بە قەڵا قایمەکانیەوە, بە بەردەڵانەکانیەوە, بە جەیهانەکەیەوە کە وەك شێتان هەڵدەچێ, بە چۆمەکانی ساووران و سوومباسەوە, بە باڵندەکانیەوە, بە هەڵۆکانیەوە, لە فەسڵی گوڵان دا بە گوڵەکانیەوە, لە وەرزی جموجۆڵی جرۆجانەوەردا بە جرۆجانەوەرەکەیەوە, بەو کێڵگانەوە کە لە هەر دەنکێك هەزار دەنك بەرهەم دەدەن, بە ئاکچاسازیەوە کە لە ژێر هەتاوی گەرمی دا چەندین چۆمی زوڵاڵی وەك بەفراو تێدەپەڕن, بە جادە خاکی‌یەکانیەوە, بە ماسی‌یە خۆهاوێژەکانیەوەو بە زەوو زۆی بێ‌پسانەوەیەوە لە باوەشی چوکووراوادا حەساوەتەوەو لەشی داوەتە بەر گەرماکەی و بە لەزەت و هەوەسەوە خەریکی ئیسرِاحەتە.

ئەودەم کە هەتاو لە پشت شاخەکانی ئاناوارزاوە روو دەکاتە رۆژئاوا, پەپوولەیەکی هێندەی باڵندەیەك بە نەخش و نیگاری پرتەقاڵی‌یەوە, بەو باڵانەوە کە لەسەر پشتێ جووتی کردوون, لاقەکانی بەسەر سەروچاوی دا دێنێ و لە حاڵێك دا پەیکەری ناسکی لەرزەیەکی شیرن دەی‌گرێ, نوقمی تیشکی هەتاو لەسەر لکێك بەرەورووی هەتاوی دەمەو ئاوابوون, هەڵدەنیشێ و جووڵە لە خۆی دەبڕێ, و راست لە لەحزەی خۆرئاوابوون دا کە سەرانسەری دەشتی ئاناوارزا: دار, ئاو, عەرزو عاسمان رەنگیان شین هەڵدەگەڕێ, پەپوولەکەش رەنگی شین بەخۆیەوە دەگرێ.

خاکی ئاناوارزا خاك نیە, زێرە" و ئەمە تەنیا "عەلی‌سەفابەگ" باشی دەزانێ و تام و لەزەتی ئەم خاکە تەنیا عەلی سەفابەگە کە لە قووڵایی دڵی دا هەستی پێ دەکا. هەرکەسە سەودایەکی چاك یان خەراپی لەسەر دایە, هەرکەس تەماعی لە شتێك دا هەیە. بەڵام سەودای عەلی‌سەفابەگ لەهەمووان خەراپترو لە چارەنەهاتووترە. عەلی‌سەفابەگ چاوی تەماعی لە خاکی رەش و بەرهەم دارو بەرێژەوی ئاناوارزاوە بڕیوە. هەموو رۆژێ وەختێك هەتاو سەر وەدەر دەنێ, عەلی‌سەفابەگ پێ دەنێتە سەر ئەم خاکە رەشەو لە کاتێك دا لە تاوان دەلەرزێ, هەتا هەموو دنیا وەخەبەر دێ, چاو لە دەشتی ئاناوارزاوە دەبڕێ.

ئەو, ئەم بێداری‌یە, ئەم هەزاران جرۆجانەوەرە کە تێکەوە داوێن, ئەو مارە ساغ و قەڵەوانەی رادەخزن, بۆقە شینکە زەلامەکان کە کەوتوونەتە سەر یەك و لەنێو گەشترین رەنگی سەوزدا دەدرەوشێنەوە, کیسەڵە چوست و توندڕەوەکان و ئەو جانەوەرانەی توێژە رەقەکەی پشتیان بەهەزارو یەك رەنگ دەدرەوشێتەوە, زەرگەتەکان, باڵندەکان, ئاسکەکان, لە وەختی گوڵان دا گوڵەکان, کیلگە بەربڵاوەکان, مەرەزەجاڕە سەرسەوزەکان, پەپوولەکان, ئاوەکان, گۆلاوەکان, بەفراوەکان, جادەکان, گێژەلۆوکەکان, ئەو هەورە سپی‌یانە کە دەسووڕێن و دەبارێنن, ئەم دنیا سەرسوڕهێنەرە پڕڕاپەڕو بەربڵاوە کە بێ راوەستان لە جووت بوون و زەوو زۆدایەو سامی رۆژی قیامەت دێنێتە بەرچاو و هەروەها لە دایك بوونی دنیایەکی دیکە, بە سەرەگێژەوە تەماشا دەکاو ئاگای لە خۆی دەبڕێ و دەیەوێ دەشتی ئاناوارزا بێنێتە نێو هەردوو باسکی و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له باوەشی بگرێ. ئەو کە جاران تەنانەت بستێك خاکیشی لە ئاناوارزا نەبوو, ئێستا کە بووەتە خاوەنی کێڵگەکانی ئاناوارزا, بۆچی هەموو زەوی‌یەکانی ئاناوارزا نەکاتە هی خۆی؟ بۆچی زەوی‌یە لە رادەبەدەرەکانی دیسانیش پەرە پێ نەدا؟ بە باوەڕی عەلی‌سەفابەگ ژیان یانی شەڕ" شەڕ بۆ وەدەست هێنانی زەویی زیاترو دیسان زیاتر. ئەگەر ژیان مانای ئەو شەڕە نەبێ, هیچ مانای نیە. شەڕ بۆ ئەستاندنی زەوی پیرۆزترین و بەجێ‌ترین شەڕە. بنیادەم لەم دنیایەدا ئەگەر شەڕ نەکا, ئیدی بە کەڵکی چی دێ؟ فەرقی لەگەڵ پووش و پەڵاش و درِك و داڵ چیە؟

بەڵام شەڕ لەسەر زەوی بەرە بەرە خەریك بوو دژوارتر دەبوو" چونکە ئەو تورکمەنانەی بە پێچەوانەی ویستی خۆیان و بە زۆر لەم خاکەدا, لە ئاناوارزا, لە چوکووراوا لە گەرماو مێش و مەگەزو خانووی قامیش دا نیشتەجێ کرابوون, وردە وردە تێدەگەیشتن کە جگە لە زەوی پەناگایەکی دیکەیان نیە. زۆر لەو رۆژانە تێپەڕیبوو کە دەکرا پارچە زەوی‌یەکی چوارپێنج هەکتاری بە پێنج کیلۆ خوێ, بە بزنێك, بە دە لیرە پووڵ, بەجەواڵێك یان بە لینگە گایەك بکڕی. پازدە بیست ساڵ پێشتر دێیەك بە هەموو هۆبەو هەواریەوە بە سێ هەزار لیرە کڕین و فرۆش دەکراو دەکرا رەعیەتەکانی ئاوایی بنێریە جێیەکی دیکە" بەڵام ئێستا وەزعەکە بە تەواوی گۆڕابوو و دانیشتووانی ئەو ماڵە قامیشانە حازر بوون لەسەر زەوی تەنانەت خوێنیش برێژن. مەسەلەیەك کە زۆری عەلی‌سەفابەگ ئازار دەدا, ئەوە بوو کە ئەو دەیتوانی لەوەختی خۆی دا کارەکانی لە بنەوە راپەڕێنێ بێ ئەوەی تورکمەنەکان شتێکیان دەست کەوێ. بەڵام بەو بایەخە کە ئەو بۆ زەویی دانابوو ـ کە ئەویش لە تەماعکاری‌یەکەیەوە هاتبوو ـ بە دەستی خۆی چاوو گوێی دێنشینەکانی کردبووەوە. شەڕ لەگەڵ دێنشینانی چاووگوێ‌کراوەوە زۆر دژوارو هەر لەو کاتەدا شیرن بوو. ئەو لەو باوەڕە دابوو کە ئەم شەڕە شەڕێکە شیاوی ئینسان" چونکە خاك, ئەم شتە بەنرخە نابێ زۆر هاسان دەست کەوێ.

وایوای یەکێك لە گوندەکانی ئاناوارزایە" کەمێك لە دێیەکانی دیکە گەورەترە. خەڵکی وایوای گەورەترین کۆسپی سەر رێگای عەلی‌سەفابەگ بوون" نە لە چەتەکان دەترسان و نە لە پیاوانی حکوومەت" نە قسەی خۆش بە لای وانەوە قیمەتی هەبوو نە قسەی ناخۆش. ئەوان وەك فریزوو بە زەوی‌یەوە چەسپابوون و چنگیان لێ‌گیرکردبوو و بەرامبەر بە هەموو بەڵایەك سنگیان کردبووە قەڵغان و شەڕیان دەکرد. ئەگەر عەلی‌سەفابەگ توانیبای هەر بەم گوندی وایوایە بوێرێ, ئەوی دیکەی ئاسان بوو و سەرانسەری ئاناوارزا لە دەستی خۆی دابوو.

وایوای لە لای سەرووی دەشتی ئاناوارزا, و لە خوارووی "تۆپراخ تەپە" کە هەتا وێ نیزیکەی نیوسەعات رێیە, واتە لەلای راستی گوندی "دەدەفاکلی" لەو جێگایە کە چۆمی ساووران بەدەشتێ دا بڵاو دەبێتەوە, هەڵکەوتوە. هەموو ماڵەکانی ئاوایی کەوێلێکن لە قامیش و جەگەن و چرپی. ئاناوارزا لەو جێ بەرزەی خۆیەوە بەسەر دەشتە هەموارەکەدا دەڕوانێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە چۆمی جەیهان هەتا تەپۆلکەی سوولەمیش، ئاناوارزا ئەوەندە ڕێك و هەموارە کە دەشت بە هەموو گۆلاوەکانی، دێیەکانی، بە هەموو جموجۆڵ و قۆرت و پێچ و تەنانەت بە هەموو مێشەو دارستانە چڕەکانیەوە وەك دەریایەك دیتە پێش چاو. لە پێش خۆرهەڵات دا دەشتی ئاناوارزا یەکسەر سپی دەبێ و ئەو دەشتە دەنگێکی لێ هەڵناستێ. ئەم خاکە، ئەم زەوییە کە هەر دەنگێك دەکاتە هەزار دەنگ لەم سەعاتەدا نوقمی بێدەنگییە.

لە کاتێك دا دەشت هێشتا سپی دەچێ، پەپوولەیەکی بە قەد باڵندەیەك بە ڕەنگی نارنجی بە باڵە کراوەوەو لەرزۆکەکانیەوە لەسەر لکێك هەڵنیشتوەو لاقی پێشەوەی بەسەر سەریدا دێنێ و ڕووبەڕووی ئەو خۆرە کە خەریکە هەڵ دێ خۆی خاوکێش دەکا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زی‌یه‌گه‌رمێنی له‌باشترین و به‌پێژه‌وترین خاك دا ده‌ڕوێ. به‌رزایی‌یه‌که‌ی له‌ بالآپیاوێك زیاتر نیه‌, به‌لآم كۆڕه‌و زۆر ده‌كاو به‌ جۆرێك كه‌ له‌ تاقه‌ ریشه‌یه‌ك باوه‌شێك چه‌قلْ ده‌رده‌كا. زی‌یه‌گه‌رمێنی به‌ ساوایی, ره‌نگی هه‌نگوینی‌یه‌و ئه‌و چه‌قلْه‌ هه‌تا پیرتر ده‌بێ, ره‌نگی به‌ره‌و تاریكایی ده‌ڕوا" له‌ هه‌نگوینی‌ڕا هه‌تا ره‌ش ره‌نگ ده‌گۆڕێ. زی‌یه‌گه‌رمێنی به‌هاران پێش هه‌موو شتێك چرۆ ده‌رده‌كاو شین ده‌بێ و گولْه‌ زه‌رده‌كانی ده‌پشكوون. ره‌نگی گه‌لآی زی‌یه‌گه‌رمێنی له‌ پێش دا سه‌وزێكی كالْه‌, گولْه‌ زه‌رده‌كانیشی كه‌م ره‌نگن, به‌لآم ورده‌ ورده‌ گه‌لآكان ده‌بنه‌ سه‌وزێكی پڕ ره‌نگ" سه‌وزێكی مه‌یله‌وره‌ش... و گولْه‌ زه‌رده‌كانیشی لای هاوینێ ره‌نگیان ده‌بێته‌ پرته‌قالْی.

له‌ چوكووراواو له‌ده‌شتی ئاناوارزا سه‌دان هه‌كتار لێره‌واری زی‌یه‌گه‌رمێنی هه‌یه‌. ئه‌م لێره‌واره‌ مه‌یدانێكه‌ له‌گه‌لْ ته‌ور بێگانه‌ كه‌ نه‌ بالْنده‌ی پێدا ده‌فڕێ و نه‌ كاروانێكی پێدا راده‌برێ.

زی‌یه‌گه‌رمێنی دارێكه‌ كه‌ ره‌قترین چه‌قلْی هه‌یه‌. قه‌ده‌كه‌ی له‌سه‌رێ تا خوارێ, هه‌تا باریكترین لكه‌كانیشی به‌ چه‌قلْێكی سێ‌سووچ داپۆشراوه‌. هه‌رچه‌ندی ره‌نگی زی‌یه‌گه‌رمێنی له‌ هه‌نگوینی‌یه‌وه‌ به‌ره‌و ره‌شایی ده‌ڕوا, به‌و ئه‌ندازه‌یه‌ش چه‌قلْه‌كانی ره‌ق تر ده‌بن و ده‌بن به‌ بزمارێكی ئاسنین. ئه‌م چه‌قلْه‌ ره‌گه‌یه‌كی سه‌یرو به‌ قۆرت و پێچی هه‌یه‌ كه‌ به‌قولآیی زه‌وی دا ده‌ڕواته‌ خوار. هه‌لْكه‌ندنی زی‌یه‌گه‌رمێنی كارێكی زۆر ئه‌سته‌مه‌, به‌خاكه‌وه‌ چه‌سپاوه‌و لێی جیا نابێته‌وه‌.

ئه‌سپ, ولآغ, گا, به‌رازو گورگ ناوێرن وه‌نێو زی‌یه‌لْێن بكه‌ن. سه‌گیش ناچنه‌ نێوی و ئه‌گه‌ر به‌ هه‌لْه‌ وه‌نێوی كه‌ون, خوێناوی و داڕووشاو لێی وه‌ده‌ر ده‌كه‌ون. زی‌یه‌لْێن جێ‌خه‌وی كه‌روێشك و گۆڕهه‌لْكه‌نه‌و چه‌قه‌لْی چووكه‌لْه‌یه‌. جاروباریش ده‌توانی سووره‌ رێوی‌یان ببینی كه‌ كلكیان رووتاوه‌ته‌وه‌.

له‌مانگه‌كانی به‌هار دا زی‌یه‌لْێن كۆگای زه‌رگه‌ته‌و ژه‌نگه‌سووره‌یه‌. هێلانه‌ی هه‌زاران زه‌رگه‌ته‌و ژه‌نگه‌سووره‌و شه‌مه‌ترێلكه‌ به‌ لك و پۆپ و چه‌قلْه‌كانی زی‌یه‌گه‌رمێنی‌یه‌وه‌ نووساون... مێشه‌نگوینه‌كانیش كه‌ له‌ خه‌لْیفه‌كانیان دێنه‌ده‌رو هێرش ده‌كه‌ن, ده‌لْێی به‌ دوای شاژنه‌كه‌ی خۆیان دا ده‌فڕن به‌ هه‌زاران و به‌ میلیۆن به‌و بالْه‌ ترووسكه‌دارانه‌یانه‌وه‌ به‌سه‌ر زی‌یه‌لْێن دا بلآو ده‌بنه‌وه‌.

جالْجالْووكه‌ش داوه‌كه‌ی خۆی به‌سه‌ر زی‌یه‌لْینه‌وه‌ ده‌ته‌نێ" و به‌یانی‌یان كاتێك خۆر سه‌ر ده‌ردێنێ ده‌لْێی تۆڕێكی ته‌نكی سپی به‌سه‌ر زی‌یه‌لْێن هه‌لْكشاوه‌ كه‌ له‌گه‌لْ شووبای به‌یانی ئه‌و داوانه‌ی له‌ چلْه‌ زی‌یه‌كه‌وه‌ بۆ چلْه‌ زی‌یه‌كی دیكه‌ رایه‌لْ كراون, ده‌كه‌ونه‌ راژان.

بارانێكی زۆر ورد, نم نم ده‌باری" وه‌ك تۆزێكی ورد و به‌حالْ و بالْ تێی ده‌گه‌یشتی. بای نه‌ده‌هات و ئاناوارزا له‌نێو مژێكی وه‌ك هه‌لْم دا بوو.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەریك بوو هەتاو دەکەوت. لە رۆژهەڵات، ڕووناکایی‌یەکی لێڵ جاروبار لە پشت مژەوە خۆی نیشان دەداو ون دەبووەوە. کابرا سەربەرگە گوڵدۆزی‌کراوەکەی لە خۆیەوە پێچابوو، تفەنگەکەی لەبن چڵەدڕکێك درێژ کردبوو، سەری وێ کردبوو، ئەژنۆی بە زگیەوە نووساندبوون و خۆی کوشم هەڵێنابوو و نووستبوو. دەستەیەك باڵندە کە بە هەراو هەنگامەی خۆیان قیامەتێکیان وەڕێ خستبوو، لە ژوور سەری وی و راست بەسەر لکەکانی زی‌یەگەرمێنی دا تێپەڕین. کابرا چاوی هەڵێنان و لەسەر یەکی دانانەوە. تاوێك دواتر هەڵستا دانیشت، چاوەکانی هەڵگلۆفین. خەواڵوو بوو. تەماشایەکی چەپ و راستی کرد. لەشی سڕ ببوو و ئەژنۆی شل بوون. راست بووەوە، خۆی خاوکێش کرد. تامی زاری تاڵ بوو. تفی رۆکرد. تفەکەی داوی جاڵجاڵووکەی کون کردو کەوتە سەر لقە چەقڵێك. داهاتەوە، تفەنگەکەی هەڵگرت و لە شانی کرد. خەنجەرێکی دەسك زیوی چەرکەسی بەسەر رانیەوە هەڵواسرابوو کە هەتا سەر ئەژنۆی دەهاتەخوار. لە پەنای خەنجەرەکە دەمانچە ناگانتەکەی لە قەدی بەستبوو. لەسەر کراسە هەوریشمە رەنگاوڕەنگ و دەستچنەکەی سێ ریز فیشەکدانی لە خۆی دابوون. دووربینێکی رەشی گەورەی لە ملی‌دا بوو" ئەوەندە نوێ بوو دەتگوت دەستی لێ‌نەدراوە. پێڵاوەکەشی کە لە چەرمێکی ئەستوورو نەرم دروست کرابوو، نوێ بوو. گۆرەوی‌یەکی خوریی پڕ نەخش و نیگاری بەسەر پانتۆڵە گوشادەکەی هەڵکێشابوو کە دەگەیشتە ئەژنۆی. ئەو پانتۆڵەی لە پێی‌دا بوو، تایبەتی دێنشینەکانی کێوپارەی توورووس بوو، لە خوری دروست کرابوو و بە توێکڵەگوێز بە رەنگێکی کاڵی قاوەیی رەنگ کرابوو.

دەنگی کەڵەشێرو حەپەی سەگەل لە سێ لاوە دەهاتە بەرگوێ. کابرا رووی وەرگێڕا بۆ لای جنووب، هیچ نوختەیەکی نەناسی، نەی‌توانی شوێنی خۆشی ساغ بکاتەوە. لە جنووب دەنگێکی بەردەوامی کەڵەباب دەهات. لای رۆژئاوا پڕ هەراو هەنگامە بوو و بۆقەکان لە دوێشەوێوە، هیشتا یەك بین دەیان قڕاند. لە رۆژهەڵاتەوە دەنگێکی دلگر دەهات و کپ دەبووەوە. لە دووری، لە دەرەوەی زی‌یەڵێن فیکەیەکی بەرز درێژ بووەوە. هەوا گەرم و شەدار بوو و هەتاو کە لە ئاسمان بەقەد منارەیەك هەڵکشابوو لە پشت مژەوە نەدەبینرا، تەنیا ڕووناکایی‌یەکی لێڵ و وەك هەڵم لە پشتەوەی نم نمەی بارانەوە دەدرەوشایەوە.

کابرا بەرەو رۆژهەڵات وەڕێ کەوت. هێزی لەبەر دا نەبوو. ئەژنۆی دوولا دەهاتنەوە. چوار رۆژ بوو بە رێگاوە بوو. هەرچەند لە دوێنێ نیوەڕۆیەوە توێشووی لێ‌بڕابوو، هەستی بە برسیایەتی نەدەکرد. چوار رۆژ پێشتر لە سەرچاوەی ساووران سەربازان گەمارۆیان دابوو. ژمارەیان یەکجار زۆر بوو. گوللە وەك بارانە بە سەری دا دەبارین. بەخۆشی‌یەوە وەختێك گەمارۆیان دا هەم ئێوارە بوو و هەم باران دەباری" و ئەو، لای نیوەشەوێ توانی وەك پشیلە بەنەرمی و بێ هەست و خوست لەو دیوارە کە سەربازەکان بە دەوریان دا کێشابوو تێپەڕێ. بەڵام ئیدی کێوپارە بۆ مانەوە نەدەبوو" کێو و دەشت پڕ لە سەرباز بوون. جگە لەوەش، ژمارەیەکی زۆر لە دێنشینان داربەدەست و چەکدار رەگەڵ سەربازەکان کەوتبوون و لە هەر کەلێن و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قوژبنێك و له نێو هەر دەوەنێك دا له "چەتەكان" دەگەڕان. هەر حەوتوویەك پێشتر بوو كه هەزاران لادێیی وەسەر كێوی كەوتن و "عەلیەزلە"یان گرت كه له لووتكەی بڵندو قایمی چیادا خۆی حەشار دابوو.

تەنیا یەك رۆژنەی هیواو یەك رێگای رزگاری دەمایەوە؛ ئەویش گوندی وایوای و لەوێش "وەسمانەزلە" بوو. بەڵام ئەو دوودڵ بوو؛ لەوانەبوو هەر كه پێی نایه نێو گوندی وایوای خەڵكی گوندی بیدەنە دەستی پیاوەكانی دەوڵەت, لەوانەش بوو وەك برا, به باوەشی ئاوەڵاوە پێشوازیی لێبكەن. وەسمانەزلە زۆر پیر بوو و لاقێكی لەسەر لێوی قەبری بوو. زۆر لەمێژ بوو لێی بێخەبەر بوو. ئەگەر ئەو مردبێ له وایوای ناسیاوێكی دیكەی نیه. وەختێك دەهات سەرێكی ئوممەتەزەردی داو شەوێكی لەكن مایەوە. بەڵام ئەو له ترسان زراوی چووبوو. نەكا وەسمانەزلەش بترسێ. بەڵام نا, وەسمانەزلە ساردو گەرمی چێشتبوو؛ پیرەپیاوێك بوو ئازاو جوامێر به دڵێكی پاك و منداڵانەوە. بەو حاڵەش, پێش بینی ناكرێ؛ بنیادەم شیری خاوی خواردوە.. ﷲ

به دانیشتن و خەیاڵ پڵاو كردن دەردێك دەرمان ناكرێ. هەرچی دەبێ با ببێ, ناچار دەبوو بچێتە وایوای. ئەگەر رێگا چارەیەكی دیكەشی بووایە, ئەگەر پەنایەكی دیكەشی شك بردبایە, دیسان هەستی دەكرد ئاشقانه بەرەو وایوای دەكێشرێ. زۆر بەوەوە ماندوو بوو, حەزی دەكرد بزانێ هەڵوێستی وەسمانەزلە كه هێندەی لەگەڵ دۆست و یەك گیان بوو, هەروەها هەڵوێستی خەڵكی وایوای چۆن دەبێ. بەڵام هەر لەو كاتەدا نەدەكرا چارەنووسی عەلیەزلەی بێكەس و كاریشی لەبەرچاو نەبێ؛ كەسێك كه نەك هەر ئازارێكی بۆ دێهاتییەكان نەبوو, بەڵكوو بەكەڵكیشیان دەهات, ئەو, دۆستی فەقیرو هەژارو دوژمنی دەوڵەمەندان بوو. كاتێك دێهاتییەكان لەسەر لووتكەی كێوی گرتیان, له حاڵێك دا لێیان دەداو تفیان لەروو دەكوتا, هێنایان و دایانه دەستی فەرماندەرو گوتیان: "جەنابی فەرماندەر, عومری هەموو دوژمنانت وا كورت بێ! " پاشانیش سێ شەوو رۆژان جێژنیان كرد. دەیهێنایه بەرچاوی خۆی, هەر كه پێی نایه نێو ئاوایی, وەسمانەزله دەست و لاقی دەبەستێ و دەیداته دەستی عەلیسەفابەگ. بەڕاستی ئەو عەلیسەفابەگه چ جۆره بنیادەمێكه؟

دوێ شەو كه وەنێو زییەڵێن كەوتبوو, درك وداڵ لاق و لەتەرییان هەڵدڕ هەڵدڕ كردبوو. جێبرینەكانی دەبرژانەوە. باران وردە وردە, بەڵام بەردەوام دەباری. زەرگەتە لەنێو هێلانە خووساوەكانیان دا خۆیان مات دابوو و لەسەریەك كەڵەكە ببوون.

چەقڵەكان پڕو ئەستوور بوون, بۆیە نەیدەتوانی توند بڕوا, هەتا نیزیك نیوەڕۆیە رۆیشت و گەیشتە بەستێنێك. ئەم بەستێنە سەرانسەری زییەڵێنەكەی دوولەت دەكرد. له تەنیشت تەپۆلكە گڵێك كه چوار لافاوگە یەكیان دەگرتەوە, سێ داری ئەستووری دیتن. قەدی داری نێوەڕاستێ گەندەڵ ببوو؛ ببووە قوڵكەیەك كه جێی دوو كەسانی تێدا دەبووەوە. چووە نێو كلۆرەدارەكە. دانیشت و پاڵی دایەوە. باران نەیتوانیبوو له چۆغەكەی رەت بێ و لەشی تەڕ بكا. تەنیا لاق و لەتەری تەڕ ببوون. چۆغە باش تەنراوە گوڵدۆزیكراوەكەی دەگەیشتە ئەژنۆی. تفەنگەكەی له شانی دەرهێناو هەڵی پەسارد. دووربین و خەنجەرو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەمانچەکەی لە پەنا تفەنگەکەی دانان و چاوی لەسەر یەك دانان. زۆری برسی بوو، بەڵام گوێی نەدایە. وەختێك ئوممەتەزەرد نیشانەکانی گوندی "وایوای"ی دابوویە گوتبووی:"ئەگەر لە زیەیەڵێنەکە وەسەر کەوتی، دەگەیە تەپۆلکە گلێك. لە کن تەپۆلکەکە سێ داران دەبینی. لەوێ ڕا تا وایوای دوو سەعاتەڕێیە. دەبێ بەشەو بچیە نێو دێ. لەنێوەڕاستی گوندی دارێکی بڵیند هەیە. لەبن دارەکە تابلۆیەکی زۆر سپیی مەڕمەڕ دەبینی کە لە تاریکاییش دا دەترووسکێتەوە" وەك گڕی ئاگر تیشکی لێدەبێتەوە. ئەگەر گەیشتیە دارەکە پشتی وێ دەدەی، دەسووڕێی بۆ لای جنووب. پاشان وەڕێ دەکەوی. ئەگەر دنیا هێندە تاریك بێ چاو چاوی نەبینێ، دیسان برۆ. دەگەیە دەرگایەك. وەختێك گەیشتیە وێ، بانگ کە "وەسمانەزلە!"... دەسبەجێ دەرگا دەکرێتەوە." لە دڵی خۆی دا بیری کردەوە:"ئەدی ئەگەر نەکرایەوە؟" هەروا بە دڵی داهات:"ئەی ئەگەر دەرگا کرایەوەو هەموو پیاوەکانی ئاوەدانی لەو ماڵە بوون؟."

لە کلۆرە دارەکە نیوە بە خەو و نیوە بە بێداری ڕۆژی ئاوا کرد. کاتێك لە کلۆرەکە هاتەدەر، هەوا نەختێك فێنك ببوو. ئیدی باران نەدەباری. پەڵە پەڵە ڕووناکایی دیار بوو و شەوێکی مژاوی بەسەر زیەیەڵێنەکەدا دەکشا. گوڵی زیەیەگەرمێنی بۆنێکی شیرن و سەرخۆشکەری لێهەڵ دەستا.

تفەنگەکەی و خەنجەرەکەی و دووربینەکەی و هەرچی هەیبوو و نەیبوو لەبن سەربەرگەکەی دا شاردنیەوە" بەجۆرێك ئەگەر کەسێك تەماشاشی کردبایە هەستی بە هیچ نەدەکرد" تەنیا سەربەرگەکەی کەمێك ناقۆڵا دیار بوو. لە چوکووراواش کەس سەربەرگی لەبەر نەدەکرد، سەربەرگ لیباسی خەڵکی کێوپارەی بوو. پاشان کەس بەوەشی نەدەزانی، چونکە بە نیاز بوو بە شەو بچێ بۆ نێو دێ. ڕووبەڕووی، ڕووناکاییەك دیار بوو. لاقە زۆر ماندووەکانی بەزەحمەت بەسەر زەوی دا ڕادەکێشان. باران نم نم دەباری، هەرکە بۆنی پەینی هاتە بەر لووتی، وشیار بووەوە. زیەیەڵێنەکەی بەجێ هێشتبوو و گەیشتبووە یەکەم ماڵەکانی ئاوایی. سەگێك بە دەنگێکی ئەستوورەوە، بە هەڕاوی وەڕی. دنیا زۆر تاریك بوو. کابرا بیری لە هیچ نەدەکردەوە" بەڵام لەبەر هەرچی بوو دڵی خێرا خێرا لێی دەدا. هەرکە پێی لەنێو ئاوەدانی نا، پیاوێکی دی کە بەرەوڕووی دەهات. نیگەران نەبوو. بۆ لای چوو. سڵاوی لێکردو تێپەڕی. ئەویش سڵاوەکەی ئەستاندەوە.

کابرا کە دەنگەکەی نەناسیبوو، گوتی:"ئۆغر بێ ڕێبوار! بەو شەوەی لە کوێ ڕا دێی و بۆ کوێ دەچی؟" وەڵامی دایەوە:"لە چیای ڕا دێم و دەچمە نارلی قشلا."

کابرا لەسەرەخۆ و بێ وەشك کەوتن گوتی:"بەخێرچی، خوات لەگەل!" ئەویش لە حاڵێك دا دەیگوت:"بژی"، بە خۆی نەبوو لەرزی.

لەنێوەڕاستی دێی ڕێگاکە دەبوو بە دوو" لە جادەی لای ڕاست دارێکی گەورە ڕەش دەچوو. گەیشتە بن دارەکەو ڕاوەستا. کەمێك ئەولاتر تابلۆ مەڕمەڕە سپیەکە دەترووسکایەوە. تاریکیی تەواو بوو و جگە لە ماڵێك چرای هەموو ماڵەکان کووژابووەوە. بێدەنگی بوو" بێدەنگیەکی مەرگ هێنەر... پاڵی وەدارەکە دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەندە ماندوو بوو چەند دەقیقە هەروا بێ جووڵە لە جێی خۆی رەق بوو. دڵی بە توندی لێی دەدا. جنووب لەکام لا بوو؟ کامە لا شیمال بوو؟ نەیدەتوانی رۆژهەڵات و رۆژئاوا لێك بکاتەوە. سەری دەگێژەوە دەهات. باران دەباری و لك و پۆپی دارە بەرزەکە لە ژوور سەری دەیان نەڕاند. قەدی راست کردەوە. لەدڵی خۆی دا گوتی:"هەرچی دەبێ بڵا ببێ" و وەڕێ کەوت... کەمێك دواتر لووت و بزووت لە پەرژینی ماڵێك هەڵئەنگوت. بە کۆمە کۆم دەرگاکەی دۆزیەوە:

"مام وەسمان, مام وەسمان, هۆی مام وەسمان!!!"

دەنگی ئەستووری پیاوێك بە خەواڵوویی وەڵامی دایەوە:

"کێیە؟"

"میوانی خوا."

دەسبەجێ دەرگا کرایەوەو پیاوێك بە توێی کراس و دەرپێیان پەیدا بوو:"فەرموو برام, فەرموو ژووڕێ با چرایەکە هەڵکەم."

"ئەمن لە ماڵی مام وەسمان دەگەڕێم. ئێرە ماڵی وەسمانەزلە نیە؟"

"کاکە راوەستە جلەکانم لەبەرکەم و بت بەمە وێ, فەرموو بۆ ژووڕێ. باران دەبارێ؟"

"وردە وردە دەبارێ."

کابرا دەسبەجێ هات, وەپێش کەوت و بێئەوەی قسەیەك پێکەوە بکەن گەیشتنە ماڵی وەسمانەزلە:

"مام وەسمان, مام وەسمان میوانت هاتوە, لەگەڵ خۆم هێناوە."

دەرگا دەسبەجێ کرایەوە. دەنگی ژنێك گوتی:"میوانی خوای بەخێر بێ, خێرو بەرەکەتی هێنا." و لێی زیاد کرد:"ئەتۆش وەرە ژووڕێ "وەلی" هێشتا زوویە, وەسمانەزلە خەریکە کورتانی پینە دەکا."

کابرا گوتی:

"ئەمن خەوم دێ." و رۆیشت.

ژنەکە لە دوایەوە گوتی:"زۆر سوپاس وەلی", و میوانەکەی بانگ کردە ژووڕێ:"فەرموو کاکە!"

دەنگی زبرو ئەستووری وەسمانەزلە لەبەر ئاگردان بەرز بووەوە:"کێ هاتوە؟."

ژنەکە گوتی:"نایناسم, میوانی خوایە, سەربەرگی لەبەر دایە, وادیارە خەڵکی کێوپارە بێ."

وەسمانەزلە پرسی:"چیانشینە؟ کەوایە چیانشینە, ها؟ باشە, بەخێر بێ, بەرەکەتی هێنا, وەرە بەر ئاوری, وەرە, وەرە ئێرە دانیشە. باران دەبارێ؟"

"نم نم دەبارێ."

وەسمانەزلە کورتانەکەی لەولا دانابوو و لە تەپڵی سەری هەتا بەری پێی تەماشای میوانەکەی دەکرد کە بە تەڕو بڕی بە پێوە راوەستابوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"براله بۆچی هەروا لەو نێوەڕاستە ڕەق ڕاوەستاوی؟ دانیشە ئیدی، ئەدی بابە. یالڵا دانیشە ئیدی، چت بووە؟"

ئەو نەی دەتوانی دانیشێ. ئەگەر دانیشتبایە چەکەکەی لەبن سەربەرگەکەیەوە دەردەکەوت. وەسمانەزلە لە جێی خۆی هەستا، دەستی لەسەر شانی میوانەکە دانا، و بە چۆکەوە دانیشت:"دە دانیشە کوڕم!"

دیسان دانەنیشت.

"قەمەر دۆشەکێك بۆ میوانە بەڕێزەکەمان بێنە ڕایخە."

ژنەکە لەوسەری ماڵێ وەڵامی دایەوە:"ئەوە دێنم."

"کوڕم زۆر تەڕ بووی. لەکوێ ڕا هاتووی و بۆ کوێ دەچی؟"

دەنگێکی خۆشحاڵانە گوتی:

"لە کێوپارەی ڕا هاتووم، دەمەوێ بچمە لای وەسمانەزلە."

"ئاوا، دەچیە لای وەسمانەزلە؟"

میوانەکەش دووپاتی کردەوە:"ئاوا...!"

دایە قەمەر دۆشەکەکەی هێنا لە لای چەپی ئاگردانەکە ڕایخست:

"فەرموو دانیشە کاکە!"

وەسمانەزلە نەڕاندی:"دانیشە ئیدی کوڕم، ئەو عەبایەت دانێ و دانیشە. لە ژیانم دا ئەوە یەکەم جارە ببینم میوان دانەنیشێ."

دوودڵ بوو. بە هیچ جۆر ڕازی نەبوو سەربەرگەکەی دانێ.

دایە قەمەر بە گوێی وەسمانەزلەی دا چپاند:"ئەم کوڕە زۆر تێك چووە!" وەسمانەزلە بە دڵسۆزییەوە گوتی:"ئاخر بۆچی؟" پاشان دڵسۆزانە پرسی:"میوان! لە شتێك ناڕەحەت بووی؟" میوان بە پێکەنین و بە دەنگێکی پڕ لە خۆشەویستی گوتی:

"نام ناسیەوە مام وەسمان؟"

وەسمانەزلە لێی نیزیك بووەوە، دەستی لەسەر شانی میوانەکە دانا، تەماشای سەروچاوی کردو گوتی:"ئای میوان! ئەتۆ وەك جگەگۆشەکەی من دەچی، وەك شەهێنی من دەچی. ئەتۆ حەمەدۆکی ئەرێ؟ جگەرگۆشەکەم! شەهێنەکەم!" و باوەشی بە حەمەدۆك دا کرد. لە خۆشییان تەواوی لەشی دەلەرزی:"ئەوە ئەتۆی؟ میوانی خوا ئەتۆ بووی؟ شەهێنەکەم! ئەوە ئەتۆی؟"

حەمەد لە حاڵێك دا نەبوو کە بتوانێ یەك قسەش بکا" لە جێی خۆی ڕەق ببوو و لە ئاسمانی خەونێکی دلگر دا هەڵدەفڕی.

"قەمەر! خوا بت گرێ وەرە! وەرە بزانە کێ هاتوە. دەوەرە قەمەر وەرە!"

پیرێژن لە دوورەوە هاواری کرد:"دەڵێی چی وەسمان؟ چ باسە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە گوتی:"وەرە وەرە. وەرە وەرە.وەرە بزانە کێ هاتوە! ؟"

قەمەر گوتی:"کێهاتوە وەسمان؟"

وەسمانەزلە هاواری کرد:"شەهێنەکەم هاتوە, شەهێنەکەم, شەهێنەکەم."

قەمەر گوتی:"مەنەڕێنە شێتی ماخولیا, مەنەڕێنە! کوڕەکە قاچاغە. حەمەدۆك ئەتۆی کوڕی خۆم؟"

حەمەد گوتی:"ئەمنم, دایە!"

"زۆر بەخێر بێی کوڕم! ئەگەر ئەم شێتە لەکۆڵت بووەوە, دانیشە! خوا دەزانێ لە کامە کێوی دوور دوورەوە هاتووی!"

وەسمانەزلە یەك بین دەیگوت:"بێدەنگ بە کچێ! بەری نادەم, بەری نادەم. هەتا تێر تێر بۆن بە شەهێنمەوە نەکەم بەری نادەم" و بۆنی بەمل و شان و پشتیەوە دەکرد.

دایە قەمەر گوتی:"کوڕەکە ماندوویە, کوڕەکە ماندوویە زۆری کوێرەوەری چاشتوون." و باسکی وی گرت و لە حەمەدی جیا کردەوە.

وەسمانەزلە ماوەیەك راماو و حەیران راوەستاو تەماشای حەمەدۆکی کردو دایە قەمەریش هەوڵی دەدا سەربەرگەکەی حەمەدۆك لەبەری داکەنێ کە حەمەد وەهۆش خۆی هاتەوەو دەسبەجێ سەربەرگەکەی داکەند. تفەنگەکەی, دەمانچەکەی, دووربینەکەی و نێزەکەی لە خۆی کردنەوەو بە دیواریەوە هەڵپەساردن و بۆخۆشی دەمەساتێك دواتر لەسەر دۆشەکێك کە دایەقەمەر رایخستبوو, دانیشت.

وەسمانەزلەش چوو بەرامبەری دانیشت. لە حەمەدەوە راماو چاوە سەرسوڕمان لێدراوەکانی لە روخساری وەرنەدەگێڕا.

حەمەد پێدەکەنی. دایە قەمەر قسەی دەکردو وەسمانەزلەش هەروا بێدەنگ و بێجووڵە تەماشای حەمەدی دەکرد.

"ئەرێ ئەوەی دەیبینم راستە؟ ئەوەی دەیبیسم راستە؟ هەر بە راست ئەوە ئەتۆی شەهێنەکەم؟ بەڵێ؟ تۆم دووبارە بەم چاوانەم دیتەوە؟... ئەرێ دیمیەوە, ئەرێ دیمیەوە... ئێ... یاخوا بەخێر بێی!"

وەسمانەزلە خەریك بوو بەرە بەرە دەهاتەوە سەرخۆی:

"باشە ئاوا؟ قیسمەت و نسیب ئەوە بوو کە دیسان تۆ ببینمەوە. ئای وەسمانەزلە ئەتۆ بنیادەمێکی خۆش شانسی. کوڕە, کوڕە! دایکت ئەتۆی لە شەوی قەدردا بووە. کوڕە وەسمانەزلە ئەتۆ بۆ قەبریش بە دایرەو دمبەگەوە دەڕۆی..."

هەستا, دەستی بەسەر سەری حەمەددا هێنا. راوەستا, تەماشای کردو بە دەنگی بەرز گوتی:"بەخوا تۆ راست حەمەدۆکی. ئەتۆ شەهێنی خۆمی!"

دایە قەمەر لە حاڵێك دا دەیگوت:"خۆت شێت مەکە, مەیکە ماخولیابازاڕی" بە رقەوە لێی زیاد کرد:"شێتی پەتیارە! کوڕەکە قاچاغە, جارێکی دیکە ناوی حەمەدۆکت بە دەم دا نەیە, مەنەڕێنە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە هاواری کرد:"ئاخ, ئاخ, ئاخ!"

قەمەرو حەمەد هەردووک تێک رابوون.

"کوڕەکە خەریکە لەبرسان دەمرێ. شەهێنەکەم خەریکە لەبرسان دەمرێ. زووبە قەمەر زووبە!"

دایەقەمەر گوتی:"خۆ زراوت بردم" ئێستا پلاوێ دەم دەکەم."

حەمەد بە پێکەنینەوە گوتی:"مەترسە مام وەسمان. لەبرسان نامرم."

"زووبە! شەهێنەکەم خەریکە لەبرسان دەمرێ. لە پێش دا نەختێک پەنیر بێنە, ماستی بێنە, هەنگوینیشمان هەیە. وەنا؟ ڕۆنەکەرەشمان هەیە؟ ڕۆنی تازەیە, نا؟"

حەمەدۆک گوتی:"دایە قەمەر بەو نیوەشەوە پلاو پێویست نیە" شتی حازر هەرچی هەبێ باشە..."

"پێم گوتی شەهێنەکەم خەریکە لە برسان دەمرێ, نا؟"

پاشان دەستی بۆلای مەنجەڵێک کە لەسەر ئاورگەکە بوو راداشت و گوتی:"دۆینەکەی گەرم بکەوە."

دایە قەمەر دەسبەجێ سەراورەی وەسەر ناو ئاوری لەبن مەنجەڵەکەدا کردەوە.

"ئەم پیاوە هۆش و گۆشی لێبڕیوم, گێژی کردووم."

وەسمانەزلە گوتی:"شەهێنەکەم, نەختێک راوەستە, ئێستا گەرم دەبێتەوە, دۆینەیەکی خۆشە."

ئاگرەکەی خۆشتر کرد. چەند بڕ داری خستنە سەرو گڕیان لێ بەرز بووەوە.

دایە قەمەر بە پاڕانەوە گوتی:"دەبەرت مرم وەسمان نەختێک ئارام بە... کەمێک وەرەوە سەرخۆت!" و سفرەکەی لە پێش حەمەدی راخست.

تاوێك دواتر چێشتەکە گەرم بووەوە. دایە قەمەر دۆینەکەی لە قاپێکی گەورە کردو لە پێش حەمەدی دانا. هەڵمێکی بڵندو هێدی لە چێشتەکە هەڵدەستا. بۆنێکی خۆشیشی لێدەهات. حەمەد دەسبەجێ و بێئەوەی قسەیەك بکا, خێرا خێرا چێشتەکەی خواردو تەواوی کرد. دایە قەمەر ماست و هەنگوینیشی لەسەر سفرەکە دانا. حەمەد خێرا خێرا ئەویشی خەلاس کرد.

دایە قەمەر هەرچی خواردەمەنیی لە ماڵێ دا هەبوو, تاق تاق و جووت جووت دەیهێنان و لەسەر سفرەی دادەنان. ڕۆنەکەرە, شەکر, پەنیر, کاکڵەگوێز, سێوو قەیسیو تووی وشك...

سەرەنجام حەمەد گوتی:"خوایە شوکور, خوایە شوکور, خوا بەرەکەتی سفرەی ئیبراهیمی خەلیل باوێتە سفرەتان!"

دایە قەمەر هەر دەیگوت:"بخۆ کوڕم, بخۆ کوڕە, لە ڕێی دوورەوە هاتووی, لە چیا بەرزەکانەوە هاتووی..."

حەمەد بە پێکەنینەوە دەیگوت:"خوا بەزیادی کا دایە, خوا بەزیادی کا, ئیدی خەریکە دەتەقم. چاوت لێیە زگم بووەتە دەهۆڵ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە نەکاو شەپۆلێکی شادی حەمەدی داگرت. بەو پێشوازی‌یە گەرمەی لە ماڵی وەسمانەزلە لێی کرا هەموو کوێرەوەری‌یەکانی لەبیر چوونەوە. هەستێکی منداڵانەی بۆ پەیدا بوو:

"مام وەسمان لە ماڵێ تۆ وەك باڵندەیەکی سووك باڵم لێ‌هات."

دایە قەمەر سفرەکەی کۆ کردەوەو قاوەجۆشە تورکمەنی‌یەکەی کە زۆر لەمێژ بوو دەسکی شکابوو لەسەر ئاگر داناو پرسی:"رۆڵەگیان قاوەکەت چۆن بێ؟"

حەمەد سەری لێ‌شێوا. هەتا ئەو رۆژە زۆر کەم قاوەی خواردبووەوە. بەخۆدا شکایەوەو سوور هەڵگەڕا. پاشان دەستی بۆ هەوا بەرز کردەوەو گوتی:"هەر جۆرێك بێ."

وەسمانەزلە گوتی:"وەك هی من بێ" هەردووکیان پێکەوە ساز بکە." پاشان بێ‌ئەوەی قسەیەك پێکەوە بکەن، چاوەڕوانی ساز بوونی قاوەکە مان. حەمەد لە خۆشی‌یان چاوی پێ داپچڕابوون و پێ‌دەکەنی. وەختێك دایە قەمەر قاوەکەی لە فنجان دەکرد، قاوەکە بۆنێکی خۆشی لێ‌هەڵدەستا. حەمەد بۆنی قاوەکەی زۆر پێ‌خۆش بوو. کاتێك دەسکی فنجانەکەی گرت، دەستی لەرزی و کەمێك قاوە رژایە نێو ژێرپیاڵەکە. حەمەد تەماشای وەسمانەزلەی کرد تا بزانێ ئەو چۆن قاوەکەی هەڵدەگرێ و چۆنی دەخواتەوە. دەستی ئەویش لەرزی، بەڵام قاوەکە نەڕژایە نێو ژێرپیاڵەکە. ئەوەی لێ‌دەرچێ، دەستی وەسمانەزلە زیاتر دەلەرزین" دەتگوت باڵ لێك دەدەن. وەسمان بە دەستە لەرزۆکەکانی، یەك تەکان فنجانەکەی گەیاندە لێوانی و یەکەم قومی قاوەکەی بە دەنگ و هەرایەکی زۆرەوە هەڵقووڕاند. حەمەدیش هەر وای کرد، بەڵام هەم زاری سووتاو هەم نەی‌توانی وەك وەسمانی هەڵی‌لووشێ. قاوەکە تامێکی تاڵی سەیری هەبوو. پاش ئەوەی کەمێك سارد بووەوە، وەك وەسمانەزلە وردە وردە خواردیەوە. لەو ساتە بە دواوە، هەرگیز لە ژیانی‌دا، قاوەیەکی وا خۆشی نەخواردەوەو لەگەڵ خواردنەوەی هەر قاوەیەك، قاوەی دایەقەمەری وەبیر دەهاتەوە. هیچ قاوەیەك هەرگیز ئەو تامە بێ‌وێنەیەو ئەو بۆنە بێ‌وێنەیەی نەبوو. حەمەد لە سەرانسەری ژیانی خۆی دا تامی ئەو قاوەیەی هەر لە بنی ددانی‌دا بوو و لەگەڵ خواردنی هەر قاوەیەك، ئارەزووی قاوەیەکی وای دەکردو هەموو قاوەیەکی بۆیە دەخواردەوە کە بەڵکوو ئەو تامەی لێ‌بکاتەوە.

وەسمانەزلە پاش ئەوەی قاوەکەی تەواو کردو فنجانەکەی لە تەنیشت ئاورگەکە دانا، گوتی:"دەرێ ساردە؟ سەرمامە."

دایە قەمەر گوتی:"وردە وردە باران دەبارێ."

وەسمانەزلە گوتی:"باش بوو هاتی کوڕم. لە خەراپترین رۆژەکانی ژیانمان دا فریامان کەوتی. لەدەست ئەم عەلی‌سەفابەگە رۆژگارمان لێ‌تاڵ بووە. دیارە بە نیاز نیە دەست لەم دێیە هەڵگرێ. رۆڵە، بۆم تەحەممول ناکرێ. حەمەد، شەهێنەکەم، کوڕی خۆم، بەڕاستی غیرەتم قبووڵ ناکا. بەلای ناخێرم، دە کوڕم گەورە کردوون، بەڵام چی؟ دە کەروێشکی سڵ و ترسەنۆك! بۆخۆشم زۆر پیرم. دێهاتی‌یەکانیش لە عەلی‌سەفابەگ دەترسن، ترسەنۆکی بەڵایەکی خەراپە" هەرچی ترسەنۆکە، خوا بی‌بڕێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گۆلمەیەك ریشی سپی و درێژ لەسەر چەنەگەی دەلەرزی. روخساری کە چرچ و لۆچی زۆر قوولی تێکەوتبوون, لە بەرامبەر گڕی ئاگردا وەك مس سوور دەچوو و لە خەم و خەفەت دا نوقم ببوو. چاوە شینە چووکەڵەکانی کە لەژێر برۆ سپیو پڕپشتەکانی دا شارڕابوونەوە, لە پێش دا بریسکەیەکیان دەداو پاشان لەنێو گنج و لۆنجی دەوروبەریان دا ون دەبوون. لە هەموو ئاکارو کرداری وەسمانەزلەدا حاڵەتێکی منداڵانە هەبوو“ لە قاقای پێکەنینی دا وەختێك شتێکی پێ سەیر دەبوو, لە روانینی سەرسوڕماوانەی دا وەختێك برۆکانی هەڵدەتەکاندن, لە ئەوینی قووڵی دەرهەق بە ئینسان و گیانداران و جرووجانەوەرو پێڕۆ و باڵندەدا, لە تەواوی هەستان و دانیشتنی و لە هەموو هەڵس و کەوتی دا حاڵەتێکی منداڵانە هەبوو. هەر بۆیە بوو دێهاتییەکان چ لە کاتی لاوێتی داو چ ئەو کاتە کە بە ساڵ دا چووبوو, پێیان دەگوت وەسمان منداڵ! کەس نازانێ چۆن "منداڵ" بوو بە زلە". وەسمانەزلە خۆشی نەیزانی ئەو رووداوە چۆن پێش هات“ هیچ کەس نەیزانی, لەنێو ئاوایی کەس لە بیری نەمابوو کە رۆژێك بە وەسمانەزلەیان گوتوە وەسمان منداڵ, بێجگە لە یەك کەس, ئەویش دایە قەمەر بوو کە وەختێك رقی هەڵدەستا هاواری دەکرد:"وەسمان منداڵ!"

دایە قەمەر بە رق هەستاوی لە وەسمانی نیزیك بووەوەو گوتی:"وەسمان منداڵ, هۆی وەسمان منداڵ! ئەتۆ چ بەم لاوە دەڵێی, بۆ نایەڵی پێڵاوەکەی دانێ, هەناسەیەك بداو تۆزی رێگا لەخۆی بتەکێنێ؟ وەسمان منداڵ ئەتۆ عومرت ببێتە سەد ساڵیش ئاقڵ نابی! کوڕەکە خۆی بە ئاو و ئاوران دا داوەو هاتوەتە ئێرە, بە هەزار زەحمەت گیانی خۆی نەجات داوە. ئەتۆش یەك بێن... بڕوانە کوڕەکەی! چما نابینی بەستەزمانە تواوەتەوە. ئەمە باڵندەیەکی بریندارە کە هاتوە لەنێو دڕك و داڵ دا خۆی شاردوەتەوە“ لەوانەیە هەر ئێستا هەزار سەربازو هەزار ئاغای بەدواوە بن. ئێستاش کە ئێستایە ناوی حەمەدۆك ئاغاکان زراوتۆقێن دەکا. پێت وایە کەس فکر ناکاتەوە کە کوڕەکە لە چیای ڕا هاتوەتە چوکووراوا کەسیش ناتوانێ بزانێ کە وەختێك هاتە چوکووراوا راستەڕێ دێتە ماڵی تۆ؟ ئەتۆش رێگا نادەی بەستەزمانە پشوویەك بدا. هەر دەڵێی, حاڵ و وەزعمان , رۆژگارمان... با شتێکت پێ بڵێم وەسمان منداڵ! ئەمن تۆ باش دەناسم, ئافەریم! ئەتۆ بەم ئەقڵەتەوە حەمەدۆکی دەدەیە دەستی ئاغاکان. ئاغاکانیش حەمەدۆکی دەبەن, دەیدەنە دەستی حکوومەت و ئەوانیش لەداری دەدەن. لە پاشانیش ئەتۆ وەسمان منداڵ هەر بچووە بن دارەکە بگری و لەخۆ بدە..."

وەسمانەزلە دەرفەتێکی بۆ قسەکردن دەست کەوت و گوتی:"قسەی تۆیە قەمەر, قسەی تۆیە, بێدەنگ بە کچێ, بێدەنگ بە!"

"کارەکانت هیچیان راست نین“ دێیەکەت بەسەردا کاول بێ, عەلیسەفابەگیش خوا بیبڕێ. نە ڕێو شوێنی پیاوەتی ماوە, نە ئینسانەتی... نایەڵی کوڕەکە پشوو بدا... ئێوەی ترسەنۆك, هەقی خۆتانە ئەگەر عەلیسەفابەگ بێهەوێ دەربەدەرتان بکا."

وەسمانەزلە بە دەنگێکی بەرز نەڕاندی:"وست بە قەمەر, وست بە! لێوەبڕە پیرێژن!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بە ئیشتیاو بە ئۆگرییەوە تەماشای ئەو ژن و مێردە پیرەی دەکرد کە پێکەوە دەمەقاڵێیان بوو.

"بێدەنگ بە پیرێژن! وست بە! حەمەد, هەم کوڕمانە هەم شەهێنمانە. ئاخ قەمەر! ئاخر باشتر نیە حەمەد وەزعی دێیەکەمان بزانێ؟"

دایەقەمەر کە نەختێك هێدی ببووەوە گوتی:"بۆچی, بەڵام ئێستا کە وایە باسی زەینەڵی بۆ بکە. گەورەترین بەڵای گوندەکەمان زەینەڵە, زەینەڵە کەچەڵ."

وەسمانەزلە بە لێوی داچۆڕاو و خەفەتبارەوە گوتی:"شەهێنەکەم, وەزع زۆر خەراپە! ئەتۆ ئەم ڕۆژانە لە کێوی ناحەوێییەوە. عەشیرەتە چیانشینەکان خەڵکێکی سەیرن! ئەم ڕۆژانەش بە جارێك هار بوون! نە حەمەدۆکی دەناسن, نە "گزیك دووران". تەنانەت بابی خۆشیان ڕاو دەنێن و دەیدەنە دەستی حکوومەت. ئەگەر پێ لە ئاناوارزا بنێی, بە دوو ڕۆژان دەگیر دەکەوی. جارێ دەبێ لێرە لەلای ئێمە وەمێنی, جگە لەم پیرێژنە, نابێ هیچ کەس بزانێ ئەتۆ لێرەی؟ تەنانەت کوڕەکانیشم. خۆ جگە لە وەلی کەسی دیکە تۆی نەدی کە هاتیە ئێرە؟"

"کەس نەیدیم."

"ئەگەر وابێ باشە. تەنانەت کوڕەکانی ئەم پیرێژنەش نابێ پێبزانن. یەك ئەتۆ دەزانی و یەك ئەمن" و یەك ئەم پیرێژنەو یەکیش خوای گەورە..."

دایە قەمەر سەری ڕاوەشاند. زێڕەکانی سەر نێوچاوانی کە لەژێر چارشێوەکەی دەرکەوتبوون, زرینگەیان لێهات:

"ئەتۆ وەسمان منداڵ! ئەمن تۆ دەناسم. سبەینێ بەیانی دەچی نێو دێی پڕ دەکەی. ئائائاخ. ئەمن تۆ باش دەناسم."

وەسمانەزلە بە ڕقەوە لە جێی خۆی ڕاست بۆوەو گوتی:"سەرم مەخە سەر پیرێژنی بێئەقڵ, سەرم مەخەسەر. چما ئەمن گێژم, چما ئەمن شێتم, بچم بە یەکێك بڵێم, ئەویش بە یەکی دیکە بڵێ و ئەویش بە یەکی دیکە هەتا بە گوێی زەینەڵی دەگاتەوە. زەینەڵیش خۆ کەسی لە دەست دەرباز نابێ. زەینەڵیش بچێ بە ئاغا سەگبابەکەی بڵێ کە حەمەد لەماڵێ وەسمانەزلەیە لە گوندی وایوای و دوایەش حەمەدی بگرن و لە داری بدەن. وەختێك حەمەدیش مرد, ئاغاکان لەنێو دێ دا, رمبازێن بکەن" دێهاتییەکان دەربەدەر بن و دێهاتەکەش وێران؟..."

"وەسمان منداڵ ئەمن مردوو و ئەتۆ زیندوو" ئەگەر وا نەبوو؟"

"حەمەد, شەهێنەکەم! بەخێری خۆت بەو ژنە بڵێ بەو نیوەشەوە دەهریم نەکا, مەیەڵە هێندەم چەقە لەگەڵ بکا!"

دایەقەمەر وەختێك دیتی وەسمانەزلە زۆر تووڕە بووە, بێدەنگ بوو. بەبێدەنگ بوونی وی وەسمانەزلەش لێی بڕیەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە قەمەر گوتی:"ئێستا وەرە جێگایەك بۆ ئەم كوڕە بدۆزینەوە."

"ئەرێ, جێیەكی بۆ پەیدا بكەین كەس نەیبینێ, جێگایەك كە شەهێنەكەم لەوێ بخواو بنوێ و قەڵەو بێ. بەژنیشی بەرزتر. پێمەكەنە قەمەر, راستە ئەو حەمەدۆكە, بەڵام هێشتا منداڵە."

دایەقەمەر هەناسەیەكی درێژی هەڵكێشاو گوتی:"خوا بیپارێزێ!"

دەیەویست بڵێ:"بۆ دایك و بابی..." پاشان وەبیری هاتەوە كە دایك و بابی مردوون, گوتی:"خوا ئەوی بە میللەت و دەوڵەت بێڵێ!" بەڵام ئەم قسەیەی خۆی پێ خۆش نەبوو" دەوڵەت و ئاغاكان لەگەڵی دوژمن بوون" ئەگەر وەگیریان كەوتبا خوێنیان لە جیاتی ئاو دەخواردەوە. سەرەنجام گوتی:"...بەو فەقیرو هەژارانە كە خۆشییان لە ژیانی خۆیان نەدیوەو زوڵمیان لێدەكرێ."

وەسمانەزلە چرا فتیلەیەكی كە لە پشتەوەی ئاگردان لەسەر پێچراكە دانرابوو دەست دایەو چووە سووچێكی دیكەی ماڵەكەو بانگی كرد:

"وەرە حەمەد, وەرە شەهێنەكەم! وەرە ئێرە جێگایەكت بۆ ساز كەین. پاشان تا بەیانی دادەنیشین و قسان دەكەین."

هەم حەمەدو هەم دایەقەمەر چوونە لای و رووبەڕووی دۆڵابییەكی گەورە كە نوێنیان لێ دادەنان راوەستان. جێنوێنەكە ئەم سەرو ئەوسەری ژوورەكە درێژ بوو. دۆڵابییەكی گەورەی پڕ نەخش و نیگار بوو كە بە دووكەڵی داران رەش هەڵگەڕابوو. بەرزاییەكەی دەگەیشتە هۆڵەی ژوورەكە. وەسمانەزلە دەرگای گەورەی جێنوێنەكەی كردەوە, دۆڵابییەكە تازە نیوەی پڕ بوو لە جەواڵ كە بە ریز لەسەر یەك دانرابوون. لەسەر جەواڵەكانەوە تەختەیەكی تەنكیان راكێشابوو كە سەرەوەكەی پڕ بوو لە لێفەی تووكە مریشك.

وەسمانەزلە گوتی:"حەمەد, وەرە, ئەمەش ماڵی تۆ! بەڵام لەبارەی ماڵەكەی دیكەتەوە... ئەم پیرێژنە نایەڵێ ئاگام لە خۆم بێ... زەوییەكەشت... دێهاتییەكان زەوییان بۆ كڕیبووی... راوەستە جارێ جێگاكە ساز كەین, دوایە قسان دەكەین. پیرێژن دووبارە دەیكاتە هەرا! شەهێنەكەم! دەبێ ئەم جەواڵانە بێنینە دەرێ. كچێ وەرە ئەم چرایە بگرە!" چرایەكەی بۆ لای دایەقەمەر كە راوەستابوو تەماشای دەكردن, راداشت و ئەویش بە پەلە لێی وەرگرت.

پێنج جەواڵی پڕ لە گەنمیان لە جێنوێنەكە هێنانەدەرێ و بە دیواریان هەڵپەساردن.

دایەقەمەر گوتی:"ئێوە ئیدی راوەستن" ئێستا نۆرەی منە. حەمەد گیان, ئەو دۆشەكە بێنە خوارێ! دەبووری ها, ئەمن تاقەتم پێی ناشكێ!"

وەسمانەزلە دەسبەجێ گوتی:"پیرە ئیدی!"

قەمەر گوتی:"چ بكەم رۆڵە, پیر بووم! ئەتۆ دۆشەكەكەی بێنە خوار!"

حەمەد دۆشەكەكەی هێنایە خوار. قەمەر دۆشەكەكەی لەنێو دۆڵابییەكەدا راخست:"ئەم لێفەو باڵنجانەش بێنەخوار...!"

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نوێنەکان لەبەر بۆنی سابوون وەك مسك بۆن خۆش بوون, وەك بەفر سپی بوون. حەمەد دڵـی بووڕایـەوە“ ئەگەر لێی گەڕابان سێ شەو و ڕۆژان دەخەوت. لە بێخەویيان خەريك بوو شێت بێ.

وەسمانەزلە گوتی:"یاڵڵا, ئێستا بچینە بەر ئاوری دانیشین!"

دایەقەمەر گوتی:"دەبەرت مرم وەسمان, لەکۆڵ کوڕەکەی بەوە. نابینی بەستەزمانە خـۆی بەسـەر پێـوە ڕاناگرێ؟"

وەسمانەزلە گوتی:"یاڵڵا شەهێنەکەم! ئێستا کەوایە بنوو, بەیانی قسان دەکەین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە کە تا بەیانی خەوی لێنەکەوتبوو, لەگەڵ کەڵەباب خوێندنان لە جێی هاتەدەر. ئاورەکەی هەڵکردو قاوەکەی لە تەنیشت ئاوری دانا. ئەوەندە بەکەیف بوو کە ئۆقرەی لێهەڵگیرابوو, لە کەوڵی خۆی دا نەدەگونجا. دوو جار چوو دەرگای جێنوێنەکەی کردەوەو تەماشای حەمەدۆکی کرد کە جارێ هەڵنەستابوو. بەڵام لە تاریکێ دا نەیتوانی باشی ببینێ. پاش قاوە خواردنەوە چەند جاری دیکە سەری حەمەدی داو هەموو جارێ دڵی تەپ تەپ لێی دەداو تووشی هەژانێکی ئەوەندە خۆش و شیرن دەبوو کە بۆی تازە بوو.

لەسندووقە دارگوێزە نەخشاوەکە, چاکەت و پانتۆڵێکی شینی تۆخی دەرهێنان کە تەنیا لە زەماوەندو رۆژانی جێژن دا لەبەری دەکردن. جلەکان کۆن بوون, بەڵام لەبەر خاوێنی دەبریسکانەوە. سەر گیرفانەکان و دەلینگەکان و پەڕاوێزی پانتۆڵەکەی گوڵدۆزی کرابوون. چاکەتەکەشی پڕ بە بەری لەشە رەق و تەقەکەی بوو. دیار بوو لە بن دەستی خەیاتێکی وەستاکار هاتوونەدەر. جلەکانی لەبەر کردن: چاکەت و پانتۆڵ لەگەڵ کراسێکی خەت خەتی یەخی حوسەینی کە لە ئاوریشمی خالیس بوو و لەگەڵ سوخمەیەکی شین... زنجیرسەعاتە زێوە قەڵەمکاری کراوەکەی بەسەر سوخمەکەیەوە هەڵواسی. لە جیاتی پشتێن, قایش شمشێرە قەڵەم کاری و زێڕکفت کراوەکەی یادگاری باپیری بەست کە نوێ نوێ بوو. کیسە باڕووتە چەرمە زێڕکفت کراوەکەی وە تەنیشتی خست و لە پەنای ویش دەمانچە ساچمەزەنە دەسك سەدەف و بریسکەدارەکەی لە قەدی بەست. چەکمە رەشەکانی پاش ئەوەی ماوەیەکیان تێوە راماو بۆیاخی کردن, لەپێ کردن و کڵاوەکەی, کە لە لبادێکی ناسك دروست کرابوو و دەوران دەوری قەیتانی ئاوریشمی تێگیرابوو, لەسەری نا. چەندین جار بە هەنگاوی قایمەوە لەم سەری ژوورەکەوە چووە ئەوسەری. کە هەتاو کەوت دەرگای ئەو دۆڵابیەی کردەوە کە حەمەدی تێدا خەوتبوو. حەمەد وەك گلۆڵە خۆی خڕ کردبووەوەو خەوی لێکەوتبوو. تفەنگەکەشی لەبن سەری بوو.

وەسمانەزلە لە دڵی خۆی دا گوتی:"ئەم کوڕە سەگبابێکی سەیرە! ئەو تفەنگەی کەنگێ هێنا لەبن سەری نا؟ لە ماڵێ منیش متمانە بە کەس ناکا. بستە منداڵێك! لووتی بگرم, روحی دەردەچێ." پاشان زەردەیەکی هاتێ و لە دڵی خۆی دا گوتی:"کوڕەکەمان لەو ئینسانە بە وەزن سووك و بە قیمەت گرانانەیە, هیوامانە, نووری چاومانە, بەستەزمانە لە چیاو بەندەنان هیچی دەست نەکەوتوە بێخواو بەژن بکا... وەختێك لێرە خواردی و تەسەل بوو, لەوانەیە بەژنێ بکا, قەڵەو بێ, ببێتە پاڵەوان." دیسان بە ئۆگری و میهرەبانیەوە تەماشای روخساریی کردو پێکەنی:"یاخوا بژی, ئەگەر بەژنی نەکردو قەڵەویش نەبوو گرنگ نیە, خۆ ئەمە عەیب نیە... شەهێنیش چووکەڵەیە, بەڵام نێچیری لە دەست دەرباز نابێ." ئەمجار بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەنگی بەرز پێکەنی:"هەموو کەس پێی وایە حەمەدۆك پیاوێکی زەلامە بە قەد دوو کەسان, بە قەد غولێك! دیارە ئاوا باشترە" چونکە هیچ کەس باوەڕ ناکا ئەم کوڕیژگە مەزلۆومە حەمەدۆك بێ. تەنانەت سوێندیشیان بۆ بخۆین, کەس باوەڕ ناکا. ئاسوودە دەیشارینەوە هەتا مشووری هەموو ئاغاکان دەخواو دەچێتەوە عەلیکۆ کە یەك پارچە نوورە. پاشانیش دەچێتە لووتکەی بە بەفری کێوی "دولدول", دەڕوا هەتا دوندی سەری کێوی. پیاو وردیلانە بێ باشە" وەك شەهێن کە وردو چالاکە." دلی پڕ بوو لە شادمانییەکی دلگر. بەسپایی داهاتەوەو مووی سەری حەمەدی ماچ کردو دەرکەی دۆلابییەکەی پێوەدا. دوایە دیسان دەستی کردەوە بە راوێچکە کردن لەم سەری ژوورەکەوە بۆ ئەوسەر. لەو بەینەدا دایە قەمەر وەخەبەر هات, کترییەکەی هەلگرت و چووە دەرێ. ئەویش چارشێوە سپی و گەورەو گولدۆزیکراوەکەی لە سندووق هێنابووە دەرو بە خۆیدا دابوو. کاتێك وەسمانەزلەی دی, راوەستا. پێکەنینی هات, پاشان بە ترسەوە گوتی:

وەسمان! وەسمان! ئەتۆ هەمیشە جلکی وا لەبەر ناکەی" پێت وا نیە خەلك بۆن دەکەن کە خەبەرێك هەیە؟"

وەسمان بە تووڕەیی نەڕاندی:"بە گۆڕی بابی خەلکیەوە! ئەگەر خەلك ئەقلیان لە مێشك دا بایە نەدەبوونە گالتەجاڕی دەستی دووسێ ئاغایان. بڕۆ تەماشای کە! لەو ژوورە, لەنێو دۆلابییەکەدا, بنیادەمێك خۆی قانگلە کردوەو خەوتوە" وەك مندالێکی شیرەخۆرە لێوی هەلچنیون و چلمی هەلدەلووشێ... بە روالەت مندالێکی وردیلانەیە, بەلام ئازایە, ئاقلە, ئینسانە! ئەو ئینسانێکی تەواوەو هەر بۆیەش ئاغاکان و پیاوەکانی حکوومەت وەك سەگ لێی دەترسن" لە ترسی وی زراویان دەچێ. هەتا دوێنێ ئەو کێوە پێنسەد دزو رێگری پێوە بوو, کەچی حکوومەت وەسەر خۆشی نەدێنا. دەزانی بۆ؟ چونکە ئەو رێگرانە ئینسانەتییان نەدەزانی. بەلام بڕوانە, بۆ حەمەدۆکێك کێو و دەشت پڕ بووە لە سەرباز. بڕوانە, بڕوانە! تەواوی ئاغا مل ئەستوورەکان! حکوومەتێکی وا گەورەو گران, بە سەربازە بێ ئەژمارەکانیەوە لەم بەستەزمانە وەخۆ کەوتوون..."

وەسمان بە پەلە رۆیشت. لە کاتێك دا چەکمەکانی تەق و تووقیان دەهات, چوو دەرگای دۆلابییەکەی کردەوە:

"بڕوانە! وەك مندالێکی شیرەخۆرە وایە... ئەگەر حکوومەت ئەمەی بەم وەزعەوە ببینێ هەم لە شەرمان دەبێتە دلۆپە ئاوێك و هەم لەبەر پێکەنینێ دەدڕێ."

دەرگای دۆلابییەکەی پێوەدا. قەلافەتی جیددی تر بوو, دەستی لەسەر شانی قەمەر داناو بە راوێژێکی زۆر گەرم گوتی:"قەمەر, جوانکیلەکەم! ئەگەر پیاوانی حکوومەت شەهێنی من بەم قەلافەتەوە ببینن, ئەگەر ئاغاکان حەمەدی من بەو شێوەیە ببینن رەنگە زیاتریش ترس بیانگرێ. ئەودەم بیر دەکەنەوە کە کالەك بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەنگی نیە... دەڵێن ئەگەر ئەم کوڕیژگەیە ڕاپەڕێ و ئەوانی دیکەش نەختێك غیرەتیان هەبێ چ کارێك ناتوانن بکەن؟ ئەدی قەمەرە جوانکیلەکەم, ئاوایە. پیاوبوون شتێکەو ئینسان بوون شتێکی دیکە."

دووبارە لە نێو ژوورەکەدا دەستی کردەوە بە ڕاوێچکە کردن:

"ئینسانەتی"... ئینسانەتی, ئینسانەتی, کچێ قەمەر! ئینسانەتی... بزانە لاقێکم لەسەر لێوی قەبرێیە. ئەگەر زۆری دیکە بژیم دە ساڵی دیکە دەژیم. پاشان فاتیحەم بۆ دەخوێنن. مەلی گیانم لە قەوەزی لەشم هەڵدەفڕێ و دەڕوا. کچێ قەمەر! ئینسانەتی, ئینسانەتی بنج و بناخەی هەموو کارێکە. ئەمە ترسە کە بنیادەمی خوێڕی دەکاو ئینسانەتیی لێ دەستێنێتەوە. ئەمن ئەوەی باش دەزانم و ئەوە پێشت دەڵێم..."

دایە قەمەر لەتکە نانێك و پیاڵە شیرێکی هێناو دانیە دەستی وەسمان. وەسمانەزلە بە پووکە بێ ددانەکانی نانەکەی جوی و پیاڵە شیرەکەی بەسەردا کردو خێرا خەلاسی کرد.

"کچێ قەمەر, ئەمن دەچمە نێو دێی. ئەگەر شەهێن وەخەبەر هات, مەیەڵە بچێتە دەرێ. شۆرباوەکەی بۆ بەرە نێو دۆڵابێیەکە. تەنەکەیەکیشی لە پەنا دانێ, هەر لەوێ دەست بە ئاو بگەیەنێ. دوایە بێڕێژە" بە جۆرێك کە کەس پێ نەزانێ. سبەینێ هەر لەوێ ڕا دەرگایەك بۆ دیوی تەویلەی دەکەینەوە."

وردە بارانەکە لێی کردبووەوە. پەڵە هەورێك بە ئاسمانەوە نەبوو. ئەو شنەبا ئارامەی دەهات لە دوورەوە, لە دەشتێ, لە ئاکچاسازەوە شەپۆل شەپۆل بۆنی نێرگزی بەرهەتاو, بۆنی پەین, بۆنی گیاوگۆڵ, بۆنی گوڵاو و زەرگەتەو پەپوولەو قامیش و بۆنی لیتەی گۆلاوەکەی لەگەڵ خۆی دێنا.

وەسمانەزلە لەبەر دەرگا هەڵتروشکا, قەلنەکەی بە توونتنی قاچاغی زەردی کارەبایی داگرتەوەو ئاوری دا. سێ جار وا کۆخی کە دەنگی کۆخەی گەیشتە ئەوسەری ئاوایی. ئەوانەی گوێیان لە دەنگی بوو, گوتیان:"ئەمڕۆ لەو ڕۆژانەیە کە وەسمانەزلە کەیفی سازە."

وەسمانەزلە لە جێی خۆی هەستا, قەلنەکەی بە لای ڕاستی زارییەوە گرت و بە شەویلاکە بێ ددانەکانی گرتی, دەستی لە پشتەوە گرێ دان, و هەتا توانی هەولێ دا پشتی ڕاست بکاتەوەو قایم ڕایگرێ, بەڵام نەختێك چەماوەو کۆم بوو. وەڕێ کەوت. دەت گوت سواری ئەسپێکی جوان و خۆش ڕەوتی عەرەبی بووە. حاڵەتێکی هەبوو دەت گوت لە بەرزایی لووتکەکانەوە دەڕوانێتە جیهان و هەرچی لە جیهان دا هەیە" دەت گوت بە زمانی بێزمانی دەڵێ:"ئەگەر گەورەترین نهێنیی دنیام لە سنگم دا ڕاگرتبێ, لە لای هیچ کەس باسی ناکەم,..." مەودای نێوان ماڵێ خۆی و ماڵی "سیلوێرگلین"ی ـ کە لەوپەڕی ئاوایی بوو ـ بەو حاڵەتەوە بڕی" بە سەرمەستی و سەرخۆشی, بە ئیرادەو دەم بە پێکەنین. دەت گوت دەڵێ:"ئەی خەڵکینە! ئەم کێوە چووکەڵانە ئەمن دروستم کردوون." هەرکەس وەسمانەزلەی دەدی پێی وابوو بۆ کارێکی گرنگ دەچێتە ماڵی سیلوێرگلین. بەڵام کە گەیشتە بەردەرکی سیلوێرگلین هەر بەو حاڵەتی پێشوویەوە لەبەر دەرگاوە گەڕایەوەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەوتەڕێ. سیلوێرگلین کە چاوی لێبوو وەسمانەزلە هات و گەڕایەوە, لە ماڵێ هاتەدەر:"مام وەسمان, مام وەسمان! چۆن هەتا بەردەرکی ماڵێ دێی و نایە ژوورێ دەگەڕێیەوە؟"

سیلوێرگلین, هاوتەمەنی وەسمانەزلە بوو. مێردەکەی و کوڕەکانی چووبوونە سەربازی و ئیدی نەهاتبوونەوە. کەس و کارێکی نەبوو, لە کەوێلێکی ئەوسەری ئاوەدانی دا بە تاقی تەنیا دەژیا. تەنیا نەوەیەکی هەبوو کە ئەویش لە گوندێکی زۆر دوور دەژیا.

"مام وەسمان, فنجانێك قاوە بخۆوە, جا برۆ!"

وەسمانەزلە راوەستا, زەردەخەنەیەکی کردو هەر بەو لەخۆبایی‌بوونەوەو بە حاڵەتێکەوە کە ئەگەر دنیایەك نهێنی لە سنگی دا بێ, نای درکێنێ, گوتی:"سڵامەت بی, سیلوێرگلین! ئێستا وەختی قاوە خواردنەوە نیە!"

لە حاڵێك دا بەژنی راست دەکردەوە وەڕێ کەوت. لە بنانگوێیان پێدەکەنی. ئەوانەی وەسمانەزلەیان لەو حاڵەداو بە روخساری گەش و جلکی جێژنانەوە دی, تێگەیشتن کە شتێك رووی داوە. دانیشتووانی ئاوەدانی لە ژن و منداڵ و پیرو نەخۆش کە لەبەر دەرگاکانیان دانیشتبوون, کاتێك وەسمانەزلەیان دی کە لە نێوەڕاستی ئاوەدانی قەلنە دەکێشێ و بە بەرگی جوانەوە فیز دەفرۆشێ و پیاسە دەکا, لەبەر خۆیانەوە گوتیان:"یانی چ بووە؟ لە نێو دێ دا شتێکی نائاسایی نەقەوماوە!"

وەسمانەزلە هەتا نوێژی نیوەڕۆیە هەروا لە نێو دێی دا هات و چوو, هات و چوو. کەس نەیدەوێرا پرسیاری لێبکا. ئەگەر کەسێکیش غیرەتی وەبەر خۆی نابایە, لە وەڵام دا لەگەڵ سەرێکی پڕ هەوا, چاوێکی پڕ لە بریسکەی شادمانی و زەردەخەنەیەکی شیرین و دلگیر بەرەوڕوو دەبوو. وەسمانەزلە دەستی لە پشتەوەی دەگرتن, و دەڕۆیشت و یەك بین دووکەڵی قەلنەکەی بە با دەکرد.

"حسام" کوڕە گەورەی وەسمانەزلە دەسبەجێ رای کردەوە ماڵێ و چووە لای دایکی:"چ بووە دایە؟ بابم چیی لێقەوماوە؟"

دایەقەمەر گوتی:"نازانم. ئەمن چووزانم ئەو شێت و ماخولیایە چ دەکا! حەتمەن دووبارە شێتی‌یەکەی سەری هەڵداوەتەوە, لە خۆڕا خەریکە عەرزێ دەپێوێ. خۆ ناکرێ هیچیشی پێ بڵێی, چونکە هەربینا لە سەری دا."

دایەقەمەریش وەزعێکی نائاسایی هەبوو, ئەمەش حسامی زیاتر خستە گومانەوە:

"بەڵام دایە دەبێ شتێك هەبی. ئەتۆ لە بابم زار قایم تری, کەس نهێنیت لێ نابیسێ! بە هەرحاڵ بابم دەیلێ. قسەی لە دڵی دا بمێنێ دڵی دەتۆقی... دوو رۆژان قسە لە دڵی خۆی دا راگرێ دیقی مەرگ دەکا. کەوایە بۆخۆت بیلێ و لە نیگەرانی رزگارمان کە! بابم چەند ساڵ دەبێ ئاوای لیباس لەبەر نەکردوەو لەنێو ئاوایی دا نەگەڕاوە. ئەو تەنیا کاتێك دەچووە لای حەمەدۆك ئەو جۆرە خۆی پۆشتە دەکردەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە بیستنی ناوی حەمەدۆك دایەقەمەر رەنگی بە رووانەوە نەما. دەست و لێوی دەستیان کرد بە لەرزین و ئەو حاڵەتە لەبەر چاوی حسامیش ون نەبوو.

حسام چووە بن دارە ئەستوورەکەی نێو ئاوەدانی. دێهاتییەکان کۆ ببوونەوەو بە تامەزرۆیی چاوەڕوانی خەبەرێك بوون کە دەبوو حسام لەگەڵ خۆی بێنێ. حسام لە دوورەوە هاواری کرد:"هیچم دەست نەکەوت. وەختێك بابم شتێك نەڵێ, چما دەکرێ قسە لە دەمی دایکم دەرکێشی؟ ناڕەحەت مەبن, دووسێ رۆژ زیاتری پێ ناچێ. بابم خۆی پێ راناگیرێ و ئاخرەکەی وەقسە دێ. بەڵام ئێستا کەس گوێی نەداتێ, هەروا بزانن چاویشتان پێی ناکەوێ. ئەودەم دەهری دەبێ و زمانی دەکرێتەوە... یاڵڵا! ئێستا هەرکەس وەدوای کاری خۆی بکەوێ..."

لای نیوەڕۆیە وەسمانەزلە چووەوە ماڵێ و چووە لای دۆڵابیەکە, سەرێکی حەمەدی داو دوایە دانیشت, خێرا خێرا نانەکەی خواردو دووبارە وەدەر کەوتەوە. سەرلەنوێ دووکەڵی قەلنەکەی بە با کردەوەو دەستی کردەوە بە راوێچکان. لەگەڵ پیاسەکردن بە سیلەی چاو دەیڕوانیە چاوی بە پرسیاری دێهاتییەکانیش.

وەختێك دیتی کەس لەو دەوروبەرە نیە, بە پێکەنینەوە لە دڵی خۆی دا گوتی:"دەزانم فێڵبازینە! خۆتان شاردوەتەوەو بە دزیەوە تەماشام دەکەن و دەڵێن ئێستا نا ئێستا زمانم دەکرێتەوەو هەموو شتێك هەڵدەڕێژم. ئەمن ماندوو بوونم نیە, تەنانەت ئەگەر دڵیشم بتۆقێ ئەمە لەو قسانە نیە بدرکێ, نەخەیر, ئەو هەوایە نیە."

سێ رۆژی تەواو, وەسمانەزلە لە هەوەڵی بەیانیەوە هەتا خۆرئاوابوون هاتە نێو دێ و بەو شکڵ و شێوەیەوە پیاسەی کرد. ئێوارەی رۆژی سێهەم شەکەت و ماندوو خۆی بە ژووری ماڵێ دا کردەوە. حاڵی شپرزە بوو و کە قەلنەکەی بە دەستەوە دەگرت, دەستی دەلەرزی:"ماندوو بووم کوڕە! مردم کوڕە! ئەمە سێهەم رۆژە! سێ رۆژ, لە بەیانیەوە تا ئێوارێ, گاڵتە نیە کچێ قەمەر. کێ تەحەمولی دەکا؟ کەس وەدەر ناکەوێ. بەڵام ئەمن دەزانم. ئێستا ئەوان خەریکن بتەقن."

گوێی نەدایە حەمەدۆك" تەنانەت قاوەکەشی نەخواردەوە. لە بەر ئاگردان دانیشت, خەو بردیەوەو دەستی کرد بە پرخە پرخ. دەمی لێك کردبووەوە, دەت گوت قووڵکەیەکی تاریکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە قەراخ چۆمی ساووران بە دوای یەك دا دەنگی چەند گوللە بەرز بووەوە. هێشتا کەڵەباب نەیان خوێندبوو کە لەنەکاو تەقینەوەی نەڕەو گوڕەو هەراو هۆریا گوندی پڕ کرد. سەگەل لێکڕا دەستیان کرد بە وەڕین, وڵاغ زەڕاندیان, گاجووت هۆڕاندیان, ئەسپان حیلاندیان و هات و هاوارو زیڕە هەمو جێیەکی گرتەوە. شەو لە باران دا خووسابوو, تاریکایی خووساو شڵەژاو هەموو بە توێی کراس و دەرپێیان لە ماڵان وەدەر کەوتن.

بەڵام وەسمانەزلە خۆی نەدۆڕاندو بەسپایی گوتی:"کچێ قەمەر, قەمەر! وەزعەکە شڕە“ دیسان ئەو گەووادە کەتنێکی کرد, دیسان بەڵایەکی بەسەر کەسێك هێنا."

حەمەد خێرا تفەنگەکەی تاودایە, لە جێ خەوەکەی دەرپەڕی و هەتا بن دەرگا ڕۆیشت, دوودڵ بوو:"بچم یان نا؟" وەختێك چرا هەڵکراو وەسمانەزلە حەمەدی بەو وەزعەوە دی, بە چاوێکی تێکەڵ بە گاڵتە پێکردنەوە مۆڕەیەکی لێکردو گوتی:"چ بووە حەمەدۆك؟ چ بووە شەهێنەکەم؟ چ بووە؟ خۆت بۆ شەڕ ساز کردوە؟." پاشان نەڕاندی:"بڕۆ جێی خۆت دانیشە, بڕۆ, بڕۆوە سەر جێت! ئەم مەسەلانە پێوەندییان بە تۆوە نیە. دیسان ئەو پیرە کەمتیارە گەووادە کەتنێکی کردوە. دیسان وەجاخی فەقیرێکی بەستەزمان و بێدەست و لاقی کوێر کردوەتەوە. لەم دێیەدا هەموو شەوێ ئەم جۆرە پێشهاتانە روو دەدەن“ بڕۆوە سەر جێیەکەت. ئەگەر شتێکی گرنگ بوو خەبەرت پێ دەدەم."

وەسمانەزلە بەدەم جل لەبەر کردنەوە یەك بین قسەی دەکرد. حەمەدۆك کە ئارام ببووەوە, تفەنگەکەی لە شانی هێنایەخوار, لوولەکەی گرت و چووە بەر ئاگردان. یەك دوو پۆلووی ئاگری شەوێ لەنێو خۆڵەمێشەکەدا دەدرەوشانەوە.

دایەقەمەر لە وەسمانەزلەی ـ کە بە هەناسەبڕکەو هەژانەوە لە شتێك دەگەڕا ـ پرسی:"تووبی ئەو خوایە لە چ دەگەڕێی؟"

وەسمانەزلە بە تووڕەییەوە گوتی:"لە گۆڕی بابت دەگەڕێم قەمەر, لە گۆڕی بابت! لە چ دەگەڕێم؟ خەریکم لەسەعاتەکەم دەگەڕێم, لە سندانێکیش دەگەڕێم بۆ سەری تۆ! نابینی لە دەرێ چ قیامەتێکە! هەر دەبێ واش بێ“ ئەم دێهاتییانە, ئەو خەڵکە نەفامە حەقی خۆیانە, هەزارجار هەقی خۆیانە! حاڵی بووی؟"

"ها ئەوە سەعاتەکەت! بەم نیوەشەوە, لەو قیامەتەدا سەعاتت بۆ چیە؟"

"دەمەوێ بیخەمە گۆڕی بابت قەمەر گیان, گۆڕی بابت!" بەخۆی نەبوو زەردەیەکی هاتێ.

دەمەتەقەی پڕ لە خۆشەویستیی ئەم دووانە, بێئەوەی لێك دلگیر بن, جۆرێك هەستی بەختەوەریی لە حەمەدۆك دا پێك هێنابوو. دنیایەك کە ئەو دوو ئینسانە پیرە دروستیان کردبوو, دنیایەکی بێبڕانەوە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆشەویستی و سۆزو خۆش بینی بوو. هەراو هۆریای دەرێ پەرەی دەگرت و حەمەدیش هەر بیری لەو ژن و مێردە دەکردەوە کە دەت گوت دوو منداڵن:"ئەگەر هەموو ئینسانەکان وەك ئەم دووانە بوونایە, ئەگەر هەموو ئینسانەکان ئاوا بوونایە... خوا دەزانێ دنیا چەند جوان دەبوو, مرۆڤ چەند بەختەوەر دەبوو!"

وەسمانەزلە کە سەعاتەکەی لە گیرفانی هاویشتبوو, گەڕایەوە تەماشایەکی چەکمەکانی و قۆڵی چاکەتەکەی کرد. پاشان پۆلوویەکی لە ئاگرەکە دەرهێناو قەلنەکەی پێ داگیرساند. دەنگ و هەرای دەرێ هەر زیادی دەکردو لەماڵی وەسمانەزلە نیزیك دەکەوتەوە. وەسمانەزلە لە هۆدەکەی هاتەدەرێ. لە حەوشەی دا راوەستاو هاواری کرد:"ئاوری دا! سەگبابی گەوواد ئاوری دا! وەختێك ئێمە پیاو نەبین, دیارە ئاوری دەدا... دەکوژێ و دەبڕێ و رەحمیش بە کەس ناکا... سەگبابە ئاخرەکەی قسەی خۆی بردە سەرێ! ئاوری لە ماڵێ حەسەنی بەردا... لەوانەیە حەسەنیشی کوشتبێ!... دیارە دەیکوژێ, ئای حەسەن!... حەسەنی جوامێرم! پیاوماقووڵەکەم! قزڵباشەکەم! حەسەن! بەستەزمانەیان کوشت! دایکی جوامێران زوو تازیەدار دەبێ... دایکی جوامێران... ئەم دێیە پیاوێکی جوامێری تێدا بوو, ئەویشیان کوشت, دایکی جوامێران..."

لەگوتنی "دایکی جوامێران زوو تازیەدار دەبێ "پەژیوان بووەوە. داخوا حەمەد گوێی لەم قسەیە ببوو؟" ئەگەر گوێی لێ بووبێ, بەڕاستی خەراپ دەبێ. بەستەزمانە وەك باڵندەیەکی بریندار پەنای هێناوەتە بەر ماڵی تۆ, ئەتۆش راست دەبیەوە دەڵێی دایکی جوامێران زوو تازیەدار دەبێ! هەی وەسمانەزلەی نەفام! ئەوە کە دەڵێن گورگ ئەگەر پیر بوو, دەبێتە سودرەی سەگان بە هیچ جۆر راست نیە. وەسمانەزلە, گورگ ئەگەر پیر بوو, بۆخۆشی دەبێتە سەگ! خوا بکا گوێی لێنەبووبێ!"

وەسمان دەرگای جێنوێنەکەی کردەوە تا بزانێ حەمەد گوێی لە قسەکانی بووە یان نا" و دوایە بانگی کرد:"کوڕم میوان! سەر بێنە دەرێ, تەماشاکە! گڕی ئاگر چووەتە ئاسمان."

حەمەد هاتەدەرێ. لە شیپانەی دەرکەی دا راوەستا.

"پێویست نیە لە ماڵێ بچیەدەر. تەنیا تەماشای ئەو بڵێسانە بکە کە دەچنە ئاسمان شەهێنەکەم! میوانەکەم! بڵێسەکان ببینەو پاشان بچۆوە سەر جێی, خەوێکی حیسابی بکە! ئەگەر پێشت خۆش بوو بچۆ دەرێ میزی بکە! رەنگە حەز بکەی لە دەرێ میزی بکەی. بەڵام لەم قوڕنەیە بەولاوەتر مەچۆ. پاشان رووی کردە لای ئەو خانووە کە ئاوری گرتبوو, و گوتی:

"وەختێك ئەمن قاچاغ بووم, شەش مانگان لە یەك ماڵ دا مامەوە. رۆڵە دەزانی لەو ماوەیەدا بە ئەزرەت چیەوە بووم؟ بە ئەزرەتەوە بووم لە دەرێ, لەبەر ئەستێران, بە خەیاڵی ئاسوودەوە میزێکی حیسابی بکەم. یەکەم شەو کە لە ماڵەکە چوومەدەر لە هەوەڵین دەرفەت دا یەکەم کاری کردم ئەوە بوو کە چووم لەبەر ئەستێران میزم کرد. هەل بە دەرفەت بزانە! ئەتۆش بڕۆ هەڵمیزە! میزێکی بە کەیفی خۆت بکە بە خەیاڵی ئاسوودە! بەڵام لێرە دوورتر مەڕۆ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بەسپایی لە دەرگا چووە دەرێ.

سێ ژووری بەسەر یەکەوەی حەسەنی یۆبازئۆغڵی لە ئاگر دا دەسووتان. ژووری یەکەم ماڵەکەی بوو، ئەوی بەرەژێرتر تەویلەو ئەوی خوارتریش کادێنی بوو. لە یەک سات دا ئاگرەکە گەیشتبووە ماڵێ "دەلی دوراك"ی دراوسێشی. ماڵی دۆراکیش لەنێو بڵێسەی ئاگر دا دەسووتا. هەرچەند بای زۆر بە قەوەتی نەدەهات، بەڵام با، بڵێسە ئاگرەکانی بە ئەندازەی منارەیەك بڵیند دەکرد. ئاگر بڵێسەی دەداو بڵێسەکان لە شەودا بڵاو دەبوونەوە.

هەموو خەڵکی ئاوەدانی منداڵ و پیرو لاو و ساغ و نەخۆش رژابوونە دەرێ. هێندێکیان جلیان لەبەر کردبوونەوەو دەستەیەکیش هەر لەوێ، لەبەر رووناکایی گڕی ئاگرەکە خەریك بوون لەبەریان دەکردنەوەو ژمارەیەکیش بە توێی کراس و دەرپێیان دەرپەڕیبوون.

حەسەنی یۆبازئۆغڵی، دەستەکانی لەبن هەنگڵی گرتبوون، لەشی بە راست و چەپ دا دەسووڕاندو چاوی لە ماڵە سووتاوەکەی وەرنەدەگێڕا. ژنەکەشی منداڵەکانی لەدەوری خۆی هاڵاندبوون و بە دەنگی بەرز دەگریا.

ئەوانەی ئەو سووتمانەیان ساز کردبوو، هەر لە پێش دا دەرگای هەرسێ ژوورەکەیان ئاور دابوو. بۆیە یۆبازئۆغڵی نەیتوانیبوو پرمۆڵێکیش کەل و پەلی نێوماڵ بێنێتەدەرێ" تەنیا توانیبووی بە زەحمەت گیانی خۆی و ژن و منداڵەکەی نەجات بدا. ئەگەر لەحزەیەك درەنگتر جووڵابا، ئەوانیش لەنێو ئاگردا دەسووتان و دەبوونە خۆڵەمێش.

لە تەویلەی حیلەی ئەسپێك دەهاتە بەرگوێ، کە عەرزو عاسمانی دەلەرزاند. ئەسپەکە لە سووچێکی تەویلەوە دەچووە سووچێکی دیکەو بەردەوام بە شێوەیەکی دڵتەزێن دەیحیلاند کە زیاتر وەك دەنگی ناڵەو هاوار دەچوو تا حیلەی ئەسپ. ئەو بزووتە ئاگرانە کە لە هۆڵەی داگیرساوی خانووەکە بەسەر پشتی دا بەردەبوونەوە، ئەسپەکەیان شێت کردبوو. کەس نەیدەتوانی بۆ رزگار کردنی کارێك بکا. لاوەکان و پیاوەکان هەروا راوەستابوون و گوێیان لەحیلەحیلی بە ژان و ئۆفی ئەسپەکە بوو.

سەفچەکاهیای پیر بە پاڕانەوە بە یەك یەکی دێهاتیەکانی دەگوت:"ئینسانێك پەیدا نابێ ئەم دەرگایە بکاتەوە، جوامێرێك، پیاوێك پەیدا نابێ ئەم دەرگایە بکاتەوە؟ ئەو ئەسپە ئەسپێکی رەسەنە، ئەگەر دەرگای لێبکەنەوە بۆخۆی دێتە دەرێ. زگم پێی دەسووتێ! ئەسپێکی رەسەنە" ئەسپی رەسەن وەك بنیادەم وایە" دەگری، پێدەکەنێ، بیر دەکاتەوە، تەنیا ناتوانێ قسە بکا. ئەو جۆرە ئەسپانە باشترین دۆستی بنیادەمن! جوامێرێك، پیاوێك پەیدا نابێ؟ ئائائای پیری ماڵت خەرابێ! حەیف کە بۆخۆم لە خۆم ڕا نابینم دەرگاکە بکەمەوە، بۆخۆم ناتوانم..."

حیلەی ئەسپەکە بەرە بەرە زیاتر پەرەی دەگرت و دڵتەزێن تر دەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له نەکاو حەسەنی یۆباز ئۆغلی لە جێی خۆی دەرپەڕی و وەك فڕفڕە بە دەوری خۆی دا سووڕا“ پاشان خەرارێکی تەڕ کە چەند لاوی ئاوەدانی بە دەستیانەوە گرتبوو بۆ ئەوەی بەسەر خانووی تەنیشت خانووە سووتاوەکەی دا دەن و نەیەڵن ئاور بگرێ, لە دەستی ئەستاندن. خەرارەکەی لە خۆیەوە پێچاو لە چاولێك نانێك دا لە بڵێسە ئاگرەکان تێ‌پەڕی, خۆی بە ژووری تەویلە دا کردو هەوساری ئەسپەکەی گرت و هەر بەو خێراییە هاتەوە دەرێ. ئەسپەکە هەر کە گەیشتە دەرێ, هاتە سەر پاشووان, هەوساری لە دەستی حەسەنی دەرهێناو غاری دا بۆ مەیدانی نێو ئاوایی و لەوێ وەك حەسەنی, کە ماوەیەك پێشتر بە دەوری خۆی دا سووڕابوو, دەستی کرد بە سووڕان بە دەوری خۆی دا“ ماوەیەك سووڕاو پاشان بۆ لای دەشتێ دەخۆی نووساو لەگەڵ تاریکایی شەو تێکەڵ بوو و لەبەر چاو ون بوو.

بەرە بەرە هۆڵەکان لە گڕی ئاگردا ون دەبوون و دەبوونە خەرمانێکی ئاگر لە تەنیشتی ئاوەدانی.

یۆبازئۆغلی خەرارەکەی لەسەر شانی هەڵگرت و دیسان دەستی لەبن هەنگڵی نانەوەو دووبارە چاوی بڕیە بڵێسە ئاگرەکان و تێیانەوە راما.

ئەوانی دیکەش راوەستابوون و بێ جووڵە, تەماشای سووتمانەکەیان دەکرد. لە هۆدەکان دەنگی قرچە قرچی شکانی دارەکان دەهات“ و دیوارەکان تێك دەڕووخان. دەنگی دوا گوێرەکە ـ کە لە تەویلە دا گیری کردبوو ـ بەرە بەرە بێدەنگ دەبوو.

هەموو لە جێی خۆیان رەق ببوون, هیچ کەس جووڵەی نەدەکرد. روخساری هەمووان باریك و رەنگ زەرد بوو. لەو نێوەدا تەنیا وەسمانەزلە وەزعێکی دیکەی هەبوو. دەهات و دەچوو, قسەی دەکردن, قەلنە بە لێوەوە, و زەردەخەنە لەسەر لێوان, دەستی لە پشتەوە گرتبوون و قەلنەی بە با دەکرد. هەر تاوە ناتاوێك دەهاتە لای یۆبازئۆغلی و دەی‌گوت:"سەرت سلامەت بێ, برالە هەر ئەقلە لە خەسارێکی" پاشان دەگەڕایەوەو دەڕۆیشت و گوێی نەدەدایە ئەوە کە یۆبازئۆغلی گوێی لە قسەکانی هەیە یان نا. دووبارە دەهاتەوەو دەی گوت:"دۆستی خۆم، ئەتۆ کارێکی چاکت نەکرد! کارەکەت ناشیرن بوو“ راست و رەوان پێت بڵێم ئەتۆ هەموو دێیەکەت خستە مەترسی‌یەوە. دیارە سزایەکەشت وەرگرت! موسیبەت لەوە خراپتر دەبێ؟ خەریك بوو ژن و منداڵەکەت و بۆخۆشت لەو ژوورەدا بسووتێن. شوکری خوا بکە هاوڕێ! شوکرانەبژێر بە، موسیبەتێك لە هەزار نەسیحەت باشترە. ئەمن ئیدی لەمڕۆ بەدواوە لە تۆ دڵنیام. کەسێك لەگەڵ مردن بەرەوڕوو بێ، باشتر دەبێ، پیاوتر دەبێ، لە راستی دا ئەتۆ پیاوێکی ئازابووی، بەلام هەر لەو کاتەدا بابایەکی کەللەشەق بووی“ وانیە؟"

چەند سێبەرێك دەچوونە ماڵەکان و دەهاتنەوەدەر. چەند سێبەرێکیش دەچوونە نێو بڵێسە ئاگرەکان و دەهاتنەوەدەر. بۆنی گۆشتی سووتاو دەهات. بۆکرووزو بۆزووروو دەهات. بۆنی سووتان لەگەڵ بۆنی بەهاری ساوا تێکەڵ دەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرەنجام وەسمانەزلە لە پیاسەکردن ماندوو بوو. چوو لەبەر رووناکایی ئاگرەکە راوەستا. پشتی لە ماڵەسووتاوەکە کرد بوو و گەرمای ئاگر لە پشتێی دەدا. سەری هەڵێناو بە پێکەنینەوە چاوی بەسەر یەك یەکی دێهاتیەکان داگێڕا. بەژن و پیاو و پیرو لاوەوە لە هەمووانی ڕوانی. کاتێك وەرسوورِا بۆلای راست، لووت و بزووت لە سەفچەکاهیا هەڵئەنگووت کە دەهاتە لای. وەسمانە زلە گوتی:"بڕوانە دۆستی خۆشەویست! سەفچەکاهیا، بڕوانە! ئەم بڵێسانە چەند جوانن! لە تاریکایی شەوی بەهاردا چەند جوانن!" ئەمجار قاقا پێکەنی. هەموو خەڵکی ئاوەدانی گوێیان لە پێکەنینەکەی بوو و بە سەرسوڕمانەوە تەماشایان کردو کردیانە پرتەوبۆڵە.

"بڕوانە سەفچەکاهیا، بڵێسە بۆ شەو چەند چاکە! گوللە بۆ سنگ چەند باشە! دەست و لاق بەستراومانەوە بۆ مەمانان چەند باشە! شیوەن و گریان بۆ دڵمان چەند چاکە! لەچکی ژنان لەجیاتی کڵاو بە سەرمانەوە چەند جوانە! ئینسان بوون بۆ ئێمە چەند باشە! بڕوانە سەفچە گیان بزانە! ئەم بڵێسانە چەند سوورن، چەند جوانن! کە با لێیان دەدا، بڵێند تر دەبن، پان تر دەبن جوان تر دەبن. کە بڵێسەکان بەرزتر دەبن، دڵی منیش گەورەتر دەبێتەوە، زیاتر دەکرێتەوە. دڵم وەك دەزگای ئاسنگەرانی لێ دێ. وێك چوونی دڵ و دەزگا چەند باشە! عەلیسەفابەگیش بۆ ترسنۆکیی مەمانان چەند باشە! ئینسانەتییش بۆ مەمانان چەند باشە! بڕوانە برالە، سەفچە، بڕوانە! تەماشای ئەم بڵێسانە بکە! بڵێسە بۆ شەوەکانمان چەند باشە!"

سەفچەکاهیا تەماشایەکی روخساری بە پێکەنین و خۆشحاڵی وەسمانەزلەی کرد. گوێی لە قسەکانی بوو وەك وڕێنەی شێتێك بێمانا بوون. سەری ڕاوەشاند و لێی دوور کەوتەوە. دەڕۆیشت و لەبەر خۆیەوە دەی گوت:"خوایە، خوایە، خوایە، خوایە، پەنا بە خوا. خەریکە بەرە بەرە ئەقڵی دەگۆڕێ" جاران وانەبوو. دێ ئاگری تێبەربووە، ئەو لەبەر ئاگرەکە راوەستاوە، پیس پیس، پێدەکەنێ. ئای وەسمانەزلە، ئای! پیر بووی ها! پشتت کۆم بووەتەوە، سۆمای چاوەکانت رۆیشتوە ها! ئای وەسمانەزلەی خۆم ئای! ئەی هاوڕێی بە هیممەتم، ئای! ئەتۆش پیر بووی! بنیادەم وەختێك پیر بوو، وەك منداڵانی لێدێ" تەنانەت وەك منداڵی شیرەخۆرە. ئەی بەستەزمان! خوایە، خوایە، خوایە پەنا بەتۆ!"

سەفچەکاهیا دووساڵ لە وەسمانەزلە گەورەتر بوو. پشتی چەمابووەوە" بە تەواوی دوولا هاتبووەوە. وەسمانەزلەو سەفچەکاهیا لە دێیدا، جووتێك بوون کە ئەخلاقی سەیر و سەمەرەیان هەبوو. خاوەنی داب و ڕێوشوێنێکی جیا لە خەڵکی دیکە بوون و ڕێوشوێنی وایان بەرپا دەکرد کە دێهاتیەکان نە سەریان لێدەردەکرد و نە قەتیشیان دیبوو، هەردووکیشیان لەگەڵ ئەم ڕێوشوێنانە ڕێك دەکەوتن. هەردووکیان جلکی وەك یەکیان لەبەر دەکرد، هەردووکیان دەمانچەی"کۆبوور"یان لە خۆ دەبەست و هیچیشیان مومکین نەبوو لەخۆبەستنی دەمانچەی ساچمەزەنی قەدیمیان لەبیربچێ. هەردووکیان ـ لە منداڵیەوەـ سەریان بە گوێزان دەتاشی، بەڵام راست لە نێوەڕاستی تەپڵەسەریان بە پانایی دوو قامك موویەکی درێژیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەهێشتەوە. مووی کەللەسەری سەفچەکاهیا ئەوەندە درێژ بوو کە ئەگەر بەری دابایەوە، وەك پرچی ژنان دەگەیشتە سەر پشتێنێ.

شەو، بە ئارامی دەڕەوی و لە گوندەکانی دراوسێشەوە هاوار و هەراو هۆریایەك دەهاتە بەرگوێ. لەنێو ئاکچاسار دەنگێکی وەك تەقینەوەی گوللە تۆپ دەبیسرا ـ وەك دەنگی گوللە تۆپێك کە لە بن زەویدا بتەقێتەوە ـ بۆنی باتلاغ و بۆنی گوڵ و نێرگزو بۆنی بەهار لەگەڵ بۆنی سووتەمەڕۆ تێکەڵ ببوو... دەمەساتێك بێدەنگییەکی قووڵ بەرپا بوو. هەموو دەنگەکان لەپڕ کپ بوون. ئەسپێك لە دووری بە تاڵی دەیحیلاند. پاشان بێدەنگ بوو. قرچەقرچی ئاگر لەمێژ بوو بەرەو بێدەنگ بوون چووبوو. بۆنی گۆشتی سووتاو فەزای پڕ دەکرد. کونە لووتی دێهاتییەکان پڕ بوون لە دووکەڵ و چەورایی گۆشتی سووتاو. هەموویان دەستیان کردبوو بە کۆخین.

بڵێسەکان وردە وردە کورت تر بوونەوە, چووکتر بوونەوەو لای بەیانی هۆدە سووتاوەکان تەنیا کۆما ئاگرێکیان لێ بەجێ مابوو" و وەختێك هەتاو دەرکەوت,ماڵەکان تەپۆلکە خەڵووزێکی رەش بوون کە دووکەڵیان لێهەڵدەستا. لەنێو ئەو تەپۆلکە خەڵووزەدا هێندێ دەفری مسی خوارو خێچ و تواوە, چەند پارچە ئاسنی نیرو ئامورو کۆیەك بەرد ئەستێ دیار بوون کە ببوونە قسڵ... حەیوانە سووتاوەکان کوتە ئێسکێکیشیان لێنەمابووەوە. لە تەویلەکەوە هەتا قووڵکەکەی پشتەوەی, رۆنێکی رەش وەڕێ کەوتبوو.

ژن و منداڵ بە خەواڵوویی, پیرەکان بە دۆش داماوی و ماندوویی و جاڕزیو لاوەکان و تازە بە ساڵداچووەکان ماندوو و ئارەق کردوو لەسەر عەرزی تەڕ, بەرەو هەتاوێك کە خەریك بوو سەر دەربێنێ, هەڵترووشکابوون, سەریان داخستبوو و روخساریان خەماوی و ناهومێد بوو. ئەم سەرانە کە بەریان دابوونەوە, نەدەجوولان و ئاوڕیان وەڕاست و چەپ نەدەدایەوە. شتێکی وەك شەرم لە فەزا دا شەپۆلی دەدا, دەت گوت ئەگەر سەر هەڵبڕن و تەماشای روخساری یەکتری بکەن زراویان دەتۆقێ. کەس چووکترین دەنگی لێوە نەدەهات. بێجگە لە وزە وزی ئەو زەرگەتەو مێشەنگوینانە کە لە گوڵێکەوە دەچوونە گوڵێك و لە چڵێکەوە دەفرینە سەر چڵێك, دەنگێکی دیکە نەدەهاتە بەرگوێ.

لەو نێوەدا تەنیا وەسمانەزلە بەرەو ئەو خۆرە کە خەریك بوو سەر دەربێنێ, راوەستابوو. سێبەرە درێژەکەی بە دەشتێدا پان ببووەوە. وەك پەیکەرێکی بەسام, زەردەخەنە لەسەر لێو, لەبن یەکەمین تیشکەکانی بەرە بەیان دا بێجووڵە راوەستابوو. ماوەیەك ئاوا راوەستاو دووکەڵی قەلنەکەی بۆ لای ئەو خۆرەی هەڵ دەهات, بە بادا کردو شنەبایەکی نەرمی دەهات دووکەڵەکەی لەگەڵ خۆی بۆ دووری برد. پاشان وەسمانەزلە جووڵەیەکی کرد کە دەت گوت سەرێکی غوولێکی هەزار سەر جووڵاوە, دەستی کرد بە راوێچکە کردن بەرامبەر بەو ئاپۆرایە کە لەسەر عەرز دانیشتبوون. لەنێو ئەو خانووە سووتاوانەدا کە هێشتا دووکەڵیان لێهەڵدەستا, دەستی لە پشت خۆی گرتبوون, قەلنەکەی بە دەمەوە گرتبوو, گەردنی راست راگرتبوو, دەگەڕا... دێهاتییەکان سەریان هەڵبڕی و تەماشایان کرد. ئەو کەیف و دەماغ و پیاسەکردنەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەنێو خانووە سووتاوەکان دا بۆ وان جێگای سەرسوڕمان بوو. هەتا خۆرەتاو بەرز بوو, وەسمانەزلە هەروا پیاسەی کردو دووکەڵی قەلنەی دایە بەر با. سەرەنجام رووبەڕووی حەسەنی یۆبازئۆغلی کە وشک ببوو, راوەستا. دەستی راستی حەسەن سووتاو و هەڵمساو و پڕ بلۆق بوو, دەستی چەپی لەبن هەنگڵی نابوو, روخساری وەك زەردەچێوە زەرد هەڵگەڕابوو و بە شەوێك دەساڵ پیر ببوو. وەسمان بە دەنگێکی رەوان , خۆشحاڵانەو زەنگوڵەدار گوتی:

"حەسەنی یۆبازئۆغلی, حەسەنی یۆبازئۆغلی! بابی خوا لێ‌خۆش بووت قزڵباش بوو, بەڵام کوردێکی قارەمان بوو" پیاوێك بوو" هیچ کەس و کاری نەبوو. بەڵام کەس نەی‌دەوێرا پێی بڵێ پشتی چاوت برۆیە. حەسەن! ئەم رۆژانە منداڵێکم دی" بەیانی, ئێواری, شەوێ, وەك خۆرەتاو گەش بوو" بستە منداڵێك وەك منداڵان دڵپاك, بەڵام سەرانسەر غیرەت و ئازایەتی. ئەو بستە منداڵە حکوومەتێکی بە دەسەڵات, تەنانەت "مستەفاکەماڵ پاشا"ش لێی دەترسێ, هەر ئەو مستەفا پاشا چاوشینە کە یۆنان و دنیای بە پارووییەك خوارد. ئاغاکان لە ترسانی وەك بی دەلەرزین. حەسەنی یۆبازئۆغلی, ئاغاکان ئەوەندەی لەبەر دەلەرزین کە لە ترسانی پاتۆڵیان بە گەڕەکی خواری‌وە بەند نەدەبوو. حاڵی بووی یۆبازئۆغلی؟ دوو کەلیمە قسەم لەگەڵت هەیە. با عەلی‌سەفابەگ بێ خانووەکەت بسووتێنێ" هەروەك سووتاندیشی! کاری چاکیشی کرد" کارێکی بەجێی کرد, کارێکی جوانی کرد, دەستی نەڕزێ... با بێ ئێمەش بکوژێ, هەقی خۆمانە برالە! ئێمە بۆخۆمان بێ‌ئابڕووییمان کڕیوە هاوڕێ! کارێکی زۆر باش و بەجێ دەکا. با ئەو عەلی‌سەفابەگە سەگبابە بێ و هەر کارێك لە دەستی دێ, بیکا. زۆر باشە, تەنیا یەك شتت لەبیر بێ. قەت مەترسە! بە هیچ جۆر مەترسە! مەیەڵە دڵت بترسێ! دڵی ترسەنۆك بە کەلك نایە" زوو دەنگی لەبەر دەبڕێ. یۆبازی من! ئەتۆ مەترسە برالە, مەترسە! ئەو لامەزەبە هەموو ئەو بەڵایانەت بۆیە بەسەر دێنێ کە بترسێی. مەترسە. برا ئازایەکەم, مەترسە! ئەتۆ پیاوێکی بەغیرەتی, مەترسە! هاوڕێ, ئەمن پێت دەڵێم مەترسە! چونکە پیاوێك بترسێ هیچ وەخت و لە هیچ جێیەك رووی رزگاری نابینێ. ـ چ بچێتە ئاسمان و چ بێتەوە سەر عەرزو چ خۆی بە دەریادا بدا ـ مەترسە! ئەسپە راکردووەکەت دووبارە دێتەوە جێی خۆی. عەلی‌سەفای سەگبابیش سزای خۆی دەبینێ. ئەو ئەسپەی لە ئاورت نەجات دا دووبارە دێتەوە, دێتەوەو ئەو دەستە بلۆق کردوەی تۆ کە بۆ نەجاتی ئەوت سووتاند, دەبینێ. دەستت دەبرژێتەوە کوڕم؟ دیارە دەبرژێتەوە, با ببرژێتەوە. دەستی سووتاو چاك دەبێتەوە, ئەسپی رۆیشتوو دێتەوە, بەڵێ دێتەوە. ئەسپێك لە سووتمان رابکا ئیدی ناگەڕێتەوە, بەڵام ئەسپی تۆ دێتەوە. برالە, یۆبازئۆغلی! حەسەن قزڵباش, حەسەنە کوردە, پێت دەڵێم, پێت دەڵێم, پێت دەڵێم..." دەنگی بەرزتر کرد, دەنگی, دەنگێکی نائاسایی بوو" دەنگێکی ئەستوور بوو دەت گوت لە دەمی غوولێك دێتە دەر" دەنگێکی بەهێز بوو:"ئەسپەکەت دێتەوە, برالە یۆبازئۆغلی, ئەسپەکەت دێتەوە, لە پشت هەر تەپۆلکەیەك هەتاوێك هەڵدێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە بە پێکەنینەوە چاوەکانی کە جووتە برۆیەکی پڕ پشت دایپۆشیبوون بەسەر ئاپۆرایەکەدا گێڕا. لە پاشان بە دەنگێکی پڕ لە متمانەوە, بە پێداگرتن لەسەر یەك بە یەکی وشەکان گوتی:"لە پشت هەر تەپۆلکەیەك هەتاوێك هەڵدێ, هەتاوێك, هەتاوێك." و پاشان بە قامکی گەورەی کە دەتگوت رەگەی زیەیەگەرمێنیەیە, هەتاوی نیشان دان و گوتی:"هەتاوێکی ئاوا هەڵدێ, هەتاوێکی ئاوا جوان! هەم جوان و هەم گەرم... بەڵێ, هەتاوێکی ئاوا, هەتاوێکی ئاوا. لە پشت هەر تەپۆلکەیەك هەتاوێك هەڵدێ. ئەسپەکەت دێتەوە, رۆژێك دێتەوە, رۆژێك..."

پاشان پشتی تێکردن و خێرا بۆ لای ماڵێ وەڕێ کەوت, و هەتا ئەو کاتەی گەیشتەوە ماڵێ و توند دەرگای لەسەر خۆی پێوەدا, ئاپۆرایەکە هەروا چاویان تێوە بڕیبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەریك بوو خۆرەتاو بكەوێ. ئەسپی یۆبازئۆغلی بە پێوەو بێجووڵە لە نێوەڕاستی دەشتێ راوەستابوو. سێبەرەکەی بەلای بەردەلانەکانی ئاناوارزادا کەوتبوو. هەزاران باڵندە یەکدەنگ بەرامبەر بە هەتاوێك کە خەریکی هەلاتن بوو, دەیان خوێندو دنیایان پڕ کردبوو لە هەنگامەیەك وەك هەنگامەی رۆژی قیامەت. ئەسپەکە ملی راکێشابوو" دەت گوت بۆن بە گیایەکی تەڕو تازەوە دەکا. سپیایی چاوە رەشەکانی پڕ لە خوێن بوو. بلۆقێك لەسەر کەفەڵی لای راستی هەڵمسابوو. چەند لەحزە دواتر مێش و مەگەز لە دەوری بلۆقەکە دەستیان بە گەڕان کرد. ئەسپ بۆ دەرکردنی مێشەکان کلکی راوەشاند... ئەمجار مێشوولەورتکەو دوایە مێشەرەشکەی چووکەڵە لەسەر چاوەکانی کەڵەکە بوون. حەیوان کە رەق راوەستابوو, بەردەوام سەری رادەوەشاندو ماوەیەکیش بێئەوەی گوێ بداتە ئەو مێشانەی لە جیاتی بلۆقەکە لە چاوی نیشتبوون, بێهەست و خوست راوەستا.

هەتاوێکی مەیلەوگەرم دنیای پڕ کرد. دەنگی باڵندەکان کپ بوو, و زەرگەتەکان لە هەوای گەرم دا کەوتنە فڕین. وەختێك گەرما قایم بوو, زەرگەتە ئارەق کردووەکانیش لەنێو گوڵە گەورەکان دا خۆیان شاردەوە. ئیدی شوێنەوارێك لەو زەرگەتانە نەدەبینرا کە لە گەرمادا باڵیان لێك دەداو دنیایان پڕ کردبوو لە وزە وزی خۆیان. تەنیا ژەنگەسوورەو مێشە شینکە بە رەنگی سوورو شینەوە درێژەیان بە سووڕانەوەی خۆیان دا. پاشان ئەوانیش ملی رێگایان گرت و لە دووری وەك پارچە هەتاوێك لێرەو لەوێ درەوشانەوەو ون بوون. گەرما توندتری کرد, هەوا شەدار بوو, گیاوگوڵ و دارو باڵندە هەموویان لەو گەرما شەدارە بەهارییە رۆچوون. هەورێك لە پەپوولە بە هەوادا بڵاو بووەوەو تێپەڕی. هەورێکی مێشەنگوینە وەك تۆفان هات و بەسەر دارچنارێکی بەرزەوە نیشت. هەموو شتێك بۆنی تازەییەکی هەتاو لێدەهات, گوڵی تازەپشکووتووی هەتاو لێدراو, گیاشینی هەتاو لێدراو, خاکی تازەی هەتاولێدراو. لەم گەرما هەڵماوییەدا, خاکی ئاناوارزا کە دەت گوت هەر ئێستا پاك و خاوێن ئافەریدە کراوە بۆنی تازەیی لێدەهات.

چاوی ئەو ئەسپە کە بێجووڵە بەسەر پێوە راوەستابوو, پڕ بوون لە مێشەڕەشکە, و بلۆقی سەر کەفەڵیشی لەنێو مێش و مەگەزدا ون بوون. پەپوولەیەك لەنێو یالی درێژو ئارەق کردووی ئەسپەکە هەڵنیشتبوو, باڵە شینەکانی لێك دەکردنەوەو وێکی دەنانەوە.

رەنگدانەوەی رووناکایی ئاوی گۆلاوی ئاکچاساز کەوتبووە سەر دیوی چەپی ملی ئەسپەکە. لە نەکاو بەهۆیەکی نەزانراو, ئەسپ جوولا, سەری راوەشاند, چەند جار جووتەی هاویشت, مێش و مەگەزەکەی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی دەرکردو لە لایەکی دەشتەکەوە بۆ لایەکەی دیکە دەخۆی نووسا. لە خوار وایوایەوە هەتا مەزراکانی "تارسووسلی" لینگی دا. ئەوەندە توندی غاردەدا کە لاقی نەدەبینران.

وەختێك ئەسپەکە لە زەوی‌یەکانی تارسووسلی تێپەڕی و گەیشتە دەوروبەری نارای‌قشلا, ئێوارە دادەهات. ئاوی گۆلاوی نارای‌قشلا لە پەستا کەفی دەکرد, هەڵدەقولّی و بلّقی دەدان. رەشمارێکی درێژو زەلام ئارام لەنێو مێرگەکەڕا دەهات بۆ قەراخی گۆلاوەکە. تازە لە کونێ هاتبووەدەرو هێدی هێدی سڕی و سستیی خەوی زستانی لە لەشی خۆی دەردەکرد.

هەتا لە تیشکی هەتاو نیزیکتر دەکەوتەوە پێستە رەشەکەی سەوزی دەکردەوەو دەدرەوشایەوە. مارەکە راست بە بن لاقی ئەسپەکەدا تێپەڕی, بە جۆرێك کە لەشی لە سمی ئەسپەکە درا. جانەوەرێکی باڵداری زەلام بە دەنگێکی لە گوێگرانەوە لە دەوروبەری سەری ئەسپەکە ـ کە لە پەنای دارێکی بەرهەتاو راوەستابوو ـ دەخولایەوەو خەرمانەیەکی دەکێشایەوە. ئەسپەکە هیچ موبالاتی پێ نەدەکرد. لە دوور, لە پشت ئاکچاسازەوە لە نەکاو بلێسە ئاگرێك درەوشایەوەو کووژایەوە. لەم لەحزەیەدا ئەسپەکە هەروەك باڵی گرتبێ, خۆی هەلاویشت. لاقی لێك کردنەوەو ملی راکێشاو پاشان هاتە سەر پاشووان و ئەمجار دەستی کرد بە غاردان و لە کاتێك دا خەرمانەی گەورە گەورەی دەکێشان, دەستی کرد بە سووڕان بە دەوری خۆی دا. پاشان هاتەوە جێی پێشووی راوەستاو چەند لەحزە بۆنی بە ئاسمانەوە کرد. دیسان جووڵەی لە خۆی بڕی بە جۆرێك کە دەت گوت ئەگەر هەردوو گوێی و تەنانەت گۆشتی لەشیشی لێ‌بکەیەوە, نیازی جووڵانی نیە.

لەدووری, زۆر دوور, لەسەر جادەی "کووزان"ڕا پیاوێك بەرەو ئەسپەکە دەهات. ئەسپەکە ئەوی دی و بە دیتنی وی توند سەری راوەشاندو وەك شێتان حیلاندی و کەوتە لینگدان. وا دەفڕی کە بەرزگی لە زەوی دەخشا. هەتا رۆژئاوا لینگی دا. خەریك بوو تاریك دەبوو ئەسپەکە بە زاری بەکەفەوە هەروا لینگی دەدا. لە بەردەلانەکانی ئاناوارزا تێپەڕی و رووی کردە لای دووملی‌قەلا. لەوێ لە دەوروبەری گوندی حاجی‌لار لە دوورەوە تارمایی پیاوێکی دی کە بۆ لای دەهات. هەر بەو خێراییە گەڕایەوەو دەخۆی نووسا. چراکانی گوندی حاجی‌لار هەڵکرابوون. بە دیتنی چرایەکان بە حیلەیەکی مەرگ هێنەرەوە تارمایی شەق کرد. لای بەیانی بوو کە شەکەت وماندوو گەیشتە تۆپراخ تەپە. لەبەر ئارەق و ماندوویی هێزی لەبەر بڕابوو, سنگی وەك کوورەی ئاسنگەران دەدەمی" توانای هەڵێنانەوەی تاقە هەنگاوێکی دیکەشی نەبوو. بەری بەیانی, لە یەکەم رووناکایی رۆژدا دیتیانەوە کە گوێی بەردابوونەوە, سەری شۆڕ کردبووەوە, لاقی چەپی بە بەرزگیەوە نووساندبوو و بێ‌وازو حەبەساو و ترساو بوو.

ئەسپی حەسەنی یۆبازئۆغلّی بوو, ئەسپێکی رەسەنی عەرەبی" خەنەیی, راکشاو, باریك و درێژو زەلام, خەنەیی‌یەکی مەیلەوڕەش, ئەسپی خەنەیی مەیلەوڕەش زۆر کەمەو هەر لەو کاتەدا بە جوانترین نەوعی رەگەزی خۆی دەژمێردرێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـەم ئەسـپە خەنەیی‌یـە هـەتا سـالێك لەمەوبـەر هـی عەلیسـەفابەگ بـوو. ئـەم ئەسـپە، وەختێـك كـە جوانوویـەكی دوویـڕ بـوو، دۆسـتێكی زۆر خۆشەویسـتی بـە شـەجەرەنامەوە لـە ئۆرفـەوە بـۆی نـاردبوو. شەجەرەنامەكە ئافەریم نامەیەكیشی لەگەڵ بوو كە باسی كردەوەی نائاسایی بـاب و بـاپیرانی ئـەو ئەسـپەی دەكرد. ئەم ئەسپە هەر كە هاتە ماڵی عەلیسەفابەگ كەوتە سەر زارو زمانان و ژمارەیەكی زۆر لـە ئاغاكـانی كـووزان، ئەدەنـەو تارسـووس هـەر بـۆ چـاولێكردنی بـە میـوانی هاتنـە مـاڵی عەلیسـەفابەگ. هەربۆیـە عەلیسەفابەگ زۆری ئەو ئەسپە خەنەیی‌یە خۆش دەویست.

عەلیسەفابەگ بۆ ئاگاداری و تیماركردنی ئەو ئەسپە مەیتەرێكی پـیری لـە ئۆرفـەوە بـەكرێ هێنـا كـە لـە ڕاگرتنی ئەو ئەسپە خەنەیی‌یانـەدا ئـەزموونێكی زۆری هـەبوو. بـە بـاوەڕی ئاغـا ئـەم ئەسـپە لـە ئینسـانیش ئاقڵترو بەهۆشتر بوو. تەنیا نەیدەتوانی قسان بكا، چەند خۆش دەبـوو ئەگـەر زمانیشـی هەبایـەو قسەشـی كردبـان... ئـەو لەهـەموو نیازێـك حـاڵی دەبـوو، لەبەرامبـەر میهرەبـانی و خۆشەویسـتی دا وەك دۆسـتێك و بەرامبەر بەناخۆشی و خەراپە وەك دوژمنێك دژكردەوەی بەڕێ و جێی نیشان دەدا. وەختێك عەلیسـەفابەگ خەمبار دەبوو، ئەویش خەمبار دەبوو و چاوە زەلامەكانی كە وەك گابەردێك سەخت و لەشكان نەهاتوو بوون تۆزی خـەم و خەفەت دایدەگرتن" ئەوكاتەش كە عەلیسەفابەگ خۆشحاڵ دەبوو، ئەسـپەكە وەك تۆفـانێكی خۆشی و شادمانی وەكەیف دەكەوت و لە چاوەكانی دا بریسكەی خۆشحاڵی دەدرەوشایەوە. عەلیسەفابەگ هەمیشە دەیگوت:"ئەوم لە گیانی خۆم خۆشتر دەوێ."

ئەگەر دارو نەداری خۆی لە كێشەیەك دا لە دەست دابایە، وەختێك سواری ئەو ئەسپە دەبـوو، دەهاتـەوە سـەرەخۆو هەسـتی دەكـرد دنیـا هـەمووی ئـی خۆیـەتی. وەختێكـیش دەیبیسـتەوە كـە دەیـان گـوت عەلیسەفابەگ تەنیا سوارچاكی ئەو ئەسپە خەنەیی‌یەیە، سەرانسەری گیان و لەشی پڕ دەبوو لـە خۆشـی و لـەزەت. ئـەوینێك كـە دەرهـەق بـەو ئەسـپە هـەیبوو، بۆخۆشـی پێـی سـەیر بـوو. هەمیشـە بـیری دەكردەوە:"كەوابێ ئەو خوێنە وەحشی‌یەی توركمەنان هەر بەو خێرایی‌یە كە لە دەمارەكانی باب و بـاپیرانم دا دەجوولا، هێشتا لە دەمارەكانی منیش دا دەجوولێ. بەڵێ. دەجوولێ. ئەسپی عـەرەبی شـەجەرەنامەیان هەیە، بۆ ئینسان ئەسڵ و نەسەب گرنگ نیە" لە جیاتی ئـەوە، ئینسانەكان هێنـدێ تایبەتمەنـدیی دیكـەیان هەیـە، جیـا لـە تایبەتمەنـدیی ئەسـپەكان. بـەڵێ ئینسـان ئەسـپ نیـە. ئـەدی سەرچـاوەی ئـەو ئەوینـە بێئەندازەیەی من دەرهەقی ئەم ئەسپە لە كوێیە؟"

ئاخرەكەی ڕۆژێك هات كـە ئـەوینی زەوی و ئـەوینی ئـەو ئەسـپە كەوتنـە ڕووبـەڕووی یـەكترو ئـەو خوێنـە وەحشی‌یەی توركمەنـەكان كـە لـەدەمارەكانی دا دەبـزووت، لـەمل بەملـە لەگـەڵ زەوی دا تێـك شـكا. ئـەو، پێویستیی بە پارچە زەوی‌یەكی هەرچەند چووكیش لـەنێو گونـدی وایـوای یـان دەوروبـەری وایـوای هـەبوو" پارچـە زەوی‌یـەك كـە بتوانـێ ببێتـە كلیلـی زەوی‌یـەكانی گونـدی وایـوای. فەرمانبـەری تـاپۆی شـار پـاش ماوەیـەكی زۆر هـەوڵ و تەقـەلا، پارچـە زەوی‌یـەكی ئـەوجۆرەی بـۆ دۆزیـەوە" زەوی‌یـەك كـە سـنوورەكەی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەیتوانی بە کەیفی خۆی باڵ ڕاهاوێ. لە هەمووش گرنگتر ئەوەبوو کە ملکەکە لەنێو گوندی وایوایدا بوو. زەوییەك بوو بە پانایی حەڤدە هەزار میتری چوارگۆشە کە ملکی حەسەنی یۆبازئۆغلی بوو. ئەگەر قەباڵەی ئەم زەوییەی هەبایە, دەیتوانی, پێسنەد, هەزار, هەزاروپێنسەد و تەنانەت پێنج هەزار هەکتار زەوی لەنێو گوندی وایوای زەوت بکا. عەلیسەفابەگ هەر کە لە بوونی ئەو زەوییە ئاگادار بوو, لە خۆشییان باڵی گرت. دەسبەجێ پێنسەد لیرە بەخششی دا بە فەرمانبەری تاپۆ. لە خۆشییان سێ شەو و ڕۆژان خەوی لێنەکەوت. بەیانیی ڕۆژی سێهەم ئاغا ناردی لە دوای حەسەنی یۆبازئۆغلی و پێی گوت:"حەسەن ئەو پارچە زەوییە بدە بە من!"

حەسەن دەسبەجێ وەڵامی دایەوە:"بە چاوان, ئاغا!"

"حەسەن! ئەمن و ئەتۆ لە باب و باپیرمانەوە دۆستین" بابمان پێکەوە دۆست بوون" بابی تۆو بابی من بێ پرسی یەکتر ئاویشیان نەدەخواردەوە. ئێمەش پێکەوە براین, پێکەوە خزم و خوێشین. ئەگەر نینۆکی تۆ بشکێ, هەروا بزانە دڵی من شکاوە حەسەن! گۆشت و نینۆك لێك جیا ناکرێنەوە..."

"بەڵێ, ئاغا!"

"بڕوانە! ڕاستە ئەمن و تۆ پێکەوە دۆستین, براین, خزم و خوێشین, بەڵام برامان برایەتی و کیسەمان جودایەتی... بڵێ بزانم بۆ ئەو زەوییە حەڤدەهەزار میترییە چەندت بدەمێ باشە" یان لە جیاتییان چت لە من دەوێ؟"

"سڵامەتییەکی سەری تۆم دەوێ ئاغا! هەمووی مستەگڵێکە, بستە زەوییەك قیمەتی چییە؟ سڵامەتییەکی سەری تۆم دەوێ ئاغا! ئێستا کە پێت لازمە سبەینێ دەچین دەیخەینە سەر ناوی تۆ. ئێستا کە بابمان پێکەوە دۆست بوون, مستە خاکێك قیمەتی نیە! لە بەرامبەر دۆستایەتیدا زەوی پووڵە ڕەشکەیەکیش ناهێنێ, ئاغا! سەری تۆ سڵامەت بێ, ئاغا! خوا ڕاوەستاوت کا!"

عەلیسەفابەگ کە لە خۆشییان پێدەکەنی, گوتی:"نا, وانابێ. ئەگەر شتێکت نەوێ نابێ. لە جیاتییان کەم یان زۆر دەبێ شتێکم لێوەرگری."

حەسەن بە شەرمەوە سەری داخستبوو و هیچی نەدەگوت.

"نا حەسەن! ئەگەر وابێ, هەر نامەوێ. پێم بڵێ چیت دەوێ؟ لە پێش دا ئەتۆ شتێك بڵێ, دوایە بۆخۆم دەزانم چ دەکەم. شتێك داوا بکە, لە قرۆشێکەوە تا گایەك, بزنێك, مەڕێك, شتێك بڵێ... ئەسپێك..."

حەسەن سەری هەڵنەدەبڕی و ئەلف تا بێ قسەی نەدەکرد.

عەلیسەفابەگ لە دڵی خۆی دا گوتی:"یۆبازئۆغلی وەك کچێك بەشەرمە" وەك کچێك! سەری هەڵنایەنێ. تەماشام ناکا. هەرچەند گەیوەتە ئەم تەمەنە, بەڵام دیسان وەك کچی جحێڵ لە شەرمان ڕەنگان دێنێ و دەباو بۆ ئەوەی پارەم لێوەرنەگرێ, کێشەم لەگەڵ دەکا. دابی تورکمەنانە کە لە لای گەورەتر لە خۆیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زمانیان ناگەڕێ. بەڵام ئەمن دەبێ بە زۆر شتێکی پێ وەرگرم. ئەم کارە پێشی قسەو قسەڵۆکی پاشەڕۆژ دەگرێ."

لە پشت ئەو زەوییە کە شتێك لە هەکتارو نیوێك زیاتر بوو, زۆر بەرنامە خەوتبوون. بەخۆڕایی وەرگرتنی ئەو زەوییە کارێکی دروست نەبوو.

عەلیسەفابەگ بە گەرمترین و میهرەبانانەترین دەنگ گوتی:"جواب بدەوە یۆبازئۆغلی, قسە بکە! چاوەڕاستەکەم, براکەم, بڵێ, باشترین کەس و کارم, قسە بکە. ئەو پیاوەتییەی تۆم هەرگیز لەبیر ناچێتەوە. دەسپێرم ئەو چاکەیەت لەسەر بەردی قەبرەکەشم بنووسن. ئێستا قسە بکە!"

یۆبازئۆغلی سەری هەڵبڕی. چاوەکانی بریسکەیان دەدا. روخسارە چووکەلانەکەی وەك روخساری منداڵێکی قوماربازی لێهاتبوو کە بیهەوێ زۆڵەتییەك بکا. دەت گوت دەیەوێ بڵێ:"دەزانم چۆنت پێدەفرۆشم!..." کاتێك یۆبازئۆغلی سەری هەڵێنا, عەلیسەفابەگ خۆشحاڵ بوو. لە دڵی خۆی دا گوتی:"سەرەنجام کوڕەکە رام بوو. روخساری وەك منداڵێکی حەوت ساڵەیە. ئەوەندەی ئەمن بزانم دەبێ تەمەنی زۆر بێ. لانی کەم هاوتەمەنی خۆمە."

ئێستا حەسەن بە شەرمێونی زەردەی دەهاتێ. بەڵام لەحزەیەك چاوی لە چاوی عەلیسەفابەگ وەرنەگێڕا:"ئاغا, ئێستا کە هەر پێ دەچەقێنی..."

"ئەرێ, زۆر پێ دەچەقێنم, حەسەن... ئەگەر لە جیاتییان شتێك وەرنەگری, خوا دەزانێ زەوییەکەم ناوێ. زەوی کە هیچ, زێڕیش بێ نامەوێ."

"ئاغا ئێستا کە هەر پێ دادەگری..."

ئاغا هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشاو بە راوێژێك کە دەت گوت بارێکی قورسیان لەسەر شانی لابردوە, گوتی:"بڵێ حەسەن! قسە بکە, گیانەکەم! هەرچی دەتەوێ بڵێ!"

"ئاغا, ئەمن ئەسپە خەنەییەکەتم دەوێ, یان ئەسپەکە, یان هیچ! ئەسپەکەم بدەیەو زەوییەکە بۆ تۆ. بەڵام رەخت و زینی تایبەتیی خۆشتم دەوێ."

ئاغا رەنگی پەڕی, بەڵام قسەی نەکرد... لە راستی دا زمانی گیرابوو. سەرەنجام توانی بڵێ:"ئاوا حەسەن! کەوابێ, ئەسپە خەنەییە عەرەبییەکەمت دەوێ!"

حەسەن هەستایە سەرپێ و گوتی:"ببوورە ئاغا, یان ئەسپەکە یان هیچ." و بێ ئەوەی ئاوڕ وەدوای خۆی بداتەوە ملی رێگای گرت و رۆیشت.

پاش رۆیشتنی وی ماوەیەکی پێ چوو هەتا ئاغا هاتەوە سەرخۆی. بەڵام لە رقان شێت ببوو. لە پێشخانەکەدا دەهات و دەچوو و رادەوەستا. فکری دەکردەوە. داواکەی یۆبازئۆغلی هێند گرانی بۆ تەواو ببوو کە ئەگەر لەو کاتەدا وەدەستی کەوتبایە لەت وکوتی دەکرد. دەستی کرد بە نەڕاندن:"منداڵێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لادێیی، تووتکەسەگێکی لادێیی، چۆن دەوێرێ داوای ئەسپی من بکا، چۆن، چۆن؟ چۆن دەوێرێ، بە چ روویەکەوە دەتوانێ قسەی وا بکا؟"

چەند رۆژێک هەروا تووڕە بوو. چەند رۆژێک لە رقان ئارام و ئۆقرەی لێهەڵگیرابوو. ژمارەیەک لە پیاوماقووڵانی شار کەوتنە نێوان. ئاغاکانی دێهاتی دراوسێ نێوبژێیان کرد، هەموو لێکڕا بوونە تکاکار. عەلیسەفابەگ پوولێکی زۆری بە حەسەن پێشنیار کرد. چەندین هەکتار زەویی لە جێگای جۆراوجۆر وەپێش کرد. بەڵام حەسەن پێی لێدەکەوشێ کردو گوتی:"یان ئەسپی خەنەیی ئاغا، یان هیچ شتێک!"

عەلیسەفابەگ هیچ چارەی دیکەی بۆ نەمابوون" رۆژێکیان بەیانی ئەسپەکەی بە زین و رەختی گوڵدۆزی و زیوکاری کراوەوە ناردە دەرکی حەسەنی یۆبازئۆغلی و ئەو رقەی لە حەسەنی یۆبازئۆغلیی داگرتبوو، چەند بەرابەر زیادی کرد. دوو رۆژی پێ نەچوو کە تاپۆی زەوییەکەش بەناوی عەلیسەفابەگ کرا.

هەرکە قەباڵەکە کەوتە دەستی عەلیسەفابەگ، لە پێش دا پێکەنی و پاشان لە حاڵێک دا ددانی لە چیڕەوە دەبردن، بە چاوێکی پڕ بڵێسەوە تەماشای گوندی وایوای و حەسەنی یۆبازئۆغلی و دێهاتییەکانی کردو گوتی:"ئێستا ئیدی لە دەستم دەرناچن! ئێوە ئەسپەکەم، ئەسپێک کە لە گیانی خۆم خۆشتر دەوێ، لە من دەستێنن؟ ئەسپم لە دەست دەردێنن هەتا ئەو بێچووە قەرەجە وەک کوڕی بابی خۆی سواری بێ؟"

حەسەن و دێهاتییەکانی دیکە نەیان دەزانی کە ئاغا بۆچی وا رقی هەستاوە، ترسیان ڕێ نیشت. بەڵام ئەو ترسە رێگای هیچ پێشهاتێکی نەگرت. حەسەن، پاش وەرگرتنی ئەسپەکە شار بە شارو دێ بە دێ وەڕێ کەوت و گەیشتە هەر جێیەک گوتی:"ئەمە ئەسپی عەلیسەفابەگە. زەوییەکی بێ ئاو و گیای دوو هەکتاریم دا بەو نەفامەو ئەم ئەسپەم لێوەرگرت."

یۆبازئۆغلی، پاشان بەرە بەرە شووی لێهەڵکێشا:"کابرا بۆ ئەو شۆرەکاتە دووهەکتارییە ئەسپەکەی هیچ، حازر بوو ژنەکەشیم بداتێ. زۆرم پیاوەتی لەگەڵ کرد کە لە جیاتی ژنەکەی داوای ئەسپەکەم کرد. کەسێک حازر بێ ئەسپەکەی بدا، ژنەکەی نادا؟ تۆخوا، بە ویژدانتان بڵێن راست ناکەم؟" بە سووکایەتی و گاڵتەی جۆراوجۆرەوە عەلیسەفابەگی دەکردە گەپجاڕی خەڵک. عەلیسەفابەگیش هەموو رۆژێ ئەم قسانەی دەبیستنەوەو شێت تر دەبوو. چەندین جار بە پیاوەکانی خۆی دا وەڵامی بۆ حەسەن نارد کە پێی بڵێن:"ئاگای لە زاری خۆی بێ" ئەگەر دەمی لێک نەنێ، دەزانم چۆنی پێ لێک دەنێم!" حەسەن مێشێکیشی لێ میوان نەبوو.

"هیچ زاری خۆم نابەستم. ئەمن لە خۆی کە هیچ، لە فریشتەکەی سەرشانیشی ناترسم، هەرچی لە دەستی دێ کۆتایی نەکا. لەچاک و پیرەکانیشی ناترسم. با بزانم چ پیاوێکە! چەتەیەکی هەیە ناوی کالایجییە. ئەگەر کێویش بێ باکم لێی نیە. چما ئەو بۆ پارچە زەوییەکی دووهەکتاری، بۆ کوتە کاغەزێک، بۆ مستە خاکێکی مەزرا ئەسپێکی وا جوانی نەدا؟ پیاوی وا لە کن من قیمەتی پووڵە رەشکەیەکی نیە، ئەگەر ویستی بم کوژێ، با بمکوژێ، باکم نیە، وابزانە سەگێک لەت و پەتی کردووم. پارچە کێڵگەیەکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیکەشم هەیە بە قەباڵەوە, ساڵێکی دیکە ئەم دووانەش دەدەم و ژنەکەی عەلیسەفابەگ وەردەگرم و سواری پاشکۆی ئەم ئەسپە عەرەبییەی دەکەم و دێ بە دێ دەیگێرم. با بم کوژێ, ئەو لە لای من تۆزقاڵێك ئابڕووی نیە.

رۆژێکیان کاتێك حەسەن بە دڕووەڵان دا تێدەپەڕی, پێنج جار تەقەیان لێکرد, بەڵام وەبەر نەهات" چونکە سواری ئەسپ بوو و ئەسپەکە وەك با بۆی دەرچوو. گوللەکانی وێ نەکەوتن" چونکە حەسەن هەمیشەو لە هەموو جێیەك زۆر توند ئەسپی لینگ دەدا. چەند جاری دیکەش دەسڕێژیان لێکرد" دیسان زیانێکی پێ نەگەیشت. وەك با بەنێو لافاوی گوللەکان دا تێپەڕی و رۆیشت. ئەم پێشهاتانە چووکترین شوێنەواریان لەسەر رەفتاری دانەنا, بگرە خەراپتریان کردو ئێستا ئیدی لە هەموو شوێنێك, لە شین و شادی دا بێپەردە قسەی دەکرد.

بردیانە مەخفەری پۆلیس, هێندیان لێدا خوێنی بە زارو تفنکان دا دەهات. پاش ئەوەی لە مەخفەر گەڕایەوە پازدە رۆژی تەواو خوێنی میست" بەڵام دیسان گۆڕانێك لە ئاکارو کرداری دا پێك نەهات. دەیگوت:"ژنەکەشی دەکرم. درەنگ یان زوو ژنەکەشی دێنم" لە پاشکۆی ئەسپی عەرەبیم سواری دەکەم و کوێستان بە کوێستان دەیگێرم, ئێستاش قەباڵەی زەوییەکی دیکەم هەیە."

سێ جاریان ئەسپەکە دزیەوەو هەموو جارێ حەسەن دەچوو دەیدزیەوە:"تازە ئەگەر ئەسپەکەشم بمرێ پێم هیچ نیە. چما ئەسپێك کە لە گیانی خۆی خۆشتر دەویست نەی دا بەمن؟ چما وەختێك ئەسپەکەی دەدا شەڕەفیشی نەدا؟ چما بە مردنی ئەسپەکە, شەڕەفی دێتەوە جێیخۆی؟"

ئاسمان خەریك بوو رەنگی لاجیوەردیی بەخۆیەوە دەگرت و ئەستێرەکان لە ئاسمان رادەخزین, دەت گوت دەیانەوێ بڕژێنە سەر زەوی. ئەسپی خەنەیی پڕمە پڕمی دەهات, لینگی دەداو جاروبار رادەوەستا, تاوێکی چاك بۆنی بە ئاسمانەوە دەکردو ئەودەم لە خەرمانەیەکی گەورەدا بە دەوری خۆی دا دەسووڕا. مەیدانێکی بە قەدەر جێخەرمانێك لە بن پێی دا دەشێلراو گیاوگۆڵ و جڕوجانەوەرەکانی دەپلیشانەوە.

ئەسپی خەنەیی پاش سووڕانێکی زۆر, لەگەڵ ئەستێرەیەك چووە نێو نێرگزجاڕی ئاکچاساز. نێرگزجاڕەکان دەگەیشتنە نێوقەدی ئەسپەکەو لە هەوای مەیلەو گەرمی بەهاریدا, بۆنێکی قورسیان بڵاو دەکردەوە. ئەستێرەیەکی گەورە کە بە پریشك هاویشتن بە ئاسمانەوە دەخزی, شۆقی خستە سەر کەفەڵی رووتی ئەسپەکە. مووی کەفەڵی پان و بەهێزو هەوەس بزوێنی بوونە نەشتەر. ئەسپی خەنەیی خۆی بە ئاوی زوڵاڵی گۆلاوی ئاکچاسازدا دا. لەسەر ئاوەکە لەیلووپەڕی درشتی رەنگ شین بە گەڵا پانەکانیانەوە مەلەیان دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەختێك لە دەرکەیان دا, عەلیسەفابەگ لە نهۆمی سەرەوەی باڵەخانەکەی خۆی دا بەدڵەخورپەوە چاوەڕوان بوو.

ئەو دوو پیاوەی لە ئەسپ دابەزیبوون, هەموو ئەندامی لەشیان قوڕاوی بوو. ئەسپەکانیشیان نوقمی قوڕو زەلەق بوون.

عەلیسەفابەگ بە پەلە رایکردە خوارێ و گوتی:"خەبەر چیە؟ سووتمانەکەم دی. جوان دەسووتا. خەبەری حەسەنی چیە؟ خەبەری ئەسپەکەی چیە؟"

موڕتەزا گوتی:"کاتێك ئادەم لەدەرگای دا, حەسەن دەرگاکەی کردەوە. وانەبوو ئادەم؟..."

ئادەم کە ئەندامێکی وردو پەیکەرێکی خواروخێچی هەبوو, وەڵامی دایەوە:"ئەرێ, راستە." "پاشانیش بە ئادەمم گوت وەلاکەوە. ئادەم وەلا کەوت و هەر کە ئەو کشایەوە پێنج گوللەم لە حەسەنی دان. وانەبوو ئادەم؟"

ئادەم سەری لەسەر ملە خوارەکەی راست کردەوەو گوتی:"با!"

"... حەسەن کەوتە سەر زەوی, وەك گا دەیهۆڕاند. دەسبەجێ دەرگام لەسەر داخست. وانەبوو ئادەم؟..."

"بەڵێ, دەرکەی لەسەر پێوەدا."

موڕتەزا لەسەری رۆیشت:"... ئەمن ئەو پەڕۆ کۆنە نەوتاوییانەی بەدەستمەوە بوون, ئاگرم دان. نیوەیانم لەسەر دەرگاکە راکردو نیوەکەی دیکەم لە بن میچی خانووەکە ڕاکرد. لە پڕێك گڕی ئاگر بەرز بووەوە. پاشان چوومە تەویلەکە. دەرگای تەویلەکەشم ئاور تێبەردا. گڕ چووە ئاسمان. ئەسپەکە لە ژووری تەویلەدا دەیحیلاند. با لێی دا, بڵێسەکان لەشەودا بڵاو بوونەوە. دێهاتییەکان بەم لاو بەولادا رایان دەکردو هات و هاواریان وەڕێ خستبوو. ئێمە بۆی دەرچووین. سێکەس هەتا قامیشەڵان وەدوامان کەوتن. ئەسپەکە لەنێو تەویلەدا وەك شێتان دەیحیلاند. وا دەیحیلاند دەت گوت دەپاڕێتەوە. حیلەکەی دڵی بەردی دەکرد بە ئاو. ئەو سێ کەسەی وەدوامان کەوتبوون هەتا پەنای قامیشەڵانەکە هاتن, نەیان وێرا وەنێو کەون, سێ گوللەشمان لەو سێیانە خەسار کرد. وانەبوو ئادەم؟..."

ئادەم گوتی:"بەڵێ راستە. سێ گوللەکە ئەمن لێم خەسار کردن. بەڵام شەو بوو, دنیا تاریك بوو, وێیان نەکەوت."

موڕتەزا گوتی:"... ئەسپەکە وای دەحیلاند کە دەنگی دەگەیشتە دەشتێ. دەنگی ئێستاش لە گوێم دا دەزرینگێتەوە. وەختێك دەسووتا, دەگریا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئادەم هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی: "سووتا, بەستەزمانە سووتا" ڕاست وەك بنیادەم دەگریا. پیاو زگی پێی دەسووتا... ئێمە خۆمان بە قامیشەڵان دا کردو گیانمان دەربرد. پاشان گوێمان لە حیلەیەکی زۆر درێژی ئەسپەکە بوو" دەت گوت قەت لێی نابڕێتەوەو دەت گوت نیازی هەیە سێ شەوو ڕۆژان بحیلێنێ. بەڵام لە نەکاو بێدەنگ بوو."

عەلی سەفابەگ حاڵەتێکی خەمناك و قیناویی بەخۆیەوە گرت: "با بسووتێ! با بسووتێ و ببێتە خۆڵەمێش, ئەو ئەسپە!"

پاشان هەناسەیەکی ڕەحەتی هەڵکێشا: "یاڵڵا! بچن ئەسپەکان بشۆن, جلەکانتان بگۆڕن. زەینەڵ لە کوێیە؟ خەبەری ڕاست و دروست لەلای ئەوە. هەتا ئەو نەیە هیچ ساغ نابێتەوە."

ئەو دووانەش دووپاتیان کردەوە: "هیچ ساغ نابێتەوە"و وەڕێ کەوتن.

هەتاو هەڵکشیبوو. ئارام ئارام هەڵم لە زەوی هەڵدەستا. باڵندەکان لە قاووقیژ کەوتبوون. شوێنی تایەیەك لەسەر گیاشینی ئاناوارزا درێژەی هەبوو. دێهاتییەك تەویلەی دەردەداو یەکی دیکە کە سەربەرگێکی خوریی قاوەیی ئەستووری لەبەردا بوو, ئەسپێکی ڕەش کوێتی شاڵ و ڕنەك دەکرد.هەورێکی پەپوولە بە درەوشانەوەی ڕەنگەکانەوە کەوتە فڕین، لەپێش ئەو دووانە نیشتەوەو پاشان هەستا ڕۆیشت. لە بەردەڵانە شینەکانی ئاناوارزا کە سەربەرگێکی مژی سپییان بە خۆدا دابوو، هەورێکی شین و ساف بەرەو ئاسمان بڵێند بوو.

موڕتەزاو ئادەم پاش ئەوەی سەروگوێلاکی خۆیان ڕێك و پێك کرد، هاتنەوەو بێئەوەی قسەیەك بکەن، ڕووبەڕووی ئاغا دەستەونەزەر ڕاوەستان و لە قسوورێك کە لەوانەبوو تووشی هاتبن دەترسان و بێئەوەی تەماشای ڕوخساری ئاغا بکەن، سەریان داخستبوو. عەلیسەفابەگ لەسەر ئەو نیوتەختە کە قالیچەی تورکمەنیی لەسەر ڕاخرابوو و جاروبار لەسەری دادەنیشت، هەستابوو، و لە حاڵێك دا قەمچییەکەی لە لاسکی چەکمە چین دارە زەردەکانی ڕادەکێشا، بە ڕق هەستاوی و بێئارامی ئەم سەر ئەوسەری ژوورەکەی دەپێوا.

موڕتەزا گوتی: "بڕوانە ئاغا! ئەوەی لە خوارەوە دێ، زەینەڵ نیە؟"

ئاغا دەستی بۆ چاوی کردە سێبەرو ڕوانی. لە بەرەوە زەینەڵیدی کە لە دڕدووکەکان دەهاتە سەرێ. نێوچاوانی کرایەوە. گوتی؟"زەینەڵە. یانی ئەسپەکە چیی بووە؟"

موڕتەزا بە ڕاوێژێکی سەرکەوتووانەوە، گوتی: "ئەسپەکە مرد، وانیە ئادەم؟"

"بەڵێ، مرد. تەنانەت ئێسکەکانیشی بوونە خەلووز. داوە موویەکیشی نەماوە."

تاوێك دواتر، زەینەڵ بە هەناسەبڕکەو ڕەنگی پەڕیو و لیچ و لێوی داچۆڕاوەوە گەیشتە جێ. لاقی بە ئاشکرا دەلەرزین.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلیسەفابەگ کە نەختێك تێك چووبوو، گوتی:"ڕۆڵە زەینەڵ وەرە دانیشە! دانیشە بحەسێوە!" و بە ڕوانینێکی پڕ لە پرسیارەوە لە روخساریی‌یەوە ڕاما. خەریك بوو سەبرو حەوسەڵەی تەواو دەبوو. چەنەگەی خواروخێچی زەینەڵ بە جارێك یەك لا ببوو، بە جارێك بەلای راستی دەم و چاوی دا خوار ببوو.

"مورتەزا، هێندێك ئاو بۆ زەینەڵی بێنە با بیخواتەوە نەختێك بێتەوە سەرەخۆ."

زەینەڵ دانیشت. مورتەزا ئاوی هێنا. زەینەڵ وەختێك پیاڵە ئاوەکەی وەرگرت، دەستی لەرزی و ئاوەکە رژا.

"زەینەڵ، بڵێ بزانم چ بووە، ئاخرەکەی؟"

زەینەڵ گوتی:"هیچ نەبوو. هیچ شتێك نەبوو، تەنیا ماڵ و تەویلەو کادێنی حەسەنی سووتان. هیچ نەبوو."

"بۆخۆی چی؟"

"لووتیشی لە خوێن نەهات!"

"ئەسپەکە چی؟"

ئەسپەکە خەریك بوو بسووتێ. دەرگای تەویلەکە پێوە درابوو. حەسەن ئەسپەکەی نەجات دا. هێندەی نەمابوو لەسەر ئەسپەکەی، خۆشی بە سووتان بدا. خۆی لە تەویلە ڕاکرد کە نوقمی ئاگر بوو. ئەسپەکەی هێنایە دەر."

"دێهاتی‌یەکان چۆن بوون زەینەڵ؟ ترسابوون یان نا؟ سام گرتبوونی یان نا؟"

"ترسانی چی، رەق ببوون" وەك داری بێگەڵا لە جێی خۆیان وشك ببوون. سامێك دێیەکەی داگرتبوو کە ترس تەنانەت کاری کردبووە سەر زەوی و دارو بەرد و تەیری ئاسمانیش. هەناسە ڕاوەستابوو."

"ئا...خ حەیف، ئەسپەکە نەمرد! بەڵام ئەوە کە دێهاتی‌یەکان ترساون، زۆر باش بوو، زۆر..."

"تەنیا یەکێکیان، وەسمانەزلە، دەت گوت مێشێکی لێمیوان نیە. قەلنەکەی بە لالێوی‌یەوە نابوو و دووکەڵی بە بادەکرد. قژقژ پێدەکەنی."

"دیسان دەیەوێ ئۆینان دەربێنێ؟ یانی ئەتۆ دەڵێی نایەتە لای ئێمە؟ نایە قسەمان لەگەڵ بکا؟ ها زەینەڵ؟"

"ئەمن باشی دەناسم. لیباسەکانی گۆڕیبوون. دەمانچەی ساچمەزەنی هەزار ساڵ لەمەوبەری لە قەدی بەستبوو. شتێکی لەبن سەریەوە هەیە، بەڵام جارێ کەس سەری لێدەرناکا."

"لەوانەشە خەرفابێ. لەمێژە تەمەنی لە هەشتا تێپەڕیوە، جارێ با ڕاوەستین بزانین دەبێتە چی؟"

زەینەڵ گوتی:"ئەقڵم نایبڕێ هیچ خەرفابێ. وەك هەورێکی ڕەش لە نێو دێدا دەهات و دەچوو. هات لەپێش من ڕاوەستا. لەبەری پێم هەتا تۆقی سەرم لێم ورد بووەوە. بە باقە، دووکەڵی قەلنەکەی بە بادا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کرد. سێ جار لاقی بەزەوی‌دا دا. ئەو خەبەرێکی هەیە، خەریکە خۆی بۆ شەڕ ئامادە دەکا. سێ ڕۆژ لەمەوبەر وانەبوو“ لەترسان وەك مردووانی لێ‌هاتبوو. لاقی بەدوای خۆی دا رادەکێشان."

عەلی‌سەفابەگ گوتی:"ئەم زەوی‌یانە هی ئێمەن. پێی دەوێرین. وەسمانەزلەش هەر ئۆینێك پێی خۆشە، با دەری‌بێنێ. ئەمن دەسەڵاتم هەیە. هەم دەسەڵاتم هەیەو هەم هەقم بەدەستە. تەنیا یەك شتم پێ‌خۆش نەبوو، ئەویش دەرچوونی ئەسپەکەیە کە وەك داخێك لەسەر دڵم ماوە. دەبێ ئەسپەکە وەبینی و بە تفەنگ لێی بدەی."

ئادەم گوتی:"ئاغا، ئەمن کۆنە ڕاوچیم. ئەسپەکە لەبن بەردیش بێ، بە دووڕۆژ دەی‌بینمەوە و دەی‌کوژم، یان دەی گرمەوەو دەی دەمەوە دەستی جەنابت."

"مەی هێنە لای من! بە تفەنگ بی‌کوژە. هەتا ئەو ئەسپە نەکوژی، نەیەوە ئێرە! یاڵڵا بڕۆ ئەو ئەسپە بکوژە، بە تفەنگ بی‌کوژە با ئەویش لە کۆڵ بێتەوە."

زەینەڵ گوتی:"ئەمن نەخشەیەکی باشم هەیە. کارێك دەکەم کە دێهاتی‌یەکان ماڵ و ژیانی خۆیان بەجێ بهێڵن و هەتا دەریای مەڕ مەرە ڕابکەن و تەنانەت ئاوڕیش لەدوای خۆیان نەدەنەوە! وا دەکەم لەترسان زراویان بتۆقێ."

عەلی‌سەفابەگ گوتی:

"زەینەڵ، ئەتۆ هەمیشە نەخشەی باش دەکێشی! هەموو کارێکت لەدەست دێ! ئەتۆش ڕۆژێك دەبی بە خاوەنی مەزرایەکی چووکەڵەی جوانکیلەی بەڕێژەو. ئێستا وەرە نانەکەمان بخۆین، پاشان باسی نەخشەکەتم بۆ بکە."

زەینەڵ گوتی:"بە چاوان. زۆر باش بۆتان شی دەکەمەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی ئاوەدانی بە بێدەنگی بەرامبەر بە ماڵە دامردووەکەی حەسەنی یۆبازئۆغڵی دانیشتبوون, سەریان داخستبوو و سەرو لەشیان شەونمی لەسەر کەوتبوو. خەڵکەکە لەسەرمان کوشم هەڵاتبوون. کەس لە جێی خۆی نەدەبزووت" هەموویان دەتگوت قالبە سەهۆڵن.

هەتاو کەوت, هەتاوێکی پڕشنگدار و شادی بەخش. پەلەوەری دەشتێ یەك دەنگ دەستیان کرد بە خوێندن, و مێشەنگوینە بە باڵە ناسکەکانیان بە وزە وز کەوتنە هەڵفڕین و گەڕان. لە چەند ماڵی دووری ئاوایی دەنگی منداڵی ساوا بەرز بوو, و بە دوای ئەودا چەند منداڵی چووکەڵەش بۆیان ئەستاندەوەو گریان. ڕاست لەو کاتەدا لە پشت دووکەڵی خانووە سووتاوەکەوە دوو جەندرمە دەرکەوتن, کە سێبەری درێژیان بەدوایان دا رادەکشا. هاتنە پێش و پاش ئەوەی سڵاویان لە ئاپۆرا بێدەنگەکە کرد, یەکێکیان گوتی:

"وەکیل باشی, حەسەن یۆبازئۆغلێی دەوێ, هەر ئێستا."

"سەیفەلی" بەو دەم و چاوی لەڕو تێك تەپیوەوە کە هەمیشە گریانی پێوە دیار بوو, هەستاو گوتی:

"فەقیرە ماڵەکەی سووتا. ئێستاش دووکەڵی لێهەڵدەستێ. سووتاو بوو بە خۆڵەمێش."

پاشان ملی وەك گوڵە شللێرە بە لاوە ناو گوتی:"بڕوانە برالە, هۆوێ ببینە, خوا پێی خۆشە؟ تەنانەت حەیوانەکانیشی سووتان. تەقەیان لە خۆشی کرد. زۆری نەمابوو منداڵەکانی, ژنەکەی و ئەسپەکەی, ئەو ئەسپە عەرەبێیە جوانەشی ببنە خەڵووز. با بچێتە لای وەکیل باشی دەردی خۆی بلێ. بەڵکوو وەکیل باشی بتوانێ دەردی دەرمان بکا. تەنانەت رۆن و برۆێشەکەشی سووتاو لەبەین چوو. مریشك و کەڵەباب و نوێنەکانیشی بوونە خۆڵەمێش, بڕوانن ئێستاش دووکەڵیان لێهەڵدەستێ. با وەکیل لێی بپرسێ کە کێ فەرمانی داوە ماڵەکەی بسووتێنن؟ کەس نیە بزانێ ماڵێ حەسەنی یۆبازئۆغڵی بە قسەی کێ سووتاوە. حەسەنی هەڵگرن, لەگەڵ خۆتانی بەرن. چاك بوو هاتن. ئەسپە عەرەبێیەکەی خەریك بوو بسووتێ. یۆبازئۆغڵی خۆی بە ئاورەکە دا کردو نەجاتی دا. ئەسپەکەش گیانی دەربردو سەری خۆی هەڵگرت و چووە بیابان. رۆیشت و رۆیشت."

یۆبازئۆغڵی لە حاڵی سڕی و سەرسوڕماوی هاتەدەرو لە جێی خۆی هەستا. هەڵمێکی نەرم لە پشتی هەڵدەستا. چوو بۆلای جەندرمەکان. یەکێك لە جەندرمەکان بە پەلە کەلەپچەیەکی لەو جانتایە کە لە ملیدا بوو دەرهێناو دەستی حەسەنی یۆبازئۆغلێی لە کەلەپچە کرد.

سەیفەلی پرسی:

"ئەوە چ دەکەن؟"

جەندرمەکە بە تووڕەیی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"موختار ئەتۆ خۆت لەم کارە هەڵمەقوتێنە."

سەیفەلی گوتی:

"ئەمنیش لەگەڵتان بێم؟ بێم؟"

جەندرمەکە نەڕاندی:

"نا, پێویست نیە. خۆ ناچینە سەر شایی کە ئەتۆش بێی."

یۆبازئۆغڵی‌یان وەپێش خۆیان داو وەڕێ کەوتن. بەنێو کێڵگە ساواکان دا ڕۆیشتن و گەیشتنە جادە خۆڵەکە. خەڵکە بێدەنگەکە هەتا حەسەنی یۆبازئۆغڵی لە چاویان نەدیو بوو لە پشتەوەڕا تەماشایان کرد. لەو بەیانی‌یە گەرمە بەهاری‌یەدا لەشی خەڵکەکە هەڵمێکی لێ‌هەڵدەستا کە بۆترشی ئارەقەی لەشی لێ‌دەهات.

وەکیل باشی پێشوازی‌یەکی خەراپی لە یۆبازئۆغڵی کرد. کەفی هەڵدەخڕاندو وەک وەحشی‌یان دەی‌نەڕاند:

"نە ڕێز دەناسن, نە حورمەت. نە لە ئینسانەتی حاڵی دەبن, نە لە برایەتی! نە گەورەیی دەزانن چیە, نە چووکەیی! نە ئاغا دەخوێننەوە, نە کوێخای. نە خوای دەناسن, نە پێغەمبەرو نە لە جەندرمە دەترسن و نە لە حکوومەت..."

وەکیل باشی بێ‌ئەندازە تووڕە بوو. لە رقان دەلەرزی و ددانی لە چیڕەوە دەبردن. سەرو چاو و زگی یۆبازئۆغڵیی دابووە بەر مست و پێ‌لەقە. یۆبازئۆغڵی جینگڵی دەدان. وەکیل باشی بەو دەستە زەلامانەی پشت ملی حەسەنی گرت و لەگەڵ خۆی بردیە ژوورێکی چۆڵی مەخفەرو دەسبەجێ جەندرمەکانیش بە دوای دا هاتن و باتوومەکەیان دایە دەست.

وەکیل باشی بێ ئەوەی گوێ بداتە سەرو چاو و پشت و زگ بە هەموو توانایەوە بە باتووم بەر ببووە گیانی ئەو پیاوە کە لە بن پێی دا جینگڵی دەداو دەی‌ناڵاند. لە حاڵێك دا لەگەڵ هەر زەبرێك هارتر دەبوو, دەی‌گوت:

"ماڵەکەت دەسووتێنی! بە دەستی خۆت ئاور لە ماڵێ خۆت بەردەدەی, بەڵێ؟ بە فکری خۆت فێڵمان لێ‌دەکەی؟ ئەرێ؟ هەتیوە وڵاغە! ئاخر چ کەرێك بە دەستی خۆی ئاور لە ماڵێ خۆی بەردەدا؟ هەتیوە وڵاغە چما مێشکت جووڵاوە. پێت خۆشە لێرەوە مەخفەر بە مەخفەر بت نێرمە شێتخانە؟ ها... ئەگەر لەو ماڵەدا ژن و منداڵەکەشت سووتابایە, نەدەچوویە بن دار؟ چت هەیە بڵێی؟ بۆ لاڵ بووی؟ ماڵەکەتت بۆ سووتاند؟ ئەگەر لەم وڵات و دێهاتانەدا ئەوانی دیکەش چاو لە تۆ بکەن و خانووەکانیان بسووتێنن, ئاخری کاری ئەم وڵاتە چ دەبێ. دە بڵێ. بڵێ چ دەبێ؟ بە ئاگردانی ماڵەکەت دەتەوێ ئەو میللەتە فێری سەك و سەگبابی بکەی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەکیل باشی بە روخساری سوورهەڵگەڕاو و داگیرساوەوەو بە ئارەق رشتن ئەوەندەی لە یۆبازئۆغلی دا کە بۆخۆی هەناسەی لێبڕا. پاشان باتوومەکەی بۆ ئەو جەندرمەیە ڕاداشت کە لە رووبەڕووی وەستابوو، و پێی گوت:

"بگرە، ئێسکی لەشی بهارە. ئەمانە خەریکن دەبنە نموونەیەکی خەراپ بۆ دێهاتییەکان. رۆژێك دێ ئەمانە لەپێش ئاغاو خواو حکوومەت راوەستن. لێی دە، توخوا لێی دە! بە شمشێرت سوێند دەدەم لێی دەو لێیدە. لێی دەو لێی دە. لێیدە با ئەمانە ئەدەب گرتوو بن و ئیدی نەوێرن ماڵێ خۆیان بسووتێنن و ژن و منداڵیان ئاور تێبەردەن. لێی دە، لێی دە، با رێگای سەك و سەگبابی بە خەڵکی دیکە نیشان نەدا. لێی دە، لێی دە!"

جەندرمەکەش دەستی کرد بە لێدانی، راست وەك وەکیل باشی. لێی دەداو دەیناڵاند. ددانی لە چیڕەوە دەبردن و بە روخسارێکی داگیرساوەوەو بە زاراوەی تەڕابوزانی دەیگوت:

"هەتیوە تووتکە سەگە، ئاخر چ کەرێك بە دەستی خۆی ماڵێ خۆی، تەویلەی خۆی، ئەو ئەسپە عەرەبییە لە گوین ئاسکەی، لەگەڵ ئەو منداڵە جوانانەی ئاور تێبەردەدا؟ هەتیوە سەگبابە، سەگباب..."

یۆبازئۆغلی بێدەنگ بوو. دەت گوت لە تەرمێکی بێگیان دەدەن. جەندرمە تەڕابوزانییەکەش ماندوو بوو. جەندرمەی سێهەم باتوومەکەی وەرگرت. یۆبازئۆغلی بێهۆش بوو. هەموو لەشی سڕ ببوو، خوێنی لە زاری دەهات. دەست و لاق و پشتی خوێنیان لێدەچۆڕا. هەموو لەشی خوێنی لێدەچۆڕا.

وەکیل باشی فەرمانی دا:

"ئەم سەگەی هەڵگرن فڕێی دەنە سەر رێگا. ئەگەر مرد بڵێین خەریك بوو رابکا، بە تفەنگ لێمان دا، یان بڵێین لە تێکهەڵچوونێکی چەکدارانەدا کوژرا. ئاغا بۆخۆی جێبەجێی دەکا. ئەگەریش هاتەوە سەر خۆی پێی بڵێین دێی وایوای بەجێ بهێڵێ و بڕوا. عەلیسەفابەگ لە دێیەکی دیکە زەوی و خانووی بۆ داناوە. ئەگەر لە وایوای بمێنێتەوەو دیسان مل بە ملە لەگەڵ ئاغا بکا، جارێکی دیکە تەرمەکەی لەم مەخفەرە دەچێتە دەرێ. پێی بڵێین لەمەودوا خۆی شێت نەکاو خانووی خۆی نەسووتێنێ."

وەکیل باشی خەریك بوو قاوەکەی هەڵدەقووڕاند کە خەبەریان پێ دا:

"یۆبازئۆغلی خەریکە وەهۆش دێتەوە. دیسان لێی دەین یان نا؟"

"لێی مەدەن، بیهێننە ئێرە."

لەسەر مێزێك کە لە تەختەی رەندەنەکراو و ئەستوور دروست کرابوو، ماهووتێکی سەوزی کۆنیان راخستبوو کە جێ جێی لێسووتابوون، لە پشت سەریەوە لە سەر دیوارەکە شەش تیری برنجەییان لەسەر خامێکی سوور چەسپ کردبوون. تیرە برنجەییەکان بە مانەوەی زۆر رەش ببوون. بەشی ساف و بریسکەداری تیرەکان پڕ لە گوومیش بوو کە نەخش و نیگارێکی سەیری پێبەخشیبوون. لە سەرەوەی تیرەکان وێنەیەکی تەواوقەدی "مستەفاکەماڵپاشا" بە جل و بەرگی مارشاڵییەوەو قەمچی بە دەست بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاوە شینە خەمبارەکانیەوە, دەبینرا. لەم تابلۆیەدا سەری ئەسپێکی رەش کوێت و لە پشت سەرە ئەسپەکەشەوە گۆلاوێکی کاڵ و دوور, خۆیان دەنواند.

"وەرە پێشم, خەبەردار راوەستە, ئاها, ئاوا! ئێستا بچۆوە ئاوایی پیلی ژن و منداڵت بگرەو بار بکە بۆ نارلیقشلا. ئاغا لەوێ خانووی بۆ پەیدا کردووی. مەزرایەکیشی بۆ داناوی. گۆیا بابی تۆو بابی ئاغا پێکەوە دۆست بوون. هەربۆیەش خانووی بۆ داناوی. ئاغا وەڵامی داوە کە ئەگەر لە وایوای بمێنێتەوە, جاریکی دیکە تەرمەکەت لەم مەخفەرە دەبەنەدەر. ئەگەر جارێکی دیکەش خانووی خۆت ئاور تێبەردا هەرچی بەسەرت هات, هۆباڵی خۆت بەستۆی خۆت. قانوون دەڵێ کەسێك ماڵی خۆی بسووتێنێ, سزای ئیعدامە. ئەم جارە لەبەر خاتری عەلیسەفابەگ ئازادت دەکەم. جارێکی دیکە کاری وا بکەی ئیعدام دەستت ماچ دەکا. بەڵێ! ئەم جارە لە گوناهت خۆش بووم. دووپات بێتەوە دەت کوژم. دەیاڵلا برۆ, لاچۆ لە پێش چاوم."

سەروچاوی حەسەن یەك بەر خوێنیان لێدەتکا. نەیدەتوانی چاو هەڵێنێ. جلەکانی لەت و ریشاڵ ریشاڵ ببوون. مەڵێ حەسەن, بڵێ پەڕۆکۆنێکی رێك نووشتاوی خوێناوی. بە لاتە لات وەڕێ کەوت. نەیدەتوانی فکریش بکاتەوە. تەنیا بەزەیی بەخۆیدا دەهات. ئەگەر پێی عەیب نەبایە وەك ژنان زۆڕ زۆڕ بۆ حاڵی خۆی دەگریا. لە گوندی "یالینزدۆت" تێپەڕی و بەدۆڵەکەدا سەربەرەژێر بووەوە. دوو سوار چاوەڕێی بوون.

دەنگێکی ناسیاو گوتی:"عەلی سەفابەگ سلاوی دەگەیاندی." بەلام حەسەن خاوەنی دەنگەکەی وەبیر نەهاتەوە.

چاوی هەڵێنان. بە پاڕانەوە تەماشای خاوەن دەنگەکەی کردو گوتی:

"چی دیکەم لێمەدەن. ئاغا هەرچی بفەرموێ, بە قسەی دەکەم."

"عەلیسەفابەگ دەیگوت بچێتە نارلیقشلاو لەوێ بمێنێتەوە. لەوێ خانوویەکی سازو ئامادە چاوەڕوانیەتی. ئاغا گوتی: بەلام ئامۆژگارییەکی دەکەم. ئیدی سواری ئەو ئەسپە عەرەبییە نەبێ و جارێکی دیکەش خانووی خۆی نەسووتێنێ. لە قانوونی جومهووری دا کەسێك خانووی خۆی بسووتێنێ, ئیعدام دەکرێ. تێی بگەیەنن کە حکوومەتی جومهووری هەرگیز رێگا نادا کەسێك ماڵێ خۆی بسووتێنێ. کەمی مابوو خۆت و منداڵەکانیشت بسووتێن. ئاغا گوتی:"لێی بپرسن چما مێشکی تێك چووە؟ ئاغا گوتی: ئەو تەنانەت خەریك بوو ئەو ئەسپەی بە دیارییشم داوەتێ, بسووتێنێ. لێی بپرسن چما ئەقڵی تێك چووە؟ ئێستا گوێت لێبێ, ئەگەر گەیشتیەوە ئاوەدانی, پیلی ژن و منداڵت بگرەو بچوو بۆ نارلیقشلا, و هەتا هەی دوعا بۆ عومرو ماڵی ئاغا بکە کە خانووی داویەی. باشە؟"

حەسەن بە ناڵاندنەوە گوتی:

"باشە, حاڵی بووم کاکە! ئێوە لێم مەدەن, باشە ئیدی نە سواری ئەسپی عەرەبی دەبم و نە خانووش ئاور تێبەردەدەم!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەنا ئاغا دەت کوژێ."

"پێی بڵێین نەم کوژێ."

کە گەیشتەوە دێی کەڵەبابی نیوەشەوێ دەیخوێندو خەڵکی ئاوەدانی بێئەوەی چاو لێك نێن, لە ماڵێ سەیفەلیی موختار کۆببوونەوەو بە بێسەبری چاوەڕوانی هاتنەوەی بوون. وەختێك یۆبازئۆغلّی دیتی چرای ماڵێ سەیفەلی داییسێ, یەکسەر رووی لەوێ کرد. هەر کە گەیشتە ژووری بێ ئەوەی قسەیەك بکا, لەبەر پێی ئەو دوو کوڕە جحێڵەدا کە بە پیریەوە چووبوون, کەوت و لە هۆش خۆی چوو. کاتێك وەهۆش هاتەوە, خۆی لەنێو جێ دا دی. بەیان ئەنگوتبوو. دێهاتیەکان هەتا بەیانی بەخەبەر ببوون و ئاگاداریان لێکردبوو. دایەقەمەر مەڵحەمی لەسەر برینەکانی دادەناو دوعای بەسەردا دەخوێند. وەسمانەزلە لە نێوان ماڵێ خۆی و ماڵێ سەیفەلی دا هات و چۆی دەکردو بەسەرهاتەکەی بۆ حەمەدۆك دەگێڕایەوە. لە پاش حەوتوویەك, ئەمجار یۆبازئۆغلّی توانی لە جێی بێتە دەرێ. هەموو گیانی نوقمی خۆشحاڵیی نەجات بوون لە مردن بوو.

رۆژێکیان بەیانی چووە بەردەرکی یەك یەکی ئاوماڵەکان و گەردن ئازایی خواست. هەرکەسی دەدی, پیر یان لاو, دەیگوت:

"براگیان ناچارم برۆم. حکوومەت دووری خستوومەوە. چما کەس بە حکوومەت دەوێرێ؟. حکوومەت پێی گوتووم بچمە نارلیقشلا لەوێ بمێنمەوە. حکوومەت منی کوشت! کوشتمی. دە ئێوە پێم بڵێن ئێمە بە حکوومەت دەوێرین؟ دیارە کەس پێی ناوێرێ. ئیدی سواری ئەسپی عەرەبی نابم. هیچ وەخت سواری نابم. ئیدی خانووی خۆشم ناسووتێنم. براینە! ئەمن رۆیشتم. گەردنم ئازا کەن!

لای نیوەڕۆیە بوو. یۆبازئۆغلّی وەك گۆرانیەکی دڵ ئێشاوی و دڵ شکاوی لە دێی باری کرد. ژن و منداڵەکەشی بە دوایەوە بوون و رۆیشتن و لە دووری لەبەر چاو ون بوون. هەتاو تەواوێك بڵێند ببوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە توندو فەرماندەرانەو سەربازیانە فەرمانی بە دایەقەمەر دا:"ئەمڕۆ دەرکە لە هیچ کەس ناکەیەوە. ئەمڕۆ ئێمە لەماڵ نیین. دەمەوێ دەرگایەك بە دیوی تەویلەی دا بکەمەوە هەتا شەهێنەکەم بتوانێ بە ئاسوودەیی دەست بە ئاو بگەیەنێ. ئەمن باش دەزانم کە خەراپ ترین دەردی قاچاغێك ئەوەیە کە تەنگاو بێ. ئەودەم ئەگەر پیاو نەتوانێ بە ئاسوودەیی دەست بە ئاو بگەیەنێ, دنیا لەبەر چاوی دەبێتە زیندان و بە سەری دا دەڕووخێ. دایەقەمەر! دەمەوێ دەرگایەك بە دیوی تەویلەی دا بکەمەوە. با شەهێنەکەم بە ئاسوودەیی دەست بە ئاو بگەیەنێ."

دایە قەمەر دەرگای پێوەداو لە پشتەوەڕا دایخست.

وەسمانەزلە گوتی:

"وەرە حەمەد, وەرە یارمەتیمان بدە ئەم دەرگایە بکەینەوە هەتا بتوانی وەك گوڵ میز بکەی. ئیدی ناچار نەبی, لە ژووریَ و لە قەڵشتان و لە تەنەکەی بکەی."

تیشکی هەتاو وەك پەیکانی زێڕین لە قەڵشتی دەرگاو لە قەڵشتی پەنجەرەکانەوە دەکەوتە ژووری هۆدە نیوە تاریکەکە. لەو جادە تیشکانەدا هەزاران دانە خاکی وردی رووناك هەڵدەقوڵێن و دەسووڕان.

وەسمانەزلە رووی کردە حەمەد کە خەریك بوو نیزیك دەکەوتەوە, و لە حالێك دا تیغەی پەنا ئاگردانەکەی نیشان دەدا گوتی:

"ئا لێرەوە دەرگاکە دەکەینەوە."

حەمەد پرسی:

"مشارتان هەیە؟"

دایەقەمەر هاتە نێو قسان و گوتی:

"هەمانە, هەمانە."

حەمەد گوتی:

"زۆر باشە, کارەکە ئاسانتر بوو."

حەمەد مشارو تەورو تەورداسی لەدایە قەمەر وەرگرتن و لە پەنا تیغە دیوارەکە لەسەر زەوی داینان.

وەسمانەزلە دەستی لەبەر پشتێنێ نابوو, لە تاو و سێبەری ژوورەکەدا تەماشای وی دەکرد:

"شەهێنەکەم! بە هیچ جۆر نابێ دەنگمان دەرچێ. ئەگینا خەڵك دەزانن لەماڵێین, هەرچەند وادیارە بۆنی شتێکیان کردوە. کوڕە گەورەکەم دایکی خستوەتە ژێر پرسیارو وەڵام و گوتوویە: بابم شتێکی دەبێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد پێکەنی. تەورەکەی لە عەرزی هەڵگرت و لە حاڵێک دا دەستی باڵاپیاوێک لەسەر تیغەکە ڕاگرتبوو، پرسی:

"مام وەسمان! ئەوەندە باشە؟"

وەسمانەزلە وەڵامی دایەوە:

"جارێ ئەم دەرگایە بەرە با ئەمن چاکی بکەم. ئەگەر پێشت خۆشە دەرگاکە ئەندازە بگرە، جێگای دەرکەکە بە قەدەر وی بکەوە."

حەمەد داهاتەوە. پاش ئەوەی دەرگا کۆن و قەڵشیوو کاڵ بووەوەکەی ئەندازە گرت، بە تەورێک کە بە دەستیەوە بوو، تەرازی کردو پاشان بە تەورداس لێک و لووسی کرد. تاوێک دواتر لەسەر تیغەکە جێدەرکەیەکی باش و حیسابی کرایەوە. وەسمانەزلە دەرکە کۆنەکەی کە ڕێک و پێک کرابوو، وە جێ دەرگاکە خست. چەندین جار دەرگاکەی پێوەداو لێی کردەوەو کارەکە دروست بوو.

نیوەڕۆ داهات. کەڵەباب تاک و تەرا دەیان خوێند. وەختێک ئەوان سەرگەرمی کار بوون، دوو جار لە دەرگایان دا... حەمەد ئارەقەی کردبوو. تەور، مشار، تەورداس و جامە پڕ لە بزمارەکەی بۆ لای دایەقەمەر ڕاداشت. وەسمانەزلە لە حاڵێك دا دەستی بە پشتی حەمەد دا دێنا، گوتی:

"دەستت نەڕزێ کوڕم. شەهێنەکەم، زۆر باش بوو."

وەختێك دەستی بە پشتێ حەمەدیدا دێنا، دەستی دەلەرزی. لەخۆشی‌یان مووی لەشی ببوونە نەشتەر. داهاتەوەو بە سرتە بە حەمەدی گوت:

"ئێستا بڕۆ تەویلەی بە ئیشتیا خۆت سووك بکە. دایە قەمەر ئەو مەسینەیە بدە بە کوڕەکەم. خۆت سووک بکە، دوایەش وەرە پێکەوە نانێکی حیسابی بخۆین. کوڕم، زۆر لەمێژە ئاواتمە چۆکت وەچۆکی دەم و نانت لەگەڵ بخۆم."

حەمەد مەسینەکەی لەدایە قەمەر وەرگرت. چوو لە سووچێکی تەویلەی دانیشت و بە خەیاڵی ئاسوودە خۆی سووک کرد. وەسمانەزلە هەقی بوو. دەست بە ئاو گەیاندن لە تەنەکەی دا پرزەی لێبڕیبوو! هێندێ ڕۆژان هەر دەستی بە ئاو نەدەگەیاندو ڕادەوەستا هەتا شەو دابێ، کە ئەمەش زۆر سەخت بوو.

حەمەد پاش ئەوەی لە تەویلە گەڕایەوە بە دەستێك ئاوی بە دەستەکەی دیکەی‌دا کردو لەسەر تەندوورەکە شتی. دایەقەمەر ویستی ئاوێی بە دەستی‌دا کا، بەڵام حەمەد نەی‌هێشت و دایەقەمەریش زۆری پێ دانەگرت. پاشان بە عوزرخوایی‌یەوە گوتی:

"ئاگرم هەڵنەکردوە، بەڵام فرۆی مانگایەمان هەیە، شەکری بەسەردا دەکەم. ئەگەر پێت خۆش بێ، هەنگوینیشمان هەیە."

وەسمانەزلە گوتی:

"فرۆو هەنگوینی بێنە، بەقەوەتە. کوڕەکەم پێی خۆش دەبێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو فكرو خەیاڵی وەسمانەزلە ئەوەبوو كە بەڵكوو بتوانێ بە خواردن و خۆراك ئەم كوڕە ریوەڵەیە بكاتە پیاوێكی بەسام و بە قەڵافەت. ئەو پێی وابوو ئەگەر نەختێك وەخۆ كەوێتەوەو ئەگەر كەمێك بەژنی بڵندتر بێ, وەك پاڵەوانان نێوشانی پان دەبن و ملی ئەستوور دەبێ, و ئەودەم ئەگەر كەسێك چاوی پێكەوت لێی دەترسێ! ... پیاو پێی شەرم بوو ئەم منداڵە كزەڵۆكەیە بەرێتە لای خەڵك و بڵێ ئەمە حەمەدۆكە. پیاو سوێندی خواو پێغەمبەریش بخواو دەست بە قورئانیش دا بدا, دیسان كەس باوەڕ ناكا كە حەمەدۆكە. بیری كردەوە:"ئەمن پارێزگاریی لێدەكەم و ئەم بستە پیاوە لە شەڕی جەندرمە دەپارێزم. ئێستا وەرە ئەم كوڕیژگەیە وەپێش خۆ بدەو بە خەڵكی بڵێ:"فەرموون ئەوەش حەمەدۆك كە هاتوەتەوە. كەس باوەڕ ناكا, تەنانەت دایەقەمەریش باوەڕ ناكا, یانی ناش توانێ باوەڕ بكا كە ئەم منداڵە حەمەدۆك بێ, نا. جارناجارێك كە تەماشای من دەكا, بە زمانی بێزمانی دەڵێ: وەسمانەزلە باوەڕ ناكەم, ناتوانم باوەڕ بكەم كە ئەمە شەهێنەكەی تۆ بێ, خوا بكا لێت نەگۆڕابێ. لە چاوەكانی دایەقەمەر دا شك و گومان بەدی دەكرێ. بۆخۆشم ئەگەر پێشتر نەم دیبایە, باوەڕم نەدەكرد. ئاخر حەمەدۆك چۆن وا دەبێ؟... خوا شوكور كە كەس نایبینێ... چاكە شوكور كەس ناتوانێ لە وەختی خەودا بیبینێ كە چۆن وەك منداڵی قۆنداغە لچ و لێوان هەڵدەچنێ و چڵمی هەڵدەلووشێ."

ڕۆژێكیان دایەقەمەر دیتبووی كە لە خەو دا وەك منداڵان دەگری:

"وەسمان! كوڕەكە لە خەوێ دا دەگری."

"مەیەڵە بگری."

"وەك منداڵی شیرەخۆرە وایە."

"باشە دایەقەمەر."

"بە هیچ جۆر تفەنگی لێناوەشێتەوە. بستە منداڵێكە."

"مەبەستت چیە, دەتەوێ بڵێی چی دایەقەمەر؟"

"مەبەستێكم نیە. هەر دەمەوێ بڵێم بستە منداڵێكە. هەر منداڵ لە خەوێ دا دەگری."

وەسمان لە دڵی خۆی دا گوتی:

"دایەقەمەر باوەڕ ناكا. بۆخۆشم ئەگەر بە چاوی خۆم نەم دیبایە باوەڕم نەدەكرد كە ئەوەیە عەبدیخانی كوشت, ئەمە ئەم كەسەیە كە چووە نێو شاری. لە پێش چاوی حكوومەت كالایجیی كوشت. هەزار بەڵای بەسەر وەكیل باشی عاصم هێناو لەرزەی خستە كێوەكانی تووڕووسەوە!..."

"باش بخۆ, پارووی گەورەتر بكە شەهێنەكەم! فرۆو هەنگوین باشە. سێ ڕۆژ لەسەریەك دەبێ هەنگوین و فرۆ بخۆی... پاشانیش خواردنی چەورو چۆڵ... ئەتۆ زۆرت بێخۆراكی كێشاوە. دایەقەمەر! قەمەر..."

حەمەد وێڕای پێكەنین لەبەر خاتری وەسمانەزلە پاروەكانی گەورەتر دروست كرد.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەزانی شەهێنەکەم! دەرفەت نەبوو پێت بڵێم. ئەو زەوییە کە دێهاتییەکان بۆیان کڕیبووی، عەلیسەفابەگ دەستی بەسەردا گرتوە. ئەتۆ ئیدی مەزرایەکت نیە. بەڵام خانووەکەت لە جێی خۆیەتی. "سەیران قیز"ی تێدایە. زۆر تووڕەیە، لەگەڵ کەس قسە ناکا. تەنیا لەگەڵ دایەقەمەر قسە دەکا. ئەوی خۆش دەوێ. وەختێك هەموو خەڵك دەچنەوە ماڵەکانیان و هاتوچۆ دەبڕێ و باڵندەو پەڕو هەڵ دەورن، دەست دەکا بە گریان، دەنگێکی هەیە هەر مەپرسە، دڵی بەردی بۆ دەبێ بە ئاو...، دێهاتییەکان دەزانن کە ئەو کەنگێ گۆرانییان دەڵێ، بۆیە ناخەون، چاوەڕوان دەبن هەتا دەست پێ بکاو گوێیان لە دەنگی بێ. حەمەدی من، شەهێنەکەم، سەیران قیز لە جوانی دا لینگەی نیە. ئەو بەڵایەی بەسەری هاتوە لەگەڕانەوە نایە... ئەو بەڵایانەی بەسەر وی هاتوون، خوا بە نسیب دوژمنیشتیان نەکا. بەڵام هەمووی ئەمانە تەحەممول دەکا. روخساری کەمێك سیس بووە. تەمی خەمی لەسەر نیشتوە، بەڵام هەمیشە سەری بەرزە. لە رقان دەم و چاوی گوڵ دەکا. رق هەستان جوانتری دەکا. ئەوەندە جوانە دڵت نایە تێر سەیری بکەی."

حەمەد هەناسەیەکی هەڵکێشا. ئەویش وەك هەموو خەڵکی چوکووراوا ئاگاداری ئەو بەڵایانە بوو کە بەسەر سەیرانێ هاتبوون.

"ئەتۆش بەسەرهاتەکەیت بیست کوڕم؟"

حەمەد بە چاوێکی فرمێسکاوی و روخسارێکی خەماوییەوە جوابی دایەوە:

"بیستم مام وەسمان بیستم."

"وەختێك ئێمە زەویمان بۆ تۆ کڕی و خانوومان بۆ ساز کردی، عەلیسەفابەگ بەڵایەکی بەسەر هێنایی هەر مەپرسە. چاکت کرد لە چیای نەهاتیەخوار. ئەگەر فریوی لێبووردنت خواردباو لەکێوی هاتبایەوە، ئاغاکانی چوکووراوا هەزارویەك بەڵایان بەسەر دێنای. نەیان دەهێشت زیندوو بی. ئەتۆ چەقڵی چاوی وانی، چەقڵێکی تیژی پۆڵایین. ئەگەر لە دەشتێ بی، ئەگەر بچیە چیای، ئەگەر بڕۆیە بەندیخانە، ئەگەر بێسەروشوێن بچی و ئەگەر بمری، دیسان ئەتۆ چەقڵێکی تیژی پۆڵایینی کە لە چاویان ڕاچووی. ئەگەر بچی لە ماڵەکانیان دا نۆکەری بکەی، دیسان لە تاوانت خۆش نابن. پارووی گەورە بکە کوڕم، هەنگوین و فرۆی بخۆ."

حەمەد سەری هەڵبڕی. دەم و چاوی زۆر جیددی بوون. پاروویەکی گەورەی لە دەمی خست، بریسکەیەکی پۆڵایین هاتە چاوەکانیەوە. ئەودەم بە راوێژێك کە وەك تیغی جەوهەردار تیژو بەسام بوو پرسی:

"یۆبازئۆغلی چیی بەسەر هات؟"

دایەقەمەر لە دڵی خۆی دا گوتی:"کەوابێ ئەو سامەی خەڵك دەڵێن حەمەدۆك هەیەتی، لە دەنگەکەی دایە؟ وەجاخت رۆشن بێ کوڕە، چەند نێرە، ئەمە چ دەنگێکە؟"

وەسمانەزلە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چوو گەردنی خۆی بە هەمووان ئازا کردو ڕۆیشت. ناڕەحەت و سام گرتوو و خەفەتبار بوو, دەت گوت دەچێتە سەفەری مردن."

حەمەد لەسەری ڕۆیشت:

"بریا دێیەکەی بەجێ نەهێشتبا..."

وەسمانەزلە ملی بەلاوە ناو گوتی:

"بریا نەڕۆیشتبا... پارووی گەورە بکە کوڕم!"

پاشان هەستا, چووە پەنای ئەو ڕووناکایی‌یە کە لە پەنجەرەوە دەهاتە ژوور. دەمانچەکەی لە بەرگەکەی هێنایەدەرو دەستی کرد بە خاوێن کردنەوەی. پاش ماوەیەکی زۆر کە خەریکی خاوێن کردنەوەو چەورکردنی دەمانچەکەی بوو, دەستی بە قسە کرد:

"ئەتۆ وەك بلێسە ئاگرێك لە ئاسیاب چەشمە ڕۆیشتی. باڵت گرت و ڕۆیشتی. لەبەر چاوان ون بووی. هەر کە ئەتۆ چوویە سەر عەلی‌کۆ, نوورێکی گەورە, بە قەد منارەیەك تەقیەوە. سێ شەوو سێ ڕۆژان بلێسەی دا. هەموو دێهاتی‌یەکان سەریان سوڕمابوو. سێ شەو و سێ ڕۆژان نەخەوتن و تەماشایان کرد. ئەمنیش تەماشام کرد. لەو ڕۆژە بەدواوە هەموو ساڵێ ڕاست شەوی ئەو ڕۆژە کە تۆ ڕۆیشتی, ئەو نوورە هەڵدەستێ و سێ شەوان دنیا وەك ڕۆژ ڕووناك دەبێ, باشە ئەتۆ دوایە چوویە کوێ؟"

حەمەد لە حاڵێك دا دەنگی ژەنگی خەمی لێ‌نیشتبوو گوتی:

"پاشان وەڕێ کەوتم, سواری ئەو ئەسپە بووم کە ئەتۆ دابووتمێ. شەوێك لەسەر کێوێکی بڵیند مامەوە, ڕۆژەکەی دیکە تووشی هۆبەی تورکمەنان بووم. دەسبەجێ ناسیانم کە حەمەدۆکم... پێشوازی‌یەکیان لێ‌کردم هەر مەپرسە... سۆراغی کەریم ئۆغلیم پرسی..."

وەسمانەزلە لە حاڵێك دا دەمانچەکەی دەخستەوە کیفەکەی گوتی:

"پیاوێکی پیاوە. کەریم ئۆغلی زۆر جوامێرە."

حەمەد لەسەری ڕۆیشت:

"سەرۆکی هۆبەی تورکمەنەکان پیرەپیاوێکی وەك کەریم ئۆغلی بوو. وەختێك منی دەبردە ڕەشماڵەکەی, سێ فیشەکی هەڵتۆقاندن. پاشانیش دەسبەجێ هەر لەوێ دەستووری دا بەرانێکیان سەر بڕی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ناوی "موسلیم بەگ" بوو. جێژنیان هەبوو... فەرمانی دا هەتا بەیانی لە پێش چادرەکەی ئاگریان کردەوە. ئەو ئاگرەی لەپێش چادرەکە هەڵکرابوو, چوار هێندەی چادرەکە بەرز بوو. بڵێسەی ئاگر دەگەیشتە ئاسمان..."

"کوڕم! چما ئەقڵ دەیگرت موسلیم بەگ ئازارێکت پێ بگەیەنێ. چما ئێستا ئەمن دەتوانم خەراپەت لەگەڵ بکەم؟ وەختێك ئەتۆ چوویە چادری ئەو, ئەمە بۆ وی شانازییەك بوو. لە خۆشیی ئەو شانازییە لە ئاسمانان دا دەگەڕا. ئاخر پیاو لە پیاوی وا دەترسێ؟ دەکرێ پیاو باوەڕ بە پیاوی وا نەکا؟ ئەم کۆچەرییانە خەڵکێکی ئازاو بەزیپکن, ئەم نیشتەجێیانە کە دەیان بینی, هەموویان دیلی داب و شوێنی خۆیانن. ئەو لسپە مووە درێژە کە لەسەر تەپڵەسەری ئێمە, من و سەفچە... هەیە, بۆتە گەپجاڕی ئەو بیژووانە. هەر ئەو بیژووانە کە بە گەڕەکی خوارەوەیان دەڵێن وەدوام مەکەوە بۆنت لێدێ! هەموو پیرەپیاوانی تورکمەن ئاوان. تەنانەت لاوە جوامێرەکانیشیان لسپێك کاکۆڵیان لە نێوەڕاستی سەریان دا هەیە. لەنێو تورکمەنان دا تاقە یەك داب هەیە, ئەویش داب و شوێنی ئینسانەتی و ئینسان بوون. ئەگەر یەکێك پەنات بۆ بێنێ. بڵێ پشت و پەنام ئەتۆی, قەڵاو پاڵپشتم ئەتۆی, یارمەتیم بدە, ئەتۆ چ رەفتارێکی لەگەڵ دەکەی؟ پشتیوانیی لێ دەکەی یان لێی دەگەڕێی بە تەمای خوا؟ کارێکی باشت نەکرد, دەبوو متمانەی پێ بکەی. پیاو دەبێ متمانەی بە پیاوان هەبێ."

"شەوێکی تاریك بوو. وەك دیوارێکی رەش. نێو چادرەکە پڕ دەبوو لە بۆنی گیاوگوڵ و بۆنی توندی گوڵان. باڵنجەکە بۆنی نەعنای کێویی لێدەهات... دوو رۆژ دەبوو میوانی موسلیم بەگ بووم. دوو شەو بوو خەو نەچووبووە چاوم. هەر لە فکری ئەوەدا بووم کە ئەگەر بخەوم, موسلیم بەگ لە خەوێ دا دەم کوژێ, هەستم دەکرد لە مەترسی دام. هەتا ئەو رۆژە بەلای وام بەسەر نەهاتبوو, قەت وا تووشی بێمتمانەیی نەببووم. سەری شەوێ وردە بارانەیەك دەباری. لە جێیەکەم هاتمەدەرێ, بە لیباسەوە نوستبووم. تفەنگەکەم و فیشەکدانەکانم و دووربینەکەم و کڵاوەکەم و بە کورتی داروندارم هەرچی بوو, بەجێم هێشت, ئەسپەکەم لەبەردەرکی چادرە گەورەکە بەسترابووەوە, ئەویشم بەجێ هێشت و رۆیشتم..."

"ئەتۆ پێت وابوو بەگ بۆ ئەسپێك تۆ دەکوژێ؟ تورکمەنێك هەرچەندیش ناپیاو بێ بۆ ئەسپێك کەسێك کە پەنای بۆ چادری وی هێنابێ, ناکوژێ. حەتمەن ئەو شەوە تا سبەینێ ئێوارێ لەو ئەشکەوتە کە خۆت تێدا شاردبووەوە, نەهاتیە دەرێ. لەنێو ئەم دنیایەدا خۆت بێ پشت و پەنا دەهاتە بەرچاو وانەبوو؟ هەر کە دەستت لە چەتەیی هەڵگرت پێت وابوو بن پێت بەتاڵ بووە, بەڵێ؟ لە تەنگانەدا گیرت کردبوو, نا؟ لەو ئەشکەوتەدا کە خۆت لێشاردبووەوە وەك مێژۆکە دەلەرزی. ئەمنیش بەلای وام بەسەر هاتوە. هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئینسانێك لەوانەیە بەسەری بێ. پیاو هەرچەندی بەغیرەت و ئازا بێ، ئەوەندە ترسەنۆکە، یان هەرچەندی ترسەنۆك بێ، ئەوەندەش ئازاو بە غیرەتە. پیاو وەختێك دەگاتە ئەو ئاکامە کە تەمەنی لە هەشتا تێپەڕیبێ."

"ئەشکەوتەکە جۆرە بەردێکی سووری هەبوون. بەردێکی سووری پوواو کە هەر دەستت لێدابایە، هەڵدەوەری. لەسەر ئەو بەردە سوورە گوڵێکی خواروخێچی ناحەز روابوو کە رەنگێکی سەیرو سەمەرەی هەبوو، نە گەڵای وەك گەڵای گوڵی دیکە بوو، نە بۆخۆی. دەرکی ئەشکەوتەکە بە بێژان گیرابوو، تازە بۆنی خۆش دەبوو.

پیاو هەر پێی وایە زۆر ئازایە، وەختێکیش ترس بە سەری دا زاڵ دەبێ، دیسان باوەڕ ناکا. لە خەفەتان دیق دەکا. شێت دەبێ و بە خۆی دەڵێ: بۆ خەریکە بترسم؟ ترس کەوتوەتە دڵی بنیادەم، بەڵام بەخۆی نازانێ. بنیادەم تۆوی ترسە. بەڵام ئەوەی نازانێ. نایزانێ و ناشی هەوێ بزانێ. گوڵە بێژان بۆن خۆشترین و تەڕو تازەترین گوڵە... بۆنی ئەو گوڵە کار دەکاتە سەر پێست و موو و ئێسکی بنیادەم. بۆنی گوڵە بێژان دەتوانێ بێحاڵترین ئینسانەکان بێنێتەوە سەر حاڵ...

لە خوار خوارێ هەور دەشتێکی دادەگرت کە بە مێرگ و مێرغوزارێکی سەوز، بە گوڵی سوورو سپی و بنەوشی بە عەتری توندیانەوە، بەمێگەلە مەڕی زۆرو زەوەند، بە لافاوگەکان، بە تاقەدارە قولەبنەکان بە برکە چەقڵی پڕو بە پشت هەزار بە هەزارێکی پێك دێنا. قازو قولینگ تیپەن تیپەن لەنێو مژەکە دا چەرخیان دەدان. لە دووری دەنگی تەقە دەهات، وادیار بوو لە جێگایەك شەڕ ساز بووە.

وەختێك هەتاو ئاوا بوو، دەشت رەنگی بڵێسەی ئاوری گرت. ئاسمان، کێوەکان، جێلافاوەکان و چۆمە گەورەکەی ئەوپەڕی دەشتێ وەك بڵێسەی ئاگر درەوشانەوە. پاشان لەحزەیەك لافاوێك لە رەنگی سووری ئاگرین دەشتەکەی پڕ کردو ئەمجار کێوەکان و دارەکان و خاکی سوورو مێگەلەکان و قازو قولینگەکان هەموویان شین هەڵگەڕان.

ئەمن شتی وام نەدیبوو. لە نێو ئاگری تاو لەرزدا دەسووتام. خۆم لە ئەشکەوتەکە فڕێ دایە دەر. کێو و دەشت لەسەر سەرم دەسووڕان. سێ رۆژان بە نۆبەتێداری برسی و ماندوو بە ڕێ دا دەڕۆیشتم. شوانێك جۆرێك لێم مۆڕ بووەوە، دەت گوت دەیەوێ هەر ئێستا سەرم ببڕێ. ناومی پرسی. گوتم مستەفاڕەش. پێکەنی. لەتکە نانێك و پیاڵە شیرێکی دامێ. وەك شێتان بە قومێك شیرەکەم هەڵقووڕاندو نانەکەشم بە پاروویەك قووت دا. پاشانیش غارم دا رۆیشتم. شوانەکە هەروا لە پشتمەوە پێدەکەنی و بانگی دەکرد: حەمەدۆك، حەمەدۆك!... هێندە هەڵاتم تا دنیا تاریك بوو. شەو داهات. شەو وەك دیوار بوو. سەری شەوێ باران دەباری..."

"حەتمەن حەیوانی کێوی شاڵاویان بۆ هێنای؟ وانیە؟ گیاوگۆڵ، دارودرەخت، جرۆجانەوەر... ئەتۆ قەت دیوتە مار چۆن توێژێ داوێ؟ کارێکی سەختە، مار شەکەت دەبێ. مار لە پێش دا گیاجاڕێکی نەرم بۆخۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەدۆزێتەوە. لەوێ ماوەیەك هەروا لەسەر گیا دەسووڕێ. پاشان دووسێ جار وەك فەنەر خۆی خڕ دەكاتەوە, لەشی خۆی خڕ دەكاتەوەو بەرەڵڵای دەكا, خڕی دەكاتەوەو بەرەڵڵای دەكا. جاری ئاخر خۆی خڕ دەكاتەوەو ماوەیەكی زۆر هەروا دەمێنێتەوە. وەك گلۆڵەیەكی لێدێ. پاشان دەكرێتەوە, لە نەكاو دەبینی لەو وەزعەدا توێژەكەی لەبەر داڕناوە. توێژە درێژەكەی لە تەنیشت چڵە دڕكێك بەجێ دێڵێ. مار وەختێك توێژێ داوێ, هەتا ماوەیەك وڕو كاسە, نازانێ چ بكا" بچێتە كوێ. ماوەیەك هەر لەوێ لەنێو گیاو گۆڵ گێژو حۆل دەسووڕێتەوە. ئەمنیش وەختێكی خزمەتی سەربازیم تەواو كرد, ئاوا بووم. هەتا ساڵێك تەنانەت نەم دەزانی دەستەكانیشم لەكوێ دابنێم! ئێستاشی لەگەڵ بێ, هەموو ڕۆژێ وەختی شەپووری لە خەو هەستان, لە خەو هەڵدەستم."

"بۆخۆم, بەم گوێیانەم گوێم لێبوو كە شوانەكە لە پشتمەوە هاواری دەكرد:"حەمەدۆك, حەمەدۆك! بۆ كوێ دەچی؟"

"هەموو كەس وەختێك توێژێ باوێ, هاوار دەكا. هەموو كەس دەزانێ ئەتۆ حەمەدۆكی."

"بە چ ڕا دەزانن؟"

"دەزانن ئیدی, قسەكەت بكە."

"ئاوێك هەیە پێی دەڵێن "فورات", ڕەنگی سەوزە. هەمیشە خەنەتیلكەی لەبن دایە. بەهارو هاوین وەك دەریایە. وەك دەریا كەف دەكا. ئەو دێیە لە پەنای ئەو ئاوە لە داوێنی كێوێك بوو كە گاشەبەردی سەوزی هەبوون. سەربانی خانووەكانیان بە گڵێكی سەوز گڵەبان كردبوو."

"ناوت چیە؟"

"مستەفاڕەش."

"شوانییە دەكەی؟"

"بەڵێ."

"خەڵكی كوێی؟"

"ئوورزوون یایلا."

"ئەسپی جوان جوانی لێن. دوو جێگا ئەسپی چاكیان هەیە, ئۆرفەو ئوورزوون یایلا. ئەسپەكانی ئوورزوون یایلا بێن درێژن, بەتایبەتی ئەسپە ڕەشە كوێتەكانی."

"ناوم مستەفاڕەشە."

"زەماوەندیان هەبوو. لەسەر تلۆفكی دوو سپیدار كە بە پەنای یەكەوە بوون, لەسەر سەرێ پەرچەمێكی ڕەنگاوڕەنگیان قایم كردبوو, هەمووان تفەنگیان داویشتە گوڵینگەكەی سەرێی. هەموو, چ پیرو چ لاو, چ ئەوانەی سەربازییان كردبوو, چ ئەوانەی چەتە ببوون و تەنانەت ڕاوچییە بەناوبانگەكانیشیان دەیانەویست بێپێكن و لەسەر سپیدارەكەوە بەریدەنەوە و خەڵاتی جێژنەكە وەرگرن. زۆریان تفەنگ هاویشتن، سوودی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەبوو. زۆر تووڕە ببوون. گوڵینگەکە زۆر چووك بوو. گوللە نەی‌دەنگاوت. ئەگەر نەیان توانیبا بەری دەنەوە، فەڕی باش نەبوو. بۆ زەماوەندەکە ئۆغری نەبوو. هەموو چاوەکان بڕابوونە نیشانەکە. بووك بە جلکی بووکێنی‌یەوە، زاوا، کچەکان و ژنە جحێڵەکان هەموویان چاویان لە نیشانەکە بوو... گوللەکان بە هەر چوارلای دا بە ویزە ویز تێ‌دەپەڕین. پووڵەکەی گوڵینگەکە لەبەر تیشکی هەتاو وەك زێر دەبریسکانەوە...

"حەمەد! ئەم سەربەرگە لەسەر شانت فڕێدە. لە قوژبنێك کوشم هەڵاتووی، تەنانەت چاویش لە هیچ کەس ناکەی. پیاوێکی نابووتەڵەی، ئەویش ترسەنۆك! چاوەکانت لە کالانەدا وەك چاوی سمۆرە لەترسان بز دەچن. ئەم سەربەرگە لەبەر خۆت داکەنە، حەمە شوان، مستەفا شوان!"

"تفەنگی ئەڵمانیم لە کوڕە جحێڵەیەك وەرگرت. بەمۆڕەوە سەیری کردم. هەموو ئەو پیاوانەی لەوێ بوون، مۆڕەیان لێ‌کردم. ژنەکان و کچەکان پێم پێ‌کەنین. دەستم وەك بی دەلەرزین. تفەنگەکە بە دەستمەوە وا دەلەرزی دەت گوت خەریکە هەڵفڕێ. هێنامە سەر دەستم و سێرەم گرت. نیشانە هەڵکەندراو بە خول دان کەوتەخوار.

"ناوت چیە؟"

"هەمووان گوتیان ئەتۆ حەمەدۆکی. ناسیانیەوە. ئەتۆ دەت گوت ناوم مستەفارەشە. ئەوان پێ‌یان دەگوتی حەمەدۆك. لەوێش ڕات کرد. هەروا بزانە بە ڕووتی و پێخواسی لەنێو دێ دا مابوویەوە. هەموویان هەموو شتێکیان دەزانی: دایکت مردوە، خەجیج تفەنگی وێ‌کەوتوە، وەکیل باشی‌عاصم لە ئەشکەوتەکە تۆی گرت، بەڵام پاشان بەرەڵڵای کردیەوە. وەختێك عەبدی‌خانت کوشت. هەموو دارو نەداری خۆت لە چادری موسلیم بەگ بەجێ هێشت و بۆی دەرچووی. هەموویان هەموو شتێکیان دەزانی... سووتاندنی دڕووەڵانەکە، بەسەرهاتەکەی گوندی ئاك توورلوو، مەسەلەی نایب رەجەب... هەموویان هەموو شتێکیان دەزانی..."

"های... حەمەدۆك... راوچیی شوورەکانی شاخە سەخت وحەستەمەکان حەمەدۆك!"

تاریکایی وەك دیوارێك لەسەر ڕێگای ڕاوەستابوو. خوناوکە بارانێك بەسەر شەودا دەباری. ئاوی فوڕات چووکترین بزووتنی نەبوو، تەنانەت شنەبایەکیش نەدەهات. شەو بوو، بارانێکی گەرم دەباری و هەڵمی دەکرد. خۆی رووت کردەوە. چووە نێو ئاو. لە حاڵێك دا جلکەکانی بە دەستی چەپیەوە گرتبوون، بە دەستی ڕاستی مەلەی کرد. سەعاتێك و رەنگە دوو سەعاتیش لەگەڵ فوڕات مل بەملەی کرد. وەختێك گەیشتە ئەوبەری ئاوەکە خەریك بوو کازیوە دەنگووت. شەکەت و ماندوو بوو. ئەو ئاوەی مەلەی تێدا کرد بوو، لەشی کە دەبرژایەوە، و ئەو خیزەڵانەی لەسەری ڕاکشابوو، بۆنی نەعنای کێوی‌یان لێ‌دەهات. جلەکانی لەبەر کردنەوەو کەوتەڕێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی هەموو گوندەکان ئەویان دەناسی. لە هەر دێیەك زیاتر لە مانگێك نەیدەتوانی وەمێنێ. وەختێك چووە گوندێك گوتی:"حەمەدۆکم. بەخوا حەمەدۆك خۆمم" بەڵام کەس باوەڕی پێنەکرد. هێندیان گاڵتە پێکرد، ناچار بوو ئەوێش بەجێ بهێڵێ.

"ناوت چیە؟"

"مستەفا رەش."

"هەهە...، ئەمجار حەمەدۆك بووەتە مستەفارەش؟"

"چاکت گیر کردبوو کوڕەکەم. تەنانەت لە دێهاتی لێوارەکانی فوڕات، لەنێو کوردەکانی وەك هەڵۆی"دەرسیم" و لەنێو تورکمەنەکانی "بیرەجیك"یش دا کەس نەبوو تۆ نەناسێ. دەیان گرتی و دەیان دایە دەستی حکوومەتی خوێنخۆر. ئەوانیش لەجیاتی خوێنی عەبدیخان خوێنیان دەڕشتی. ئەدی خوێنی خەجیج، خوێنی دایکت، خوێنی پوورە ئێراز و نایب رەجەب چی؟ خوێنی ئەوانە دەبێتە چی؟ حکوومەت تۆڵەی خوێنی وان ناستێنێ. تۆڵەی خوێنی عەبدیخان لە تۆ دەستێنن. لەم دنیایەدا کەس نیە تۆ نەناسێ. هەمیشە وابووە. چاوت نیگەرانی کێوەکانە. ناوی حەمەدۆك لە کۆڵت نابێتەوە. بریا وەختێك دەهاتیەوە خۆت بە موسلیم بەگ نیشان دابایە. بریا لەجیاتی ئەوەی بەشەو بچی سوراغی تفەنگەکەت بکەی، بە رۆژی رووناك چووبای... ئاخر پیاو بە شەو دەچێ تفەنگی خۆی لە ماڵی موسلیم بەگ بدزێ؟ باش بوو بۆخۆت دیتت کە تفەنگەکەت هەر لەو جێیە بوو کە لێت دانابوو. چما لە ماڵەکەی ژنان کەمیان رێز بۆ دانای کە لێت دا ڕۆیشتی؟ چما پێیان نەگوتی بەگ نەیهێشتوە کەس پێ لە ڕکێفی ئەسپەکەت نێ؟ هەتا مردن موسلیم بەگ نەی دەهێشت کەس سواری ئەسپەکەت بێ. ئەگەر دە ساڵی دیکەش نەچووبایەوە سەر چەکەکانت، کەس دەستی لێنەدەدان. ئەگەر گوتبات ئەسپەکەم بۆیە بەجێهێشتوە موسلیم بەگ سواری بێ و کەیفی پێبکا، پێت وایە ئەو سواری ئەسپی ئەمانەتی تۆ دەبوو؟"

"گەیشتمە گەلی" مەریەم جیل"، تفەنگ و فیشەکدانەکەم بەدەستەوە بوون."تەمیر" هاتە لام. پیاوێکی وردیلانەی ئازاو بەغیرەت بوو. پیاوێکی زۆر چاك بوو. دەڕۆستی لەشکرێك دەهات. هەتا گەیشتمە"کایرانلی" و سەر چیاکانی دوڵدوڵ، هەموو جێیەك پڕببوو لە سەرباز. رووم کردە عەلیکۆ. سەرباز وەك خیزو خۆڵ بە وڵاتی وەرببوون. ژن و منداڵ و دێهاتییەکانیش سەربار..."

"ئەمە دێهاتییەکان بوون کە پێشی"هیزارجی"یان گرت و بە چل گوللە لەشیان کردە کوولەکەی کەوباران، نەك سەربازەکان. ئەوە سەربازەکان نەبوون کە پەتیان خستە ملی"حەمەزلە" و بەسەر زەوی دا رایان کێشا... ئەگەر ئەوانە گرتبایانی، لەگەڵ تۆش هەروایان رەفتار دەکرد. یاپەتیان لە مل دەخستی، یان لە چل جێگاوە لەشیان بە گوللە کون کون دەکردی. باکیشیان نەدەبوو کە ئەوە حەمەدۆکە. پشت و پشتیوانی فەقیرو هەژارە. ئەمانە ئەگەر یاوەر فارووق، یان فەرمانبەرێکی دیکەی دەوڵەتیشیان چنگ کەوێ،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵایەکی خەراپتر لەوەی بەسەر دێنن کە بەسەر هیزارجی و حەمەزلەیان هێنا. هەمووی ئەوانە فریو دەدەن... بەڵام دەزانن ئەتۆ بەهێزی... ئەگینا کارت تەواو بوو."

"لە کێوی تەنیا مایەوە. وانیە؟ لەم دنیایەدا، لەسەر لووتکی ئەو چیایە هەروا بزانە رووت و پێخواسی وانیە؟"

"بەڵێ مام وەسمان تاق و تەنیا مابوومەوە. دەت گوت رووت و قووتم."

تاریکایی وەك دیوار داهاتبوو. باران بەسەر شەودا دەباری، بارانێکی گەرم و هەڵماوی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە یەك تەكان لێوی دەبزووتن. دەچووە تەویلەو دەهاتەوە دەر، برۆ درێژەكانی هەڵ دەكێشان و دەستی پێدا دێنان. دەت گوت لە شتێك دەگەڕێ. تەماشایەكی دەوروبەری خۆی دەكرد. جاروباریش دادەهاتەوەو دەستێكی بەسەر چەكمەكانی دا دێنا. پاش ئەوەی ماوەیەكی زۆر لە تەویلەدا دەستی بەسەر یاڵی ئەسپەكەی دا دێنا، دەچووەوە لای حەمەد و لە حاڵێك دا هەوڵی دەدا پێبكەنێ، بەراوێژێك كە دەت گوت دەیەوێ بگری بانگی دەكرد:"حەمەد كوڕم" دەنگەكەی پەیامی تازیەی تێدابوو و زۆر دڵسۆزانە بوو.

هێشتا هەتاو نەكەوتبوو، دنیا بوولێل بوو، گاووگۆل دەچوونە لەوەڕگە. بەردەڵانەكانی ئاناوارزا هێدی هێدی هەڵمێكی لێڵیان لێ هەڵدەستا. ئەسپی خەنەیی لەسەر دوندی گابەردێك وەك پارچە بەردێك وشك و بێجووڵە راوەستابوو، نەسەری دەبزاوت نە كلكی.

موختار سەیفەلی لە پشت كەوێڵێك هاتەدەر، روخساری گرژی وەسمانە زلە كرایەوەو پاشان دووبارە نێوچاوانی تێك نایەوە. كەمێك دوای سەیفەلی، سەفچەكاهیاش پەیدابوو. دەسكێكی نێرگز بەدەستەوە بوون، هەركام لە گوڵە نێرگزەكان هێندی گوڵەباغێك دەبوون. لە كاتێك دا نێرگزەكانی بۆلای دایە قەمەر كە شیری دەدۆشی، ڕادەداشت، گوتی:"ها دایە قەمەر، نێرگزم بۆ هێناوی."دایە قەمەر لە حاڵێك دا وەك گەورەكچان لە شەرمان سوورهەڵگەڕابوو، گوتی:"دەستت نەرزێ كاك سەفچە"و پاشان بە پێكەنینەوە گوتی :"منت لەبیر بوو؟"

سەفچە وەڵامی دایەوە.

"شەوێ چاوم لەسەریەك دانەناون. هەموو شەوێ لە قەراغ قامیشەڵان هاتووم و چووم. ئەسپە شێتی یۆبازئۆغڵی هەتا بەیانی لەو دەشتەدا چەرخی دەدان. نێرگزەكان دەگەیشتنە ئەژنۆی پیاوی."

لەپەنا پەرژینی كۆبوونەوە. وەسمانە زلە بە ڕقەوە گوتی:

"راستە قەولم داوە، بەڵام ناچم. ئەگەر ئەو ئاغایە، ئەگەر حكوومەتی لە پشتە، ئەمن پیاوێكی هەشتا ساڵەم. لە پشت منیش..." قسەكەی تەواو نەكرد. پاشان جارێكی دیكەش دووپاتی كردەوە:"لە پشت منیش..." جەرگی جەرگی دەخوارد. لەوە كە نەی توانی قسەی دڵی خۆی بكا، بە ئازار بوو. سەرەنجام گوتی:"لە پشت منیش خوای گەورە هەیە." و لەگەڵ گوتنی ئەم رستەیە ئاوڕێكی وەسەر ئەوگۆشەیە دا كە دۆڵابیەكەی تێدابوو و حەمەدی تێدا خەوتبوو. ئەمجار لێی زیاد كرد:"لە پشت ئێمە كێ هەیە؟ ئەمەیان ئیدی كەس نایزانێ. كالایجی چۆن بە سزای خۆی گەیشت، عەلیسەفابەگیش ئاوا بە سزای خۆی دەگا. وەختێك ئێمە هاتین لێرە ماینەوە، عەلیسەفابەگ لە زگی دایكی خۆشی دا نەبوو... ئێمەش..."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەو بەینەدا حسام کوڕە گەورەی وەسمانەزلە گەیشتە وێ" بەدوای وی دا رەشید هات. هەموو دێهاتیەکان یەك یەك و دوو دوو دەهاتنە ماڵی وەسمانەزلە و لەوێ کۆ دەبوونەوە، ژنەکانیش هاتن و لە سووچێکی حەوشەی لە دەوری دایە قەمەر کۆبوونەوە. هەموو بێدەنگ بوون. قەمەر شیرەکەی دۆشیبوو ودەفری شیرەکەی لە پەنای دەرگا دانابوو.

وەسمانەزلە راست دەبووەوە، بە دەنگی بەرز هێندێ شتی دەگوت و دووبارە دادەنیشتەوە و بێدەنگ دەما. جاروباریش کڵاوەکەی لەسەری هەڵدەگرت، کاکۆڵە درێژەکەی نێوەڕاستی سەری لە دەستی دەهاڵاندو دووبارە بە قینەوە کڵاوەکەی لەسەر دەنایەوە. دەستی توند بە دەسکی دەمانچە ساچمەزەنەکەیەوە گرتبوو:

"نەحلەت لەو یۆبازئۆغڵیە. بۆ خۆنواندن، بە خاتری ئەسپێك، بۆ خاتری ئەوەی دوو جنێو بە عەلیسەفابەگ بدا دێیەکەی بە... دا. ئێستا وەرەو چارەسەری بکە داخوا دەتوانی؟ نەحلەت لەو یۆبازئۆغڵیە، ئاخرەکەشی لێیدا رۆیشت و هەڵات."

خەڵکەکەش بە نێوچاوانی گرژەوە گوتیان:"نەحلەت لەو."

"ئەم کارەی، ڕاکردنەکەی پشتی ئێمەی شکاند. ئێستا ئیدی عەلی سەفابەگ وەغیرەت کەوتوە. دەمارمان دەردێنێ."

هەمووان یەك دەنگ گوتیان:"دەمارمان دەردێنێ."

"یۆبازئۆغڵی دەبێ بێتەوە."

بە تێکڕا پەسندیان کرد:

"چارەیەکی دیکە نیە، دەبێ بێتەوە."

سەفچەکاهیا گوتی:

"کوڕە وەسمان! ئەتۆ تەنیا جارێکیش بێ بچووە لای ئەو بەرازە. بزانین قسەی چیە؟"

هێندێك لە ئاوماڵەکان گوتیان:

"سەفچەکاهیا! ئەتۆش لەگەڵ مام وەسمان بچۆ، رەنگە قسەیەکی هەبێ."

وەسمانەزلە گوتی:

"چ قسەیەکی هەیە؟ دەیەوێ بڵێ چی؟ هیچ، هەوڵ دەدا من بترسێنێ. دووبارە دەڵێ دێیەکەم بۆ بەجێبێڵن، ئەگینا وادەکەم، وا بچێ. باشە دەتانەوێ ئەم دێیە بەجێبهێڵین؟ دەتانەوێ دێیەکی دیکە ساز بکەین؟ زەینەڵ کە لە سووچێك لەسەر بەردێکی مەڕمەڕی چوارگۆشە دانیشتبوو کە بە خەتی کۆنی یۆنانی نەخشابوو، گوتی:

"ئێمە خێر لەم دێیە نابینین، پێنج جار قایمقاممان هێنا، یاوەرمان هێنا، هەر پێنج جارەکە گوتیان جێ دێیەکە ملکی عەلی سەفابەگە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەنێو ئاپۆراکە کەس سەری هەڵنەبڕی چاو لە چاوی زەینەڵ بکا. ئەو لەسەر قسەکانی ڕۆیشت:

"پێش ئەوەی وەزعەکە خەراپتر بێ، بڕۆین باشە. هەموو خەڵك خەریکن دەست لە چوکووراوا گیر دەکەن. با لە دێی عەلی سەفابەگ بڕۆین و بچین جێیەکی باش بۆخۆمان بگرینەوە."

وەسمانەزلە گوتی:

"ئەتۆ بێدەنگ بە تووتکەسەگ، ئەتۆ سەگی ڕستەکراوی عەلی سەفابەگی."

زەینەڵ کە نارەحەت ببوو، گوتی:

"قسەی وا مەکە مام وەسمان. ئەمن سەگی کەس نیم. بەڵام لەمەودوا ئێمە خێرێکمان لەم زەوییانە پێنابڕێ. قەباڵەی بەدەستەوەیە, حکوومەتیشی لە پشتە. لەکێوەکان چەتەی هەن, پڕی دێیەکی گەورەش خزم و تایەفەی هەیە. ئێمە لەم گوندە دەردەکا. درەنگ, یان زوو دەرمان دەکا. هەتا درەنگ نەبووە, هەتا چوکووراوایان دابەش نەکردوە, لە فکری چارەسەردا بین باشە. لەگەڵ عەلیسەفابەگمان پێ ناکرێ. جاران هەر خۆت نەبووی دەت گوت ئەم زەوییانە بۆ ئێمە خێر نادەنەوە؟ چما هەر خۆت نەبووی دەت گوت دەچم لەگەڵ عەلی سەفابەگ قسە دەکەم بۆخۆمان دێیەکی دیکە پەیدا دەکەین؟ چما هەر خۆت نەبووی دەت گوت ئێستا کە عەلی سەفابەگ زۆری دڵ بە ئاناوارزا دا چووە, با ئەم باتلاغەو ئەم تاولەرزەو ئەم بەلایە بەجێ بهێڵین و بڕۆینە دەوروبەری گوندی "مەمەدقولی" کە پڕە لە هەنار. بچینە بناری چیاکان؟"

سەفچەکاهیا پشتی قسەکەی زەینەڵی گرت و گوتی:

"پیرە وەسمان, ڕاست دەکا, ئەتۆ بۆخۆت ئەم قسانەت دەکرد, ئەوەی ئەم قسانەی دەکرد هەر خۆت بووی. ئێستا پەژیوان بوویەوە."

"عارفەکەچەڵ" کە خەریك بوو چیلکەی لە خۆڵێ وەردەداو خەتی سەیرو سەمەرەی دەکێشان گوتی:

"مام وەسمان, ڕاستت دەوێ ئەتۆ قسەکانت یەکتر ناخوێننەوە. با یان لێدەین بڕۆین, یان پیاوانە ڕاوەستین و شەڕ بکەین. چەندین ساڵە لەم گومان و دوودڵییەدا مردین و لە نێو چووین. نیوەی خەڵکی دێ ڕۆیشتوون. چوونە پشتی دوومڵیقەڵا نێو زەوییە بەیارەکان. بە بەدبەختی گوزەران دەکەن. ئێمە قسەمان لەسەریەك نین."

موختار سەیفەلی گوتی:

"دوو بە دوو جارێکی دیکە دەچینەوە لای عەلیسەفابەگ قسەی لەگەڵ دەکەین. دەبێ ئەم کارە یەك لا بکەین. ئەم دوودڵییە ئێمەی کوشت. ئێمەی کوشت..."

وەسمانەزلە بە قینەوە هەناسەیەکی هەڵکێشا. زۆری ڕق هەستابوو. قەلنەکەی داگیرساند. لە جێی خۆی هەستاو لە حەوشەی دا دەستی کرد بە ڕاوێچکە کردن:

"عەلیسەفابەگ لەگەڵ حکوومەت ڕێك کەوتوە. زوڵم و زۆر ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەبێ. ئێمەش ڕۆژ بە ڕۆژ بێغیرەت تر دەبین. وەختێك کالایجی کوژرا, پێیان وابوو بەدبەختییەکەمان کۆتایی هات. وانیە؟ بەڵام عەلی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەفابەگ بێکار دانەنیشتوە, هەزار جۆر فیڵ و تەڵەکەی لێ‌کردین. وەختێك دیتم دەستمان بە هیچ کوێ ڕاناگا, پێشنیارم کرد لێرە بڕۆین. هەر کە کالایجی مرد, عەلی سەفابەگ حکوومەت, ئەو کێوی زوڵمەی لەسەر ڕێگامان شین کردەوە. ئەو, ئەو کێوی مردنەی لەسەر ڕێگامان قوت کردەوە. حکوومەت دەستی لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ ڕۆژئاوا درێژە. دەستی لە هەموو جێیەك ئاوەڵایە. ئەگەر ڕاستتان دەوێ ئێمەش بێ‌کیفایەت و دەست‌وپێ‌سپیلکەین. ئەمن دەم توانی چ بکەم؟ گوتم واز لێرە بێنین و بڕۆین. گوتم ئەو خاکەی باب و باپیرانمان, ئەم خاکە پڕ پیت و بەرەکەتە کە لە هەر دەنکێك سەد دەنك بەرهەم دەدا, کە باقە باقە نێرگزی زەردی لێ‌شین دەبێ, کە پنگەکەی بە گوڵە وەنەوشەکەیەوە دەگاتە ڕکێفی سواری, بەجێ بهێڵین و بڕۆین. دەم دی چارەیەکمان نیە. ئەوانەی لە ئاوایی رایان کردو ڕۆیشتن, نیوەیان لە ترسان بوو, نیوەشیان جاڕز ببوون و لەبەر ناهومێدی لێیان دا ڕۆیشتن. عەلی‌سەفابەگ بە ژمارەیەکی زۆر کەم, بە ئەندازەی قامکی دەستان شتێکی کەمی دا. ژمارەیەکیش کە لێرە دەڕۆیشتن, پێیان وابوو دەتوانن زەوی‌یەکی زۆر باش و پڕ بەرەکەت بۆخۆیان پەیدا بکەن. بەڵام ئێستا مەسەلەکە گۆڕاوە, بە تەواوییش گۆڕاوە. ئێوە خەبەرتان نیە مەسەلەکە گۆڕاوە. بش مری لە چوکووراوا بستە زەوی‌یەکت دەست ناکەوێ کە سەری وێ بکەی."

حسام هەرچەند دەیزانی, ئەگەر بیروڕای خۆی بڵێ, بابی چەند هێندە تووڕە دەبێ, گوتی:

"ئێستا چ گۆڕاوە بابە؟ ئاخر هەر دوێنێ نەبوو کە عەلی سەفابەگ خانووی بەسەر یۆبازئۆغڵیی چارەڕەش دا خەراپ کردو ئەو بەدبەختەشی دوور خستەوە, چما هەر ئەو حەسەنی یۆبازئۆغڵی‌یە نەبوو جەندرمە هێندیان لێ‌دا لە بن خۆیەوە میست؟ چ فەرقی کردوە بابە؟ هەر ئەوە؟ بچوو ئەگەر توانیت یۆبازئۆغڵیی بێنەوە ئاوەدانی, با عەلی‌سەفاش بی‌کوژێ..."

حسام پێی وابوو بابی جنێو و قسەی سووکی پێ دەڵێ. بەڵام وا نەبوو. وەسمانەزلە نە تووڕە بوو, نە جنێوی دان.

نەختێك ڕاوێچکەی کردو بیری کردەوە. لە کاتێك دا مژی توندی لە قەلنەکەی دەدان بیری کردەوە. تەماشای دەم و چاوی یەك یەکی ئاوماڵەکانی کرد. ڕاوەستاو ماوەیەکی زۆر چاوی لەچاوی دێهاتی‌یەکانەوە بڕی. دەت گوت لە شتێك دەکۆڵێتەوە. لەبن پەرژینەکە چڵە گەزگەسکێکی هەڵکەند, لەنێو دەستی دا پڵیشاندیەوەو فڕێی دا. وا دەهاتە بەرچاو کەلەبەرخۆیەوە قسە دەکا. چونکە گنجی نێوچاوانی جار جار گرژ دەبوون و جاروباریش دەکرانەوە. لێوەکانی و مووی ڕیشی دەبزووتن. لە قووڵایی چاوە چووکە شینەکانی دا لە پشت برۆ پڕ پشتەکانیەوە بریسکەیەك لێی داو کووژایەوە. زۆر چاك دیار بوو کە لە نێو دوودڵی‌یەکی بێ‌ئەندازە دا پەلەقاژەیەتی. جۆرێك بوو دەت گوت ڕاست ئەو وەختە کە دەیەوێ قسە بکا, لە دەم لێك کردنەوە پەژیوان دەبێتەوە. بێ‌گومان وەسمانەزلە هێندێ قسەی لەسەر زاری بوون. بەڵام چ قسەیەك...

هەرکەس فکری بۆ شتێك دەچوو, هەموویان بە بێ‌سەبری چاوەڕوانی بیستنی بوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرەنجام وەسمانەزلە بێدەنگییەکەی شکاند:

"ئەمن ناچمە لای ئەو سەگە. بزانم چۆن دەتوانێ ئێمە لە دێی خۆمان دەربکا. هەرچی لە دەستی دێ با درێغ نەکا. ئەگەر ئەو حکوومەتی هەیە, چەتەکانی هەن, ئێمەش کەسێکمان هەیە."

یەکێك پرسی:"ئێمە کێمان هەیە؟"

وەسمانەزلە قەدی راست کردەوە, پشتە چەماوەکەی قایم راگرت و بە نەڕاندنێکەوە گوتی:

"یەکێك هەیە."

دیسان دەستی کردەوە بە راوێچکە. زۆر دوودڵ دیار بوو. بەرە بەرە خەریك بوو ماندوو دەبوو. لەشی پیری توانای هەلگرتنی ئەو هەموو کێشە کێشە دەروونییەی نەبوو.

لاقی راستی هێنایەپێش. یەك دوو جار قورسایی لەشی خۆی خستە سەر, ئەودەم دەستی راستی لەبەر پشتێنێی ناو زەردەخەنەیەکی هاتێ. رەنگی دەم و چاوی کەمێك تاریك بوو. دووبارە زەردەیەکی کردو ئەمجار قسەکانی داگیرساند:

"رۆژێك بوو, رۆژگارێك بوو, لووتکە کێوێك بوو. ئەم لووتکەیە دوندی کێوی هەزار بە هەزاری قاف بوو. تاریکاییەکی ئەنگوستەچاو بوو کە گوللەی تێنەدەچوو. رێبواران رێیان ون کرد. لە هیچ شوێنێك تەنانەت دڵۆپێکیش رووناکایی نەدەتکاو هەرگیز رۆژ نەدەبۆوە. کێوی قاف دەخرۆشاو هەرگیز رۆژ نەدەبۆوە. رێبوارەکان لە تاریکایی دا نەیان دەتوانی بڕۆن. نەیان دەتوانی هەناسە هەڵکێشن. هیوایان لەلا بڕابوو. هەمووان دەیان گوت:"لە چیاکانی قاف هەرگیز رۆژ نابێتەوە... و هەر لەوێ لە دەوری یەکتر کۆ ببوونەوە. هەر لەوێ مابوونەوە. چل چەتە بە سەرکردەیەکەوە بە دوایانەوە بوون... ئەوانیش هاتبوون سەریان لە دیواری تاریکایی درابوو. ئەرێ, سەریان لێدرابوو... و راست وەك ئێمەیان لێهاتبوو, و گوتبوویان:"با چی دیکە لە کێوی قاف نەمێنینەوە." و وەك ئێمە ترسیان ڕێ نیشتبوو..."

خەڵکەکە گوێیان هەڵخستبوو, چاوەڕوان بوون داخوا وەسمانەزلە دەڵێ چی و قسەکەی دەباتەوە کوێ. هەرجارێك کە وەسمانەزلە ناوی کێوی قافی دێنا, لەنێو ژنەکان دا دەنگی وردە پێکەنینی گاڵتە پێهاتن بەرز دەبووەوە, و وەسمانەزلەش وادیار بوو نیازی نیە سەروبنی داستانەکەی لە کن یەك دابنێ. لەپەستا باسی کێوی قافی دەکردو باسی تاریکاییەکەی کە گوللە کاری لێنەدەکردو بە شمشێر شەق نەدەکرا. قسەکانی بێسەروبەر بوون:"تاریکایی بە قورسایی تاتە بەردەکان کەوتبووە سەرشانیان, راست وەك خۆمان..."

سەرەنجام وەسمانەزلە ماندوو بوو و قسەکانی بەم چەند رستەیە تەواو کرد:

"بەڵێ, تۆپەڵە نوورێك کەوتە سەر ئەو تاریکاییە. لەو کاتەوە رێبوارانی کێوی قاف رێی خۆیان دەدۆزنەوەو لە دیواری تاریکایی تێدەپەڕن. تاریکایی ئێمەش تۆپەڵە نوورێکی تێکەوتوە."

هەناسەی لە سنگی دا راگرت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"قسەکەم تەواو بوو. هەربۆیەشە ئەمن بۆ پاڕانەوە ناچمە لای عەلیسەفابەگ. هەرکەس دەیەوێ بچێ با بچێ, ئەمن بەش بە حاڵی خۆم ناچم. چونکە لە نێو تاریکایی دا... ـ زمانی بە لێوەکانی دا گێڕا ـ لەنێو تاریکایی دا تۆپەڵە نوورێك پەیدا بووە. شەوی تاریکمان بووەتە رۆژی رووناك."

سەفچەکاهیا داهاتەوەو بەسپایی بە گوێی حسامی دا چپاند:

"رۆڵە, حسام! وادیارە بابت زۆر پیر بووە. دەڵێ چی؟ ئەتۆ هیچ لە قسەکانی تێگەیشتی؟"

حسام گوتی:

"هیچ تێنەگەیشتم. بابم شتێکی بەسەر دێ. زۆر پیر بووە."

خەڵکەکە بێئەوەی هیچیان دەست کەوێ, یەك یەك و دوو دوو ماڵێ وەسمانەزلەیان بەجێ هێشت.

وەسمانەزلە دواقسەشی کرد:

"بچن بەو سەگە کە ناوی سەفایەو پێی دەڵێن بەگ, بڵێن کە ئەمن قسەیەکم نیە لەگەڵی بکەم. پێی بڵێن هەموو هەورازێك سەرەوژێرێکی هەیە. بچن ئەمانەی پێ بڵێن."

چووەوە ماڵێ. بە قینەوە دەرگای هۆدەکەی لەسەر خۆی پێوەداو بە پەلە چووە لای حەمەدو پرسی:

"کوڕم, گوێت لە قسەکانم بوو؟"

"گوێم لێ بوو, مام وەسمان!"

"باشم قسە کرد, وەنا؟"

حەمەد گوتی:

"زۆر باش بوو."

"بە باوەڕی تۆ تێگەیشتن مەبەستم لەو نوورە کە کەوتوەتە نێو تاریکایی, چ بوو؟"

حەمەد لە کاتێك دا هەناسەیەکی هەڵدەکێشا, گوتی:

"رەنگە, کێ دەزانێ؟ بەڵکوو تێش گەیشتبن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە بە دەنگی تەقەی لە خەو راپەڕی و دەسبەجێ چووە دەر. دەنگی تفەنگەکان وەك دەسرێژێك هات و بێدەنگ بوو. لە هەر چوار سووچی ئاوەدانی دەنگی سمی ئەسپان دەهات. دەنگی سمی ئەو ئەسپانە کە بە لینگدان و زۆر خێرا لە دەوری گوندی هەڵدەسووڕان. تاوێك دواتر دیسان دەسرێژێکی دیکە لە ئاوەدانی کرا. هەر کە دەنگی دەسرێژی گوللە بەرز بووەوە, لە پشت بەردەنووسێکی سپیەوە کە راست بەرامبەری وەسمانەزلە بوو, پێنج جار دەنگی تەقە وەڵامی دایەوە. وەسمانەزلە بە دەنگی گوللەیەك کە راست لە پەنای هاوێژرابوو سڵەمیەوەو لە حاڵێك دا سێ هەنگاو دەکشایەوە, گوتی:

"حەمەد, کوڕم ئەتۆی؟"

دەسبەجێش لێی زیاد کرد:

"ئەمنت تۆقاند."

حەمەد بە دەنگێك کە بە زەحمەت دەبیسترا, گوتی:

"مام وەسمان! ئەمنم."

"ئێستا بچۆوە ژوورێ و جارێکی دیکەش هەتا ئەمن پێت نەڵێم, مەیە دەرێ. خۆت ناڕەحەت مەکە. ئەگەر دێیەکەشیان وەبەر تۆپ دا گوێ مەدەیە. باشە کوڕم؟ جارێ نۆرەی تۆ نەهاتوە."

حەمەد لە بن بەردە سپیەکە هەستاو چووەوە ژوورێ. وەسمانەزلە لە دوایەوە گوتی:"راستەڕێ بڕۆ نێو دۆڵابیەکە. بڕۆ رەحەت لێی بخەوە."

ئەمجار بە میهرەبانیەکی بێئەندازەوە لە کاتێك دا زگی بە حەمەد دەسووتا, لەبەر خۆیەوە گوتی:"بەستەزمانە لە بەیانی هەتا شەوێ لە بستە جێیەك دا بەسەر دەبا. ماڵەکەی من بۆی بووەتە زیندانێك لە هەموو زیندانان خەراپتر. شەهێنی من, حەمەدۆکی من بە میوانی هاتوەتە ماڵێ من. بڕوانە ئەمنیش چۆنی میوانداری لێدەکەم. وەسمانەزلە! ئەوە کە دەڵێن گورگ ئەگەر پیر بوو دەبێتە سودرەی سەگان, راست نیە. گورگ ئەگەر پیر بوو هەر دەبێتە سەگ. ئافەریم بۆ تۆ, چاکت پێشوازی لە حەمەدۆك, لە شەهێنی چیاکان, لە هەڵۆی سەر دوندەکان کرد. ئافەریم بۆ تۆ ئافەریم. ئەگەر بیست ساڵ لەمەوبەر بووایە, ئەتۆ ئاوات میوانداری لە جگەرگۆشەکەت, لە شەهێنەکەت دەکرد؟ ئاخ... گورگەکان... سەگ... ئافەرین بۆ تۆ کوڕە..."

چاوە تەڕەکانی پاك کردنەوە. سوارەکان بە غار بە دەوری دێی دا دەسووڕان و هەر تاوە نا تاوێك چەند تفەنگێکیان بە ئاوەدانیەوە دەنان. لە تاریکایی دا, نم نم باران بەسەر شەو دا دەباری.

وەسمانەزلە هاتەوە ژوورێ. دایەقەمەر ئاگری هەڵکردبوو. لەبەر ئاگر هەڵکورمابوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دایەقەمەر ئەوە چیە, ناڕەحەتی؟ بۆچی وا دانیشتووی؟"

"چ رووی داوە وەسمان, چیمان بەسەر دێ؟"

"هیچ نەبووە. عەلیسەفابەگ دەیەوێ دێهاتییەکان چاوترسێن بکا. ئەمە فێڵێکی زۆر کۆنە."

"دێهاتییەکان چ دەکەن؟"

"دێهاتییەکان خەویان گرانە. کەس نەهاتوەتە دەرێ."

وەسمانەزلە خۆی لەبەر کردەوە. لەبەر ئاگر دانیشت و خەریکی پڕ کردنەوەی هەردوو لوولەی دەمانچە ساچمەزەنەکەی بوو. ئەودەم لە حاڵێك دا خۆی ئازا نیشان دەدا, گوتی:

"دایەقەمەر, هەردوو لوولەی دەمانچەکەم داگرتووەتەوە. خوا دەزانێ لە هەرکەس بدرێ دیواودەری دەکا. قوڕ بەسەری ئەو کەسەی لە راستم ڕا دێ. هاوار بە حاڵی. دایەقەمەر! تەماشاکە, ئیدی دەستم نالەرزێ. راست وەك ئەو رۆژانە..." دەستی راست بە دەمانچەکەوە هەڵێناو چاوی لێك ناو سێرەی گرت. هەر بەڕاستی دەستی نەدەلەرزی.

زۆر نیزیك, لە پشت ماڵێوە دەنگی تەقە هات.

وەسمانەزلە لە حاڵێك دا دەیگوت:"بەنێو دێی وەربوون", دەرپەڕی. لە دەرێ, لەو تاریکاییەدا لە پشتەوەی ئاوەدانی ئەسپەکانیان لینگ دەدان. جار جار دەنگی سمیان کپ دەبوو و ڕێژنەیەك گوللە دەباری.

وەسمانەزلە لەبەر خۆیەوە گوتی:"لە حەوشەی ماڵێ دا نابێ. ئەگەر یەکێك لەو سەگانە لەم حەوشەیەدا بکوژم, جەندرمەکان دادەبارن و ماڵەکە سەرەوبن دەکەن. وەسمانەزلە, پیرەوەسمان! ئاوا بکەی بە چاکی کارەکە تێك دەدەی. ئێستا زۆرمان میوانداری لێکردوە, بەستەزمانە کوڕەکەمان لە دۆڵابی کردوەو ئێستاش بە هەردوو دەستان دەیدەینە دەستی جەندرمەکان..."

لە حەوشی ماڵێ هاتە دەرێ, چووە حەوشەی ماڵێ حسامی کوڕی. لە دڵی خۆی دا گوتی:"ئەگەر یەکێك لەو سەگانە لەم حەوشەیەش دا بتۆپێنم, هەم ماڵێ حسامی دەگەڕێن و هەم ماڵێ خۆمان." بازی دایە ماڵی "قۆرت کەریم" کە دراوسێی دیوار بە دیواریان بوو. سوارەکان بە تاو بە کۆڵانەکانی ئاوایی دا تێدەپەڕین. وەسمانەزلە لەبن بەردێك دامەزراو لوولەی دەمانچەکەی لە کۆڵانێ کردو چاوەڕێ ما. باوەڕبەخۆبوونێکی سەیری لە خۆی دا هەست پێ دەکرد:"ئەگەر یەکێك لەمانە لە لەوەڕ بخەم, خوا دەزانێ حەمەدۆکم, کوڕەکەم چەندی پێ خۆش دەبێ. ئەودەم تێدەگا کە مام وەسمان لەو گورگانە نیە کە ئەگەر پیر بوون دەبن بە سەگ. هەموو گورگێك ئەگەر پیر بوو, نابێ بە سەگ. گورگی ئازا بە پیرییش هەر ئازایە. با یەکیان بێرەدا تێپەڕێ... مانای رمبازێنی نێو دێیان تێدەگەیەنم, تێیان دەگەیەنم کە چۆن ئاوایی وەبەر گوللە دەدەن..." گوللەکان بە ویزەویز بە سەر ماڵی قۆرت کەریم دا تێپەڕین. دەنگی پێی ئەسپەکان نیزیکتر بووەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە لە کاتێك دا ددانی لە چیڕەوە دەبردن, لەدڵی خۆی دا بیری کردەوە:"ئەی دادو بێداد! بەو کۆڵانەی دیکەدا ڕۆیشتن." تاوێك دەنگی پێی ئەسپەکان کپ بوو. دەنگی تەقەیەکیش نەهات و بێدەنگی‌یەکی تەواو دێیەکەی داگرت. وەسمانەزلە گوێی بە دەوروبەردا گرت, دەنگێك نەدەهات و جووڵەیەك نەدەبینرا:"خەڵکی دێی هەموویان مردوون براله! خوێنی هەموانیان وشك بووە. سبەینێ بەیانی ئەمانە پێشیان پێناگیرێ. دێیەکەی بەجێ دێڵن و هەڵ دێن. پاشانیش ئەم گوندی وایوایە بە نێرگزە زەردەکانیەوەو بە پنگە شینەکانیەوە وەك بەری دەستی لێ‌دێ. بڕوانە, توخوا بزانە کەس جیکەی لێ‌دێ, کەس هەناسە هەڵدەکێشێ؟ براله! دەڵێی خۆڵەمێشیان لەسەر دابێژتوون. ئەگەر بزانن, ئەگەر بزانن حەمەدۆك لەنێو دێیە, هەموویان وەغیرەت دەکەون. نە عەلی سەفابەگی بە پیاو دەزانن نە هیچ کەس, ئەگەر بزانن..." پێکەنینی هات:"ئەم سەگانە چی‌یان لێ‌هات؟ لیباسە جوانەکانم خەریکە تەڕ دەبن. با بێن تا ئێمە کاری خۆمان بکەین. ناکا دێیەکەیان بەجێ هێشتبێ و ڕۆیشتبن؟ نا, مومکین نیە بڕۆن. هەتا بەیانی لێرەن."

تاوێك دواتر دووبارە لە سەرەوەی ئاوەدانی دەنگی تەقەیەکی بەردرێژ هەڵستا. ئەسپەکان حیلاندیان و ڕەشایی سوارەکان بە خێرایی بە پێش وەسمانەزلە دا تێپەڕی. سوارەکان ئەوەندە خێرا تێپەڕین کە وەسمانەزلە دەرفەتی چووکترین دژکردەوەی نەبوو. دەستی و تەواوی ئەندامی لەشی دەلەرزین. لە دڵی خۆی دا گوتی:"دووبارە دێنەوە." و زۆر زوو پێش بینی‌یەکەی وەدی هات و ڕاست لەو لەحزەیەدا کە سوارەکان لێی نیزیك بوونەوە هەستایە سەرپێ. هەستان و دەمانچە تەقاندنی یەك بوو. بە دوای دەنگی بەسامی دەمانچەکەدا هاوارێك شەوی قەڵاشتەوە. ڕەشایی سوارەکان لە چاولێك نانێك دا لە ئاوەدانی وەدەر کەوت و هاواری ئەو کابرایەی وەسمانەزلە لێی دابوو جارێکی دیکە لە دووری, لە نیزیك گۆلاوەکەوە هاتە بەرگوێ.

وەسمانەزلە بە خۆشحاڵی‌یەوە گەڕایەوە ماڵێ. هەر کە گەیشتەوە لەگەڵ حەمەدۆکی بەرەوڕوو بوو, کە جلکی لەبەر کردبوون و هەموو چەك و چۆڵەیەکی لە خۆی دابوو. تەنانەت دووربینەکەشی لە ئەستۆی کردبوو:

"گوێت لە دەنگەکەی بوو حەمەدی خۆم!"

"گوێم لێ بوو دەستت نەڕزێ."

"وەك گا دەی‌هۆڕاند. پێت وایە وەکوێی کەوتبێ."

حەمەد گوتی:

"لە کلاوەی ئەژنۆی دراوە. زۆری ئێش هەیە. پیاوی شپرزە دەکا. کەسانێك ئاوا هاوار دەکەن کە گوللە, یان لە کلاوەی ئەژنۆیان بدرێ, یان لە شانیان."

وەسمانەزلە لە سەرتاپای حەمەدەوە ڕاماو گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چ بووه کوڕم, جۆرێکت لیباس لەبەر کردوون دەڵێی بەسەفەر دەچی."

حەمەد وەك داوای لێبووردن بکا گوتی:

"ببووره مامە, عادەتی خۆمە. وەختێك تەقە بێ, دەبێ حازرو ئامادە بم."

وەسمانەزلە بە دەم هەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

"ماندوو بووم کوڕم, پیر بووم. ئەمەم ئەمڕۆ بە تەواوی بۆ دەرکەوتوە کوڕم. کەمی مابوو کابرای نەپێکم. کەمی مابوو... زۆرم پێ خۆشە بزانم, حەمەد, پێت وایە کێ بووبێ؟"

حەمەد لەبەر خۆیەوە گوتی:"دەبێ کێ بێ؟ ناکرێ بلێی کێیە. چەند خۆش دەبوو عەلیسەفابەگ خۆی بووایە."

وەسمانەزلە کە چووبووە بەر ئاگردان, گوتی:

"کوڕە باش تەڕ بووم. ئەم جلکانەت چاو لێیە شەهێنەکەم؟ ئەم جلانە لەو ڕۆژەوە کە لە بەرگدرووم وەرگرتوونەوە, هەمیشە بارانیان وێکەوتوە. بیست و پێنج ساڵە."

لە پاشان ڕووی کردە حەمەدو گوتی:

"شەهێنەکەم, عەلیسەفا نایەتە ئەم جۆرە جێیانە. بۆ ئەم جۆرە جێگایانە سەگەکانی دەنێرێ. دیسان زۆرم پێ خۆش بوو زانیبام کێیە بەرکەوتوە."

جلەکانی دانان. دانیە دایەقەمەرو گوتی:

"دایەقەمەر ئەمانە بگرە بە ئاوریان ڕادێرە با باش وشك بنەوە."

حەمەد پرسی:

"ئەمشەو دیسان دێنەوە؟"

"دەتەوێ چ بکەی؟"

حەمەد گوتی:

"هیچ, هەروا پرسیم."

"ئەمانە ویستیان هەتا بەیانی لەنێو دێی دا بگەڕێن. لە دەوروبەری دێ و لە دەرەوەی دێ بسووڕێنەوە. بەڵام بەو کارەی من کردم, ئەمشەو ئیدی نایەنەوە. ئێستاش کابرا دەنەڕێنێ, حەوتوویەك دەبێ هاوار بکا. ئەو ساڵەت لەبیرە کە ئەتۆ لە کالایجیت دا. عەلیسەفا تا بەیانی دێیەکەی وەبەر گوللە دابوو. بەڵام هەر کە کالایجیت کوشت, لە گووخواردنەکەی پەژیوان بووەوە. ئەمشەویش هەروایە. سبەی شەو دووبارە پیاوەکانی دەنێرێ دێیەکەی وەبەر گوللە بدەن... ئەگەر ئێمە لە پێشی ڕاوەستین و بەڵام لێشی بترسێین, ئەو هەزار جۆر سەگ و سەگبابی وەڕێ دەخا... بەڵام ئەگەر هەم لە پێشی ڕاوەستین و هەم لێی نەترسێین, عەلیسەفا دەترسێ و لەسەر پەت و سینگی خۆی ڕادەوەستێ. ئەگەریش لەگەڵ ئەوەی پێشی پێ دەگرین لێی بترسێین... سبەینێ یەکی دیکەشیان لێدەنگێوم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە وێڕای ئەوەی وەك منداڵی خۆشحاڵ دەستی ڕێك دەخشاندن, درێژەی بە قسەکانی دا:

"ڕاستە پیر بووم. بەڵام لەگەڵ ئەوەی لە تاریکی دا تەنیا تارماییەکەیم دی, دیسان هەنگاوتم. هەنگاوتم براله ! سبەینێ یەکی دیکەشیان دەپێکم, دووسبەش یەکی دیکە... چەند ڕۆژان بێن, ڕۆژی یەکێکیان لێکەم دەکەمەوە. هێندانیان لێدەپێکم هەتا خەلاس دەبن, هێندانیان لێدەنگێوم هەتا شپرێو دەبن. ئەوەی ئەمڕۆ لەکڵاوەی ئەژنۆیم داوە. ئەوانی دیکە ڕاست لەسەر دڵیان دەدەم. وانیە کوڕم? لە دەستانیان فرمیسکی خوێن گریاوین. ئەم دێهاتیانە ترسەنۆکن. ئەگەر نیوەیان نەدەچوونە دووملیقەڵا ئەم بەڵایەمان بەسەر نەدەهات, ئەگەر ئەوان دێیەکەیان چۆڵ نەکردبایە, ئەگەر یۆبازئۆغلی نەڕۆیشتبایە, ئەم بەڵایانەمان بەسەر نەدەهات. دەبێ بچم یۆبازئۆغلیی بێنمەوە. دەبێ بچمە دەوروبەری دووملی, بەو دێهاتیانەی دوور خراونەوە بڵێم بێنەوە ئاوەدانی. نابێ?"

حەمەد کە کەوتبووە فکرێکی زۆر قووڵەوە سەری بە نیشانەی سەلماندن بۆ ڕاوەشاند.

دایەقەمەر کە ڕوخساری لەبەر بێخەوی سیس ببوو, خەریك بوو لەبەر ئاگر پانتۆڵی مام وەسمانی وشك دەکردەوە. وەسمانەزلە ڕووی تێکردو گوتی:

"دایە زۆر ماندووم. ئەو دەمانچەیەم وێ دە. تێسقەو فەڵاسقەکانیشم وێ دەو نەختێکیش کۆنە پەڕۆی وشکم بۆ بێنە با ئەو بێچووە شێرەی داگرمەوە. ئێمە سبەی شەو دیسان پێویستیمان پێی دەبێ."

وەسمانەزلە بە وردی دەمانچەکەی داگرتەوە.

ئیدی نە دەنگی تەقە هات و نە دەنگی پێی ئەسپان. هەتا سبەینێ لەگەڵ حەمەد چۆکیان وەچۆکی یەکتر دا. وەسمانەزلە قسەی کردو حەمەدیش گوێی بۆ ڕاگرت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێشتا هەتاو نەکەوتبوو, وەسمانەزلە هاتە ماڵێ موختار سەیفەلی. سەیفەلی لەبەر ئاگردان لە نیزیك ئاگرەکە هەڵترووشکابوو بیری دەکردەوە. هەرکە وەسمانەزلەی دی, راست بووەوە. دیار بوو زۆری بێخەوی کێشاوە. هەر بە لا دا دەهات. لە حاڵێك دا زۆر خەفەتبار دیار بوو گوتی:

"فەرموو دانیشە مام وەسمان!" و بە دەنگێکی نووساو و شەرماوییەوە لەسەری رۆیشت:"دیتت چمان بەسەر هات؟ دیسان دەستی پێکردەوە."

وەسمانەزلە لە قاقای پێکەنینی داو گوتی:

"چاوەڕوانی چ بووی؟ دانیشێ دوعای خێرمان بۆ بکا؟ وەختێك ئێمە وەك ژنان دەچین لە قوژبنی ماڵێدا خۆ دەشارینەوەو جیکەشمان دەرنایە. نیوەی دێهاتییەکان لە ترسان هەڵدێن دەچنە دووملی و دەچنە "یوورەگیر", وەختێك یۆبازئۆغلی پاش ئەوەی ساڵێك سواری ئەسپی کابرا بووەو گووکاریی کردوە, هەر کە خانووەکەی سووتاو دوو داری لێدرا, رایکرد, هەر دەبێ عەلیسەفابەگیش ئەم بەڵایانەمان بەسەر بێنێ."

"ئێستا فەرموو دانیشە مام وەسمان, فەرموو ئێرە."

وەسمانەزلە لەبەر ئاوری لەسەر دۆشەك هەڵترووشکا, زەردەخەنەی لە لێوان نەدەکەوت:

"نارەحەت مەبە موختار!"

پاشان لە کاتێك دا بە پۆلووی ئاورەکە قەلنەی دادەگیرساند, لێی زیاد کرد:

"هیچ نارەحەت مەبە. ئەو نوورەی کەوتە سەر شەوی کێوی قاف لە شەوی ئێمەشی داوە. بە قودرەتی خواوەندی میری مەزن لە پشت هەر تەپۆلکەیەوە هەتاوێك دەردەکەوێ. خوا یەکە, بەڵام دەرگای هەزارو یەك... هەتا بەندەی خوا تووشی تەنگانە نەبێ, خدری زیندە فریای ناکەوێ. حەزرەتی خدریش لە شکڵی کۆترێك دا دێتە ئێرە. خەفەت مەخۆ سەیفەلی, هەتا ئێستا چ شەوێکت دیوە, رۆژ نەبووبێتەوە؟"

سەیفەلی بەبێباوەڕی تەماشایەکی دەم و چاوی وەسمانەزلەی کرد. وەسمانەزلە لەو تەماشا کردنە حاڵی بوو و دڵی ئێشا. لە حاڵێك دا لەسەر هەموو وشەکانی رادەوەستا, گوتی:

"کوڕی خۆم! هەتا ئێستا چەند شەوت دیون بەیانییان نەبووبێ؟"

پاشان بە هەموو دەنگی خۆی هاواری کرد:

"رۆڵە موختار, ئەم جۆرەم چاو لێمەکە."

سەیفەلی بەخۆ دا شکایەوەو بە نەرمی گوتی:

"مامە, بن زمانەیەکت هەیە. هەموو, هەموو خەڵکی ئاوایی گەورەو چووك لە تاوان خەریکە دیق دەکەن."

وەسمانەزلە نەڕاندی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"با دیق بکەن, با بتەقن. دیارە شتێکم لە بن زمانی دا هەیە, بۆ نەبێ؟ ئەمن دەستی خدری زیندەم گرت, بۆ نەیگرم؟ دوێنێ شەو گوللەیەك هاویژرا. بۆ ناویژرێ؟ سوارێك وەك گا هۆڕاندی, بۆ نەهۆڕێنێ؟ بڕوانە ئەم دێیە. دەڵێی گۆڕستانێکی هەزار ساڵەیە, بۆ وا نەبێ؟ بەم وەزعەوە چیمان لە دەست دێ. ئەتۆ پێم بڵێ, ریش سپیی ئەم دێیەی, بۆ نەبی؟"

لەو بەینەدا "مەلافەرهاد" هاتە ژوور. پیاوێك بوو کە سی ساڵە دیار بوو. باڵابەرز بوو. دەم و چاوی درێژوباریك, ڕوومەتی سوورو سپی و برژانگی زۆر درێژ بوون. چەند ساڵ لەوەپێش هاتە وایوای و لەوێ مایەوە. هەرلەوێش ژنی هێنا. ژنەکەی "ئایشە" دوو کوڕو دوو کچی لێی هەبوون. کەس نەیدەزانی لە پێش دا چ کارە بووەو لەکوێ ڕا هاتوە. زۆر شتیان لەبارەی دا دەگوت.

سەیفەلی بە دیتنی مەلافەرهاد یەك پێ هەستاو گوتی:

"مامۆستا فەرموو بۆ ئێرە."

وەسمانەزلە بە هاتنی "مامۆستا" نەختێك دامرکایەوە. لە جێی خۆی دانیشتەوەو بەراوێژێکی نەرمتر دووپاتی کردەوە:

"دەکرێ نەبێ؟"

مەلافەرهاد بە دەم دانیشتنەوە پرسی:

"وەسمان ئاغا چ دەکرێ نەبێ؟"

وەسمانەزلە تەماشای مەلافەرهادی کردو گوتی:

"ئەوەی لە بن زمانم دایە."

مەلافەرهاد بە سەرسوڕماوی گوتی:

"ئەتۆ چەند ڕۆژێکە گۆڕاوی. وادیارە شتێکت لەبن زمانی دا هەیە."

وەسمانەزلە کەمێك لە جێیەکەی خۆی هەستاو گوتی:

"بەڵێ هەیە. شەوێکیان نووستبووم. لە خەوێم داگوێم لە دەنگێك بوو. یەکێك بانگی دەکردم وەسمان, وەسمانەزلە. دەرپەڕیم و دەرگام کردەوە. کۆترێك هاتە ژوورێ. چاوەکانی وەك دوو دڵۆپە نوور بوون. کۆتر لەو پێستە هاتەدەرێ. حەزرەتی خدر بوو. ریشە سپیەکەی وەك هەتاو دەدرەوشا. دەستی گرتم. نە لە خەودا بووم, نە تەواویش بەخەبەر بووم. تۆپەڵە نوورێکیش کەوتە سەر شەوی ڕێبوارەکانی کێوی قاف. و مەلا, ئەتۆ باوەڕ بەمە ناکەی. تۆ باوەڕت بە مۆجیزە نیە, وانیە؟"

مەلافەرهاد گوتی:

"نا, باوەڕم پێ نیە."

وەسمانەزلە هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئا...خ مەلا ئاخ. خۆزگە دەم توانی ئەوەی لە دڵم دایە بیهێنمە سەر زمانم. موسوڵمانی خوای ئەم ڕۆژانە لە کوێ بووی؟ دیسان خۆت ون کرد. شەوی ڕابردوو لێرە بووی؟"

"ئەرێ, لێرە بووم."

"چیت کرد؟"

"هیچ, لە جێی نەهاتمەدەر."

وەسمانەزلە خەریك بوو بتەقێ. ئەم خەڵکە چەند نازیرەکن. پەنا بۆ هەموو فێڵێك دەبەن تا مەبەستەکەیان دەست کەوێ. کەچی هەر تێناگەن. تەنانەت پیاوێکی بەهۆشی وەك مەلافەرهادیش حاڵی نابێ. چەند پێی دەگوت:"خدری زیندە لە ماڵێ منە. تۆپەڵە نوورێك کەوتوەتە نێو تاریکی و ناهومێدییەکانمان, نهێنییەك لە دڵم دایە." , دیسان کەس حاڵی نەدەبوو. ئاخر لەوەی بێپەردەتر دەکرا بڵێ؟ چما دەکرا ڕاست و ڕەوان بڵێ چەند شەو لەمەوبەر حەمەدۆك هاتە ماڵی ئێمە؟ دەکرا بڵێ؟ بێگومان ئەگەر وایگوتبایە دێهاتییەکان غیرەتیان دەهاتە بەر, دڵیان قایم دەبوو. بەڵام ئەگەر لەو نێوەدا سەگێك پەیدا بایەو چووبا ڕاپۆرتی بە ئاغایەك یان بە حکوومەت دابایە, ئەودەم چ ڕووی دەدا؟ چما حکوومەت و ئاغاکان هەرچی سەربازو بەکرێگیراویان هەیە نەیان دەناردە نێو دێی؟ لەشی بریندارو جەستەی منداڵانەو ڕێك هاتووی حەمەدی هاتە بەرچاو کە بە چل گوللە لەشی نازەنین و دڵی پڕ ئاواتی کون کون بووە... دەیهێنایە پێش چاوی خۆی پاش ئەوەی لیباسەکانیان لەبەر حەمەد دەکردو چەك و چۆڵەکەشیان دەدایە دەست, لە پەنای دیوار وێنەیان دەگرت. دێهاتییەکانیشی دەدی کە بە گریان و تازیەباری وەك هەتیوان دەورەی تەرمەکەیان داوەو ئاغاکانیش بە خۆشحاڵی پێدەکەنن. لەبارەی حەمەدەوە نەدەبوو باوەڕ بە چاوی خۆشی بکا. بەڵام بێدەنگییش مومکین نەبوو. داخوا باشتر نەبوو پاش ئەوەی سوێندو قورئانی دا, مەلافەرهادی لە مەسەلەکە حاڵی بکا؟ مەلا لەگەڵ خەڵکی دێ فەرقی هەبوو. مەلافەرهاد پیاوێکی پیاو بوو, ساردو گەرمی چاشتبوو. ئاخر خۆ دەبێ کەسێك هەر بزانێ کە... ئا...خ ئاخر خۆ دەبێ کەسێك هەر بزانێ...

وەسمانەزلە لە جێی خۆی هەستاو بە ڕاوێژێکی بڕیاردەرانەوە گوتی:

"مەلا, با چەند دەقیقەیەك بچینە دەرێ."

مەلافەرهاد دەسبەجێ هەستا, دەستی دایە بن پیلی وەسمانەزلەو پێکەوە چوونە دەرێ.

وەسمانەزلە دەیناڵاندو دەیگوت:

"ئاخرەکەی ئەم دێهاتییانە دێیەکەی چۆڵ دەکەن و دەڕۆن. ناتوانن خۆ ڕابگرن."

"ئەمنیش هەر پێم وایە. ئەگەر چەند ماڵی دیکە ئاور تێبەردەن و ئەگەر چەند شەوی دیکە سوار بە نێو دێی وەربن و دێیەکە وەبەر گوللە بدەن, کەس لە ئاوەدانی دا گیر نابێ, هەموو هەڵدێن... ئەوانەی ڕۆیشتن ترسەنۆك بوون, لەو جێیەی بۆی چوون هیچ حاڵ و گوزەرانێکیان نیە, زۆر ناخۆشیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێدەگوزەرێ. ئەوان لە دەستی عەلیسەفابەگ رایان کرد, چما ئەو جێیەی بۆی چوون عەلیسەفابەگی نیە؟ مام وەسمان! لە بن هەموو بەردێك عەلیسەفابەگێك نووستوە. دێهاتییەکان یان دەبێ لەگەڵ ئەم عەلیسەفابەگانە شەڕو بەربەرەکانی بکەن, یان دەبێ ببنە نۆکەری ئەڵقە لەگوێیان و وەدوای کاری خۆیان بکەون. خوا عەبدی خۆی خەڵق کردوە, بۆ ئەوەی خەڵق نەکردوە کە ببێتە نۆکەری خەڵکی دیکە. پیاو ئەگەر دژی زوڵم شەڕ نەکا, وەك لەگەڵ خوا بەشەڕ هاتبێ وایە. باشە, ئێستا پێم بڵێ ئەوە چیە لە دڵی خۆت دا شاردووتەتەوە؟"

وەسمانەزلە وەڵامێکی نەدایەوە. هەر فکری دەکردەوە. هەرچەند زۆر تامەزرۆی درکاندنی بوو, بەڵام لەوە کە هەر خۆی ئاگای لەو نهێنییە هەیە, هەستی بە لەزەتێکی بێئەندازە دەکرد. هەروا رۆیشتن هەتا لە دێی وەدەر کەوتن. گەیشتنە دارە عەرعەرەکان. هەرچەند لەسەرەخۆ بەرێ دا دەرۆیشتن, بەڵام وەسمانەزلە پشووی سوار ببوو و لە ئاوری دوودڵی دا دەسووتا. مەلافەرهاد سات بە سات ئاڵوگۆڕی دەروونیی ئەوی لە سیمای دا دەخوێندەوە: "بڕیاری داوە بیدرکێنێ, ئێستا دەیڵێ..." و چاوەڕوان دەماو پاش تاوێك لە گۆڕانی سیمای ڕا هەستی دەکرد کە لە درکاندنی پەژیوان بووەتەوەو ئەودەم تووشی هەستێکی سەیری کون پشکنین دەبوو. سەرەنجام مەلافەرهاد کە حەوسەلەی تەواو ببوو, گوتی:

"خۆت ماندوو مەکە وەسمانەزلە! لە هەل و مەرجی ئێستا دا ئەتۆ ئەم نهێنییە لەلای کەس نادرکێنی. ئەتۆ دڵت نایە بەخۆشتی بڵێی! خۆت ماندوو مەکە."

راست دەکەی مەلا, تەنانەت بۆخۆشمم پێ حەیفە."

لە پاشان راوەستاو ماوەیەکی درێژ لە چاوی مەلاوە راما:

"مەلا, سوێندو قورئان دەخۆی بە کەسی نەڵێی؟"

مەلافەرهاد گوتی:

"سوێند دەخۆم."

وەسمانەزلە بێدەنگ بوو, و دیسان چاوی لە چاوی مەلاوە بڕی و ماوەیەکی زۆر تەماشای کرد. وەك کەسێك دەچوو کە لەخەوێ دا بە رێگادا بڕوا.

پاش تاوێك گوتی:

"ببوورە. پەژیوان بوومەوە. ناتوانم بیڵێم. تەنیا ئەوەندە بزانە کە حەزرەتی خدر لە دێی خۆمانە. تۆپەڵە تۆپەڵە نوور رژاوەتە نێو تاریکایی و هێندێ مۆجیزەی گەورەش روویان داوە."

قۆڵی بە قۆڵی مەلا دا کردو وەڕێ کەوتن. وەسمانەزلە دوودڵ بوو و سەرتاپا شەڵاڵی ئارەق بوو. کاتێك گەیشتنەوە ئاوایی و چوونە ژووری ماڵێ سەیفەلی خەریك بوو هەتاو دەکەوت و خاکی بەهاری هەڵمی لێهەڵدەستا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که چوونه ژووریٚ, سەیفەلی چاوەڕیٚیان بوو. حسام و زەینەڵ و دایەقەمەرو چەند دیٚهاتیی پەریٚشان کە شویٚنەواری بیٚخەویی سەرانسەری شەوی رابردوو لە روخساریان دا دیار بوو لە پەنای دانیشتبوون و چاوەڕیٚ بوون.

سەیفەلی گوتی:

"ئیٚستا پیٚنج شەش کەسمان سوار دەبین دەچینە مەخفەر شکایەت دەکەین, لە پاش مەخفەر دەچینە لای قایمەقام, پاش قایمەقام برووسکە بۆ والی و ئەمجار بۆ مستەفاکەماڵ پاشا لیٚدەدەین."

وەسمانەزلە بە بیستنی ئەم قسانە دڵی خۆی گرت و پاش ئەوەی بە قاقایەکی بەردریٚژی تیٚکەڵ بە کۆخەسواربوون تیٚرو پڕ پیٚکەنی, گوتی:

"کوڕە سەیفەلی, ئەمن دەم زانی ئەتۆ کوڕیٚکی ساف و ساویلکەی, بەڵام پیٚم وانەبوو هیٚندە خۆش باوەڕ بی. کوڕە سەیفەلی! ئەو کەسەی جەرگت بە کوچکەوە دەدا قازییە!"

مەلافەرهاد بە راویٚژیٚکی جیددییەوە گوتی:

"پیٚمەکەنە مام وەسمان, ئەگەریش ئەو کەسەی جەرگمان بە کوچکەوە دەدا قازی بیٚ, دیسان دەبیٚ لە لای قازی شکایەت لە قازی بکەین, پەلامار دیٚننە سەر دیٚیەکی وا گەورە, هەتا بەیانی دیٚی وەبەر تفەنگان دەدەن و خانووەکان ئاور تیٚبەردەدەن, ئەوە ئەرکی ئیٚمەیە کە شکایەت بکەین. با ئەوان لیٚی نەپرسنەوە."

وەسمانەزلە بە پیٚکەنینەوە گوتی:

"باشە با بیکەین. با شکایەت بکەین بزانین ئەو قازییەی جەرگمان بە کوچکەوە دەدا, چ وەڵامیٚکمان دەداتەوە! چ فتوایەك دەدا"

کەمیٚك دواتر سوار بوون. وەسمانەزلە لە پیٚشەوەو مەلافەرهاد, سەیفەلی و سیٚ کەس لە ریش سپییانی ئاوەدانی بە دوای دا چوونە مەخفەر. مەخفەر لە خانووبەرەیەکی چووکی زۆر بەرزدا بووکە بە خشتی سوور لە دەرەوەی گوندیٚکی سەرجادە دروست کرابوو. لەسەر بانەکەی, ئاڵایەکی کاڵ بووەوەی شڕو شۆڵ رادەژا.

لەبەر دەرگای مەخفەر دابەزین. ئەسپەکانیان لە پەرژینی پەنای خانووەکە خستن, دوگمەی چاکەتەکانیان داخستن و لە دەروازەکەوە چوونە ژووریٚ. لەبەر دەرگا سەرجووخە دورسوون بەخیٚراتنی کردن. موختار سەیفەلی بە ئەدەبەوە پرسی:

"وەکیل باشی لە ماڵ نیە؟"

سەرجووخە کەمیٚك تیٚك رابوو, نەختیٚکیش تیٚك چوو, و دەسبەجیٚ وەڵامی نەدایەوە. بەڵکوو دوای کەمیٚك بیرکردنەوە جوابی دایەوە:

"وەکیل باشی دویٚنیٚ شەویٚ بریندار بووە. چەتە لیٚیان داوە."

برۆکانی وەسمانەزلە هەڵکشین, و چاوەکانی لەبن برۆکانیەوە دەرکەوتن. بریسکەیەکیان تیٚدا درەوشایەوەو بە راویٚژیٚکی زۆر کون پشکنانەوە پرسی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"زۆر بریندارە؟ گولله له کوێی دراوه؟"

"گولله‌که, گولله‌ی "وەرەندیل" بووە, هی راوه بەراز. کڵاوەی ئەژنۆی لەبەر یەك هەڵتەکاندوه."

وەسمانەزلە به پێکەنینەوه پرسی:

"دوێنێ شەوێ وەکیل باشی له کوێ لەگەڵ چەتان تێك هەڵچووبوو که بریندار بوو؟"

سەرجووخه بەم پرسیاره به تەواوی گێژ بوو. هەتا ماوەیەك وەڵامی پێ نەدرایەوە. پاشان له حاڵێك دا لەبەر نارەحەتی دەنگی دەلەرزی, گوتی:

"دوێنێ شەوێ خەبەر هات که تاقمێك چەته به ئاناوارزا وەربوون. گۆیا له چیای له دەستی یاوەر فارووق رایان کردوەو هاتوونەخوار بۆ دەشتێ. ئەوان تفەنگیان لێداوه."

وەسمانەزلە چاوێکی له مەلافەرهاد کرد. مەلافەرهاد له حاڵێك دا له رقان رەنگی شین هەڵگەڕابوو, گوتی:

"یالڵا با بچینه شاری, لای قایمەقام. پاشان برووسکه بۆ "ئەنکەرە"ش لێدەدەین."

سەرجووخه پرسی:

"چما شتێك بووە؟"

حاڵەتێکی وەك گاڵتەپێهاتن له روخساری دا هەبوو که نەیدەتوانی بیشارێتەوە.

وەسمانەزلە گوتی:

"هیچ نەبووە کوڕم. چما قەرار بوو شتێك روویدا. هەموومان له ژێر سایەی ئێوەدا له ئەمن و ئەمان داین. تەنیا دوێنێ شەوێ چەند گولله‌یەکیان پێوه ناین... دیاره ئێمه پێمان وابوو تەقه له ئێمه دەکەن, بەڵام وادیاره وەکیل باشی لەگەڵ رێگرەکان پێك هەڵپڕژاون. باشه. خواحافیز."

وەسمانەزلە له پێشەوەو ئەوانی دیکه به دوای دا له مەخفەر چوونه دەرێ. سوار بوون و رۆیشتن بۆ لای شاری.

له رێیەدا وەسمانەزلە به مەلافەرهادی گوت:

"نەختێك وەره ئەم لا."

ئەو دوو سواره نەختێك لەوانی دیکه بەجێ مان.

وەسمانەزلە گوتی:

"حاڵی بووی مەسەله چیه. هیچ زانیت ئەو گولله بەرازکوژه که کڵاوەی ئەژنۆی وەکیل باشیی لەبەر یەك هەڵتەکاندو بووە هۆی ئەوە وەك گا بهۆڕێنێ, له کوێوه هاوێژراوه؟"

"تێگەیشتم. دەستت نەرزێ."

"ئەگەر ئەو کارەی دوێشەو ئەمن کردم, هەموومان کردبامان و وەك کەروێشك له کونان دا خۆمان نەشاردبایەوە, پێت وایه عەلیسەفابەگ پێی له ئاوەدانی دەنا؟ ئەگەر ئەو شەوەی خانووی یۆبازئۆغلیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سووتا, بۆ بەیانییەکەی خانووی عەلیسەفا ئاگری گرتبایە, چ دەبوو؟ تازە کەس دەوێرا ناڕەحەتمان بکا؟"

"ئاشکرایە کە نا."

"باشە, کەوایە بۆ لە پێشی ڕاناوەستین و خەریکین دێیەکە چۆل دەکەین و هەلدێین؟ ئەوانەش کە رایان نەکردوە هەموو شەوێ بە دەست بەستراوی لە ژێر ڕێژنەبارانی گوللەدان؟ بە باوەڕی تۆ هۆیەکەی چیە مەلا؟ بۆ وای لێهاتوە؟"

مەلای ئاوەدانی گوتی:

"پیاوی ترسەنۆك لەلای خواش خۆشەویست نیە. خەراپترین مەخلووقاتی خوا کەسانی بێغیرەت و ترسەنۆکن. بنیادەمی ترسەنۆك لە ئاگری جەهەننەم ڕزگار نابێ. ئەبەدەل ئەبەد لە ئاگردا دەسووتێ. ئەدنا بەندەی خوا بەندەی ترسەنۆکە. ئینسانی ترسەنۆك مایەی ڕیسوایی بەشەرییەتە. لەبارەی وەکیل باشییەوە زۆر خۆشحالم. چۆن دەکرێ ئەم مەسەلەیە بە قایمەقام بلێین؟ چۆنی حالی کەین کە ئەوەی پەلاماری گوندەکەمانی داوە, وەکیل باشی خۆی بووە؟"

وەسمانەزلە لە وەلام دا گوتی:

"هیچ پێویست نیە تێی بگەیەنین و هیچ نابێ بە کەسیش بلێین کە ئەمن گوللەم لە وەکیل باشی داوە. ئەمشەو دیسان هێرش دێنن و دیسان یەکێکیان لێ لەکار دەخەم."

مەلافەرهاد گوتی:

"زۆر کاری چاك دەکەی."

"خدری زیندە پێی گوتم:"ئەگەر دەتەوێ لەم شەڕە دا سەرکەوی, هەموو ئەوانەی لەم دێیە ڕۆیشتوون دەبێ بێنەوە." ئەمن دەمەوێ جارێکی دیکە بچمە لایان و پێیان بلێم بێنەوە دێی خۆیان. پێیان دەلێم وەزع لەگەل جاران فەرقی کردوە."

مەلافەرهاد هەناسەیەکی قوولی هەلکێشاو گوتی:

"ئا...خ, ئا...خ مام وەسمان ئاخ کە ناتوانی بیان هێنیەوە. ئەوان حازرن لەوێ بمرن, لەنێو بچن, بەلام حازر نین بێنەوە. ئا...خ, ئا...خ مام وەسمان. حەزرەتی خدر بە منیشی گوت باشترە هەموویان بێنەوە. ئاخ ئاخ مام وەسمان..."

گەیشتنە شاری, "خەلیل تیلکی ئۆغلی" دوژمنی ژمارە یەکی عەلیسەفابەگیان وەپێش خست و لە پلیکانەکانی قایمەقام وەسەر کەوتن. بۆ قایمەقامیان باس کرد کە چۆنیان هێرش کردوەتە سەر دێهاتییەکان و چۆن هەتا بەیانی دێیان ئاوربارن کردوە. قایمەقام گوتی کە فکرێکیان بۆ دەکا. برووسکەیەکیان بە "فەتحی کووزان ئۆغلیی" عەریزەنووس ئامادە کردو بەڕێیان کرد بۆ ئەنکەرە.

کتێبخانەی دیجیتالی
www.rabari.org

شار هەمووی هەژابوو. داستانی هێرشی تازەی بەکرێگیراوانی عەلیسەفابەگ بۆ سەر گوندی وایوای کە وەکیل باشی رەمزییشیان لەگەڵ بووە, تەقە کردنەوەی وەسمانەزلەی هەشتاساڵە کە هەرچەند تاریک ببوو بە دەمانچەی ساچمەزەن کڵاوەی ئەژنۆی وەکیل باشی رەمزیی لەبەر یەك هەڵتەکاندبوو, بوو بە بنێشتە خۆشەی سەر زاران.

هەر ئەو رۆژە دەسبەجێ وەکیل باشی رەمزییان ناردە نەخۆشخانەی سەربازی لە ئەدەنە.

وەختێك وەسمانەزلە لە پێشەوەو ئەوانی دیکە بە دوای دا بە بازاڕ دا تێدەپەڕین, دوکاندارەکان, پارچەفرۆش, مسگەر, کەوش درووِ, ئاسنگەرو بە کورتی هەرچی کاسبکار بوو هاتبوونە دەرکی دوکانەکانیان و بە سەرسوڕمانەوە تەماشای وەسمانەزلەیان دەکرد. تەنانەت ژن و منداڵیش بۆ دیتنی لە ماڵان هاتبوونەدەر. وەسمانەزلە هەتا لە شاری وەدەر نەکەوتن, سەری هەڵنەبڕی. لە ژێر روانینی سەدان چاو دا کە تێیەوە بڕابوون, خۆی چووکەڵە دەهاتە بەرچاو. ئەو رۆژە شار زۆری ئەو شەرمەندە کردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئادەم پیاوێکی زۆر کورتەباڵا بوو بە دەم و چاوێکی خڕو نێوچاوانێکی هەمیشە گرژەوە. چاوێکی سێگۆشەو لێوێکی تەنك و ملێکی کورتی هەبوون. تەواوی ئەندامانی لەشی لە ملی ڕا بیگرە هەتا دەست و لاق و نینۆك و بەژنی، هەموویان کورتیلە بوون. هەمیشە "فیلینتا"یەکی ئەڵمانیی زۆر جوانی بە دەستەوە بوو. مووە زەردە مەیلەو خەنەیی‌یەکانی وەك چەقڵی پشتی ژووشك هەمیشە ببوونە نەشتەر.

ئادەم دەی‌توانی چەند ڕۆژان بێ‌ئەوەی دەم لە خۆراك بدا لە قوژبنێك دا بچێتە بۆسەوەو جووڵە نەکا.

شەش ساڵ پێشتر بوو کە بوو بە پیاوی عەلی‌سەفابەگ. پێشتر کەروێشك و کەو و قازو قولینگ و سوێسکەی ڕاو دەکردن و دەی‌بردن بۆ خان و ئاغاکانی دەشتی ئاناوارزاو لەو ڕێگایەوە گوزەرانی خۆی بەڕێوە دەبرد. کاری هەر ئەمە بوو. ساڵ دوازدە مانگ لە دەشتی ئاناوارزا دەخولایەوە. باران و قوڕو شەوو ڕۆژ بۆ وی فەرقیان نەبوو. باڵندەی سەیرو نایابی دەگرتن و بۆ عەلی‌سەفابەگی دەبردن. عەلی‌سەفابەگیش هەرچەندی پیاوێکی چرووك و پارەپیس بوو، بە دیتنی ئەو باڵندە سەیرو سەمەرانە کە ئادەم بۆی دێنان، خۆشحاڵ دەبوو و سەری کیسەکەی دەکردەوە.

ڕۆژێکیان ئادەم لە حاڵێك دا چەند دانە لەو باڵندە سەیرانەی پێ بوو، هاتە مەزراکەی عەلی‌سەفابەگ. تووکی ئەو باڵندانە شینێکی مەیلەو سەوز بوو. دەندووك و لاقیان زۆر باریك و درێژ بوو. عەلی‌سەفا بە دیتنی ئەو باڵندە جوانانە کە تا ئەو ڕۆژە نەی‌دیبوون زۆر خۆشحاڵ بوو و گوتی:

"بریا یەکێکیان زیندوو بایە."

بانگی شێوان بوو. ئادەم تفەنگەکەی لەسەر شانی داناو چوو بۆ ئاکچاساز. بەیانی وەختێك تاریك و ڕوونی دەهاتەوە، یەکێك لەو باڵندانەی لە بن هەنگڵی‌دا بوو. باڵندەکە لە بن هەنگڵی ئادەم دا ئەوەندە بە ڕەحەتی خەوتبوو، دەت گوت لە هێلانەی خۆی دایە. چاوەکانی وەك یاقووت سوور دەچوون و سەریشی نەخشین بوو. لەو ڕۆژە بەدواوە ئادەم لە مەزرای عەلی‌سەفابەگ دا مایەوە.

نە ئادەم بە عەلی‌سەفابەگی گوت:"ئەمن دەمەوێ لەلای تۆ بمێنمەوە، ڕازی یان نا؟" و نە عەلی سەفابەگیش بەوی گوت:"ئەمن لێرە پێویستیم بە تۆ هەیە، لە لای من بمێنەوە." ئادەم لە کێڵگەی عەلی‌سەفادا مایەوە. دەت گوت دەرکەزایەکە هەر لەوێ لە دایك بووەو هەر لەوێش گەورە بووە. لە پشت خانووبەرە ئاغایانەکەی کێڵگەوە کەوێلێك کە دوو ژووری هەبوون، بەتاڵ ببوو. ئادەم هەروەك بۆخۆی دروستی کردبێ، دەسبەجێ چوو تێی دا دانیشت و لە دێی دا مایەوە. چەند مانگ دواتریش بە خۆی و ژنێکەوە سەروکەللەی پەیدا بوو. ژنەکە لەگەڵ خۆی دەت گوت سێوێکن لەتت کردوون. ڕاست وەك خۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کورتەبالا بوو. ژنێك بوو بێدەنگ و چاوڕەش و چاوزەق. ژنێك بوو دەت گوت هەمیشە لە خەودا بە ڕێگادا دەڕواو ئادەم یەکجار زۆری ئەو ژنە خۆش دەویست.

بەم جۆرە ئادەم بوو بە یەکێك لە باوەڕپێکراوترین پیاوەکانی عەلیسەفابەگ. عەلیسەفابەگ دژوارترین ئەرکەکانی بە ئادەم دەسپارد. لە پێك هێنانی ترس و سام لە دڵی جووتیارەکان دا بگرە هەتا هێرش بۆ سەر دێهات و چەتەیی و ناردنی پەیام و وەڵام.

ئادەمیش وەڵامی ئەم متمانەیەی ئاغای زۆر بە باشی دەدایەوەو هەر کارێکی پێی سپێرابا بە رووسووری ئەنجامی دەدا. زۆری پێ نەچوو کە ئادەمی راوچی بوو بە بەڵای گیانی خەڵکی دێهاتی دەشتی ئاناوارزا, و لەنێو ئەو دێیانەش دا گوندێك کە لە هەمووان زیاتر داری دەستی ئادەمی وێکەوتبوو و لە دەستانی هەراسان و جاڕز ببوو, گوندی وایوای بوو.

فیلینتایەکی زۆر جوانی ئەڵمانیی بە دەستەوە بوو. گوللەی بە خەسار نەدەدا. تفەنگەکەی بە قەد ژنەکەی خۆش دەویست و مووە زەردە مەیلەو خەنەییەکانی وەك نەشتەر وابوون.

ئەم رۆژانە ئادەم زۆر قەڵس و قۆڵ بوو. چەندین رۆژ بوو بە دوای ئەسپی خەنەیی دا دەگەڕا. بەڵام لەو ماوەیەدا نەیتوانیبوو ئەوەندە لە ئەسپەکە نیزیك بێتەوە کە تفەنگی بگاتێ. ئەم ئەسپە دەت گوت هەزار چاو و هەزار گوێی هەیە. چووکترین جموجۆڵ و تارمایی لە دوورەوە دەدی و بەسپایی‌ترین دەنگی لە دوورەوە دەبیست. ماوەیەکی زۆر بوو لەنێو پۆلە جەگەنێك دا خۆی حەشار دابوو, بەو هیوایە کە ئەسپەکە بەوێ دا تێپەڕێ. بەڵام ئەسپ نە دەهات و نە دەچوو و نە دەردەکەوت. ئادەم خووی بەم جۆرە مەسەلانەوە گرتبوو, بە حەوسەلە بوو, دەیتوانی پێنج رۆژ, حەوتوویەك و تەنانەت دە رۆژیش لەنێو ئەو جەگەنەدا چاوەڕێ بێ. بەڵام ئەم ئەسپە سەبرو سیکەدانەی پێ نەهێشتبوو.

لەدەشتێ دوو جار تووشی ئەسپەکە بوو, بەڵام هەردووجارەکە پێش ئەوەی تفەنگەکەی لەشانی قایم کا, ئەسپەکە ون بوو. چیی ببوو, بۆ کوێ رۆیشتبوو؟ غەیب بوونی ئەسپەکە, ئەویش لە چاوتروکاندنێك دا ئەو گومانەی بۆ ئادەم پێك دێنا کە دەبێ نهێنی‌یەك لە کاری ئەم ئەسپەدا هەبێ. ئەم ئەسپە شتێکی نائاسایی بوو. تەنانەت ئەخلاقی بنیادەمیشی نەبوو, بەڵکوو بوونەوەرێکی ئەفسووناوی بوو, ... شتێك بوو وەك جندو پەری" شتێکی جادوویی... بەرە بەرە ترس هەڵی گرت.

لای نیوەشەوێ گوێی لە دەنگی ئەسپێك بوو کە لە نێو قامیشەکان هاتە دەرێ. لە دوور تارمایی ئەسپەکەی دی کە خەریك بوو لە تۆپراخ تەپە وەسەر دەکەوت. دووبارە گەڕایەوە قامیشەڵانەکە. چەندین شەو بوو خەو نەچووبووە چاوەکانی. هەر کە سەری وەسەر بنەقامیشێك کرد دەسبەجێ خەوی لێکەوت.

خەریك بوو هەتاو بکەوێ, وەخەبەر هات. مژێکی وەك هەور لەسەر ئاکچاساز راوەستابوو و ئاناوارزا لە پشت پەردەی مژەکەوە بە حاڵ و باڵ دیار بوو. ئەو مژەی بەسەر زەوی دا کێشرابوو, بەرە بەرە ئەستوورترو قورس تر دەبوو. هەر کە ئادەم لە قامیشەڵان وەدەرکەوت, شتێکی دی کە پێی وابوو چاوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رەشکەو پێشکە دەکا. کەمێك لەولای خۆی ئەسپەکە لەسەر تەپۆلکەیەکی چووکەڵە لەنێو تەم و مژێکی خەست دا راوەستابوو و چۆرتەی لە خۆی بڕیبوو. لەنێو ئەو مژە ئەستوورەدا جار جار دەردەکەوت و جار جار ون دەبووەوە. دڵی داخورپا. یەکەم جار بوو ئەسپەکە ئەوەندەی لێ نیزیك بێ کە تفەنگی بگاتێ. دەسبەجێ تفەنگەکەی راست کردەوە، سێرەی لێگرت و دەستی لێکێشا. دەنگی ویزەی گوللە بەرز بووەوە و دەمەساتێك هەموو شتێك لە پشت پەردەی مژەوە ون بوو. ئادەم غاری دایە ئەو تەپۆلکەیە کە ئەسپەکەی لەسەر راوەستابوو: تاوێك دواتر چاوی لە پەلەقاژەی ئەسپەکە دەبێ. پاش ئەوەی هەر لەوێ ئەسپەکەی سەربڕی، دەیباتە لای عەلیسەفابەگ و دەڵێ: "ئاغا! عومری دوژمنانت، عومری گوندی وایوایش هەروەك عومری ئەم ئەسپە کورت بێ!" و ئاغاش بۆی تێهەڵدێنێتەوە. ئاغا لە زەوییەوە بگرە تا پووڵ و سامان و دارایی هەموو شتێکی دەداتێ. دەبێ پازدە هەزار میتر زەوی لە ئاغا وەرگرێ. نایدا؟ دەیدا؟ بۆ دەبێ نەیدا؟" وەختێك گەیشتە سەر تەپۆلکەکە، بەسەر هەواری خاڵی دا کەوت! ئەسپ لە دووری بەسەر بەستێنێ دا بەرەو بەردەڵانەکانی ئاناوارزا دەیکوتا. ئەوەندە خێرا لینگی دەدا کەبەرزگی لەزەوی دەخشا. ئادەم هەر لەوێ وشك بوو. چەند لەحزەیەك تەماشای ئەو ئەسپەی کرد کە وەك لافاو بە بەستێنێ دا تێدەپەڕی. ئەسپ بەجۆرێك لینگی دەدا کە دەت گوت باڵی گرتوە. مژەکەش وردە وردە لادەچوو. ئادەم ئەوەندە چاوی دە دووی ئەسپەکە نا هەتا لەبن گابەردەکانی ئاناوارزا بوو بە نوختەیەکی رەشی چووکەڵە. وەختێك ئەسپەکەی لەبەر چاو ون بوو، هەر لەوێ لەسەر تەپۆلکەکە چۆکی دادا. ددانی لەسەر یەك رۆگرتن. لە داخان شێت بوو. ئەمجار ترسی سوار بوو. بیری کردەوە: "نەکا ئەم ئەسپە حیسابێکی هەبێ؟ نەکا جندو پەری بێ و چووبێتە کەوڵی ئەسپەوە؟ ئەمە شتێکی نائاسایییە کە ئادەم لەو نیزیکەوە ئەسپێك نەنگێوێ، چارە نیە دەبێ ئەسپێك پەیدا بکەم کە هەر نەبێ بە قەد ئەسپی خەنەیی توند بێ. پاشان بە سواری وی وەدوای دەکەوم و هەر کە نیزیکی بوومەوە بە تفەنگ لێی دەدەم. ئەگینا بە هیچ فێلێك ئەم ئەسپە ناکوژرێ. دەبێ بچمەوە لای بەگ، ئەسپێکی توندڕەوی لێوەرگرم. بەڵام بەڕاستی چۆن ئاغام تێبگەیەنم کە نەم توانیوە ئەسپێك بەو زەلامییەوە بنگێوم؟ هیچ رێگای دیکەم نین..."

بەرە پێی ئادەم هەڵمسابوون. زییەگەرمێنی پانتۆڵەکەی لە ئەژنۆیانی بەرەژێر لەت و پەت کردبوو. دەلینگی پانتۆڵەکەی ریشاڵ ریشاڵ و سەروچاوی بە دڕك و داڵ خوێناوی بوون.

بە بێوازی بەرەو کێڵگە وەڕێ کەوت. کە گەیشتە ماڵە ئاغاوەتییەکە، عەلی سەفابەگ تازە لە خەو هەستابوو، خەریك بوو لە پێشخانەکەدا بە ئاوێك کە کچێکی جحێڵ بەمەسینە لە دەستی دەکرد، دەست و چاوی دەشوتن. ئادەم دوورتر راوەستاو لە جێی خۆی چەقی بۆ ئەوەی ئاغا خۆی بیبینێ و بپرسێ کە: "باشە، ئادەم! چ باس، چ خەبەر!" بەڵام ئاغا ئەوی نەدی. پاش ئەوەی دەست و چاوی بە خاولی وشك کردنەوە، چووە ساڵۆنەکە. ئادەم بە دوای دا رۆیشت، لە پلیکانەکان وەسەر کەوت و هەر لەوێ لەسەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پلیکانەکان راوەستا. بەگ لەسەر مێزێکی درێژ دانیشتبوو، خەریك بوو لەگەڵ چەند کەسی دیکە بەرچایی دەخوارد. وەختێك ئادەمی لەسەر پلیکانەکان دی، بانگی کرد:

"بۆ لەوێ راوەستاوی ئادەم! وەرە ژووریٚ بزانم."

ئادەم بێ ئەوەی تەماشای چاوی ئاغا بکا، چووە لای مێزەکە. بەگ کە هەستی بە داستانی ئەسپەکە کردبوو، رووی کردە دەوروبەرەکەی و گوتی:

"ئەو میرشکارەی باسم دەکرد ئەمەیە، نە باڵندەی لە دەست دەردەچێ و نە پێڕۆ. بەڵام ئێستا لە چاوانی دا دەخوێنمەوە کە ئادەم، ئەم سەردەستەی راوچییانە نەیتوانیوە ئەسپەکە بکوژێ. ئادەم بڵێ بزانم چۆن بوو کە نەت توانی بیکوژی؟"

ئادەم سەری هەڵبڕی. فرمێسك لە چاوانی دا قەتیس مابوو و بۆ هاتنەخوار لە بیانوویەك بەند بوو. بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

"ئەو ئەسپە هەزار چاوو هەزار گوێی هەیە. ئەسپێکی سەیرە. دەبێتە باو شنەی دێ، دەبێتە مەلی ئاسمان و دەفڕێ. تەنیا جارێك لێی نیزیك بوومەوە، ئەو جارەش ئەو بە پێی خۆی هات. تفەنگم هاویشتێ، هەموو شتێك بەسەر یەك دا کەوت. گوتم لێم دا. بەڵام دوژمن لەماڵێت نائومێد بێ ئاغا" لەپڕ دیتم، چەندین فرسەقم لێ دوورەو خەریکە دەچێتە لای ئاناوارزا. ئەمن سەر لە کاری ئەو ئەسپە دەرناکەم. بەگ! پێم وایە لە جێ دا ئەو ئەسپ نیە."

عەلیسەفابەگ هەناسەیەکی بەژانی هەڵکێشاو گوتی:

"ئەو، ئەسپە ئادەم. ئەسپە. بەڵام لە بنیادەمیش ئاقڵترە."

"بەگ! ئەگەر ئەو ئەسپ بێ، ئەگەر سیحرو جادوو نەبێ، ئەگەر جندو پەری نەبێ کە هاتبێتە کەولی ئەسپەوە، دڵنیابە کە رۆژێك هەر دەیکوژم."

بەگ لە جیاتی وەڵام دانەوە لەگەڵ برادەرانی کە لەسەر مێز دانیشتبوون، قاقا دەستی کرد بە پێکەنین و سەرەنجام گوتی:

"چت لێقەوماوە ئادەم! ئەو ئەسپە بە جارێك سەری لێشێواندووی، شپرزەی کردووی."

ئادەم وەڵامی دایەوە:

"دەردی داومێ. ئەو ئەسپە جندو پەر..."

بەگ قسەکەی پێ بڕی و گوتی:

"نا ئادەم."

"بەگ! گوللە نایگرێتەوە."

"ئادەم، ئەو ئەسپێکی چالاکە. ئەم جۆرە ئەسپانە بە ئاسانی وەبەر نایەن."

ئادەم دیسان سەری داخست و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەگ! ئەسپێکم وێ دە کە بتوانم بە سواری ئەو وەدوای کەوم. بەڵکوو بە گیری بێنم..."

"بچۆ تەویلەی, هەرکامێکیانت بە دڵ بوو هەڵیگرە. بەڵام دڵم ئاو ناخواتەوە. ئەو ئەسپە وا دەگیر ناکەوێ. دیسانیش مەیلی خۆتە."

ئادەم بە شەرمەزاری گەڕایەوە ماڵێ.

نەرمی و میهرەبانیی ئاغا زیاتری شپرزە کردبوو. دیارە راوێژەکەی نەختێك گاڵتە پێکردنیشی لەگەڵ بوو. کەوایە بە سواری ئەسپیش ئەم بەرازە دەگیر ناکەوێ؟" نا, نا. ئەوە ئەسپ نیە پەرییە. ئەگەر جندو پەری نەبێ... ئاغام باوەڕی بە جندو پەری نیە... ئەگەر ئەو ئەسپە سیحرو جادوو نەبێ... سیحرو جادوو..."

لە تەویلەی دا ئەسپێکی بین درێژو زەلامی بۆرە هەبوو. دەبێ بە سواریی ئەو وەدوای ئەسپی خەنەیی بکەوێ. نەحلەتی خوا لەو ئەسپە خەنەییە...

ترسی ئەو ئەسپە خەنەییە لە دڵی دا جێگیر ببوو. ئەو ئەسپە تەنیا بوونەوەری ئەم جیهانە بوو کە ئەو دەیەویست تفەنگی لێداو نەیدەتوانی لێی بدا.

ئەو شەوە هەتا بەیانی نەخەوت. یەك قسەشی لەگەڵ ژنەکەی نەکرد. لە جێدا ژنەکەشی لەو جۆرە وەختانەدا قەتی هیچ لێنەدەپرسی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ریشی ڕەش و تێك ئاڵقاوی مەلافەرهاد دەستی بە لەرزین کرد. سێبەری خەفەتێکی قووڵ بە چاوە گەشەکانی دا تێپەڕی. ڕوخساری جوان و کزەلۆکەی کزترو ماسوولکەکانی دەم و چاوی گرژ بوون. ڕوخساری پڕ گنج و لۆنجی وەسمانەزلەش بە ئازارو داگیرساو بوو. حەسەنی یۆبازئۆغلی لەوسەری گوندی نارلیقشلا لەکەوێلێك دا نیشتەجێ ببوو. کەوێلێك بوو نیوە وێران بە چەپەری شەق و شڕو بێکەڵکەوە. بانەکەشی بە قامیش داپۆشرابوو, تێك تەپیبوو.

کەل و پەلی نێو ماڵەکەی بریتی بوو لە ئاوخۆرەوەیەکی دار, دەستێك نوێن, سێچوار دەوریی مس و مەنجەڵێك. هەرسێ منداڵەکەی نەخۆش کەوتبوون, لە سووچێکی کەوێڵەکە لەسەر کوتە حەسیرێك دەیان ناڵاند. حەسەنی یۆبازئۆغلی بۆخۆشی لەڕو لاواز و شکاوەوە بوو, بە جارێك تواوبووەوە. برینەکانی دەست و دەم و چاوی قووڵتر ببوون. حەسەن دیسان وەك جاران دەم بە پێکەنین بوو و دەیەویست وا نیشان بدا کە لە وەزعی تازەی ڕازییە. بەڵام ژنەکەی کە نەیتوانیبوو خوو بەو ماڵە نیوە وێرانەیەوە بگرێ, وەك ماتەمێکی سەرلێشێواو لەنێو کەوێڵەکەدا دەهات و دەچوو و بە هیچ جۆر نەیدەتوانی پێشهاتی سووتمانەکە لەبیر بەرێتەوە.

وەسمانەزلە کە کۆڵەگرووی لە ئەوکێ مابوو, بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

"ڕۆڵە حەسەن, لەگەڵ مەلافەرهاد هاتووینە لات کە لەمە زیاتر لە وڵاتی غەریبایەتی دا نەسووڕێیەوە. تەماشایەکی ئەم خانووە بکە کە تێی دا دانیشتووی. داهات و گوزەرانێکیشت نیە. بۆچی هاتوویە ئێرە, ئاوماڵەکانت چیان بۆ کردووی؟ لێرە بمێنی لە برسان دەمری. بینادەم ئەگەر بیهەوێ بژی, تەنانەت ئەگەر بیهەوێ بش مرێ, دیسان باشترە لەنێو خزم و قەومی خۆی دا بێ. هاتووین لەگەڵ خۆمانت بەرینەوە. لێرە عارەبانەیەك بەکرێ دەگرین, ژن و منداڵەکەتی تێداوێین و دەڕۆین."

حەسەن سەری بەردابووەوەو تەماشای مەلافەرهادو وەسمانەزلەی نەدەکرد. هیچ گۆڕانێك لە ڕوخساری دا بەدی نەدەکراو پیاو تێنەدەگەیشت بیر لە چی دەکاتەوە.

پاش وەسمانەزلە, مەلافەرهاد دەستی بە قسان کردو بە گوتنی ڕستەی:"حەسەن با پێکەوە بچینەوە" قسەکەی کورت کردەوە.

وەختێك حەسەن سەری هەڵبڕی, ڕوخساری نەدەناسرایەوە, چاوی پڕ لە فرمێسك بوون. وەك منداڵێکی بێپەنا دەچوو. گوتی:

"ئەمن ئیدی ناچمەوە ئەو دێیە."

وەسمانەزلە نەڕاندی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەچیەوە. بەخۆشیی خۆشت نەیەوە, وەك ولاغ بە راکێش راکێش دەت بەینەوە."

مەلافەرهاد پشتی قسەکەی وەسمانەزلەی گرت و گوتی:

"دەچیەوە یان بە زۆر بت بەینەوە؟"

حەسەن وەك منداڵێکی بەستەزمان دەستی لەبن هەنگڵی نان و گوتی:

"ناتوانم بێمەوە."

وەسمانەزلە گوتی:

"لەبارەی وەکیل باشیەوە نیگەران مەبە. وەکیل باشی لەنێو گوندی خۆمان گوللەیان لێدا. گوللەیەکی بەرازکوژیان لێخەسار کرد بە ئەستووراییی قامکێك. ئەویش بە دەمانچەی ساچمەزەنی دووسەدو پەنجا ساڵ لەمەوبەر. بەڵێ, شەوێ پەلاماری گوندەکەمانی دابوو کە لێیان دا. کڵاوەی ئەژنۆیان لەبەریەك هەڵوەشاند, کارێکیان بەسەر هێنا وەك گا دەیهۆڕاند.

ئێستا لە نەخۆشخانەی ئەدەنە بەرەو قیبلە کەوتوەو "یاقدوس, یاقدوس"یەتی. دەپرسی چۆن و بە چی ڕا دەزانم؟ تەنیا کەسێك وەختی بریندار بوون وەك گا دەهۆڕێنێ کە بە گوللەی بەرازکوژ لێی دەن و کڵاوەی ئەژنۆی لەبەر یەك هەڵتەکێنن. برووسکەمان بۆ مستەفا کەماڵ پاشاش لێدا, برووسکەیەکی جوان و رێك و پێك. ئەتۆ بڵێ مەلافەرهاد, بە دین و ئیمانت کە بەندەیەکی دیندارو نیزیکی خوای, تۆ پێی بڵێ عەریزەیەك کە فەتحی کووزان ئۆغڵی نووسیبووی چۆن بوو. توو دین و ئیمانت فەتحیبەگ پیاوێکی زانا نیە؟ لەگەڵ ئەوەی پیاوێکی باش و لەسەرەخۆیە, نووسراوەکەی لەسەر بەرد دابنێی کونی ناکا؟ فەتحیبەگ پیاوێکی لەسەرەخۆیە, بەڵام هەرچییەك بێ لە بنەماڵەی کووزان ئۆغڵیە. هەرچی لە مشکی بێ هەمبانەی دەبڕێ. بڵێ مەلا بڵێ, با حەسەن بزانێ چیی بۆ مستەفا کەماڵ پاشا نووسیوە. نووسیویەتی:"ئەتۆ کە دەڵێی نیشتمانم نەجات داوە, نەجات دان ئاوا دەبێ؟ ئەتۆ نیشتمانت نەجات دا هەتا جەندرمەکان و وەکیل باشیەکان و پاشماوەی دەرەبەگەکان بە شەو هێرش بکەنە سەر گوندەکانمان, دێیەکەمان وەبەر تفەنگان بدەن و دەستدرێژی بۆ سەر ماڵ و نامووسمان بکەن؟" ئەمانە کێ نووسیونی؟ کووزان ئۆغڵی چی دیکەی نووسیوە؟ نووسی کە:"زۆر ناشیرن و جێگای شەرمە کە حکوومەت پارێزگاری لە ئاغاکان بکاو دێهاتی وەبەر تفەنگان بدا. دەبێ رێگا چارەیەك بدۆزێتەوە." دەبینی چیی نووسیوە؟ دەزانی کێ نووسیویە؟ فەتحی کووزان ئۆغڵیبەگ نووسیویە! حەسەن وەرەوە. ئەتۆ کوڕە کوردێکی. بابیشت پیاوێکی ئازا بوو. جگە لەوەش ئەتۆ کوڕی شیعەیەکی. شیعەکان چاونەترسن. وەك گورگی لووتکە بەرزەکانن, گۆرانیی بەسۆزیان هەن, خەڵکی دنیا وەختێك گوێیان لە گۆرانیی تورکیی شیعەکان دەبێ, سەریان سوڕ دەمێنێ..."

وەسمانەزلە ئەوەندەی قسە کرد کە ئیدی پشووی لێبڕا. لەگەڵ قسەکانی تفی لە زاری دەردەپەڕی. پاشان داستانی کێوی قافی باس کرد. باسی شەوە نەمرەکەی کێوی قافی گێڕایەوە, باسی ئەو رێبوارە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناهومێدانەی کرد کە لە کێوی قاف سەریان لە دیواری شەو درابوو, ئەو نوورەی باس کرد کە وەك شمشێرێك تاریکایی کێوی قافی قەڵاشتەوە. و لە ئاخری دا پرسی:

"دەی, دەڵێی چی حەسەن!"

وەسمانەزلە شەلاڵی ئارەق بوو. دوگمەی کراسەکەی کردەوە. بە دەست ئارەقەی مووە درێژو سپی‌یە تەڕەکانی سنگی سڕی. قامکی دەستانی بۆترشی ئارەقیان گرت. پاشان دووبارە لەسەر قسەکانی ڕۆیشت:

"پێت وا نیە ئەو خوایەی یووسفی لە چاڵاوێ نەجات دا ڕۆژێکیش ئاوڕێك وەسەر ئێمە بداتەوە؟ هە. هە. ها. دەڵێی چی حەسەن!"

مەلافەرهاد قسەکەی لە وەسمانەزلە وەرگرت و درێژەی پێدا:

"ئەو خوایەی یووسفی لەچاڵاوێ نەجات دا, هەرگیز بەندەکانی خۆی لە تەنگانەدا ناهێڵێتەوە. حەتمەن ئێمە شتێك دەزانین کە پێت دەڵێین وەرەوە. وەسمانەزلە چیی پێ گوتی؟ لەبارەی ئەو ڕێبوارانەوە کە لە کێوی قاف ڕێیان لێ‌ون ببوو و سەریان لە دیواری شەو درابوو, و لە پاش دیواری ناهومێدی مابوونەوە. نە جێیەکیان هەبوو بۆی بچن و نە ڕێگای گەڕانەوەیان هەبوو. باشە, ئەتۆ پێت وایە لە هەل و مەرجێکی وادا تۆپەڵە نوورێك ناکەوێتە سەر ئەودیوارە تاریکە کە شمشێر کاری لێ‌نەدەکردو هەناسەی لە سنگی خەڵکی دا رادەگرت؟ مام وەسمانەزلە کە گەیوەتە ئەم تەمەنە, دەزانی ئەم نووره چ نوورێکەو ئیمان و باوەڕی بەو نووره هەیە... بۆباز ئۆغڵی با بەسەرهاتێکیشت بۆ بگێڕمەوە. سێ ڕێبوار بوون, سێ پیاو لە چۆل و دەشتێکی پان و بەرین دا... سەرگەردان و تینوو. لە تینووان خەریك بوو بمرن. ئەو سێ پیاوە لە تینووان بستێکیان زمان پێ دەرکێشرابوو... دەشتێك بوو کە لەوێ دا هەتاو نیازی ئاوابوونی نەبوو. لەو دەشتەدا کە تێی دا سەرگەردان بوون, لەنێو سەوزایی دا چاڵاوێك هەبوو کە ئاوێکی وەك دەنکی تەرزەی هەبوو, بەڵام ئەوان چاڵاوەکەیان پێ نەدەزانی. چاڵاوەکە لەم بەر بوو, ئەوان بەو بەر دا دەڕۆیشتن. لە پاشان لە نەکاو تەیرێکی سپی‌یان لە ئاسمان دا دی. یەکێك لەو ڕێبوارانە پیاوێك بوو وەك مام وەسمانەزلە ساردو گەرم چێشتوو. گوتی با بچینە ئەو بەرە کە تەیرەکەی پێدا دەڕوا. وەڕێ کەوتن. تەیرەکە ڕاستەڕێ دەچووە سەر ئاوەکە. پیاوە پیرەکە دەڵێ تەماشای باڵی ئەو تەیرە بکەن, ماندوویە, ئەویش خەریکە لە تینووان دەخنکێ. وەدوای تەیرەکە دەکەون, دەڕۆن دەگەنە سەوزایی سەر چاڵاوەکە. ئاوەکە دەخۆنەوەو لە مەرگ رزگار دەبن...

بەڵێ, مام وەسمانەزلە ئەو پیاوەیە کە تەیرە سپی‌یەکەی دیوە. هاتوە پێت دەڵێ تەیرەکە دەچێتە سەر چاڵاوەکە. ئەتۆ چیی جواب دەدەیەوە حەسەن؟ دێیەوە یان نا؟"

وەسمانەزلە لە حاڵێك دا لە خۆشی‌یان پێ‌دەکەنی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"مەلا، مەسەلی ئەو تەیرە سپی‌یە مەسەلێکی بەجێ بوو. ئیدی مەسەلی لەوە جوانتر نابینرێتەوە. بزانە حەسەن، تەیرە سپی‌یەکە باڵی گرتوون، بڕوانە حەسەن، بڕوانە شیعەی خۆم، تەیرە سپی‌یەکە خەریکە دەچێتە سەر ئاوی ژیان، لە گەڵمان وەرەوە بۆ دێی."

زۆریان قسە کرد. زۆریان شێرو رێوی هێنایەوە. بەڵام حەسەنی یۆبازئۆغلی خەراپ چاوترسێن ببوو. بە هیچ جۆرێک نەیان توانی بی‌هێننەوە. بە خەفەت و ناڕەحەتی‌یەوە کەوێڵە وێرانەکەی حەسەنی یۆبازئۆغلی‌یان بەجێ هێشت.

لە رێگا دا بێ‌ئەوەی قسەیەك بکەن، رکێف بە رکێفی یەکتر دەڕۆیشتن. لە خوار ئاناوارزاوە دەچوونە لای دوومای‌قەلا.

مەلافەرهاد دەی‌گوت:

"نایەنەوە، لەترسی گیانیان نایەنەوە. مام وەسمان، وەختێك ترسی گیان چووە کلێشەی کەسێکەوە ناکرێ چاوەڕوانیی هیچت لێی هەبێ."

وەسمانەزلە لە تەواوی رێگاکەدا بێ‌دەنگ بوو. هەر مەلافەرهاد قسەی دەکرد.

ئەو شەوە لە گوندی حاجی‌لار مانەوە. مەلافەرهاد یەك بین قسەی دەکردو وەسمانەزلە بێدەنگ بوو.

خەریك بوو کازیوە دەنگوت کە بەرەو دوومای قەڵا وەڕێ کەوتن. هەر کە لاقیان لە حاجی‌لار بردە دەرێ، مەلافەرهاد پرسی:

"مام وەسمان چتە؟ هەر بێ‌دەنگی."

"هەر بیر لەوە دەکەمەوە کە ئەتۆ لەکەنگێوە دەزانی ئەو تەیرە سپی‌یە لە ماڵێ منە."

"ئەتۆ بۆخۆت گوتت مام وەسمان."

"چۆنت دیت؟"

"نەم دیوە مام وەسمان. بەڵام ئەتۆ ئومێدت هەیە، ئەمنیش بە ئومێدم. کەوایە، ئەتۆ شتێك دەزانی؟"

"راستە مەلا، جا چ زانینێك!"

وەسمانەزلە لەبەر ئەوەی کە نەی‌دەتوانی ئەوەی لەدڵی دایە بە زمان بیڵێ زۆر ناڕەحەت بوو. دڵی نیگەران بوو. لەدڵی خۆی دا دەی‌گوت: بریا توانیبام. لەبەر ناڕەحەتی‌یان جینگڵی دەدان. گنجەکانی دەم و چاوی جار جار رێك دەهاتن و جاروباریش دەکرانەوە. تاوێك خۆشحاڵ دەبوو و ساتێك خەفەتبار. سەرەنجام گوتی:

"بەڵێ مەلا تەیرێکی سپی ئا...خ مەلا ئەویش چ تەیرێك! باڵندەیەك کە بۆیە دەبێ بی‌بینی، شەهێنی سپی."

پاشان لە قسەکەی خۆی پەژیوان بووەوە. ئەگەر مەلافەرهاد کەمێك بیری لە وشەی شەهێن کردبایەوە، بێ‌گومان لە مەسەلەکە حاڵی دەبوو و تێ‌دەگەیشت کە مەبەست لە تەیری سپی چ کەسێکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلافەرهاد لە خۆوە دووپاتی کردەوە:

"بۆیە دەبێ بیبینی."

وەسبەینێ ڕا گەیشتنە "ساریچام" دێیەکە لە شۆرەکاتێکی پڕ لە بەردەڵان دا هەڵکەوتبوو. خەڵکەکەی چەند کەوێڵی شەق و شکاویان لە قوڕو بەرد دروست کردبوو، تێیان دا دەژیان. هێندێکیان لە چادری مووین و هێندێکیشیان لە کەپری شەق و شڕ دا دانیشتبوون. دێهاتییەکان بە ڕوویەکی خۆشەوە پێشوازییان لێکردن. هەموویان ڕەش و ڕووت بوون، هەموویان هێندە کز بوون تەنیا چنگێك ئێسك و پێستیان لێمابووەوە. منداڵەکانیان لێکرا نۆبەتێیان بوو.

وەسمانەزلە وەختێك کۆنە ئاوماڵەکانی خۆی لەو ڕۆژرەشییەدا دی، کوڵی هەستا. نەیتوانی پێشی فرمێسکی خۆی بگرێ. مەلافەرهادیش هەر زۆر پەشێو و ناڕەحەت بوو.

وەسمانەزلە کە تۆزێك بەسەر خۆی دا زاڵ ببووەوە، یەکسەر دەستی بە قسان کرد:

"ئەمن وەختێك باسی حاڵ و گوزەرانی ئێوەم بیست ئاورم تێبەربوو. مەلافەرهاد، ئەو پیاوە باشەم لەگەڵ خۆم هێنا کە ئێوە لەگەڵ خۆمان بەرینەوە دێی خۆمان."

هەتا دەمەساتێك کەس دەنگی لەبەر دەرنەهات. سەرەنجام عبدالرحمن گوتی:

"بۆچی هاتوون ئێمە لەگەڵ خۆتان بەرنەوە. بێینەوە خانووەکانمان؟ چما ئاوریان تێبەرنەدان؟ بێینەوە سەر کەردو کێڵمان، چما وێرانیان نەکردن؟ چما کچەکانمانیان هەڵنەگرتن؟ چما حەیوانەکانمانیان سەر نەبڕین؟ چما کەس و کارمانیان نەکوشت؟ وەسمانەزلە! لەو دێیە چیمان ماوە هەتا لەگەڵتان بێینەوە؟ لەو دێیە چ گۆڕاوە کە دەتانەوێ ئێمە لەگەڵ خۆتان بەرنەوە؟ عەلیسەفا مردوە؟ ناکا بیهەوێ لەگەڵمان ببێ بە برا؟ حکوومەت لایەنی ئێمەی گرتوە؟ حەمەدۆك هاتوەتەوە؟ چ گۆڕاوە وەسمانەزلە چ گۆڕاوە؟ کە نیازت هەیە ئێمە لەگەڵ خۆت بەریەوە؟"

بە بیستنی ناوی حەمەدۆك گوتی...ئا...خ و ڕاست لەو لەحزەیەدا چاوی لە چاوی مەلافەرهاد هەڵئەنگووت. چاو لێك کردنەکەیان بەمانا بوو. دیسان دڵی وەسمانەزلە کەوتە لێدان: "پێی بڵێم؟"

وەسمانەزلە زۆری قسەکرد، لەبەریان پاڕایەوە، هەڕەشەی کرد، بۆڵاندی، ڕێگە چارەی نیشان دان، بە قوربان و سەدەقەیان بوو، باسی ئەو نوورەی کرد کە دیواری تاریکایی شەق کرد، داستانی کێوی قافی چەند جار، هەر جارەی بە جۆرێك بۆ گێڕانەوە، بەسەرهاتی تەیرە سپییەکەی بە شاخ و باڵەوە بۆ باس کردن و زۆر مەسەلی دیکەشی هێنانەوە.

ئەمجار مەلافەرهاد دەستی بە قسە کردو گێڕایەوە کە چۆن وەکیل باشی وەختی هێرش بۆ سەر ئاوایی بریندار بووەو تازەش ناگەڕێتەوە مەخفەر. هێندێك مەسەلی دیکەشی هێنانەوە. مەلافەرهاد "مەولوودی خوێنەوە" بوو. دەنگێکی زۆر خۆشی هەبوو. دەنگی ئەوەندە بەسۆز بوو کە گوێگرەکانی دێنایە گریان. مەلا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەو دەنگە خۆشەی چەند ئایەتێکی قورئانی بە عەرەبی خوێندن و پاشان بۆی لێك دانەوە. نێوەرۆکی ئایەتەکان پشتیوانیی لەگەڕانەوەی جووتیارەکان بۆ سەر زەوییەکانیان دەکرد.

هەتا ئێوارێ زۆریان هەوڵ دا نەیان توانی دێهاتییەکان رازی بکەن کە بگەڕێنەوە وایوای. شێویان هێنا. وەسمانەزلە لە کاتێك دا حازر نەبوو نانی وان بخوا, نەڕاندی:

"نەحلەت لە پیاوی وەك ئێوە."

هەموو ئازای لەشی لە رقان دەلەرزی. روخساری وەك کاغەز سپی ببوو. مەلافەرهاد هەولی دەدا ئارامی بکاتەوە, دەترسان لە رقان خوێنی راوەستێ. پاش ئەوەی نەختێك وەسمانەزلەی ئارام کردەوە, سواری ئەسپەکەی کردەوە, بۆخۆشی سوار بوو. پاشان ئەسپەکەی بۆ لای ئەو دێهاتییانە کە لە رق هەستانی مام وەسمان سەریان سوڕمابوو, لێخوڕی و بە دەنگێکی ئارام و بەسپایی لە کاتێك دا لەسەر هەموو وشەیەك رادەوەستا, گوتی:

"ئێوە تووشی نەحلەتی خوا بوون. ئەوە پێتان دەڵێم تووشی بەڵای خواش دەبن. لێرە بن و لەنێو ئەو بەردەڵانە بێ ئاو و گیایەدا سەقەت بن, لێرە بن هەتا سەقەت دەبن. ئێوە وایوایتان وێران کرد."

تاریکەشەو بوو. لە تاریکایی دا ئەسپیان لێدەخوڕی و هەتا نیوەشەوێ بێدەنگ و رکێف بە رکێف لێیان خوڕی. وەسمانەزلە هەر لە فکری ئەوەدابوو کە داخوا مەلافەرهاد ئاگای لە هاتنەوەی حەمەدۆك هەیە یان نا. فکری دەکردەوە:"ئەگەر نەیزانیبا هاتوەتەوە, مومکین نەبوو ئەوەندەی هیواو هومێد هەبێ." و بەم جۆرە هەستی متمانەی خۆی دەرهەقی مەلافەرهاد بەهێزتر دەکرد. نەختێك دواتر لە بڕیارەکەی پەژیوان بووەوەو لە دڵی خۆی دا گوتی:"بنیادەم شیری خاوی خواردوە, ناکرێ متمانەی پێ بکەی." دەهاتە سەر زمانی و دووبارە پەژیوان دەبووەوە. سەرەنجام کە خۆی پێ رانەگیرا, گوتی:

"حەمەدۆك..."و بێدەنگ بوو. مەلافەرهاد هاتە نێو قسەکەی و گوتی:"حەمەدۆك چیی بەسەر هاتوە؟"

وەسمانەزلە پاش ساتێك دوودڵی گوتی:

"مەلافەرهاد..." و دیسان بێدەنگ بوو. دووبارە گوتی:

"مەلافەرهاد... بەڕاستی ئەم مەلافەرهادە کێیە, لە کوێ ڕا هاتوە, چ کارەیە؟ ژنی لە وایوای هێناوە. کچی یەکێك لە قەوم و خوێشەکانی هێناوە, بەڵام کێیە؟ جێی باوەڕە؟ چاوی راستە نابێ متمانە بە چاوی چەپە بکا. مەلافەرهاد!"

"فەرموو مام وەسمان."

"مەلافەرهاد دەڵێم ئەگەر ئێستا حەمەدۆك مابایە..."

"مام وەسمان! یانی دەڵێی حەمەدۆك مردوە؟"

"قسان دەکەین, ئەگەر حەمەدۆك وەك جاران لە چیاکان بووایە, ئەتۆ پێت وایە یاریدەی نەدەداین؟"

مەلافەرهاد بە باوەڕێکی قایمەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دیاره کە یاریدەی دەداین. ئەو کوڕێکی پاك و شەریف و ئازایە."

وەسمانەزلە گوتی:

"بریا لەم هەل و مەرجەدا حەمەدۆك لە چیاكان بووایە, یان ئەگەر لە بەین نەچووبێ لـە لای ئێمـە بووایـە. بە باوەڕی تۆ ئەودەم بۆ ئێمە نەدەبووە ئەو تۆپەڵە نوورە کە کەوتە نێو تاریکایی؟"

"بۆچی, دەبوو."

"یان وەك تەیرە سپیەکە؟"

"ئەم جۆرە ئینسانانە راست وەك ئەو تەیرە سپیەن. ئەمانە کاریان هەر ئەوەیە. دیتـت چـۆنی کـالایجی کوشت" دیتت چۆن بە کوشتنی وی عەلیسەفابەگی تەزاند؟ وانەبوو؟"

وەسمانەزلە گوتی:

"بریا حەمەدۆك پەیدا بایەوە. جارێکی دیکە بە چاکی ژیانی لە عەلیسەفابەگ تاڵ دەکرد, بە جۆرێـك کـە ئیدی نەتوانێ راست بێتەوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"خانووەکەیان دا بە سەیران قیز. بەڵایەك کە بەسەر وی هات، خوا بەسەر دوژمنی کەسی نەهێنێ. ماڵەکە چۆنە؟" حەزی دەکرد بچێ و ئەو خانووە لە نزیکەوە ببینێ. زەوییەکە چۆن زەوییەك بوو؟ لە کوێی ئاوەدانی بوو؟ مەزراکە عەلی سەفابەگ زەوتی کردبوو. عەلی سەفا چ جۆرە پیاوێکە، چیی دەوێ؟ ئەم هەموو زەوییەی بۆ چیە؟

چما نیازی هەیە لە دەشتی ئاناوارزا پاشایەتی بکا؟ وەسمانەزلە دەی گوت لە ژوور بەردەڵانەکانی ئاناوارزاوە قەڵایەك هەیە کە جێگای ئیمپراتۆرەکانی ئەرمەنی بووە. ئەودەم سەرانسەری چوکووراوا لەژێر فەرمانڕەوایی ئیمپراتۆرانی ئەرمەنی دا بەڕێوە دەچوو. داخوا عەلیسەفابەگیش دەیەوێ ئیمپراتۆرییەکی وا دامەزرێنێ؟ عەلیسەفابەگی زاڵم و بێئینساف کاری وای کرد کە لە ئینسانەتی بەدوور بوو. حکوومەتیش پشتیوانیی لەو دەکرد. وەسمانەزلە سێ شەو و سێ ڕۆژان چۆکی بە چۆکی حەمەدۆکەوە دابوو و لەبارەی خان و ئاغاکانی چوکووراواوە زۆر شتی بۆ باس کردبوو. دیارە حەمەدۆك بۆخۆی هەمووی دەزانین، بەڵام وەسمانەزلە لە سیرێ هەتا پیوازێ هەموو شتێکی بۆ شی کردبووەوە. ئەو ئێستا بە باشی لە هەموو شتێك خەبەردار بوو و هەمووی هەست پێدەکرد و ڕۆژ بەرۆژ ڕق و قینی دەرهەق بە ئاغاکان زیاتر دەبوو. ئەوان هەموویان یەك بە یەك لە عەبدیخان خراپتر بوون. هەر ئەم عەلیسەفابەگە. بە بیستنی ئەم ناوە هەموو مووی لەشی لەبەر بێزاری دەبوونە نەشتەر. هەموو ئاغاکان لەبنیڕا لەگەڵ وی دوژمن بوون. هەر ئەم عەلیسەفابەگە بوو کە عەبدیخانی لەبنباڵی خۆی گرتبوو. ئەمانە، ئەم خان و ئاغایانە، هەرچەندیش پێکەوە دوژمن بن، هەر بەو ئەندازەیە هاوپێوەندییان پێکەوە هەیە.

مردنی عەبدیخان شێتی کردبوون. چەندین دەستەی چەکداریان پێك هێنابوون و چیای گەورەی تووڕووس کون بە کون و دێ بە دێ گەڕابوون. ئەگەر نەیتوانیبا ڕابکا، بێگومان دەیان کوشت. هەزاران لادێییو سەدان جەندرمە لەکێوو بەندەنان بەدوای حەمەدەزلەو حاجی دۆران و چەتە دورمووش دا نەدەگەڕان، بەڵکوو شتێکی ئەوانی گەیاندبووە سنووری شێت بوون، ئەوە بوو کە دەستیان بە حەمەدۆك ڕانەدەگەیشت. چووبایە هەرکوێیەك سەرەنجام دەیان دیتەوەو دەیان کوشت. چونکە ئەو، عەبدیخانی نەکوشتبوو، بەڵکوو هەموو ئاغاکانی کوشتبوون. لە ڕاستی دا ئەو لە قالبی عەبدیخان دا هەموو ئاغاکانی کوشتبوون، هەربۆیەش ئەوان هەرگیز لێی خۆش نەدەبوون.

بۆچی لەگەڵ ئەو هەموو زوڵمەی عەلیسەفابەگ لە دێهاتییەکانی کردبوو، یەکێك لەوان ڕاست نەدەبووەوە گوللەیەکی دە زاری کا؟ هەموویان چاوترسێن ببوون؟ ئەو ڕۆژانە زیاتر لە نیوەی خەڵکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چوکووراوا لە ژێر تەوژمی زوڵم و زۆر دا باریان کردبوو و لە دەشتەکان دا بۆ بستە عەرزێك دەگەڕان کە لەسەری بژین. نیوەی زیاتری گوندی وایوای چۆل ببوو.

بە جۆرێك چاویان لە عەلیسەفابەگ ترسابوو کە دوور نەبوو رۆژێك بەیانی کە چاوت هەڵدێنا، دیتبات هەمووان دێیەکەیان چۆل کردوەو رۆیشتوون. دێهاتییە سام گرتووەکان لە بیری راکردن دا بوون و وەسمانەزلە تێمابوو کە چۆن پێشی راکردنی جووتیارەکان بگرێ. وەسمانەزلە لەبارەی گوندی "ئاك مەزار"، "ئیدریس بەگ"ەوە کە بۆخۆی خەڵکی وێ بوو، دەیگێڕایەوەو دەیگوت:"سەربردەی ئیدریس بەگ دڵی ئینسانی بۆ دەبرژێ. هۆی هەموو بەدبەختییەکانی وی خانێك بوو بە ناوی "عارف صائم بەگ" کە لە دۆستانی نیزیکی مستەفاکەماڵ پاشا بوو، تەنانەت ترۆمبیلیشی هەبوو. لەرێگا خاکییەکانی ئاناوارزادا هەمیشە بە ترۆمبیل هاتوچۆی دەکرد. حەمەد تا ئێستا ترۆمبیلی نەدیبوو. زۆر تامەزرۆی دیتنی بوو. لە سەرانسەری چوکووراوادا تەنیا یەك کەس ترۆمبیلی هەبوو، ئەویش عارف بەگ بوو. دێهاتییەکان و ئاغاکان هەموویان حیسابیان بۆ عارف بەگ دەکرد. عەلیسەفابەگیش زۆری لێدەترسا.

لە حاڵێك دا حەمەد لە سووچێکی کەوێڵە تاریکەکەدا تفەنگ لەسەر کۆش دانیشتبوو، ئەو فکرە تێکەڵ پێکەڵ و شێواوانەی بەمێشك دا رادەبووردن.

بە قەڵشتی پەنجەرە دارینە پێوەدراوەکەی هۆدەکەدا جادەیەکی باریکی تیشك راکشابوو، کە هەتا سەر خاکی نێو هۆدەکە درێژەی هەبوو. لەم جادە تیشکییەدا هەزاران وردیلەی درەوشاوەی تۆزوخۆڵ لە جووڵان دا بوون. حەمەد چەندین جار دەستی لەبەر ئەو تیشکە راگرت، ئەو دەستەی لەنێو تیشکەکە بوو گەورەترو بەهێزتر دیار بوو. هەستێکی سەیری بۆ پەیدا بوو، بەرە بەرە ترس و ناهومێدیی دێهاتییەکان کاری دەکردە سەر ئەویش و هێندەی نەمابوو ئەویش وەك جووتیارەکان سەر لە دیواری تاریکایی بدا.

حەمەدۆك دوو جار لە قەڵشتی دەرگاوە مەلافەرهادی دیبوو. هیچ وەك مەلایان نەدەچوو. ریشێکی تێك ئاڵقاوی وەك عەبەنووسی رەش، کاکۆڵێکی رەشی بادراوو چاوێکی رەشی وەك گڕی ئاگر تروسکەداری هەبوون. ئەو بەو لووتە قەپۆز بەرانییەیەوە وەك پیاوێکی جێگای متمانە دەهاتە بەرچاو. وەك وەسمانەزلە دەیگێڕایەوە، رۆژێکی مانگی رەمەزان مەلافەرهاد کە لە ئاناوارزاوە هاتبوو، بە هەمبانەیەکەوە کە کتێب و جلەکانی تێ نابوون، شەکەت و ماندوو هاتە وایوای و دەسبەجێ بۆ ئێوارەی ئەو رۆژە خانووە چۆلێکی ئاوەدانیی کرد بە مزگەوت و خەڵکی بانگ کرد بۆ نوێژی جەماعەت و بۆخۆشی پێش نوێژیی بۆ کردن. لەو رۆژە بە دواوە ببوو بە ئیمامی ئاوەدانی. لەبارەی مەسەلە ئایینییەکانەوە زۆر نەدەدوا، نوێژی جەماعەتی دەکردو خەریکی کارو گوزەرانی خۆی دەبوو. هەر لەم دێیە کچێکی هێنا. ژنەکەی زەوییەکی زۆر چووکەڵەی هەبوو. مەلافەرهاد لە جیاتیی پێش نوێژییەکە بەراتێکی وەرنەدەگرت. زەوییە چووکەڵەکەی خێزانی رەنێو دێناو گوزەرانی پێ دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە سەرەتادا دێهاتی‌یەکان هەموویان لێی بە گومان بوون و دووری‌یان لێ‌دەکرد. پاشان بەرە بەرە لەگەڵی ڕێك کەوتن بە جۆرێك کە ئێستا بە یەکێك لە خەڵکی وایوای حیسابی دەکەن. بەڵام ئێستاش لە ژێر تەئسیری شەخسیەتی ئەفسووناویی ئەودا بوون، و وەك کەسێکی نائاسایی و جێگای سەروسوڕمان چاویان لێ‌دەکرد. تەنانەت وەسمانەزلەش لەگەڵ ئەوەی خۆشی دەویست و متمانەی پێ دەکرد، خۆی لێ دوور رادەگرت و نامۆیی لێ‌دەکرد.

ئاغاکانی چوکووراواش وەختێك بیستیان پێش نوێژێك هاتوەتە وایوای لە پێش دا زۆری لێ بە شك بوون، بەڵام دوایە کە دیتیان پیاوێکی بێ‌ئازارە، لەبیر خۆیان بردەوە. بەوحاڵەش ناوبانگی لێ‌وەشاوەیی مەلافەرهاد لە چوکووراوا گەڕابوو و رۆژبەرۆژیش زیادی دەکرد. بەتایبەتی بووە بنێشتە خۆشەی سەری زاری ژنان. ژنان و کچان بە بیانووی نووسینی نوشتەی چاوەزار لە گوندە دوورەکانەوە، لە ئەدەنە، کووزان، تارسووس و تەنانەت مێرسین و ئەسکەندەروونەوە دەهاتنە سەردانی. مەلافەرهاد بۆ ئەو نوشتەو دوعایانەی دەی‌نووسین پارەو پووڵێکی وەرنەدەگرت و رۆژ بە رۆژ زیاتر لە چوکووراوا دا ناوبانگی دەردەکرد.

حەمەد لە نێو هەزاران هەستی شێواو و ئاڵۆزدا پەلەقاژەی دەکردو لەم کەوێڵە تاریکەدا فکری جۆراوجۆری یەك لە دوای یەك بە مێشك دا دەهاتن.

داخوا لەم دێیە دەنێژرێ؟ ئەگەر بریندار بوو، گوللە لە کوێی دەدرێ. مردنەکەی چۆن دەبێ، وەختێك مردن میوانی بوو، چۆنی میوان دەبێ. داخوا مردن وەك تاریکایی‌یە؟ ئەم تاریکایی‌یە چۆن دەبێ، داخوا مردن وەك خەو وایە؟ داخوا ئەو برینەی مرۆڤی پێ دەمرێ زۆر بەسۆیە؟ جارجار ترسی مردن دەچووە دڵیەوە. ترسی مردنی لە قووڵایی هەناوی دا هەست پێ دەکردو لەو هەست پێکردنە دەلەرزی و لە ترسان تەواوی مووی لەشی دەبوونە نەشتەر. ئەو، زۆر لەوە پێشتر بە خۆشیی خۆی حوکمی مردنی خۆی دابوو. بەڵام نەی‌دەتوانی بزانێ مردن چۆنەو زۆر زۆریشی حەز دەکرد بزانێ. بەڵام ئەوەندە هەبوو بڕیاری دابوو نەیەڵێ بی‌گرن و دەستی جەندرمەی بگاتێ، بی‌خەنە زیندان و لەلای قازی رای‌بگرن. خەجیج لەبارەی جەندرمەو بەندیخانەو قازی‌یەوە زۆر شتی بۆ گێڕابووەوەو پێی گوتبوو: "حەمەد مردن هەزار جار لەمانە کە گوتم شیرن ترە. خوا بم کا بە قوربانی مردن!"

حەمەد جاروبار لە دەستی رقێکی بێ‌ئەنداز جاڕز دەبوو و لەدڵی خۆی دا هاواری دەکرد: "لە شەڕ دا دەمرم." لە دەروونی دا هەستێکی سامناکی تۆڵە ئەستاندن دەبزووت. ئەو هەستە بە کوشتنی عەبدی‌خان دانەمرکابوو. ئەو هەستە مەزنەی تۆڵە ئەستاندن لەوە زیاتر بوو کە لە سنوورێکی دیاریکراودا رای‌بگرێ. رقەکەی رووی کردە سەرۆکی مەخفەر، ئەو وەکیل باشی‌یە کە یۆبازئۆغلیی وەبەر پێلەقە دابوو... رووی کردە حکوومەت... عەلی‌سەفابەگ و عارف صائم بەگ... هەستی رق و تۆڵە ئەستاندنەوەی لە یەکێکەوە دەچووە سەر یەکێکی دیکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێندێك جاریش حەمەد هەروا بە خەیاڵ لەگەڵ عەلیسەفابەگێك كە قەت نەیدیبوو و نەیناسیبوو بەشەڕ دەهات و دەیكوشت وپاش ئەوەی كە كەللە سەرەكەی دێناو خلۆری دەكردەوە بۆ نێو گوندی وایوای، ملی ڕێگای دەگرت و دەڕۆیشتەوە چیاو وەسمانەزلەی دەدی كە بە گریانەوە دەیگوت: "شەهێنەكەم، ئەتۆ ئێمەت نەجات دا، ئەتۆ گیانێكی تازەت بەبەر دێهاتییەكان دا كرد."و باوەشی پێدا دەكرد. دیسان هەر بەخەیاڵ عارف بەگی دەكوشت و جووتیارەكانی گوندی ئاك مەزار لە خۆشیی مەرگی وی جێژنیان دەكرد. حەمەد لە كێشەو گێرەی ئەو شەڕە خەیاڵییانەدا لە حاڵێك دا شەلاڵی ئارەق بوو، گوللەبارانی دەكردو دەیكوشت و دەی بڕی.

پاشان لە نەكاو سەری لە دیواری ناهومێدی دەدرا. وەسمانەزلەش ئیدی سەبرو سیكەدانەی نەدەما. هەركە حەمەد دەهاتە نێو دێ، ئەو بەزمانی بێزمانی هەموو خەڵكی ئاوەدانیی تێدەگەیاند كە هاتوەو لەماڵی ئەوانە.

سەرەنجام ڕۆژێكیش لە زمانی دەردەچوو و نهێنییە گەورەكەی بە دەهۆڵ و زورناوە لەلای هەمووان دەدركاند. ئەودەم ئاغاكان و خانەكان و حكوومەت لەداستانەكە ئاگادار دەبوون و ئەوەی نەدەبوو، ڕووبدا، ڕووی دەدا. مانەوەی لەماڵی وەسمانەزلە زۆری كێشابوو. دیسانیش وەسمانەزلە هەرچەند زۆر تامەزرۆی دركاندنی ئەم نهێنییە بوو، پیاوەتی كردبوو و نەیهێشتبوو كەس هەستی پێبكا. بەڵام ئیدی لەوە زیاتر مانەوە بە سەلاح نەبوو.

لە جێی خۆی هەستا، چووە بەردەرگا. لە درزی دەرگاوە تەماشای دەرێی كرد. لە حەوشەی پازدەبیست جووجیلە وەك گلۆڵەی زەردی كوڵكن بەدوای مریشكە كوركێك دا بەنێو خۆڵ دا خلۆر دەبوونەوە. كچێكی جحێڵی كورتەباڵا كە پرچە پەخشانەكانی پشتێنییان داپۆشیبوو، بە كۆڵانەكەی ئەودیو حەوشەی دا ڕابورد. سەگێك كە كلكی لە گەلۆزی گرتبوو و خۆی خڕ كردبووەوە هەوڵی دەدا لەبن دیواری بخزێتە قوڕنەیەك و پەنای تێدا بگرێ. حەمەد كەوتە سەر یادی كوێرئۆغڵی. پاش كوێرئۆغڵی بیری لە دایكی و خەجیجێ كردەوە. دایە حۆری چەند ژنێكی ئازا بوو.

ئەگەر لە سەرانسەری چوكووراوا هەموو دێیەك ژنێكی وەك دایەحۆریی لێبووایە هەم عەلیسەفاو هەم عارف صائم بەگ هەقی خۆیان دەنرایە مستیان... پاشان دورمووش عەلیی پیرو دڵپاكی وەبیر هاتەوە... ئەمجار عەلییەشەل، دۆستی كارزانی... و دوایە نایب ڕەجەب... جەبار... جەبار ئێستا هەر بە بیریشی نەماوە كە ڕۆژێك یاغی بووە. ئێستا لە دێ نیشتەجێ بووە، ماوەتەوە، بووەتە خاوەنی زەوییەكی گەورە كە كردوویەتە گەنمە شامی، ژنی هێناوەو دوو منداڵیشی بوون.

خەجیج، دایكی، عەبدیخان، كێوەكان، ئەشكەوت، كالایجی هەمووی ئەوانە لە بیرو مێشكی دا وەك دنیایەك لە تارمایی ڕووناك، تاریك، ئاشكرا، وەك سێبەر، تاڵ و شیرین و ناسك و لەبار، ڕەق وەكوو بەرد هەموویان بە تێكەڵ پێكەڵی دەهاتن و دەسووڕان و دەجووڵان. جارێك خۆشحاڵ دەبوو، جارێك غەمێكی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قووڵ دایدەگرت. لەبەر دەرگا، دارێکی ئەقاقیا بۆنە گەرم و قورسەکەی لە هەوادا بڵاو دەکردەوە. ئاپۆرای هەزاران زەرگەتەو مێشەنگوینە لە دەوروبەرو لەسەر گوڵەکانی ئەقاقیا بە بۆنی توندو قورسی ئەقاقیا سەرخۆش ببوون و دەخولانەوە.

دارە چنارە بەرزەکەی هاتەوە بەرچاو. گەڵاکانی بە بایەکی توند لێك دەخشان و دەنگیان دەهات. لەنێو گابەردە بنەوشەییەکان دا گوڵاڵە بە بە ڕەنگی سووری خوێنەوە پشکووتبوون، دەت گوت کوورەیەکی سووری ئاگرینن و لە دوورەوە وەك بڵێسەیەك دەچوون کە لە نێو گابەردە بنەوشەییەکان هەستابێ. ئەوەندە زۆر بوون ئامێزیان لێنەدەگەیشتەوە.

سوورایییەکی توند لەبەر چاوانی بڵێسەی دا. دێیەکە بە ئاوو ورتکەبەردەوە، بەسەربانە گڵێنەکان و منداڵە ورتکەکانیەوە، بە گوڵ وگیاو مێشەنگوینەکانیەوە، بە کێو و گابەردەکانی و بە ئینسان و پەلەوەرەکانیەوە لە پێش چاوانی ڕاوەستابوو و ڕوخساری ڕە ڕوخساری دەخشاند. ئارەزوویەکی پێش پێنەگیراو لە دەروونی دا سەری هەڵدا. لە دڵی خۆی دا بیری کردەوە کە هەرچی بێ، بە زوویی دەکوژرێ. کەوابوو دەبێ جارێکی دیکە بە چاوی خۆی ئەم دێیە ببینێ.

جەندرمەو دێهاتییەکان وەك شارە مێروولە کێو و بەندەن و سەرانسەری چیای تووڕووسیان پڕکرد بوو. کون بە کون و ئەشکەوت بە ئەشکەوت بەدوای ئەم"چەتە"یەوە بوون. داخوا هەر لەم دێیە ڕێی تێ نەدەچوو یەکێك بچێ و ڕاپۆرتی لێبدا؟ یان هەر لێرە بە هەموو کەس بڵێ؟ هەردووکیان ڕێیان تێدەچوو. یاغییەك هەرچی بێ، درەنگ یان زوو سەروکاری لەگەڵ گوللەیە. زۆر باشە. بەڵام ئەگەر قەرار بێ مردن میوانی بێ، دەبێ مردنێکی شیرن و ئینسانی و پڕشانازی بێ... لەو کاتەدا کە ئەو لەبن لێوانەوە دەیگوت:"ئەگەر وەسمانەزلە هاتەوە ئیزنی لێدەخوازم و هەر ئەمشەو وەڕێ دەکەوم"، دایە قەمەر بە غاردان هاتەوە لای ماڵێ و بە کلیلە دەرگای کردەوە. وەختێك حەمەدی لەپشت دەرگا دی، گوتی:

"چ بووە کورم، بۆ لێرە ڕاوەستاوی؟"

حەمەد گوتی:

"دایە، بێتاقەت بووم، تەماشای دەرێم دەکرد."

دایە قەمەر هاتە بن گوێی و بەسپایی گوتی:

"دێهاتییەکان زانیویانە. هەستیان کردوە دەبێ لە ماڵی ئێمە خەبەرێك هەبێ. بەفکریان دا نایە کە ئەتۆ لێرە بی. بەڵام هەموو تەماشای ماڵی ئێمە دەکەن. ئاخ ئەم وەسمان منداڵە چۆنی سەرنجی هەمووان بۆلای ماڵی خۆمان ڕاکێشا. کوڕەکانم تینیان بۆ هێناوم. هەر دەڵێن لە ماڵێ چ باسە؟ بابمان قسەیەکی لەسەر زارەو نایڵێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمن هێندێك شتم تێك كردوەتەوە، بەڵام ئەوان باوەڕیان نەكردوە. پێم وایە ئەمڕۆ یان دێنماڵەكە دەپشكنن، یان ماڵەكە دەخەنە ژێر چاوەدێری و ئێشكی لێدەگرن. ئەتۆ هەتا وەسمان دێتەوە لە جێنوێنەكە مەیە دەرێ. باشە؟"

حەمەد گوتی:"باشە." بەڵام هەر لەو كاتەدا دڵی ترسا. ئەگەر لەو دەشتە هەموارەی چوكووراوا تووشی جەندرمە بووایە، هیچ كارێكی لەدەست نەدەهات. بێ ئەم لاو ئەولا دەكوژرا.

هیچ ڕێگا نەمابوون جگە لەوە چاوەڕێ بێ هەتا تاریك دادێ، تا بتوانێ بە كەلك وەرگرتن لە تاریكایی لە ئاوەدانی وەدەركەوێ: چەند سەعاتی ڕۆژ مابوو؟ لە قەڵشتی دەرگاكەوە تەماشای هەتاوی كرد. هەتاو ئاوا ببوو. خۆشحاڵ بوو لەوەی زۆری نەماوە تاریك دابێ. بەڵام هەر لەو كاتەدا بەرەبەرە هەستی بە غەم و خەفەت دەكرد. چۆن دەیتوانی بێ خواحافیزیو گەردن ئازایی لە كەسێك كە بە گیان و دڵ خۆشی دەویست" لە ئاوایی وەدەركەوێ؟ وەسمانەزلە بەقەد دایكی، بەقەد خەجیج ئەوی خۆش دەویست.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلیسەفابەگ بە قەڵسی لە پێشخانەی خانووبەرەکەدا هاتوچۆی دەکرد. لەبەر خۆیەوە قسەی دەکردو دەیبۆڵاند و بە داخ و کەسەرەوە دەیگوت:

"کارەکان هیچ جوور نابن. دیار نیە ئەم ململانێیە بە کوێ دەگا! زەوییەکان بەیارو بێکەلك ماونەوە. ئەم دێهاتییە بێقیمەتانە نە بۆخۆیان ئەم زەوییانە ئاوەدان دەکەنەوە، نە دەش هێڵن ئێمە ئاوەدانیان بکەینەوە."

زەینەڵ بە کزی لسەر تەختەدارەکەی ئەوسەری دالآنەکە دانیشتبوو. لەگەڵ هەموو گۆڕانێکی قەڵسییەکەی عەلیسەفابەگ وەزعی ویش دەگۆڕا. ئەم وەزعە هەتا کاتێك عەلیسەفابەگ هات و ڕەق بەرامبەری ڕاوەستا، درێژەی هەبوو.

عەلیسەفا لە ژوور سەری زەینەڵەوە بە تانووتەوە گوتی:

"چ بوو زەینەڵ؟ دەت گوت هەر ئەم بەهارە دێهاتییەکان بار دەکەن و وایوای بەجێ دێڵن، زۆری لێحاڵی بووی ها؟! بەڕاستی هەموو شتێکت لە پێش دا دەزانی!! چی بوو؟ هەتا ئێستا خەبەرێك نیە. دەزانی چ بووە زەینەڵ؟ دەزانی؟ وەسمانەزلەو مەلافەرهاد لە پێش دا چوونە لای یۆبازئۆغلی کە بیهێننەوە وایوای... دوایەش چوونە ساریچام لەبەر خەڵکەکەی پاڕاونەوە کە بێنەوە وایوای... ئەتۆ دەت گوت هەتا بەهارێ کەس لە دێی نابێ. ها؟ چ بوو؟ بۆ ناڕۆن؟"

"وەڵڵا نازانم ئاغا، نازانم بۆ وای لێهاتوە. هەرچی بیر دەکەمەوە، هەرچی مەسەلەکە لێك دەدەمەوە هیچم دەست ناکەوێ. ئەمن پێم وابوو پاش ئەوەی خانووی یۆبازئۆغلیی سووتاو هەموو شەوێ وەك بارانە گوللە بەسەر دێیدا بارین، دێهاتییەکان ئیدی لە دێیدا بەند نابن. بەڵام نازانم چ بووە؟ لەپڕ وەزعەکە گۆڕا. لەپێش دا وەسمانەزلە لەنێو دێیدا قیت بووەوەو دوایەش مەلافەرهاد... دێهاتییە ترساوەکانیش غیرەتیان پەیدا کردەوەو گیانیان هاتەوەبەر ئاغا، بەخوا نازانم ئاغا، شتێك رووی داوە، بەڵام نازانم مەسەلە چیە. دەڵێم نەکا غەیری ئەم قایمەقامە بێکیفایەتە، یاوەر یان حکوومەت، یەکێك ئەمانەی لە دژی ئێمە هان دابێ؟ بەڵام دەبێ کێ بێ؟ هەموویان بۆ ئێمە کار دەکەن، هەموویان لە ئێمە دەستوور وەردەگرن. نەکا عارف صائم بەگ بێ. ئەگەر ئەو بێ، حاڵمان شڕە. هەر خوابکا عارف صائم بەگ چاوی لەم خاکەوە نەبێ! نەکا ئەو ئەمانەی هان دابێ؟"

"لەبارەی عارف صائم بەگەوە زۆرم بیر کردوەتەوە. زۆرم لێکۆڵیوەتەوە. تەنیا دە ساڵ پێش ئێستا جارێك لەگەڵ وەسمانەزلە قسەی کردوە. جگە لەو تا ئێستا چاوی بە هیچ کام لە خەڵکی ئاوایی نەکەوتوە."

"بە مەلافەرهاد چی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"به هیچ جۆر..."

"ئەم مەلافەرهادە چیی بووە، جاران خۆی دەو جۆرە کارانە هەڵ نەدەقوتاند؟."

"دەڵێن ئەم رۆژانە زۆر قەڵسوقۆڵە. بەتایبەتی لە بەسەرهاتی ئەسپەکە زۆر تووڕەیە، یەکیش لەوە کە هەموو شەوێ دێیەکە وەبەر تفەنگان دەدەن. یەکیش دەربارەی یۆبازئۆغلی، لەوەش زۆر قەڵسە. دەڵێن وەختێك لە دەشتێ ئەسپەکەی دیوە وەك باران فرمێسکی بە چاودا هاتوە. دەڵێن ئەوەی تفەنگی لە وەکیل باشی داوە، وەسمانەزلە بووە. جاران وەسمانەزلە وا نەبوو. وەختێك دێیەکەیان دەدایە بەر گوللە سەری لە ژووری نەدەهێنایەدەر، هەتا دەگا بەوەی تفەنگ لە وەکیل باشی بدا.

ئەمن پێم وایە هەرچی هەیە لەبن سەری وەسمانەزلە دایە. عارف صائم بەگ ئەوەندە خۆی چووك ناکاتەوە. پاشان پێویستیەکیشی بە زەوییەکانی وایوای نیە. ئەمنیشی خۆش دەوێ. ئەگەر دڵیشی بە زەوییەکانی وایوایەوە بووایە، بە خۆمی دەگوت. نا، نا... فکرم بۆ کەس ناچێ. لەوانەشە مەلافەرهاد ئەمانەی وەغیرەت خستبێ."

"رەنگە، بەڵام ئەمن هیچم دەست نەکەوتوە. ئەوەندە دەزانم کە مەسەلەکە لە وەسمانەزلەوە دەستی پێکرد."

ئەمجار زەینەڵ بە درێژی باسی ئەو ئاڵوگۆڕانەی کرد کە بەسەر وەزع و حاڵی وەسمانەزلەدا هاتبوون و باسی کرد کە چۆن لیباسی رۆژانی جێژنی لەبەر کردبوو و قەلنەی بە لێوەوە گرتبوو و بێئەوەی قسە لەگەڵ کەس بکا سێ رۆژی تەواو لەنێو ئاوایی دا ڕاوێچکەی کردن و هەمیشەش پێکەنینی لەسەر لێوان بوو، کە چۆن بەرامبەر بە خانووی ئاگرتێبەربووی یۆبازئۆغلی پێدەکەنی و قەلنەی دەکێشا. بە کورتی لە سێرێ هاتا پیوازێ هەموو شتێکی بۆ عەلیسەفابەگ باس کرد.

عەلیسەفابەگ لە حاڵێك دا لەسەر نیوتەختێك هەڵ دەترووشکا گوتی:

"ئەمن هیچ سەر لە کاری ئەم وەسمانەزلەیە دەرناکەم."

زەینەڵ وەڵامی دایەوە:

"پیاوێکی زۆر ئازایە، زۆر نەترسە. لە پازدە شەڕان دا بەشدار بووە... هەموو گیانی جێبرینە. پێم وایە نەختێك تێك چووە. هێندێك جار ترسەنۆك دەبێ، لە سەری بدەن، نانی لە دەستی دەربێنن قسە ناکا. هێندێ جاریش زۆر بوێر دەبێ. وەختێك تووڕە دەبێ لێنزیك بوونەوەی ناکرێ. شتێکی دیکەشی هەیە. پیاوێکە کە گیانی خۆی زۆر خۆش دەوێ. ئەوەی ڕاست بێ ئەمنیش سەر لە کاری دەرناکەم."

عەلیسەفابەگ لە حاڵێك دا چەنەگەو پشت ملی دەخوراند گوتی:

"ئێمەش لە زۆر شەڕان دا بووین. بەڵام وەك ئەم سەقەت بووە یاریمان بە مافەکانی خەڵك نەکردوە، دەستمان بەسەر عەرزی کەس دانەگرتوە. وەك ئەم پیرە سەگە گاڵتەمان بەسەربەخۆیی مەملەکەت نەکردوە. وەکیل باشیی میللەتمان نەداوەتەبەر گوللە. جارێ با قەرز بێ لەسەرمان، هەتا لە وەختی خۆی دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەقی ئەم پیرەسەگە دەنێمە مستی. بۆ ئەوەی دیکەشیان کە کەس نازانێ کێیەو لەکوێڕا هاتوە، ئەم کارە گران تەواو دەبێ . ئەو کابرایەی دەڵێم، ئەو پێش نوێژە کە کەس نازانێ چ کارەیەو لە کوێڕا هاتوە. نازانم مەلایە، چەتەیە چیە. ئی هەردووکیان با قەرز بێ لەسەرمان.

مشووریان دەخۆم زەینەڵ، مشووریان دەخۆم. بەڵایەکیان بەسەر دێنم ئەو شیرەی لە مەمکی دایکی خۆیانیان خواردوە، بە کونە تفنکانیان دا بێتەوە. هەتا لە گیانی خۆیان وەڕەز دەبن، هەتا وایوایان لێدەبێتە جەهەننەم. یان دەست لە زەوییەکانی من هەڵدەگرن، یان دنیایان لێدەکەمە جەهەننەم. زەینەڵ ئێستا پێم بڵێ لە کوێوە دەست پێ بکەین؟"

زەینەڵ گوتی :

"ئاغا نەخشەیەکم هەیە. دەچینە لای"یەغمووڕئاغا" پێیدەڵێین هەموو ئەسپەکانی ئاوەدانی بدزێ."

عەلی سەفا بە خۆشحاڵییەوە گوتی:

"فکری چاکە. بۆ هەر ئەسپێکیش کە بیدزێ لیرەیەکی دەدەمێ، پاشان کارێکی وا دەکەم پیاوەکانی خۆشمان یاریدەی بدەن. زەینەڵ، ئەتۆش هاوکارییان لەگەڵ بکە."

"باشە، ئاغا."

"ئەم بەرنامەیە سەرەتای کارە. یان بە چۆك دا دێن و دێیەکە بە خوا دەسپێرن و دەڕۆن، یان ئەوە... یان ئەوە کە دەبێ چاوەڕوان بن هەزار جۆرە بەڵایان بەسەر بێ.

زەینەڵ چاوی پێکەوەنان، بە ئیشتیاوە لیچ و لێوی خۆی لستنەوەو گوتی:

"بەڵێ دەبێ چاوەڕوان بن هەزار جۆرە بەڵایان بەسەر بێ."

"ئەمشەو ئەمن دەچمە لای یەغمووڕئاغا. ئەتۆش بچووە گوندی "مەمەدین لی" و"چیك چیك لار" بە خزمەکانمان بڵێ بۆ شوێنەونکە ئەمشەو دێیەکە وەبەر تفەنگان بدەن، با دێهاتییەکان نەزانن وەکیل باشی بوو کە شەوانە دێیەکەی وەبەر گوللە دەدا.

"ئەمن ڕۆیشتم ئاغا."

زەینەڵ لە پلیکانی خانووبەرەو باڵەخانەکە هاتە خوارو سوار بوو، ڕۆیشت.

عەلیسەفا بیری دەکردەوە کە ئەگەر دێهاتییەکان بە پشتیوانیی عارف صائم بەگ لێی ڕاست بووبنەوەو ئەگەر عارف صائم بەگ چاوی لەو زەوییانە بێ، کارەکە دژوار دەبێ. چونکە ئەو عارف بەگی باش دەناسی. پێشتر مولازیمی جەندرمە بوو. لە شاری خزمەتی دەکرد. پیاوێك بوو ئازا، ئاژاوەگێڕ، چاوچنۆك و بە تەماع و بێپەروا لە عەشیرەتی کوردەکانی "بین گوللی". وەختێك فەرانسەییەکان ئەدەنەیان داگیر کرد، لەگەڵ هێزەکانی خۆوڵاتی و فەڕانسەییەکان تەون و بەستی هەبوو. زۆڵێکی زرینگ و بەهۆش بوو. ئەو ڕۆژانە حکوومەتی ئەنکەرە لەسەر قامکی عارف صائم بەگ دەسوڕا، چونکە نزیکترین کەس لە مستەفا کەمال پاشا بوو و بە چاو و گوێی وی لەنێو حکوومەت دا دەژمێردرا. خوابکا هان دانی وەسمانەزلە دەستی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وی تێدا نەبێ. جگە لە عارف بەگ هەرکەس بایە پێیدەوێرا. تەنیا ئەوەندە بەس بوو کە عارف بەگ دەستی لەو کارەدا نەبایە، هەرکەسی دیکە بایە گرنگ نەبوو... بەڵام نا، عارف بەگ کەسێك نیە بیهەوێ لە بنەوە دێهاتیەیەکان دنە بدا. ئەو ڕاست و ڕەوان دێتە مەیدان. بۆ وێنە وەڵام دەدا کە" زۆر سەر مەخە سەر دێهاتیەیەکان و موداراتیان لەگەڵ بکە." قایمەقام... ناکا ئەم کارە فیتی قایمەقام بێ! هەرچەند ئەو غیرەتی ئەو کارەی نیە، بەڵام وا دێتە بەرچاو ئاوری بن کایە بێ. دەبوو هەر ئەم ڕۆژانە بۆسەری قایمەقامی لێدابایە هەتا کەسێکی جێگای باوەڕ بنێرنە جێگاکەی. یاوەری فەرماندەری جەندرمە... ئەو لە جێدا کاری بەسەر ئەو کارانەوە نیە. هیچی تێناگا. بەستەزمانە هەمیشە دەڵێی لە خەوێ دا بە ڕێدا دەڕوا... ئەو نابێ دەستی لێبدەی. لەو باشترو دەستەمۆتر پەیدا نابێ.

بەرەبەرە دڵی پڕ دەبوو لە خۆشحاڵیەیەکی بێئەندازە. خەڵکی وایوای ڕۆژێك بەیانی کە لە خەو هەڵدەستن دەبینن کە بۆ نموونەش ئەسپێك لە ئاوەدانیدا نەماوە. تەنیا چەند سەر گوێدرێژیان بۆ ماوەتەوەو خەڵکی وایوایش کە ئەوەندەیان ئەسپ خۆش دەوێ... بەڵام تەنیا ئەسپێکی خەنەیی لە دەشتی ئاناوارزادا دەمێنێ. داخوا ئادەم توانی بە تفەنگ لێی دا یان نا؟

بە وەبیرهاتنەوەی ئەسپی خەنەیی هەستی بە برژانەوەیەك لە دڵی خۆیدا کرد... پاشان ئەوەندە بەڵا بەسەر دێهاتیەیەکان دێنێ کە بە پێی خۆیان بێن و بڵێن:"ئاغا، ئێمە کردمان ئەتۆ نەیکەی. فەرموو، ئەمە زەویەیەکان هەمووی بۆ جەنابت. ئێمە دەرهەقی تۆ خەراپەمان کرد. تەنیا دوو ڕۆژمان مۆڵەت بدە جێیەك بۆخۆمان پەیدا بکەین، ئێرە بەجێ دێڵین و دەڕۆین."

لە دنیای خەیاڵ دا لەبەرهەیوانی باڵەخانەکەوە تەماشای دێهاتیەیەکانی دەکرد کە ژن و منداڵ و پیرولاو هاتبوون لەبەر دەرگای ماڵەکەی کۆببوونەوەو پێی دەگوتن:

"زۆر باشە، لاچن لەپێش چاوم. دوو ڕۆژتان مۆڵەت دەدەم. بەڵام تەنیا دوو ڕۆژ. پاش دوو ڕۆژان ئیدی کەس لەم دێیەتان نەبینێ. ئێوە کارێکتان کرد ئەمن لەسەر زەویەیەکانی خۆم خوێن بگریم! ئاخر براینە خوا هەڵدەگرێ ئەوەندە زوڵم دەرهەقی کەسێك بکرێ! ئاخر ئەو زەویانە کە ڕەنێویان ناهێنن بە کەڵکی چیتان دێن؟..."

پاش وایوای دەبوو زیەیەڵێنەکە لە دڕك و داڵ پاك بکرێتەوە... پێنسەد هەکتار دەبوو... پاشان وردە وردە نۆرە دەگەیشە زەویەیەکانی ئاکچاساز... پاشانیش کێڵگەکان... چونکە ئەگەر کەسێك لە ئاکچاساز و ئاناوارزاو چوکووراوا زەویی کشتوکاڵی هەبێ و خاوەنی کەردوکێڵ بێ، هەروا بزانە گەنجینەیەکی گەورەی هەیە...

"کوڕە! دێهاتیەیەکانی وایوای، هەی چەپەڵینە هاتوون وەك کێوی ئالاداغ"، وەك ئەم کێوە بڵیندەی دوڵدوڵ پێشتان پێگرتووم... وەلاکەون، ڕێگابدەن... ئەم مەسەلەیە بۆ من شەڕی مان و نەمانە، بۆ ئێوە چی؟ هیچ، هیچ مانای نیە... لاچن لەسەر ڕێگام... چوکووراوا پڕ لە عەرزە! عەرزی چۆڵ و هۆڵ... هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـژی یۆبـازئۆغلّی! ئـەتۆ گـەورەترین خزمـەتت پـێکردم!..." قەباڵـەی ئـەو حەڤـدە هـەزار مـیترەی کـە یۆبـازئۆغلّی دابوویـە، بەدەسـتەوە گـرت و ماوەیـەکی زۆر تێـیـەوە ڕامـا و پێکـەنی. ئەگـەر ئـەم تاپۆیـەی بەدەستەوە نەبا کارەکەی زۆر دژوار دەبوو...

لە نهۆمی خوارێ"وەلی"ی بانگ کرد. لاوێکی رەشتاڵەو باڵابەرز بە پـانتۆڵێکی گوشـاد و شڕوشـڕۆڵەوە لـە پلیکانەکان وەسەرکەوت.

"وەلی کەنگێ دێن لە وەزعی زەوییەکانی ئاوەدانی بکۆڵنەوە؟"

"هەژدەی ئەم مانگە."

"شاهیدەکان باش حاڵی بوون؟"

"بەڵێ ئاغا"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرچەند بە دەستی بەتاڵ گەڕابوونەوە، بەو حاڵەش وەسمانەزلە خۆشحاڵ بوو. لە بەستێنە وشکەکەدا لێیان دەخوڕی و بەرەوپێش دەچوون. ئەسپی وەسمانەزلە لە پێشتر بوو، ئەسپی مەلافەرهاد لە دوای ئەوەوە دەڕۆیشت. روخساری موسوڵمانانەی مەلافەرهاد بەو ریشی تێك ئاڵقاوی رەشەوە کە لەبەر تیشکی هەتاو مەیلەوسەوز دیاربوو، زۆر دەرفکر دیاربوو. چاوە نیوەهەڵهێنراوەکانی لە بیرکردنەوەیەکی قووڵ دا نوقم ببون. بە بەستێنەکەدا خەریك بوون لە هەورازێك سەردەکەوتن.

چاو و گوێی ئەسپەکان لە مێشوولەیەکی رەشی چووکەڵەدا ون ببوون.

لە قەراخی گۆلاوەکە لەسەر ئەو نێرگزانە کە هەتا بەرسنگی ئەسپەکان دەهاتن، بەسەر پنگەکان، دڕدووکەکان و گوڵە زەردەو خەلەنگەکانەوە ئاپۆرای مێشە جۆراوجۆرەکان، زەرگەتە، مێشە رەشکە، ژەنگەسوورەو مێشەنگوینە بە جۆرێك کە دەت گوت وەدوا شاژنەکەیان کەوتوون، هەڵدەفڕین و ئاوازەی بە شەپۆل و بەردەوامی باڵەکانیان وەك گرمەگرمێك لە گۆلاوی گەورەی ئاکچاسازەوە دەهاتە بەرگوێ.

لە بەستێنەکەدا ماری خۆڵە پۆتینە لە بەر سمی ئەسپەکان ڕادەخزین. بۆقی سەوزو فێنك ورد و درشت لە حاڵێك دا زگیان وەك هەمبانەدەمەی ئاسنگەران هەڵدەستاو دەپووکایەوە، لەسەر لق و پۆپەکان و لەبن تیشکی هەتاودا هەناسەبڕکەیان بوو.

لەبن سمی ئەسپەکان لەگەڵ هەر هەنگاوێك کە هەڵیان دێنایەوە، کۆمەڵێك کوللە وەك ئەسپەندەرێك کە لەسەر ئاگریان دانابێ، لە جێی خۆیان دەردەپەڕین. وەسمانەزلە گوتی:

"ئەی دادوبێداد، ئەی دادو بێداد. چاویان سەیر ترساوە. چاکیان سام ڕێنیشتوە."

لە دووری، لە بەردەڵانەکانی ئاناوارزا دەنگی کەودەری دەهات. کەودەری دەیخوێند، تاوێك بێدەنگ دەبوو و نەختێك دواتر دووبارە ماوەیەکی درێژ بانگی هەڵدەدا.

لەسەر دەشتی ئاناوارزا، سێبەری هەورێکی سپی لە حاڵێك دا جارێك داوێنی بەسەر ئاوی ئاکچاسازدا بڵاو دەکردەوەو جارێك بەسەر قامیشە سەوزەکان دا، دەکەوتە سەر هەزاران مراویی کێوی کە لەسەر ئاوەکە نیشتبوون و سەر پەڵە گەنمەکان و لاولاوە کێوییەکان و دەشتە پڕ گوڵاڵەو نەسرینەکان، بەتاقی تەنیا وەك پەڵە دووکەڵێك لەسەر سوولەمیشەوە بۆسەر ئاوی جەیهان و لە ئاوی جەیهانەوە بۆ لێوارە شۆرەکاتەکانی بووزکوویوو و لەوێوە بۆ"ئووك سووزلوو" دەهات و دەچوو.

پشووە بایەکی فێنکی دەهات کە یاریی بە تاڵ تاڵە مووی ریشی وەسمانەزلە دەکرد.

"ئەی خوایە ترسێکی سەیر سواریان بووە. دەك خوا تۆخم و تۆوتان ببڕێتەوە. برسی بوون، بۆ پاڕووەنانێك چاولەدەست بوون، بە بەدبەختی سەر دەنێنەوە، کەوتوونە غەریبایەتی. بەڵام حازر نین ئاوڕ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەدوای خۆیان بدەنەوە. دەك وەجاخت كوێربێتەوە ترسەنۆك. جارێك یەكێك چاوترسێن بكە، ئیدی كارت پێی نەبێ، هەر ئەوە بۆ حەوت پشتی بەسە. ئیدی هەتا دەمرێ، هەتا قیامەت دەتوانی هەڵیفریوێنی. كەسێك چاوی ترسا ئیدی ناكرێ بە بنیادەمی دابنێی. وانیە مەلافەرهاد؟"

مەلافەرهاد وەڵامی نەدایەوە. دیارنەبوو كە داخوا قسەكانی وی گوێ لێبووە یان نا.

"كەسێك چاوترسێن بووبێ بە بنیادەم دانانرێ كەهیچ، بەڵكوو دەبێتە شتێكی جیا لە بنیادەم. كەسێك چاوترسێن بووبێ، بمرێ باشترە، وانیە مەلافەرهاد؟"

مەلافەرهاد دیسان وەڵامی نەدایەوە. وەسمانەزلە گەڕایەوە سەری و دووبارە پرسی:

"بیروڕای تۆ چیە مەلافەرهاد. وادیارە ئەتۆ بنیادەمی ترسەنۆك بە ئادەمیزاد دادەنێی فەرهاد! كەسێك ترسابێ، كەسێك چاوترسێن بووبێ، بە فكری تۆ شتێكی جیا لە بنیادەم نیە؟"

وادیار بوو وەسمانەزلە كاتێك گوتبووی فەرهاد، هەتا تینی تێدابوو نەڕاندبووی. چونكە مەلافەرهاد سەریهەڵبڕی و بە دەنگێكی سەنگین و ئارام و باوەڕبزوێن لەسەرەخۆ گوتی:

"كەسێك ترس هەڵیگرتبێ دەبێتە ئافەریدەیەكی جیا لە بنیادەم."

وەسمانەزلە بەم وەڵامە خۆشحاڵ بوو:

"بەڵام هێندێ پیاویش پەیدا دەبن كە ترس هەڵیان ناگرێ. هەر كارێك بكەن ترس هەڵیان ناگرێ، وانیە مەلا؟"

"بۆچی، وایە."

"یەكێك هەیە كورتەباڵا. بەقەد منداڵێك دەبێ، منداڵێكی دوازدە ساڵە. دایكییان كوشت چاوی نەترسا. پاشان خۆشەویستەكەی و ئازیزترین كەسییان كوشت هەروا بزانە هیچ نەبووە. لە حكوومەتەوە بگرە هەتا دێهاتی و ئاغایەكان هێرشی بۆ دێنن. گوللەبارانی دەكەن، دیسان هەروا بزانە هیچ نەبووە، كێوەكان، شەوەكان، كون و كەلێنەكان، ئەشكەوتەكان و ئینسانەكان پەنای نادەن، بەڵام دیسان هەروا بزانە هیچ نەبووە. هەروا بزانە هیچ نەبووە مەلافەرهاد هەروا بزانە هیچ نەبووە. وەك مەمانان بێكیفایەت نیە. لەپێش زوڵم، بەریشەی هەزار ساڵە، دوو هەزار ساڵە، سێ هەزارساڵە، دە هەزارساڵە و سەد هەزارساڵەوە وەك كێو ڕادەوەستێ و وەدوای دەكەوێ و لە ریشەی دەردێنێ."

"ڕەگ و ریشەی زوڵم هەڵدەكەنێ. وانیە مام وەسمان؟"

"هەم ڕەگ و ریشەی هەڵدەكەنێ و هەم لەت وپەتی دەكا. پاشانیش دێتە ماڵی پیرە پیاوێكی هەژاری هەشتاساڵە. خۆی لەماڵی پیرە پیاوێكی هەشتا ساڵەی بێدەست و پێ داوێ. منداڵێك، بستە منداڵێك دێ لە ماڵی پیرەپیاوێك دەبێتە پەنابەر. ئەم بستە منداڵە دەزانێ ئەو پیرەپیاوە تەنانەت متمانە بە چاوەكانی خۆشی ناكا.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە لەگەڵ قسەکان بۆئەوەی بزانێ ئاڵ و گۆڕێك لە روخساری مەلافەرهاد دا پێك هاتوە یان نا، دەگەڕایەوەو تەماشای روخساری وی دەکرد. بەڵام لە روخساری مەلافەرهاد دا شتێك دەرنەدەکەوت. دەت گوت هیچ شتێك حاڵی نەبووە. تەنانەت چووکترین جموجۆڵیش لە گنجەکانی روخساری دا دیار نەبوو. وەسمانەزلە لە دڵی خۆی دا گوتی:"ماشەڵڵا ئیدی بە چ زمانێك پێی بڵێم کە حەمەدۆك هاتوەو ئێستا لە ماڵی ئێمەیە! مەلافەرهاد زۆر پیاوێکی زرینگە. ئەتۆ هەر بڵێ "ب" ئەو دەڵێ بەختیار. چۆنە کە قسەیەکی وا ڕێ و راست حاڵی نەبووە. وەختێك دەڵێم پیاوێکی بەغیرەتی ریوەڵە کە بە قەد منداڵێکی دوازدە ساڵە دەبێ, جگە لە حەمەدۆك دەتوانێ کێ بێ؟ ئەو کەسەی دایکیان کوشت و خۆشەویستەکەیان کوشت, ئەو دڵ پاکە کە کێوەکان و شەوەکان و ئینسانەکان پەنای نادەن, جگە لە حەمەدۆك کێی دیکەیە؟ چما خۆشحاڵییەکەم, وەکیل باشی بریندارکردنەکەم, ئازایەتییەکەم, ورەوەبەرهاتنەکەم هەمووی لە سایەی حەمەدۆکەوە نیە؟ چەند خەڵکێکی ناتێگەیشتوون! هیچ کەس لە هیچ حاڵی نابێ. ئەگەر ئەمانە هێندە گەوج نەبوونایە, ئەم دنیایەش هێندە گەوجانە نەدەبوو!"

"بزانە مەلافەرهاد! توو ئەو خوایە لەگەڵ ئەو هەموو قسەی بۆم کردووی, هێشتا هیچت لە قسەکانم دەست نەکەوتوە؟"

کە لە بەستێنەکە تێپەڕین مەلافەرهاد ئەسپەکەی بۆ لای ئەسپی وەسمانەزلە دەنگ دا. وەختێك گەیشتە پەنای و ڕکێف بە ڕکێف دەستیان بە رۆیشتن کرد مەلافەرهاد وەڵامی دایەوە:

"هێندێ شتم دەست کەوتوە مام وەسمان. هێندێ شت حاڵی بووم. هێندێ شتت لە بن زمان دا هەیە کە نایڵێی بەڵام دەتەوێ بەزمانی بێزمانی حاڵیمان بکەی. فکرم بۆ هێندێك شت چووە."

"زۆر شت هەیە. ئەو نوورەی کەوتە نێو تاریکایی... چاڵاوەکەی نێوەڕاستی بیابان... هومێد... و... وەختێك گەیشتیەوە ماڵێ دەیبینی و لە خۆشیان شێت دەبی. ئەسپەکەت دێنیە دەرێ و بە دوو چاوی خۆت دەبینی کە حەزرەتی خدر درووودی لێبێ لەماڵی ئێمەیە."

مەلافەرهاد لە قسەکانی وەسمانەزلە دەربارەی نوورو خدرو لەو نهێنییە کە دەیەویست بێدرکێنێ و نەیدەگوت, ئەوەندە وە هەژان کەوتبوو هەر هێندە بوو شێت نەدەبوو. بەڵام ئەو, باش شارەزای ئەخلاقی کەسانی وەك وەسمانەزلە بوو. دەیزانی ئەو جۆرە کەسانە هەر کە داوات لێکردن, زمانیان گرێ دەدەن. لەو جۆرە وەختانەدا نابێ سەر بخەیە سەر کەسانی وەك وەسمانەزلەو داوا بکەی پێت بڵێن. ئەوان درەنگ یان زوو, هەرچی لە دڵیان دایە دەیهێننە سەر زمانیان.

"لێخوڕە مەلافەرهاد, لێخوڕە!"

وەسمانەزلە خۆشی قەمچیی لە ئەسپەکەی دا. لەبەر هەژان پشووی سوار ببوو. ئەسپەکەی بە چوارناڵی دەڕۆیشت. مەلافەرهادیش هەروا لێی خوڕی و بەتەنیشت یەکەوە لینگیان دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"لـه ماڵـێ ئێمـه کوڕێـك دەبینـی کـه زۆری کـوێرەوەری چاشـتوه. لـەماڵێ شـەهێنێك دەبینـی شـیاوی چوکووراوا, له ماڵێ شێرێك دەبینی دڵی وەك ئاوی زوڵاڵ. لەماڵێ جوامێرێك دەبینـی کـه بەڕاسـتی ئینسـانه. لەماڵێ ئینسانێك دەبینی که دۆسته, برایـه. مـەلا, راسـت وەك هـەڵۆی تیـژباڵی شاخه بنەوشـەیی‌یەکان... ئینسانێکی نەرم و نیان وەك لۆکه. بەڵام تەنانەت "عصمت پاشا" فەرماندەی لەشکر, یاووز عصمت پاشا له ترسانی زراوی دەتۆقێ. دەزانی یـاووز عصـمت پیـاوێکی بەغیرەتـه, لـه هـیچ کـەس ناترسـێ. کەسـێکه کـه مسـتەفا کـەماڵ پاشا تـەگبیرو ڕای لەگـەڵ دەکـا. عصـمت پاشـا مێشـکی سـوپایەو مسـتەفاکەمال پاشـا شمشێری. ئێستا تێگەیشتی کێمان له ماڵێیه؟"

"نا مام وەسمان تێنەگەیشتم. بەڵام زۆر حەز دەکەم بزانم کێیه."

"چت گوت. ئەتۆ چت گوت؟"

"زۆرم پێ خۆشه بزانم کێیه. له تاوان وەختە شێت دەبم."

"ئاوا. له تاوان وەختە شێت دەبی!"

مەلافەرهاد هاواری کرد:

"بەڵێ له تاوان مام وەسمان له تاوان."

"ئێستا کەوایه, ئەسپەکەت لـێخوڕە, قەمچی بوەشێنە بچین شەهێنەکەم ببینە."

مەلافەرهاد قەمچیی له ئەسپەکەی راکێشا, هەتا ئاوەدانی بە جووتە سوارە زۆر بە پڕتاو لینگیان دا.

لـه حەوشـەی, وەسمانەزلـه لـه پـێش دا دابـەزی. هێشـتا لاقـی نەگەیشـتبووە سـەر زەوی ئـەژنۆی دوولا هاتنەوەو کەوتە سەر زەوی. سەری دەگێژەوە چوو. بەڵام زوو هاتەوە سەرخۆی و هەستایەوە سەرپێ.

بانگی کرد:"دایەقەمەر, دایەقەمەر هاتینەوە." بەڵام کەس جوابی نەدایەوە.

"دایەقەمەر, دایەقەمەر وەجاخت کوێر نەبێتەوە کچێ ئەوە لەکوێی؟ لەگەڵ مەلافەرهاد هاتینەوە."

لەو کاتەدا مەلافەرهادیش دابەزیبوو و هەوساری ئەسپەکەی له تانێ خستبوو.

وەسمانەزله گەیشتە بەردەرکی ژوورەکە. دەرگا دانەخرابوو, چووە ژوور:

"دایە قەمەر, دایەقەمەر له کوێی؟"

بـەڵام کـەس جـوابی نەدایـەوە. دەرگـای جێنوێنەکـەی کـردەوە, بـه دەسـت نـوێن و بانەکـەی حەمـەدی پشکنی, کەسی تێدا نەبوو. له دڵی خۆی دا گوتی:

"حەتمەن چووەتە تەویله." غاری دایە تەویلەو بەسپایی گوتی:

"حەمەد, شەهێنەکەم جواب بدەوە, غەریبە نیە, مەلافەرهادە."

گوێی هەڵخست. بێدەنگیی تەواو بوو.

وەسمانەزله لـه حاڵێـك دا وەك فرفـرە بـه دەوری خـۆی دا دەسـووڕا: بێپسـانەوە دەیگـوت چ بـووە, چ قـەوماوە؟ لـەو بەینـەدا مەلافـەرهادیش هـاتبووە تەویلـەو هـەوڵی دەدا لـه رەفتـاری وەسمانەزلـه شـتێك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵکڕێنێ. چوو باسکی وەسمانەزلەی گرت کە هەروا بەدەوری خۆی دا هەڵدەسووڕاو لەگەڵ خۆی لە تەویلەڕا هێنایەوە ژووری هۆدەکە.

هەر لێی دەپرسی "ئەتۆ چت بووە؟" بەڵام وەسمانەزلە دەیـنەڕاندو وەڵامێکی نەدەدایەوە.

وەسمانەزلە شەلاڵی ئارەق ببوو. مەلافەرهاد ئەوی لەسەر دۆشەکێك کە لە سووچێکی هۆدەکە بوو داناو چوو پیاڵەیەك ئاوی هێناو هەولّی دا ئاوی دەرخوارد بدا. دەست و چەنەگەی وەسمانەزلە دەلەرزین و ئاوەکەی لـێدەڕژا.

لەو جەرگەیەدابوو کە دایەقەمەر هاتەوە. کز بوو. خەمناك بوو. خەم و خەفەت لە روخساری دا دیار بوو. وەسمانەزلە بە دەم ناڵەیەکەوە گوتی:

"زوو بڵێ چیی لـێهاتوە؟ چیی بەسەر هاتوە؟"

دایەقەمەر بە دڵ شکاوی هەروەك بیهەوێ بگری، وەڵامی دایەوە:

"هیچی نەبووە."

وەسمانەزلە کە هاتبووەوە سەر خۆی پرسی:

"لەکوێیە، ئێستا لە کوێیە؟"

دایەقەمەر تەماشایەکی مەلافەرهادو مێردەکەی خۆی کردو بێدەنگ بوو.

وەسمانەزلە گوتی:

"قسەبکە. مەلافەرهاد داستانی ئەم ون بووە دەزانێ، بەڵام نازانێ کێیەو چ کارەیە."

دایەقەمەر گوتی:

"وەرەزیی دێیەکەی خۆیانی کردبوو. رۆیشتەوە بۆ وێ. زۆری لەبەر پاڕامەوە، گوتم راوەستە هەتا مام وەسمانت دێتەوە جا برۆ، نەمایەوە گوتی: زۆرم دڵ بۆ دێیەکەمان تەنگ بووە. قسەیەکی دیکەی نەکرد" نیوەشەوێ خۆی پێچایەوە، سەری خۆی هەڵگرت و رۆیشت. وەختێك خەریك بوو دەرۆیشت گوتی زۆر سڵاوی بگەیەنە، دەستی ماچ دەکەم. گوتی دەمەوێ جارێکی دیکە دێیەکەمان بە چاوی خۆم ببینمەوە. گوتی رەنگە دوو رۆژ زیاترم پێ نەچێ، دێمەوە."

وەسمانەزلە ناڵاندی:

"ئەو تازە نایەتەوە، ئەو رۆیشت، ئەو دەست و باڵمی شکاندو رۆیشت..."

ئەمجار دەستی مەلافەرهادی گرت و گوتی:

"زۆرم حەز دەکرد شەهێنی منت دیتبایە، بەڵام وادیارە قیسمەت نەبوو."

بێدەنگ بوو، قسەیەکی دیکەی نەکردو تاوێك دواتر خەوی لـێکەوت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەمیشە چارشێوێكی سەوزی بەسەرەوە بوو. بەژن و باڵا بەرزو گەنم ڕەنگ و كەزی رەش بوو. دوو شاكەزی‌یەی بادراوی ئەستووری بەردابوونەوە كە لە پشتێنێی بەردەبوونەوە. دەم و چاوی كەمێك راكشاو و لە دەوری چاوە درشت و خومارەكانی سێبەرێكی خەفەت دەبینرا... برژانگی رەش و درێژو هەڵگەڕاوەوە بوون. لێوەكانی كەمێك گۆشتن بوون. لەسەر روومەتی, كەمێك خوارتر لە شلكەی گوێی سێ وردە خاڵی دوور لە یەك هەبوون كە حاڵەتێكی جوان وئەفسووناوی‌یان دەدا بە روخساری. سەیران ئافەریدەیەك بوو وەك لە ئاسمانان ڕا هاتبێ. تەنیا بوونەوەرێك بوو كە لەجیهانێكی دیكە, لە جیهانێكی پیرۆزەوە هاتبووە سەر ئەم جیهانە. ئەوەندە جوان بوو كە چ ژن چ پیاو نەی‌دەتوانی تێر تەماشای روخساری و بە تایبەتی چاوەكانی بكا.

چاوەكانی حاڵەتێكی سەیرو جادوویی‌یان هەبوو كە ئینسانیان لەگەڵ خۆیان دەبردە جیهانێكی دیكەو دەیان كێشایە بەر خەفەت و دڵپەرۆشی و ئارەزوویەكی لە توانا بەدەر. ئەو وەك گۆرانی‌یەكی زۆر كۆن دەچوو كە لە شەو و لە پشتی چیاكانەوە بێتە بەر گوێ. هێندێك جار توندو زبرو جاروباریش نەرم و هێدی و ئەفسووناوی بوو.

زۆر كەم دوێ بوو و لێوەكانی لەگەڵ پێكەنین بێگانە, ئاهەنگی دەنگی وەك خەفەت و تازیەیەكی هەزار ساڵە دەچوو, بەڵام ئەگەر بە دەگمەن لەحزەیەك پێكەنین دەهاتە سەر لێوانی, فەزای دەوروبەری روونـاكتر دەبوو, دنیا رەنگی هومێدی بەخۆیەوە دەگرت و روون دەبووەوە. كاتێك پێ‌دەكەنی, لە قووڵایی دڵەوە پێ‌دەكەنی و ئیدی جوانی‌یەكەی دووچەندانە دەبوو.

تەمەنی لە نێوان بیست و پێنج تا سی ساڵ دیار بوو. كەس نەی‌دەزانی چەند ساڵە لەم دێیە نیشتەجێیە. داخوا هەر لێرە لە دایك بووە، یان بە گەورەیی هاتوەتە ئێرەو لێرە ماوەتەوە. لە سەرانسەری ئاناوارزادا كەس نەبوو بەهۆی ئەو پێشهاتە گەورەیەو ئەو بەڵایانەی بەسەری هاتوون، ڕێزی لێ‌نەگرێ. لەم دێیەدا هەموو كەس ئەوی وەك كچی خۆی تەماشا دەكردو ئەویش هەر هەستێكی وای لە دڵ دا بوو. خەڵكی ئاوایی پێیان وابوو سەیران قیز نابێ هەرگیز لە دێیەكەیان بڕوا، چونكە لایان وابوو ئەگەر ئەو بڕوا، گوندەكە ناتوانێ درێژە بە ژیانی خۆی بدا. پاش ئەو هەموو بەڵایە كە بەسەری هاتبوون" براكانی، ئامۆزاكانی و خزمەكانی دیكەی لە چیاكانی"پازارجیك"ڕا بەدوای دا هاتن. بەڵام نەیان توانی ئەوی لە ئاناوارزا و لە گوندی وایوای جیا بكەنەوە. وەختێك لەدوای هاتن، قسەیەكی نەكردو بێ‌دەنگ بوو، و پاش ئەوەش، چەند ساڵ ئەو بێ‌دەنگی‌یەی نەشكاند. وەختێك سەیران قیز حازر نەبوو بچێتەوە شوێنی لە دایك

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوونی، براو کەس و کارەکانی لەبەر خاتری دایکەکەی کە زۆری بۆ بە پەرۆش بوو، بە تێکڕاو وەك عێلێکی گەورە لە چیای پازارجیك هاتنە خوارێ و لە خاکی پڕ پیت و بەرەکەتی وایوای دا نیشتەجێ بوون.

عەشیرەتێکی دەوڵەمەند بوون. خەڵکێکی زۆر ئازا، بەهێز، ساغ، سوارچاك و تفەنگچی و جوامێرو بە سۆز بوون. ئەوان تورکمەنەکانی چوکووراوایان هەر زوو بەردڵ کەوت و تورکمەنەکانی چوکووراواش، ئەو خەڵکە بەسۆز و ئازایە کە خاوەنی جوانترین داب و شوێن و پێوەندیی ئینسانی بوون، ئەو خەڵکە ئازایەی کێوپارەیان خۆش ویست. لە ماوەی سەدساڵ دا تورکمەنەکان و کێوپارەیی‌یەکان پێکەوە گرێدران، بوونە یەك، وەك برایان لێ‌هات، ژن و ژن خوازی‌یان لە نێودا زۆر بوو و بوونە برا. هەرچەند هێندێ ئاکارو خووی جیا لە یەکیان هەبوو، بەڵام لەبەر سۆزی هاوبەش، پیاوەتی و جوامێریی هاوبەش و داب و شوێن و بیروباوەڕی جوانی هاوبەش، پێکەوە بوون بە یەك.

سەیران قیز لەگەڵ براو کەس و کارەکەی و تەنانەت لەگەڵ دایکیشی قسەی نەدەکردو ئەوانی نەدەبەخشی. دایکی هەمیشە دەی‌گوت:

"سەیران قیز تەنیا یەك جار دەم بکاتەوەو یەك جار پێم بڵێ"دایە" حازرم لە جیاتان خوێنی سوورم بڕژێتە سەر زەوی."

بەڵام سەیران قیز هەر گوێشی لێ‌نەبوو، لێوی تەڕ نەدەکرد. دایە قەمەر یەکەم کەس بوو کە سەیران قیز قسەی لەگەڵ کرد. نێوانی دایەقەمەرو سەیران قیز تەنانەت لە نێوانی دایك و کچانیش خۆشتر بوو.

سەیران قیز خەبەری نەخۆش کەوتنی وەسمانەزلەی لە برایمی دراوسێی زانی.

برایم گوتبووی:

"وەسمانەزلە دەچێتەوە ماڵێ، وەختێك دەچێتەوە ، گۆیا لە ماڵێ شتێك هەبووە کە ئەو لێی‌دەگەڕێ و نای‌بینێتەوە. لەو وەختەوە کە ئەو شتە نابینێتەوە لە جێی‌دا دەکەوێ و بە تەواوی نەخۆش دەبێ. مەلافەرهادیش بە تەواوی گێژ بووە. گۆیا وەسمانەزلە جندۆکان دەستیان لێ‌وەشاندوە... پاشان زۆر خەراپیش لە یۆبازئۆغلی و ئەو دێهاتی‌یانە کە لەوایوای ڕۆیشتوون تووڕەیە... ئەوە ئەمن گوتم و ئەتۆش گوێت لێ‌بوو..."

سەیران قیز بێ‌ئەوەی چاوەڕوانی قسەکانی دیکەی برایم بێ، غاری‌دایە ماڵی وەسمانەزلە. دایە قەمەر لە ژوور سەری وەسمانەزلە دانیشتبوو، لە حاڵێك دا دەستەکانی لەنێو دەستی خۆی گرتبوون، شیوەن و گریانی بوو، هەرکە سەیران قیزی دی، گوتی:

" کچەکەم! مامە وەسمانت خەریکە دەمرێ، ئەگەر نەش مرێ ئەم دەردە هەتا ئاخری ژیانی لە کۆڵی نابێتەوە. لە ڕەگی غیرەتی دراوە. لە ڕەگی غیرەتی مامە وەسمانت دراوە کچم. ئاخر ڕەوا بوو بەم ئاخری عومری‌یە بەڵای وای بەسەر بێ؟"

لەو جەرگەیەدا وەسمانەزلە چاوی هەڵێنان. ریشی لەرزی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"سەیران قیز هاتوە؟ کچەکەم هاتوە؟"

دایە قەمەر گوتی:

" ئەدی، سەیران قیز هاتوە، کچەکەت هاتوە. ئەگەر ئەتۆ لە جێیدا نەکەوتبایەی چما سەیران قیز دەهات بەسەرمان بکاتەوە؟"

سەیران قیز لە پەنای دایە قەمەر هەڵ تررووشکا. دەستی وەسمانەزلەی کە لەنێو دەستی دایەقەمەردا بوو، گرت و لە ناخی دڵەوە بە دەنگێکی گەرم و میهرەبانەوە گوتی:

"بەڵا دوور بێ مام وەسمان، بەڵا دوور بێ."

وەسمانەزلە کەمێك ڕاست بووەوەو لە حاڵێك دا برۆ سپی و بە پشتەکانیی هەڵدەکێشان ماوەیەکی درێژ تەماشای چاوی سەیران قیزی کرد:

"نا کیژە جوانەکەم. ئەم بەڵایە دوورکەوتنەوەی نیە، هیچ شتێك نەیتوانی من بکوژێ، نە شەڕ، نە بیابانی یەمەن، نە تۆبەتێ هیچیان نەیان توانی بم کوژن. بەڵام ئەم دەردە دەم کوژێ."

بەسپایی دیسان کەوتەوە سەر پشت و لە سەرەخۆ دەستی کرد بە گریان:

"ئەمن شەهێنێکم، شەهێنێکی پیر کچەکەم، باڵشکاو و پەڕوەریو، شەهێنێکم کە هەموو باڵ و پەڕی وەریوەو ناتوانێ بفڕێ. بەتایبەتی شەهێنێك کە جووچکەکەشییان لە هێلانەکەی هەڵگرتوە، بۆخۆی وای کرد کە ئەوی لێبدزن. شەهێنێك کە هومێدی خۆی و نووری دڵی لێون بووە. سەیران، شەهێنەکەم دەکوژن، لەتکە جەرگەکەم، لێوەشاوەترین بوونەوەری دنیا، سۆمای هەردوو چاوەکانم دەکوژن کچێ خۆم."

دەستی گەرم و لەرزۆکی وەسمانەزلە لەنێو دەستەکانی سەیران قیزدا دەلەرزی و لافاوی فرمێسك بە گۆنای دا دەهاتەخوار، سەیران قیزیش لەگەڵی دەگریا. وەسمانەزلە وەك وڕێنە بکا، دەیگوت:

"بچن شەهێنەکەم ببیننەوە. بڕۆن هیوایەکەم، نووری چاوەکانم، لێوەشاوەترین بوونەوەری جیهان بدۆزنەوە. مەیەڵن جەندرمەکان بیکوژن. مەیەڵن ئەو بێدینانە، ئەو گورگانە شەهێنەکەم لەت و پەت بکەن. مەلافەرهاد ئەتۆ مامۆستای مامۆستایانی، ئەتۆ ئینسان ترین ئینسانی، ئەتۆ لە هەموو ئازایان ئازاتری... ئەگەر ئەمن مردم ئەمانەتت شەهێنەکەم بێ، ئەوە بە تۆم سپارد. مەیەڵە ئەو گورگە دڕندانە شەهێنەکەم لەبەریەك هەڵدڕن. قەمەر ئەمن شتێکم پێگوت، لە من زویر بووە؟"

قەمەر نەڕاندی:

"وەسمان منداڵ، وەسمان منداڵ، هەزار جارم پێگوتی زویر نەبووە."

"ئەگەر زویر نەبووە، ئەدی بۆ لەسەر من ڕانەوەستا؟ ترسا، ترسا بە گرتی بدەم، متمانەی پێم نەبوو؟ ها؟"

دایە قەمەر گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"هیچ شتی وانیە. کوڕەکە زۆریشی متمانە پێمان هەبوو. متمانەی پێمان بوو کە هەتا ئێستا لە لامان مایەوە. ئەتۆ نەدەبوو بە هەمووان بڵێی."

وەسمانەزلە بەسپایی و بە ڕاوێژێکی خەتابارانەوە گوتی:

"ئەمن بە کێم گوتوە قەمەر، بەکێ؟"

"ئێستا هەر بە کێت گوتوە؟ بە هەموو ئاوەدانیت گوت."

"بە کێم گوتوە، کەنگێ بە زمانم دا هاتوە؟"

دایە قەمەر زۆری ڕق هەستاو هاواری کرد:

"بە زمانت دا نەهات. بەڵام چما ئەتۆ نەبووی کە باشترین جلکەکانت لەبەر کرد، قەلنەت بە لالێوتەوە نا، دەمانچەت لە کەلەکەت بەست. زنجیر سەعاتە زێوەکەت بە بەرۆکتەوە هەڵاوەسی، چەکمەکانت بۆیاخ کردن و وەك کووزان ئۆغڵی سێ شەوو ڕۆژان لەنێو ئاوەدانی دا پیاسەت کرد؟ پاشان دەتەوێ کابرای دێهاتی فکر نەکاتەوەو لە خۆی نەپرسێ کە وەسمانەزلە بۆ وا دەکا؟ چ بووە؟ دەتەوێ منداڵەکان لەو ماخولیابازاڕی‌یەی تۆ نەترسن؟"

وەسمانەزلە بە پاڕانەوە گوتی:

"بێدەنگ بە قەمەر. بە قوربانت بم بێدەنگ بە. مەم کوژە. بە زیندوویی مەم خۆ. کچم سەیران پێی‌بلێ لانی کەم لەم سەرەمەرگەدا لە کۆڵم بێتەوە."

دایە قەمەر نەڕاندی:

"بێدەنگ نابم وەسمان منداڵ، چما هەر دوێنێ ئەتۆ نەبووی دەتەویست ئەو کوڕە کە پەنای بۆ ماڵی تۆ هێناوە، بە مەلافەرهاد نیشان بدەی؟ هاتبووە ماڵی تۆ، پەنای بۆ دێی تۆ هێنابوو."

"بێدەنگ بە قەمەر. دەبەرت مرم! کچێ خۆم سەیران ئەم سەڵیتەیە منی کوشت. بە زیندوویی خواردمی. بەڵکوو بێدەنگی بکەی."

دایە قەمەر بە تووڕەیی هەستاو گوتی:

"فەرموو، ئەوە بێدەنگ بووم."

وەسمانەزلە لە حاڵێك دا لە تەنیشتێکەوە دەهاتە سەر تەنیشتەکەی دیکەی گوتی:

"مەلافەرهاد! براله کارێك بکە. بڕۆ شەهێنەکەم ببینەوە."

مەلافەرهاد کە لە ڕقان ڕیشە ڕەش و تێك ئاڵقاوە مەیلەوسەوزەکەی دەلەرزی، بە لێبڕاوی‌یەوە گوتی:

"ناڕەحەت مەبە مام وەسمان، ئەو هیچی نابێ. ئەو زۆر بەلای لەسەر خۆی لاداون. خۆی ناخاتە نێو مەترسی‌یەوە. ئەتۆ هیچ خەفەت مەخۆ. وەختێك گوتوویە دێمەوە, دێتەوە. خۆی تووشی ژانەسەر ناکا. لێرە وەڕەز بووە یان کارێکی بۆ پەیدا بووە. دەنا هەتا ماڵئاوایی لە تۆ نەخواستبا, نەدەڕۆیشت, ئەو دێتەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە گوتی:"ئەتۆ ڕاست دەکەی"و لە جێی خۆی هەستا:

"مەلافەرهاد, پیاوی نازەنینی خوا, روخسار نوورانیەیەکەی خۆم. کەوابوو بەڵایەکی بەسەر نایە؟"

مەلافەرهاد بە دڵنیایی‌یەوە گوتی:

"نا هیچ بەڵایەکی بەسەر نایە."

"دڵی لە من نەیەشابێ؟"

مەلافەرهاد هەر بەو راوێژەوە گوتی:

"دڵی نەیەشاوە."

"دووبارە دێتەوە؟"

"دێتەوە."

"بریا قەڵافەتیت دەدی. باوەڕت نەدەکرد خۆی بێ. روخساری بە هیچ جۆر لەگەڵ ناو و ناوبانگی یەك ناگرێتەوە. ئاخ خۆزگە قەڵافەتیت دەدی."

مەلافەرهاد گوتی:

"دەی‌بینم. درەنگ یان زوو دەی‌بینم."

لە دەنگی دا زرینگانەوەی باوەڕ و متمانەیەکی گەورە دیار بوو.

ئەم دەنگە دڵنیاکەرو بڕوابزوێنە وردە وردە وەسمانەزلەی هێنایەوە سەرخۆ:

"مەلا, خۆزگە چاوەکانیت دەدین. دەڵێی دوو پارچە پۆڵان. ناتوانی تەماشایان بکەی. چاوەکانی لەگەڵ ناو و ناوبانگەکەی رێك دەکەون."

"وایە."

کوڕەکانی وەسمانەزلە لەگەڵ بووکەکانی هاتن. سەیفەلی, دێهاتی‌یەکانی دیکە, سەفچەکاهیا, براو خزمەکانی سەیران قیز, دایکی, زەینەڵ و سیلوێرگلین هەموویان هاتنە دیار وەسمانەزلە.

بە گشتی تەواوی ئەو کەسانەی بیستبوویان حەمەدۆك ماوەیەك لە ماڵی وەسمانەزلە بووەو دوێنێ کە دێتەوە ماڵێ تەماشا دەکا حەمەد لێی داوە رۆیوە, نەخۆش دەبێ و لە جێی دا دەکەوێ, هاتبوونە سەردانی وەسمانەزلە.

لە حەوشەی ماڵی وەسمانەزلە دا هەنگامە بوو. سەفچەکاهیا لە حاڵێك دا دەستی لە پاش خۆی گرتبوون و پێ‌دەکەنی و بەخۆشحاڵی راوێچکەی دەکردن, بە شادمانی‌یەوە دەی‌گوت:

"وادیارە کوڕەکەمان نەخەرفابوو! وادیارە هێندێ شتی لە بنی زمانی‌دا بوو, و بە کەسی نەدەگوت. خوایە شوکور."

دێهاتی‌یەکان بە بیستنی خەبەری هاتنەوەی حەمەدۆك زۆر خۆشحاڵ ببوون. بەڵام دوایە سەریان سوڕمابوو, ئەمجار کەوتبوونە حاڵەتی گێژی و سەرلێ‌شێوان. ئێستاش لە نێوان سەرسوڕمان و خۆشحاڵی دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرگەردان بوون. زەینەڵ بە بیستنی داستانەکە لەحزەیەك لە ژوور سەری مام وەسمان راوەستا، دەستی گرت و پاشان بێئەوەی کەس پێ بزانێ بۆی دەرچوو.

مەلافەرهاد لێی وریا بوو، لەبەر دەرکی ماڵی "کەرەمەکوردە" خۆی پێگەیاندەوە. دەستی بە قورسی خستە سەرشانی و بە هێدیترین و هەر لەو کاتەدا توندترین راوێژ پێی گوت:

"داستانی هاتنەوەی حەمەد نە بە عەلیسەفابەگ و نە بە هیچ کەسی دیکە نالێی. تێگەیشتی؟"

زەینەڵ راوەستا. لێوەکانی لەرزین، دەت گوت ئێستا نا ئێستا خەریکە بگری. تاوێك بیری کردەوەو ئەمجار گوتی:

"گوێ بگرە مەلا!"

پاشان لە حاڵێك دا ملە درێژەکەی درێژتر ببوو، لەسەری رۆیشت:

"ئەمن بە کەس نالێم، بەڵام هەموو خەڵکی دێی دەزانن، تەنانەت گوندەکانی دەوروبەریش. لە هەموو جێیەك بڵاو بووەتەوە. ئەگەر عەلیسەفابەگ و ئاغاکانی دیکە لەخەڵکی دیکەی ببیسن، ئەمن هەقم نیە. بەرپرسایەتییەکەی قبووڵ ناکەم. ئێستا لە پێش چاوی خۆت لێرەڕا دەگەڕێمەوە."

ئەودەم بە دوای مەلافەرهاد دا وەڕێ کەوت و لەگەڵی هاتەوە ماڵی وەسمانەزلە.

هەر ئەو رۆژە نوقڵی مەجلیسی هەموو جووتیارەکان" بەختەوەرو دڵبەخەم، رق هەستاو و خۆشحاڵ، و بە کورتی بە هەستی جۆراوجۆری دەروونییەوە، باسی حەمەدۆك بوو. چەند کیژو کوڕی لاو ئەو گۆرانییانەیان بە نارەنار دەگوت کە لەبارەی حەمەدۆکەوە ساز کرابوون.

بەرە بەرە خەڵك رقیان لە وەسمانەزلە هەڵدەستا: "حەمەدۆك دێتە ئاوەدانی و دەچێتە ماڵێی. کەچی ئەو بە کەس نالێ، پیرەپیاوی ناجسن! قەلنەکەی بە لالێویەوە دەنێ و بە باقە دووکەڵێ بە بادەکاو وەك کووزان ئۆغڵی لە نێو ئاوایی دا پیاسەی دەکا، بەڵام لەبەر حەسوودییان خەبەری هاتنی حەمەدۆك بە کەس نالێ کە بچن و تێر تەماشای کەن."

هەموو هەستە دەروونییەکان لە رق و خۆشەویستییەوە بگرە هەتا دڵئێشان و ترس روویان لە وەسمانەزلە کردبوو.

لانیکەم بیست کەس ئاگایان لە هاتنی حەمەدۆك بۆ نێو ئاوەدانی ببوو، تەنانەت لە لێوارەکانی ئاکچاسازەوە دیبوویان کە شەوێ لەنێو دێ دا گەڕابوو. دیبوویان کە سواری ئەسپێکی سپی بووەو بۆ لای بەردەلانەکانی ئاناوارزا لینگ دەدا.

ئەو کەسەی گوللەی لە وەکیل باشی دا، حەمەدۆك بوو.

لەنێو دێ دا هەرکەس هەرچی بە بیری دا هاتبایە لەبارەی حەمەدۆکەوە دەیگوت. تەنانەت لەبارەی ئەوەوە زۆر داستانیشیان دروست کردبوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو شەوە تەنیا دایەقەمەر و سەیران قیز لە ژوور سەری وەسمانەزلە مانەوە. وەسمانەزلە بۆخۆی نەیویستبوو جگە لەو دوو کەسە هیچ کەسی دیکەی لەلا بمێنێتەوە. کوڕەکانی و بووکەکانی و هەموو کەسی ناردبووەوە. مەلافەرهادیش بۆخۆی ڕۆیشت.

وەسمانەزلە باسی حەمەدۆکی بۆ سەیران قیز دەکرد" لەبارەی ئازایەتییەکەی, چاوەکانی, مووەکانی کە چۆن بوون, شێوەی دەنگ و قسەکردنی, ئەوینی دەرهەق بە ئینسانەکان و دڵی میهرەبان و سۆزو چاکەکانیەوە قسەی دەکردو دەکەوتە هەژان.

"پێت وانەبێ لەبەر خاتری گیانی لێی دەترسم. ئەو بە تەنێ خەنیمی لەشکرێکە. ئەو شەهێنێکە بۆخۆی. ئەوەندە زرینگ و چالاکە لە وەختی شەڕ دا ناتوانی بیبینی. ئێستا لێرەیەو هێندەی چاو لەسەر چاو دانێی لەوسەری دنیا, ئەگینا چۆن دەیتوانی لە دەستی ئەو هەموو دوژمنە گیان دەربەرێ. هەموو, باڵندەو پیڕۆ, بەردو خاك, چەقڵ و دار, مێروو و مارو هەموو ئافەریدەکان لەگەڵ ئەو جۆرە کەسانە دوژمنن. زۆریش دوژمنن..."

لە نەکاو بە نیگەرانی و دوودڵییەوە گوتی:

"بەڕاست ئەگەر کوڕەکەم لە نێو "ئاکارجا" دا گەمارۆ بدەن, فەوجێك جەندرمە, هەزار کەس دێهاتیی نزمی گۆپاڵ بەدەست و ئەو سەگی رستەکراوی ئاغاکان" برایمەڕەش بە خۆی و بە پازدە بەرەڵڵایەکەیەوە... دابارنە سەری, بستە منداڵێك ئەویش بە تاقی تەنیا چیی لە دەست دێ, لەگەڵ ئەو هەموو سەگە کە لە چواردەوریەوە پێی دەوەڕن چ دەتوانێ بکا؟"

پاشان وەرگەڕایەوەو بۆ جاری هەزارویەکەم لە دایەقەمەری پرسی:

"بەڕاستی پێش ڕۆیشتن باشی نان خوارد, توێشووی سێ ڕۆژانت بۆ تێنا؟"

دایەقەمەریش زۆر بەحەوسەلەو لەسەرەخۆ وەڵامی دایەوە:

"تێرو پڕی خوارد. پڕی بوخچەیەکی زەلامیشم کاکڵەگوێزو پەنیری چەورو هێلکەکولێو و کووکی بۆ ساز کردو لە پشتێم بەست. سێ ڕۆژ هیچ, بۆ پێنج ڕۆژیشی بەسە..."

وەسمانەزلە ناهومێد بوو و تووشی دڵەخورپە ببوو.

بەرە بەری بەیانی بێحاڵ بوو و دوایە خەوێکی خۆشی لێکەوت.

خەبەری چوونی حەمەدۆك بۆ ماڵی وەسمانەزلە دێ بە دێ لە وایوای بۆ "کەسیك کای", لەوێ بۆ هەمیتە, لە هەمیتە بۆ بوزکوویوو, "ئاك ماشات", نارلیقشلا, "ئەدەك سووزلوو", "چیانلی", و لە چیانلی بۆ حاجیلار لە سەرانسەری ئاناوارزا گەڕا. هەمووان پێیان زانی کە وەسمانەزلە شەش مانگ حەمەدۆکی لەماڵێ خۆی دا پەنا داوەو دوێنێ حەمەد لێی زویر بووەو چووەتەوە کێو و بەندەنان.

کەس ناوی حەمەدۆکی نەدێنا. وەختێك باسیان دەکرد, هەر دەیان گوت "شەهێن" یان "ئەو".

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو دەشتی ئاناوارزا, جووتیارەکانی چوکووراواو جووتیارەکانی دێهاتی کووزان لەگەڵ ناوی حەمـەدۆك و ئەفسانەکانی و باسی ئازایەتی‌یەکانی ئاشنابوون و فێنکایی‌یان لە دڵ گەڕا. بـەڵام نـە یـەك ئاغـاو نـە یـەك پیاوی دەوڵەت پێ‌یان نـەزانی. جووتیارەکـانی ئـەو دەشـتە نـاوی حەمـەدۆکیان وەك نهێنی‌یـەکی پـیرۆز لـە سنگی خۆیان دا شاردبووەوە کە ئەگەر وەسمانەزلە ئەوەی دەزانی لە خۆشی‌یان شێت دەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران قیز خەڵکی "خەرمەن جا" بوو, یەکێکە لە دێـیەکانی "پازارجیـك" بـە بـەردەڵانێکی سـوورەوە. خەرمەن جا لە بەردەڵانێك دروست کرابوو کە بە بەردئەستێ نووك تیژەکانی وەك چەقۆی بە رەنگـی سـپی و سەوزو شین و سوورەوەو وەك لێرەوارێکی سەیر دەچوو. لـەم دێـیەدا ئەسـپی تیـژڕەو پـەروەردە دەکـران. ئاوەکەی پاش ئەوەی لە قەڵشتی تەختە بەردئەستێیەکان دەردەپـەڕی دەبـوو بـە پارچـە بلوورێك کـە بـە هەزارو یەك رەنگ دەدرەوشایەوەو بە دەشتێ دا دەڕۆیشتە خوار.

ساڵێ چوار جار قازو قولینگان زۆر نەوی بەسەر ئاوایی دا رادەبـووردن و لـە کـەلێنی بەردئەسـتێیەکان دا جۆرە گوڵێکی لاسك درێژ بە بۆنێکی قورس و رەنگێکی گەشەوە دەپشکووت. بەرهەمی ئەو گەنمەش کـە لـە بەتاڵایی نێوان شاخەکان دا دەچێندرا زۆر درشت و بەپێزەو بوو. گاو مانگایەکان و ئەسـپ و ماینـەکان و بـە گشتی هەرچی لە خەرمەن جا گەورە بووایە, راکشاو و بەهێزو جوان بوو. بەتایبەتی خەڵکەکەی لە جوانی دا بەناوبانگ بوون.

عێلاتـی مـاراش, دانیشـتووانی خـوارەوەی دەشـت, خـەڵکی خەرمـەن جایـان هـەر بـە جوانییەکـەیان دەناسییەوە. تەنانەت باڵنـدەو جرووجانـەوەرەکانی خەرمـەن جـاش ئەنـدامێکی راکشـاوو درێـژیان هـەبوو و رەنگاوڕەنگ بوون. دەنگیان دڵگرترو رەنگیان گەشتر لە هی جێی دیکە بوو.

خەڵکی ئەم دێیە وادیار بوو زۆر دەوڵەمەند نین, بەڵام خەڵکێکی حیسابگەرو دەست پێوەگر بوون و بۆیە هەژاری لەوێ زۆر بەرچـاو نـەبوو. بۆخۆیـان دەیـان تـەنی, رەنگیـان دەکـرد, دەیـان بـڕی و دەیـان دووری. بۆخۆیان دەیان چاندو بۆخۆیان رەنێویان دێناو بەرهەمیان هەڵ دەگرت. هیچ کەس جووتیاری خەرمەن جای بە سەروسیمایەکی چڵکن و ئاڵۆزو جلکی شڕو شۆڵەوە نەدیبوو. خەڵکێك بوون پابەندی شەرەف و نامووس و زبرو توند. لە خەرمەن جا خوێنڕێژی زۆر دەکرا. خوێنڕێژی لە خەرمەن جا باو بوو, و هەربۆیـەش بنیـادەمی ترسەنۆکی کەم لـێدەبینرا. رەنگە لەبەر زبرایی هەواو ئاوو خاکەکەی بوو کە هەموو شتێکی ئەو دێیە تورت و ئاسان شکێن بوو. هیچ شتێکی نەرم و قابیلی نوشتانەوەی لـێدەست نەدەکەوت.

روخساری خەڵکەکەی بە رەنگی مس بوو. هەموویان ژن و پیاو چاویان گەورە بوون.

سەیران کچی مەلاخەلیل بوو. ئەو پێنج منداڵی بوون کە سەیران چووکەڵەکەیان بوو.

مەلا خەلیل بە ئەسڵ و نەسـەب تـرین خـەڵکی ئـەو کێوپارەیـە بـوو. بـە پێـی شـەجەرەنامەکەی ئەسـڵ و نەسەبی دەگەیشتەوە سەدان ساڵ پێشـتر. مـاڵی قـەت بـێمیوان نـەبوو. مـاڵی مەلاخـەلیل داب و شـوێنێکی دیکەی هەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژێکیان کوڕێکی منداڵ لە خەرمەن جا پەیدا بوو, تەمەنی پێنج شەش ساڵە دیاری دەکرد. کەس نەیدەزانی ئەو کوڕە چۆن و لە کام دێ ڕا هاتوە. تەنیا منداڵەکە سەرە هەودایەکی بە دەستەوە دەدا. بەو مانایە کە وەختێك لە هەر جێیەك دڵۆپە خوێنێکی دەدی دەیزیڕاندو رای دەکرد. بەتایبەتی ئەگەر کەسێکی خوێناویی دیتبایە ناڕەحەتی و هاوارهاوارەکەی چەند سەعات درێژەی دەکێشا.

منداڵەکە لە ماڵی "وەلیەکۆسە"دا گەورە بوو. وەلیەکۆسە دراوسێی ماڵی سەیران بوو. ماوەیەك سەری کوڕەکە کەچەڵیی لیپەیدا بوو. دایکی سەیرانێ دەرمان نەما لێی نەداو مەڵحەم نەما لەسەر سەری کوڕەکەی دانەنێ هەتا کەچەڵیەکەی چاك بووەوە. کوڕەکەیان ناو نابوو "عەزیز". سەیران دوو ساڵ لە عەزیز گەورەتر بوو. لەبەر دراوسێیەتی هەمیشە پێکەوە بوون. سەیران لەگەڵ ئەو منداڵە بێکەسە وەك دایك رەفتاری دەکرد. نەیدەهێشت هیچ کەس نە منداڵ, نەگەورە تووشی ئەو منداڵە بێ...

ئەگەر کەسێك نیازی ئازاردانی وی هەبایە, سەیران وەك جانەوەرێکی دڕندەی لێدەهات و قیامەتێکی بەرپا دەکرد. سەیران وەك دێلەپڵنگە توندو تیژو رق هەستاوەکانی بەردەڵانەکانی خەرمەن جا بوو, کە ئەگەر کەسێك بیویستایە چووکترین ئازار بەو منداڵە بگەیەنێ, بە هەموو دڕەندەیی خۆیەوە شالاوی بۆ دەبرد. دەت گوت عەزیز منداڵی سەیرانی وەحشییە. سەیران لەو شتە کە لە ماڵێ دەیخواردو عەزیز دەستی نەدەکەوت بەشی ویشی دەبرد. هەرچەندی گەورەتر دەبوون, دۆستایەتییەکەیان قووڵترو زیاتر دەبوو, بە جۆرێك کە هەمیشە پێکەوە بوون و بێیەکتر تەنانەت ئاویشیان نەدەخواردەوە.

سەیران ببوو بە کچێکی قەیرەو عەزیزیش تازەلاوێك. سەیران کەڵەگەت بوو و عەزیز کورتەباڵاو وردیلە. روخسارێکی هەبوو دڵگر, خەمگین و هەر لەو کاتەدا دەم بە پێکەنین. جێبرینێك کە لە گۆنای چەپیڕا هەتا چەنەگەی هاتبووەخوار, دیمەنێکی تایبەتیی دەدا بە روخساری. عەزیز لەگەڵ ئەوەی چووکەڵە بوو, وەك هەموو دانیشتووانی خەرمەن جا زبرو زرینگ راهاتبوو. ئەویش وەك وان سوارچاك و تفەنگچییەکی کارامە بوو. هەر بەو ئەندازەیەش بێباك و دلێر...

وەختێك سەیران بوو بەگەورەکچ و عەزیزیش بوو بە تازەلاو, سەرچاوەی قسەی پڕوپووچی نێو دێش دڕا:"کچێکی گەورەو زەلام لەگەڵ کوڕەلاوێك لەو تەمەنەدا چۆن دەکرێ شەو و رۆژ پێکەوە بن؟"

ئەم قسەو قسەڵۆکانە لە خەرمەن جا تێپەڕین و لە دێیەکانی دوورو نیزیکیش دا بڵاو بوونەوە. هەرچەندی سەیران قیز جوان تر دەبوو و زیاتر دەکەوتە سەر زمانی چاك و خەراپ, ئەوینی وی دەرهەقی عەزیز زیاترو ئەفسانەییتر دەبوو.

ڕۆژێکیان بابی سەیران قیز دایکیی بانگ کردە گۆشەیەك و پێی گوت:

"ئەو قسەو قسەڵۆکانەت نەبیستوە؟"

دایکی گوتی:

"بیستوومن, بەڵام عەزیز وەك کوڕی سەیران وایە. لە خوشك و براش لێك نیزیکترن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەزانم. باش دەزانم. بەڵام ئەمەی چۆن لە خەڵکی حاڵی بکەم. بەو کچەی بڵێ ئیدی تخوونی عەزیز نەکەوێ."

دایك مەسەلەکەی بە سەیران گوت. سەیران سەری سوڕما. تەنانەت بە فکریشیدا نەدەهات کە رۆژێك ئەو جۆرە مەسەلانە بێنە گۆڕێ. وەختێك سەرسوڕمانەکەی تەواو بوو، پێکەنی و پاشان زۆر خەفەتبار بوو. لەگەڵ دایك و بابی ماوەیەکی زۆر باسیان کرد. جارێکیان کە سێ رۆژ چاوی بە عەزیز نەکەوت لەتاوانی هاتە شەرایە مەرگی.

دایکی، بابی، براو کەس و کارو دۆستانی و هەموو ئاشناو رۆشناکانی چەندین رۆژ لەبەری پاڕانەوە، بەڵام کاریگەر نەبوو. سەیران بە بێ عەزیز نە نانی دەخوارد، نە ئاوی دەخواردەوە، نە پێ دەکەنی و تەنانەت نە دەش گریا.

عەزیزیان ناردە دێیەکانی دیکە. سەیران چوو دۆزیەوەو لەگەڵ خۆی هێنایەوە. سەیرانیان نیشانە کرد. دەزگیرانەکەی لاوێکی لێوەشاوە بوو لە یەکێك لە گوندەکانی دوور لە ئاوایی خۆیان. دەزگیرانەکەی کوڕی "خورشیدخان" بوو کە ماڵ و زەوی و مەڕو ماڵاتێکی زۆری هەبوو. سەیران شەوێکیان هێندەی نەمابوو کوڕەکە وەبەر کوتەك و دار بدا هەر چونکە ویستبووی ماچی بکا. سەیران دوو ساڵی رەبەق لەگەڵ دێهاتیەکان و کەس و کاری خۆی مل بە ملەی کرد. ئەو شیرەی لە مەمکی دایکی خۆی خواردبوو، بە تفنکانیان دا هێنایەوە.

رۆژێکیان عەزیز ون بوو. دەیان گوت چووەتە چوکووراوا، لە دووری لە نێو عێلاتێك دا دەژی کە ناو و ناوبانگیشیانی نەدەزانی. سەیران وەختێك لە هاتنەوەی عەزیز تەمابڕاو بوو، رۆژێکیان ئەسپێکی لە تەویلەی ماڵێ بابی دەرکێشا، لێی سوار بوو و کەوتە رێگا. هەموو جێیەك گەڕا، لەهەموو شوێنێك سۆراغی پرسی، هەر کەس سەیرانی دەدی، دەست و لاقی رەق دەبوون و لە جوانیەکەی سەری سوڕ دەما. سەرەنجام عەزیزی لە وایوای دیتەوە. عەزیز پەنای بۆ ماڵێ موختار سەیفەلی بردبوو.

مەلا خەلیل لەگەڵ موختار سەیفەلی لە باب و باپیرانەوە دۆست بوون. بۆخۆی عەزیزی ناردبووە لای وی. سەیفەلی و بابی زۆر بە رووخۆشی وەریان گرت. ئەوینی لە رادەبەدەری سەیران و عەزیز کەوتە سەر زارو زمانی تورکمەنەکان.

تورکمەنەکان بە پێی داب و شوێنی خۆیان هەر کۆمەگێك لە دەستیان دەهات دەرهەق بەو دوو دڵدارە کردیان. ئەم دوو دڵدارە بەختەوەرترین ئەویندارانی سەر ئەم دنیایە بوون و ناوبانگی جوانیی سەیران لە هەموو جێیەك گەڕابوو. راست لەو جەرگەیەدا بەڵایەك بەسەر ئەم دوو دڵدارە هات کە کەس چاوەڕوانی نەبوو.

عەلیسەفابەگ برایەکی لە خۆی گەورەتری هەبوو کە سێ کوڕی هەبوون. کوڕەکان لەگەڵ مامیان دەژیان. هەرسێکیان خوێندەوار بوون، بەڵام خووی شارستانیانیان گرتبوو و پشتیان لە داب و شوێنی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تورکمەنان کردبوو. لەنێودێی قوماریان دەکرد, مەشروبیان دەخواردەوەو چاوبەستیان دەکرد. توکمەنەکان کە تا ئەودەم ئەو جۆرە کەسانەیان نەدیبوو, بە سەرسوڕمانەوە لە خۆیان دەپرسی:"یانی لەدنیادا ئەم جۆرە کەسانەش هەن؟" ئەوان تەنانەت دەستیان بە دزی و پیاوکوشتنیش کرد.

وەختێك ئەمانە تاریفی جوانییە سەیرانێ‌یان بیست کە هاتبووە لای سەیفەلی, لە وایوای مانەوە. بەیانی لە وایوای, شەوێ لە وایوای, کاروباریان بوو بە وایوای. بەرە بەرە جووتیارەکان لەو سێ بەرەڵلا نزمە کە سەیرانیان خستبووە ژێر چاوەدێری, وەجان هاتن. تەنانەت چەند جارێکیش لەنێو ئەوان و خەڵکی وایوای دا شەڕو ناخۆشی پەیدا بوو. ئێستا عەریفی جەندرمە, عەریف "زولفۆ"ش رەگەڵ ئەم سێیانە کەوتبوو. لە نێو دێی دا دەگەڕان, بەڵام بە هیچ جۆر نەیان دەوێرا لە سەیرانێ نیزیك ببنەوە. چونکە سەیران نەك هەر رووی نەدەدانێ, بەڵکوو تەماشای چارەشیانی نەدەکرد. هەتا شەوێکیان هێرشیان کردە سەر ماڵێ سەیفەلی. لەسەری شەوێ ڕا تا بەیانی ماڵەکەیان وەبەر تفەنگان دا. چەند کەسێکیش لە هەردوو لا بریندار بوون, هەم لە دێهاتییەکان و هەم لەوان و سەرەنجام سەیرانیان گرت و بردیان. پاش ئەوەی سەیرانیان هەڵگرت, دەنگۆیەکی زۆری وەدوا کەوت. یەکێك دەیگوت برازا گەورەکەی عەلیسەفابەگ ئاشقی سەیران بووەو بۆی شێت و شەیدا بووەو هەربۆیەش هەڵیان گرتوە, بەڵام سەیران خۆی بەدەستەوە نەداوە. یەکێکی دیکە دەیگوت هەموو شەوێ لە پێش دا عەریف زولفۆ و دوایەش سێ برازاکەی عەلیسەفابەگ تخوونی کەوتوون. هەرچۆنێك بوو, کەس لە راستییەکەی ئاگادار نەبوو, و قەتیش هەر ئاگادار نەبوو.

پاش راکێشانی سەیران, عەزیز وەك شێتانی لێ‌هاتبوو. تفەنگێکی لە دەستان خۆشی ئەڵمانیی پەیدا کردو دەستی کرد بە فیشەك کڕین. ئەوەندەی فیشەك کڕی کە لەبەر قورسایی فیشەکدانەکانی خۆی نەدەتوانی. رۆژێکیان لای بەیانی عەزیز, عەریف زولفۆ و سێ برازایەکەی عەلیسەفابەگ و چەند کەسی دیکە لە هاوڕێکانیانی لە نەکاو لە خانوویەکی گوندی بوزکوویوودا بەگیر هێنا. دەرگای کردەوەو لە شیپانەی دەرگادا چۆکی داداو یەك یەك هەموویانی کوشت. جگە لە سەیران نەی‌هێشت یەکێکیان بە زیندوویی دەرچێ. پاش تەواو کردنی کارەکەی زۆر بە پشوو لەسەرخۆیی چووە ژوور, دەستی سەیرانێی گرت و ماوەیەکی درێژ لە چاوانیەوە راما, پاشان سەری بردە پێش و نێوچاوانی ماچ کرد. گەڕایەوەو بە غاردان لە بوزکوویوو دوور کەوتەوە. نیزیك نیوەڕۆیە بوو گەیشتە مەخفەر. یەکەمین جەندرمە کە هاتە سەر رێگای تفەنگێکی لێ‌دا. جەندرمەکانی دیکە دەرگایان لەسەر خۆیان داخست و شەڕ دەستی پێ‌کرد. ئەم شەڕە سێ سەعاتی خایاند. پاش ئەوە عەزیز زۆر ئارام هەستا, لەو دێهاتییانە کە لە دەوروبەری راوەستابوون, داوای شقارتەو بەنزین و کۆنەپەڕۆی کرد. جووتیارەکان کە نوتقیان بەسترابوو بێ‌دڵی‌یان نەکرد. تاوێك دواتر شقارتەو بەنزین و کۆنەپەڕۆیان هێنان و دایاننە دەست عەزیز. عەزیز هەروا بێ پشوو سوار بوون چوو دەرگای مەخفەرەکەی ئاگر داو ئەمجار لە بۆسەدا مایەوە. تاوێك دواتر جەندرمەکان خۆیان لە مەخفەر فڕێ دایە دەرو عەزیزیش هەر جەندرمەیەکی دەهاتە دەرێ, بە تفەنگ لێی دەداو دەی‌کەشت. ئاخرین

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەندرمەکانی کوشتبوو کە لە لایەن دەستە جەندرمەیەکی دیکەوە کە لە شار ڕا بە هاواری مەخفەرەکەوە هاتبوون, گەمارۆ درا. شەڕەکە بەردرێژ بوو. ژمارەیەکی زۆر جەندرمە ئەنگێوران. عەزیز پاش ئەوەی فیشەکی لێبڕان لەو خەندەکە کە تێی دا دامەزرابوو, هاتەدەرو رۆیشت بۆ لای جەندرمەکان" لێیان داو کەوت. لەشیان بە گوللە دابێژ دابێژ کرد. کەس نەیزانی چەند گوللەی وێ کەوتن.

تەرمی عەزیزیان بردەوە شارو دوو رۆژان بەرامبەر بە مەخفەری جەندرمە لە پێش چاوی خەڵکیان داناو خەڵك بە خەفەتێکی تێکەڵ بە ئەوین و ئۆگرییەوە تەماشای تەرمی وردیلەی ئەویان کرد, و بە چاوی شێخ و پیر تەماشای ئەو تەرمەیان دەکرد کە پاش مردن چووکترو وردیلەتریش ببووەوە.

سەیرانیان بردبووە بەندیخانە. تەرمەکە بێ خاوەن مابووەوە. جەندرمە کەلاکەکەیان لە دەرەوەی شار لە قوولکەیەك هاویشت و چەند پێمەڕە گڵیان وەسەر کرد. سەرو لاقی بەدەرەوە مابوون. پاش ئەوەی جەندرمەکان رۆیشتن, خەڵك هاتن, تەرمی عەزیزیان بردەوە مزگەوت, شتیان و کفنیان کردو بە رێزو حورمەتەوە لە گۆڕستان بە خاکیان سپارد.

مەلا خەلیلی بابی سەیران چەندین رۆژ دواتر ئەم خەبەرە ناخۆشەی بیست. رووداوەکە ئەوەندە کاری تێکرد, هەر کە خەبەرەکەی بیست نەخۆش کەوت و چەند رۆژ دواتر مرد.

دایك و براو قەوم و خزمی سەیرانێ لە چوکووراواوە چوونە بەندیخانە بۆ دیتنی سەیران. بەڵام ئەو, لێوی هەڵنەپچڕی و نە لەگەڵ دایکی و نە لەگەڵ کەس و کاری یەك وشە چیە, قسەی نەکرد. دوای ماوەیەکی کەم سەیران هەر کە لە زیندان ئازاد بوو, چووە سەر گڵکۆی عەزیز کە لە پشتەوەی شاری لەنێو دارە "مۆرد"ەکان دا نێژرابوو. بە دەنگێکی دڵگر جوانترین, گەرمترین و راستگۆیانەترین شیوەنی بۆ کرد. شیوەنەکەی ئەوەندە بەسۆز بوو کە هەر کەس دەیبیست خەریك بوو شێت بێ.

سەیران چەند رۆژێك لە شار مایەوە, پاشان چووەوە وایوای ماڵێ سەیفەلی. دایکی و براکانی و کەس و کارەکەی ویستیان بێبەنەوە خەرمەن جا, بەڵام سەیران قبووڵی نەکرد, تەنانەت ئامادە نەبوو بیان بینێ و گوێ بۆ قسەکانیشیان رادێرێ و ئەوان بە دەستی بەتاڵەوە گەڕانەوە ئاوەدانییەکەی خۆیان. هەر سێ مانگ جارێك دەهاتنە وایوای بۆ ئەوەی بێبەنەوەو هەموو جارێ بە بەتاڵی دەگەڕانەوە. دایکی سەیران کە تێگەیشتبوو سەیران ناچێتەوە چیا, رۆژێك لە رۆژان بەروبوخچەی تێك ناو هاتە وایوای. بە دوای وی دا براکانی و خزمەکانیشی کۆچیان کرد بۆ وایوای. هێندێ پاشەکەوتیان هەبوو, زێڕو مەڕومالاتەکەشیان فرۆشت و زەوییان لە تورکمەنەکانی دانیشتووی دەوروبەری ئاکچاساز کڕی. ئەوان خەڵکێکی زۆر زبرو توندو تیژ بوون. ژمارەیان کەم بوو, بەڵام کەس نەیدەوێرا پێیان بڵێ پشتی چاوتان برۆیە.

سەیران نەچووە ماڵێ هیچ کام لەوان و هیچیشی لە هیچیان وەرنەگرت و لەگەڵ هیچ کامێکیان تەنانەت دایکیشی قسەی نەکرد. تەنانەت تەماشای لای ماڵەکانی وانیشی نەدەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەم خەڵکە چیانشینە بە زەحمەت لەگەڵ ئاو و هەوای چوکووراوا راهاتن. سەیران و ئەوانی دیکەش دوو ساڵی تەواو لە دەستی نۆبەتێیان ناڵاندیان. پاشان بەرە بەرە ئەوانیش خوویان بە مێش و مەگەزو گەرمای چوکووراواوە گرت.

سەیران یەکەم هەینیی هەموو مانگێك دەچووە شارو شەوێ تا بەیانی لەسەر گڵکۆی عەزیز شیوەنی دەکردو بە دەنگێکی خۆش پێی هەڵدەگوت.

سەیران بە تاقی تەنیا لە خانوویەك دا دەژیا. بۆخۆی کاری دەکردو تەنانەت کرێکاریی دەکردو هیچی لە کەس وەرنەدەگرت.

پاش مردنی عەزیز هیچ کەس پێشنیاری زەماوەندی بە سەیران نەکرد. سەیران ئەوەندە جوان بوو کە دانیشتووانی چوکووراوا وەك بوونەوەرێکی پیرۆز سەیریان دەکرد. تەنانەت بە فکری کەسیش دا نەدەهات کە بە چاوی ژنێك تەماشای بکا.

پاش کوژرانی کالایجی و ون بوونی حەمەد, دێهاتییەکان خانووی حەمەدیان دروست کردو دایانە سەیران. ئەم جارە سەیران پێشنیاری نیشتەجێ بوون لە خانووی چۆڵ و بێ سەحەبی حەمەدی رەت نەکردەوەو, و لەو خانووەدا شەو تا بەیانی جوانترین و بەسۆزترین گۆرانییەکانی بە یادی عەزیز دادەنان و دەیگوتن. کچە جحێڵەکانی ئاوەدانی شەو تا بەیانی لە دەوروبەری ماڵەکەی بەخەبەر دەبوون و ئەو شێعرانەیان لەبەر دەکرد کە ئەو بە گۆرانی دەیگوتن. شیوەنەکانی لە سەرانسەری چوکووراوادا کەوتبوونە سەر زارو زمانان.

پاش کوژرانی عەزیز سەیران تەنیا یەك جار پێکەنی. ئەویش وەختێك بوو کە بیستی کالایجی بە دەستی حەمەدۆك کوژراوە. لەو وەختەوە کە هاتبووە وایوای ئارەزووی دیتنی کەسێك و شتێکی نەدەکرد. بەڵام کاتێك کالایجی کوژرا, لەقوولایی دڵی دا هەستی کردبوو کە زۆر تامەزرۆی دیتنی حەمەدۆکە...

ئێستاش بۆ ئەوەی کە ئەو دەرفەتەی لە کیس چووبوو بە پەرۆش بوو و سەرکۆنەی خۆی دەکردولە دڵی خۆیدا دەیگوت:"دەم زانی, هەستم دەکرد لە ماڵی وەسمانەزلە شتێك هەیە. دایەقەمەر هەمیشە لە هاتوچۆدا بوو, لە هیچ کوێ بەند نەدەبوو, هەمیشە شەش دانگی بیرو هۆشی لەسەر ماڵێ بوو. بریا چووبامە ماڵێیان." دیارە چەندین جار نیازی هەبوو بچێتە ماڵی وەسمانەزلە, بەڵام هەر جارەی لەبەر هۆیەك پەژیوان دەبووەوە. زیاتر لەبەر ئەوەش بەداخ بوو. حەمەدۆك چۆن بوو؟ چ جۆرە پیاوێك بوو؟

وەسمانەزلە هەروەك هەستێکی بەم تامەزرۆییە کردبێ, هەر کە وەخەبەر هات دەستی کردەوە بەتاریفی حەمەدۆك:

"چاوێکی هەن چ چاو. وەختێك تەماشای روخساری دەکەی هیچ نابینی جگە لە جووتە چاوێکی گەورەو بریسکەداری وەك دوو بڵێسە ئاگر, جووتە چاوێکی زبرو تیژ کە ناتوانی زۆریان تەماشا بکەی, دڵت دادەخورپێ. دڵت رادەوەستێ. کەس ناتوانێ بە تفەنگ بێئەنگێوێ, ئەگینا ئەمن تا ئێستا لە نیگەرانییان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەمردم. قامکی لەسەر پەلاپیتکە ئەوەندە چالاکە کە لەبەر چالاکی‌یان ناتوانی بی‌بینی. گوللە کاری لێ‌ناکا. دیسان دێتەوە."

وەختێك گوتی "دیسان دێتەوە" وەك بپاڕێتەوە چاوی لە چاوی مەلافەرهادەوە بڕی و مەلافەرهاد بە راوێژێکەوە کە تەواوی باوەڕی دڵی تێی دا کۆببووەوە, وەڵامی دایەوە:

"دیسان دێتەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاو بە توندی لەوڵاتی دەداو هەوا زۆر گەرم بوو. لەپەنای گۆمیلکەیەکی رەنگ سەوز کە وەك چاڵاوێکی قووڵ دەهاتە بەرچاو راوەستابوو, سێبەرەکەی دەکەوتە سەر ئاوەکە. لەئاسمان, زۆر دوور, لە پەرپەرۆچکەی ئاسمان پەڵە هەورێکی سپی کە لە رووناکایی دا نوقم بوو, دەبزووت. کەس نەیدەزانی سێبەری ئەو هەورە سپییە کەوتوەتە سەر کوێ. چونکە لەو دەوروبەرە لە هیچ کوێیەك سێبەری هەور لەسەر زەوی دیار نەبوو.

بەسەر چڵە گۆزروان و بێژان و کلۆوکە شینەکانی ئەو پنگەوە کە لە لێواری گۆمیلکەکە سەوز ببوون زەرگەتە هێلانەیان دروست کردبوو, و هەزاران زەرگەتە بەسەر چڵەگیاکانەوە وزەوزیان بوو. کۆمەڵێك مێشە شینکەی درشت و زل زل لە هەوادا دەفرین. جاڵجاڵۆوکە داوی پانی خۆیان لەبەر هەتاو راخستبوو.

جادەکان لەبەر تیشکی هەتاو بە جۆرێك دەدرەوشانەوە کە دەت گوت وردە شووشەیان لەسەر راخراوە. رەنگدانەوەی ئاوی جەیهان دەکەوتە سەر دەشت و نوورێکی وەك بریسکەی شمشێر دەدرەوشایەوەو دەکووژایەوە.

ئەسپ وەك بەردێك رەق لە جێی خۆی راوەستابوو, لەتکە لەتکە پووڵەکەی رووناکایی دەکەوتنە سەر چاوەکانی و دەکووژانەوە. چەرمی کەلەکەی راستی لە پەستا دەلەرزاندەوە, بەڵام بەو حاڵەش کۆمەڵێك مێشە رەشکە لەسەر چەرمەکە دەنیشتن.

ئەسپ سەری هەڵبڕی, کونە لووتەکانی فش کردنەوە, ماسوولکەکانی لەبەریەك کێشانەوە, چەند لەحزەیەك بۆنی بە هەوای گەرمەوە کرد. پاشان سەری بۆ سەر زەوی شۆڕ کردەوەو لە حاڵێك دا لە پڕماندنی خۆی تۆزوخۆڵی هەڵدەستاند, بۆنی بە زەوییەوە دەکرد. چوار پێنج جار سەری هەڵێناو هەناسەی قووڵی هەڵکێشاو پاشان سەری داخستەوە, لەسەر سەری مێشێکی زەلام خولی دەدان و وزەوزی باڵەکانی دەهات.

پاش ماوەیەك, ئەسپی خەنەیی هەروەك مێش چووبێتە تفنکانیەوە, بە توندی سەری راوەشاندو پاشان دیار نەبوو لەبەر چی هاتە سەر پاشووان و دوو جار بە دەوری خۆی دا سووڕا.

کەلەکەی تۆزێك تێك قووپین, بە پڕتاو سێ جار دەوری گۆمیلکەکەی دا. راوەستا. ئەمجار حیلەیەکی کێشا کە سەرانسەری دەشتەکەی پڕ کردو چەند لەحزە دەنگی دایەوە. پاش ئەم حیلاندنە دیسان بێجووڵە لە قەراخ گۆمیلکەکە راوەستا. سپیێنەی چاوەکانی پڕ ببوو لە خوێن. خەتێکی سپیی جوانی وەك خڕخاڵ کە لە لاقی چەپی دابوو, لە گیاشین دا ون ببوو. ناڵی پاشووەکانی کەوتبوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شنەبایەکی نەرم هەڵی کرد. لە دووری, گێژەڵووکەیەکی چووکەڵە کە بە خێرایی دەڕۆیشت درەوشایەوە. ماسوولکەکان لەسەر پەراسووی ئەسپەکە دەخزین و مێش و مەگەزێکیش لە گۆڕێ دا نەبوو. ئەسپ بەسپایی و هاوڕێ لەگەڵ ئەو شنەبایەی دەهات و ئەو گێژەڵووکەیەی دەدرەوشایەوە, کلکی راوەشاند. ئادەم بە سواری ئەسپە بۆرە سێ رۆژ بوو لێی دەگەڕا. کون و کەلێن نەمابوو سەری پێدا نەکاو بێشە نەمابوو سەنگ و سووژنی نەنێ, و چونکە ئەسپەکەی نەدیبووەوە, دووبارە ترس دایگرت و لە دڵی خۆی دا گوتی:"مومکین نیە, نهێنییەك لە کاری ئەم ئەسپەدا هەیە." بە هیچ جۆر نەیدەتوانی ئەم فکرە لە مێشکی خۆی بەرێتە دەر, ئەم فکرە هەموو کردارو رەفتاری وی وەبن خۆی دابوو:"سێ رۆژە لەدوای عەودالّم. لەم دەشتەدا جێیەك نەما نەیگەڕێم. لە قامیشەلانیش هەتا ئەو جێگایە کە گیاندار دەتوانێ بڕوا, رۆیشتم. دیار نیەو نیەو نیە."

ئادەم ئەو شەوەی هاتەوە بەرچاو کە ماڵ و تەویلەی یۆبازئۆغلێیان سووتاندبوو. هەرکە ماڵەکەیان ئاگر تێبەردا, بەجارێك بڵێسەی لێبەرز بووەوەو وەك بەفر توایەوە. بڵێسە ئاگر دەسبەجێ دەرگای تەویلەکەیان قووت دا. تەنیا مۆجیزە بوو کە ئەم ئەسپەی لەو سووتمانە نەجات دا. ئەسپی خەنەیی چۆن لەو سووتمانە بە سلامەتی دەرچوو؟ و چۆن ئەو سێ رۆژە نەیدیوەتەوە؟ "دەستی قودرەتی خوا لەم کارە دایە." ئەودەم شەپۆلێکی سام و ترس تەواوی لەشی وی دادەگرت و لاقی سست دەبوون. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"مومکین نیە بتوانم ئەو ئەسپە بکوژم, کەسی دیکەش ناتوانێ, ئەگەریش بتوانم بیکوژم دەستم ئیفلیج دەبن."

لێی روون بوو ئەگەر ئەسپەکە بکوژێ, دواڕۆژێکی شوومی دەبێ. لەکاتێك دا هیچ حەزی نەدەکرد لەگەڵ ئەسپەکە بەرەوڕوو بێ, هەر لەو حاڵەدا زۆریش تامەزرۆی دیتنی بوو. پەرەسێلکەکان بە خێرایی‌و بەدوای یەك دا بە پێش ئەو ئەسپە بۆرەیەدا کە سواری بوو تێدەپەڕین. ئێستا خەریك بوو لە خوارەوەی "کەرەملی"یەوە دەچوو بۆ لای کێڵگەکانی تارسووس لوو. لێرە لە قەراخی گۆلاوی ئاکچاساز قامیشەکان هەریەکەی بە ئەستوورایی دارێك چووبوونە ئاسمان و ئێرە لێڕەوارێکی قامیش بوو.

ئادەم لەبەر خۆیەوە گوتی:"با بچمە نێو قامیشەلان, لەنێوەڕاستی قامیشەلانەکە لە جێگایەك لەسەر تەپۆلکەیەك دەبێ کانیاوێکی فێنك هەبێ." هەوڵی دا ئەو جێگایەی وەبیر بێتەوە. لە ئەسپەکەی دابەزی. هەوساری ئەسپەکەی لە بێیەك خست و بەرەو قامیشەلانەکە وەڕێ کەوت. وەختێك گەیشتە قامیشەلان راوەستا. دیسان ترسی رێ نیشتەوە. دەوران دەوری لێواری قامیشەلانەکە ئاو دایگرتبوو. بێئەوەی پێڵاوەکەی دانێ و دەلینگی پانتۆلەکەی هەڵکا, وەنێو کەوت و چووە نێو قامیشەلان. نێو قامیشەلانەکە پڕ لە هێلانە ژەنگەسوورەو هێلانە زەرگەتە بوو. جاڵجاڵووکە بە بەربلاوی داویان راهێشتبوو. چەند ژووشکی وەبەر پێ هاتن کە خۆیان خڕ کردبووەوە. بە پەنای مەلێك دا تێپەڕی کە لاقی یەکجار درێژ بوون. باڵندەکە بە قەد ئادەم بوو. ئادەم راست بە پەنای دا رۆیشت, ئەگەر دەستی درێژ کردبا, دەیتوانی بیگرێ, بەلام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باڵندەکە نەسڵەمیەوەو تەنانەت لەجێی خۆشی نەبزووت. تەنیا چاوێکی هەڵێناو دەسبەجێ لەسەر یەکی دانایەوە. قامیشەڵانەکە فێنك و تاریك بوو، ئادەم بە پارێز دەڕۆیشت، بن قامیشەڵانەکە پڕ لە ماری کوشندە بوو. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"ئەم ئەسپە ئەگەر لێرەش نەبێ، ئەدی لە کوێیە؟ ئەم ژەهرەمارە خۆ نەچووەتە ئاسمان. حەتمەن لەسەر عەرز دەبێ لە جێگایەك بێ."

کانێیەکەی دیتەوە، لەسەر کانێیەکە درێژ بوو، وەك شیری دایکی بمژێ، دەستی بە مژینی ئاو کرد. پاش تاوێك لەسەر کانێیەکە هەستا. هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشاو ئەژنۆکانی کە تۆزاوی ببوون تەکاندن. بیری کردەوە: ئەم ئەسپە نادۆزرێتەوە، ئەگەریش بدۆزرێتەوە ناکوژرێ، ئەگەریش کەسێك بیکوژێ تا ئاخری عومری خۆشی لە خۆی نابینێ. ڕەنگە نەمرێ، بەڵام زەلیل و ئیفلیج دەبێ کە سەد جار لە مردن خەراپترە"و لەنەکاو هاواری کرد:"بۆ کەسێك ئەم ئەسپە بکوژێ مردن زەماوەندە."

سەرانسەری قامیشەلانەکەی پشکنی، هەتا نزیك گۆلاوەکە چوو، هەم ترساو هەم خۆشحاڵ بوو. لە کاتی گەڕان دا لێکدا لێکدا تووشی ئەو باڵندە ئارام و بێ جووڵانە دەبوو. کاتێك لە قامیشەڵان هاتە دەرێ هەتاو ئاوا ببوو. گوڵێکی زۆر گەورەی دی کە ڕەنگێکی ئاماڵ بنەوشی و نارنجیی هەبوو و بەو هەموو گوڵەیەوە وەك باڵندەیەك دەچوو:

"ئەسپی خەنەیی لە پر دەچێتە کەوڵی باڵندەیەکەوە. دەبێتە پەڕەسلێرکە بە بن لووتم دا تێدەپەڕێ. دەخوێنێ و دەڵێ:"بە پێش لووتی دا دەفرم، لە سمێڵی ئادەم دەترم."

ئادەم یەك بین لە دڵی خۆیدا دووپاتی کردەوە:"چوومە کەوڵی پەرەسلێرکە، پەڕەسلێرکەیەك، دوو پەڕەسلێرکە، سێ پەڕەسلێرکە، پێنج پەڕەسلێرکە، دە پەڕەسلێرکە، بە پێش لووتی دا فڕیم، لە سمێڵی ئادەم تڕیم."

هەرچەند هەوڵی دەدا نەی دەتوانی ئەم ڕستانە دووپات نەکاتەوە، تووڕە دەبوو، وەك شێتانی لێهاتبوو، بەڵام دیسان بە خۆی نەبوو پەیتا پەیتا دووپاتی دەکردەوە:"بە پێش لووتی دا فڕیم. لە سمێڵی ئادەم تڕیم." چەند لەحزەیەك نوقمی خەیاڵ بوو. وەك کەسێك دەچوو کە لە خەوێ دا بەڕێ دا بڕوا:"ناکا ئەو تەیرە سەوزە لاق درێژە ئەسپی خەنەیی بێ؟" بە تفەنگ سێرەی لە باڵندەکە گرت، ترسی ڕێنیشت و تفەنگەکەی هێنایەوە خوار. دووبارە تفەنگەکەی هەڵێنایەوە، ئەم جارەیان زیاتر سام گرتی. وەك بنیادەمی دەسکرد تفەنگەکەی هەڵدێناو دایدەنایەوە، هەڵیدێناو دایدەنایەوە. ئەم کارە بەرەبەرە وا خێرا بوو کە دەستی سڕ بوو. لە نەکاو تفەنگەکە دەرچوو، و لەگەڵ دەنگی تەقە تەیرە سەوزە لاق درێژەکە بێگیان کەوتە سەر زەوی و هەر لەوێ بێهەست و خوست کەوت. ئادەم چوو تەیرەکەی هەڵگرتەوە. لاقی زۆر درێژی باڵندەکە تەنانەت دووهێندەی بڵیندایی ملی ئادەم بوون، لێك کرانەوە! باڵندەکەی فڕێدایە سەر عەرزو بە خێرایی لە قامیشەڵانەکە وەدەرکەوت و هەر بەو خێراییەش فکری جۆراوجۆری بە مێشك دا ڕابوردن، و هەر بەو خێراییەش ئەسپەکە بە بەر چاوی دا تێپەڕی. ئەسپی خەنەیی تەکانێکی دەدایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی، باریك دەبووەوەو دەبوو بە ئاسكێكی سپی. ئاسكی سپی تەكانێكی دەدایە خۆی و دەبوو بە كچێك، دەبوو بە پەریەیەك... و پەری دەبوو بە كۆترە شاخیلكە. كۆترە شاخیلكە دەچووە پێستی تەیری باران، تەیرێكی جوان بە دەندووكێكی ڕێك و پێك و ڕەنگێكی شینی یەك دەستەوە. تەیری باران دەبوو بە مژێكی شینی یەك ڕەنگ و سەرانسەری دەشتی ئاناوارزای دادەگرت. ئەسپ كە ئێستا ببووە پەڵە مژێك، كۆ دەبووەوەو دەبوو بە شەنگەبیەیەك... تاقەدارێك لە نێوەڕاستی دەشتێدا... شەنگەبی دەبوو بە ئاوێكی ڕوون و بە دەشتێدا دەچووە خوار. ئاوەكە دەبوو بە بێشەو چیمەنێك و بێشە دەبوو بە هەور. هەور خۆی دەگەیاندە سەر قەڵای ئاناوارزاو دەبوو بە هەژدیهایەك. شەپۆلی ترسێكی بێئەنداز لەو هەژدیهایە ئادەمی ڕێك دەگوشی. هەژدیها زمانە حەفتاو دوو لكەكەی كە وەك گڕی ئاگر سوور بوو، دەردەكێشاو بۆلای دەهات. بە غاردان لە قامیشەڵان هاتەدەر. ڕووناكایی وەك بەردێك لە روخساری دراو چاوی بە تیشك ئەنگوتن. بە ناچار چەند لەحزەیەك چاوی لەسەریەك دانان. هەركە چاوی هەڵێنان، ئەسپەكەی خۆی دی كە كەمێك لەولای خۆی ڕاوەستاوە. خۆی هاویشتە سەر ئەسپی بۆرەو زۆر بە پڕتاو لینگیدا. دیسان پەڕەسلێركە پۆل پۆل بە توندی بە پێشی دا تێدەپەڕین..." بە پێش لووتی دا فڕیم، لە سمێڵی ئادەم تڕیم..." ئادەم ئەسپی وەبەر قەمچی و ئاوزەنگییان دا. پیاو هەق بڵێ ئەسپە بۆرەش یەكە بارێ خۆی توند دەڕۆیشت، بەڵام لەگەڵ هەموو توند ڕۆیشتنەكەی دیسان پەڕەسلێركە پۆل پۆل بە پێشی دا دەڕۆیشتن. دەنگێك لە دەروونی دا لە پەستا ئەو وشانەی دووپات دەكردنەوە، بە پێش لووتیدا... ئەسپ گەیشتە بەستێنێك. پاشان بە ئەستێریك دا ڕۆیشت و گەیشتە بیشەڵانێك. لە چەند خەندەك پەڕییەوە، پاشان وردە وردە لە پڕتاو نیشتەوەو ئەمجار لە گەنداوێك كەوت كە هێندی باڵای ئەسپەكە قووڵ بوو. ئەسپ لەوێ نەیتوانی بێتەدەر و هەر لەوێ دا مایەوە.

ئەسپی خەنەیی دەچووە پێستی باڵندەیەكەوە:"بە پێش لووتت دا فڕیم." دەبوو بە لەك لەكێكی لاق سوور:"لەسەر سمێڵت تڕیم." دەبوو بە هەڵۆیەكی چاوزەرد, بیچمی سەگێكی عەرەبیی درێژو ڕاكشاوی بەخۆیەوە دەگرت:"بە پێش لووتت دا تێپەڕیم..." دەبوو بە ڕەشمارێك كە لە قەدی چنارێكی بەرز هاڵابوو و بەرەو هێلانەیەك دەخزی كە لە تلۆفكی چنارەكە بوو. بە نیازی قووت دانی ئەو جووچكانە بوو كەلە هێلانەكەی لەسەر دارەكەدا بوون, خەریك بوو سەری بۆنێو هێلانەكەو ڕاست بۆ لای ئەو جووچكانە درێژ دەكرد كە زمانێكی دووفلیقانەی سووری وەك گڕی ئاگریان هەیە. ئادەم ڕاست لەو لەحزەیەدا تفەنگەكەی داوێ. مارەكە بە گوللەیەك لەسەر دارەكەوە هەڵدەواسرێ و بەمردوویی بەردەبێتەوە سەر زەوی. مارێكی زۆر درێژە "بە پێش لووتی دا فڕیم..." ئادەم ئیفلیج دەبێ. دەست و لاقی ئادەم وەك دەست و لاقی "سمایلەلەرز" دەلەرزن. دەستی بە لایەك دا خوار دەبن و لاق و لەش و ملی بە لایەكەی دیكەدا.

سمایلەلەرز لاوێكی لێوەشاوەو بە دیمەن و تفەنگچییەكی كارامە بوو. لە هەوا چاوی قولینگی بە تیر دەنگاوت. ڕۆژێكیان كە سەرگەرمی ڕاووشكار دەبێ, گاكێوییەك لە ڕووبەڕووی پەیدا دەبێ. گاكێوییەكی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆر جوان و درێژو باریك. به دڵی سمایل دا دێ كه:"سمایل ئه‌مه‌ی مه‌كوژه." گیاوگۆڵ و به‌ردو گڵ وه‌زمان دێن و ده‌ڵێن:"سمایل نه‌كه‌ی ئه‌و شووره‌ی بكوژی." به‌ڵام فایده‌ی چی, قامكی كه له‌سه‌ر په‌لاپیتكه ده‌بێ كاری خۆی ده‌كاو سمایل له‌نه‌كاو ده‌بینێ كه شووره‌كه بوو به دووكه‌ڵێكی گه‌ش و به هه‌وادا چوو. تفه‌نگه‌كه‌ی له ده‌ست ده‌كه‌وێ, ته‌واوی له‌شی وه‌ئازار دێ و زاری ده‌كه‌وێته سه‌ر كه‌ف.

ئاده‌م ئه‌وه‌ی ده‌یدی باوه‌ڕی پێنه‌ده‌كرد. ده‌ستی بۆ چاوی كرده سێبه‌رو دیسان به وردی ته‌ماشای كردو ئه‌مجاریش باوه‌ڕی نه‌كرد. ئه‌وه‌ی وا بێهه‌ست و جووڵه له‌به‌ر هه‌تاو به گه‌ردنی به‌رزه‌وه به‌جێ مابوو, بێجگه له ئه‌سپی خه‌نه‌یی شتێك نه‌بوو. تاوێك ده‌ست و پێی خۆی لێ ون بوون, تفه‌نگه‌كه‌ی هێنایه سه‌ر ده‌ستی, هه‌رچه‌ند مه‌ودای له‌گه‌ڵ ئه‌سپه‌كه زۆر بوو, دیسان سێره‌ی لێگرت, ده‌ست و لاق و ته‌واوی ئه‌ندامی له‌شی ده‌له‌رزین. له‌حزه‌یه‌ك بیری كرده‌وه "بوومه سمایله‌رز" ته‌ماشای ئه‌سپه‌كه‌ی كرد. ئه‌سپ له‌سه‌ر پاشووان راوه‌ستابوو, ده‌ستی هه‌ڵێنابوون, ده‌ت گوت ده‌یه‌وێ به ئاسمان هه‌ڵڵا بڕوا. وه‌ك باڵنده‌یه‌كی ئه‌فسانه‌یی ده‌چوو كه باڵی به‌ره‌و ئاسمان لێك كردبێته‌وه. ئاده‌م نه‌یزانی ئه‌سپه‌كه چ ماوه‌یه‌ك ئاوا به‌ره‌و ئاسمان راوه‌ستا. پێشووه‌كانی له زه‌وی ده‌دان و دووباره به‌ره‌و ئاسمان به‌رزی ده‌كردنه‌وه, ده‌ت گوت خه‌ریكی سه‌مایه‌كی سه‌یرو بێوێنه‌یه. لاقه‌كانی, ماسوولكه‌كانی په‌یكه‌ری به‌رزو ره‌سه‌نی راده‌كشان و ئه‌مجار به نه‌رمی شل ده‌بوونه‌وه. ئاده‌م به نیازی ته‌قه كردن دووباره سێره‌ی گرت, به‌ڵام ده‌ستی وا ده‌له‌رزین كه نه‌یده‌توانی تفه‌نگه‌كه‌ی راست راگرێ.

ئه‌سپ جارێكی دیكه هاته سه‌ر پاشووان. ئه‌مجار راوه‌ستاو پاشان به ده‌نگێكی پڕ ئاواز حیله‌یه‌كی درێژی كێشا. حیله‌كه له سه‌رانسه‌ری ده‌شتی ئاناوارزادا زرینگایه‌وه‌و ده‌نگدانه‌وه‌كه‌ی له به‌رده‌ڵانه‌كانی ئاناوارزا گه‌ڕا. ئه‌مجار ئه‌سپی خه‌نه‌یی به‌ره‌و رۆژئاوا, به‌ره‌و گوندی ئاناوارزا كه‌وته لینگدان. ئه‌سپه بۆره‌ش هه‌روه‌ك په‌یڕه‌وی له‌و بكا, كه‌وته لینگدان. ئه‌گینا ئاده‌م له وه‌زع و حاڵێك دا نه‌بوو كه بیهه‌وێ وه‌دوای ئه‌سپی خه‌نه‌یی بكه‌وێ. ئه‌سپی خه‌نه‌یی وا به پڕتاو ده‌ڕۆیشت كه ئه‌ندامی راكشاوی راكشاوتر ببوو و ده‌ت گوت زگی له‌گه‌ڵ رووبه‌ری زه‌وی بووه‌ته یه‌ك. ئه‌سپه بۆره‌ی ئاده‌میش جانانه لینگی ده‌داو له ده‌ورووبه‌ری خۆی هه‌وای وه‌ك با وه‌جووڵانه‌وه ده‌خست, شنه‌ی ئه‌و بایه به‌ره به‌ره ئاده‌می وه‌هۆش خۆی هێنایه‌وه.

ئه‌سپی خه‌نه‌یی له ماوه‌یه‌كی كه‌م دا بۆ لای گوندی ئاناوارزا كه له پشتی به‌رده‌ڵانه‌كه‌ی ئاناوارزا هه‌ڵكه‌وتبوو, شۆڕ بووه‌وه. له ده‌ورووبه‌ری گوندی ئاناوارزا بای دایه‌وه بۆ لای حاجیلارو "كامیش لیقی" و هه‌ر به‌و خێراییه‌یه له حاجیلار تێپه‌ڕی و گه‌یشته ئاكچاساز. ورده ورده له خێرا رۆیشتنه‌كه‌ی كه‌م ده‌بووه‌وه, به‌ڵام به راده‌ی پێویست ئه‌سپه بۆره‌ی به‌جێ هێشتبوو.

ئه‌سپی خه‌نه‌یی له لێواری ئاكچاساز له نیزیك پۆله بیه‌كان راست راوه‌ستا. وه‌ختێك ئاده‌م دیتی ئه‌سپه‌كه راوه‌ستا, خۆشحاڵ بوو. نه ده‌ستی ده‌له‌رزی و نه دڵه‌خورپه‌یه‌كی هه‌بوو. پاش سێره گرتنێكی ورد ده‌ستی لێكێشا. به‌ڵام له نه‌كاو ته‌ماشای كرد ئه‌سپه‌كه غه‌یب بوو. رقی هه‌ستا. ترسی سوار بوو, به‌زه‌یی

كتێبخانه‌ی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەخۆی دا هات. چەند رۆژە وەدوای ئەسپێك کەوتوە, وەدوای ئەسپێك کە کەس نازانێ ئینسانە, جندۆکەیە, شەیتانە, پەرییە, چیە؟... چەند رۆژە وەك سەگ زمانی بە دوای دا کێشاوە. ئەگەر بێئەوەی ئەسپەکە بکوژێ بچێتەوە نێو دێی ئابڕووی دەچێ و نانی دەبڕێ و دەبێ خۆی و ژنەکەی فەعلەیی بکەن. تەواوی بەختیارییەکەیان بە کوشتنی ئەم ئەسپەوە بەند بوو.

لە لایەکی دیکە بۆخۆشی بە شوورەیی دەزانی. چۆن ناتوانێ ئەسپێك بکوژێ, ئێستا ئەم ئەسپە با جندۆکەو پەری بێ, با تارمایی بێ, با بە هەزارویەك نەوع خۆی بگۆڕێ, حۆ کێچ نیە وەبەر گوللە نەیە...

چووە کن ئەو پۆلە بێیە کە لەحزەیەك پێشتر ئەسپەکەی لە پەنا راوەستابوو. لە ئەسپە بۆرە دابەزی و هەوسارەکەی لە دارێك خست. دنیا کەمێك تاریك و مژاوی بوو, داهاتەوەو لەو جێگایە کە پێش تەقەکردن ئەسپەکەی لێ‌راوەستابوو, بۆ دڵۆپە خوێنێکی روانی. پاشان بەدوای شوێنی ئەسپەکەدا بەرەو گۆلاو رۆیشت. نەختێك چووە پێش, تووشی ئاوێك بوو کە قوڵت قوڵت هەڵدەقوڵی. لەنەکاو لە دەشتە سەوزەکە راست پەنجا هەنگاو ئەولاتر دەنگی حیلەیەك هات کە تاریکایی شەق کرد. گەڕایەوە, جگە لە کۆمەڵە قامیشێك هیچی نەدی. بەغاردان لە گۆلاوەکە هاتەدەر. ئەسپی خەنەیی و ئەسپەبۆرە کە بە دارێوە بەسترابووەوە بۆنیان بە یەکترەوە دەکرد. ئەمە دەرفەتێك نەبوو کە بتوانێ لە کیس خۆی بدا. دەسبەجێ چۆکی دادا, سێرەی لێ‌گرت و دەستی لێ‌کێشا. بە دەنگی تەقەکەڕا زانی نەی‌هەنگاوتوە. چوار فیشەکی دیکەشی بە دوای یەك دا هاویشتن. لەپڕ دیتی کە هەردوو ئەسپەکە بە جووتە هەڵدێن. ئەسپە بۆرە هەوسارەکەی پساندبوو و لەگەڵ ئەسپی خەنەیی بەرەو نارلی‌قشلا لینگیان دەدا. ئادەمیش هەر لەوێ لە قەراخ گۆلاوەکە لەنێو پنگەڵ دا رەق راما. ئەسپەکان لەخوار نارلی‌قشلاوە گەڕانەوەو راست لەوکاتەدا کە دەیانەویست بە بەردەمی ئادەم دا تێپەڕن, ئەو کە وەك شێتانی لێ‌هاتبوو چۆکی داداو پاش سێرەگرتنێکی ورد دەستی لێ‌کێشا, پێنج فیشەکی لەسەر یەك هاویشتن. یەکێك لە ئەسپەکان کەوت. چەند جار بەسپایی حیلاندی و ماوەیەکی زۆر لە تاریکایی دا پەلەقاژەی کرد...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوێکی تەم و مژو قورس و لە شان گران بوو. یەك دوو ئەستێرەی سیس لە ئاسمان دا زریوەیان دەهات. لەبناری کێوەکانی چەپ و راست شوانان ئاگریان کردبووەوە. حەمەد زۆر باش رێگایەکە شارەزا بوو. رێچکەبزنێك بوو باریك و بەردبەرداوی کە دەچووە ماڵێ ئوممەتەزەرد. جگە لە هاڕەی لێرەوار دەنگێکی دیکە نەدەبیسترا. حەمەد هەرچەند کۆڵی زۆر قورس بوو, بێدەنگ و هەرا رێی دەبڕی. وا دەڕۆیشت دەت گوت هەنگاو هەڵناهێنێتەوە, بەڵکوو بەسپایی بەسەر زەوی دا دەخزێ. لە کاتێك دا زۆر قورس بوو. لەگەڵ ئەو شتە قورسانەی وەك تفەنگ, نێزە, دووربین و نارنجۆك سێ قەد فیشەکدانی لە قەدی بەستبوون و دوو قەدیشی راست و چەپ بە شانی دا کردبوون. حەمەد باشی دەزانی چۆن وەك کەو بەو کوێرەرێ باریکانەدا تێپەڕێ, چونکە خووی پێوەگرتبوو.

دوو رۆژ بوو لەو کێو و بەندەنانە بە رێدا دەڕۆیشت. بە توندی رێگای دەبڕی. بەهیچ جۆر تووشی سەربازو جەندرمەو جووتیارەکان نەببوو, بەڵام وەشك کەوتبوو. دەت گوت شتێك لە فەزای دەوروبەری هەیە, شتێکی وەك بۆسە, شتێکی وەك چاوەڕوانی. وەختێك کە لەو خوارە بە "نوورفەتین" دا تێپەڕی, گوێی لە دەنگی تەقە ببوو. وادیار بوو شەڕێکی کورتیش بوو, و لەبەر ئەوەی دەنگی تەقە زوو کپ بوو, وێ دەچوو چەتەیەك کە لە داو کەوتوە یان کوژرابێ, یان گیرابێ. بۆیە حەمەد زۆر بە پارێز دەڕۆیشت و زیاتر بە لاڕێیان دا دەڕۆیشت:

بە لێرەوارێکی بەرین و چوغردا دەڕۆیشت. دەنگی خشەو خشپەی لکە دارەکان کە بە شنەبایەکیش دەلەرزین, دەهاتە بەرگوێ.

لەماڵی ئوممەت نیزیك ببووەوە. نیوەشەو درەنگتر بوو. حەپەی سەگ لەو شەوە درەنگەدا پێشهاتێکی خۆش نەبوو.

حەمەد بە بنەبانێ دا چووە سەربانی ئوممەت. سێجار بەسپایی پێی بە بانە گڵەکەدا دا. ئوممەت ئەگەر لە خەویش دا بایە, بەو دەنگە وەخەبەر دەهات و دەهاتەدەر. ئەگینا یان لە ماڵ نەبوو, یان مەترسییەکی گەورە لەگۆڕێدا بوو. حەمەد بە پەلە سێ جاری دیکەش و ئەمجار توندتر پێی بە بانەکەدا دا, تاوێك دواتر هەستی پێیەکی زۆر ئارامی گوێ لێبوو. رەشاییەکە چووە پشت ماڵێ و لەسەر زگ بە بنەبانێ دا وەسەر کەوت بۆ سەربانی و گوتی:

"حەمەد لەسەر زەوی درێژ بە."

حەمەد دەسبەجێ بەسپایی راکشا.

ئوممەت لە حاڵێك دا دەمی بە گوێی حەمەدەوە نووساندبوو گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ماڵەکەمان پڕ لە سەربازە. دەستەی برایمەڕەشیش لە تەویلەن... بە دوای تۆدا دەگەڕێن... ماڵ بە ماڵ و دێ بە دێ و کون بە کون بە دوات دا دەگەڕێن. ئیدی کەس نەماوە نەزانێ کە ئەتۆ هاتوویەوە تووڕووس, توو ئەو خوایە کێ تۆی دیوە؟"

حەمەد گوتی:

"نازانم, نازانم کێ دیومی. بەهەرحاڵ دەبێ یەکێك چاوی پێم کەوتبێ..."

ئەمجار بە جۆرێك بە دواتەوەن, بە جۆرێك هەموو فکرو خەیاڵیان لەسەر ئەم کارەیە هەر مەپرسە... تەنانەت عەلیسەفابەگ و ئاغاکانی دیکە خەڵاتیان بۆ سەری تۆ دیاری کردوە. وەختێك یاوەر فارووق باسی دەکرد, گوێم لێبوو. باش وایە چەند مانگێك لە تووڕووس دوور کەویەوە. بەدوات دا دەگەڕێن. وەختێك نەیان دیتیەوە, ئیدی ماندوو دەبن. هەتا ئەو لافاوە دەنیشێتەوە, لێرە دوور کەوەوە. لێرە ڕاوەستە فیشەکم بۆ پەیدا کردووی, لەوانەیە کە ڕۆیشتی تووشی تێك هەڵچوون بی."

ئوممەتەزەرد بە دیواری دا چووە خوار. تاوێك دواتر هاتەوە. بە دەستێك توورەکەیەك فیشەك و بە دەستەکەی دیکە بوخچەیەك نان و پێخۆری هێنابوو. بە حەمەدی گوت:

"ها ئەمانە بگرە. مەچۆوە دێیەکەی خۆشتان. دوو مانگە جەندرمەی تێ خزاون."

وەختێك حەمەد گوتی:"خەبەری دێیەکەی خۆمان چیە", ئوممەتەزەرد قسەکەی پێ بڕی و گوتی:

"ئیدی گیر مەبە, دێیەکەشتان لە جێی خۆیەتی! بەڵام توخوا پێی تێمەنێ, کوڕە بە دەستی خۆت خۆت تووش دەکەی. بە پارێز بە, کێو و بەندەن پڕن لە سەرباز. با پێت بڵێم, ئەم دێهاتیانە هار بوون. ئەگەر بابیشت بێ, ئەگەر براشت بێ, دیسان خۆت بە کەس نیشان مەدە. زوو لە تووڕووس دەربچۆ. زۆر باشە. خواحافیز."

دەستی درێژ کرد, لە تاریکاییدا دەستی حەمەدی کە وەك بەفری سارد بوو گووشی و بە دیواری دا خزیە خوار.

حەمەدیش دەسبەجێ بە بنەبانێ دا ڕۆیشتە خوارو چووە نێو لێڕەوار. بەکارامەیی ڕێچکە بزنێکی کە پێشتر شارەزای بوو, دیتەوەو کەوتە ڕێ, خێرا دەڕۆیشت و ئەو ترسەی لەدڵیدا بوو سات بەسات زیادی دەکرد. فکرەکانی شێواوو تێکەڵ پێکەڵ بوون. تەنیاو بێکەس و بێپشت و پەنا لە نێو چواردیواری تاریکایی دا گیری کردبوو" لەگەڵ دنیایەك سەربازو لادێیی... کە هەموویان دژی بوون, کێو, بەرد, دێهاتییەکان, دار, گیا, هەموو بوونەوەرەکان لە تەیری ئاسمانەوە تا مێروولەی سەر زەوی هەموویان لەگەڵی دوژمن بوون. ناهومێدییەکی بەسام دنیای پێ تاریك کردبوو. بەرە بەرە تامەزرۆیی و ئەزرەتی بۆ دیتنی دێیەکەیان زیادی دەکرد. هەرچەند دەیزانی ئەگەر بچێتەوە دێ چ چارەنووسێکی تووش دەبێ و گیانی بە سلامەت دەرنابا, بەڵام بەو حاڵەش وەخت بوو لە تاو دێیەکەیان شێت بێ:"دێهاتییەکان چییان بەسەر هاتوە؟ داخوا ئێستاش وەختی ڕێوشوێنی جێژن دڕووەڵانەکە دەسووتێنن و مام دورمووش عەلی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حالێك دا لاقە پیرەلۆك و ماندووەكانی بڵیند دەكا دیسان وەك جاران سەمای هالای دەكا؟ دایەحۆری هەروەك جاران تووڕەیە؟ ژنێكی سەیر تووڕەو تۆسن بوو. وەختێك قەڵس دەبوو عەرز دەكەوتە لەرزین و عەرزو عاسمان ژێروزەبەر دەبوون. داخوا گای هەركەس هی خۆیەتی؟ داخوا هەركەس خاوەنی ئەو زەوییەیە كە دەیكێڵێ و دایدەچێنێ؟" لەو چەند ساڵەدا زۆر شت فێر ببوو، زۆر شت... ئەگەر یەكێك دە جاریش بێتە سەر دنیاو بژی، دیسان زەحمەتە بتوانێ بەقەد حەمەد لەم دنیایە ئەزموون كۆبكاتەوە.

عەلیسەفابەگ، عارف صائم بەگ و ئاغاكانی دیكەی چوكووراوا...

هەتا ماوەیەكی زۆر حەمەد نەیدەزانی ئاغاكان بۆ لەگەڵی دوژمنن. با عەبدیخانیشی كوشتبێ، خۆ عەبدیخان خزمی وان نەبوو، كەس و كاریان نەبوو... حەمەد ئازارێكی بەوان نەگەیاندبوو كە ئەوان سەرانسەری تووڕووسی لێپڕ كەن لە جەندرمە. ڕاستییەكەی ئێستاش بەتەواوی بۆی ڕوون نەبۆوە كە بۆچی ئاغاكان ئەوەندی لەگەڵ وی دوژمنن هێندە دوژمنایەتییان لەگەڵ چەتەكان نیە؟ و تەنانەت ئاگاشیان لە هێندێك لە چەتەو ڕێگرەكان هەیە؟ باشە دەڵێین ئاغاو خانەكان هەقی خۆیانە، بەڵام دێهاتییەكان بۆ؟ لە دڵی خۆیدا گوتی:"دەتوانم بچمە كوێ؟ هەموو دەوروبەری فورات، هەموو عێلاتە كوردە ناحاڵییەكان گەڕام، پەناگایەكم نەدۆزیەوەو هاتمەوە، دنیام لێ وەدەنگ هاتوە، دیسان ئەمن و ئەو تووڕووسە پیرە ماوینەوە. هاتمەوە كە لە تووڕووس لەسەر خاكی باب و باپیرانم بمرم. بۆنی مردن بە بەرلووتم هەڵلادێ. مام ئوممەتەزەرد! یاغییەك، یەكی وەك حەمەدۆك كە ئاغاو خانەكان بە پیاو نازانێ، كەس وەخۆی ناگرێ. كوێم هەیە بیچمێ مام ئوممەت! تەیرێكی باڵ شكاوم، ئەگەر پڕ بە چنگێكیش بم، تەنانەت بڕكە چەقڵێك پەنام نادا...

لە جێگایەك دەگەڕا بۆی ڕابكا، بەڵام هیچ كوێی بە بیردا نەدەهات. جێیەكی نەدەهاتە بەرچاو. دەهەری بوو:"چووینە ماڵی وەسمانەزلە خۆمان شاردەوە. پیاوێكی باش و ساغە، بەڵام منداڵێكە. ئارام و ئۆقرەی نەبوو. دەیەویست بە هەموو كەس بڵێ كە ئەمن لە ماڵێ ویم. دیسان ماڵی دایەقەمەر ئاوەدان بێ... ئەگەر لە دەشتی چوكووراوا دەگیر جەندرمە كەوتبایەم، ڕزگاربوونم مەحاڵ بوو، ئەودەم خان و ئاغاكان جێژن و زەماوەندیان دەبوو."

لەسەر ڕێچكەبزنێكی نێو لێڕەوار بەو نیوەشەوە ڕاوەستا. بۆكوێ چووبا؟ جێیەكی نەبوو بۆی بچێ، بچێتە كام لا؟ چەند لەحزە لەو تاریكاییەدا لە جێی خۆی ڕاوەستا. بیری لە زۆر مەسەلە كردەوە، فكری جۆراوجۆر بە خێراییەكی باوەڕپێنەكراو بە مێشكی دا دەهاتن و تووشی یەكتر دەبوون. دایكی، خەجیج، منداڵەكەی، پوورەئیراز، وەسمانەزلە... دەهاتنەوە بەرچاوی... هەركە وەسمانەزلەی وەبیر هاتەوە، تیشكێكی هیوا لە دڵیدا درەوشا. ئەمجار كەریم ئۆغلی و جەباریش هەبوون... جەبار ئازاو جوامێر بوو... ژنی هێنابوو، دوومنداڵیشی هەبوون. كوڕێك و كچێك. ئەگەر بچێتە ماڵی جەبار؟... بێگومان ئەویش لەژێر چاوەدێری دایە، وەسمانەزلە و كەریم ئۆغلییش هەروا... چیا ئیدی بۆ مانەوە نەدەبوو. ئەی بچێتە كوێ؟

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەو نزیكانە دەبوو ئەشكەوتێك هەبێ. زۆریشی نەمابوو ڕۆژ بێتەوە و خەریك بوو دنیا روون بێتەوە. بۆلای ئەشكەوتەكە وەڕێكەوت. وەختێك دنیا rووناك بوو، ئەو گەیشتە ئەشكەوتێك كە لەنێو بەردەڵانێكی بەرزدا بوو. دوو هەڵۆ لەبەر زاركی ئەشكەوتەكە بوون. لە هەردووبەری زاری ئەشكەوتەكە دارەبەنێك شین ببوو. حەمەد چووە ئەشكەوتەكە. دوو هەڵۆ ماندووەكە بە بێوازی باڵیان كردنەوەو هەڵفڕین و ئەولاتر نیشتنەوە.

حەمەد تفەنگەكەی لە شانی دەرهێنا. قایشەكەی لە دەستی هاڵاندو لەسەر عەرزی داناو هەركە توورەكە فیشەكەكەی لەسەر تفەنگەكە دانا، خەوی لێكەوت.

لای رۆژئاوایە وەخەبەر هات. برسی و تینوو بوو. هەوا بۆنی جاترەو پەریوەشانی لێدەهات. پێش ئەشكەوتەكە لە گوڵاڵەدا ون ببوو كە بەسەر شاخە بنەوشەییەكانی ئەشكەوتەكەدا بەو پەڵە ڕەش و سپی و سەوزانەوە داوێنی ڕاخستبوو. گوڵاڵەكان ئەوەندە سوور بوون كە بنیادەم باوەڕی نەدەكرد.

حەمەد تا ئێستا هەرگیز ئەوەندە گوڵی سووری لە جێیەك نەدیبوو. ئەم گوڵە سوورانە وەك گڕی ئاگر لە دووریشەوە دەكرا بیان بینی و بیان ناسیەوە. تفەنگەكەی بە شانیدا كرد. توورەكە فیشەكەكەی بەدەستەوە گرت و لە ئەشكەوتێ وەدەركەوت. هەڵۆكانی بەیانی دووبارە هاتبوونەوەو لەسەر دەركی ئەشكەوتەكە هەڵنیشتبوون، بە بێوازی هەڵفڕین و دە هەنگاو ئەولاتر بە جووتە لەسەر لووتكە شاخێك نیشتنەوە. هەڵۆیەكان زۆر پیر بوون. لە خوارەوە كانییەك بە خوڕەخوڕێكی نەرم دەڕۆیشتە خوار. حەمەد چووە خوار، هاتە سەر كانییەكە، لەسەر ئەو پنگەڵە بڵیندە كە گوڵی بنەوشەیی دەركردبوون دانیشت. ئەو بوخچەیە كە ئوممەتەزەرد دابوویەو لە پشتێ بەستبوو كردیەوە. چوارپێنج پیواز، شەش هێلكە، تۆراغێكی زۆرو سەلكە پەنیرێكی چەوری توركمەنی و نانێكی زۆری تێدا بوو. بە ئیشتیا نانەكەی خوارد. ئەم توێشووە بەشی دوو رۆژی دیكەشی دەبوو. حەمەد پیاوێكی زۆرخۆر نەبوو. بەتایبەتی كاتێك دڵیتەنگ بایە زگی خۆی هەر وەبیر نەدەهاتەوە.

حەمەد هەستا، بەرەو شیمال وەڕێكەوت. بەنیازی دێیەكەی خۆیان بوو. دێیەكەی دێنایە بەرچاوی خۆی و ئاوری ئەزرەت لە هەناوی دا هەڵدەگیرساو دەیسووتاند و دەیتواندەوە، دەیزانی بە لاقی خۆی بەرەو مردن دەچێ، بەڵام نەشی دەتوانی نەچێ، دەبوو گوندەكەیان ببینێ:"ناكا پێش ئەوەی بیبینمەوە بمرم." ئارەزووی دیتنی هەموو شتێكی هەبوو: چنارە ئەستوورەكە، تاقگەی چنارە گەورە، سمایلەزلە، ئاشی سمایلەزلە، گۆمی بن چنارە گەورە، جادەی ئاوایی بە خاكە خەنەییەكەیەوە، خاردەشتی پڕ لە چەقڵەشینكە، خانووەكان، خاكی پڕ نەخش و نیگاری، ئەو بەستێنە كە چۆم لە دەوروبەری دێی دروستی كردبوو، دارەكان، چڵە دڕكەكان، كەنگرەكان، مریشكەكانی ئاوەدانی، ئەو جووجیلانە كە وەك گلۆڵەموو كەوتوونە دوای مریشكە كورك،... ئارەزووی دیتنی هەموو شتێكی دێی هەبوو.

دوورمووش عەلی بەو ڕوانینی گەرم و پڕ خۆشەویستی، بەو چاوە دۆست و پڕلە سۆزو میهرەبانیيانەوە و زۆر ئینسان... دایەحۆری زۆر ئینسانتر، زۆر... زبرو كەللەڕەق، بەڵام ئینسانتر لە هەمووان كە ئامادەیە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گیانیشی لە ڕێی ئەو کەسانەدا کە خۆشی دەوێن، فیدا بکا. جارێکیان وەختێك حەمەد نووستبوو، دایەحۆری دەستی بە سەری دا هێنابوو...

حەمەد هەرگیز ئەو دەستە گەرمانەی، ئەو دەستانەی کە گەرمی و میهرەبانی و سۆزو خۆشەویستیی دەستی دایك و خوشك و برایان هەبوو، لەبیر نەچووبوو. پیاو حازر دەبوو گیانیشی بدا بەو مەرجە جارێك دایەحۆری ئاوا لە ناخی دڵەوە دەست بەسەر سەری دا بێنێ... خۆ ئەگەر ئەوەش نەبوایە، وا بە دڵەوە دەیگوت "کوڕم، حەمەد" هەموو دنیای دێنا. داخوا چۆن لەگەڵ حەمەد بەرەوڕوو دەبێ؟ لە خۆشییان خەریك بوو شێت بێ. نەیدەزانی دەبێ بڵێ چی و چ بکا. مستەفا چووبووك، مام حەسۆ، وەختێك مام حەسۆ چاوی پێیکەوت چ دەکا؟حەتمەن هەروەك هەموو جارێك بە سەرسوڕماوی ڕادەوەستێ و لە حاڵێك دا لە خۆشییان دەستەکانی ڕێك دەخشێنێ، بە شانازییەوە دەڵێ:" حەمەد تۆزێکی دیکە گەورە بووە، با گەورەتر ببێ. پیاوی بەسام و هەیبەت باشتر دەتوانێ چەتەیی بکا، هەموو عالەم لێی دەترسن. هەر ئەوانەی ئێستا لە حەمەد دەترسن ئەودەم ئیدی زراویان لێی دەچێ."ئەدی مستەفا، ئەو چیی دەکرد، چیی بە بیردا دەهات، داخوا ترس سواری دەبوو؟ دەچوو خەبەر بە جەندرمە بدا؟ ئەویش ژنی هێناوەو منداڵێکی هەیە. ئەگەر جەبار بزانێ دێتە لای؟ حەمەد زەردەیەکی کرد و بە باوەڕێکی پتەوەوە گوتی"دێ" ئەدی عەلیەشەل بەو چاوانەوە کە وەك چاوی ڕێوی بەهۆش و زیرەکن، بێئەنداز ئینسان و دۆستێك و برایەکی گیانی بە گیانی.. داخوا ئەو چۆن لەگەڵی بەرەوڕوو دەبێ؟ سەری دەباتە پشتەوەو پێدەکەنێ. بێپسانەوە وەك ئاوی کانی پێدەکەنێ، هەموو لەشی دەکەوێتە پێکەنین، دەستی، روخساری، چاوەکانی، لەشی، سەری و تەنانەت لاقە شەلەکەشی پێدەکەنێ و لە خۆشییان شێت دەبێ...

حەمەد نوقمی ئەوین و خۆشەویستی لەنێو تۆفانێکی خۆشحاڵی دا دەفڕی. ئەوەندە خێرا دەڕۆیشت کە دەت گوت لاقەکانی باڵیان لێڕواوە. بیری لە هیچ شتێکی ناخۆش نەدەکردەوە، تەنانەت لە فکری ئەوەش دا نەبوو کە دێ پڕە لە جەندرمەو دەکوژرێ. بگرە ئەوەشی بە زەین دا نەدەهات کە ئەگەر نەش کوژرێ لانی کەم تووشی وەزعێکی دژوار و ناخۆش دەبێ. دەستی کردبوو بە گۆرانی گوتن. زۆر کەم ڕێدەکەوت گۆرانی بڵێ. چونکە دەرفەتی ئەوەی نەببوو... دەنگێکی خۆش و دلگیری هەبوو.

خەریك بوو هەتاو بکەوێ کە گەیشتە"ئۆوزوون ئۆولووك". لەنێو ئاوی ئۆوزوون ئۆولووك دا ماسییە سوورە خاڵدارەکان مەلەیان دەکرد، بە جۆرێك ئەگەر دەستت درێژکردبایە دەت توانی بیان گری. لەبەر هەر هۆیەك بوو کەس خۆی لە ماسییەکانی ئۆوزوون ئۆولووك نەدەگەیاندو لە ئاکام دا هەمیشە لە زیاد بوون دا بوون. لەسەر کانییەکە دانیشت، توێشەبەرەکەی لەپێش خۆی دانا، بە مست پیوازێکی پلیشاندەوەو بە نانی فەتیر دەستی بە خواردنی کرد. جارجاریش ورتکەنانی بۆ ماسییەکان دە ئاوێ دەکرد و سەیری دەکردن کە چۆن بە کۆمەڵ هێرش دەکەنە سەر کوتە نانەکان و تێکەوە داوێن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به کاوەخۆ نانەکەی خوارد، تەماشای ماسییەکانی کردو هەر لەوێ ڕاکشا. لە منداڵییەوە ئۆگری ئەم کانییە بوو, لەبەر هەرچییەك بوو لەم دەوروبەرە هەستی بە ترس نەدەکرد. ڕاست وەك سەردەمی منداڵی بێترس و دڵەخورپە لەنیزیك کانییەکە خەوی لێکەوت. لەو وەختەوە کە یاغی ببوو و چووبووە کێوان تا ئێستا خەوی وا قووڵ و ڕەحەتی لێنەکەوتبوو. وەختێك وەخەبەر هات بۆخۆشی پێی سەیر بوو. بەڵام هەرچی بێ, ئێرە خاکی باب و باپیرانی بوو, جێگایەکی ئاشنا بوو.

شەپۆلی خۆشحاڵی لەدڵی هەڵدەستاو گیان و لەشیی لە باوەش دەگرت. بەبێسەبری چاوەڕوان بوو تاریك دابێ. هەر دنیا تاریك بێ دەچێتە نێو ئاوەدانی و دەچێتە دەرکی ماڵێ دایەحۆری و دەڵێ:"دایە, دایە, هاتمەوە." داخوا دایەحۆری بە دەنگیڕا دەیناسێتەوە, یان نا؟" بابە, ئەو زۆر بەهۆشە!"

لەنێو لێڕەوار دا بە ئەسپایی دەڕۆیشت. لە ڕێی لێڕەوارەوە گەیشتە بنارێك کە بەسەر ئاوەدانیی دا دەڕوانی. لەبن تاتەبەردێکی بڵیند دەستی بە تەماشای ئاوەدانی کردو بە دیتنی, بیرەوەرییەکانی ڕابردووشی زیندوو بوونەوە. وەبیری هاتەوە کە بە منداڵی وەختێك لە دایکی زیز دەبوو, لە ماڵێ ڕای دەکردو دەهاتە بن ئەم تاتەبەردە دادەنیشت و لە حاڵێك دا پاڵی بەو بەردە دووکەڵاوییەوە دەدا تەماشای نێو دێی دەکردو لە فکرەوە دەچوو. ئەم تاتە بەردە بڵیندە لەگەڵ جاران هیچ فەرقی نەکردبوو. هەروا دووکەڵاوی بوو. جووتیارو شوانەکان حەزیان دەکرد لە بن ئەو تاتە بەردە ئاور بکەنەوە. حەمەد لە نێو دێی جەندرمەکانی دی کە هاتوچۆیان دەکرد, ئەمجار ماڵەکەی خۆیانی لەنێو ماڵەکانی ئاوایی دا ناسیەوە, گڵی سەربانەکەیان سوورو سەوزو شین و نارنجی بوو, کە لە بن تیشکی گەرم و سپی دا وەك وردە شووشە دەدرەوشا. بۆ ئەوەی بانەکەیان قایم بێ, بابی ئەو گڵەی لە جێیەکی زۆر دووڕڕا هێنابوو. دایکی جوان و میهرەبان و مولایم و گەرم و پڕسۆزی هاتەوە بەرچاوانی و بە جۆرێك خۆی تەنیاو بێکەس دی کە هەرگیز لەسەرانسەری ژیانی دا وای هەست نەکردبوو. دەوروبەری بە گوڵی پشکووتووی "ئاسفووندل" داپۆشرابوو. هەزاران هەنگی جۆراوجۆر بە گرمەگرم لەبەر سپییەگەرما (حەمەد زۆری حەز لە وشەی "سپییەگەرما" دەکرد), بەدەوری گوڵەکان دا دەسووڕان. سەرتلۆفکی لکە باریك و بڵیندو چڕەکان گوڵێکی سپیی بە قەد دوگمەیەکیان پێوەبوو.

تەماشا ماڵێ خەجیجێی نەدەکرد. توانای دیتنی ماڵەکەی وان و دارە بەرزەکەی بەردەرگایانی نەبوو. بەڵام سەرەنجام خۆی پێ ڕانەگیرا, دارەکە هات و ڕاست لە بەرچاوی شین بوو. وەك شەوێکی بێبڕانەوە بەرامبەری ڕاوەستا..." دڵی تازەلاوێك بە توندی لێی دەدا, دەنگی دڵی وەك دەنگی قومری وابوو, لاوەکە لەنێو تۆفانی شێتانەی چاوەکانی دا لەبن دارەکە وێستابوو, کیژۆڵە هات, ناسك و گەرم و بە دڵێکی پڕ لە ئەوینەوە..." شتێك بەری گەرووی حەمەدی گرت و دوو دڵۆپ فرمێسك لە چاوەکانی هەڵوەرین.

حەمەد بۆ هاتنەدەر لەم حاڵە چاوی لە خانووی عەبدیخانەوە بڕی. دووکەڵێکی خەست لە کولاوکەی ماڵەکەیان هەڵدەستا. سەرانسەری گیان و لەشی ڕق دایگرت. حەمەد بە دەنگێك کە دەت گوت دەناڵێنێ,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتی:"نەم توانی وەجاخی کوێر بکەمەوە, نەم توانی نەم توانی." بەو ئازارەوە کە هەناویی پڕ کردبوو, هەستاو کەوتە ڕێ. نەختێك دواتر وەخۆی هاتەوەو زەردەیەکی هاتێ. بە ڕۆژی ڕووناك خەریك بوو دەچووە نێو دێیەك کە پڕ لە جەندرمە بوو! وەختێك دەگەڕایەوە بن تاتە بەردە بڵێندەکە, نەختێك ئەولاتر لە پشت چڵە دڕکێکەوە چاوی بە چاوی زیت و بریقەداری کوڕیژگەیەك کەوت. منداڵەکە بە حەبەساوی چاوی تێوە بڕیبوو. زەردەیەکی هاتێ, ئەویش وەختێك منداڵ بوو, بە ڕۆژی ڕووناك دەهات لە بن ئەو چڵە دڕکە دەخزاو تەماشای ئەو ڕووداوانەی دەکرد کە لە بن تاتە بەردە گەورەکە ڕوویان دەدا. تەنانەت جارێکیان هەر لە بن ئەو چڵە دڕکە خۆی شاردبووەوەو بە دزی چاوی لە ئاشقێنیی سولەیمان لەگەڵ کچی "تووپاڵ ئانشاجان" کردبوو. بەڵام هەرگیز لە بن ئەو چڵە دڕکەوە بە دزی تەماشای یاغیٔیەکی نەکردبوو. کێ دەیزانی تەماشا کردنی چەتەیەکی وردیلانەی دووربین لە مل بە خەنجەری چەرکەسی و جووتێك فانووسقەی زیوکاری کراو لە بن فیشەکدانانەوەو بە نارنجۆکەوە چ کەیف و لەزەتێکی هەیە.

حەمەد لە جێی خۆی ڕاوەستابوو و بە میهرەبانیٔیەوە تەماشای منداڵەکەی دەکرد. منداڵ کە تێگەیشتبوو چەتەکە دیویەتی, دەست و پێی خۆی ون کردبوون و خەریك بوو خۆی دەدزیەوە.

حەمەد بە دەنگێکی پێکەنیناوی و نەرم و میهرەبانەوە گوتی:

"کاکە چووکەڵە بە جەندرمەکان مەڵێ کە منت دیوە. ئەمن حەمەدۆکم."

حەمەد هێندەی ڕوانینی بەدزیی منداڵەکە لە پشت ئەو چڵە دڕکەوە پێخۆش بوو کە تەنانەت ئەوەشی بۆ گرنگ نەبوو کە لەوانەیە منداڵەکە بچێ و خەبەر بە خەڵکی ئاوەدانی بدا. حەمەد بە دیتنی دێیەکە بە جۆرێك کەیفی بزووتبوو کە یاغی بوون و حەمەدۆك بوونی خۆی و ئەو حکوومەتە بەهێزەی کە بۆ گرتنی کێو و بەندەنی پڕکردبوو لە جەندرمەو برایمەڕەشی نۆکەرو بەکرێگیراوی ئاغایان کە بە خوێنی سەری تینوو بوو, و هەموو کەس و هەموو شتێکی لەبیر چووبووەوە. سەرانسەری وجوودی پڕ بوو لە دۆستایەتی, شادمانی و هومێدێکی منداڵانە. دڵ نەرمی و سۆزێکی گەرم دایدەگرت. بە جۆرێك کە لە نەکاو لەبەر خۆیەوە گوتی:"ئەمن تەنانەت ناتوانم باڵندەیەکیش بکوژم, ناتوانم مێروولەیەکیش لە بن پێم دا بپڵیشێنمەوە, ناتوانم مێشێك و پەپوولەیەك و باڵندەیەك بگرم, نەوەك پێی ناخۆش بێ." لەو کاتەدا ڕەنگە لە دنیادا شتێك کە لە هەمووانی پێ سەیرتر بووبێ. تفەنگی دەستی و خەنجەری بەر پشتێنی و ئەو فیشەکدانانە بووبن کە لە خۆی دابوون. بە خۆی پێدەکەنی.

لەو بەینەدا منداڵەکە کە لە دەست ڕوانینی حەمەدۆك ڕزگاریی ببوو, وەك ڕێویەیەك لە بن چڵە دڕکەکە هاتە دەرێ, چەند هەنگاوێك بە کۆمەکۆم لە دڕکەکە دوور کەوتەوەو بە لینگدان هەڵات. بە دەم ڕاکردنەوە بەردەوام ئاوڕی دەدایەوەو تەماشای حەمەدۆکی دەکرد. حەمەدۆك ئەم کارەی منداڵەکەی لە هەمووی پێ خۆشتر بوو. ئەو منداڵە کێ بوو؟ وەك ئەندامانی کام بنەماڵە دەچوو؟ چونکە زۆر لە قەڵافەتی منداڵەکە ورد نەببووەوە, نەیدەتوانی بۆی بچێ کە ڕەنگە منداڵی چ کەسێك بێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاو دەت گوت نیازی ئاوابوونی نیە, بەرە بەرە حەوسەلەی بەسەر دەچوو. لە رۆژنەی ماڵێ عەبدیخان لە پەستا دووکەڵ بەرز دەبوو. جەندرمەکان لێکدا لێکدا لەدێی دا بە نێو ماڵەکان دا هاتوچۆیان دەکرد. خەڵکی دێی کەس بە دەرەوە نەبوو, نە ژن, نە پیاو, نەمنداڵ. داخوا هەموویان زیندانی کردبوون؟ فکری لەو دووکەڵە دەکردەوە کە لە ماڵی عەبدیخان هەڵدەستا. هەر ئەم عەبدیخانە بووە هۆی ئەوە کە نەتوانێ بچێتەوە دێیەکەی خۆی و تەنانەت پێ بنێتە خاکی باب و باپیرانی خۆی. لەحاڵێك دا ددانی لە چیڕەوە دەبردن, هاواری کرد:"وەجاخی کوێر دەکەمەوە, نایەڵم یەکیشیان زیندوو بێ, تەنانەت یەکیشیان..."

خۆی لە بن تاتەبەردەکە خلۆر کردەوەو پشتی لە بەرد درا. رۆژ بە گەرمای هەتاو سووتاو تاریکایی شەو داهات. بایەك لە شیمالەوە هەڵی کرد, کە بۆنی قورسی پنگی کێوی و جاترەو پەریوەشانی لەگەڵ خۆی هێنا.

ئەو شەوەی وەبیر هاتەوە کە نایب رەجەب دەیەویست منداڵەکانی عەبدی بکوژێ, و حەمەد راست لەو لەحزەیەدا کە نایب دەیەویست دەست لەسەر پەلاپیتکە دابگرێ شەقی لە تفەنگەکەی هەڵدابوو و گوللەکان لە نیشانە نەدرابوون. داخوا بیکوشتبان باشتر نەبوو؟ منداڵەکان چ تاوانێکیان هەبوو. داخوا ئەوانیش وەختێك گەورە بوون, وەك بابیان نابنە بەڵای گیانی ئەو خەڵکە؟ با گەورە بن بزانین. لە کۆنەوە گوتوویانە "گیا لەسەر پنجێ خۆی دەڕوێتەوە." بەڵام ئەمە تیۆرییەکی تەواو ناڕاستە. بیری لە رابردوو دەکردەوە, لە عەبدیخان, لەوەکیل باشی عاصم, لە یاوەر فارووق, لە زۆر شتی دیکە. خەجیج یاوەر فارووق کوشتبووی. وەختێك یاوەر فارووقی وەبیر دەهاتەوە, رقێکی وەك ژەهر تاڵ لە دڵی دا دەکوڵی و مووی لەشی دەبوونە نەشتەر. پێش کوشتنی فارووق و ئەستاندنەوەی تۆڵەی خەجیج نایەوێ لەم دنیایە بڕوا. "خوایە, ئەی خوای گەورە, هەتا فارووقم نەکوشتوە, مەرگم بە نسیب مەکە."

هەستایە سەرپێ. لە حاڵێك دا وەك سەرخۆشان بەلادا دەهات, شۆڕ بووەوە بۆ نێو دێ. لە پڕ دیسان دڵی پڕ بوو لە شادی. لە دڵی خۆی دا گوتی:"ئەمساڵ پاییزێ دێمەوە دێی. ئەو رۆژە کە جووتیارەکان دەیانەوێ زەوییەکان وەرد بڕن. لەرێوشوێنی جێژن دا بۆخۆم لەگەڵ دایەحۆری یەکەمین ئاگر لە دڕووەڵان بەردەدەم..." هەتا لە دێی نیزیکتر دەبووەوە, لێدانی دڵی زیادی دەکرد.

لەبەر دەرگا راوەستا. نەیدەتوانی خۆی بەسەر پێوە رابگرێ. ئەگەر پاڵی وەدەرکەی نەدابا, دەکەوتە سەر عەرز. لە کاتێك دا هەناسەی گیرابوو, بە دەنگێکی پچڕ پچڕ گوتی:"دایەحۆری, دایەحۆری!"

دایەحۆری بە تەنیا لە ژوورێ بوو, خەریك بوو خەوی لێبکەوێ. پێی وابوو گوێچکەی زرینگاوەتەوە, یان خەون دەبینێ. چاوێکی هەڵێناو لەسەر یەکی دانانەوە.

حەمەد بیری کردەوە:"حەتمەن دایەحۆری پێی وایە ئەمن مردووم." "دایەحۆری, دایەحۆری!"

دایەحۆری دیسان بەو خەیاڵە کە خەون دەبینێ, چاوێکی هەڵێنا, لەبن لێوانەوە دوعایەکی خوێندو چاوەکەی لەسەر یەك دانایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دایەحۆری, دایەحۆری, ئەمنم هاتوومەوە."

"خوایە, خوایەگیان, دەڵێی خەون نیە, دەنگەکە لە پشت دەرگاوە دێ, وەك دەنگی حەمەدۆك دەچێ, بەڵام مومکین نیە."

"دایەحۆری, دایەحۆری!"

"با هەستم تەماشایەکی بەردەرکەی بکەم." لە جێی خۆی هەستا. لە نێو خەو و بێداری‌دا بزووتە سنۆبەرێکی داگیرساوی بە دەستەوە گرت, چووە پاش دەرگاو بە دوودڵی‌یەوە بانگی کرد:"کێیە؟"

حەمەد بەسپایی, بە دەنگێك کە بە زەحمەت دەبیسترا گوتی:

"ئەمنم دایە, دەرگام لێبکەوە, حەمەدۆکم, کوڕی دوونە."

دایەحۆری دارگەڵەکەی راکێشاو دەرگا کرایەوە. حەمەدۆك لەبەر دەرگا راوەستابوو. زمانی رەق بوو. نەی‌توانی یەك وشەش قسە بکا. چەند لەحزەیەك هەروا بەرەوڕووی یەکتر راوەستان. پاشان حەمەد دەستی دایە بن پیلی دایەحۆری و بردیە ژوورێ. ئەو بزووتەی بەدەستیەوە بوو, لەدیواری دا, دایەحۆریی لەسەر دۆشەکێك کە لەبەر ئاگردانەکە راخرابوو, دانیشاند. ماوەیەکی زۆر هەردووکیان بێدەنگ بوون. پاش ماوەیەك دایەحۆری کە هاتبووەوە سەرخۆ زۆر بەگەرمی گوتی:

"بەخێر بێی کوڕم, حەمەد. کاری چاکت کرد هاتی. ئەمن پێم وابوو ئەتۆ رۆیشتی و بێسەروشوێن چووی, کوڕم بەخێر بێی, بەرەکەتت هێنا. دێ پڕ لە جەندرمەیە."

حەمەد گوتی:

"دەزانم."

"وەختێك دەهاتی, کەس نەی‌دیتی؟"

"منداڵێك دیتمی."

راست لەو دەمەدا لەبن "تاتەبەردەگەورەکە" پەیتا پەیتا دەنگی تەقە بەرز بووەوە.

"دایە جەندرمەکان ئەو تفەنگانە بە منەوە دەنێن. منداڵەکە ئەمنی لەبن ئەو تاتەبەردە دیبوو..."

دایەحۆری پێکەنی و گوتی:

"با بهاوێن, با فیشەکی ئەو حکوومەتە کافرەی بە فیڕۆ بدەن, با بەفیڕۆیان بدەن."

حەمەدیش پێکەنی. زۆر شت بوون دەیەویست لە دایەحۆری‌یان بپرسێ, بەڵام بە هیچ جۆر نەی‌دەتوانی بپرسێ. دەیەویست بپرسێ, دورمووش عەلی لە کوێیە؟ ـ ئەگەر مردوە بۆچی دایەحۆری چارشێوی رەشی بە خۆی‌دا نەداوە؟ ـ داخوا هەموو ساڵێ دڕووەڵانەکە ئاگر تێبەردەدەن؟ لەو رۆژەوە تا ئێستا جووتیارەکان بێ‌ئەوەی کەس ئازاریان بدا کشت و کاڵی خۆیان دەکەن؟ لە ترسی ئەوەی نەکا رووداوێکی ناخۆش لە دێی دا هاتبێتە پێش, نەی‌دەوێرا پرسیار بکا, بەڵام لەبەر نیگەرانییش خەریك بوو زراوی دەچوو. ئەگەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگێکیش چاوەڕوان باو ئەگەر بە چاوی پرسیارەوە مانگێکی دیکە لە چاوی دایەحۆرییەوە رامابایە دیسان نەیدەتوانی یەك وشەش چیە پرسیار بکا.

دایەحۆری چاوی لە چاوە کەم حەوسەلەو پڕپرسیارەکانی هەبوو, بەڵام بەهیچ جۆر زمانی بۆ گێڕانەوەی خەبەرە ناخۆشەکان نەدەکرایەوە. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"بەستەزمانە ورد بووە, تواوەتەوە, خەلاس بووە, دایکی و خۆشەویستەکەی کوژران. منداڵە تاقانەکەی کە تەنانەت پڕی چاوان تەماشاشی نەکردوە, کەس نازانێ لە کوێیە. دایەحۆری ئەگەر بەستەزمانە ئەو خەبەرە ناخۆشانەش ببیسێ, ئیدی چیی بەسەر دێ؟"

تەماشای چاوە خەمگینەکانی حەمەدۆکی دەکرد:"پیاو ناش توانێ نەیانڵێ, رەبی بە قوربانتان بم بڕواننە قەڵافەتی. دەڵێی منداڵە مەمکیان لە زاری دەرهێناوە. هێندەی نەماوە لێوان بکا, چڵمی هەڵلووشێو دەست بکا بە گریان."

"دەڵێم کوڕم, دەڵێم. دڵم بووەتە بەرد, بووەتە ئاسن. هەموو شتێکت پێ دەڵێم. شتی وات بۆ باس دەکەم کوڕم کە ئەگەر ئاسن بایەم دەتوامەوە, دەڕزیم. بەڵام بوومە بەرد, بوومە بەردی رەق و تەحەممولم کرد. بەڵام ئەتۆ بۆ دەتەوێ ئەو هەموو بەدبەختییە, ئەو هەموو بەڵایە ببیسی و تەحەمولی بکەی, بۆ کوڕم. بۆ؟ کوڕم بریا نەهاتبای. ئەتۆ کە وەك هەوری باران, وەك هەورێکی رەش سەری خۆت هەڵگرت و لەم دێیە رۆیشتی, بۆ هاتیەوە کوڕم؟ یەکێك گوتی چووی رەگەڵ چل سوارەی غەیبی کەوتووی, یەکێك گوتی چوویە لای مستەفا کەمال پاشا بوویە فەرماندەری سوپاکەی, یەکێك گوتی بوویە تەیرێکی گەورە هەموو شەوێ دەچیە سەر گڵکۆی دایکت و هەتا بەری بەیانی لەسەر قەبری دوونە چەرخان دەدەی و بە زمانی باڵندان دوعای بۆ دەکەی. لە سەر گڵکۆی خەجیجیش هەروا... بۆ هاتیەوە کوڕم؟ چۆنت پێ بڵێم کە لەم دێیەدا چ رووی داوە؟ تەماشای سەرم کە داخوا دەتوانی تاڵە موویەکی رەشی تێدا وەبینی؟ تەماشای روخسارم کە, دەتوانی جێی بێ چرچ ولۆچی تێدا وەبینی؟ وەختێك دەڕۆیشتی ئاوا بووم؟"

لە حەمەدییەوە رامابوو و لە دڵی خۆی دا قسەی دەکرد. حەمەد دەستەکانی بە جۆرێك کەوتبوونە هەڵپەو روخساری بە جۆرێك ناڕەحەت و پڕ ئازارو تێك چوو بوو کە دەت گوت ئەوەی بە دڵی دایەحۆریدا دێ, دەیبیسێ و هەستی پێ دەکا. دایەحۆری بیری دەکردەوە کە بە هەرحاڵ سەرەنجام هەموو شتێك تێدەگا, کەسێك توانیویەتی ئەو هەموو بەڵاو کوێرەوەرییە تەحەممول بکا, دیارە توانای هەڵگرتنی باری ئەوی دیکەشی هەیە, ئەمجا ئەوە حەمەدۆکە, خۆ منداڵ نیە.

دایەحۆری وەختێك بڕیاری دا ئەوەی بووە باسی بکا, پۆرگی چەندین ساڵەی دڕا. بەگریانەوە قسەی دەکردو دەردی دڵی هەڵدەڕشت و باسی هەموو بەسەرهاتێکیشی بە رستەی "ئەگەر ئاسن بام دەڕزیم, بەڵام بوومە خۆڵ و تەحەممولم کرد" تەواو دەکرد. بۆ دوونە, بۆ خەجیج, دورمووش عەلی و منداڵەکانی گریاو پێی هەڵگوتن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بێئەوەی ئاڵوگۆڕێك بەسەر وەزعی سەروچاویدا بێ، وەك بەرد، وەك دیوارێك رەق رامابوو، گوێی دەدایە قسەکانی دایەحۆری. لەدەرێ دەنگی تەقە دەهات، بەڵام ئەم دووانە لە وەزع و حاڵێك دابوون دەت گوت گوێیان لەهیچ نیە.

دایەحۆری پاش شیوەن و گریانێکی زۆر فرمێسکی چاوی و ئاوی لووتی بە لکی چارشێوەکەی سڕینەوەو لە جێی خۆی هەستاو گوتی:

"خوا بم کوژێ کوڕم. لە خۆشیی تۆ لەبیرم چوو کە لە رێی دوورەوە هاتووی. خوا حۆریی بەخت رەش بکوژێ. لە برسانم کوشتی."

دەسبەجێ چوو سفرەی هێناو لە پێش حەمەد لێکی کردەوە. سفرەیەکی دەزووی جوانی پڕ نەخش و نیگار بوو. پیاڵە ماستێك و شیلەیەك و نەختێك هەنگوین و کەمێك پەنیری هێناو گوتی:

"ئەدی کوڕم، دایەحۆری بە قوربانت بێ... ئێ، دەبڵێ بزانم لەکوێ بووی. رۆیشتی و بە جارێك خۆت ون کرد. چوویە کوێ؟"

حەمەد وەڵامی نەدایەوە. گێژو حۆل بوو و روخساری وەك بەردی رەق وابوو.

پاروە نانێکی لە شیلەکە هەڵکێشاو پاشان لە ماستەکەی دا، پارووی لە زاری خست و دەستی کرد بە جوینی، بەڵام نەیتوانی قووتی بدا. پاروو بە گەرووی دا نەدەچوو. ئەوەندە روون بوو کە دورمووش عەلی بە مردنی خۆی نەمردبوو، بەڵکوو کوشتبوویان، بەڵام چۆن؟ پێهەڵلا گوتنەکەی دایەحۆرییش شتێکی روون نەدەکردەوە. تەنیا ئەوەندەی لێدەرکەوت کە:"دێهاتییەکان لەگەڵ دایەحۆریت بوونە دوژمن، ماڵێ هەموو دێهاتییەکان تاڵان کراوە." کێ ماڵی دێهاتییەکانی تاڵان کردبوو؟

ئەگەر پاروەکەی قووت نەدابایە، دایەحۆری ناڕەحەت دەبوو. دووبارە دەستی کردەوە بە جوین، سەرەنجام بە زۆر قووتی دا. بەڵام کۆخەیەکی سوار بوو چ کۆخەیەك، دەت گوت قەت نابڕێتەوە. پاش ئەوەی کۆخەکەی نیشتەوە دەستی دایەحۆریی کە وەك ئاگر داییسا، گرت و گوتی:

"دایە، هەموو شتێکم پێ بڵێ. چارە نیە دەبێ هەموو شتێك تەحەممول بکەین. نانەکەم بە گەرووداناچێتەخوار. نانەکەت ئەگەر زەهریش بایە دەم خوارد، بەڵام بە گەرووم دا ناچێ."

دایەحۆری بە ئارامی، هەروا بزانە هیچ نەبووە ددانی بە جەرگی خۆی دا گرت و دەستی بە قسان کرد:

"کوڕم حەمەد، هەرکە ئەتۆ لە دێی وەدەر کەوتی... دێهاتییەکان خۆشحاڵ بوون، بەڵام دوایە ترسیان رێ نیشت. ئەوان پێیان وابوو عەبدی نەمردوە، بەڵام دوایەکەی تێگەیشتن کوژراوەو ئەویش بە گوللەی وەرەندیل کە سەر دڵی گرتوە. زۆر حۆشحاڵ بوون. پاشان خەڵکی هەر پێنج گوندی خاردەشت کۆبوونەوە، جێژنیان کرد، جێژنێك کە ئەوەتا دنیا دنیایە شتی وای تێدا نەبووە. کچۆڵان جوانترین جل و بەرگی خۆیانیان لەبەر کرد، پیرێژنان چارشێوی سپییان لەسەر نا، چارشێوی سپیی وەك بەفر، دەهۆڵ و زوڕنا لێدرا، بوو بە سەماو هەڵپەڕینێك هەر مەپرسە. تەنانەت عەلی دورمووشی مامیشت بەو نەخۆشییەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵپەڕی. دوایەش بەیانی‌یەکی زوو پێش هەتاو کەوتن خەڵکی پێنج ئاوەدانی, ژن, پیاو, ساغ, نەخۆش و گەورەو چووک هەموو چوونە دڕووەڵان و دڕووەڵانەکەمان سووتاند. پێم وانیە هیچ بنیادەمێك تا ئەو رۆژە خۆشیی وای دیبێ. یەك دوو ساڵان وابوو, هەموو شتێك زۆرو زەوەند. شەوی ئەو رۆژەی دڕووەڵانەکەمان سووتاند, لەسەر لووتکەی عەلی‌کۆ نوورێك دەرکەوت. سێ شەوو ڕۆژان لووتکەی عەلی‌کۆ لە نوور دا نوقم بوو, سێ شەوان سەری عەلی‌کۆ وەك رۆژ رووناك بوو. دێهاتی‌یەکان لەو بارەیەوە ئیدی خۆشحاڵ بوون. ساڵێك تێپەڕی. ساڵی دواتر جێژنێکی باشترو جوانتریان گرت. دڕووەڵانەکەش جوانتر دەسووتا ! نوورەکەی سەر عەلی‌کۆش جوانتر دیار بوو, ساڵی سێهەم لەویش جوانتر...

جێژنێکی باش و حیسابی... عەلی دورمووش مەشخەڵی بەدەستەوە بوو هەڵدەپەڕی, دەزانی کە ئەو زۆر جوان هەڵدەپەڕی. بەدەم هەڵپەڕینەوە دەچوو ئاگر لە دڕووەڵانەکە بەربدا. لەپڕ لەدوورەوە دەنگی سێ تفەنگان هات, تەماشای وێمان کرد دیتمان سوارێك لەنێو تەپ و تۆزدا وەك بریسکە دێ, گەیشتە جێ و ئەسپەکەی بۆ لای دورمووش عەلی لێخوڕی کە لە پەنای پۆلە دڕوویەك راوەستابوو. دورمووش عەلی کەوت, سوار ئەسپەکەی وەسەر دورمووش عەلی پەڕاندو لەبن چنگە ئەسپان دا شێلای. بە دوای وی دا دە سواری دیکە گەیشتنێ, چەکیان پێ بوو. ئەسپەکانیان بەرەو ژن ومنداڵ لینگ دان. ئەسپیان لینگ دان و تەقەیان کرد. زۆر ژن بریندار بوون, پێنج منداڵ کوژران, دوویان کچۆڵە بوون. مامە دورمووش عەلیت دوو رۆژی دیکە ژیا. زۆری سڵاو دەگەیاندی. گوتی بە کوڕەکەم بڵێن کاری چاکی کرد, هەرچەند ئاخرەکەی باش نەبوو, بەڵام کاری چاکی کرد. ئەدی کوڕم ئاوا, ئەو ساڵە دڕووەڵان نەسووتا. لەسەر عەلی‌کۆ نوور دەرنەکەوت. مامە دورمووش عەلییشت مرد. لە ئاخر هەناسەی دا هەر لە فکری تۆدا بوو. دەزانی ئەو سوارەی هات کێ بوو؟ هەمزە کەچەڵێك هەیە ها؟ برای عەبدی کە عەبدی لە دێی دەرکردبوو. هەتا عەبدی مابوو لەم دەوروبەرانە دیار نەبوو. وەبیرت هاتەوە حەمەد؟"

"وەبیرم هاتەوە دایە."

هەمزەکەچەڵ لەنێو دێی مایەوە. دەوروبەری پڕ بوو لە چەکدار, جەندرمەکانیش لەسەریان دەکردەوە. کارێکی کرد کە خەڵك سەد خۆزگەیان بۆ عەبدی خواست."

دایەحۆری بە سۆزی دڵەوە لە پەستا ئەو بەڵایانەی دەگێڕایەوە کە هەمزە بەسەر دێهاتی‌یەکانی هێنابوو, دەی‌گوت و دەی‌گوتەوە, پاشان بێدەنگ دەبوو و ماوەیەکی زۆر لە حەمەدەوە رادەما.

هەمزەکەچەڵ برای هەقی عەبدی‌خان بوو. عەبدی خۆشی نەدەویست. بۆیە وەختێك دەبێتە پازدە ساڵە لە ئاسیاب چەشمە دەری دەکاو رێگای نادا بێتەوە خاردەشت. هەمزە کەچەڵ لەو کاتەوە تەنیا یەك جار دێتەوە خاردەشت, بەڵام دەسبەجێ دەی‌گرن و دەی‌بەنە لای عەبدی‌خان. بە دەستووری وی سێ شەو و سێ رۆژانی دارکاریی دەکەن و پاشانیش بە نیوەگیانی لە پشتی ئەسپێکی قایم دەکەن و وەك کەلاکە سەگێك لە خاردەشت فڕێی دەدەنە دەرێ. هەمزە کەچەڵ پاش ئەو دارکاری‌یە سامناکە بێهۆش دەکەوێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بنەماڵەی "یوورك" كە بە بێهۆشی دەیدۆزنەوە, پێی رادەگەن و پاش ئەوەی چاك دەبێتەوە ماوەیەك لەلای وان دەبێ بە شوان. پاشانیش لە دێیەكی نیزیك "تەل تەپە" دەبێتە وەرگێڕكە.

هەمزە, وەك عەبدیخان كورتەباڵاو خرپنە نەبوو. باڵابەرزو چوارشانەو بەخۆوە بوو. بە خەبەری مردنی برایەكەی زۆر خۆشحاڵ بوو, لەخۆشییان نەیدەزانی چ دەكا. سێرۆژان وەك سەرخۆشان بەنێو ئاوەدانی دا دەگەڕاو تووشی هەركەس دەبوو, دەیگوت:"كاكمت كوشت" دوایەش رووداوەكەی لەبیر خۆی بردەوەو دیسان بووەوە بە وەرگێڕكە.

رۆژێكیان "پتراخ ئۆغلی" لە خاردەشتەوە هاتە سەردانی. پیاوێكی زۆربلێ و دەم هەراش بوو. هەر كە گەیشتە جێ پرسی:

"ئەتۆ پیاوێكی زۆر گەوجی. چما نەت بیستوە براكەتیان كوشتوە؟"

هەمزەكەچەڵ وەڵامی دایەوە:

"بۆچی, بیستوومەو زۆریشم پێخۆش بوو كە سەقەت بووە."

"پێخۆش بوونەكەت بەجێی خۆی. چما نەت بیستوە دێهاتییەكان زەوییەكانیان لەنێو خۆیان دا دابەش كردوە؟"

"بۆچی, بیستوومە."

"ئەوەشت بیستوە كە هەموو ساڵێ جێژن دەكەن و دەچن درووەڵانەكە دەسووتێنن؟"

"ئەوەشم بیستوە."

"ئەوە چۆن؟ ئەوەشت بیستوە كە لەسەر عەلیكۆ نوورێك هەڵدەبێ؟"

"ئەدی بیستوومە."

"دەزانی ژنەكانی عەبدیخان هەردووكیان بێوەژنن؟"

"دەزانم."

پتراخ ئۆغلی نەڕاندی:

"سەگباب, ئەگەر هەموو ئەمانەت بیستوەو دەزانی, بۆ لێرە شاگردی دەكەی, سەگبابی نەفام, ئەتۆ كە دەتوانی ببیە ئاغای خاردەشت, پاشایەتی بكەی, چۆن لێرە بوویە وەرگێڕكەو شاگردی دەكەی؟"

پتراخ ئۆغلی زۆر پیر بوو. هەمزە گوتی:

"ئەتۆ راست دەكەی."

"ئێستا كە ئەمن راست دەكەم, وەختێك كارەكان دروست بوون لەوێ زەوییەكم دەدەیەی, زەوییەكی بەدڵی خۆم؟"

"هەمزەكەچەڵ گوتی:"دەت دەمێ."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەسبەجێ هەر ئەو رۆژە دەست بەکار بوون. هەمزەکەچەڵ بەو دراوە کە لە شاگردی پاشەکەوتی کردبوو، جووتێك چەکمە، پانتۆڵێکی لەبار، چاکەتێك و کڵاوێکی کڕین. پاشانیش بە قەرزو قۆڵە ئەسپێکی چالاکی رەگەز ئینگلیزی و تفەنگێکی ئەڵمانیی بەسەد فیشەکەوە پەیدا کردو حەوت هەشت بەرەڵڵای گوێبڕو پیاوکوژی لە دەوری خۆی هاڵاندن. پتراخ ئۆغلی لە پێشەوەو ئەوانی دیکە بە دوای دا، چوون بۆ خاردەشت. چەند حەوتوویەك لەو خوارانە چاوەڕێ مان. هەمزەکەچەڵ هەر کارێك دەیکرد بە رێنوێنیی پتراخ ئۆغلی بوو.

راست لەو کاتەدا کە دێهاتییەکان خەریك بوون دڕووەڵانەکە ئاگردەن...

بەم جۆرە دێهاتییەکان چاوترسێن بوون... دەمایەوە حکوومەت، نۆرەی ویش دەهات...

دێهاتییەکان دەستیان نەکردەوە. وەك بەرخ و مەڕ تەسلیم بوون، تەنانەت ژمارەیەکی زۆریان بە عوزر هێنانەوە چوونە لای هەمزەو لەکن وی جنێویان بە حەمەدۆك دان.

هەر ئەو رۆژە هەمزە کەچەڵ مەلای "گوێتفەك لی"ی بانگ کردو هەردوو ژنەکەی عەبدیی لە خۆی مارە کردن. سەری شەوێ لەگەڵ یەکێکیان و لای بەیانی لەگەڵ ئەوی دیکەیان سەرجێیی کردو بەم جۆرە رەزامەندیی تەواوی دڵی هەردوو ژنەکەی راکێشا.

لە پاشانیش رەوەیەك جەندرمە، وەکیل باشی و مولازیمی هێنانە ئاوەدانی و هەموو رۆژێ مەڕی بۆ سەر بڕین و باج و پێتاکی بۆ کۆکردنەوە.

"دەبەرت دەمرم حەمەد، ئیدی ئەوی دیکەی با نەڵێم کوڕم، حەز ناکەم گوێت لێبێ. هەمزە کەچەڵ وەڵامی بۆ دێهاتییەکان نارد کە سێ ساڵە چاندووتانەو کۆتان کردۆتەوەو ملکانەتان نەداوە. هەرچی لەم سێ ساڵەدا کۆتان کردوەتەوە لێتان دەستێنم. وەکیل باشییەك و جەندرمەی وەپێش خۆی دان و ماڵ بە ماڵ ئاوەدانیی پشکنی. لەماڵی جووتیارەکان دا هەرچی ئاردو گەنم و رۆن و ئەسپ و گاو وڵاغ و سەرت نەیەشێنم هەرچی هەبوو و نەبوو خڕی کردەوەو بردی لە عەمبارێ عەبدیی کرد. ئەو ساڵە دێهاتییەکان هەموویان تووشی برسیەتی بوون، وەك گورگی برسی دەیان لووراند. دێهاتی دەوروبەر کە خەبەریان بیستبوو، ئەوەندەی لە دەستیان هات نانیان بۆ هێناین. زۆر کەسیش باریان کرد بۆ گوندەکانی نیزیك ... زستانی ئەو ساڵە پازدە کەس لە برسان زگیان بای کردو مردن. ئەگەر هاتی کەسیانت لە دەرێ دی؟ ناش بێ بیان بینی کوڕم، هەموویان رووت و قووتن... روویان نیە بێنە دەرێ..."

حەمەد بە دەنگێك کەبە حاڵ و باڵ دەبیسترا، پرسی:

"عەلیەشەل چی بووە؟"

"ئەو، ئەو بووەتە سەگی هەمزەکەچەڵ... هەر بۆخۆی دارونەداری دێهاتییەکانی بردە عەمبارێ عەبدی. ئەمن پێم نەگوتی بیکوژە، پێم نەگوتی ئەو خەنجەرە درێژەی دەزگی راکەو بیکوژە، پێم نەگوتی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد لە حاڵێك دا بە لادا دەهات, لە جێی خۆی هەستا, وەك مردووانی لێهاتبوو, نەیدەتوانی بە پێوە ڕاوەستێ, دەستی بە ئەستوندەکەوە گرت. پاشان بە لاجەلاج هاتە دەرێ و وەك سەرخۆشان بەرەو خاردەشت شۆڕ بووەوە. ددانی بەسەر یەك دا چەسپیبوون, هەموو لەشی دەلەرزی. یەکەمین ڕووناکایی بەیانی حەمەدی دیت کە وەك تاتەبەردێك لە نێوەڕاستی دڕووەڵان دا رەق ڕاوەستاوە. ڕوخساری بێڕەنگ و وەك بەفر ساردو سڕ بوو, سێبەرە درێژەکەی کەوتبووە سەر زەوی. نیوەڕۆ داهات حەمەد هەروا بێجووڵە ڕاوەستا, سێبەرەکەی خڕ بووەوەو وەك کەڵافە دەزوویەك کەوتە بەر پێیانی. ئێوارە داهات و ئەمجار بوو بە شەو.

پاش ڕۆیشتنی حەمەد دایەحۆری دەرپەڕیە دەرێ, هەموو جێیەکی بەدوادا گەڕا. وەختێك هەتاو کەوت دیسان وەدوای کەوت. لای ئێوارێ بەفکریدا هات کە سەرێکی دڕووەڵانیش بدا, تەماشای کرد دیتی حەمەد لە نێوەڕاستی دڕووەڵان دا چەقیوە. بە غاردان و کەوتن و هەستانەوە هاتە لای. حەمەدی بە کزی و بە ددانی قفڵ بووەوە دی.

"کوڕم ئەمن تۆم کوشت... یاڵڵا زووبە, جەندرمە دەت بینن, یەکێکیان بت بینێ بەسە... قۆڵی گرت و بردیە سەر جۆگە ئاوێك کە بەو نیزیکانە دا دەڕۆیشت, لەسەر چڵە ئاڵەتێك درێژی کردو ئاوی لەسەرو چاوان پڕژاند. قسەی خۆشی بۆ کردن, پێکەنی, کاری سەیرو سەمەرەی کردن هەتا بەرە بەرە حەمەد هاتەوە سەرخۆی و گوتی:

"دایە, دایکە جوانەکەم, باشترین دایکی دنیا, زۆرم خەراپە دەرهەقی تۆ کرد."

سەری هێنایەپێش, دەستی حۆریی بۆ لێوی برد, ماچی کردو گوتی:

"دایە بە عەلیەشەل بڵێ بێ بمبینێ."

دایەحۆری خەریك بوو بڵێ نا, بەڵام پەژیوان بووەوە. ملی بەلاوە ناو گوتی:

"باشە کوڕم. ئێستا دەچم, شەوێ دەینێرمە لات. حەمەد بە قوربانت بم متمانە بەو کافرەی مەکە. هەربینا بەڵایەکی بەسەر هێنای. دێ پڕە لە جەندرمە. ئەو لەگەڵ هەمزەو جەندرمەکان گیانی بە گیانییە. بەقوربانت بم, وریای خۆت بە... تەنیا ئەتۆمان بۆ ماوی..."

ئاسن بوومایە دەڕزیم و دەبوومە خاك. بوومە مستێك خاك, بۆیە توانیم بمێنم... خاك, خاك. بوومە خاك و توانیم بمێنم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئیدریس بەگ" سی ساڵ دیار بوو. پیاوێکی کەڵەگەت و باریکەڵە بوو. بە چاوی زەردو لووتی قەپۆزبەرانی و دەم و چاوی درێژووکەیەوە, وەك دەعبایەکی بە دەگمەن, وەحشی و لە رام کردن نەهاتوو دەچوو کە لە دنیایەکی نەناسراوەوە هاتبێتە سەر ئەم دنیایە. بوونەوەرێکی ئەفسووناوی و پیرۆز بوو. سمێڵە درێژەکانی داچۆڕابوون. قامکی زۆر شووش و باریك و جوان بوون. کەسێك یەکەم جار لەگەڵی بەرەوڕوو بووایە, نە ئەندامی دەدی, نە چاوە زەردەکانی سەرنجی‌یان رادەکێشا, نە سمێڵە درێژو بریقەدارە زەردەکانی و نە مووەکانی. بەڵکوو لە یەکەم دیدار دا پیاو قامکە زۆر درێژو جوانەکانیی دەدی و مات و حەیران دەبوو.

بابی, یەکێك لە سەرۆك عێلەکانی چەرکەس بوو, کە لە زەمانی عوسمانی‌یەکان دا لەگەڵ عێلی خۆی لە قەفقازەوە کۆچ دەکاو رووبەڕووی قەڵای ئاناوارزا لە بەری لای جنووبی چۆمی جەیهان نیشتەجێ دەبێ و دێیەك بە ناوی ئاك مەزار دروست دەکا.

لە سەرەتادا زۆریان لەبەر مێش و مەگەزو مالاریاو گەرمای چوکووراوا نەخۆش بوون, بەشێکیش لەبەین چوون. سێ چوار ساڵ پێ چوو هەتا خوویان بە ئاوو هەوای چوکووراواوە گرت. بەڵام لەو ماوەیەدا ژمارەیان هاتبووە سەر نیوەیی و هەموو ئەو ئەسپ و ماڵ و حەیوانەی لە قەفقازەوە لەگەڵ خۆیان هێنابوو, لەنێو چووبوو. لە پاشان ئەو چەرکەسانەی لە چوکووراوا نیشتەجێ ببوون ئەسپی زۆر جوانیان لە رەگەزی چوکووراوا پەروەردە کردن. دایان چاند, هەڵیان گرت. هەتا ئەودەم لە چوکووراوا کەس باغی میوەی نەدیبوو. لە هەوای گەرمی چوکووراوادا داری میوەیان ناشتن. لە تەنیشت خانووی بە چرپ و چاڵی تورکمەنەکان دێیەکیان لە دارو بەردو قوڕ ساز کرد بە خانووی دوو نهۆمەوە کە کۆڵان و شەقامیشی هەبوون.

ئەوان لەسەر ئەو زەوی‌یە بەخێرو بێرانە بناغەی ژیانێکی بەختەوەرانەیان داڕشت. لەبەر پەروەردە کردنی ئەسپی جوان جوان و میوەی درشت و باش و بەهۆی ئازایەتی و جوامێری‌یەوە لە سەرانسەری دەشتێ دا ناوبانگیان دەرکرد. ئەوان وەك چەرکەسەکانی دیکەی چوکووراوا دەستیان نەکرد بە ئەسپ دزین... فەرمانەکانی سەرکردەی خۆیان بێئەملاو ئەولا بەڕێوە دەبردو داب و شوێنێك کە لە قەفقاز هەیان بوو, هەروا پاراستیان.

ئەم ژیانە رێك و پێك و بەختەوەرانەیە سالانی ساڵ هەتا رۆژێك کە ترۆمبێلێکی فۆردی رەش لەبەر دەرکی دوا سەرکردەیان ئیدریس بەگ راوەستا, درێژەی هەبوو. ترۆمبێلەکە پڕ لە تۆزو خۆڵ بوو. چاوە زەلامەکانی لەبن تۆزوخۆڵ دا لەبەر گەرمای چوکووراوا دەدرەوشان. هەتا ئەو رۆژە جگە لە چەند کەس کە چووبوونە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەربازی, هیچ کام لە دێهاتی‌یەکان ترۆمبێلیان نەدیبوو. هەموویان پیرو لاو و ژن و پیاو و منداڵ بە ترس و سەرسوڕمانەوە تەماشای ئەو شتە سەیرو سەمەرەیەیان دەکرد کە چاوێکی زەلام و بریسکەداری هەبوون. هێندێ کەس بە دیتنی ئەو بوونەوەرە سەیرە خۆشحاڵ بوون و هێندێکیش ترس و سامێکی تاڵ و شوومیان بەسەردا زاڵ بوو.

دوو پیاو لە ترۆمبێلەکە دابەزین. یەکیان پیاوێکی بەخۆوە بوو, کە برۆیەکی رەشی پرپشتی هەبوون, لیباسێکی رەشی لەبەردا بوو, کڵاوێکی گەرگەڕیی رەشی لەسەر نابوو. چەند هەودا زنجیر سەعاتی زێڕ لەسەر نێوکی بریسکە بریسکیان بوو. قیت راوەستابوو دەت گوت خەدەنگی قووت داوە, بە سیلەی چاو تەماشای دەوروبەری دەکردو نازی بەسەر عەرزو عاسمان دا دەکرد. دەت گوت کێو و دەشت و عەرزو عاسمان و هەموو بوونەوەرەکانی دنیا ئەو دروستی کردوون. پێشوازیی ئیدریس بەگ لەو کابرایەش سەرسوڕهێنەر بوو. لەبەر ئەو نیوەخوایە دوولا هاتەوەو ئیکلامی بۆ کێشا. چەرکەسە بەساڵ داکەوتووەکان لەم کردەوەیەی ئیدریس بەگ زۆر تووڕە بوون و لەو کاتەدا زۆریان پێ سەیر بوو. پیاوێکی خاکی لەبەر بە دوای پیاوە بەرگ رەشەکەدا لە ترۆمبێل دابەزی, دوگمەی چاکەتەکەی داخستن و لە حاڵێک دا دەستی لەسەر دوگمەی چاکەتەکەی بوو, وەدوای کەوت. ئەو وەك بازی راوێ ئامادەی بەرێوەبردنی فەرمان بوو.

چەرکەسەکان دەسبەجێ فکریان کرد کە ئەو پیاوە دەبێ پیاوێکی گەورەو گرانی وەك قەیسەر بێ, بەڵام داخوا کێ بوو؟. چ کارە بوو؟

ئیدریس بەگ نەختێك بە حەبەساوی و زۆر بە سام رێنیشتوویی ئەوی بۆ ماڵی خۆی بانگ هێشتن کرد. میوانی تازەهاتوو بێدەنگ بوو. کاتێك دەچوونە ژوورێ, ئەو پیاوەی لە دوای میوانە قەڵەوەکەوە دەرۆیشت ناوێکی بە گوێی ئیدریس بەگ دا چپاند. ئیدریس بەگ رەنگی بە رووانەوە نەماو چەند قاتی پێشوو هەژاو سام گرتی:

"زۆر بەخێر بێن خان, بەخێر بێن, خێرو بەرەکەتتان هێنا. دێیەکەتان گەورە کردین خان, شانازی‌یەکی گەورەتان داینێ..."

پیاوە زەلامەکە دەستە قەڵەوەکەی لە سەرەخۆ بۆ لای ئیدریس بەگ درێژ کرد. ئیدریس بەگ دەستی وی گوشی بەڵام ماچی نەکرد. نیشانەی نارەزایی لە نێوچاوانی کابرای زەلامەدا بەرچاو کەوت. ئیدریس بەگیش دیتی و هەستی پێکرد. لە دڵی خۆی دا گوتی:"عێل و عەشیرەتی ئێمە تا ئێستا دەستی کەسیان ماچ نەکردوە, تەنانەت دەستی شاو قەیسەریش. هیچ کەس نابێ چاوەڕوان بێ ئێمە دەستی ماچ بکەین."

پیاوە زبرو درشتەکە کە سی ساڵە دیار بوو لە یەکەم تێڕوانین دا وەك پەیکەری ترس و سام دەهاتە بەرچاو. یەك وشە قسەی نەدەکرد. بە سەرلەقاندن بە کابرای بەرگ خاکی کە دەستەو نەزەر لەبەر دەستی راوەستابوو, هەروەها بە ئیدریس بەگ کە بەوپەڕی ئەدەبەوە بە پێوە راوەستابوو, ئیزنی دانیشتنی دا. ئەو دووانە لەسەر نیوتەختێك کە بەرامبەری بوو, دانیشتن و دەستیان لەسەر ئەژنۆیان دانا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کچێکی جحێڵی سپی و سۆڵ و باڵابەرزو زۆر جوان و گەردن کێل کە گەردنی دەت گوت ملی قوویە لەسەر سینیەیەکی زێو قاوەی هێنا.

کابرای زەلامە بە سیلەی چاو کچە جحێڵەکەی دی, گنجی پڕ هەیبەتی نێوچاوانی کەمێك کرانەوەو دووبارە نێوچاوانی تێك نایەوە. بە ئارامی دەستی بۆ گیرفانی برد. قوتووە جگەرە زێڕەکەی دەرهێناو بە سەری دوو قامکان جگەرەیەکی هەڵگرت. تەق دایخستەوەو دوایە هەر بەو ئارامیەیە دووبارە لە گیرفانی نایەوە. ئیدریس بەگ بە سەرلێشێواوی ئەستێ و بەردی دەرهێنان و پووشووی لەسەر بەردئەستێ دانا. بەڵام هەر کە ویستی هەڵی بکا, میوان هەر بەو کەش و فشی پێشوویەوە چەرخە بەنزینیەکەی لەگیرفانی دەرێناو دەسبەجێ جگەرەکەی داگیرساند. چەرخەکەی زێڕ بوو. ئیدریس بەگ هەتا ئەو رۆژە چەرخی بەنزینیی نەدیبوو. لە تورکیە تەنیا ژمارەیەکی بە قەد قامکی دەستان چەرخی بەنزینیان هەبوو.

ئیدریس بەگ بە دیتنی گڕی چەرخەکە بە شەرمەوە زەردەیەکی هاتێ, سێبەری زەردەخەنەیەکیش بەسەر لێوی کابرای قەڵەوەدا تێپەڕی و گوتی:

"دیاریی پاشایە. پاشا حەز دەکا دیاریی جوان و بە قیمەت بدا بە دۆستەکانی. ئەمە باڵیۆزی ئینگلیز بۆ پاشای بەدیاری هێنابوو."

کابرای زبرو زەلام پاش ئەوەی قاوەو جگەرەکەی بەبێقسەکردن تەواو کردن, تاوێك دانیشت و دوایە هەروا قیت و قنج هەروەك خەدەنگی قووت دابێ, یەك پێ راست بووەوە, دەستی درێژ کردو پاش خاوکێش کردنی ماسوولکەکانی, نووکی قامکەکانی بۆ لای ئیدریس بەگ راداشت و دووبارە رایوەشاندو بە دەنگێکی زۆر ئەستوور گوتی:"بەخوامان سپاردن" و راستەڕێ و بێئەوەی تەماشای ئەم لاو ئەولای خۆی بکا لە پلیکانەکان چووەخوارێ. شۆفێرەکە دەرگای ترۆمبێلەکەی کە هەڵکرابوو, لێکردبووەوەو بە ئەدەبەوە چاوەڕێ بوو. بەکەش و فشەوە سوار بوو. کابرای بەرگ خاکییش چوو لە پەنای شۆفێرەکە دانیشت. ترۆمبێل وەڕێ کەوت. کابرای قەڵەوە ئاوڕی نەدایەوەو تەنانەت چاوێکیشی لە ئیدریس بەگ نەکردو ترۆمبێلەکە لەنێو هەورێکی تۆزوخۆڵ دا لە حاڵێك دا تایەکانی لە خۆڵی جادەی رۆچووبوون, دێی بەجێ هێشت.

ئیدریس بەگ رووی کردە ئەو دێهاتیانەی لەدەوری کۆ ببوونەوەو گوتی:

"عارف صائم بەگ بوو. نوێنەری کووزانە."

دێهاتیەکان زۆر جاریان ناوی وی بیستبوو.

چەرکەسێکی دنیادیدەو بە ئەزموون و شەڕدیتوو گوتی:

"ئەوە دەستی راستی مستەفا کەمال پاشایە, هاوڕێی شەڕکەری مستەفا کەمال پاشایە. پێکەوە گیانێکن لە دوو قالب دا. لە دیاربەکر ئەو کەسانەم دی کە بە فەرمانی وی لەدار درابوون, ئەم سەرو ئەوسەری شار هەر دار بوو چەقابوو. سەرۆکی دادگای "مەحکەمەی گەورە"یە. زۆر جحێڵە, سی ساڵ نابێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو دانیشتووانی چوکووراوا بە باشی عارف صائم بەگیان دەناسی. وەختێك فەرانسەییەکان ئەدەنەیان داگیر کرد, ئەو فەرماندەری جەندرمەی سیس بوو. کاتێك فەڕانسەییەکان هاتن لە پێش دا لەگەڵیان کەوتە تەون و بەست, بەڵام وەختێك دیتی ئەوان نامێننەوەو نانێکی دەست ناکەوێ, بای دایەوە بۆ لای مستەفا کەمال پاشاو زۆری پێنەچوو بوو بە یەکێك لە باوەڕپێکراوترین پیاوەکانی. کوڕی یەکێك لە کوردە هەژارەکانی بین گوللی بوو. بە زۆری کوتەك شتێکی خوێندبوو, بە هەزار زەحمەت توانی "مەدرەسەی حەربیە" تەواو بکا, زۆری واز لە خوێندن نەبوو, بەڵام حەزی لە تفەنگ هاویشتن دەکرد. گەورەترین شانازییەکەی ئەوەبوو کە دەتوانێ لە دوورەوە پارەی زێو بە تفەنگ هەڵبگرێ.

مستەفا کەمال پاشا ئەوی لەکووزانەوە هێناو بۆ ڕێکوپێك کردنی خەباتی خەڵك دژی فەرانسەییەکان ناردیە یەکێك لە شارەکانی جنووب. لە حاڵێك دا خەڵك بۆخۆیان چەند مانگ پێش ئەوەی ئەو بچێ خەباتی خۆیان دژی فەرانسەییەکان ڕێك خستبوو, و تەنانەت تێك هەڵچوونی چەکدارانەش لە نێوان وان و فەڕانسەییەکان دا رووی دابوو, و لێکدا لێکدا ئەوانیان تێك دەشکاند. خەڵکی دلێری شار بێئەوەی یارمەتی لەکەس وەربگرن, فەرانسەییەکانیان بەرەو دەریا راو نا. عارف صائم بەگ لە هەلومەرجێکی ئەوتۆ دا چوو بۆ ئەوێ و فەرانسەییەکان هاوکات لەگەڵ ئەو شکانەی لەهەموو ناوچە جنووبییەکان دا تووشی هاتبوون, لەم شارەش دا شکان, دەستیان لەسەر ئەم وڵاتە هەڵگرت و ڕۆیشتن. عارف صائم بەگیش وەك هەموو ئەو فەرمانبەرانە کە لە شەڕ دا بەشدار ببوون "نیشانی سەربەخۆیی"ی وەرگرت, ناوی قارەمانی بەسەردا بڕاو بوو بە یەکێك لە نیزیکانی مستەفا کەمال پاشاو یەکەم جاریش کارێك کرا کە لەو شارەی تێی دا فەرماندەری جەندرمە ببوو بە نوێنەری مەجلیس هەڵبژێرێ.

یەکەم کاری عارف صائم بەگ پاش هەڵبژێرانی بە نوێنەری مەجلیس و چوون بۆ ئەنکەرە ئەوەبوو کە ترۆمبێلێکی کڕی و پاشان دەستی کرد بە کۆکردنەوەی ماڵ و سامان. پاش دامەزرانی حکوومەتی کۆماری و ڕێکوپێك بوونی وەزعی وڵات یەکەم کاری ئەوەبوو کە بەردەوام هاتوچۆی چوکووراوای دەکرد چونکە لە نیزیکەوە شارەزای بوو. تەماعێکی بێئەندازەی لە خاکی بە پیت و بەرەکەتی چوکووراوادا هەبوو. ئەگەر "شەڕەکانی سەربەخۆیی" نەهاتبانە پێش, ئەو نەیدەتوانی بە خەونیش ببینێ کە بووەتە خاوەنی بستێك لە خاکی چوکووراوا. ئەم زەوییانە لە پێش دا ملکی سوڵتان عبدالحمید, ئەرمەنییەکان و ژمارەیەك عەرەب بوون کە پێیان دەگوتن "میسری".

عارف صائم بەگ پسپۆڕێکی خاك و کشتوکاڵیشی لەگەڵ خۆی هێنابووە چوکووراوا. ئەم پسپۆڕە هەر ئەو پیاوە خاکی لەبەرە بوو کە لەگەڵی هاتبووە ئاك مەزارو هەمیشە دەستەونەزەری رادەوەستاو وریای دوگمەی چاکەتەکەی بوو کە نەکرێتەوە. ناوی ئەحمەدبەگ بوو. ئەحمەدبەگ دەرچووی قوتابخانەی بەرزی کشتوکاڵ لە "بوداپێست" و یەکێك لە چەند پسپۆڕی مەملەکەت بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەختێك لە ئەنكەرە وەڕێ كەوتن عارف صائم بەگ گوتبووی:"براله ئەحمەدبەگ، تۆیان وەك پسپۆڕێكی گەورەی خاك ناس بە من ناساندوە. ئێستا پێكەوە دەچینە چوكووراوا، ترۆمبێلیشمان لەژێر پێدایە. هەنگاو بە هەنگاو چوكووراوا دەپشكنین. ئەتۆ خاكی زەوی‌یەكان هەڵسەنگێنەو بەرێژەوترینیان دەست نیشان بكە. ئەمنیش دەی‌كڕم و پێشكەوتووترین كێڵگەی وڵات دروست دەكەم."

ئەوان لە پێش دا دەشتی یوورەگیر و پاشان دەوروبەری كارسووس گەڕان. شۆڕ بوونەوە بۆ لای "كاراتاش" و ناوچە تەڕازنەكانی "ئاق با". دەچوونە هەر دێیەك ئەحمەدبەگ پاش هەڵسەنگاندنی خاكەكەو تەماشای گیاو رووەكەكان و قسەكردن لەگەڵ دێهاتی‌یەكان، هەر عەرزی بە میترو سانتی‌میتر دەپێواو هێندێ شتی لە دەفتەرەكەی دا دەنووسی. بێئەوەی قسەیەك بكا دوگمەی چاكەتەكەی دادەخستن، ملی بەلاوە دەناو دەی‌گوت:

"زۆر باشە ئاغا، دەتوانین بڕۆین." لە ئاكارو كرداری ڕا وادیار بوو ئەركی خۆی بە باشی بەجێ دەگەیەنێ. لە ئاق باوە چوونە "یووموورتالی" سێ رۆژان لەوێ مانەوە. عارف صائم بەگ ترۆمبێلی بۆ لای مەزرای "ئاپتی ئۆغلی" لێ‌خوڕی. یەكێك لە كۆنە هاوڕێیەكانی كە پێشتر فەرمانبەری پەروەردەو فێركردن بوو و ئێستا ببوو بە نوێنەری مەجلیس، مەزرای ئاپتی ئۆغلیی كردبوو بە هی خۆی. ئەم مەسەلەیە بە توندی قین و ئێرەیی عارف بەگی بزواند:"خۆ ئەو وەك من گیانی لەسەر بەری دەستی دانەناوەو نەچووە شەڕ بكا. چوو لە ئەنكەرە كەنگری خواردو لێی دانیشت و بوو بە نوێنەری مەجلیس. چۆن، بە چ حیسابێك و بە چ هەقێك بوو بە خاوەنی ئەم مەزرایە؟"

عارف صائم بەگ رووی كردە پسپۆڕەكەی كە خەریك بوو خاكی ئاپتی ئۆغلیی تاقی دەكردەوە، بە ددان لە چیڕەوە بردن و بە راوێژێك كە وەك لیكاو شل و شەوێق بوو پرسی:

"چۆنە؟"

ئەحمەدبەگ گوتی:"باشە، بێعەیبە."

"ئەو زەوی‌یەی بۆ منی دەبینی‌یەوە، دەبێ خاكەكەی لەمەش باشتر بێ."

"بەچاوان ئاغا!"

"باشترین زەوی دەبێ ئی من بێ. كەسێك كە لە بەرەی شەڕ دا خوێنی رشت ئەمن بووم. وەختێك ئەمن گیانم لەسەر لەپی دەستم دانابوو و شەڕم دەكرد، ئەو لە ماڵێ لە باوەشی ژنەكەی دا نووستبوو."

"بەڵێ ئاغا، پەیدای دەكەین ئاغا."

"دیارە پەیدای دەكەین."

عارف صائم نەختێك لەهجەی كوردیی هەبوو. زەوی‌یەكانی ئاپتی ئۆغلی‌یان بەجێ هێشت و بەرەو لێوارەكانی جەیهان وەڕێ كەوتن. سەریان لەكووزان و دوومڵی دەرهێناو لێوارەكانی ئاكچاساز گەڕان، هەتا ئەحمەدبەگ لە قەراخی ئاكچاساز زەوی‌یەكی زۆر باشی دۆزیەوەو گوتی:

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئاغا، ئەم خاکە نامرێ، هەتا دنیا دنیایە یەك و پەنجا بەرهەم دەدا. لەوانەیە یەك و حەفتاوپێنجیش ببڕێ."

عارف صائم بەگ پرسی:

"مەبەست لە یەك و پەنجاو یەك و حەفتاوپێنج چیە؟"

ئەحمەدبەگ جوابی دایەوە:

"مەبەست ئەوەیە دەنکێك تۆو دەچێنی، پەنجا دەنك بەرهەم هەڵدەگری."

"زەوی‌یەکی مام ناوەندی، یان خەراپ چەند بەرهەم دەدا؟"

"زەوی‌یەکی خەراپ عادەتەن یەك و یەك، یەك و دوو، یەك و سێ و ئەوپەڕەکەی یەك و پێنج دەبڕێ."

"خاکی کامە ناوچە وایە؟"

"دەوروبەری ئاناتوولیی نێوەڕاست."

"جێی داخە."

"زەویی مام ناوەندیی یەك بە دە، یەك بە پازدە دەبڕێ."

"مەبەست لە زەویی زۆر باش و نەرم چیە؟"

"وەختێك زەوی زۆر داچێندراو داچێندرایەوە، ڕێژەوی نامێنێ و قەوەتی کەم دەبێتەوە. جا وەختێك دەڵێین ئەو زەوی‌یە نامرێ، مەبەست ئەوەیە کە هەرگیز قەوەتی کەم نابێ، ماندوو بوونی نیە، وەك زەوی‌یە ساغەکان، زەوی‌یە ڕەڵمەکانی نیزیك گۆلاو کە بۆخۆی، خۆی تازە دەکاتەوە. ئەم جۆرە زەوی‌یانە نامرن."

"ئەم زەوی‌یانە وان؟"

"بەڵێ."

ئەو خاکە نەمرەی ئەحمەدبەگ دۆزیبوویەوە، زەوی‌یەکی بەیاری عێلی "ئاکساخووجائووغوول لاری" لە ئاغایانی پێشووی تورکمەن بوو. زەوی‌یەکانیان پارچە پارچە کرابوون و ئەو زەوی‌یەی ئەحمەدبەگ پەسندی کردبوو، وەبەر سەلیم بەگ کەوتبوو. سەلیم بەگ کەڵکی لە مەزراکە وەرنەدەگرت و چووبووە گەڵ داروودەستەی یەغمووراغا ئەسپ دزی بەناوبانگ و خەریکی ئەسپ دزین بوو. عارف صائم بەگ بە ئاگاداربوون لەو مەسەلەیە زۆر خۆشحاڵ بوو. بانگی "بەڕێوەبەری کاروباری ئەملاك"ی کرد.

بەڕێوەبەری کاروباری ئەملاك گوتی:

"عەرزی سەلیم بەگ بەشێك لە زەوی‌یە دەوڵەتی‌یەکان نیە. بەڵام لە دەوروبەری زەوی‌یەکی سی هەکتاری هەیە کە پێشتر هی ئەرمەنی‌یەکان بووەو ئێستا بووە بە بەشێك لە زەوی‌یەکانی دەوڵەت. جێگای ئەو زەوی‌یە سی هەکتاری‌یە بە جۆرێکە کە دەتوانێ زەوی‌یەکەی سەلیم بەگیش بگرێتەوە." دوایە مەسەلەکەی بە وردی بۆ عارف بەگ شی کردەوە کە ئەویش پێی ڕاست بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەزلووم بەگ بەڕێوەبەری کاروباری ئەملاك دەسبەجێ کارەکەی رێك خست و بڕیار درا زەوی‌یەکە بخرێتە لەسەرزیادکردن "مزایدە"وە. رۆژی لەسەرزیادکردن هات. هیچ کەس لەو لەسەرزیادکردنەدا بەشدار نەبوو و عارف صائم بەگ بە بیست و سێ لیرە زەوی‌یەکی سی هەکتاریی وەدەست کەوت. عارف صائم بەگ سنووری زەوی‌یەکەی کێشاو مەزرایەکەی سەلیم بەگی ئەسپ دزیشی خستە نێو ئەو سنوورەوە. بنەماڵەی ئاکساخووجا پێ‌یان زانی. عەزیزاغا کە سمێڵێکی درێژی هەبوون, پیرترین و بە ئەزموونترین کەسی بنەماڵەی ئاکساخووجا بوو. وەختێك لە مەسەلەکە ئاگادار بوو, بەتوندی کەوتە جموجۆڵ. زەوی‌یەکە خەریك بوو لە دەست بچێ. هەرچەند زەوی‌یەکە ملکی وی نەبوو, بەڵام ئەگەر عارف صائم بەگ هەروا زەویی یەکێك لە ئەندامانی بنەماڵەکەی بکاتە ئی‌خۆی, دیارە لەمەودوا ناتوانن بستێکیش لەزەوی‌یەکانیان بۆخۆیان بپارێزن. رەگی غیرەتی بزووت, سواری ئەسپ بوو و چوو بۆ ئەدەنە بۆ لای هێندێك لە دەرەبەگە گەورەکان و دێهاتی‌یە لەمێژینەکان.

یەکێك لەو دەرەبەگانە سکرتێری گشتیی تەنیا حیزبی فەرمانڕەوای وڵات واتە "حیزبی گەل" بوو. ئەو دوو پیاوە کۆنە دێهاتی‌یە پێکەوە زۆر دۆست بوون و لەمێژ ساڵ بوو قازانج و داهاتی هاوبەشیان پێکەوە هەبوو.

سکرتێری گشتی هەر کە لە مەسەلەکە ئاگادار بوو, راستەڕێ چووە لای پاشاو مەسەلەی عارف صائم بەگی بۆ باس کرد. کەس نەی‌زانی پاشا چیی گوت و چیی کرد, بەڵام ئاکامەکەی ئەوە بوو کە عارف صائم بەگ دەستی لە مەزرای سەلیم بەگ کێشایەوە. تەنانەت یەك جاریش چیە پێی لەو زەوی‌یە نەناو ئەو سی هەکتار زەوی‌یەشی کە بە بیست و سێ لیرە کڕیبووی, لەبیر خۆی بردەوە.

پاش ئەو بەڵا سامناکە کە بەسەر عارف صائم بەگ هات, لەگەڵ ئەحمەدبەگ چوو بۆ "دوورت یۆڵ". حەوتوویەك لەوێ مانەوە. خاکی دوورت یۆڵ پڕ بوو لە باغی گەورەگەورەی پرتەقاڵ. عارف صائم بەگ لە ماوەی ئەو حەوتووەدا کە لەوێ مایەوە, بە قسەکردن لەگەڵ دەوڵەمەندو پیاوماقووڵانی دوورت یۆڵ بۆی دەرکەوت کە لەو ناوچەیەش هێندێ زەوی و باغی پرتەقاڵ هەن کە پێشتر هی ئەرمەنی‌یەکان بوون و ئێستا بوونە ملکی دەوڵەت. لەنێو قسان دا عارف صائم بەگ پێشنیاری کرد کە باشترین و بە بەرهەم ترین ملك و باغی پرتەقاڵی ئەم ناوچەیە وەك دیاریی پێشکەشی پاشا بکرێ.

لە رقان کەفی دەپڕژاندو لە شەرمان ئارەقی دەڕشت و دەی‌گوت:

"چۆن دەکرێ رزگارکەری گەل و وڵات لێرە باغێکی چووکەڵەی پرتەقاڵی نەبێ؟"

لە راستی دا دەوڵەمەندو پیاوماقووڵانی ئەو ناوچەیە بۆخۆیان بەدڵەوە حەزیان دەکرد دیاری‌یەکی وا بدەن بە مستەفا کەمال پاشا. تەنیا لە ترسی ئەوە کە نەوەکا پێی ناخۆش بێ و لێ‌یان توورە بێ, نەیان دەوێرا دەست پێش بخەن. لە حاڵێك دا لە ئاخرو ئۆخری پاشایەتیی عوسمانی‌یەکان دا پێشکەش کردنی زەوی و باغ و کۆشك بە پادشاکان ببووە بەشێك لە داب و شوێنی دەرەبەگەکان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێشنیاری عارف صائم بەگ خۆشحاڵی کردن.

بەم بەرنامەیە عارف صائم بەگ بیانووی چاکی بۆ راووڕووت و زەوی داگیرکردنی خۆی لە دواڕۆژدا دەست کەوت. چونکە ئەگەر مستەفا کەمال پاشا لـە تالانچـیەتی و زەوی داگیرکردنـی وی لـە چـوکووراوا ئاگـادار کراباو لێی تووڕە با، ئەویش لە وەڵام دا دەیگوت:

"پاشا. خەڵك بۆ رێزگرتن لە زەحمەتەکانی ئێمـە هـەروەك زەویـان بـەدیاری داوە بـە جـەنابت، پارچـە زەویەکی چووکەڵەشیان بە دیاری داوە بە من. دەرەبەگەکان چونکە چاویان بە من هەڵنایـە، هاتوونـە لای جەنابت و شکایەتیان لەمن کردوە. دەکرێ پیاو دیاریی خەڵك قبووڵ نەکا؟"

دووهەمین زەوی کە ئەحمەدبەگ لە چوکووراوا پەسندی کرد، زەویەك بوو لەنیزیك گوندی ئاك مەزار.

وەختێك ئەرمەنیـەکان رایـان دەکـرد، خـاوەنی ئـەم زەویـە کـە ئەرمـەنی بـوو، ئـەوی بـە دۆسـتێکی تورکمەنی خۆی فرۆشت، گوتبووی:"براله، ئەگەر رۆژێك، رۆژگارێك هاتمەوە، زەویەکەم وێ بدەوە. ئەگـەر نەش هاتمەوە زەویەکە بۆخۆت. لە شیری دایکت حەڵاڵترت بێ و خێری لـێببینی."

عارف صائم بەگ پەیتا پەیتا لە ئەحمەدبەگی دەپرسی:

"ئەم زەویە نەمرە؟ لەزەویەکەی سەلیمیش چاکترە؟"

ئەحمەدبەگیش زۆر بە دڵنیایی دەیگوت:

"بەڵێ لە زەویەکەی سەلیمیش باشترە. پارچە زەویەکی وا باش لە دنیادا تەنیا لە چەند وڵاتێك پەیدا دەبێ. تەنانەت لە کەناری چۆمی "نیل"یش زەویەکی وا باش بە زەحمەت پەیدا دەبێ."

عـارف صـائم بـەگ هـەر ئـەو رۆژە لـە شـاری پـاش هێنـدێك لێکۆڵینـەوە بنچـاخی زەویەکـەی دیتـەوە. تورکمەنی بەستەزمانی بانگ کردو دە لیرەی بۆ هاویشت و گوتی:

"قەباڵەی مەزرای ئەو ئەرمەنیە بخە سەر ناوی من."

دوو جەندرمە تورکمەنی هەژاریان بە پەلە سواری ترۆمبێل کردبوو و هێنابوویانە لای عارف صائم بەگ. لە رێگادا لە ترسان زراوی تۆقیبوو. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"یان دەم کوژن، یان دەم نێرنە بەندیخانە. لانـی کەمەکەی ئەمەیە." چونکە ناوبـانگی عـارف صـائم بـەگ لـە سەرانسـەری ئانـاتوولی گـەڕابوو. هـەموو کـەس دەیزانی کە هەرکەس لەگەڵی تێکەوتبێ گیانی بەسلامەت دەرنەبردوە.

تورکمەن وەختێك لە جیاتی تەناف و دارفەلاقە دە لیرەیەکی لە پێش خۆی دی، پێیوابوو چاوی بە هەڵـە چووە. تەماشایەکی دە لیرەییەکەی دەکـردو پاشـان دەیڕوانیـە روخسـاری قـەڵس و قـۆڵ و زبـری عـارف صائم بەگ بەو برۆ پڕ پشت و پەیوەستانەیەوە. بەشێوەیەکی گوماناوی کە نەکا ئەو ماستە بـێ مـوو نـەبێ، چاوێکی لە پارەکەو چاوێکی لە عارف صائم بەگ دەکرد.

عارف صائم بەگ کە فکری بۆ مەسەلەکە چووبوو گوتی:

"هەڵیگرە مەحموود ئەم پارەیە هەقی خۆتە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەحموود لەوە کە بەگ بەناوی خۆی بانگی کرد, خۆشحاڵ بوو و کەمێك غیرەتی هاتەبەر.

"مەحموود, پێت دەڵێم هەڵی گرە ! هەڵیگرە برام. هەقی خۆتە. چەند ساڵە قەباڵەکەیت هەیە ؟"

مەحموود هاواری کرد:

"دە ساڵە."

عارف صائم بەگ بە ئارامی و لە حاڵێك دا وا دیار بوو تـەزووی پێـدا هـاتوە, نێوچـاوانی تێـك نـاو بـە دوو قامکان دە لیرەییەکەی هەڵگرتەوە, بۆ مەحموودی راداشت و گوتی:

"بیگرە. دە ساڵە قەباڵەکەی لەلای تۆیە. بۆ هەر ساڵەی لیرەیەك."

مەحموود پارەکەی وەرگرت, لەگیرفانی هاویشت و خۆی بەسەر کەوشـەکانی بـەگ دا دا. دەوروبەرەکـەی مەحمووديان راست کردەوەو بەگ بە ئارامی دەستی دە گیرفانی راکرد پێنج لیرەی دیکەی دەرهێناو دای بـە مەحموودو لە مەحموودی ـ کە رەفتارەکەی کاری تێکردبوو ـ پرسی:

"مەحموود سەربازیت کردوە ؟"

مەحموود دەسبەجێ بەرامبەر بە عارف صائم بەگ خەبـەردار راوەسـتا. وەك بزمـارت لـە زەوی داکوتابـێ رەق راوەستابوو, جووڵەی نەدەهاتێ. هەر بەو حاڵەوە جوابی دایەوە:

"بەڵێ فەرماندەر!"

پاشان لە حاڵێك دا سەلامی عەسکەريی دەکرد, روتبەکەشی گوت:

"لەشەڕیش دا بەشدار بووی؟"

"بەڵێ فەرماندەر!"

"لە کوێت شەڕ کردوە ؟"

مەحموود بێئەوەی پشوو بدا گوتی:

"کالیچای, چاناك کالە, کووتوولامارا, یۆنان..."

"هیچ جار بریندار بووی؟"

"بەڵێ فەرماندەر!"

"کوێت بریندار بوو؟"

"ملم, شلکەی رانم, باسکم و لاقم."

"پیاوێکی شەڕکەری, نیشانت هەیە ؟"

"نەخەیر فەرماندەر!"

"مەحموود!"

"ئەمر کە فەرماندەر!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"هەر ئەم رۆژانە مەزرایەکە ئاوەدان دەکەمەوە. ئەتۆم خۆش ویست. دێی لە لای من لەلای من لە مەزراکە کار بکەی؟"

فەرمانبەری تاپۆ دەفتەر بەدەست چاوەڕوان بوو. کاری گوازتنەوەی زەویەکە هەر لەوێ تەواو بوو. مەحموود قامکی بە بن قەباڵەکەوە ناو عارف صائم بەگیش بە دنیایەك کەش و فشەوە ئیمزای کرد. دەستی لەنێو دەستی مەحموود نا. مەحموود وەختێك لەلای بەگ رۆیشت ئەوەندە خۆشحاڵ بوو خەریك بوو شێت بێ. وەك با بەرەو ئاوایی دەفڕی و سەرانسەری وجوودی نوقمی خۆشحاڵی بوو.

بەم جۆرە گوازتنەوەی زەویی مەحموود تورکمەن بۆ عارف صائم بەگ بوو بە سەرەتای کارەساتەکانی دواتری جووتیارانی ئاك مەزارو لە سەرووی هەموویانەوە ئیدریس بەگی لاو. بەو زەویە کە عارف صائم بەگ کڕیبووی بە فرت و فێڵ هەر دووسێ هەکتار زەوی زەوت دەکرا.

بەڵام داخوا زەویەکی وا کەم شیاوی پیاوێکی وەك عارف صائم بەگ بوو کە لە بەرەکان خوێنی رشتبوو و گەیشتبووە پلەی قارەمانی نیشتمانی. ئەم تۆزە زەویە پارووی زاری فەقیرو هەژاران بوو. چما قارەمانێکی نیشتمانی دەیتوانی پلەو پایەی خۆی ئەوەندە بێنێتەخوار؟ بەڕاستی شوورەیی بوو. جووتیارانی ئاك مەزار زۆریان زەوی هەبوو. عارف صائم بەگ لەو باوەڕەدا بوو:"عێلی چەچەن زەویان بۆ چیە, با بۆخۆیان ئەسپ بەخێو بکەن, با بچنە نێو تاقمی یەغمووراغاو ئەسپان بدرن." پاشان پێدەکەنی و لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"با زەوی بدەن بە کەسێك کە قەدری دەزانێ و خۆشی دەوێ, دوایە هەر کارێك پێیان خۆشە وەدوای کەون. یان وەدوای پیشەی باب و باپیرانیان بکەون."

یەکەم هەنگاوی عارف صائم بەگ بۆ ئەستاندنی زەوی لە جووتیارانی ئاك مەزار سەرکەوتوو بوو. چونکە ئەو قارەمانە لاوەی "خەباتی نیشتمانی" بۆ کەڵك وەرگرتن لە هەل و مەرج زۆر زرینگ و بەهۆش بوو. ئەو لەپێش دا لەبارەی چەرکەسەکانی ئاك مەزارەوە لێکۆڵینەوەی پێویستی کردبوو و زانیبووی چەندە حەز لە بەخێو کردنی ئەسپ دەکەن. چەرکەسە پیرەکان و تەنانەت بەرەی لاویشیان زۆر لە فکری قەفقازو داب و شوێنی قەفقازدا بوون. هەرچەند لە قەفقاز تۆرابوون و وڵاتیان بەجێ هێشتبوو, بەڵام هێشتا قەفقاز لە پێش چاویان خەونێك بوو, خەونێك لە بەهەشت.

قەفقاز نیشتمانی وان بوو و سەری زمان و بنی زمانیان قەفقاز بوو. تەنیا ئەمانەتی پیرۆزیش کە لە قەفقازیان هەبوو, ئەسپ بوو. تەنانەت زۆر زیاتر لەو وەختەی لە قەفقاز بوون حەزیان لە ئەسپ دەکرد. بەگ کە ئاگاداری ئەم مەسەلەیە بوو, یەغمووراغای بانگ کردو شەوێکیش لە ماڵێ خۆی میوانداریی لێکرد. دانیشتن و چەندین سەعات باسی رابردوویان کرد. عارف صائم بەگ ئەو کاتەی فەرماندەری جەندرمەی شار بوو, یەغمووراغای دەناسی. چەند جاری بە خۆی و دارودەستەکەیەوە گرتبوو و ئازادی کردبوون.

بۆخۆی دەیگوت هەر لەبەر ئەوەی یەغمووراغای خۆش دەویست ئازادی دەکرد, بەڵام درۆی دەکرد. ئەم کارە لەبەر هاوکاریەك بوو کە لە نێوانیان دا هەبوو, کە بەشی زۆری لە دەغەڵ بازی و سەگ و سەگبابیدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوو. باسی ئەو هاوکاری‌یەش نە بە کەلکی یەغمووراغا دەهات و نە بە قازانجی عارف صائم بەگ بوو. تەنانەت هێمایەکیشیان بۆ ئەو باسە نەدەکرد, دەت گوت شەرم لە یەکتر دەکەن.

جارێکیان یەغمووراغا خەریك بوو دەمی بکاتەوە کە "بەگ, ئێمە لەگەڵ فەڕانسەیی‌یەکان..."

بەگ دەسبەجێ قسەکەی پێ‌بڕیبوو و نەڕاندبووی:"فەڕانسەیی چی!" ئیدی یەغمووراغا تێگەیشتبوو کە "قارەمانی نیشتمانی", عارف صائم بەگ حەز ناکا دووبەدووش باسی هاوکاریی وی لەگەڵ فەڕانسەیی‌یەکان بێتە گۆڕێ. قەتیش لەو بارەیەوە قسەیەکیان پێکەوە نەکرد. بەڵام هەموو دانیشتووانی چووکووراوا ئاگایان لەو هاوکاری‌یە هەبوو.

عارف صائم بەگ بە ئۆگری‌یەوە پرسی:

"یەغمووراغا دارو دەستەکەت تەواو بووە؟ رۆژێ چەند ئەسپ دەدزن؟"

ئەویش هەروا بە ئۆگری‌یەوە وەڵامی دایەوە:

"بەگ, لە سایەی سەری جەنابتەوە دارو دەستەکەم زۆر تەواوە. ئێستا دەستەکەمان سێ‌سەدو سی و شەش ئەندامی بەوەجی هەیە, هەمووشیان دزی بە ئەزموونن. هەرکام لەوانیش یارمەتی‌دەرێکیان هەیەو یارمەتی‌دەرەکانیش بۆخۆیان یارمەتی‌دەریان هەیە. ئێستا ئێمە سەرکردەی دەستەیەکی هەزارو پێنسەد کەسیین."

"لە راستی دا لەشکرێك."

"بەڵێ ئاغا, حاڵی حازر بە قەد لەشکرێکە. قەفقازو ئێران ئەسپی زۆر باشیان هەیە. دیارە دزینی ئەسپ لەو جێگایانە کەمێك دژوارە. بەڵام ئەمن دزی کارامەو بەتایبەتی چەرکەسەکان دەنێرمە ئەو جۆرە جێیانە. ئەو ئەسپانەی لە "قەرەدنیز"یان دەدزم, دەیان نێرمە "لەشکری چوار" ئاووهەوای ئێرە بە کەلکی ئەسپەکانی وێ نایە. ساڵێکیان سێ‌سەد ئەسپمان لە قەفقاز دزی هێنامانە چوکووراوا, بەڵام هەموویان تۆپین. بە مێش و مەگەزو مالاریا مردن. ئەو ئەسپانەی لە سووریەو عێراق و "ئەدەنە"یان دەدزم, دەیان نێرمە ئاناتوولیی رۆژئاوا, ئەزمیر, ئایدین, دنیزلی و مانیا. شەڕ توخم و تۆوی ئەسپی لەوێ بڕیوەتەوە. لە ئاناتوولیی رۆژئاوا ئەسپ زۆر گرانە, ئەو ئەسپانەش کە گوتم لەوێ ڕا دەیان هێنین لەگەڵ ئاووهەوای ئاناتوولیی رۆژئاوا دەگونجێن, پاشان ئەو ئەسپانەی لە ئاناتوولیی رۆژئاوایان دەدزین دەیان نێرینە ئاناتوولیی نێوەڕاست. ئەمن نەخشەیەکم بە دەستەوەیە کە دام و دەزگای پەروەردەکردنی ئەسپ هەتا ئێران و ئەفغانستان و هیندوستان پەرە پێ بدەین."

"یەغمووراغا, ئەم تێکۆشانە مەزنەی تۆ دەبێ بە پاشا بڵێم. پێم وایە پاشا لە پاداشی ئەو خزمەتەدا دەت کاتە نوێنەری جێگایەك. ئەتۆ خزمەتێکی گەورە بە نەتەوەی تورك دەکەی."

بەڵام پاش ئەو قسانەیان کە بە قەڵافەتێکی زۆر جیددی‌یەوە دەیان کرد, لە قاقای پێکەنینیان دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاش ماوەیەك گەپ و گاڵتە سەبارەت بە ئەسپ دزین و پێکەنینێکی تێرو تەسەل نۆرە گەیشتە قسەی بەڕاستی.

یەغمووراغا حەزی لە ئەسپ دزین دەکردو لە ڕێگای ئەم کارەشەوە هەموو ساڵێ سەدان و بگرە هەزاران ئەسپی لە ناوچەیەکەوە بۆ ناوچەیەکی دیکەو لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی دیکە رادەگواست. بەم جۆرە یەغمووراغا لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست دا هەر کارێکی لە دەستی هاتبا, بۆ باشتر کردنی رەگەزی ئەسپ کۆتایی نەدەکرد! و بە زوویی هەموو دانیشتووانی "ئووزوون یایلا"و هەموو چەرکەسەکان و هەروەها بەشی زۆری خەڵکی چوکووراوا رەگەڵ دارودەستەی یەغمووراغا دەکەوتن.

لە مەزرا بەرینەکەی یەغمووراغادا ئەسپ دزە بە ناوبانگ و لەمێژینەکان دزەلاوو تازەکارەکانیان فێری شێوەی ئەسپ دزین دەکرد, و لەنێو وان دا دزە لێوەشاوەو بە تواناکانیان بە یەغمووراغا دەناساند. لەو مەزرایەدا "ئووزەییر"ی هەشتا ساڵە, ئەو ئەسپ دزە باڵادەست و ئازایە چۆنیەتیی لەتوپەت کردنی سندم و رێگای دزینی ئەسپی سندم کراوی فێری دزە هەڵکەوتووەکان دەکرد. لەسەرانسەری چوکووراواو بگرە سەرانسەری تورکیە دا خەڵك ئاگاداری کاروبارو بەرنامەی یەغمووراغا بوون. تێکۆشانی ئەو رایەڵکە بەرین و بەهێزە نهێنی نەبوو. ئەوان کاری خۆیان بێ لەروودامان لە پێش چاوی یەکتر ئەنجام دەدا.

ساڵی رابردوو ئەسپێکی زۆر رەسەنی شێخێکی عیراقیان دزیبوو. شێخ کە بۆ ئەسپەکەی شێت و شەیدا ببوو, وەڕێ کەوت و راست چوو بۆ مەزرایەکەی یەغمووراغا, بە چاوی بە فرمێسکەوە ـ مەڵێ چاو, بڵێ کانیی فرمێسك ـ دەردی دڵی خۆی بۆ یەغمووراغا هەڵڕشت و سەرەنجام گوتی:

"یەغمووراغا, ئەگەر ئەسپەکەم نەبینرێتەوە دیق دەکەم." ئەمجار کیسەیەك زێڕی دەرهێناو گوتی:"ئەمە هەمووی بۆتۆ, بەس ئەسپەکەم بۆ بدۆزەوە." یەغمووراغا کە رەگێکی پیاوەتیی هەبوو, و لە وەزعی شێخیش ناڕەحەت ببوو, پارەکەی وەرنەگرت. دەستی شێخی گرت و بردیە تەویلە. شێخ لە دوورەوە چاوی بە هەموو ئەسپەکان دا خشاندو گوتی:"ئەسپی من لەگەڵ ئەم ئەسپانە نیە."

یەغمووراغا یەکێك لە دزە بەناوبانگەکانی بانگ کرد, دایە دەستی شێخ و پێی گوت:"هەتا ئەسپی شێخ نەبینیەوە, نەیەوە ئێرە."

پاش شەش مانگ ئەسپی شێخیان لە چیاکانی "مارسین" لەلای یەکێك لە خانەکانی عێلاتی چادرنشینی یووروك دۆزیەوەو سڵاوی یەغمووراغایان بە خان گەیاند. خانی یووڕووك ئەسپەکەی دایەوە بە شێخ و تەنانەت دراوەکەشی لێوەرنەگرت.

عارف صائم بەگ گوتی:

"یەغمووراغا, دەمەوێ بە دوو مانگ لانی کەم سەد ئەسپم بۆ پەیدا بکەی کە بە کەڵکی ئاووهەوای چوکووراوا بێن."

"بەچاوان, حەز دەکەی هەموویان یەك رەنگ بن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نا، پێم باشە ڕەنگیان جۆراوجۆر بێ. دە سەری کوێت، دە سەری بۆرە، پێنج سەری سوور، زەردو ڕەنگەکانی دیکە..."

بە دوو مانگان زیاتر لە سەد ئەسپ نێردرایە مەزراکەی عارف صائم بەگ.

عارف صائم بەگ لە پێش دا "یەعقووب چەرکەس"ی بانگ کردە لای خۆی. یەعقووب چەرکەس پیاوێکی زۆر پیرو کەنەفت بوو بە ریشێکی سوورو خەنەتێگیراوو جووتێك چەکمەی بریقەدارەوە کە هێشتا وازی لە سواری نەهێنابوو. دەچووە هەر جێیەك دادەنیشت، دەیگوت:"بابی من ئاغا بوو، نەك بابی ئیدریس بەگ. بابی وی نۆکەری بابی من بوو."

عارف صائم بەگ بە یەعقووبی گوت:

"یەعقووب بەگ چەندت زەوی هەیە؟"

"دوازدە هەکتار."

عارف صائم بەگ دەستی گرت و لەگەڵ خۆی بردیە تەویلە:

"قەباڵەی ئەو زەوییەم بدەیە، لە جیاتییان دوو ئەسپی بە دڵی خۆت لەنێو ئەم ئەسپانە هەڵبژێرە."

یەعقووب لە حاڵێك دا لە سەیران چاوی پێ داپچڕابوون، گوتی:

"بەڕاستتە ئاغا، ئەم ئەسپانە زۆر ڕەسەن و بە قیمەتن."

"کارت پێ نەبێ، ئەتۆ هەڵبژێرە، با بەقیمەت بن، ئەو باشتر..."

یەعقووب چەرکەس پاش ئەوەی حەوتوویەك لە تەویلەدا لەگەڵ ئەسپەکان بوو، دوو ئەسپی هەڵبژاردن. لە ڕاستییش دا دوو ئەسپی زۆر ڕەسەن و جوانی سێ ساڵەی هەڵبژاردن، کە بایی حەوتوویەك خۆماندووکردن دەبوون. یەعقووب چەرکەس چووەوە دێی و داستانەکەی بۆ خەڵك گێڕایەوە. چەند کەسێك دەسبەجێ غاریان دا سواری ئەسپ بوون و بە تەقڵەکوت هاتنە لای عارف صائم بەگ کە:"ئاغا ئێمەش زەویمان هەیە."و بەگیش پاش پرسیارو لێکۆڵینەوە بە پێی زۆرو کەمیی زەوییەکانیان هەر کامەی ئەسپێك هەتا حەوت ئەسپی دانێ.

پاش چەند مانگ لە تەویلەی عارف صائم بەگ دا ژمارەیەکی زۆر کەم ئەسپی ڕەسەن مانەوە، بەڵام لە جیاتی ئەوە لە گوندی ئاك مەزار خەڵکێکی زۆر بوونە خاوەن ئەسپ.

بەم جۆرە لە سەرەتادا دەست بەسەرداگرتنی زەوی لە گوندی ئاك مەزار ئاسان بوو. بەڵام دوایە وردە وردە وەزەحمەت کەوت، و عارف صائم بەگ شێوەیەکی دیکەی ڕەچاو کرد، ئەویش چاوترسێن کردنی چەرکەسەکان بوو. ئەم شێوەیەش کاریگەر بوو و لەم ڕێگایەشەوە زەوییەکی زۆری وەدەست هێنا. بەڵام دەستەیەك لە جووتیارەکان و لە سەرووی هەموویانەوە ئیدریس بەگ هاوسوێند بوون کە تەنانەت تاقە بستێکیش لە زەوییەکانیان نەدەن بە عارف بەگ "زەوییەکانمان بەجێ بهێڵین، بچینە کوێ؟" ئیدریس بەگ نەیدەتوانی هەر بیریشی لێبکاتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف بەگیش دەیگوت:"کوێتان پێخۆش بێ, لەوێتان نیشتەجێ دەکەم."

ترۆمبێلی فۆردی رەشی عارف صائم بەگ بەو چاوە زەلامانەو بەو تایە لە خۆڵ دا ون بووانەیەوە چەندین جار هاتوچۆی ماڵێ ئیدریس بەگی کرد. زۆری هەوڵ دا. عارف صائم بەگ زۆر پێشنیاری بە ئیدریس بەگ کردن, کە هێندێکیان لە جێی خۆیان دا جێگای سەرنج بوون. تەنانەت گوتی:"بە پاشا دەڵێم لە جێگایەك تۆ وەك نوێنەری مەجلیس هەڵبژێرن." دیسان ئیدریس بەگ حازر نەبوو بستێك زەوی بدا. عارف صائم بەگ دەستی بە هەڕەشە کرد. ئیدریس بەگیش لە وەڵامی هەڕەشەکانی دا هەمیشە دووپاتی کردەوە:

"ئاغا, ملمان لە موو باریکترە... باشە ئاغا ملمان لە مووش باریکترە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سامێکی کوشندە سەرتاپای گیانی ئادەمی داگرتبوو. لە دوێنێ شەوێوە هەروا بەسەر پێوە وێستابوو” هەتا لێوارەکانی ئاکچاساز دەڕۆیشت, لاقی دە گۆلاوەکە رۆدەکردن و دووبارە دەگەڕایەوە. لەبن ئەو دارە کە ئێستا لێی راوەستابوو مێشوولە حەشریان دەکرد. بە جۆرێك وزەوزیان دەهات دەت گوت فیتوو لێدەدەن. بە سەروچاوو دەست و لاقی دا دەنووسان. تەنانەت لەسەر سوخمە ئەستوورەکەی و کراسەکەشیەوە پێیانەوە دەدا. ئادەم گێژ بوو, داخوا ئەو ئەسپەی تفەنگی لێدابوو, ئەسپە بۆرەی خۆی بوو یان ئەسپی خەنەیی. بەردەوام لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"پێم وایە لە ئەسپی خەنەییم داوە, وەختێك دەکەوت وەك دارێکی رەش بە لا دا دەهات. رەش بوو. رەش رەش بوو. ئەگەر بورە بێ, لەبەر هەتاو دەبریسکێتەوە." بەم لێکدانەوەیە دڵی خۆی خۆش دەکرد. بیری دەکردەوە:"سبەینێ دەچمە لای بەگ. سەری ئەسپەکە فڕێ دەدەمە نێوەڕاستی حەوشەی, پێی دەڵێم ئاغا! عومری دوژمنانت وا کورت بێ. حەز دەکەی سەری یۆبازئۆغلی, وەسمانەزلە, حەمەدۆکیشت بۆ دێنم. کەیفت لێبێ سەری مستەفا کەمال پاشا..." لەبەر خۆیەوە پێدەکەنی و ماوەیەکی درێژ لە تاریکایی دا تەماشای ئەو جێیەی دەکرد کە کەلاکە ئەسپەکەی لێ رەش دەچوو. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"بڕوانە, بزانە! رەش رەش درێژاو درێژ لێی کەوتوە, فەرموو ئەمەش ئەسپی خەنەیی کە کوشتمان. تا ئێستا هەڵکەوتوە فیشەکمان بە خەسار بچێ؟" هەڵ دەستایە سەر پێ, بەنێو نێرگزەجاڕەکەدا تێدەپەڕی, گوڵەکانی لە بن پێی دا دەپلیشاندەوە, لە کانێیەکە ئاوی فێنکی دەخواردەوەو دەیگوت:

"لەمەش دا سەرکەوتین, لەم بابەتەشەوە رووسوور دەرچووین." ئەودەم لە قامیشەڵانەکەوە هەتا بن دارچنارەکە دەهات, بەڵام یەك هەنگاویش لە دارەکە ئەولاتر نەدەڕۆیشت:"بچم چاوێکی لێکەم" هەنگاوێکی بۆ لای کەلاکە ئەسپەکە هەڵدێنایەوە, بەڵام ترسێکی سوار دەبوو نەیدەتوانی هەنگاوێکی دیکە هەڵێنێتەوەو دەگەڕایەوە. لە پاشان لە نەکاو فکری بۆ پەیدا دەبوو و بە دەم ناڵینەوە لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"ئەگەر ئەوەی کوشتوومە ئەسپە بۆرە بێ, هەتا ماوم ئاغا چاو لە چارەم ناکا, ناکاو ناکا. باشترین ئەسپی بەستەزمانەمان کوشتوە... چووینە تەویلەکەی باشترین ئەسپیمان هەڵبژارد, گرتمان, پاشانیش پێنج گوللە..." ئەگەر چووباو کەلاکە ئەسپەکەی دیتبایە, لەو ئەشکەنجە سامناکە نەجاتی دەبوو...

مژێکی قورس و داسەپاو لەسەر شەو نیشتبوو, مێشوولەکان و دەستەکانی کە لەبەر پێوەدانی مێشوولە دەبرژانەوە, جلکەکانی, کڵاوەکەی و لاقەکانی هەموو بە تێکڕا لە ئاونگ دا خووسابوون. یەك تەکانیش ئارەقی دەڕشت, پشووە بایەکیشی نەدەهات. چووکترین دەنگ بەرگوێ نەدەکەوت. تەنیا گەرمابوو,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەرمایەکی خنکێنەر. ئادەم دەستی برد یەخەو بەرۆکی کراسەکەی کردنەوە. لە ناڕەحەتیيان خەریك بوو دەخنکا. لە جێی خۆی بەند نەدەبوو.

هەوڵی دا بخەوێ, سەری وەسەر تەمباسکێك کرد, بەڵام خەبەرێك لە خەو نەبوو. لەکاتێك دا تا دوێنێ هەر کە سەری دەکردەوە خەوی لـێدەکەوت. کەمێك تەنیشتاو تەنیشتی کرد, بەڵام بێسوود بوو. هەستا. بەرەو قەڵای ئاناوارزا شۆڕ بووەوە. هەرچەند شەو بوو, بەڵام دیسان پەرەسلێرکە بە بەردەمی دا تێدەپەڕێن. هەتا لە کەلاکە ئەسپەکە دوورتـر دەکەوتـەوە, ناڕەحەتیيـە دەروونیيەکـەی کـەمتر دەبـوو. شـادیيەکی دڵگر دەورەی دەدا. هەتا بەیانی هەروا بـەڕێ دا ڕۆیشـت. بـەری بـەیانی ڕاوەسـتا. ئـاوڕی دایـەوە تەماشـای ئـەو شوێنەی کرد کە دوێنێ ئێوارێ ئەسپەکەی لـێکوشتبوو. کەلاکە ئەسپەکە دیار نەبوو, بەڵام دارچنارەکە بـەو لك و پۆپی بەربڵاویيەوە ڕەش دەچوو. کەمێك لەولای دارچنارەکە لە پەڕپەڕۆچکەی ئاسمان پۆلـە داڵاشـێك چەرخیان دەدا."

ئـادەم چـەند لەحزەیـەك ڕەق لـە جێـی خـۆی ڕاوەسـتاو تەماشـای پۆلـە داڵاشـەکەی کـرد کـە بـۆ لای دارچنارەکە نەوی دەبوون. دەستی بەرەو ئاسمان ڕاگرتن و بە دڵپاکیيەکی منداڵانەوە, وەك منداڵێك کـە لـە دڵێکی پاکەوە شتێك داوا بکا گوتی:"خوایەگیان! ئەتۆ بکەی ئەو ئەسپەی کوشتوومە ئەسپی خەنـەیی بـێ. خوایە, ئەگەر ئەو نەبێ ئەمن ئیدی ناتوانم چاو لە چاوی هیچ کەس بکەم, تەنانەت چاوی ژنەکەشـم. خوایـە بۆخۆت دەزانی کە ئەوم لـە گیـانی خـۆم خۆشـتر دەوێ. ئیـدی نـاتوانم چـاو لـە چـاوی ویش بکـەم." زۆری وەڕەزیی دیتنی خێزانی کردبوو... "خوایە! ئەگەر ئەو ئەسپەی کوشـتوومە خەنـەیی نـەبێ, ئـەمن دەمـرم. خوایە یارمەتیم بدە!"

لەوێ لە نیزیك چنارەکە کەلاك خۆرەکان لەئاسمان دەهاتنە خوارو بە باڵی فشەوە بە هەڵبەز دابـەز لـەنێو گژو گیادا لەبەر چاو ون دەبوون.

غاری دا بۆلای کەلاکە ئەسپەکە. بڕیاری دابوو چاو لێك نێ و وەختێك گەیشتە نیزیـك دارەکـە, ڕاسـت لـەو جێیە کە کەلاکە ئەسپەکەی لـێکەوتبوو, چاوی هەڵێنێ.

هەوا زۆر گەرم بوو. هەتاوێکی گەرم لە گۆڕاییی دەشتی ئاناوارزای دەداو هەموو شتێکی سوور دەکردەوەو دەیبرژاند. هـەتاو ئـاور دەڕشـایەوە. زینـدەوەر لـە مەیـدانێ نـەبوو. ئەسـپ, وڵاغ, باڵـدار, پـێڕۆ, مـێش و جڕوجانەوەرو کاکڵەمێشان و مار هەموويان پەنایان بۆ بەر سێبەرو جێگای فێنك بردبوو.

بە هانکە هانك گەیشتە دارچـنارەکە. ئەوەنـدە مانـدوو بـوو کـە نەیدەتوانی بـە پێـوە ڕاوەسـتێ و لـەبن دارەکە بێحاڵ کەوت. لە بێخەویيان خەریك بوو بمرێ. شەکەت بوو. سەری وەسەر ڕەگـی چـنارەکە کـردو بە سیلەی چاو ڕوانیە ئەو داڵاشانە کە لە هەواوە دەهاتنە خوار. لە کاتێك دا لەداڵاشەکانەوە ڕامابوو, خـەوی لـێکەوت. دەستی ڕاستی توند لە قۆنداغی تفەنگەکەی قایم کردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەلاک خۆرەکان لە ئاسمانەوە دەهاتنەخوار، سەدان دالآش بە رەنگی رەش، خۆڵەمێشی و ئامال نـارنجی لەسەر زەوی نیشتن. دەنگی لێك درانی باڵەکانیان دەوروبەری داگرت. لەنێو وان دا چەند هەڵۆش دەبینـران، هەڵۆی پیرو جحێڵ. بەڵام لە کەلاکی ئەسپەکە نیزیك نەدەبوون. لە دووری چاوەڕوانی هـەڵفڕینی دالآشـەکان بوون.

بێسەرەوبەرەیی و تێکەوە هاویشتنی دالآشەکان لەسەر کەلاکە ئەسپەکە ماوەیـەکی زۆر درێـژەی هـەبوو. کەلاک خۆرەکان لەسەر کەلاکی ئەسپەکە سواری یەکتر دەبوون و کەڵەکە دەبوون. پاشـان باڵـەکان پـەڕش و بڵاو دەبـوون و بێپسـانەوەش لـە ئاسمانـەوە پـۆل پـۆل دالآش دەهاتنـەخوارو لەسـەر زەوی دەنیشـتنەوە. مەودای نێوان کەلاکە ئەسپەکەو ئەو دارە کە ئادەمی لەبن خەوتبوو، تەنانـەت بـن چـنارەکەو دەوروبەریشـی پڕ لە ئاپۆرای دالآشەکان بوو کە باڵەفڕەیان دەکرد.

دەوروبەری نیوەڕۆیە بوو کە دالآشەکان دەستیان کرد بە رۆیشـتن و ئـاخرین کـەلاک خـۆرە کـە تۆسـقاڵێك گۆشتی بۆ پچڕین لەو کەلاکە ئەسپە دەست نەکـەوتبوو، لێـی دا رۆیشـت. لـەوێ، لـەو کەلاکـە ئەسـپە تـەنیا کاولێکی سپی، کەللەسەرێك و تۆزێك کلك و چەند هەودا یاڵ لەسەر زەوی مابوونەوە.

پاش دالآشەکان چەند سەگی لەڕی نیوەمردوو هاتن و قاوغی ئەسـپەکەیان بـە راکـێش راکـێش بـردە نێـو قامیشەڵان و لەوێ لە سووچێکی بەلاوە لەبن دارە بێیەك دەستیان کرد بە کرووسینەوەی ئێسکەکان.

هەتاو لە ئادەمی دا. لەگەرمان خەریك بـوو بـبرژێ، شـەڵاڵی ئـارەق بـوو. وەخەبـەر هـات، پـاش لـە خـەو هەستان کاتێك بۆ کەلاکە ئەسپەکەی روانی، نە کەلاک مابوو، نە کەلاک خۆر...

ئێسك و پرووسکی ئەسپەکە چییان لـێهات؟ لەوێ لە جیاتی ئێسکی ئەسپەکە تەنیا سێچوار هەڵۆی پیر بە باڵی داچۆڕاوەوە دەسووڕانەوە. ئادەم لـەو بارەیـەوە خۆشـحاڵ بـوو. لەبـەر خۆیـەوە گـوتی:"سـەرەنجام ئەسپی خەنەیی دایك ...م کوشت. گۆشتەکەی کەلاك خۆرە خواردیان و ئێسکەکانی سەگان بردیان."

چـووە ئـەو جێـەی لـە پـێش دا کەلاکـە ئەسـپەکەی لـێکەوتبوو. چـووکترین شـوێنەواری ئەسـپەکەی لـێنەمابوو. لەسەر عەرزی و لەسەر گیاوگۆڵ نە پەڵە خوێنێك هەبوو، نە هەوساری ئەسـپ و نـە نیشـانەیەك. دالآش و سەگەکان هەموویان لەبەین بردبوون. دیارە ئادەمیش ئەوەی پێش بینی دەکرد. گوتی:

"خوایە هەزار جار شوکور. لـەم گرفتاریيەشـت نـەجات دام. ئاخرەکـەی کوشـتنی ئەسـپی خەنـەییت بـە نسیب کردم. سەد هەزار جار سوپاس بۆ تۆ. هەر بگەمەوە ماڵـێ کەڵـەبابێك دەکـەم بـە خێـر. بـەڵام ئەسـپە بۆرەی چۆن وەبینم؟ کەللەسەری ئەسپی خەنەیی لە کوێ پەیدا بکەمەوە. ئاغا چۆنم باوەڕ پێ دەکا؟"

زۆری برسی بوو. لە خوار گۆلاوەکەوە ماکاوێك هەبوو. لەخوار ماکاوەکە پنگ شین ببوو. هەر لەو نیزیکانە چەند دارەتوو دیار بوون. کانیيەکی فێنـك و خۆشیشـی لـێبوو. چـووە وێ. دەسـرۆکەی توێشـووەکەی لـە پشتێنێ کردەوە، دەسرۆکە جاوەکەی لە ئارەق دا خووسابوو، بەڵام نانەکە ئەوەندە رەق بوو کـە ئارەقەکـە نەرمی نەکردبووەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئادەم نانەکەی لە ئاوی کانی‌یەکە رۆکرد. نانەکەی کە وەك ماسی‌یەکی رەش دەچوو چەند لەحزەیەك لە ئاوەکەدا راگرت هەتا کەمێك نەرم بووەوە. ئەمجار دەستی کرد بە قەپاڵەلێدانی و بەم جۆرە نانە رەشەکەی خواردو خەلاسی کردو پاش ئەوەی ئەو شیرێژەش کە لە نێو دەسرۆکەکەدا بوو بە مستان وەزاری خۆی کرد, وەڕێ کەوت. لەگەڵ ئێوارە داهاتن, بەرە بەرە دنیا فێنك دەبوو. رۆژبایەك هەڵی کرد. لە لای جنووب لە ئاسمان دا باڵی سپیی هەورەکان هەڵ دەکراو هەڵدەمسا, لەسەر جادە تۆزوخۆڵ هەڵدەستاو کۆڵەکەی گێژەڵووکە لە جنووبەوە بەرەو شیمال وەڕێ کەوتبوون.

لاقی نەبوون بچێتەوە ماڵێ. چیی جوابی بەگ دابایەوە, داخوا ئەسپە بۆرە راستەڕێ چووبووە تەویلە؟ لە پڕ لە دەستی داڵاشەکان تووڕە بوو:"ئەو پیس و چەپەڵانە لێناگەڕێن پیاو لانی کەم کەلاکی ئەسپێك کە کوشتوویەتی, ببینێ. تەنانەت ئێسکەکانیشی دەخۆن. ئاخر هەی چەپەڵینە, باڵندەش ئێسکان دەخوا؟ ئێوە باڵندە نین, سەگن... سەگبابینە... تووتکەسەگینە, کرمی نێو زبڵدان, هەی کەلاك خۆرە, مشوورتان دەخۆم." هەتا دەچووە پێش قەڵس ترو هەڵچووتر دەبوو.

وەختێك گەیشتە بەردەڵانەکانی ئاناوارزا بوولێڵ داهاتبوو. لەنێو بەردەڵانەکە لەسەر قوولکەیەك کە دەوروبەرەکەی سوور بوو, پێنج کەلاك خۆرە باڵیان جووت کردبوون و ئەستۆیان راکێشابوو. تفەنگی هێنایە سەر دەستی, سێرەی لەوی هەرە گەورەیان گرت و دەستی لێکێشا. داڵاشەکە بە زیقەزیق لەسەر بەردەکانەوە خلۆر بووەوە. ئادەم لە بەردەکان وەسەر کەوت و گەیشتە سەر سەری داڵاشەکە کە هەتا نیوەڕێ هاتبووە خوار. داڵاشەکە هێشتا نەمردبوو. لە حاڵێك دا خەریك بوو وەسەر کەوێتەوە ئادەم سەرنووکی باڵی گرت و بە راکێشان هێنایەخوارێ.

جار بە جار رقەکەی زیاتر دەبوو. لە رقان نەی‌دەتوانی بیریش بکاتەوە. لە رێیەدا لە رقان بە پاژنەی پێی سەری داڵاشەکەی کە هێشتا نەمردبوو, پان کردەوە, و راستەڕێ رۆیشت بۆ ماڵی سەفەرە کوردە دۆستی سەردەمی سەربازی‌یەکەی کە لە گوندی ئاناوارزا دەژیا. وەختێك سەری هەڵبڕی کە گەیشتبووە دەرکی سەفەر. سەفەر چاوی پێی کەوتبوو, خەریك بوو لە پلیکانی ساباتەکەی دەهاتەخوار:

"برالە ئادەم زۆر بەخێر بێی. ئەمن پێم وابوو ئیدی ئێمەت لەبیر چووەتەوە. بزانە منداڵەکانمان چەند زوو گەورە بوون!"

بەدیتنی ئەو داڵاشە کە ئادەم باڵی گرتبوو و هەتا وێ رای‌کیشابوو, گوتی:

"پێم بڵێ ئەوە چیە؟ داڵاشت بۆ بە دیاری هێناوین؟"

"دەهاتم بۆ ئێرە لە رێیە کوشتم."

"ئێستا وەرە سەرێ, وەرە ساباتێ, ماندوو دیاری."

پاشان بانگی خێزانیی کرد:

"وەرە بزانە کێ هاتوە. ئادەمە. مەسینەیەك پڕ کە لە ئاو بی‌هێنە سەروچاوی بشوا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئادەم دەست و چاوی شوتن و وشکی کردنەوە. چووە ساباتێ. دۆکلێوی بە پنگێیان هەبوو. ئادەم چەند رۆژ بوو بە ئەزرەتەوە بوو جەمێك خواردنی گەرم بخوا. هەموو شۆرباوەکەی خواردو پاشان پاڵی وە پشتێیەکە داو بە درێژی داستانی خۆی و ئەسپی خەنەیی و حیکایەتی داڵاشەکانی هەموو بۆ سەفەر گێڕایەوە. سەرەنجام قسەکانی بەم رستەیە تەواو کرد:"ئەتۆ دەڵێی چی سەفەر, ئەتۆ رێیەکم نیشان بدە."

سەفەر بیری دەکردەوە. ئادەم پرسیارێکی دیکەی لێکرد:"پێت وایە ئەسپی خەنەییم کوشتبێ؟"

سەفەر گوتی:"نازانم. کێ دەزانێ. هەرکام لەو ئەسپانە مابێ, دەبێ بێبینیەوە, ئەودەم مەسەلەکە روون دەبێتەوە. ئاوا بە دەستی بەتاڵ ناتوانی بچیەوە لای عەلیسەفابەگ. ژیانت تێك دەچێ. دەبی بە گاڵتەجاڕی خەڵك. بە هیچ کەس, تەنانەت بە ژنەکەشت مەڵێ کە چونکە ئەسپەکە داڵاش خواردیان نەت توانی بی بینی. خەڵك بە دەهۆڵ و زوڕناوە وەدوات دەکەون."

ئەو شەوە لە ساباتێ ئادەم لەبەر فکرو خەیاڵان هەتا بەیانی خەوی لێنەکەوت.

هەتاو نەکەوتبوو ئادەم لە ساباتێ هاتەخوار. توێشوویەك کە خێزانی سەفەری, شەوی رابردوو بۆی ساز کردبوو لێی وەرگرت و وەڕێ کەوت. دیسان خوا چاکە بۆ ژنێ سەفەری بکا, ئەگینا بەو حاڵەی ئەوی تێدا بوو توێشووی رێگای هەر وەبیریش نەدەهات.

هەروا کە بە لێواری جەیهان دا دەڕۆیشت, بەرەو رۆژهەڵات وەرسووڕا. بە تەنیشت بەرزاییەکانی ئاناوارزادا رابوردو بایدایەوە. گوێی لە دەنگێك بوو. وەك دەنگی ناڵی ئەسپ دەچوو. سەری هەڵبڕی. ئەسپی خەنەیی لە بەرامبەری خۆی دا دی. ئەسپەکە, راست لەسەر دوندی گابەردێك راوەستابوو, ئارام ئارام کلکی رادەوەشاند. ئادەم گێژو کاس ببوو. ئەژنۆکانی دوولا هاتنەوەو هەر لەوێ بێحاڵ لەسەر عەرزی دانیشت.

تاوێك دواتر ئەسپەکە جوولا. بێ ترس و خۆف لە گابەردەکە هاتەخوار. پاش ئەوەی چەند جار بە دەوری خۆی دا سووڕا, بە لینگ دان بەرەو "کەسیك گلی" دەخۆی نووسا.

ئادەم لە کاتێك دا دەستی راستی لەخۆڵێ رۆکردبوو, هەولی دەدا راست بێتەوە گوتی:"ئەمن لە کوێ دەم زانی, ئا...خ ئەمن لە کوێ دەم زانی..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاڵ و گۆڕێکی بەرچاو بەسەر ورەی جووتیارەکان دا هاتبوو. گیانێکی تازەیان بە بەرداکرابوو. هەموویان دەم بە پێکەنین لە ماڵێکەوە دەچوونە ماڵێکی دیکە.

بەڵام لەبارەی وەسمانەزلەوە گلەیی لەدوای گلەیی بوو کە لێی دەکرا. دێهاتییەکان دەیان گوت:

"وەسمانەزلەی نەحلەتی! لەبەر حەسوودییان نیشانی کەسی نەدا. ئاخر نەحلەتی، چما چ دەبوو ئەگەر ئێمەش جارێك ئەو روخسارە جوانەیمان دیبایە. هەر دەبێ بۆخۆی بیبینێ، پیرەپیاوی حەسوود."

"نەیدەتوانی تەحەممول بکا کەسی دیکە بیبینێ؟"

"پیاو ئەگەر پیر بوو قرنیس دەبێ."

"سێ رۆژان قەلنەی بە لالێویەوە ناو بە کەش و فشەوە بەنێو ئاواییدا هات و چوو. وای خۆ هەڵمساندبوو دەت گوت پێیوایە هەربەڕاستی سوڵتان سولەیمانە."

"پیرەپیاوی بەدفەڕ... ئێستا کە شەهێنەکەی لەسەر هێلانە هەڵفڕاندوە هاتوە لە جێی دا کەوتوە."

"با بکەوێ!"

"با بکەوێ و سەقەت بێ!"

"ڕەببی ڕاست نەبیەوە پیرەپیاو، ئەگەر دێهاتییەکانیش تاوێك روخساری وەك گوڵی وییان دیبایە چ دەبوو؟"

"ئەتۆی پێ پیاو بوو، هاتە ماڵێت..."

"بۆ پێت حەسوودی بوو ئەو خەڵکە بیبینن؟"

"لە جێی دا کەوتوە، ئیشەڵڵا لێیڕاست نابێتەوە."

"کێ دەزانێ ئەو چ جۆرە پیاوێك بوو!"

"چەندیش جوان چاك بوو!"

"دەڵێن لە وەختی شەڕدا تفەنگەکەی بیست گەز درێژ دەبێتەوە!"

"دەڵێن گوللە کاری لێناکا."

"دەڵێن شەوێکیان وەکیل باشی عاصم لە خەوێدا غافڵگیری کردوە."

"ئەو هەروا نووستبوو..."

"بەستەزمانە بێخەبەر لە هەموو شتێك..."

"ڕاست دەتگوت منداڵێکی شیرەخۆرەیە."

وەکیل باشی عاصم فەرمان بە دەستەیەك سەرباز دەدا ورگی پڕکەن لە گوللە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"گوللەکانیان لێدابوو."

"لەپڕ دیبوویان کە..."

"چیان دیبوو؟!"

"گوللە ناچنە لەشیەوە."

"دیارە ناچن."

"ناش توانن بچن."

"دەک خوا عەمرت ببڕێ وەسمانەزلە! پیرەپیاوی بەخیل نەیهێشت سەروەری خۆمان ببینین."

"بڵێ ڕووحی خۆمان..."

"بڵێ جگەر گۆشەی خۆمان..."

"بڵێ شەهێنی خۆمان..."

"بڵێ گوڵی خۆمان..."

بەو حاڵەش خۆشحاڵ بوون. هەرچەند لە دەستی وەسمانەزلە ناڕەحەت بوون، بەڵام ئەوە کە حەمەدۆك هاتبووە گوندەکەیان بۆ وان جێی شانازی بوو. لە وەسمانەزلە تووڕەو دەهری بوون: ئاخر چ دەبوو خەبەری بە وانیش دابایە کە بۆ تەنیا جارێکیش بێ قەڵافەتی حەمەدۆك ببینن؟

پێنج شەش ڕۆژ بوو لە دڵی وان دا خاترجەمی جێگای ترس لە عەلی سەفابەگی گرتبووەوە. تەنانەت لەبیریان چووبوو کە کەسێکی وا هەشە. دێیەکە ڕەنگی جێژن و زەماوەندانی گرتبوو و جووتیارەکان گیانێکی تازەیان بە بەرداکرابوو.

"مام وەسمان، بۆچی ئەگەر حەمەدۆك هات بە ئێمەت نەگوت؟"

"کوڕینە ئەوی ڕاست بێ نەم وێرا، نەم وێرا."

"چما ئێمە چیمان لێدەکرد؟ لە هەردوو چاوی خۆمان باشترمان پارێزگاری لێدەکرد."

"ئاوماڵەکان دڵیان لێت ئێشاوە."

"بزانە! هەرچەند ئەو، دێیەکەی بەجێهێشتوە، دیسان دێهاتییەکان زیندوو بوونەوە. هەرهاتن و ڕۆیشتنەکەی غیرەتی وەبەر ناون؟"

"نەم دەتوانی هیچ بە کەس بڵێم. ئەگەر ئاغایەك یان حکوومەت پێی زانیبا... دەڕژانە نێو دێی و شەهێنەکەمیان دەکوشت. نەم دەوێرا بیڵێم..."

"ئێمە ئەومان نەدەدایە دەستی پادشاو خونکاریش. دەبوو لە پێش دا ڕووحمان لێبستێنن، دوایە ئەو..."

" ئەمن چووزانم، چووزانم. باڵندەیەك بوو هات لە هێلانەیەك دا پەنای گرت..."

"خۆ ئەو، گوللە کاری لێناکا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەو خەنیمی لەشکرێکە."

"ئەو گەنج عوسمانە."

"ئەمن نەم دەزانی کوڕینە, ئەمن نەم دەزانی!"

"باشە, ئاخر دەکرێ, ئەتۆ نەت هێشت سەری لووتیشی ببینین."

"بۆخۆی نەیویست. لەشکرێك جەندرمەی بەدواوە بوو. چەند مانگ بوو هیچی نەخواردبوو. تەنیا چنگێك ئێسك و پێستی لێمابووەوە. پێی گوتم مام وەسمان بەم وەزع و حاڵەوە نیشانی دێهاتییەکانم مەدە."

"ئێمە خواردنی باشمان دەدایە, رووحی خۆمان دەدایەو قەڵەومان دەکردەوە."

جووتیارەکان تا ماوەیەك لەوە کە دەرفەتی دیتنی وی‌یان لە دەست چووبوو, زۆریان خەفەت خوارد. تووکیان لە وەسمانەزلە کردو کێشایانە ژێر پرسیار. بۆچی. بۆچی نەیان توانیبوو بی‌بینن؟ داخوا جارێکی دیکە دەرفەتی وا رێ دەکەوێتەوە؟ خەڵکی گوندەکانی دراوسێیش زۆریان جنێو بە وەسمانەزلە دان و دڵیان لێی ئێشا. پاشان ژمارەیەك پەیدا بوون کە دەیان گوت ئەویان لە وایوای و گوندەکانی دیکە دیوەو چۆنیەتیی ئەو چاوپێکەوتنەیان گێڕایەوە. هەر کەسە ئەو دیتنەی بە جۆرێك دەگێڕایەوەو وەسمانەزلە لە جێوبانی نەخۆشی دا لەبیر چووەوە.

لە پێش دا وەلی, واتە ئەو کەسەی حەمەدۆکی بردە ماڵی وەسمانەزلە دەستی کرد بە گێڕانەوەی بەسەرهاتەکە:

"شەکەت و ماندوو لێی کەوتبووم و خەوم لێکەوتبوو. لە خەوێم دا ـ خوا وەخێری گێڕێ ـ ئاوێکی رەوانم دی, روون روون. مەڵێ ئاوی رەوان, بڵێ هەتاوی رەوان. لەپڕ دیتم پیاوێکی بالابەرز لە ئاوەکە دێتە دەرێ. دوو قەد فیشەکدانی راست و چەپ لە خۆی دابوون. تفەنگێکی سەوزی بە دەستەوە بوو. دەنگێکم هاتە بەر گوێ کە دەی‌گوت:"مام وەسمان! مام وەسمان! لە خەو راپەڕیم, گوتم داخوا خەون بوو, خەیاڵ بوو, چ بوو؟ کەچی دیتم یەکێك لەبەر دەرگا راوەستاوە. دەرگام کردەوە. دیتم پیاوێك , پیاوێکی کەڵەگەت لە پشت دەرگایە. لەشی هەموو فیشەکدان بوو, ئەوەندەی فیشەك لە خۆی بەستبوون جێی نووکی دەرزی‌یەی نەمابوو. بریسکەی دووربینەکەی لە چاوی پیاوی دەدا. دووربینەکەی زێڕ بوو. دەسکی دەمانچەو نێزەکەشی هەر زێڕ بوون. زێڕی خالیس. گوتم: فەرموو بۆ ژوورێ. هاتە ژوورێ. چرام هەڵکرد. دانیشت و پاڵی بە دیوارەوە دا. چاوێکی هەبوون هەر مەپرسە. نەت دەتوانی تەماشای بکەی. پیاو لێی دەترسا. چاوی وەك چاوی گورگی کێوی دەدرەوشانەوە. نوێژەکەی کرد. لە نوێژێ دا دەستەکانی هەتا جمگەی سەوز بوون. نانم هێنا. خواردی. یەك قسەی نەدەکرد. هەر لە فکردا بوو. ناویم پرسی. سێ جارم لێ‌پرسی وەڵامی نەدایەوە. وای نیشان دەدا کە گوێی لێ‌نەبووە. پاشان هەڵستا. سەری وە هەلاشی میچی کەوێڵەکە کەوت. بەژنی ئەوەندە بەرز بوو کاتێك دەیەویست لە دەرگای ژوورەکەمان بچێتە دەرێ دوولا هاتەوە. دەرگای ئێمە سەیفەلی بە رەحەتی پێی دا دەڕوا. وەختێك بە قیت و قنجیش دەڕوا دیسان سەری دوو بستی بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەردەرانەکە دەمێنێ. لەبەر دەرگا وەڕێ کەوت. گوتم:"بت بەمە لای مام وەسمان." گوتی:"ماڵەکەیم نیشان بدە. شتێکی دیکەشی گوت. پێی گوتم:"ئەم دێیە لە زوڵم دا خنکاوە, نابێ ئەوەندە زوڵم دەرهەقی بنیادەم بکرێ." ماڵێ وەسمانەزلەم پێ نیشان دا. نم نم باران دەباری. وەشک کەوتم. لەبەر دەرگای ماڵی وەسمانەزلە چاوەڕێ بووم. لەپڕ دیتم لەبەر دەرکی ماڵی وەسمانەزلە گوڵە ئەستێرەیەك بەقەدەر غوولێك درەوشایەوە, درەوشایەوەو کووژایەوە. لەپاش ئەو شەوە ئەو نوورە لەبەر دەرکی ماڵی وەسمانەزلە هەروا هەڵ دەبوو و دەکووژایەوە."

بەڵام پاش ئەم حیکایەتە داستانی شیرنی دیکەشی پێوە زیاد کردن. دووهەم کەس کە پاش وەلی حەمەدۆکی دیبوو, "سەروەر خاتوون" بوو. لە دێیەکەی تەنیشتیان "مەلا مستەفا" دیتبووی. لەئاناوارزا جەبار, لە حاجی‌لار "ئەحمەدەکوێر", لە نارلی قشلا "جەمشیدە کوردە", لەوایوای زەینەڵ و "کورت تەمیر"و لە گوندی "ئووك سووزلی"یش مطلب دیتبووی. ژمارەیەکیش ئیددیعایان دەکرد کە ئەو شەوەی سوارەکان پەلاماری دێیان دابوو, ئەویان لە تەویلەی ماڵی وەسمانەزلەدا دیتوە. زۆرانیش دەیان گوت ئەویان لە حەوشەی ماڵی کەرەمە کوردە دا دیوە کە تەقەی لە سوارەکان کردوەو دیویانە کە چۆن تفەنگی لە وەکیل باشی داوەو وەکیل باشی وەك گا هۆڕاندوویە !

زۆر کەسیش هەبوون کە گۆیا نیوەشەوێ ئەویان دیوە کە لە قەراخی ئاکچاسازو لە قەڵای ئاناوارزا پیاسەی کردوە. ئەویان دیوە کە لەسەر گابەردێك دانیشتوە, سەری لەنێو دەستانی گرتوەو لە دەریای فکرو خەیاڵ دا نوقم بووە, لەحاڵێك دا سەدان هەڵۆ بەدەوری دا فڕیون. هەڵۆیەکان دەهاتن لەسەر ئەژنۆی دەنیشتنەوەو ئەویش هەڵۆ زەلامەکانی وەك بەرخ دەلاواندەوە.

جارێکیش دیبوویان کە سواری ئەسپێکی بۆرەی زەلامە بووە. ئەسپەکە بەو یالانەیەوە کە دەت گوت هەورن ئەوەندە بە پڕتاو دەڕۆیشت هەروا بزانە باڵی گرتوون. بەم جۆرە وای لێ‌هات کە لە گوندی وایوای و دێیەکانی دیکە ژمارەیەکی کەم نەبێ, کەس نەبوو حەمەدۆکی نەدیبێ !

تەنانەت ئەو ژمارەیە لە جووتیارانی وایوایش کە دێیەکەیان بەجێ هێشتبوو و پەنایان بۆ ساری چام بردبوو, کاتێك خەبەریان زانی کە حەمەدۆك چووەتە وایوای, خەفەتیان خوارد کە بریا لە وایوای بان و روخساری شەریف و وەك پەڕەی گوڵی وی‌یان دیتبایە. دەیان گوت:"بۆچی قسەی وەسمانەزلەمان لە عەزری داو نەچووینەوەو دێی خۆمان." یۆبازئۆغڵی کە لە کاری نەفامانەی خۆی زۆر بە ئازار بوو, هاتە لای وەسمانەزلەو بە داوای لێبووردنەوە گوتی:"وەك سەگ پەژیوانم ئەو رۆژە نەهاتمەوە. ئەمن چۆنم زانیبایە. خۆ ئەتۆ هیچت بە من نەگوت..."

هەموو منداڵەکانی دێش دەیان گوت دیومانە. رۆژ تا ئێوارێ باسیان دەکرد, لە گەڵی دەژیان و لە یاری‌یەکانیان دا بەشدار بوو. منداڵەکانیش وەك گەورەکان ناویان نەدەبردو لە یاری‌یەکانیان دا ناوی جۆراوجۆریان بۆ دادەنان. لە یاری‌یەکانیان دا جەندرمەو ئاغاکان وەك سەگ لێی دەترسان و وەك مێژۆکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبەری دەلەرزین. خۆیان داویشتە سەر کەوشەکانی, لەبەری دەپاڕانەوە, لاقیان ماچ دەکردو لەسەر زەوی جینگڵیان دەدان و لە کاتێك دا هەنیسکیان دەدان و لووتیان پاك دەکردەوە, وەك کرم دەخزین.

پاشان دەستیان کرد بە دانانی گۆرانیی دێهاتییانە لەبارەی حەمەدۆکەوە. هەموو ڕۆژێ شێعرو گۆرانیی تازەیان دادەنا, شێعرو گۆرانی لە عەرزێ شین دەبوون و دەڕوان و لە عاسمانێ دەباریـن! شـیوەن نامـەی بەسۆز, داستانی سەرسوڕهێنەر, ئاوازی شادی بزوێن و گۆرانیی تێکەڵ بە هەڵپەڕین... تەنانـەت منـداڵانیش جۆرە هەڵپەڕینێك و گۆرانییەکیان بۆ یاریی منداڵانەی خۆیان داهێنابوو.

ئەم هەست و سۆزەی جووتیاران بەرامبەر بە حەمەدۆك, وەسمانەزلەی زۆر حۆشحاڵ کردو هێزی بە بـەردا کردەوە. ئەگەر وا نەبایە وەسمانەزلە بەو زەبرە توندە رووحییە کە وێی کەوتبوو بە ئاسـانی نـەی دەتـوانی لە نەخۆشی راست بێتەوە.

بەڵام شانازی فرۆشتن و شادمانیی جووتیارەکان زۆری نەخایاند. سـێ شـەو بـوو دێـیان وەبـەر تفـەنگان دەدا. بەڵام دێهاتییەکان هەروەك هیچ نەبووبێ, نە ترسان و نە بایەخیان پێ دا. با بێن و گوللەباران بکـەن, چەندی پێیان خۆشە با تفەنگان باوێن. ئاخرەکەی ڕۆژێك نۆرەی وانیش دێ.

وەسمانەزلە کە بە زەحمەت خۆی بەسەر پێوە ڕادەگرت, شەوانە وەختێك سوارەکان دێـیان دەدایـە بـەر دەسرێژ لە حاڵێك دا هاواری دەکرد:

"وەرن سـەگبابینە وەرن, تفـەنگان بـاوێن سـەگبابینە, ڕۆژی ئێمـەش دێتـەوە", لـە ماڵـێ دەهاتـە دەرو هەردوو گوللەی دەمانچە دوو لوولەکەی پێوە دەنان.

جووتیارەکان هێرشی شـەوانە بـۆ سـەر دێـیان بـە گاڵتەیـەك دەزانـی کـە عەلیسـەفابەگ هـەموو شـەوێ دووپاتی دەکاتەوە. بەڵام ڕۆژێکیان بەیانی وەختێك لە خەو هەستان, لەوەی کە دیتیان رەق رامـان. ئـەوەی دەیان دیت و دەیان بیست بۆیان جێی باوەڕ نەبوو. شەوێ هەموو ئەسپەکانی دێیان دزیبوون. بۆ نموونەش ئەسپێك نەمابوو. فکری هەموو شتێکیان دەکرد, هی ئەمە نەبێ. جووتیاری بـێ ئەسـپ چ خاکێـك وەسـەری خـۆی دەکـا؟ جێـژنیان ببـوو بـە تازیـە, ئێسـتا چـییان کردبـا؟ ئـەو ڕۆژە بێئـەوەی هـیچ کارێـك بکـەن یـا قسەیەکیان لە زار بێتەدەر, تا ئێوارێ لە نێو دێی دا سووڕانەوە. هەموویان قڕو قەپیان کردبوو.

بەیانیی دووهەمین ڕۆژ خەبەرێکی سامناك لەنێو دێی دا گەڕا. دزەکان ئەسـپە پیرەکانیـان لەگـەڵ خۆیـان نـەبردبوو, بـەڵکوو کوشـتبوویانن و کەلاکـەکانیان لـە گـەڵی چـیك چـیك لار هاویشـتبوون. کـە تەماشـای دەوروبەریان کرد دیتیان داڵاش لەسەر تۆپراخ تەپە دەگەڕێ. بە غاردان چوونە وێ و دیتیـان رەوە ئەسـپێك بەسەر یەك دا کەوتوون.

بەم ڕووداوە هەر ئەو ڕۆژە بەیانی دوو ماڵ باروبنەیان تێکەوە پێچا: "ساریچام بگرەو هـاتم." لـە دێـی ڕۆیشتن و ڕۆیشتن. ژمارەیەکی زۆریش بە نیازی ڕۆیشتن بوون کـە مەلافـەرهاد پێشـی پـێ دەگرتن. ئـەگینا نیوەی دێیەکە چۆل دەبوو. ئەو گوتی:"کفرە پیاو تەسلیمی زوڵم بێ. کەسێك لە ژێر تەوژمی زوڵم دا ڕۆژێـی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منداڵی و خاکی باب و باپیرانی بەجێ بهێڵێ و بچێتە غەریبایەتی، کافرە. بەربەرەکانی نەکردن بەرامبەر بە زوڵم وەك ئەوەیە ببیە شەریکی زاڵمەکە. ترسان و سام گرتوویی کفرە."

دەیگوت:

"خوا رزگارکەرێکمان بۆ دەنێرێ. دیتان کە ئەو چۆن هات بەڵام، ئێمە نەمان توانی رای‌بگرین. رێگامان دا شەهێنەکەمان لە دەستمان هەڵفڕێ و بڕوا. ئەگەر ئەو لێرە بووایە ئەم بەڵایەمان بەسەر نەدەهات."

زەینەڵ وێڕای گوێگرتن لە قسەکانی مەلا فەرهاد قسەی بێتامی دەکردو زراوی دێهاتی‌یەکانی دەبرد:

"ئەمە هێشتا سەرەتای کارە. چ بەڵایەك کە بەسەرمان نایە. چ بەڵایەك، چ بەڵایەکمان بەسەر نایە؟ ترسان کفر نیە. ئەگەر پیاوی مەترسە!"

مەلا فەرهاد بێئەوەی وەڵامی بداتەوە لە حاڵێك دا تەواوی باوەڕی مەزنی خۆی لە دەنگی دا کۆ کردبووەوە، دەیگوت:"خوا بەندەی هەژاری خۆی بە تەنیا ناهێڵێتەوە، خوا هەمیشە پشت و پشتیوانی ئەو کەسانە بووە کە لەگەڵ زوڵم بەربەرەکانی‌یان کردوە. ئەگینا تا ئێستا سەرانسەری دنیا پڕ دەبوو لە زوڵم."

لە ماڵێ سەیفەلی کۆبوونەوەو باش باسێکی دوورودرێژ بڕیار درا بۆ وەرگرتنەوەی ئەسپەکان بچنە لای یەغمووراغا. هەمووان دەیان زانی دزینی بەکۆمەڵی هەموو ئەسپەکانی دێیەك بە کەس ناکرێ بە یەغمووراغا نەبێ. مەلا فەرهادو سەیفەلی و سەفچەکاهیا سوار بوون و راستەڕێ چوونە مەزرای یەغمووراغا. سەفچەکاهیا ئاشنایەتی‌یەکی نیزیکی لەگەڵ یەغمووراغا هەبوو. لە وەختی راپەڕینی گشتی دا هەردووکیان سەربازی راکردوو بوون و راست سێ ساڵ لە توورووس پێکەوە بوون. ئەودەم یەغمووراغا زۆر جحێڵ بوو.

سەفچەکاهیا هەر کە لە ئەسپەکەی دابەزی گوتی:

"هەتیوە یەغموور، ئەم کارە قوڕە چ بوو کردت؟ پێت خۆشە هەموو ئەسپی دنیا بدزی، بڵێ بۆت بدزن، بەڵام بۆچی بوویە داردەستی هەموو سەگ و توڵەیەك و هێشتت ئەسپەکانی ئێمە بدزن؟"

یەغمووراغا لە حاڵێك دا لەسەر پلیکانی باڵەخانە راوەستابوو و قاقا بە قسەکانی سەفچەکاهیا پێدەکەنی، گوتی:

"کێ دزیونی، کێ ئەسپی تۆی دزیوە؟ ئەگەر ئەسپەکەتیان دزیوە، ئەدی ئەوەی سواری بووی چیە؟"

سەفچەکاهیا نەڕاندی:

"تووتکەسەگی نەفام، بۆ ئەوەی بێینە لای تۆ ئەم ئەسپانەمان لە نارلی قشلا لە "مەمی دیکاغا" وەرگرت، ئێستا تێگەیشتی، لە دێیەك دا ئەسپێکت نەهێشتەوە. هەرچی بوو کوێر، کەڕ، شەل و نەخۆش هەمووت دزی. پیرەکانیشت کوشتن هەتیوە کەچەڵە..."

"وەرنە سەرێ. ئێستا وەرنە سەرێ، دادەنیشین پێکەوە قسان دەکەین." لەسەر نیوتەختێك دانیشتن، قاوە خورایەوە، نانیان خوارد. یەغمووراغا زۆری حورمەت گرتن، بەڵام ئەسپەکانی نەدانەوە. هەرچی پاڕانەوە، هەڕەشەیان کرد، تووڕە بوون، هەڵچوون نەیان توانی ئەسپەکان وەرگرنەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد لە یەغمووراغای پرسی:

"یەغمووراغا! ئەتۆ پێت وایە ئەو خوایە کە یووسفی لە چالاو نەجات دا, رۆژێکیش ئاورِ وەسەر ئێمە ناداتەوە, پێت وایە خوا کەسێك نانێرێ ئێمەش نەجات بدا؟"

سەفچەکاهیا قسەکەی مەلافەرهادی تەواو کرد:

"خوا رزگارکەرێکی بۆ ئێمە ناردبوو. بەڵام کوێر بووین و نەمان توانی بیگرین, ئەگینا دزەکانی تۆ نەیان دەوێرا نیزیکی دێش بن..."

یەغمووراغا پێکەنی, و بە پێکەنینەوە بەرِێی کردن و ئەوان ناهومێدو دڵشکاو گەرِانەوە بۆ ئاوایی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلیسەفابەگ لە پەنجەرەوە تەماشای دەرێی کرد, دوور, لە دەرەوەی حەوشەی تارمایی سێ سواران دیار بوو. یەکێك لەوان زۆر باڵابەرز بوو, و قیت لەسەر ئەسپەکەی دانیشتبوو, و لە پێش ئەوانی دیکەوە راوەستابوو. سوارەکان لەمێژ بوو بۆئەوەی قسەیەك بکەن لەوێ راوەستابوون. عەلیسەفابەگیش بێ هەست و خوست و نوقمی فکرو خەیاڵ لە پشت پەنجەرەکە راوەستابوو.

خزمەتکارێك کە لە شیپانەی دەرگا دا راوەستابوو گوتی:"چ بە ئیدریس بەگ بڵێم؟ لەمێژە لەوێ چاوەڕوانە."

عەلیسەفابەگ لەو فکرەدا بوو کە داخوا ئیدریس بەگ ببینێ یان نا. ئیدریس بەگ پێی لەسەر یەکتر دیتن دەچەقاند. لە ماوەی مانگێك دا ئەمە شەشەمین جار بوو کە ئیدریس بەگ دەهاتە سەردانی و هەموو جارێ گوتبووی پێی بڵێن ئاغا لە ماڵ نیە. ئێستا بیری لەوە دەکردەوە کە داخوا ئەم چاوپێکەوتنە کار دەکاتە سەر پێوەندیی ئەو و عارف صائم بەگ یان نا؟ پیاو نەی دەتوانی سەر لە کاری کابرایەکی قەڵس و تووڕەی وەك عارف صائم بەگ دەربکا.

لەوانەشە وەرگرتنی ئیدریس بەگ و لەگەڵ دانیشتنی, عارف بەگ تووڕە بکا.

هەتاو خەریك بوو ئاوا بێ. تاریکایی وردە وردە بەرەو دەشت دەهات و دوا رووناکایی رۆژ بەسەر زیوکاریی تفەنگ و خەنجەرو فیشەکدانی ئیدریس بەگ و لەغاوی ئەسپەکەیەوە رەنگی دایەوە.

عەلیسەفا دیسان لە خزمەتکارەکەی پرسی:

"ئیدریس بەگ چیی گوت؟"

"دەڵێ دەمەوێ سەفابەگ ببینم. گۆیا کارێکی زۆر گرنگی پێتان هەیە. بۆخۆی وای دەگوت."

عەلیسەفابەگ دیسان ماوەیەك فکری کردەوەو دیسان تەماشای ئەو سێ سوارە چەکدارە چەرکەسەی کرد کە لە دەرێ راوەستابوون. ئیدریس بەگ لەبەر تیشکی هەتاو راوەستابوو, دوا رووناکایییەکانی رۆژ بەرە بەرە دەکووژانەوە.

عەلیسەفابەگ فەرمانی دا:"بە ئیدریس بەگ بڵێن بێتە سەرێ. بێحورمەتیی پێ مەکەن."

سێ پیاوەکە دابەزین. ئیدریس بەگ لە پێشەوەو هاوڕێکانی بە دوای دا لەسەرەخۆ لە پلیکانەکان وەسەر کەوتن. عەلیسەفابەگ لەسەر پلیکانان چاوەڕێیان بوو. ئەو لە حاڵێك دا دەیگوت:"بەخێر بێن, بەخێر بێن, ئیدریس بەگ, برالە." پێشوازیی لێکردو یەکتریان لە باوەش گرت. بە سەرلەقاندنێك بەخێراتنی پیاوەکانی ئیدریس بەگیشی کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیدریس بەگ لەپێشەوەو عەلیسەفابەگ بە دوای دا چوونە ژوورێ. عەلی سەفابەگ هاوڕێکانی ئیدریس بەگی بانگ نەکردە ژوورێ. تا رادەیەك شارەزای داب و شوێنی چەرکەسان بوو, دەیزانی کە چەکدارەکان لە کن سەرکردەی خۆیان دانانیشن و لەبەر دەرگا بە پێوە چاوەڕوان دەبن.

ئیدریس بەگ بە راشکاوی و پیاوانە بەو دڵپاکیی منداڵانەوە کە بووی, گوتی:

"سەفابەگ, چەند جار هاتمە سەردانت, رەنگە دە جار هاتبم, بەڵام نەم دیتی. هاتن بۆ ئێرە لەو دوورەوە, ئەویش بە نهێنی دەزانی بۆ من وەك چی وایە؟ لە سەداسەد وەك مردن, بەو حاڵەش هاتم."

"ئێستێ دانیشە, دانیشە. دوایە قسان دەکەین. دانیشە گیانەکەم, قاوەیەك بخۆوە. ئەتۆ کاری زۆر خەتەرناك دەکەی بە نوێژی نیوەڕۆیە لە چوکووراوا خۆت دەردەخەی, ئاوا نابێ."

ئیدریس بەگ لە حاڵێك دا لەسەر نیوتەختەکە دادەنیشت گوتی:

"وەڵا پێم عەیبە بە شەو وەك گورگ بە دەشتێ دا بڕۆم. مانگێك لەمەوبەر لە گەڵێیەکەی خوار "بووزکوویی" لەگەڵ جەندرمە تێك هەڵچووین. چوار سەعات لێکمان دا. شوکور, شەو داهات و نەجاتمان بوو, هاتینە لای جەنابت. دیسان لە ماڵ نەبووی. چووینە ماڵی "مام عەلییە کوردە", حەوتوویەك لە لای ماینەوە. میوانداریی‌یەکی باشی لێکردین."

عەلیسەفابەگ بە راوێژێکی دڵسۆزانەوە گوتی:

"هەر لە فکری ئەوەدا بووم کە ئاخرەکەی دەبێ بە چی؟"

ئیدریس بەگیش لە حاڵێك دا پێدەکەنی بە راوێژێك کە نیشانی دەدا هەموو شتێکی لە خۆی گرتوە, گوتی:

"ئاخرەکەی دیارە, ئاخرەکەی بۆ من بە تەواوی روونە... دەبێ بۆ عارف صائم بەگیش روون بێ. بۆیە هاتوومە ماڵێتان کە ئەمەتان پێ بڵێم."

عارف صائم بەگ خەریك بوو شێت بێ, هار ببوو. بۆچی, بۆچی چەرکەسێکی هیچ و پووچ لە چوکووراوادا بەرەبەرەکانیی لەگەڵ دەکا, ئەویش چەرکەسێکی بێسەروبەرو تێنەگەیشتوو کە هێشتا تەمەنی نەگەیوەتە سی ساڵ...

دەینەڕاندو بە هەڕو گیفەوە دەیگوت:"هەتیوی نەفامی بێچووە چەرکەس نیشانت دەدەم. ئەگەر نەم ناردیەوە قەفقاز, ئەگەر دوورم نەخستیەوە بۆ نێو بۆلشەویکان, ناوی خۆم دەگۆڕم."

لە مستەفا کەمال پاشاش زۆر تووڕە بوو. دەیگوت:"ئا...خ ئاخ پاشا. ئەمە چ لێکدانەوەیەکە. ئینسان ئەوەندە خەیاڵ پەرست دەبێ؟ ئینسان تا ئەو رادەیە خۆی بۆ گەل و وڵات بەخت دەکا؟ ئێمە خوێنی خۆمان بۆ ئەوە رشت کە بە برسیایەتی و تینوایەتی بژیین؟ ببینە گەپجاڕی دەستی بێچووە چەرکەسێك؟ هەر بۆ ئەوە گیانمان لەسەر لەپی دەست داناو نیشتمانمان رزگار کرد؟ رێزدانان بۆ نەزم و قانوون, زۆر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باشه, شتی وا نیە... بەڵام منداڵەکانمان لە برسان دەمرن. سەرەنجام تووشی سواڵکەری دەبین, پاشا تووشی گەدایی دەبێ.

بێچوە چەرکەسی نەفام, ئەمن نایەڵم قارەمانێك لەبەر تۆ بشکێ! با پاشا سەرم ببڕێ. ئەو خۆ ئاشقی چاوو برۆی رەشی مەمانان نیە. پێویستیی پێمانە, ئەگەر پێویستیی پێمان نیە با لێمان گەڕێ بڕۆین. چی دیکە سواری کۆڵمان نەبێ! وازمان لێبێنێ با ئێمەش لە فکری چارەسەری خۆمان دا بین."

عارف صائم بەگ ئەو جووتیارانەی ئاك مەزاری, کە دەیانەویست لە پێشی راوەستن, یەك بە یەك بانگ دەکرد. لە لایەك کەمێك پارەو لە لایەك دەسکێك شووتەڕکی دادەناو پێی دەگوتن:"نۆکەری ئیدریس بەگ, یان پارە, یان دار. یەکێکیان هەڵبژێرە."

یەکێك دراوی هەڵدەبژاردو یەکێك دار! ئەوانەی داریان هەڵدەبژارد, بە شێوەیەکی وەحشییانە هەتا دەگەیشتنە شەرای مەرگ دارکارییان دەکردن و جنێوییان پێ دەدان. دارکاری کراوەکانیان داویشتە سەر ئەسپێکی رووت و لە نێو دێی دا بەرەڵلایان دەکرد.

لەنێو دێی دا بەرامبەر بەباڵەخانەی ئاغا دڕووەڵانێکی بەرین هەبوو کە بە زییەگەرمێنی داپۆشرابوو. لە ئاخرەکەی دا عارف صائم بەگ, "چەرکەسە تێنەگەیشتووەکان"ی رووت دەکردەوەو لەحاڵێك دا پێنج قەمچی بەدەستیان بە دواوە بوون, وەنێو دڕووەڵانی دەخستن. لە لایەك زەبری قەمچی بەسەر پشتی رووتی چەرکەسەکان دا دەباری و لە لایەکی دیکەش دڕووەکان لەشی رووتیانیان هەڵدڕ هەڵدڕ دەکردو تەواوی لەشیان لە خوێن دا سوور هەڵدەگەڕاو هەتا وەختێك کە دەیان گوت:"ئاغا قەباڵەکەش بۆتۆ و زەوییەکەش بۆخۆت" ئەم ئەشکەنجەیە درێژەی هەبوو.

عارف صائم بەك بەم رەفتارە بوو بە خاوەنی زەوییەکی زۆر. تەنیا زەوییەکانی ئیدریس بەگ و ئەو خزمانەی مانەوە کە چاویان لە ئیدریس بەگ دەکردو بەرهەڵستییان دەکرد.

کێڵگەکانی عارف صائم بەگ دەوران دەوری مەزرای جووتیارە کەللەشەقەکانی ئاك مەزاریان گەمارۆ داو زەوییەکانی ئیدریس بەگ و خزمەکانی وەك دورگەیەك کەوتنە نێو زەوییەکانی عارف صائم بەگ:"ئێستا زەوییەکانیان نادەن؟... ئەگەر دەتوانن با نەیان دەن!" عارف صائم بەگ بە نەڕە نەڕ دەیگوت:"ئێستا دەتوانن نەیان دەن سەگبابانە, بزانم چۆنیان دەکێڵن, چۆنیان دادەچێنن."

فۆردەڕەش جارێکی دیکەش هاتەوە گوندی ئاك مەزارو لە کاتێك دا لە تۆزوخۆڵ دا ون ببوو و تایەکانی هەتا نیوەیان بە خۆڵ دا چووبووە خوار لەبەر دەرگای ماڵی ئیدریس بەگ راوەستا. چاوە زلەکانی هێندێکی دیکە گەورەتر ببوون.

جووتیارەکان و ئیدریس بەگ لە جاران زیاتر بە حورمەتەوە پێشوازییان لە عارف صائم بەگ کرد, ئەویش هەروەك جاران بە فیزو دەمار بوو و قسەی نەدەکرد. تەنیا وەختی رۆیشتن بە دەنگێکی زۆر بەرز گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئیدریس بەگ, زەوی‌یەکانی تۆو ژمارەیەك لە خزمەکانت لەنێو زەویەکانی من دا ماونەوە. هەقتان نیە بە نێو زەوی و زاری من دا هاتوچۆ بکەن. ئەمن رێگاتان نادەم. ئەو مەزرایە کە لەنێو مەزراکانی من دا ماوەتەوە ناتانەوێ بە من بفرۆشن؟ نەزەرتان چیە؟"

ئیدریس بەگ بە توندی دواقسەی خۆی کرد:

"ئاغا! ئەمن و دۆستەکانم زەوی‌یەکانمان کە لە نێو زەوی‌یەکانی تۆ..."

"لەنێو زەوی‌یەکانی من."

"کە لەنێو زەوی‌یەکانی تۆ دا ماونەوە, نافرۆشین."

عارف صائم بەگ لە حالێك دا دەستی بۆ لای ئەو درێژ دەکرد بە قینەوە پێی پێ‌کەنی و گوتی:

""ئەتۆ زۆر لاو, زۆر ئازاو پیاوی, زۆرم حەز دەکرد لەگەڵت ببمە دۆست بەڵام دەرچوو, خواحافیز."

عارف صائم بەگ دەسبەجێ دوازدە کەسی چەکدار کردن, بەرگی سەوزی تایبەتی ئێشکی پێ لەبەر کردن و فەرمانی دا:

"هەرکەس ویستی بەنێو زەوی‌یەکانی من دا بڕوا, یان هەرکەس ویستی مەزراکانی من بپەستێوێ بە تفەنگ لێی دەن."

وەرزی پاییزو کاتی وەردو شێو بوو. چەرکەسێکی لاو بە ناوی "فەهمی"بە گاجووت و نیرو‌ئامووره‌وه دەچووە مەزراکەی. ئێشك چی‌یەکانی عارف صائم بەگ دەنگیان دا کە بگەڕێتەوە. فەهمی گوێی نەدانێ و بە رێی خۆی دا رۆیشت.

ئێشك چی‌یەکان بێ سێ و دوو لێیان داو کوشتیان. تەرمی فەهمی سێ رۆژان لەنێو کێڵگەی عارف صائم بەگ کەوت. بە شکایەتی ئیدریس بەگ یەکێك لە ئێشك چی‌یەکانی عارف صائم بەگیان گرت و ناردیانە بەندیخانە. ئێشك چی‌یەکە سێ مانگ لە بەندیخانەدا مایەوە.

عارف صائم بەگ چووە سێواس. ئەودەم دادگای بەرز لە سێواس بوو. وای کرد پیاوەکەی بە بێ‌گوناح بناسرێ. چوو دەستی گرت لە بەندیخانە هێنایەدەرو لەگەڵ خۆی هێنایەوە کێڵگەکەو کردیە سەرۆکی ئێشك گرەکان.

پاشانیش هەر ئەو ساڵە سێ کەسی دیکە کە ویستبوویان بە نێو مەزراکانی عارف صائم بەگ دا بچنە سەر زەوی‌یەکانی خۆیان کوژران و هەتا چەند رۆژ کەس نیزیکی تەرمی چەرکەسەکان نەکەوت. تەرمەکان لەنێو مەزرای عارف صائم بەگ دا بۆنیان کردبوو. ئەوەی ئەوانیشی کوشتبوو سێ مانگ کەوتە بەندیخانەو بەسەفەرێکی عارف صائم بەگ بۆ سێواس هەموو شتێك جوور بوو.

ئەو ساڵە لەو زەوی‌یانەدا کە کەوتبوونە نێو زەوی‌یەکانی عارف صائم بەگ هیچ کاسبی‌یەك نەکرا. ساڵی دواتریش هەروا بوو. هەرچەند ئەو زەوی‌یانە نەکێڵڕان و دانەچێندران, بەڵام لە نێو مەزراکانی عارف صائم بەگ دا وەك لوویەك, وەك برینێك کە خوێنی لێ‌بچۆڕێ, دەهاتنە بەرچاو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سالێکی دیکەش دیسان چەرکەسەکان دێن بۆ کێڵانی زەوی‌یەکان و دیسان دەکوژرێن, و پاشا لەکارەساتەکە ئاگادار دەبێ و دەڵێ:"کوڕە, ئەو کارە قوڕە چ بوو کردت". زۆر لە پاشا دەترسا. ئەودەم ئیدی ناتوانێ وەك جاران بڵێ:"پاشا, ئەم دێهاتی‌یانە, ئەم دێهاتی‌یە دواکەوتووانە زوڵمم لێدەکەن...,وابوو, و واچوو..." دەبوو هەتا زوویە لە فکری چارەی ئەم برینە خوێناوی‌یە دا بێ.

فۆردەڕەش کە چاوەکانی دیسانیش نەختێك گەورەتر ببوون, جارێکی دیکە لەبەر دەرگای ئیدریس بەگ راوەستا, عارف صائم بەگیش کەمێك قەڵەوترو بەسام تر ببوو. چەرکەسەکان و ئیدریس بەگ دیسان بە حورمەتەوە وەریان گرت. عارف صائم بەگ ئەم جارەیان نەچووە سەرێ:

"ئیدریس بەگ, هاتووم لەبارەی ئەو مەزرایەوە قسەت لەگەڵ بکەم. ئەو زەوی‌یە کە وەك دورگەیەك لەنێو زەوی‌یەکانی من دا ماوەتەوە, بە کەلکی چیت دێ؟"

ئیدریس بەگ بەراوێژێکی زۆر رەق و وشك گوتی:

"ئەمن و دۆستەکانم ئەو زەوی‌یە کە لەنێو زەوی‌یەکانی..."

عارف صائم بەگ لە حاڵێك دا بە قینەوە پێدەکەنی, دەستی بۆ لای ئەو درێژ کردو گوتی:

"زۆرم پێ خۆش بوو پێکەوە ببایینە دۆست. بەڵام حەیف کە زۆر کەم ئەزموونی."

ئیدی فۆردە ڕەش نەهاتەوە ئاك مەزار.

"فەزڵی بەگ" نووسەری دادگای شار, بەرپرسی تاپۆی ئەو شارەش بوو. پیاوێك بوو لیکن, فێڵباز, ترسەنۆك و ئارەق خۆر. چونکە لە پاشماوەکانی حکوومەتی عوسمانی بوو, وەك سەگ لە حکوومەتی تازەو پیاوەکانی دەترسا.

عارف صائم بەگ بانگی کردە مەزراکەی خۆی و پێی گوت:

"فەزڵی‌بەگ, وەك بۆخۆت دەزانی لەئاك مەزار ئەمن سەدو پەنجا هەزار لیرەم لەسەر ئیدریس بەگە. قەباڵەکەش بۆخۆت نووسیبووت."

"بەڵێ ئاغا راستە. دەزانم ئاغا, ئاغا“ نەکا قەباڵەکەت لێ ون بووبێ؟"

عارف صائم بەگ بە زەردەخەنەیەکەوە کە نیشانەی رەزامەندی بوو, دەستێکی باوکانەی لەسەر شانی فەزڵی بەگ داناو پرسی:

"رێك و پێك کردنی ئەم قەباڵەیە خەرجی چەندە؟"

فەزڵی بەگ بە سەری قامکان حیسابی کردو گوتی:

"بە شاهیدو ماهیدو پارەی پوول و هەموو قەڵلەو دەڵلەکەیەوە سەدو یازدە لیرەو دوو قرۆش."

"هانێ ئەو سێ‌سەد لیرە... پاشان هەر پلەو پایەیەك کە ویستیشت دەنگ بکە..."

فەزڵی بە هەژانێکەوە گوتی:

"سوپاس ئاغا. ئەمن لە نان و ئاو و قەساب و نانەواو هەموو خەڵکی ئەم شارە رازیم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەباڵەی سەدو پەنجا هەزار لیرە قەرزداریی ئیدریس بەگ پاش سێ رۆژان گەیشتە دەستی عارف صائم بەگ و ئەویش دەسبەجێ دۆسیەی ئیدریس بەگی لەبەر ئەوە کە قەرزەکەی نەداوەتەوە, دا بە دادگا. کاتێك ئیدریس بەگ لە بەسەرهاتەکە ئاگادار بوو گوتی:

"چاوەڕوانیم دەکرد, دەم زانی ئەو جۆرە کارانە دەکا. لە دادگا حیسابی خۆمی لەگەڵ یەك لا دەکەم. ئیسباتی دەکەم کە قەباڵەکەی ساختەیە. لە پێش چاوی خەڵك سووکی دەکەم: دەیکەمە پووڵە رەشکەیەك."

چەند ساڵ بوو ئیدریس بەگ هەر شتێك رووی دابایە برووسکەی بۆ ئەنکەرە, بۆ مستەفا کەمال پاشا, نوێنەرانی مەجلیس و ئەو نوێنەرانەی دەیناسین, لێدەدا. دیسان چەند برووسکەی دیکەی ناردە دەریای بێ بنی ئەنکەرە. هەرچەند هەمووی ئەو برووسکانە بێئاکام بوون, بەڵام ئیدریس بەگ خووی بەم کارەوە گرتبوو.

عارف صائم بەگ بە بیستنەوەی قسەکانی ئیدریس بەگ گوتی:

"ئێمە دەمان توانی پێکەوە دۆست بین, بەڵام حەیف زۆر لاو و کەم ئەزموونە."

هەر ئەو شەوە "خدرن ئۆغلێ"ی بانگ کرد, ئەو یەکێك لە سەگە هەرە خەتەرناکەکانی ناوچە بوو. بەگ پێی گوت:

"بزانم دەتوانی هەر ئەمڕۆ لە ئاك مەزار یەکێك وەبینی کە ناکۆکی و دوژمنایەتیی لەگەڵ ئیدریس بەگ هەبێ؟"

"بەگ, هەر ئەوەندە بەسە فەرمان بدەی, لە جیاتی دیتنەوە بۆت دروست دەکەم. ئەتۆ داوای رووح بکە ئاغا!"

"وەختێك دیتەوە دەیکوژی."

"بەچاوان ئاغا."

"دەیکوژی و دوایەش لە حەوشە یان بەردەرگای ماڵ, یان هەر جێیەك لە ماڵی ئیدریس بەگ دەیشاریەوە."

"بەچاوان ئاغا."

چەند رۆژ دواتر جەندرمە لە پشکنینی تەویلەی ماڵی ئیدریس بەگ دا تەرمێکیان دۆزیەوەو دەسبەجێ ئیدریس بەگ گیرا. ئیدریس بەگ لە دەستی ئەو جەندرمانەی دەیان بردە شار رای کردو ئەمەش راست ئەو شتە بوو کە عارف صائم بەگ دەیویست. خدرن ئۆغلێ هەموو شتێکی بە پێی مەیلی عارف صائم بەگ رێك خستبوو و هەموو شتێك بە پێی بەرنامە دەچووە پێش. داوای قەرزی ئیدریس بەگ زۆری نەکێشاو چونکە رای کردبوو نەیتوانی ئیسبات بکا کە قەباڵەکە ساختەیەو سەدوپەنجا هەزار لیرە وەك قەرز لە ئەستۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیدریس بەگ پەستێورا. لە پاشان چەند پارێزەری ناسراو مەسەلەی تاوانەکەیان خستە ئەستۆی خۆیان و شەش مانگ پاش دۆزرانەوەی تەرمەکە ئیدریس بەگ بە بیست و چوار ساڵ حەبس مەحکووم کرا.

ئیدریس بەگ کە رۆژ بە رۆژ بە درێژی لە مەسەلەکە ئاگادار دەبوو، وا رقی هەستا کە شەوێکیان چووە نێو شار، چەند تەنەکە بەنزینی لە بەنزین فرۆش وەرگرت و خانووبەرەی دادگای ئاگر داو هەتا خانووەکە بە تەواوی نەسووتاو نەبوو بە خۆڵەمێش، نەیهێشت کەس لێی نیزیك بێتەوە. خانووبەرەی دادگا لە راستی دا خانوویەکی کۆن و رزیو بوو، لە ماوەیەکی کەم دا سووتاو بوو بە خۆڵەمێش. وەختێك خانووبەرەکە بوو بە خۆڵەمێش، نیوەڕۆ بوو. ئیدریس بەگ و سێ هاوڕێیەکەی بە قوونەشەڕ لەگەڵ جەندرمە لەشار وەدەرکەوتن و چوونە چیا.

هەموو رۆژنامەکان سووتاندنی دادگا بە دەستی ئیدریس بەگیان بە دوورودرێژی بڵاو کردەوە. ئەمەش ئەو شتە بوو کە عارف صائم بەگ دەیەویست. وەختێك بیستی کە ئیدریس بەگ خانووبەرەی دادگای ئاگر تێبەرداوە گوتی:"دەم توانی لەگەڵی ببمە دۆست، بەڵام حەیف و مەخابن کە زۆر کەم ئەزموون بوو..."

ئیدی ئیدریس بەگ بوو بە گورگی زەردی چیاکان، گورگێکی رق هەستاو و دڕندە...

"هاتووم تکایەکت لێبکەم. هەموو دنیا دەزانێ کە ئەمن تەنانەت سەدوپەنجا پاپاسیشی پێ قەرزدار نیم. هەموو دەزانن کە ئەو کابرایە ئەمن نەم کوشتوە. بەڵام دادگا ئەمن سووتاندم، سزایەکەی هەرچی بێ، قبووڵمە.بەڵام بستێك چیە زەوی نادەم بە عارف صائم بەگ. پێی بڵێن قەباڵەی قەرزەکە بدڕێنێ، سەدو پەنجا پاپاس، تەنانەت پووڵە رەشکەیەکیشی پێ قەرزدار نیم. لەم دەشتەش دا هەموو کەس دەزانێ کە ئەمن مێروولەیەکیشم نەکوشتوە. ئەمە خەڵکی دەشتێ و تەنانەت ئەو قازیيانەش کە منیان مەحکووم کردوە دەیزانن. با بێ و حوکمی بێگوناهیی من دەربکا. ئەگەر ئەمانەی گوتم نەیکردن، هۆباڵی بەستۆی خۆی. ئەو بۆخۆی لە هەموو کەس و تەنانەت لە خۆشم باشتر دەزانێ کە کارەکە بە کوێ دەگا. ئەتۆ دۆستی نیزیکی عارف بەگی. برۆ ئەمانەی پێ بڵێ."

دەسبەجێش هەستاو لە حاڵێك دا وەڕێ کەوتبوو بۆ لای پلیکانەکان گوتی:"خواحافیز عەلیسەفابەگ قسەکەم ئەوەندە بوو."

ئیدریس بەگ لە چوکووراواو لە تووڕووس تووشی هەرکەس بووایە ئەم قسانەی پێدا رادەسپاردە لای عارف صائم بەگ و زۆر بە حەوسەلەوە چاوەڕوانی وەڵامەکەی بوو. بەڵام هەرگیز ئەو جوابەی چاوەڕوانی بوو دەستی نەکەوت.

چەند جار پەیامی ئیدریس بە گوێی عارف صائم بەگ گەیشت و هەموو جارێ لە حاڵێك دا دەستی بە زگیەوە دەگرت قاقا پێدەکەنی. ئەو لەمێژ بوو زەوییەکانی ئیدریس بەگ و خزمەکانیی خستبووە سەر زەوییەکانی خۆی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاتنی ئیدریس بەگ بۆ لای عەلیسەفابەگ بەسوود بوو. دەسبەجێ سواری ئەسپ بوو و چوو بۆلای عارف صائم بەگ, چونکە وێڕای گەیاندنی پەیامی ئیدریس بەگ دەیتوانی لەبارەی مەسەلەکانی خۆشیەوە قسەی لەگەڵ بکا.

ئێوارەیەك عەلیسەفابەگ گەیشتە مەزراکەی عارف صائم بەگ. عارف صائم بەگ بابێکی هەبوو بەناوی "زەکۆبەگ" کە کابرایەکی زۆر زەلام بوو. یەك وشەش تورکیی نەدەزانی. لەزەمانی لاوەتییەوە تا ئێستا شانازیی بە سمێڵە چەخماخییەکانیەوە دەکرد. ئەو لە بازاڕی "دەهار پووت" دەڵاڵ بوو. کاتێك کوڕەکەی بوو بە پیاوێکی گەورەو بە دەسەڵات زۆر خۆشحاڵ بوو, و ئەو کارەی لە بازاڕ دا بووی و زۆریشی حەز پێ دەکرد, وازی لێهێناو هاتە لای کوڕەکەی. ئێوارەی ئەو رۆژە زەکۆبەگ کورسییەکەی لەبەر دەرگای باڵەخانەکە دانابوو و پاڵی وێ دابوو. پانتۆڵێکی فش و فۆڵی شینی لەپێدا بوو کە زارگیرفان و دەلینگەکانی زێڕکفت کرابوون, زنجیر سەعاتە زێڕەکەی بە قەد سێ گرێ قامکان ئەستوور بوو کە بەسەر سوخمە سەوزە ئاوریشمە خالیسەکەیەوە هەڵواسرابوو. کرێکارانی کێڵگەکە لەڕو لاوازو بە جلکی دڕاوو لێوی قەڵشیوەوە شەکەت و ماندوو لە کار دەگەڕانەوە. یەك یەك لە بەرامبەر زەکۆبەگ دا ئەژنۆی راستیان دادەدا, بەڕێزو حورمەتەوە سێ جار دەستیان ماچ دەکردو لەسەر سەریان دادەناو دەچوونەوە ماڵێ.

ئەم رێ و شوێنی دەست ماچ کردنە رۆژێ دوو جار بەیانی و ئێوارێ بەڕێوە دەچوو. زەکۆبەگ بۆ بەشداری لەو رێوشوێنە دا بەیانییان زوو پێش تاوهەڵات لە خەو هەڵدەستا. قەلناوییەکەی تێدەکرد, قاوەکەی دەکوڵاندو دەهات لەبەر دەرکی باڵەخانە دادەنیشت و بەفیزو دەمارەوە چاوی لەسەر یەك دادەنان و دەستی بۆ کرێکارەکان رادەداشت. ئەوانیش لە حاڵێك دا دەستە دەستە دەستییان ماچ دەکرد, بە بەردەمی دا تێدەپەڕین.

زەکۆبەگ بەدیتنی عەلیسەفابەگ چاوەکانی بە شەوقێکی زیاترەوە لەسەر یەك دانان و بە ئیشتیایەکی زۆرەوە دەستی بۆ لای کرێکارانی کێڵگەکە درێژ کرد.

لە دەرفەتێك دا کە بۆی رێ کەوت بە دەنگێکی ئەستوورو نەتاشراوەوە فەرمانی دا:"کوڕۆ, حەسپەکە بقەهرن"و چەند پیاوی بەخۆوە بۆ گرتنی جڵەوی ئەسپەکە غاریان دایە لای عەلیسەفابەگ. عەلیسەفابەگ لە ئەسپەکە دابەزی و غاری دایە لای زەکۆبەگ. زەکۆبەگ لەسەر کورسییەکە بە لاقی راکێشراو و لێك کراوەوە, بە سینگ و بەرۆکی ئاوەڵاو ملی قیت و بە دەمی لەبەر پێکەنین داپچڕاوەوە کە بریسکەی ددانە زێڕەکانی لە چاوی بنیادەمیان دەدا, دەستی بۆ لای عەلیسەفابەگ درێژ کردو چاوەڕوانی ماچ کردنی بوو. عەلیسەفا دەستی گرت, ئەژنۆی دادا, کڕنۆشی بردو سێ جار لەسەر یەك دەستیی ماچ کردو لەسەر سەری دانا. پاش تەواو بوونی رێوشوێنی دەست ماچ کردن, زەکۆ بەگ پێی گوت:

"لاوۆ عەلیسەفا, توو سەر سەران هاتی, سەرچاڤان هاتی, ڤرا روونێ!"

ئەوی لە پەنای خۆی دانا:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چاوانی؟"

هاوڕێیەکانی بۆیان وەرگێڕا:

"دەپرسێ چۆنی؟"

"توو هاتی باڵ بەگ؟"

گوتیان:"دەپرسێ هاتوویە لای بەگ؟"

"بەگ ڤرایە؟"

"بەگ لەماڵێیە؟"

زەکۆبەگ وێڕای ئەوەی دەستی بۆ لای کرێکارەکان درێژ کردبوو تا ماچی بکەن لەگەڵ عەلیسەفابەگیش قسەی دەکرد. ئەم وتووێژە تا وەختێك عارف صائم بەگ لە نهۆمی سەرەوەی باڵەخانەکەڕا چاوی بە عەلیسەفابەگ کەوت درێژەی هەبوو. بەگ بانگی کرد:

"بابە, ئیزن بدە عەلیسەفابەگ بێتە سەرێ. پێکەوە هێندێ کاری گرنگمان هەیە."

قسەکانی کوڕەکەیان بۆ زەکۆبەگ وەرگێڕا. نێوچاوانی تێك نا, لێوی داچۆڕان. بەو حاڵەش بە توندی دەستی درێژ کردو گوتی:"هەڕۆ لاوۆ ژووری."

عەلیسەفابەگ دیسان چۆکی راستی دادا, کڕنۆشێکی بردو سێ جاری قامکی درێژو ئەستووری ئەو دەستە ناقۆڵایەی بۆ لای درێژ کرابوو, ماچ کردو لەسەر سەری دانا.

دوو دۆست, دوو بەسەرداکەوتووی خاوەن ملك, دوو "خەباتکەری نیشتمانیی پێشوو" پێکەوە نانیان خوارد. سفرە پڕ بوو لە گۆشتی نێچیری جۆراوجۆر وەك کەودەری, کۆتری کێوی, کەو و کەروێشك... چوار راوچیی کارامە هەمیشە لە بەیانی تا ئێوارێ خەریکی راو بوون بۆ رازاندنەوەی سفرەی عارف صائم بەگ.

گۆشتی تازەی نێچیریان لەگەڵ شەڕابی کۆنی فەڕانسەیی خوارد.

عەلیسەفابەگ بە جۆرێك هەڕەشەکانی ئیدریس بەگی بۆ عارف صائم بەگ گێڕانەوە کە بە رێکەوت بوونە هۆی کەیف و خۆشحاڵیی ئەو, دەستی بە زگیەوە گرت و قاقا پێکەنی. عەلیسەفابەگیش بە چاولێکەریی وی دەستی کرد بە پێکەنین. لە پاشان دەستی لە پێکەنین هەڵگرت و لە حاڵێك دا دڵسۆزیەکی بەڕاستی لە روخساری دا دیار بوو, هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:"مەخابن, کە زۆر بێئەزموونە. دەکرا پیاو لەگەڵی ببێتە دۆست."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرە بەرە حەمەد دەهاتەوە سەرخۆی و هەستی بە مەترسی دەکرد. هەوڵی دا ئـەو رووداوانـەی بەسـەری هاتبوون وەبیر خۆی بێنێتـەوە بـەڵام هـەموو شـتێك لـە مێشـکی دا شـێواوو تێکـەڵ پێکـەڵ بـوو. لـە دووری رووناکایی‌یەکی زەرد دەسوورا, تاریکایی دەقەڵاشتەوەو لە شکڵی چەند دڵۆپێکی درەوشاوەدا بەسەر هێندێ نوختەی نادیاردا دەباری. هەموو لەشی گڕی گرتبوو و دەسووتا.

هەستایە سەرپێ, دەستی بۆ چاوی کردە سێبەرو روانیە ئاوەدانی. دێیەکە لە قووڵایی‌دا بوو و بێجگە لـە دووکەڵێك کە لە چەند رۆژنەوە بەرەو ئاسمان هەڵدەستا, هیچی نەدی. هەموو شـتێك بـێ‌دەنگ و راوەسـتاو بوو. چووکترین ورتەورتیش نەدەهات.

خاکی بەهاریێ لەبەر هەتاو خۆی هەڵخستبوو و زەوی دەنگی چرقەچرقێکی ئارامی لـێ‌دەهات. کۆمـەڵێك پەپوولە زۆر بەرز بە ژوور سەری دا تێ‌پەڕین. رووبەڕووی خۆی پەپوولەیەکی رەش کە سەربالّی ئامالّ سوور بوون, لەسەر گولێکی شین نیشتبوو, ئەمە یەکەم جار بوو کە حەمـەد پەپوولەیـەکی رەشـی زەلامـی دەدی. شتێکی وەك ترس و ئـازار هاتـە دلّیـەوە. لەبـەر خۆیـەوە گوتی:"ئاکامەکـەی دەرکـەوت" پاشـان لێـی زیـاد کرد:"دەی جا باشتر, چ دەکرێ. قەزاو قەدەر وابـوو. هـەم خـەجیجم بـە کوشـتن داو هـەم دایکـم. بۆخۆشـم ئاوارەی کێو و بەندەنان بووم. دێهاتی‌یەکانم تووشی ئەم رۆژە کرد. لە ژێر باری زوڵم دا دەناڵێنن. پێش مـن هەرکەسە بۆخۆی ژیانێکی هەبوو. نەحلەت لە من. ئەمن دەبێ برۆم گۆڕەهوو بم!"

هەموو ئەو پێشهاتانە وەختێك دەستیان پـێ کـرد کـە حەمـەد بـۆ یەکـەم جـار چـووە شـارو لـە هـۆدەی میوانخانەدا لەگـەڵ نایـب حەسـەن قسـەی کـرد. هـەموو ئـەو بەڵایانـەی دوای ئـەو رۆژە بەسـەر هاتن:"بریـا وەختێك دەچوومە شاری لاقم شکابایە. بریـا چـاوم کـوێر بایـەو نایـب حەسـەنم نەدیتبایـە. بریـا کـەڕ بـام و قسەکانی ویـم نەبیسـتنایە. بڕوانـە حـالّی پەرێشـانی دێهاتی‌یـەکان! رۆژو رۆژگاریـان ببینـە, تەماشـای ئـەو ژیانەیان بکە!"

ئەو رۆژەی وەبیر هاتەوە کە چووبووە دڕووەڵان. کێو و شاخ و خـەڵك لـە خۆشـحاڵی‌یان ئارامیـان نـەبوو. تەنانەت گڕی ئەو ئاورەش کە لە دڕووەڵانەکە بـەربوو لـە خۆشـی‌یان سـەمای دەکرد. دورمـووش عـەلی لـە کاتێك دا بە لاقە پیرەکانی هەڵدەبەزی, سەمایەکی کـۆن, سـەمایەکی زۆر کـۆنی تورکمـەنانی دەکـرد, و لـە گۆڕاپی دەشتەکە لە پەنای ئـاگر بـە هـەوای بلّێسـە ئاگرەکـان هەڵدەپـەڕی. دادەنیشـت و هەڵدەسـتایەوە, ئاگرو دورمووش عەلی ببوون بەیەك.

وەك بۆی دەرکەوتبوو, لەو کاتەدا کە دورمووش عەلی بە ئاهەنگی بلّێسـە ئاگرەکـان هەڵپـەڕیبوو, هـەمزە کەچـەڵ دابوویە بـەر چـنگە ئەسـپان و پلّیشـاندبوویەوە. دوو دلّۆپـە فرمێسـکی درشـت لـە کالانـەی چـاوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەددا قەتیس مان. لە بن لێوانەوە پێکەنی و هەستا. تفەنگەکەی لە شانی کردو بە هەورازەکەدا بەرەو گەڵی وەڕێ کەوت, ئاخری گەڵییەکە بەردەڵان بوو. دەبوو لە پشت گابەردە بەرزەکانەوە خۆی حەشار بدا. بە کۆمەکۆمەو بێدەنگ بەرەو ئەوێ دەخۆی نووسا.

هەر گەیشتە وێ و دەنگی تەقە هەستا. لەنێو گەڵییەکەدا کانییەکی گەورە هەڵدەقوڵیکە خیزە رەنگاوڕەنگەکانی بنی لەبەر هەتاو دەبریسکانەوە. حەمەد تاوێك راکشا. دەمی بە کانییەکەوە ناو بە ئیشتیا تێر تێر ئەو ئاوە ساردەی خواردەوە. گوللەکان بە ویزە ویز بە ژوور سەری دا تێپەڕین. لەحزەیەك خۆی هاویشتە پشت تاتەبەردێکی بنەوشی خاڵدار. ئەگەر جەندرمە سەرەوەی گەڵییەکەیان نەگرتبێ, دەکرێ بلێین نەجاتی بووە.

دایەحۆری لە دوورەوە دەهات. لە حاڵێك دا دەستی هەڵدەتەکاند, هەتا تینی تێدا بوو هاواری دەکردو دەیگوت:

"راکە حەمەد, ئەو شەلە کافرە بەداویەوە کردی. بێکوژە, بێکوژە, ئاخر پێم نەگوتبووی؟"

حەمەد کە گەیشتە پشت تاتەبەردەکە دڵی ئاسوودە بوو. ئەو لە پێش دا بۆ پەناگایەك دەگەڕا کە لە پێش و پشتەوەڕا قایم بێ, بۆ ئەوەی هەتا شەو دادێ تێی دا بحاوێتەوە. هەر کە چاوی بەو تاتە بەردە کەوت بەزگە خشکە خۆی گەیاندێ, پشتی بە بەردەکەوە داو هەناسەیەکی رەحەتی هەڵکێشا.

لە خوارێ ژمارەی جەندرمەکان زۆر بوو, تەقەیان دەکرد. شەڕێکی توند دەستی پێکرد. حەمەد زۆر بە ئارامی و بێ پەلەپەل وریای چەپ و راستی خۆی بوو. ئەو نەیدەویست لەو شەڕەدا ئازارێك بە کەس بگا. ئەگینا هەر لەو چەند لەحزەیەدا دەیتوانی دە جەندرمە وەسەریەك گێڕێ. چونکە جەندرمەکان بێ ئەوەی سەنگەر بگرن, یان وریای خۆیان بن, دەهاتنە پێش. حەمەد هەر بۆ ترساندنی جەندرمەکان و کات بەسەربردن تەقەی دەکرد. جەندرمەکان گەیشتنە بن بەردەڵانەکە. یاوەر فارووق لە پێشیانەوە بوو. حەمەد جارێك چاوی بە یاوەر کەوت و لێی ون بووەوە. پاشان عەلیەشەلی بە تفەنگەوە لە پشت بەردێك دی. زۆر ئارام بوو. لە دوورەوە دەکرا سێبەری زەردەخەنەیەکی لەسەر لێوان ببینی. لەوانەشە هەر لەبەر چاوی حەمەد وا بووبێ.

دایەحۆری لە دوورەوە دەهات, لە پەستا دەستەکانی رادەوەشاندن و وەك تۆفانێکی هات و هاوار دەهاتە پێش. تاوێك راوەستا, دەستی لەبەر پشتێنێ ناو ماوەیەك چاوی لەو جەندرمانەوە بڕی کە حەمەدیان لە پشت بەردەکەوە دابووە بەر تفەنگ. ئەمجار گوتی:

"هۆی جەندرمەکان, منداڵە بێگوناهەکان, ئازارێك بە حەمەدی من نەگەیەنن. چاوتان لێنیە ئەو رەحمتان پێ دەکا؟ ئەگەر ویستبای تا ئێستا هەمووتانی دەکوشت. بڕوانن ئێوە لە کوێن و ئەو لە کوێیە؟ گوللە کاری لێناکا... هۆ جەندرمەکان, منداڵە بێگوناهەکان, بەخۆڕایی خۆتان زەحمەت دەدەن, لێی گەڕێن لە کوڕەکەم, پێشی پێ مەگرن با بڕوا, ئەگینا بەدبەختتان دەکا. حەمەدم کاری زۆرە. ئەو زۆر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تووڕەیە زۆر, لەو ڕووداوانە زۆر قەڵسە, هۆی جەندرمەینە, کوڕینە, منداڵە بێگوناهەکان, ئێوە لە ژێر زوڵم دا خەریکن دەپڵیشێنەوە, فریوی ئەو یاوەرە بێدینەی عوسمانی مەخۆن. عوسمانی دین و ئیمانیان نیە, بۆیە نابن متمانەیان پێ بکەی!"

لە چەپ و ڕاستی دایەحۆری گوللە لە زەوی دەدران, بەڵام ئەو گوێی نەدەدایە. تەنیا یەك جار گوتی:

"ئەوە چیە, دەتانەوێ چ بکەن حەرامزادەینە, دەتانەوێ من بکوژن؟"

پاشان بەرەو بەردەڵان ڕۆیشت. تەقەیەکی توند دەستی پێکردبوو. حەمەد تاوێك ڕادەوەستاو ئەمجار وەڵامێکی باشی ئەو بارانە گوللەیەی دەدایەوە کە بە سەری دا دەباری و بێدەنگ دەبوو.

حەمەد سێرەی لە لاقی جەندرمەیەك بە ناوی "پایاسلی" کە بێپەروا بە پێوە تەقەی دەکردو دەهاتە پێش, گرت و تفەنگێکی لێدا. ئەو گوللانەی لە دەوروبەری حەمەدو لە شاخەکان دەدران دووکەڵیان لێهەڵدەستاو بۆیە تاتەبەردەکان لەدووکەڵ دا ون ببوون. گوللەکان بە ویزە ویز لە چەپ و ڕاستەوە بە بن گوێی دایەحۆری دا دەڕۆیشتن.

"لێم دەن, بم کوژن تووتکەسەگینە, چتان پێدەبڕێ؟"

پایاسلی لەسەر عەرزێ جینگڵی دەدان و لەبەر ژانی لاقی چنگی لەزەوی قایم دەکرد.

دایەحۆری هاتە لای و گوتی:

"وەی منداڵی بێگوناح وەی, ئەگەر کاری قۆڕت نەکردبایە حەمەد تفنگی لێنەدەدای. هیچ مەترسە. ئەگەر چووینەوە دێی مەڵحەمت بۆ لەسەر دادەنێم بەدوو ڕۆژان چاکتر دەبی. ئەتۆش ئیدی قەت تفەنگ بە حەمەدی منەوە مەنێ."

جەندرمەکەی هەر لەوێ بەجێ هێشت و بەرەوپێش چوو کە لە نەکاو گوێی لە هاواری حەمەد بوو:

"دایە هەر لەوێ دانیشە, ئەو بێدینانە دەت کوژن دایە!"

دایەحۆری:

"ها... با بم کوژن کورم, لەمەودوا بۆچی بمێنم... با بم کوژن کورم... ئەوە دێمە لات."

گوللەکان بە ویزە ویز بە بن گوێی دا تێدەپەڕین و دایەحۆری هەروا بزانە هیچ نەبووە, هەروا بزانە پیاسە دەکا, یان گوێلکان دەباتە لەوەڕێ, بێپەروا بەرەو پێش دەچوو.

یاوەر فارووق لە وەکیل باشی عاصمی کە لە پەنای بوو, پرسی:

"ئەم ژنە شێتە کێیە؟"

وەکیل باشی عاصم گوتی:

"دایەحۆریی حەمەدۆکە. کەسێکە کە دوژمنی سەری عەلیەشەلەو حەز دەکا تەنانەت چارەی جەنابیشت نەبینێ."

"بەڵام ژنێکی ئازایە. شێتە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەکیل باشی عاصم بە پێکەنینەوە گوتی:

"زۆریش ئاقڵە."

دایەحۆری هەڵئەنگووت و کەوت و بە عەرزییەوە پان بووەوە. حەمەد دڵی داخورپا. دایەحۆری دەسبەجێ هەستایەوە. بەڵام دووبارە کەوتەوە. حەمەد هاواری کرد:"ئەگەر دایەتان ئەنگاوتبێ, نایەڵم یەکێکتان زیندوو بن. نایەڵم تاقە یەکێکتان بە زیندوویی لەم گەڵییە بچنە دەر."

دایەحۆری هەستایەوە سەرپێ و گوتی:

"نارەحەت مەبە حەمەد, ئەو سەگانە ناتوانن من بکوژن. ئەمن پێش ئەوەی بمرم تۆ دەبینم. لە خوام داوا کرد, لەبەری پاڕامەوە کە هەتا تۆ نەبینم و ماچت نەکەم و بۆنت پێوە نەکەم, گیانم لێنەستێنێ."

حەمەد تەقەی وەستاند. جەندرمەکانیش هەروا. ئەم ڕێك کەوتنە دوولایەنییە بێ دەنگ و هەرایە هەتا کاتێك دایەحۆری لەوێ لاچوو, درێژەی کێشا.

یاوەر لە وەکیل باشی عاصمی پرسی:

"دەتوانین بیگرین؟"

"پێم وانیە جەنابی یاوەر. ئەو وەك مار دەخزێ, بە جۆرێك کە چاو نایبینێ. ئەگەر بیەویستایە دەیتوانی هەموومان قەلاچۆ بکا. پێش ئەوەی ئەو شاخانەمان لێبگرێ, ئەگەر توانیبامان لەخرەکەدا گەمارۆی بدەین رەنگە توانیبامان ناچاری بکەین تەسلیم بێ."

"بۆچی تفەنگی لە پایاسلی دا؟"

"رەق بە پێوە راوەستابوو, یەك بین بەیت و باوی دەگوت و جنێوی دەدا."

"ئەگەر ئەتۆش بەیت و باو بلێی و جنێوی پێبدەی لێت دەدا؟"

وەکیل باشی عاصم بە باوەڕێکی پتەوەوە گوتی:

"نا, لێم نادا."

"بە هیچ جۆر تفەنگ بە تۆوە نانێ؟"

"لە خەراپترین تەنگانەدا بۆ لای چووم, دیسان لێی نەدام, لەگەڵ مردن بەرەوڕوو بوو, بەڵام هەر لێی نەدام."

"بۆچی وەکیل باشی, هۆیەکەی چیە؟"

"نازانم جەنابی یاوەر!"

"بلێ پایاسلیی بەرنەوە نێو دێ."

"خەریکن دەیبەن جەنابی یاوەر."

دایەحۆری بە پشووسواری گەیشتە لای حەمەد. دەست و لاقی بریندارو خوێناوی بوون. کراسە چین دارە نوێیەکەی لە پشتێن بەرەژێر ریشاڵ ریشاڵ ببوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد گوتی:"دایە شتێکت بووە؟" و هەستا بەرەو پیری غاری دا.

دایەحۆی هاواری کرد:"هەر لەوێ بە, بە قوربانی چاوە رەشەکانت بم."

حەمەد زەدەیەکی هاتێ, دەستی گرت و بردیە پەنا گابەردێك.

"خۆ هیچت نەبووە؟ لێرە مەبزوو. ببزووی بە کوشتم دەدەی."

دایەحۆری گوتی:

"لێرە نابزووم. ئەتۆ رامەوەستە, هەر باوێ. بڕوانە عەلیەشەل لە پاش هۆو دارەیە. وەسەر یەکی گێڕە. ئەوی وەسەر یەك گێڕە. ئێستا باشترین دەرفەتە. توو گیانی من, توو گیانی من."

پاشان لەسەری رۆیشت:

"لێرەش بوومە مایەی ژانەسەرت... هەر جۆر پێت سەلاحە وابکە. باوێ, رامەوەستە. دەرفەت لە دەست مەدە..."

حەمەد دەستی کردەوە بە تەقە. جەندرمەکانیش وەلامیان دایەوە. دەوروبەر لەبەر ئەو گوللانەی لە بەردەکان دەدران تۆزاوی بوو. تەلەزمە بەرد وەك گوللە بە ویزەویز بەم لاو لادا دەبارین. دەنگی ئەو گوللانەی لە بەردەکان دەدران گوێی کەڕ دەکرد. پاش ماوەیەك یاوەر فاڕووق هەر لە وەکیل باشی عاصمی دەپرسی:

"دە...ی وەکیل باشی دەبێ چ بێ؟ ئێمە سەدو هەشتا کەسین, ئەو تاقە نەفەرێکە... هێرش بکەین؟"

"جەنابی یاوەر جێی وی بلێندە. هەتا ئێمە لەو بەردانە وەسەر دەکەوین, هەموومان دەدروێتەوە. تەنانەت یەکێکیشمان نایەلێ زیندوو بین."

"ئەوە ئێوارەیەو شەو دابێ, رادەکا."

"بەلێ جەنابی یاوەر ئەو رادەکا. لە وەختێکی خەراپ دا لەگەلی بەرەوڕوو بووین. هەر بەخۆڕایی فیشەکان بە فیڕۆ دەدەین. دیارە حەمەد فیشەکی زۆر پێیە."

هەتا درەنگتر دەبوو یاوەر پتر قەلس دەبوو. چۆن خەریك بوو ئەم دەرفەتەی لەکیس بچێ؟ ئەگەر نیو سەعات زووتر هاتبانە ئەو شوێنە... هەر نیو سەعات... ئەمە دووهەمین تێك هەلچوونی یاوەر لەگەل حەمەد بوو. لە تێك هەلچوونی پێشوودا بوو کە خەجیجیان کوشت.

گوللەیەك تەنیا بستێك لە پشت سەری یاوەر لە عەرزی درا. دووبارە گوللەیەکی دیکە... دیسان هەر لەو جێیە...

وەکیل باشی عاصم گوتی:

"زۆر لەمێژە دەمان بینێ."

"با لە جێیەك سەنگەر بگرین."

کتێبخانەی دیجیتالی
www.rabari.org

"له هیچ جێیەك ناتوانین خۆمان بشارینەوە. هەروەخت بیهەوێ دەتوانێ بمان پێکێ. بەو دووسێ گوللەیە دەیەویست ئەوەمان پێ بڵێ."

" له حاڵێك دا ئێمه ژنەکەی ئەومان... کوشتوە..."

وەکیل باشی گوتی:

"ئەم کوڕە ئەخلاقێکی سەیری هەیە. هیچ وەك رێگران ناچێ. وەك جندۆکەیە. بنیادەمێکە وەك پەری, وەك فریشتە, ئەو دەبوو ببێتە شێخ و مشایخ نەك چەتە."

لەم قسانەدا بوون کە گوێیان لێبوو یەکێك گوتی:"وەی دایە کوژرام... بە دوای وی دا یەکی دیکە... یەکی دیکە...

حەمەد تفەنگی له لاقی چوار جەندرمە دابوو.

دایەحۆری دەیگوت:

"نەم گوت, نەم گوت بە هەمزە باوەڕ مەکەن؟"

پاشان جەندرمەیەکی کە بێپەروا لە حەمەدی نیزیك دەکەوتەوە, نیشان دەداو دەیگوت:

"یاڵلا زووبە..."

حەمەدیش دەسبەجێ نیشانەکەی دەپێکا. کابرای بریندار لەحزەیەك هاواری دەکردو دایەحۆری وەك منداڵان چەپڵەی لێدەدا. روخساری ئارەق کردووی حەمەد رەش داگیرسابوو.

هەتاو گەیشتبووە سەر کەلەپۆ, خەریك بوو ئاوا بێ, شتێکی وای رۆژ نەمابوو. هەوا بەرەو تاریکی دەڕۆیشت. تفەنگی حەمەدیش گەرم ببوو, بۆیە جار جار نەبێ تەقەی نەدەکرد. بە بریندار کردنی هەر جەندرمەیەك دەرفەتێکی وەدەست دێناو تفەنگەکەی فێنك دەکردەوە. هەر لەو کاتەش دا چاوی لەو خۆرەتاوە کە خەریکی ئاوابوون بوو, وەرنەدەگێڕا.

له نەکاو جەندرمەکان دەستیان لە تەقە هەڵگرت. حەمەدیش بە سەرسوڕماوی تەقەی راگرت. تاوێك دواتر وەکیل باشی عاصمی دی, کە دەستی راستی بە دەسرۆکەیەکی سپییەوە هەڵێناوەو بە هاوارکردن دێتە پێش:

"کوڕم حەمەد, دێمە لای تۆ, تەسلیم بە! نامەوێ بکوژرێی!"

وەکیل باشی راستەڕێ دەهاتە سەرێ بۆ لای حەمەد.

"وەکیل باشی, مەیە."

"کوڕم حەمەد, شەڕ لەگەڵ حکوومەت ناکرێ, کێو و بەندەن پڕن لە سەرباز. یان دەکوژرێی یان بریندار دەبی. جەنابی یاوەر حوکمی لێخۆشبوونت بۆ وەردەگرێ."

"وەکیل باشی مەیە ـ لە دەنگی دا ترس و داماوی و ناهومێدی شەپۆلیان دەدا ـ چ دەکەی وەکیل باشی؟ مەیە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایەحۆری گوتی:

"لێی دە کارەکەی یەك لا بکە. لێی دە با فێر بێ ئەگەر پێیان گوت مەیە قسە لە گوێ بگرێ!"

وەکیل باشی قیت و قنج و بێکڵاو دەهاتە پێش.

"وەکیل باشی تکات لێدەکەم مەیە. کوڕە لێت دەدەم. وەکیل باشی ناچارم مەکە ئەم کارە بکەم. وەکیل باشی ئەو خەراپەیەم لەگەڵ مەکە. وەکیل باشی دەست و لاقت ماچ دەکەم. ڕوحمم پێ بکە - لەدەنگی دا پاڕانەوەیەکی سامناك هەبوو - وەکیل باشی وەکیل باشی عاصم، ئەتۆ هیچ ئینسانەتی نازانی؟ ئەتۆ هیچ دین و ئیمانت نیە؟"

وەکیل باشی بە بەژنێکی ڕاست و مەحکەمەوە لە حاڵێك دا دەستی ڕاستی بە دەسرۆکەی سپیەوە بڵێند کردبوو دەچووەپێش:

"هەر ئەمڕۆ دەبێ تەسلیم بی. بۆخۆت دەزانی لەم دنیایەدا یەك کەس هەیە کە لەگیانی خۆمم خۆشتر دەوێ. ئەویش ئەتۆی."

"دەزانم وەکیل باشی، بەخوا دەزانم. ڕوحمم پێ بکە، ئەمن کارم هەیە."

ئەمجار دەنگی بەرزتر کرد. دەنگی لە شاخەکان گەڕاو دەنگی دایەوە. ڕاوێژی بە تەواوی گۆڕابوو:"وەکیل باشی لەگەڵ تۆمە، باشت گوێ لێبێ. ئەو قسانەی کردت هەموویان ڕاستن، دەزانم کە ئاخرەکەی دەکوژرێم، بەڵام پێش ئەوەی بمرم هێندێك کارم هەن دەبێ تەواویان بکەم. ئەگینا هەر ئێستا خۆم تەسلیم دەکردی... ئەگەر کارم نەبایە، تەنەخیم نەدەکرد. لێم ببوورە. لەبەر گیانی خۆم نیە. ئەگەر مەسەلە ڕووح بایە، هەر ئێستا بە قوربانی تۆم دەکرد. وەگەڕێ وەکیل باشی."

دوو گوللە بە بن گوێی وەکیل باشی دا تێپەڕین. وەکیل باشی بێئەوەی گوێ بداتێ، چووە پێش. حەمەد دوو بەستە فیشەکی لە بن لاقی وەکیل باشی دان، وەکیل باشی دیسان گوێی پێ نەدا.

"یاوەر، ئەمن کارم هەیە. ئەگینا بۆ وەکیل باشی عاصم چاوم لە ڕووحی خۆم نەبوو. فەرمانی پێ بدە ڕاوەستێ." ئەمجار سێرەی گرت. شوێنەوارێك لە لەرزینەکەی تاوێك لەمەوبەر لە لەشی دا نەمابوو. دەستی بە پەلاپیتکە دا هێنا. وەکیل باشی عاصم هاواری لێ بڵێند بوو. دەستی ڕاستی کە بە دەسرۆکەی سپیەوە هەڵی هێنابوو، بەربووەوەو دەسرۆکەکە خوێناوی بوو.

یاوەر فەرمانی دا:

"بگەڕێوە وەکیل باشی."

وەکیل باشی ڕاوەستا. زەردەخەنەیەکی تاڵی کرد. هەوا خەریك بوو تاریك بێ. وەکیل باشی وردە وردە دەگەڕایەوە.

حەمەد بە دەنگێك کە زیاتر وەك ناڵە دەچوو گوتی:

"بم بەخشە وەکیل باشی. ئەمنت کوشت. بریا کوشتباتم و ئەم بەڵایەت بەسەر نەهێنابام."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یاوەر فەرمانی دا جەندرمەکان بە بەربلاوی و لێکرا تەقـە بکـەن. حەمـەد جـوابی ئاگرەکـەیانی نەدایـەوە. دەستی دایەحۆریی ماچ کردو دوایەش ئەوی لە باوەش گرت. حەمەد گوتی:

"دایە گەردنم ئازاکە."

"گەردنت خۆش و ئازا بێ کوڕم. عەلیەشەلت لەبیر نەچێ بیکوژە, بۆخۆت دەزانی هەموو ئـەم بەڵایانـە ئەو بەسەری هێناوی!"

حەمەد وەك سمۆرەیەك خۆی بە نێو تاریکایی دا کردو لە چاو لێك نانێك دا لە گەڵیەکەی بەرامبـەری کـە بەردەڵانێکی حەستەم و پڕ لە دارو درەخت بوو, تێپەڕی. ئێرە وەك بەری دەستی خۆی شارەزا بوو. ئەگەر لە جیاتی دەستەیەك, فەوجێك جەندرمەش هاتبان, دیسان لەم کێوانەدا نەیان دەتوانی بیگرن.

هێشتا جەندرمەکان تەقەیان دەکردو حەمەد ئەوەندەیان لـێدوور کەوتبووەوە کەبە حاڵ گوێی لە دەنگـی تەقەکەیان دەبوو.

دایەحۆری لەجێی خۆی نەبزووتبوو, لە خۆشییان لە کەوڵی خۆی دا جێی نەدەبوو. هەر دەیگوت:

"بەخەساریان بدەن, فیشەکی دەوڵەت بە خەسار بدەن. بە خەساریان بدەن بێدینینە! لەمێژە تەیرەکـە لەسەر هێلانەی هەڵفڕیوە." پاشان لێی زیاد کرد:

"دوایە دێنە لای من و دەڵێن:"دایەحۆری برینەکانمان بۆ دەرمان کە" ئاوا؟ لامەزەبینـە ئەگـەر کوڕەکـەم لێرە نەدەبوو, ئەگەر وەك سەگ لێی نەدەترسان, ئەمنتان کوشتبوو, ئەو وەخت فکری ئەوەتان نەدەکرد کە کێ دەرمانتان بکا ها... هاها... حەمەد بریندارتان بکاو دوایەش ئـەمن بـێم دەرمانتـان بکـەم؟ بـەڵێ؟ زۆر باشە!! زۆر زۆر باشە کوڕینە!!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرە مارە گەورەو سەوزەکان بە زمانێکەوە کە وەك بڵێسەی ئاگر لە زار هاتوەتەدەر, بە هەراو هەنگامەیەکی زۆرەوە لە چیا ڕا دێنەخوار. هەورێکی رەشیش لە کێو هەڵدەستێ و دەنیشێتە سەر دەشتایی.

لەنێو ئەو هەورە سەری مارەکان بە چاوی زەلام و سووری وەك مەرجانەوە دێنە دەرێ, سەدان سەری چاو مەرجانی بە زمانی وەك چنگوڕك و درەوشاوەو ئاگرینەوە. مارەکان کلکە درێژەکەیان لەزەوی دەدەن و بەزەبری کلکیان تۆزوخۆڵ بە حەوادا بڵاو دەکەنەوە.

شمشێرێك دێتە خوارو یەکێك لە سەرەکان دەبڕێ. لە جێی سەرە بڕاوەکە دووسەری گەورەتر بە زمانی ئاگرین ترەوە سەوز دەبنەوە. سەرەکان دەبڕرێن, گەورەتر دەبن, دەبڕرێن و خلۆر دەبنەوەو زۆرتر و گەورەتر دەبن. هەژدیهایەکی هەزار سەر... سەرە هەژدیهایەکان بەرە بەرە گەورەتر و زۆرتر دەبن, شمشێرەکان دادەبارنە سەر سەرە هەژدیهایەکان.

هەژدیهایەکە دەچێتە نێو هەورێك و بەرز دەبێتەوە بۆ ئاسمان. ئەمجار کۆمایەك لەهەورەکان رەش, سپی, خۆڵەمێشی, نارنجی و زێڕکفت لەسەر جادەکان, لەسەر زەوی و لەسەر ئەو دەشتە تۆزاوییانە کە رێکی جادەکان درێژەیان هەیە, دەنیشنەوە. هەزاران دەست و شمشێر هێرش دەکەنە سەر ئەو سەرانە کە لەنێو هەورەکان دان, سەرەکان دەکەونە سەر زەوی, بەڵام دیسان ژمارەیان زۆرتر دەبێ.

پشت کێوی قاف, گابەردی زل زل, هەڵۆی زەلامی بە قەد فڕۆکە, و هەژدیهایەکی زۆری کە هەریەکەی هێندەی شەمەننەفەرێك درێژن, هەن لەگەڵ هەتاوەکانی و مانگەکانی و تاریکاییەکانی...

باسکی حەمەد سڕ ببوو. لوولەی تفەنگەکەی تازە فێنك دەبووەوە. مانگەشەو بوو و تیشکی مانگ لەسەر تفەنگ و فیشەکدانەکانی رەنگی دەدایەوە. حەمەد ئەژنۆی کە لەتاتەبەردێکی دابوو, ژانی دەکرد. دەستەکانی خوێنیان لێدەڕژا, لە پێش دا پێی وابوو تفەنگی وێ کەوتوە. دوایە تێگەیشت بە هەڵە چووە, چونکە تەنیا دەستەکانی بریندار بوون و خوێنەکەی وانیش زوو راوەستا.

لە دووری هێشتا دەنگی تەقە دەهات. جەندرمەکان بێ پسانەوە تەقەیان دەکردو وا دەهاتە بەرچاو کە یەکێك جوابی تەقەکەیان دەداتەوە, داخوا کێ بوو؟ حەمەد فکری کردەوە:"ناکا عەلییەشەل بێ؟" شەلی زرینگ و حەرامزادە چووبووە نێو جەرگ و هەناوی دوژمن.

حەمەد دڵی ئاسوودە بوو, دەستی لە غاردان هەڵگرت. لەگابەردە حەستەمەکان تێپەڕی و بە رێچکە بزنێك دا رۆیشت:"ئێستا عەلییەشەل لە پاش بەردێك درێژ بووەو تەقە لە جەندرمەکان دەکا."

یاوەر فارووق لە وەکیل باشی عاصمی پرسی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"وەکیل باشی, دنیاش تاریك بووە, ئەم کوڕە دیسان تەقە دەکاو لێنادا بڕوا؟"

وەکیل باشی گوتی:

"تێی ناگەم. ڕەنگە پێی وابێ پشتیشمان لێگرتوە."

"ئەگەر ئەمشەو لەگەمارۆ دا وەمێنێ, مردنی مسۆگەرە."

"جەنابی یاوەر, کەس نازانێ چۆن بیر دەکاتەوەو خەریکی چیەو بەنیازی چ کارێکە؟"

"پێت وایە لە کەللەی داوە؟"

چەند گوللەی بەدوای یەك دا لە ژوور سەریانەوە تێپەڕین.

وەکیل باشی عاصم دەیگوت:

"ئەمن لە سەرانسەری ژیانم دا لەگەڵ بەڵای وا, لەگەڵ بنیادەمی وا سەیرو سەمەرەو بە حەوسەلە بەرەورِوو نەبووم. دەڵێن فلانەکەس هێلکەی لە قەلێ دەدزێ... ئەمە لەو جۆرە کەسانەیە... وەك مار بێدەنگ دەخزێ, وەك تەیر دەفڕێ... حەتمەن فکرێکی لە مێشك دا هەیە."

"ئەگەر بێویستایە نیوەمانی دەکوشت. پێت وایە مەسەلە چیە؟"

"دەنگی, ترسانی پێوە دیار بوو. وەك دەنگی کەسێك دەچوو کە خۆی بۆ مردن حازر کردبێ."

"ئەمنیش هەر بۆیە گوتم بگەڕێوە. تۆی دەکوشت وەکیل باشی."

وەکیل باشی عاصم بە دەم هەناسەیەکەوە گوتی:

"ئەرێ. دەیکوشتم."

لەدڵی خۆی دا گوتی:"ئەم کوڕە زۆر گۆڕاوە, شتێکی بەسەر دێ."

عەلیەشەل بۆ ئەوەی حەمەد بتوانێ رابکاو خۆی بشارێتەوە, بە زگەخشکە خۆی گەیاندبووە جێ سەنگەرەکەی حەمەدو لەوێڕا تەقەی لە جەندرمەکان دەکرد و پێشی پێگرتبوون. زەردەخەنەیەکی سەیری لەسەر لێوان بوو. بەنیاز بوو هەتا تاوهەڵات تەقە لە جەندرمەکان بکاو پێش ئەوەی دنیا ڕووناك بێ تێکەڵ بە جەندرمەکان بێتەوە. ئەودەم لەگەڵ جەندرمەکان لەنێو گابەردەکان دا بەدوای حەمەد دا دەگەڕێن کە هەتا بەیانی تەقەی کردبوو.

یاوەر بە هەژانێکەوە گوتی:

"وەکیل باشی عاصم, نەکا بریندار بووبێ کە ناتوانێ رابکا؟"

"وێ دەچێ جەنابی یاوەر."

"وەکیل باشی عاصم!"

"ئەمرکە."

"لەوانەیە یەکێك لە دۆستەکانی لەوێ دانابێ کە ئێمە بخافڵێنێ بۆ ئەوەی بتوانێ رابکا؟"

وەکیل باشی عاصم گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"حەمەد کاری وا ناکا. دەزانێ لەم وەزعەدا دۆستەکەی یان دەگیرێ, یان لەنێو دەچێ. حەمەد هیچ وەخت دڵی بەرایی نادا کاری وا بکا."

"کەوابێ, بریندار بووە."

"ڕێی تێدەچێ."

مارەکان بە دەشتێکی گەرم دا شۆڕ دەبوونەوە. هەر هەژدیهایەك سەدان سەری هەبوو.

حەمەد پێکەنی و لە دڵی خۆی دا گوتی:

"ئەی شەلی زرینگ و وریا. هەتا بەری بەیانی جەندرمەکان وەبەر دەسرێژ دەدا. پێش ئەوەی ڕۆژ بێتەوە دەست لە تەقە هەڵدەگرێ. ئەودەم جەندرمەکان بەیانی بەدوای من دا دەگەڕێن. لەوانەشە ڕۆژێك دوو ڕۆژ لەنێو بەردەکان دا بۆ تەرمی من بگەڕێن. وەختێك سۆراغی تەرمی منیان نەکرد ترسیان سوار دەبێ. جەندرمەکان لە دڵی خۆیان دا دەڵێن کابرا نەزەرکردەیە, جادووگەرە! و "شەلە"ش پێکەنینی پێ دێن. ئەگەر "شەلە"ی بگرن؟... لاقە شەلەکەی دەشکێنن و وردوخاشی دەکەن..." حەمەد دەنگی تفەنگەکانی عەلیەشەلی لەگەڵ دەنگی تەقەی جەندرمەکان لێك دەکردەوە. پاڵی بە دارچنارێکی ئەستوورەوە داو ماوەیەك لەسەر عەرزی دانیشت و هەوڵی دا خاوەنی ئەو گوللانە کە داویژران لێك جیا بکاتەوە. فکرەکانی تێکەڵ پێکەڵ و شێواو بوون. هەمزەکەچەڵ, چوکووراوا, ئەسپێك کە رای دەکرد, سووتمان, ئیدریس بەگ, داستانی ئیدریس بەگ وەسمانەزلە بۆی باس کردبوو. دایەحۆری چەند روخسارێکی جوان و میهرەبان و دلگری هەبوو. عەلیەشەل چ جۆرە پیاوێك بوو؟ پیاو نەیدەناسی. گوڵاوی ئاکچاسازو سەیران. دەڵێن تا ئێستا ژنی وەك سەیران جوان دروست نەکراوە. جووتیارە ترساو و سام گرتووەکان. ئەو جووتیارانە کە پیرەکانیان زۆر ئازان, وەك وەسمانەزلەو دایەحۆری... پیرەکانیان زۆر ئازاترن... تەنانەت ژنەکانیشیان هەزار جار لە پیاوان ئازاترو بێباکترن و بەرامبەر بە بێدادی رادەوەستن. دۆردووەشێت و کوژرانەکەی, هەژدیهای هەزارسەر..کە ئەگەر هەر هەزار سەرەکەی ببڕی، دەسبەجێ لە جێیەکەیان لێڕەوارێکی سەران شین دەبێ و ئەگەر ئەوانیش ببڕی، لێڕەوارێکی گەورەتر دروست دەبێ... لە نەکاو سەدان کەس پیر و لاوو منداڵ وەك داڵاش دادەبارنە سەر دۆردووەشێت و لە پاشان هەڵدەستنەوەو شوێنەوارێك لە دۆردووەشێت نامێنێ... بێجگە لە لاقێکی خوێناوی لەنێو چەکمەیەك دا کە لەنێو تۆزوخۆڵ دا کەوتوە. لە چوکووراوا، لە چیاکان و لە دنیادا ژمارەی ئەوان زۆر لە هیی ئاغاکان زیاترە. ئەدی بۆچی وەك داڵاش داناوەرنە سەر ئاغاکان؟ حەمەد لە خۆی دەپرسی:" ئەوە هاتن و داوەرینە سەر ئاغاکان؟ ئاکامەکەی چی؟...

هەژدیهای هەزارسەر، هەورێکی ئەستوورو ڕاخراو... شمشێرێك سەری هەژدیهایەکان دەپەڕێنێ، لە پەستاو بێپسانەوە دەیان پەڕێنێ. شمشێرەکە کوڵ دەبێ، ماندوو دەبێ، لەگەڵ برینی هەر سەرێکی ئەو هەژدیهایە چەند سەری دیکە جێی دەگرنەوە... فکری شێواوو تێکەڵ پێکەڵ... قەسری سوڵتانی توورووس لە قەڵای ئاناوارزا... ڕۆژگارێك حکوومەتی بەسەر چوکووراواوە دەکرد...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبەردەمی، لە رووبەڕووی رەشاییەیەك هاتە بەرچاوی حەمەد. لە نەكاو لە ترسان هەستایە سەرپێ. رێوییەك بە ملومۆ راستەڕێ بۆ لای حەمەد دەهات. بە هەستانی حەمەد كلكە درێژەكەی بلێند كرد، گەڕایەوەو رایكرد. حەمەد دڵەكوتەیەكی توندی بوو.

پاش ماوەیەك حەسانەوە لە جێی خۆی هەستا. هەموو لەشی ژانی دەكرد. پێش حەسانەوەكە نەیدەتوانی هەنگاوێكیش هەڵێنێتەوەو هەر لەوێ دانیشتبوو. كارەكانی هەمزەكەچەڵ، مردنی مام عەلی دورمووش، وەزعی دایەحۆری، وەزعی ئاسیاب چەشمە، دڕووەلان، مەزراكان، زوڵم و زۆر، جووتیارانی برسی، هەژدیهای هەزارسەر...

بە گەڵییەكەدا رۆیشتەخوار. بە داهاتنی شەو و تاریك بوونی هەوا دۆڵەكەش قووڵتری دەنواند و تاریكتر دەبوو. لە ژوور سەریەوە لە لای راست لێڕەوار دەخرۆشاو لەبەر تیشكی مانگەشەو وەك بارانێكی رەش لە ئاسمانەوە دەباریە سەر زەوی. سەرانسەری دۆڵەكە دەیهەڕاندو دەیگوڕاند، وێك دەهات و لێك دەبووەوە. دەكرایەوەو دادەخرا. دارەكان، ئاوەكان، گابەردەكان وێك دەكەوتنەوەو لێك دوور دەكەوتنەوە. لێڕەوار بە نەڕو هۆڕ بۆ لای دەهات... سەری لە گێژەوە دەهات. لێڕەوار، ئاوەكان، باڵندەكان، گوڵەكان، چڵە دڕكەكان، قەڵای ئاناوارزا كە لە گەرمان گڕی گرتووە لەگەڵ ئەو گابەردە بنەوشانە، عەلیكۆ، رووناكاییەكان، سووتمان، ئەو ئەسپانەی بەردەوام بە دەوری خۆیان دا دەسووڕێن... ئەسپەكان" ئەسپەكان بە دەنگ و هەرا بە دۆڵەكەدا شۆڕ دەبوونەوەو دەهاتنەخوار. دنیایەكی شێواو و تێكەڵ پێكەڵ بە دەوری سەری حەمەد دا دەسووڕا، هازە هازی لە گوێیان دەهات، گوێی پڕ بوون لە دەنگی گوللە... حەمەد لەنێو چەند لافاوی گەورەدا دەتلایەوە... لاقێكی گیرابوو، رایدەكێشا بۆ نێو قووڵایی گەڵییەكە. بۆنی گیرو توندی گوڵێكی بە بەر لووتی هەڵڵا هات. پاشان بۆنێكی توندو تاڵ لە هەوا گەڕا، هەوا بۆنی باڕووتی لێدەهات. ئەمجار بۆنی باڕووت لەگەڵ بۆنی ئارەقی لەشی تێكەڵ بوو.

مانگ ئاوا بوو و تاریكایی زیاتر خرۆشاو حەمەدی لە خۆیەوە پێچا. دڕندەو باڵندە، چەقەڵەكان، ورچەكان، ئاسكە چاو بەكلەكان، كاریلەكان، بزنە كێوییەكان، شوورە شاخ درێژەكان، پڵنگەكان، هەژدیها، ئەسپەكان، هەموو بوونەوەرە كێوی و كەوییەكان بە هەڵڵاو هەنگامە شۆڕ بوونەوە قووڵایی تاریكی گەڵییەكە. حەمەد سەری دەگێژەوە دەهات و چاوەكانی دەخێلەوە دەهاتن. ئەستێرەكان و لێڕەوار كەوتبوونە جموجۆڵ و دەڕژانە قووڵایی گەڵییەكەو نێو تاریكایی.

بەردەكان لەبن پێی حەمەد دا دەخزین و وەك لافاو دەڕۆیشتنە خوارو بۆخۆشی لەسەر بەردە راخزیوەكان بەرەو خوار دەخزی.

هەوڵی دەدا هەمزە كەچەڵی وەبیر بێتەوە. قەڵافەتەكەی دەهاتەوە بەر چاوان و لادەچوو. هەر ئەوەندەی لەبیر بوو كە سەری پڕ بوو لە لەپكەو دەستی هێند درێژ بوون دەگەیشتنە سەر ئەژنۆی. شتێكی دیكەشی لەبارەی ئەوەوە لەبیر مابوو: لە قوژبنێك لەبەر هەتاو دادەنیشت و قسەی لەگەڵ كەس نەدەكرد. لەبەر

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاو زۆر بە کەللەشەقی گڕی دەگرت و ئارەقی دەڕشت... زستان و هاوین کاری ئەوە بوو. پێستی بە قەد چەرمە کەڵێك ئەستوور بوو. دێهاتییەکان هەمیشە دەیان گوت:"گوللە کار لە پێستی ناکا." بەڵام وەبیری نەدەهات کەنگێ و لەسەر چی عەبدیخان دەری کرد.

رووبەری ئاوی گۆمێکی گەورە ئاگری گرتبوو, کۆمەڵێك هەژدیهاو هەور بەسەر ئاوەکەدا شۆڕ دەبوونەوەو دەهاتنەخوار... کۆمەڵێك هەوری سپی... هەوری سپی لەنێو تاریکاییدا, گڕیان گرتبوو...

لە نەکاو هەموو نەڕەو گوڕەو هات و هاوارەکە بێدەنگ بوو, و حەمەد لە نەکاو خۆی لەنێو بێدەنگییەکی باوەڕپێنەکراو دا دیتەوە. بێدەنگی لە دنیا گەڕا. حەمەد تووشی حاڵێکی سەیر بوو. هەرچی لە دەوروبەری بوو, تاریکایی, شەو, رووناکایی, لێڕەوار, زەوی کە پێی لەسەر دانابوون, بیرو ئەندێشەکانی, هەموویان سڕانەوە. دەت گوت بۆخۆشی نەماوە. حەمەد چەند هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشان. بێدەنگییەکەی بێبڕانەوە بوو. تەماشای دەوروبەری خۆی کرد, هەموو جێیەك تاریکایی تەواو بوو. دوو هەنگاوی هەڵێنانەوە, بەسپایی دەنگی چرقەچرقێکی هاتە بەر گوێ, پاشان گوێی لە دەنگێکی وەك کۆخە بوو. دەرگایەك کرایەوە, باوەشێك رووناکایی دەرپەڕییە دەرێ. چاوەکانی بە تیشك ئەنگووتن. گوێی لە دەنگێك بوو. یەکێك قۆڵی گرت و بردیە ژوورێ. ریشێکی سپی و درێژی وەك ئاوی روونی بەبەرچاوان دا تێپەڕی.

خاوەنی ریشە سپییەکی گوتی:"کوڕم چت بەسەر هاتوە؟" دڵخۆشیی دەدایەوە. دەنگێکی زۆر گەرمی هەبوو. جۆرێکی قسە دەکرد دەت گوت لای لایی بۆ دەکا. حەمەد نەیدەزانی دەڵێ چی, بەڵکوو خۆی دابووە دەستی شیرینیی ئەو دەنگەو لە هۆش خۆی دەچوو.

دەنگی شیرنی ژنەکە گوتی:"لە خوێن دا شەلاڵ بووی کوڕم, هەموو گیانت خوێنە."

ددانەکانی حەمەد بەسەر یەك دا چەسپابوون, هەرچەندی دەیکرد بۆی هەڵنەدەپچڕان. هەموو وەختێك لە کاتی خەم وخەفەتی زۆر دا تووشی ئەم حاڵە دەهات.

ئێستا حەمەد دەنگی وتووێژێکی ـ کە لە رێیەکی زۆر دوورەوە دەهات ـ گوێ لێبوو:

"کوڕەکەی راکێشن."

"گوللەیە لێی دراوە؟"

"بریندار نیە."

"چیی بووە؟"

"کێ دەزانی؟"

"لە کوێی دانێین؟"

"لەوانەیە جەندرمەکان ئێرە بگەڕێن؟"

"هێشتا منداڵە."

"هیچ گەورە نەبووە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەو هەموو خوێنە هی چیە؟"

"هی برینی گوللە نیە, لەدڕك و داڵ دراوە, بەردان رووشاندوویانە"

"ئێستا باشی لێبڕوانە."

"هیچ جێیەکی گوللەی وێ نەکەوتوە."

"بەم حاڵ و وەزعەوە ئێرەی چۆن دۆزیوەتەوە؟"

"ماڵی ئێمەی چۆن دیوەتەوە؟"

"ئەویش بەو حاڵەوە..."

ئیدی دەنگەکان لێك نەدەکرانەوە. حەمەد چەندین جار تەنیشتاو تەنیشتی کرد. ناڵەیەکی کرد. ورتە ورتێك بوو, وەك قسەکردن, بەڵام ددانەکانی هێشتا پێك دا نووسابوون. نەختێك دواتر ددانەکانی کرانەوە. وڕێنەی دەکرد:"هەژدیها... هەمزەڕەش... کەچەڵ... چ دەبێ؟ چ دەبێ؟ قەمەر, سەیرا..." بێدەنگ بوو و خەوی لێکەوت. رەحەت خەوتبوو و رەحەت و ئارام هەناسەی دەهات.

هەتا لای نیوەڕۆیە نووست, پاشان لە نەکاو لە خەو راپەڕی و ئەو تفەنگەی لە پەنای بوو پڕی دایە. بەڵام سەری دەگێژەوە چوو و بە لادا هات. لەو کاتەدا سڵەمان گرتی. حەمەد چاوی هەڵێناو بە دیتنی سڵەمان زەردەی هاتێ, شل بوو و بە سەرسوڕماوی تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. ژنە پیرەکەی سڵەمان هات و بە راوێژێك کە هەروا بزانە هیچ نەبووە گوتی:

"بەخێراتی کوڕم."

حەمەد بە بیستنی دەنگی شیرن و نەرمی وی کە وەك لای لایی دەچوو, هەموو شتێکی وەبیر هاتەوە.

سڵەمان گوتی:

"ئێ... بەخێراتی کوڕە گەورەکەم! ئەتۆ هیچ ئێمەت لەبیر بوو؟ توانیەوەو بەقەد چۆلەکەیەکمان لێ مایەوە. سوپاس بۆ خوا کە تۆمان دیتەوە."

پاشان ئاوڕی دایەوە لای ژنەکەی و گوتی:"بۆ راوەستاوی کچێ, کوڕەکە برسیەتی. بەستەزمانە خەریکە لە برسان دەمرێ..."

ژنەکە گوتی:

"دۆینەم وەسەر ناوە, حازرە."

سڵەمان لە حاڵێك دا حەمەدی توند بەخۆوە دەگوشی, دەیگوت:

"کوڕە گەورە, کوڕە گەورەکەی خۆم, ئەو ماوەیە لە کوێ بووی؟ لەکوێ بووی؟ لەکوێ بووی؟"

ژنەکە دەسبەجێ سفرەکەی راخست و سڵەمان لە حاڵێك دا حەمەدی لە باوەشی خۆی ئازاد دەکرد گوتی:"دانیشە کوڕە گەورەکەم." حەمەد بە پەلە لەسەر سفرەی دانیشت. دۆینەکە لە دەفرێکی قووڵی مس

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دا رۆنی قاڵ کراوو بیبەری بەسەردا کرابوو. نەعنایەکی زۆرو سیریشی تێدا بوو. چێشتەکە هەڵمی لێهەڵدەستاو هەڵمێکی شینی باریك بەرەو میچی هۆدەکە بەرز دەبووەوە. ژوورەکە پڕ ببوو لە بۆنی دۆینەیەکی بەتام.

ژنەکە کەوچکی دایە دەستی حەمەدو گوتی:"زۆری بخۆ" ـ داخوا حەمەد بەو دۆینەیە رابردووی وەبیر دەهاتەوە؟ـ چەندین ساڵ لەمەوبەریش قاپە دۆینەیەکی گەرم و هەڵماوییان لە پێش حەمەد دانابوو. حەمەد بە میهرەبانی و چاوی بە پێکەنینەوە تەماشای وی کرد. کەوتەوە بیری رۆژگاری زۆر کۆن و گوتی:"خێرا بخۆین."

سڵەمانەزلە بە قاقاوە گوتی:"حەمەدۆکی خۆم دیسان بە قسەی من بکە. چێشتەکە گەرمە, وا بە پەلە مەخۆ, زارت دەسووتێ ها!"

حەمەد بە کەیفەوە گوتی:"چما دەکرێ زاری منیش بسووتێ؟"

حەمەدو سڵەمانەزلەو خێزانی بە پێکەنینەوە تەماشای یەکتریان کرد.

ئەم جارە سڵەمانەزلە بە راوێژێکی جیددی گوتی:

"بڕوانە حەمەدۆك هیچ ناڕەحەت مەبە. ئەمڕۆ بەیانی بەتەواوی پرسیومە. عەلیەشەل ئەو جەندرمانەی بەدوای تۆوەن بردووینە گەڵی "چیمکلی". کەوابێ چێشتەکەت لەسەرەخۆ بخۆ."

حەمەد دیسان پێکەنی و گوتی:

"باشە بە کاوەخۆ دەخۆم."

سڵەمانەزلە بەدیتنی روخساری شادو بە پێکەنینی حەمەد, لەسەر قسە خۆشەکانی رۆیشت:

"ها... میوان لە کوێوە دێی؟ بۆ کوێ دەچی؟"

چاوەکانی حەمەد بریسکەیان دا. تیشکێکی زەرد لەچاوانی دا بڵێسەی دا, بڵاو بووەوەو لە فکرەکانی دا درەوشایەوە. بریسکەی پۆڵا هاتە چاوەکانیەوە. ملی بەلاوە ناو گوتی:

"مامە, لە ئاسیاب چەشمەوە دێم. دەمەوێ بچمە ئەو دێیە."

"دەزانم ئاسیاب چەشمە لەکوێیە. بەڵام دەتەوێ بچیە کام دێ؟"

خەمێکی بێئەنداز دڵی حەمەدی داگرت, بەڵام دەری نەبڕی بۆ ئەوەی سڵەمان ناڕەحەت نەبێ گوتی:

"دەمەوێ بچمە ئەو دێیە, دەبێ یەکێك پەیدا بکەم."

"کوڕە دەتوانی پەیدای بکەی؟"

حەمەد بە باوەڕێکی پتەوەوە گوتی:"پەیدای دەکەم."

سڵەمان بیری کردەوە ـ داخوا ئاگای لە وەزعی ئاسیاب چەشمە هەیە ـ و پرسی:

"لە ئاسیاب چەشمە کەست دی؟"

"کەسم نەدی مامە ـ چاوەکانی پڕ بوون لە فرمێسك ـ هیچم نەدی مام سڵەمان!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سڵەمان تێگەیشت کە حەمەد لە هەموو شتێك ئاگادارە. لەسەری نەڕۆیشت و باسەکەی گۆڕی:

"ئیشەڵڵا دەچیە ئەو دێیەو ئەو پیاوەش دەبینیەوە."

"دەیبینمەوە."

سڵەمانەزلە لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"ئەو دێیە پەیدا نابێ. ئەمن حەفتا ساڵە لەو دێیەو لەو پیاوە دەگەڕێم. کوڕم لەم جیهانەدا دێیەکی وا نیە. بگەڕێ بزانم, جارێکیش ئەتۆ بگەڕێ. لەوەتا دنیا دروست بووە هەموو لەو دێیە دەگەڕێن, لەو پیاوە دەگەڕێن."

حەمەد دۆینەکەی کە هەڵمی لێهەڵدەستا, خواردو خەلاسی کرد.

"ئۆۆۆی... زگم بوو بە دەهۆڵ."

ماوەیەك بێدەنگ بوون. خێزانی سڵەمان هات سفرەکەی خڕ کردەوەو رۆیشت. بێدەنگیەکە هەروا درێژەی هەبوو. کوڕو بووکەکانی سڵەمانەزلە هاتن. بە ترسەوە تەماشای حەمەدیان دەکرد. خەبەریان لە تێك هەڵچوونی دوێنێ هەبوو. حەمەد سەری داخستبوو و سڵەمانەزلە چاوی لێدەکرد.

پاش ماوەیەك حەمەد سەری هەڵبڕی. چاوەکانی دەدرەوشانەوەو پڕ لە پرسیار بوون. دەستی بە قسە کرد, یەك بین قسەی دەکرد, هەستی خۆی, ئەندێشەو بیروباوەڕەکانی, ئەو رووداوانەی بەسەری هاتبوون, هەموویانی راست و بێپەردە باس کردن.

لەبارەی وەسمانەزلە, خەڵکی وایوای, سەیران, خەڵکی ئاك مەزار, ئیدریس بەگ, عەلیسەفابەگ, عارف صائم بەگ, دایەحۆری و هەمزە کەچەڵەوە قسەی کرد, لە سیرێ تا پیوازێ هەموو شتێکی باس کردو پۆرگی دڵی خۆی دڕی.

"عەبدیم کوشت. پیاوێکی زاڵم بوو. ئینسانەتیی نەدەزانی. دایکم لە دەست چوو. خەجیجیش کوژرا, بۆخۆشم چوومە چیاو بەندەنان وەدوای مردن کەوتم! ئاخرەکەی بوو بە چی؟ هەمزە کەچەڵ پەیدا بوو. هەر بە فکریشم دا نەدەهات کە هەمزەکەچەڵ بێ و دەست بەسەر دێیەکەدا بگرێ... بێ زەویەکان وەرگرێتەوەو دێهاتیەکان تووشی رۆژڕەشی بکا. هەرگیز بە فکرم دا نەدەهات... ئێستا لە دڵی خۆم دا دەڵێم ئەوە هاتم هەمزە کەچەڵیشم کوشت هەمزە کەچەڵێکی دیکە جێی دەگرێتەوە کە هەزار جار لەو خەراپتر دەبێ. ئەتۆ دەڵێی چیی مام سڵەمان. ئەتۆ رێیەکم پێ نیشان بدە."

سڵەمانەزلە گوتی:

"دابی ئەم دنیایە هەمیشە وایە. ئاو هەمیشە دەڕواو چاڵەکان پڕ دەکاتەوە. ئینسانەکان دێنە سەر دنیاو دەمرن, هەتاو هەڵدێ و ئاوا دەبێ, دار دەڕوێن و گەورە دەبن و گەندەڵ دەبن. ئاوەکان دەڕۆنە خوار, هەور دەگرین. ئاغایەك بکوژی ئاغایەکی دیکە جێی دەگرێتەوە, دووبارە بیکوژە, دیسان یەکی دیکە دێتە جێگای."

حەمەدیش وەك وڕێنە بکا گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەگەر دیسان بیکوژین، دیسان بیکوژین، یەکی دیکە دێ، دیسان یەکیدیکە، دیسان یەکی دیکە. عەبدی دەمرێ، هەمزە دێ، هەمزە دێ، هەمزە دێ..."

سڵەمانەزلە هاواری کرد:

"هەمزە دێ، هەمزەی لامەزەب."

لە جێی خۆی بڵیند بوو، دووبارە دانیشتەوەو ریشە سپیەیە درێژەکەی شەپۆلی دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلىيەشەل بە دواى شوێنەكەوە بوو. پانتۆڵێكى خوريى دەستچنى خەت خەتى قاوەيى لە پێ دابوو كە بە تويكڵەگوێز رەنگ كرابوو و پشتێنێكى رەشى لە پشتێ بەستبوو. دەمانچەيەكى رووتى لەبەر پشتێنێ نابوو و لە حاڵێك دا لاقە شەلەكەى بە دواى خۆىدا رادەكێشا, بەرەوپێش دەرۆيشت. بەم جۆرە بە دواى شوێنەكەدا بەرەو گوندى كەسمە دەچوو. هەمووان و يەك لەوان عەلىيەشەل دەيان زانى كە حەمەد بەرەو ئەو لايە چووە. جگە لەوە, ئەو, تەنانەت دەىزانى كە حەمەد لە ماڵێ سڵەمانەزلەشە. عەلىيەشەل شوێن گێڕێكى زۆر بەناوبانگيشى لەگەڵ بوو. ئەو شوێن گێڕە "مووسا سەرسەر" خەڵكى "البستان" بوو. پياوێك بوو تا رادەيەك وەنێو كەوتوو, كەڵەگەت و باريكەڵە, رەقەڵەو رەشتاڵە. رۆژێكيان بەيانى عەلىيەشەل ديتى كە ئەو پياوە لەگەڵ ياوەر فارووق پەيدا بوو. گۆيا ياوەر لە كۆنەوە مووسا سەرسەرى ناسيوە. لەگەڵ بەسەرهاتەكانى ئەم دوايىيەى حەمەدۆك بە دواى دا ناردبوو بۆ "البستان". مووسا سەرسەر لە سەرانسەرى چوكووراوا, ماراش و ئەنتەپ دا بە شوێن گێڕى بەناوبانگ بوو. عەلىيەشەليش خەڵكى خاردەشت و بەشێك لە دانيشتووانى چياكانى تووڕووس دەيان ناسى.

مووسا سەرسەر پياوێكى كەم دوێ بوو, و عەلىيەشەل كە تێگەيشتبوو ئەو كابرايە شوێن هەڵگرێكى زۆر زۆر شارەزايە, بەرە بەرە ترسى رێ نيشت.

بۆ شوێن گێڕان لەو بەردەڵانەوە دەستيان پێ كرد كە رۆژى پێشتر حەمەد خۆى تێدا حەشار دابوو. رۆژێكى خۆش و تاووساو بوو. لەبەر تينى گەرماى بەهار بۆنى گوڵان بڵاو ببووەوە, بايەكى نەرمى وەك شووباى بەيانى دەهات و باڵى ئەو مێشانەى دەلەراندەوە كە لە گوڵێكەوە دەفڕينە سەر گوڵێكى ديكە.

لەنێو چيمەنە سەرسەوزو كورتەكانى نێوان شاخەكان دا سوێسنەى كێويى زۆر زەردو لاسك كورت, گوڵە وەنەوشە, گوڵە گياسالمەو گوڵاڵەى زۆر سوورو درەوشاوەو گوڵە گوێنيى زۆر بەرز پشكووتبوون. گوڵەكان لە مێشەنگوينەدا ون ببوون. بۆنى جاترە لە هەوادا بڵاو دەبووەوە. هەر جێگايەك, دەشت, كێوپارە, كێڵگەكان, دەوروبەرى كانىيەكان, بەستێنەكان و لێڕەوارەكان هەركامە گوڵێكى تايبەتيى خۆيان بە بۆن و بەرامەى تايبەتىيەوە هەيە. بە تايبەتى رووەكەكان و بۆنى ئەو گوڵانە كە لە نێو بەردەڵانەكان دەپشكوون لە هى شوێنەكانى ديكە جيان. بەهار لە شاخ و بەردەڵان دا لاى لايى دەكا. ئەو بۆنەى لە بەردەڵانەكان دەگەرێ و رەنگى ئەو گوڵانەى لەوێ دەپشكوون, ئەوەندە تەڕو تازەن هەناسە لە سينگى بنيادەم دا رادەگرن، بەتايبەتى ئەگەر بەهار بێ، ئەويش رۆژێكى تاووساوى بەهارى، بەتايبەتى ئەگەر بايەكى وەك شووباى بەيانيى بێ و بەتايبەتى ئەگەر بۆنێكى خۆشيش لە هەوادا بڵاو بووبێتەوەو مژێكى تەنك سەر بەردەڵانەكە داپۆشێ... ئەويش لەو وەختەدا كە بەهار لاى لايى بە گوێى بەردەڵان دا دەخوێنێ...

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گابەردەکان لە نێو گیای پڕو بەپشت و گوڵەکان دا، لەنێو گوڵ و ڕەنگەکان دا جوانی و دیمەنێکی دیکەیان هەبوو. جاروباریش بۆنی خەلەنگ دەهات و دەبڕایەوە. لەبن چڵە گوڵەکان دا باڵندەی چووکەڵە چووکەڵە بەڕەنگی نایاب و سەیرو سەمەرەوە هێلانەیان هەبوو. لە گوڵێکەوە بۆ گوڵێک و لە لاسکە گوێنێیەکەوە بۆ لاسکە گوێنێیەکی دیکە جاڵجالووکە وردەکان بە ڕەنگی شین و سوورو سەوزی بریقەدارەوە هەزاران داوی بەقەد لەپی دەستیان تەنیبوو لە بن تیشکی هەتاوی بەهاری دا لە قوژبنێکی دا خۆیان کوشم هەڵێنابوو. وردە کارگ گۆشەیەک لە خاکی وەک بڕوێشی زەوییان قەڵاشتبوو و سەریان دەرهێنابوو.

عەلیەشەل زۆر دەترساو بە توندی لە فکردا بوو. ئەو مووسا سەرسەرە سەگبابە شوێن گێرێکی بێرەزا بوو. بەبێ هیچ هەڵەو لارێ بوونێک شوێنی حەمەدی هەڵگرتبوو و بەدوای دا دەرۆیشت. ئەگەر هەروا ڕۆیشتبایە، شوێنەکە یەک سەر دەچووە بەردەرکیماڵی سڵەمانەزلە.

یەک دووجار هەوڵی دا بە هەڵەی بەرێ و ڕووی پێ لە جێگایەکی دیکە بکا. بەڵام هەموو جارێ مووسا سەرسەرِ بە جۆرێك بە چاوی سووك تەماشای دەکرد کە ئەگەر بەرد بووایە لە شەرمان دەبوو بە ئاو. عەلی بێدەنگ ببوو، لە فکری چارەیەکی دیکەدا بوو. لە خوارەوە یاوەر فارووق، وەکیل باشی عاصم و هەمزەخان و جەندرمەکان بە ڕێچکە بزنێك دا دەرۆیشتن.

عەلیەشەل لەو ڕۆژە جوان و تەڕ و پاراوە بەهارییەدا و لەنێو ئەو هەموو بۆن و ڕووناکاییەدا بەردەوام ئارەقی دەڕشت. لە هەموو ژیانیدا تووشی تەنگانەی وا نەببوو. تەنیا یەک ڕێگای هەبوو. ئەویش ئەوە کە بە هەر جۆرێك بێ، حەمەدی کە لە ماڵی سڵەمانەزلە بوو، ئاگادار بکا. ئەگەر مووسا سەرسەرِ شوێن گێرێکی ئاسایی و نێونجی بووایە دەیتوانی هەتڵەی بکاو بە ڕێگایەکی دیکەی دا بەرێ هەتا شەو دادەهات. ئەودەم پاش ئەوەی هاورێیەکانی دەنووستن دەیتوانی بچێتە ماڵی سڵەمانەزلە حەمەدی هەڵگرێ و بڕۆن... بەڵام ئەوە مومکین نەبوو، هیچ شوێنێك لە چاوی مووسا سەرسەرِ ون نەدەبوو.

لەنەکاو لەنێو پۆلە بەردێك دا شوێنەکان زۆرتر بوون. شوێنەکان بە چوار لادا بڵاو دەبوونەوە. مووسا سەرسەرِ ماوەیەکی باش لەسەر ئەو شوێنانە کەوتە شك و گومانەوەو ڕاوەستا. ماوەیەکی زۆر لە شوێنەکان و دەوروبەر ورد بووەوە. عەلی کە دەرفەتێکی زێڕینی چنگ کەوتبوو، شوێنێکی پێنیشان دا کە بەرەو چیایەك تێهەڵ دەبوو. مووسا سەرسەرِ بە هەر هۆیەك بوو، پەیڕەویی لە رایەکەی عەلی کرد و ملی هەورازی گرت. هێندەی نەمابوو عەلی لە خۆشیان دڵی بتۆقێ.

مووسا سەرسەرِ هەتا بن گابەردێکی سپی، کە خاڵێکی قاوەیی ڕەنگی وەك ئاردی هەبوو و تەنانەت یەك چڵە گیاشی لێنەڕوابوو، بەدوای شوێنەکەدا ڕۆیشت. ئەم خاکە سەدان شوێنی لەسەر بوو. عەلی، شوێنەکانی یەك بە یەك لێك دەکردنەوە. شوێنی گورگ، ڕێوی، چەقەڵ، ئەسپ، پڵینگ...داڵاش، کۆتر،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سمۆره، هەڵۆو سەدان شوێنی دیکە مۆری خۆیان لەو خاکە نەرمە دابوو. مووسا سەرسەر لێرەش ماوەیەك ڕاوەستا.

شوێنە ئینسانەکە هەتا دوندی شاخەکە دەڕۆیشت.

عەلی یەك بین قسەی دەکرد. باسی حەمەد، سەردەمی منداڵیی حەمەد و ئازایەتیی ئەوی گێڕایەوە. لەبارەی عەبدیخان و ئەو زوڵم و زۆرەوە کە لە جووتیارەکانی کردبوو, قسەی کرد. گێڕایەوە کە حەمەد چۆنی عەبدیخان کوشت. بەسەرهاتی خەجیج, ئیراز, دڕووەڵانەکە, ئەو نوورە کە لە لووتکەی عەلیکۆ هەڵببوو و چۆنیەتیی ون بوونی حەمەدی هەموو بە دووروردرێژی باس کردن. مووسا لە زۆربلێیی ئەو کابرایە گێژ ببوو, و عەلییش باشی دەزانی ئەگەر بەو زۆربلێییەی خۆی گێژی نەکردبایە, شوێن گێڕێکی وەك وی ئەوەندە تووشی هەڵە نەدەبوو, و نەدەکەوتە دوای ئەو شوێنە کە دەچوو بۆ لووتکەی کێوەکە.

لە حاڵێك دا مووسا سەرسەر هەتا سەر شاخە سپییەکە یەك تەکان وەدوای شوێنەکە کەوتبوو و ئێستا بە هەزار زەحمەت لە شاخەکە وەسەر دەکەوت, عەلی تەنانەت دەمە ساتێکیش دەمی لە کالان نەکەوت, یەك بین قسەی کردو بەسەرهاتەکانی حەمەدی گێڕانەوە. ئێستاش خەریك بوو دەیگوت:

"ئەگەر کەسێك یەك تۆسقاڵ, بڕوانە! ئەوەندووسکە خەراپەی لەگەڵ بکا, ئاخر خێر نابێ. بێ ئەم لاو ئەولا سزاکەی دەبینێ. وەڵڵا هاوڕێ, ئەمن زۆری لێدەترسم. ئەو, دەڵێی نەزەرکردەیە. بەو ئاسانییە دەگیر ناکەوێ. لە پێش چاوان غەیب دەبێ. کەس ناتوانێ ئازاری پێ بگەیەنێ. ئەگەر ئازارێکی پێ گەیشت, مسۆگەر بزانە کە بێپارێزیی کردوە, واتە پارێزەرانی کە دیارە بە چاو نابینرێن, ئەوان بێپارێزییان کردوە. خۆ ئەگەر یەکێك دەرفەتی دەست کەوێ و بتوانێ چووکترین ئازاری پێ بگەیەنێ, هاوار بە ماڵی, تازە ئەو بنیادەمە ڕێگای نەجات بوونی نیە, کاری کراوە. "وەسمان جا" بۆچی لە هەردوو چاوان کوێر بوو. بەڕاستی کاکە ئەوەت دەزانی؟ ڕاوەستە با پێت بڵێم بۆچی... عەرزی بە خزمەتت کەم, وەختێك لەسەر لووتکەی عەلیکۆ نوورێك دەرکەوت و سێ شەوو ڕۆژان عەلیکۆ لە رووناکایی دا نوقم بوو, وەسمان جا لەسەر "کانیکەشیش" چاوی پێی دەکەوێ. وەختێك چاوی پێی دەکەوێ, دێ و خەبەر بە یاوەر دەدا. وەختێك خەبەر بە یاوەر دەدا, یاوەر بە خۆی و جەندرمەکانیەوە گەمارۆی دەدەن. حەمەد بە سووکی بریندار دەبێ و خوێنی سووری دەڕژێتە سەر خاکی ڕەش. سبەینێ بەیانی وەختێك وەسمان جا لە خەو هەڵدەستێ, دەزانی چ دەبینێ؟ دوژمن لە ماڵێت نائومێد بێ, دەبینێ کە لە هەردوو چاوان کوێر بووە. ئێستا ڕاوەستە بەسەرهاتێکی "سەن سیز دۆران"ت بۆ بگێڕمەوە. ئەویش یەکێك لەو کەسانە بوو کە جێگای حەمەدیان بە یاوەر گوتبوو. ئەم کارە بوو بە هۆی ئەوە کە جەندرمەکان خەجیجی ژنی حەمەدیان کوشت. خوێنی سووری خەجیج ڕژایە سەر خاکی ڕەش. ئەو جەندرمەیەی خەجیجی کوشتبوو هەر لەوێ فجووی کردو کوژراو لەپڕ لەسەر عەلیکۆ کێژەڵووکەیەك بەرز بوو. هەوران گرماندیان و بریسکە لێیان دا. عەرزو عاسمان وەك تاریکەشەوی لێهات. عەلیکۆ لە جێی خۆی بزووت, هاتە خوارێ و چۆوە سەرێ و نەڕاندی و لەرزی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارانێکی سامناك باری کە تا ئێستا نەبینرابوو. لافاو هەستان. وەختێك خەبەرمان زانی سەن سیز دۆرانی بە خزم و تایفەو دراوسێکانیەوە هەڵگرت و بردی. لافاو تەنانەت گاوگۆل و ئێسترەکەشی بردن. تەنانەت کەلاکیشیان نەدۆزرایەوە. ئێستا گوێ بگرە کارەساتێکت بۆ بگێڕمەوە کە بەسەر خۆم هاتوە.

حەمەد کچێکی هەڵگرتبوو. ئەو کچە دەزگیرانی برازای عەبدی بوو. حەمەد حەزی لێدەکرد. کچەکەی هەڵگرت و خۆی بە لێڕەوار دا کرد. ڕۆژێکی تۆف و باران بوو, کە خەبەریان بە من دا دەبێ شوێنیان بۆ هەڵگرم. هۆو گابەردانەی ئەوبەرمان دەبینی؟ لەوێ ڕا شوێنەکەم هەڵگرت. لەنێو گابەردەکان دا "حەسۆ شێلم" هاتە پێش چاوم. دەزانی کێیە؟ یەکێك لە نەزەرکردە گەورەکانە, رووحانەتێکی هەیە وەك شمشێر! شێخمان بەمنی گوتی:"عەلی! نەچی وەدوای ئەو فکرە کەوی کە حەمەدی بدۆزیەوەو ئاشقەو ماشقان لێك بکەی! ئەو کوڕە ئەو پیاوە نیە کە ئەتۆ لە زمانی خەڵکەوە تاریفت بیستوە, تووشی ژانەسەرت دەکا." ئەمەی گوت و لە پێش چاوم غەیب بوو. بەڵام سەرم پڕ سەودا بوو و لە خۆبایی بوونی دەورانی لاوەتی. قسەکەیم لە گوێ نەگرت. وەدوای شوێنەکەیان کەوتم و دۆزیمەوە...

حەمەد لێی دا عەبدیی بریندار کردو برازاکەشیی کوشت. وەختێك لەوێ ڕا دەگەڕامەوە, ژانێك لە لاقم گەڕا, تووشی ئازارێك بووم تووشی دوژمنیشت نەبێ. هاوارم دەگەیشتە ئاسمان. مانگێکی تەواو شەوو ڕۆژ وەك کوند نالاندم. شێخمان حەسۆ شێلم لەوە زیاتر ناڵەی منی تەحەممول نەکرد, هات دوعایەکی بەسەردا خوێندو فووی لێکرد, ژانەکەم هێدی بوو. بەڵام لەو ڕۆژەوە لاقم ئاوا شەل بووە. بەکورتی لەو ڕۆژە بەدواوە ئەمن شوێنی حەمەدم هەڵنەگرت. زۆرم زەبر وێ کەوتوەو ژانەسەرم تووش بووە. بەڵێ شوێنیم هەڵنەگرت, هەرچەند حکوومەت یەخەم بەرناداو بە ناعیلاجی وەدوای دەکەوم. بەڵام ئەگەر شوێنەکە بۆ ڕۆژهەڵات چووبێ, ئەمن دەزانم کە دەبێ لە ڕۆژئاوا بە دوای دا بگەڕێم. چونکە دەزانم حەمەد شتێکی دیکەیە, لەگەڵ ئەوانی دیکە فەرقی هەیە. لەسەر عەلیکۆ, تۆپەڵە نوورێك بە قەد منارەیەك دەرکەوت کە سێ شەوو ڕۆژان دنیای رووناك کردەوە... هەموو خەڵکی تووڕووس ئەو نوورەیان دی. سەر هاویشتنە سەر ئەم کوڕە فەڕی باش نیە, هیچ فەڕی باش نیە!..."

مووسا سەڕسەڕ گەیشتە لووتکی شاخە سپیەکەو دانیشت و سەری لەنێو دەستانی گرت. ڕەنگی وەك زەعفەران زەرد بوو و لێوەکانی دەلەرزین. عەلییش کە لەبەر زۆرگوتن هەناسەی گیرابوو, گەیشتە سەر شاخەکە. رووبەڕووی مووسا سەڕسەڕ دانیشت و لاقە شەلەکەی هەتا بن لووتی ئەو درێژ کردو مووسا لە بنەوە لە پەستا هەر چاوێکی لە سەروچاوی عەلی دەکردو چاوێك لە لاقە شەلەکەی.

عەلی دەیگوت:

"ماندوو بووین. لەوانەشە کوڕەکە لەسەر ئەو کێوە بێ, لای ئێوارێ لە لووتکەی کێوەکە نیزیك دەبینەوە. ئەگەر کوڕەکە لەوێ بێ, شەڕێکی گەرم دەبینین, ئەگەر تا ئەو وەختە جێیەکی لەشمانی نەقوستان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەکردبێ... چونکە ئەو کوڕە زۆر ئازایە, وەك شێر شەڕ دەکا... ئەوە دەبینین کە جەندرمەکان چۆن لەو کێوەوە رادەکەن. وا هەڵدێن تاژیی رەش کوژ تۆزیان نەشکێنێ. جا راوەستە با بیبینین."

مووسا سەرسەرە ئاوڕێکی ئەوەندە پڕ فیزو بە کەم زانینی وەسەر عەلی دایەوە کە دەست و پێی خۆی لێ ون بوون. لە پێش دا دەستی لەسەر ئەژنۆی دانان, لەپاشان هێنانیە سەر بەردێك, پاشان بۆنی بە گوڵێکەوە کردو پەرپەری کرد, هەستاو دووبارە دانیشتەوەو تەماشایەکی مووسای کرد. دیسان ئەو پێکەنینە پڕسووکایەتییەی لەسەر لێوانی دی. سەری داخست. پاشان لە نەکاو لاوفای وشە لە زاری وەڕێ کەوت. مووسا سەرسەرە بە بێدەنگی و سەرسوڕماوی تێیەوە راما.

مووسا پانتۆڵێکی دەزووی لەپێدا بوو کە هێندە کۆن بوو, رەنگی خۆی نەمابوو و رەنگێکی خۆڵەمێشیی گرتبوو. کەوشە سوورە ماراشییەکانیشی کاڵ ببوونەوەو وەك بێژینگ کون کون ببوون. ریشێکی ماش و برنجیی تەنك و ئاڵۆزی هەبوو. سەروچاوی مووسا بەو جووتە چاوی لە قووڵ کەوتوو و لووتی هەڵگەڕاوەوەو برۆی راکشاو و چەنەگەی باریکیەوە وەك باڵندەیەکی سەیرو سەمەرە دەچوو. باڵندەیەکی پیر, دەرفکرو خەفەتبار...

مووسا سەرسەرە دووسێ جار وەك باڵندە قۆڵی راوەشاندن و هەستایە سەر پێ. عەلی هەموو جموجۆڵێکی وی خستبووە ژێر چاوەدێری. مووسا لە پێش دا بای دایەوە بۆ لووتکەی کێوەکەو لە بەردەڵان هاتە خوار. عەلی هێندەی نەمابوو لە خۆشییان دڵی راوەستێ. لە حاڵێك دا بازەڵەی بە کلکی خۆی دەکرد, بە دوای دا هاتە خوارێ. مووسا سەرسەرە لە لووتکەی کێوەکەوە رامابوو و تەماشای هەورە سپییەکەی سەر دوندەکەی دەکرد. چەند لەحزەیەك هەروا لە لووتکەکەوە راما, لە بەرامبەری برکە گۆزروانێکی بە قەد دارێك و چەند گوڵی زۆر گەورە زەرد دەچوون. مووسا سەرسەرە چەند هەنگاوێکی دیکەی بەرەو دوندی کێوەکە هەڵێنانەوەو دوایە لە نەکاو گەڕایەوەو بە غاردان لە چیای هاتە خوار. عەلی لە ترسان هەناسەی راوەستا. تەماشای هەتاوی کرد. زۆر درەنگ بایە نیوەڕۆیەکی زوو بوو. لە دڵی خۆی دا گوتی:"وا باشە ئەم پیاوە بکوژم, بیکوژم و حەمەدی نەجات بدەم. با بم نێرنە بەندیخانە. حەمەد دێ لە بەندیخانە رزگارم دەکا. روو دەکەینە کێو و بەندەنان و ئەمنیش دەبمە یاغی. شوێن گێڕێکی یاغی کە بۆخۆیان کەیفی پێ بکەن." دوایە فکری کردەوە: هەموو شتێکی رێك و راست پێ بڵێم? لەبەری بپاڕێمەوە? بۆ لەبەر پاڕانەوە دەبێ? لە پێش دا لەبەری دەپاڕێمەوە, هەموو شتێکی راست و رەوان پێ دەڵێم. تکای لێدەکەم. ئەگەر هەر دەستی هەڵنەگرت لێی دەدەم دەیکوژم. پاشانیش وا نیشان دەدەم کە ئێرەییم پێ بردوە, بۆیە کوشتوومە. دەڵێم پیاوی حەمەدۆك بوو و شوێنەکەی بە ئەنقەست هەڵە دەکرد."

مووسا سەرسەرە گەیشتە جێگایەك کە بەردەکانی وەك خەرمان کۆکۆ بوون. لەسەر عەرزێ لە شوێنەکان ورد بۆوە. تەماشای رووبەرووی خۆی کردو بەرەو گەڵییەك کە قووڵاییەکەی تاریك بوو وەڕێ کەوت. زۆر خێرا دەڕۆیشت. لە خوارەوە دوور یاوەر بانگی کرد:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"شوێن گێڕینە! کوڕینە وەرنە ئێرە. جارێ بەسە. وەرن نانی بخۆین، دوایە وەدوا شوێنەکە دەکەوین.

یاوەر چەندین جاری بانگ کرد. بەڵام مووسا سەرسەرِ گوێی لێ نەبوو. لەوانەشە گوێی لێبووبێ و گوێی خۆی کەڕ کردبێ. عەلی کە لە کاری مووسا قەڵس ببوو، خۆی گەیاندێ و توند قۆڵی گرت، رای‌کێشاو نەڕاندی:

"ئەتۆ لە فەرمان حاڵی نابی. ئەتۆ چ شوێن هەڵگرێکی؟ یاوەر بانگت دەکا."

مووسا سەرسەرِ راوەستا. بە کەللەشەقی‌یەوە لە بنی چاوەکانی عەلی‌یەوە راما. تەکانێکی دایە خۆی. قۆڵی لە چنگی وی راپسکاوت و گوتی:

"حەمەدۆکی دەبینمەوە. ئەگەر سوور بزانم سەقەتیش دەبم، دەمرم، لە هەردوو چاوان زەلیل دەبم، خوێن دەرِشێمەوە، دیسان دەی‌بینمەوە."

عەلی‌یەشەل بێ‌دەنگ بوو. وشك هەڵاتبوو.

بە دڵی داهات:"وەستای شوێن گێڕ ئەوەندە بزانە پێش ئەوەی حەمەدۆکی بدۆزیەوە، بۆخۆم دەت کوژم."

مووسا سەرسەرِ لە پێش داو عەلی‌یەشەل بە دوایەوە دەهاتنە خوارێ بۆ ئەو جێگایە کە جەندرمەکانی لێ‌هەڵترووشکابوون. مووسا کە لە پێشەوە بە غاردان دەرِۆیشت وەك باڵندەیەکی درێژ دەچوو کە هەڵفڕیبێ. وەختی رۆیشتن قۆڵەکانی وەك باڵی پەلەوەر رادەوەشان.

یاوەر، وەکیل باشی عاصم و هەمزەو چەتەیەکی کۆن و لەمێژینە چوار بە چوار لە بن سنۆبەرەکان دانیشتبوون "ڕاکی"یان دەخواردەوەو ئەو گۆشتە کە جەندرمەیەك لە پەنایان لەسەر پۆلووان دەی‌برژاند، دەیان کردە مەزە.

یاوەر گوتی:"وەرن بزانم. ئێوە کە تەنانەت شوێنی باڵی پەلەوەریش دەدۆزنەوە، پێم بڵێن چیتان کردوە؟"

مووسا سەرسەرِ خەبەردار راوەستاو لەحاڵێك دا سەلامی عەسکەریی دەکرد، گوتی:

"شوێنەکەیم دیوەتەوە فەرماندەر، پێش ئەوەی شەو دابێ نێچیرت دەدەمە دەست."

عەلی کە پێی وابوو مووسا سەرسەرِ مەسەلەکە بە یاوەر دەڵێ، لەبنەوە تەماشای دەکرد. دانیشتن و دەستیان کرد بە گۆشت برژاندن. مووسا سەرسەرِ لە هەموو کارێك دا ئازا بوو. لە رێ رۆیشتن دا ئازا بوو، لە نان خواردنیش دا هەروا، لە گۆشت برژاندنیش دا تەڕدەست بوو. هێند خێرا خێرای قسە دەکرد، دەت گوت وشەکان لە زاری هەڵدەقولێن و دێنە خوار... وەختی نان خواردن عەلی کە هەوڵی دەدا لاسای بکاتەوە، پارووەکانی بە نەجووراوی قووت دەدان. مووسا سەرسەرِ پارووی هەر لە دەم دا بوو کە راست بووەوە:

"خوایە هەزار جار شوکور. برایمی خەلیل بەرەکەت بدا بە سفرەتان. خوا رزق و رۆزیتان زیاد بکا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەڕێ کەوت. عەلیەشەلیش بە دوای دا وەڕێ کەوت, بەڵام هەتا خۆی پێ گەیاندەوە شەلاڵی ئارەق بوو.

نەڕاندی:

"چتە؟ بۆ غار دەدەی, چما ڕێت کەوتوون؟ شووتیت بۆ نەخۆشی هێناوە؟ کەمێك بەسپایی بڕۆ با بت گەمێ!"

مووسا سەرسەرڕ بە عادەتی خۆی چەند جار لە دەوری ئەو شوێنە کە لەسەر خۆڵەکە دیار بوو سووڕاو پاشان وەڕێ کەوت, پێنج شەش هەنگاو هەورازتر دیسان شوێنێکی وەك شوێنەکەی پێشووی دی. ئەم شوێنە لە تەنیشت تاتەبەردێکی خەنەتیلکەگرتوو بوو کە بەرزاییەکەی هەتا پشتێنێ دەهات.

هەورێك بەری هەتاوی گرت. سێبەرەکەی تێپەڕی و دووبارە هەتاو دەرکەوتەوە. مووسا گوێزینگی بەدەرەوە بوو. پشتێکی پڕ چرچ و لۆچی هەبوو کە رووشاڵی قووڵی لێهەڵ ببوون و خوێنیان پێوە وشك ببوو... مووسا سەرسەرڕ لە پەستا دادەهاتەوەو تەماشای زەویی دەکردو راست دەبووەوە. لە پەنای بەردێکی سپی راوەستا. لە قەڵشتی سەرەوەی بەردە سپیەکەدا سنۆبەرێکی چووکەڵە شین ببوو. خەبەرێك لە گڵ و ئەم جۆرە شتانە نەبوو. رەگەکان بە تەواوی وەدەر کەوتبوون و دەوری بەردە سپیەکەیان دابوو. مووسا بە توندی بە گەڵیەکەدا تێدەپەڕی و بەرەو خوار دەچوو. قەرار وابوو ئەمشەو جەندرمەکان لە گوندی کەسمە وەمێنن. یاوەر گوتبووی:"کوڕینە لەوێ چاوەڕوانتان دەبین. ئەگەر شتێکتان دیتەوە, لەوێ خەبەرمان پێ بدەن."

یاوەر گوێی نەدەدایە ماندوو بوونی خۆی:"غیرەتی دۆزینەوەی حەمەدۆك لە مووساڕا گەیشتوەتە تۆش, کوڕی سەی؟!"

عەلی رۆیشت و لە پێش مووسا کە وەدوای ئەو شوێنە کەوتبوو کە دەچووە نێو ئاوایی, راوەستا. چاوەکانی ببوونە دوو پیاڵە خوێن:

"مووسا! گوێت لە من بێ مووسا. شوێنەکە بەرەو لێڕەوار دەچێ. ئەم شوێنە یەکسەر دەچێتە نێو لێڕەوار. ناکا لە ترسی ئەوەی حەمەدۆك نەقوستانت بکا, بە ئەنقەست شوێنەکە هەتڵە بکەی؟"

مووسا سەرسەرڕ جوابی نەدایەوە. نووکی داردەستەکەی لەسەر قەڵشتێکی قووڵ کە لەسەر عەرز هەبوو, دانابوو. دووبارە وەڕێ کەوتەوە.

عەلیەشەل دەستی کرد بە لەرزین:

"بە قوربانت بم مووسا بەرەو لێڕەوار, ئەتۆ چتە... شوێنەکە بەرەو لێڕەوار دەڕوا..."

مووسا سەرسەرڕ دیسان گوێی نەدایە قسەکەی و بە ڕێی خۆی دا رۆیشت.

وەختێك گەیشتنە پشت مالان خەریك بوو رۆژ ئاوا بێ. بیری کردەوە کە:"جەندرمەکان هێشتا نەگەیشتوونە ئاوایی. لەنێو لێڕەواری خەریکی ئارەق خواردنەوەن. گوندی کەسمە بێدەنگە. ئەگەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەندرمەکان گەیشتبانە نێو دێی، دێیەکە جموجۆڵێکی تێدەکەوت و وا بێدەنگ نەدەبوو." کولاوکەی ماڵەکان دووکەڵی لێهەڵدەستا. عەلی لەبن لێوانەوە گوتی:"هۆوە ماڵی سڵەمانە. دووکەڵێکی ئەستووریش لە کولاوکەکەیان هەڵدەستێ. هەتیوە شێتەکەی ئێمەش لە ژوورێ شەش دانگ کەیفی کردوەو خەریکی ئیسراحەتە... ئەگەر دەیزانی تا ئێستا چ رەنجێکم کێشاوە..." خەریك بوو دەست بکا بە گریان.

ئەگەر مووسا سەرسەرِ دووسەد هەنگاوی دیکە بەرەژێرتر چووبایە، کار لە کار دەترازا... دەمانچەکەی لەبەر پشتێنێ دەرهێنا، فیشەکێکی وەبەرداو لەو وەختەدا کە سێرەی لێگرتبوو و خەریك بوو دەستی لێبکێشێ، مووسا سەرسەرِ بە گورج و گۆڵییەکی وا کە بە بیریش دا نەیە، ئاورِی دایەوە. روخساری تێك چووبوو. لەحاڵێك دا دەستی هەڵدێنا، گوتی:"رەحمم پێ بکە عەلی، ژن ومنداڵم هەیە. ئەم کارەم لەگەڵ مەکە... شوێنەکە دەچێتە لێرەوار. ئەمن وا لە مەسەلەکە حاڵی نەبووم. پێم وابوو دەتەوێ ئەمن بە هەڵە بەری و بۆخۆت حەمەدۆك بدۆزیەوە. بروانە. شوێنەکە دەچێتە لێرەوار. زۆر باشە؟"

عەلی دەمانچەکەی لەبەر پشتێنێ نایەوە. هەردووکیان رووبەرِووی یەکتر راوەستابوون و هەتا ماوەیەك دەلەرزین. سەرەنجام مووسا سەرسەرِ لە حاڵێك دا ماڵێ سڵەمانەزلەی نیشان دەدا، گوتی:

"حەمەدۆك لە هۆو ماڵەیە."

عەلیەشەل گوتی:

"دەزانم لەوێیە."

شان بە شانی یەك بەرەو ماڵی سڵەمانەزلە وەرِێ کەوتن. لە رێیەدا رادەوەستان، تەماشای یەکتریان دەکردو پێدەکەنین.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قایمەقام پیاوێك بوو قەڵەو, بەژێر چۆڵەمەیەکی چین لەسەر چین, جووتە چاوێکی هەڵمساو و ریپۆقاوی, جووتە لێوێکی ئەستوورو شین, جووتە گوێیەکی گەورەو جووتە برۆیەکی پڕپشتەوە کە وەك خەتێکی پان بە نێوچاوانیەوە دیار بوون. قوڵەبنە بوو. پیاوێك بوو ساردوسڕو نەگونجاو. کت و مت قەڵافەت و شەخسیەتی عوسمانییەکی هەبوو, عوسمانییەکی تازە بەسەرداکەوتوو کە وابزانە هەر دوێنێ تەقیلەکەی فڕێ داوەو لە جیاتییان کڵاو گەڕگەڕییەکی خواستوەتەوەو بە شێوەیەکی ناشییانە لەسەری ناوە.

لە قووڵایی دڵەوە وەك شێتان لە مستەفا کەمال تووڕە بوو. چونکە نەشی دەتوانی تووڕەییەکەی دەربڕێ, قەڵسییەکەی هەتا سنووری هاری زیادی دەکردو رۆژ بە رۆژیش رق و قینەکەی لە زیاد بوون دا بوو. لە دێهاتییەکانیش یەکجار تووڕە بوو, و هەموو رق و قینەکەی رووی لەوان بوو. چونکە پێی وابوو ئەوان بوون سەربازییان بۆ مستەفا کەمال کرد, یۆنانییەکانیان رشتە دەریاوەو شایان لە وڵاتەکەی وەدەرنا. وەختێکیش دڵنیا دەبوو هاودەمێکی دەمارگرژ (متعصب)ی چنگ کەوتوە کە دوژمنی مستەفاکەماڵە, بوخچەی دڵی لەلا دەکردەوەو چەندین سەعات لەبارەی بنەماڵەی عوسمانی, لەبارەی "عبدالحمیدخان"و "وحیدالدین خان"ەوە قسەی دەکردو بەم جۆرە ئیمانی خۆی بەوە کە رۆژێك لە چنگ ئەو شەیتانە چاوشینە رزگار دەبن, تازە دەکردەوەو هاواری دەکرد:

"نیشتمانی جوانی "یاووز", "قانوونی", و "فاتح" لە دەست ئەم هەرچی و پەرچییانە... ئەم چەتانە... ئەم بۆلشەویکانەدا نامێنێ. ئەم رۆژانە تێدەپەڕن, تەنیا خوایە کە دەسەڵاتەکەی بێ هەورازو نشێوە... ئەم نیشتمانە بۆ ئەمانە نابێ! رۆژێك ئەم مارە چاوشینە, مووزەردە لەنێو دەچێ! فەڕانسەییەکان, ئینگلیزییەکان و ئەمریکاییەکان دێن و ئێرە داگیر دەکەن. ئەوانە, ئەو بۆلشەویکانە, ئەو هەرچی و پەرچییانە, ئەو کرمە پیسانە, ئەو کافرانە ناتوانن حکوومەت بەسەر ئەم وڵاتەوە بکەن."

هیوایەکی لەرادەبەدەری بە دوژمنانی مستەفا کەمال هەبوو. بەرواڵەت سەریشی چووبا, نوێژی نەدەچوو. زۆر رقی لە جووتیاران بوو, و هەتا بۆی کرابایە هەوڵی دەدا چاوی بە "چارەی دزێو"یان نەکەوێ و لە هەر جێیەك جووتیارێکی دەدی بە نیشانەی بێزاری نێوچاوانی تێك دەنا, دوعای "دفع شیطان"ی دەخوێندو تفێکی گەورەی لە زەوی دەکردو دەیگوت:

"هەروەخت یەکێك لەم دێهاتییانە دەبینم, حاڵەتێکم بەسەر دێ, دەڵێی ئەو مووزەردە دەبینم. مووی لەشم دەبنە نەشتەر. بە دەست خۆم نیە کاکە گیان! لە رقان هەموو مووی لەشم دەبن بە نەشتەر.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆری مەرایی لەبەر عارف صائم بەگ دەکردو لانی کەم پێنج هەنگاو لە دوایەوە دەڕۆیشت و هەر کە ئەو زاری دەکردەوە, ئەم وەك فەنەر لە جێی خۆی دەردەپەڕی. هەموو کارە چەپەڵەکانی عارف صائم بەگ ئەو ڕێگای بۆ خۆش دەکردن و ئەنجامی دەدان.

بەڵام لە پاشملەی دەیگوت:"ئەم حەیوانانە, ئەو هەرچی و پەرچی‌یانە مووزەردی دەڕووخێنن. دەوروبەری پڕە لە ئی وەك عارف صائم بەگ. هەموویان لە عارف صائم بەگ نزم ترو پیس ترن. ئەوانە مووزەردی سەرەونخوون دەکەن. جاریٚ راوەستە. خوا تەختەتاش نیە, تەختە ڕێکخەرە. هەر ئەم عارف صائم بەگە بۆ ڕووخاندنی مووزەرد بەسە. لەکاتێك دا هەزاری وەك عارف صائم بەگ خەریکن ریسەکەی لیٚدەکەنەوە بە خوری. جاریٚ راوەستە, دەی‌بینی."

شەوانە وەختێك دەچووە سەر جێی, لەو خەیاڵ و ئارەزووەدا بوو کە بەیانی وەختێك لەخەو هەڵدەستیٚ, خەبەری ڕووخانی مووزەردی ببیسیٚ و ببینیٚ کە "وحیدالدین افندی" جێی وی گرتوەتەوە. دیسان لە عالەمی خەیاڵ دا خۆی بەختەوەرو سەرکەوتوو لەنێو جل و بەرگی زێڕکفت و زنجیرسەعاتی زێڕو میداڵو نیشان دا دەدی و خەوێکی خۆشی لیٚدەکەوت:"ئەمانە ناتوانن لە مەملەکەتی "آل عثمان" دا بمێننەوە. هەموو شەویٚ بە باوەڕی پتەو بەوەوە کە بەیانی دەگاتە پلەی "پاشایی" خەوی لیٚدەکەوت. ئەو زیاتر لە هەموان متمانەی بە ئینگلیزی‌یەکان هەبوو. ئاخر چما دەکریٚ ئیمپراتۆری‌یەکی وا پان و بەرین کە هەتاوی لیٚ ئاوا نابیٚ بدرێتە دەست ئەم بۆلشەویکە بیٚسەرەوبەرانە؟ ئەوانەی عەرەبستانیان داگیر کرد, چما هێشتیان ئەولادی پێغەمبەر لەسەر تاج و تەختی خۆیان بمێنن؟

بە زوویەکی زوو لەم زبڵدانە کە نە جادەی هەبوو, نە ئاوو کارەبا, لەم شارە بچووکە کە هەتا بینەقاقەی بە قوڕو زەلەق و پەین و پاڵ دا چووبووەخوار نەجاتی دەبوو. چونکە دەسەڵات و فەرمانڕەوایی مووزەرد بە تاڵە موویەکەوە بەند بوو.

"رامیزبەگ"ی قایمەقام لە ناڕەحەتی‌یان خەریك بوو دەتەقی. شەوو ڕۆژ مەشرووبی دەخواردەوەو لەگەڵ پاشماوەی دەرەبەگەکانی سەردەمی عوسمانی قوماری دەکرد. فەرمانی دەدا لە ئەسکەندەروونەوە خەراپەیان دێنان و تا بەیانی لیٚیان دەداو دەیان کوتاو سەمایان دەکرد...

لەو ڕۆژەوە کە هاتە شارۆچکە پێی لە یەك دیٚ نەنا. واتە لە راستی دا نەی‌دەوێرا بچێتە دێهات. چونکە جارێکیان چاکی چاو لە دێهاتی‌یەکان ترسابوو. جگە لەوەش, حەزی لە چارەی سەربازەکانی "مووزەرد" نەدەکرد. بەڵام هەمووی ئەمانە بیانوو بوون. لە قوولایی دڵی دا ترسێکی لە جووتیاران هەبوو کە بۆ داپۆشینی ئەو ترسە بیانووی جۆراوجۆری دەدۆزیەوە.

عەلی‌سەفابەگیش زۆر جاری تکا لیٚکردبوو کە سەرێکی لادیٚ بدا:"ئەم عەلی‌سەفابەگە سەگەش یەکێك لە نۆکەرانی مووزەرد بوو. لە کاتی "کێشەی نیشتمانی"دا رووی کردە چیاکانی تووڕووس و بە ناوی وەرگیراوی "تایفۆن"ەوە لەگەڵ فەڕانسەیی‌یەکان بەشەڕ هات و مووزەردیش هەر لەبەر ئەوەی ئەو لە چیاکان بە گژ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەڕانسەیی‌یەکان دا چووەتەوە, شانازیی وەرگرتنی نیشانی پێبەخشی. دیارە مووزەرد لەم نیشانە تەنەکانەی زۆر هەبوو. تووشی هەرکەس دەبوو یەکێك لەوانەی دەدایە. هەرچەند عەلی سەفابەگ سەگی پەت کراوی مووزەردو بوونەوەرێکی نزم و ساختەچی بوو, بەو حاڵە بە کاکی خۆم بڵێم دەماری سەربازە خۆشەویستەکانی مووزەرد, واتە ئەو دێهاتی‌یە بێ‌ئەقڵ و بێناموس و نزمانەی دەردێنا.

هەر دوێنێ بە فەرمانی وی, یەغموراغا هەرچی ئەسپ لە دێی دا هەبوو دزینی. فەرمانی داوە هەموو شەوێ هێرش بکەنە سەر گوندەکەیان و دێیەکە وەبەر دەسڕێژی گوللە بدەن. کارێکی کردوە لە ژیانی خۆیان بێزار بوون. هەموو شتێك خەریکە وێران دەبێ, وێران وێران وێران.

کاکی خۆم, نووری چاوم, وەختێك خاوەن ملکێکی حەوسەد ساڵە لە وڵاتە خۆشەویستەکەی دەربکەی ئاخرو ئاقیبەتمان لەمە باشتر نابێ. کاکی من بۆخۆتان ئینسافتان هەبێ داخوا مەملەکەتی ئالی عوسمان لەو حەوسەد ساڵەدا کەسی وەك یەغموراغای تێدا هەڵکەوتوە؟

کاکی خۆم, نووری چاوم, داهاتوومەوە تەماشای حاڵ و هەواڵی ئەو مارە شینە دەکەم کە کەوتوەتە گۆمیلکە ئاو. نووری چاوم! خەریکە دەخنکێ, خەریکە بۆگەن دەبێ. ئەم مووزەردە بابایەکی سەیر بە چاوڕووڕوویە, نایەوێ ئەو بۆگەنە کە لە دەوروبەری گەڕاوە ببیسێ.

زۆر یەغموراغاو عارف صائم بەگ و تایفۆن پەیدا دەبن... هەموو شتێك تووشی بۆگەن بوون دەکەن..."

عەلی‌سەفابەگ خەریك بوو دەی‌گوت:

"جەنابی قایمەقام ئەگەر ئێوە نەیەن نابێ. لە هیچ و خۆڕایی زەوی‌یەکانی منیان داگیر کردوەو خانوویان تێدا دروست کردوون. بە قامیش و جەگەن دروستیان کردوون. ئێمە بۆ ئەوە شەڕمان کرد؟ باوەڕ بفەرموون جەنابی قایمەقام. لە بن هەر بەردێکی چیای تووڕووس کوتە گۆشتێکی لەشم بەجێ ماوە. لە "هاچین" شەڕم کردوە. لە "ئەنتەپ" لەگەڵ "شاهین بەگ" و لە "قەرە عیسالی" لەگەڵ "سەنعان پاشا" شەڕم کردوە. وەختێك ئێمە شەڕمان دەکرد, خوێنمان دەدا, ئەوانەی ئەمڕۆ زەوی‌یەکانی منیان داگیر کردوە, سەربازی راکردوو بوون. لە پشتەوە خەنجەریان لێ‌دەدایین. ئێستاش بوونە ئاغاو سەروەرمان. هەر ئەوانەش لە راستی دا بوونە ئاغاو گوڵەجەرگەی ئەم مەملەکەتە. بێزەحمەت ئێوە تەشریفتان بێ و بە دوو چاوی خۆتان ببینن, وەرن و شاهید بن کە چۆن خەریکین لە بن زوڵم و زۆر دا ورد دەبین. وەرن بزانن ئێمە لەگەڵ چ جۆرە کەسانێك بەربەرەکانی دەکەین و لەو رێگایەوە چ خزمەتێك بە مەملەکەتی خۆمان دەکەین. وەرن بزانن. بەربەرەکانی‌یەك کە ئێمە دژی ئەوانە دەی‌کەین لە شەڕی فەڕانسەیی‌یەکانیش دژوارترە. ئەوان دوژمن بوون. بەڵام ئێستا دوژمن خەنجەری لە دڵی نیشتمان رۆکردوە. بۆ ئەوەی جەنابت لەگەڵ خۆم بەرم بۆ دێ, تکام لە عارف صائم بەگ کرد کە ترۆمبێلەکەی بداتە خزمەت ئێوە. ئێستا ترۆمبێل بە شۆفێرەوە لەبەر دەرگا چاوەڕێی ئێوەیە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قایمەقام کە لە پشت مێزەکە دانیشتبوو، دەسبەجێ دەرپەڕی، دوگمەی چاکەتەکەی داخستن:

"ترۆمبێلی عارف صائم بەگ چاوەڕێی منە؟ ئێستا، هەر ئێستا دێم. ترۆمبێلەکەتان لەبەر خاتری من لە بەگ وەرگرتوە؟"

"بەڵێ لەبەر خاتری تۆ."

"ترۆمبێلەکەم زۆر مەحتەل کردوە؟..."

"نەخەیر جەناب."

"کاتب، جەندرمەکان، وەکیل باشی و ئەوان چی؟"

"ئەوان لە دوێ شەوێوە لە دێن جەناب. هەموو شتێك ئامادەیە."

قایمەقام سواری ترۆمبێل بوو، زۆر خۆشحاڵ بوو. کێ دەیزانی، لەوانەبوو خەبەرێك ببێ. کێ دەزانێ... بە فیزو دەمارێکەوە بۆ لای ترۆمبێلەکە رۆیشت. جگەرەکەی داگیرساندو بای دەخۆی کرد. سواری ترۆمبێل بوو. لە حاڵێك دا رێگاکەی بە پێچەوانە بە شۆفێرەکە نیشان دەدا، گوتی:

"لێرەوە برۆ کورم."

شۆفێرەکە بەرەو ئەولا رۆیشت. ترۆمبێل بە نێوەڕاستی بازاڕ دا تێپەڕی. شۆفێرەکە سێ جار هۆڕنی لێ دا کە ئەم کارەی زۆری قایمەقام خۆشحاڵ کرد. هەموو دوکانداروکاسبکارەکان لە دوکانەکانیان هاتبوونەدەرێ، لە حاڵێك دا هەتا پشتێنێ دوولا هاتبوونەوە، سڵاویان لە قایمەقام دەکرد. عەلیسەفابەگیش ئەم بەرنامەیەی زۆر پێ خۆش بوو. چونکە وەختێك خەڵك ئەویان لە نێو ترۆمبێلی عارف صائم بەگ و لە تەنیشت قایمەقام دەدی، نفووزی لە نێویان دا سەد چەندان دەبوو. ئەو زۆر لەمێژ بوو حیسابی ئەوەی کردبوو کە بتوانێ بە بەردێك دوو نیشانە بپێکێ. بۆ وەرگرتنی ترۆمبێل لە عارف صائم بەگ ئەوەندەی لامە لامە لەبەر کرد هەتا سەرکەوت.

شۆفێرەکە کە لە نیازی قایمەقام حاڵی ببوو، لەوسەری بازاڕەوە دووبارە گەڕایەوەو لە پێش چاوی سەرسوڕماوی دوکاندارەکان هەتا ئەوسەری بازاڕ لێی خوڕی.

"جەنابی قایمەقام دووبارە بگەڕێمەوە؟"

"بگەڕێوە کورم."

دەرفەت و شانسی سوار بوونی ترۆمبێلی عارف صائم بەگ شتێك نەبوو کە جارێکی دیکەش بۆی رێ کەوێ و ئەگەر شەرمی نەکردبایە، تکای لە عەلی سەفابەگ دەکرد لە بەیانییەوە تا ئێوارێ بە پێش چاوی مۆلەق ماوی دوکاندارەکان دا بە سواری ترۆمبێل خۆی فش کاتەوەو بێت و بچێ.

جاری دووهەم کە دەگەڕانەوە قایمەقام بە دەست سڵاوی لە یەك یەکی ئەو کاسبکارو بازاڕییانە کرد کە هەموویان دوگمەی چاکەتەکانیان دادەخست. پاشان بە دەم هەناسەیەکەوە گوتی:

"لێدە بڕۆین کورم، بڕۆین بۆ دێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاو بەرز ببوو کە گەیشتنە گوندی وایوای. دێهاتی‌یەکان و ژن و منداڵ و پیرو لاو لە دەرەوەی ئاوایی پێشوازی‌یان لە قایمەقام کرد. لە سووچێکیش دەهۆڵ و زوڕنایان لێ‌دەدا. سەیفەلی، دەهۆڵ کوت و زوڕناژەنی لەگەڵ خۆی هێنابوون.

قایمەقام تەماشایەکی حەشیمەتەکەی کردو گوتی:

"چەند هەژارو بەدبەختن، بەڵام هەقی خۆیانە..."

عەلی سەفابەگ دووپاتی کردەوە:

"هەقی خۆیانە. منیان بڕیەوە. ئەوان بوونە هۆی نابووت بوونم. نە بۆخۆیان زەوی‌یەکانم دادەچێنن، نە دێڵن بۆخۆم دایان چێنم. ئەگەر زەوی‌یەکان بدەن بە من و بۆخۆشیان بێن لە کێڵگەدا کارم بۆ بکەن، وەك گلێنەی چاوی خۆم پێیان رادەگەم. نە هەژاری‌و بەدبەختی دەمێنێ‌و نە هیچ..."

"خۆ ئەمانە تێ ناگەن نووری چاوم. ئەمانە بنیادەم نین... کەچی حەزرەتی مستەفا کەمال پاشاش دەفەرموون دێهاتی‌یەکان سەروەری ئێمەن!"

"هە. هە... سەروەری ئێمە!"

"ئەگەر بێن و حاڵی شپرزەی سەروەرەکانمان ببینن..."

"ئەمانە بنیادەم نین، جندۆکەن، ئافەریدەیەکی دیکەن..."

ئەوان کۆمەڵێك ئینسانی شڕوشۆڵ، لەڕو وەك داری رەق بوون. رەنگی روخساریان وەك روخساری مردووان زەردێکی ئاماڵ ئەسمەر بوو."

ترۆمبێلەکە لەبن دارێکی ئەستوور کە لە نێوەڕاستی ئاوایی بوو، راوەستا. جووتیارەکان دەست لەسەر سینگ و مل کەچ راوەستابوون. قایمەقام بە راوێژێکی وشك و بە دەنگێکی وەك کەڕەنا پرسی:

"شاهیدەکان لێرەن؟"

عەلی‌سەفابەگ گوتی:

"لێرەن."

قایمەقام لەخۆوە بێ دەلیل نەڕاندی:

"بێ‌دەنگ بن!"

بێ‌دەنگی‌یەك بەرپا بوو دەنگی باڵی مێشوولە نەدەبیسترا. هەموان بە ترس و پارێزەوە هەناسەیان هەڵدەکێشا.

"کاتب، قەباڵەکە بخوێنەوە."

"بە چاوان قوربان."

"عەلی‌سەفابەگ شاهیدەکانت کامانەن؟"

"مەحموود سورمەلی ئۆغلی لە گوندی چیك چیك لار."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیرەپیاوێکی پشت کۆمە کە ریشێکی سپی، جووتە چاوێکی شین و دەم و چاوێکی گەورەی هەبوون بە کەللەیەکی زەلامەوە هاتە پێش. چونکە نەیدەتوانی سەری راست راگرێ، بەلایەك دا خواری کردبوو. پشتێنێکی سپیی لە پشتێ بەستبوو کە دەمانچەیەکی لەسەر بەستبوو. دەمانچەیەکی ساچمەزەنیشی لەبەر پشتێنێ رۆکردبوو.

"لە گوندی چیك چیك لار حاجی دۆراك..."

حاجی دۆراکیش پیر بوو و بەژنێکی زۆر بەرزو ریشێکی کۆسەی هەبوو.

"مەلا عبدالرحمن لە گوندی تۆپراخ تەپە..."

ئەویش پیر بوو، دەم و چاوێکی زۆر ئەسمەرو ریشێکی سپی و توپنەی هەبوو.

"کوولەمەمەن ئۆغلی لەگوندی چان قازان..."

کوولەمەمەن ئۆغلییش هاتە پێشەوە. پشتی دوولا هاتبووەوە. بۆخۆشی چنگێك ئێسك و پێست بوو.

"موختار، شاهیدەکانی تۆ کێن؟"

"سەفچەکاهیا، وەسمانەزلە، مەلامحمدو عەلی ئۆن باشی..."

"کاتب بخوێنەوە!"

کاتب دەستی بە خوێندنەوە کرد:

"قەباڵەی زەوییە دوو هەکتارییەکەی عەلیسەفابەگ لە جنووبەوە دەگاتە رێگای گشتی..."

"کوێ؟"

دەستیان بۆ خوارەوەی ئاوەدانی راداشت. لە زۆر دووری جادەیەك سپی دەچوو. سورمەلی ئۆغلی ئەو جادەیەی نیشان داو گوتی:

"لە سی ساڵ لەمەوبەرەوە، ئێمە هەر بەو رێگایەدا هاتوچۆمان دەکرد..."

بەڵام سەفچەکاهیا، وەسمانەزلە، عەلی ئۆن باشی و مەلا محمد جادەیەکیان نیشان دا کە لە لای چەپی ئاوەدانییەوە بوو. لەسەر ئەم مەسەلەیە باس و کێشەیەکی توند لە نێوان شاهیدەکان دا دروست بوو.

قایمەقام دەسبەجێ باس و وتووێژەکانی کۆتایی پێ هێنا.

"لە رۆژهەڵاتەوە دەگاتە رووباری یالنزووت..."

شاهیدەکانی عەلیسەفابەگ لافاوگەیەکیان لە پشتەوەی ئاوایی نیشان داو شاهیدەکانی جووتیارانی وایوای دەستیان بۆ لای گوندی یالنزدووت راداشت..."

"لە شیمالەوە دەگاتە ئاکچاساز."

دیسان شاهیدەکانی هەر لایەك جێگایەکی جیا لەوی دیکەیان نیشان دا.

"لە رۆژئاواوە دەگاتە "یازیلیتاش"."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستیان بۆ جێگایەك لە خوارەوە راداشت كە هەتا خوار ئاناوارزا درێژەی هەبوو. دیسان لەنێو شاهیدەكان دا باسێكی دوورودرێژ دەستی پێكرد. قایمەقام بە راوێژێكی توندەوە گوتی:

"قسەكانتان تەواو بوو؟"

ئەمەی گوت و ئەوانی بێدەنگ كرد.

هەموویان بێدەنگ بوون.

"لە قسەی شاهیدەكان وا دەردەكەوێ كە قەباڵەی عەلیسەفابەگ هەموو گوندی وایوای دەگرێتەوە. بە پێی شاهیدیی شاهیدەكان ماوەیەكی كورتە كە دێهاتییەكان هاتوونە ئێرەو لەنێو زەوییەكانی عەلیسەفابەگ لە پووش و پەڵاش هێندێ خانووی شەق و شرپیان پێكەوە ناون. هەروەها دەردەكەوێ كە خەڵكی گوندی وایوای زەوییەكانی عەلیسەفابەگیان بەبێ رەزامەندیی خۆی بە دەستەوە گرتوە. بڕیار درا بۆ لەنێو بردنی ئەو دەست بەسەرداگرتنە ئەو كەپرانە كە خەڵكی وایوای لە داروپووش و پەڵاش سازیان كردوون بڕووخێندرێن.

ئەمجار رووی كردە جووتیارەكان و گوتی:

"بەربەرەكانی لەگەڵ حكوومەت دەكەن؟ زەوی و زاری خەڵك بە بێئیزنی خۆیان داگیر دەكەن؟ ئەمن ناتوانم هەر چونكە ئێوە لەنێو زەوی و زاری خەڵك دا لەدارو پەرتكە ماڵتان ساز كردوە, زەوییەكانیان لێبستێنم و بیان دەم بە ئێوە. مانگێك مۆڵەت تان پێ دەدەم. ئەگەر هەتا مانگێكی دیكە دێیەكە چۆڵ نەكەن و نەڕۆن, جەندرمە دەنێرم ئەم كەوێلانەتان بەسەردا بڕووخێنن. ئێوە زۆر رووداربوون. نە گەورەو چووكە دەناسن, نە حكوومەت و نەخوا... نە حەق و حقووق دەزانن و نە دادپەروەری..."

خەڵكی دێ گوتیان:

"كەس بە بیری نایە دێیەكە كەنگێ دروست كراوە. ئەم گوندە باپیری باپیرمان لە زەمانی "فیرقەی ئیسلاحیە"دا دروستیان كردوە."

قایمەقام نەڕاندی:

"لەرووی من هەڵدەگەڕێنەوە؟ قسە لە قسەی من دەكەن, پێتان وایە دەتوانن فریوم بدەن. چما رێی تێ دەچێ ئەم گوندە هی سەد ساڵ لەمەوبەر بێ؟ ئاخر هەر ماوەیەك پێش ئێستا نەبوو كە بۆ زەوت كردنی زەوییەكانی عەلیسەفابەگ ئەم خانووانەتان پێكەوەنا؟ ئەم دێیە بە هیچ جۆر وەك دێی سەد ساڵە, دە ساڵەو تەنانەت دە رۆژەش ناچێ. بەمەش دەڵێن دێ؟"

دەنگی بەرە بەرە بەرز بوو. كەفی پڕژاند. كونە لووتی فش كردن, بوورایەوە, پێی بە زەویدا داو دەستی راوەشاندن:

"درۆزنینە, دەغەڵینە, بێسەروبەرینە, بێ دین و ئیمانینە! مانگێك مۆڵەت تان دەدەمێ. ئەگەر دەتوانن مەڕۆن, مەڕۆن با ئاكامەكەی ببینن. دەتان پلیشێنمەوە. وەك مێروو لە بن پێم دا دەتان پلیشێنمەوە..."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"سەرتان ئەئاوا... وەك سەری مار چاك چاك پان دەكەمەوە." بە هەموو تاقەتی خۆی لاقی بە زەوی دا دەداو پێی ڕەعەرزی دەخست.

دێهاتییەكان ترسیان ڕێ نیشت, سام گرتنی و دۆش دامان.

قایمەقام هێندەی نەمابوو لە رقان بتەقێ:

"ئەمن دەبێ ئێوە لە چاكەی حكوومەتی كۆماری حاڵی بكەم!"

لە حاڵێك دا لە ڕقان هەموو گیانی وەك...ی هەلاج دەلەرزی، لەبن دارە ئەستوورەكە ڕاوێچكەی دەكردن، دەی‌نەڕاند، تەشەری دەوەشاند، جنێوی دەدان و لافاوی دەستوورو فەرمانی وەڕێ دەخست.

سەرەنجام عەلی سەفابەگ و سەیفەلی توانیان لێی نزیك ببنەوە. عەلی سەفابەگ گوتی:

"ئەم دێهاتییانە بە شانازیی جەنابت بەرانێكیان كردۆتە گاوگەردوون. موختار سەیفەلی دەڵێ كە نزیك نیوەڕۆیە. ئاغا بۆ نان خواردن تەشریفی بێ و لە گوناهمان ببووری.

قایمەقام بێدەنگ بوو، نەختێك بیری كردەوەو دوایە هەتا تینی تێدا بوو نەڕاندی:

"گاوگەردوونەكەیان بدەن بە سەگ. گاوگەردوونی ئەم درۆزنە بێشەرمانە بۆ سەگ باشە... تەریق نابنەوە، دەڵێن ئەم گوندە سەدساڵ لەمەوبەر دروست كراوە. بێشەرمانە، تەریق نابنەوە. دەیانەوێ من فریو بدەن. ئەم كۆختە سەگانە... گوێتان لێبێ تووتكە سەگینە، ڕاستییەكەی بڵێن ئەم كۆختە سەگانەتان چەند رۆژ لەمەوبەر دروست كردوەو ناوتان ناون خانوو؟ ئەگەر ئەم خشت و خاڵە سەدساڵ لەمەوپێش لێرە دروست كرابێ، كەوایە ئێوە سەدساڵە لە زبڵدان دا دەژین، كەوابێ شیاوی سووكایەتین. دەبێ تف لە ڕووتان بكرێ. گاوگەردوونەكەتان سەگ بێخوا."

عەلی سەفابەگ قۆڵی بەگی گرت و ئەوی بۆلای ترۆمبێلەكە ڕاكێشا. بردیە نێو ترۆمبێلەكەو بۆخۆشی لە پەنای دانیشت.

قایمەقام لەسەرەخۆ بە شۆفێرەكەی گوت:

"ترۆمبێلەكە هەڵكە كوڕم. تكاشت لێدەكەم با عارف صائم بەگ پێنەزانێتەوە كە ئەمن خۆم لە دێهاتییەكان تووڕە كردوە. چونكە دەزانم ئەو، دێهاتییەكانی زۆر خۆش دەوێ. دیارە ئێمەش خۆشمان دەوێن بەڵام درۆزنییەكەیان و زەوی داگیركردنەكەیان بنیادەمی لە دین دەردەكا...

هەرچەند ڕقەكەی نیشتبووەوە، بەڵام هێشتا هەموو لەشی دەلەرزی، شوفێر بە سێجار سووڕاندنی هەندیل ترۆمبێلەكەی هەڵكرد. هات سوار بوو و ترۆمبێل وەڕێكەوت. جەنابی قایمەقام دەستی درێژ كرد، دەستی عەلی سەفابەگی گرت و گوتی:

"لەگەڵ ئەمانە، لەگەڵ ئەم هەرچی و پەرچییانە دەبێ ئاوا رەفتار بكەی وانیە نووری چاوم؟"

پاشان لە حاڵێك دا بە هەموو هێزی خۆی دەستی وی دەگووشی، گوتی:

"تكایەكم لە جەنابت هەیە."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی سەفابەگ دەسبەجێ خۆی خڕ کردەوەو گوتی:

"بفەرموو جەناب."

قایمەقام سەری بردە بن گوێی و بە سرتە پێی گوت:

"زۆر تکات لێدەکەم کارێك بکە کاکی شۆفێر لە زمانی دەرنەچێ و کردەوەی ئەمڕۆی من، ئەم تووڕە بوونە بەجێیەم بۆ عارف صائم بەگ نەگێڕێتەوە... زۆرت تکا لێدەکەم... ناکرێ بەجۆرێك زمانی ببەستی؟"

"ڕامیزبەگ! لەو بارەیەوە هیچ نیگەران مەبە، قسە لە زاری دەرناچێ."

بەڵام قایمەقام بەهیچ جۆرێك قەناعەتی نەدەهات و سات بەسات ترس و نیگەرانییەکەی زیاتر دەبوو:" ئەگەر عارف صائم بەگ مەسەلەکەی بە گوێ بگاتەوە... یان شۆفێرەکە جاسووسی عارف صائم بەگ بێ، چی؟"

سەری بردە بن گوێی عەلی سەفابەگ و گوتی:

"عەلی سەفابەگی خۆشەویست، نەکا ئەم هاوڕێیەمانیان بە نهێنی ناردبێ کە ئاکارو کرداری ئێمە بخاتە ژێر چاوەدێری، تابزانێ چۆن لەگەڵ دێهاتییەکان دەجووڵێینەوە؟... ڕێی تێدەچێ؟"

عەلی سەفابەگ زۆر بە دڵنیایی گوتی:" ڕێی تێناچێ" و بۆ ماوەیەك ڕامیزبەگی ئارام کردەوە. بەڵام دیسان سات بە سات ترسەکەی زیادی دەکرد، هەناسەی هەڵدەکێشاو دەیگوت:"ئەگەر ببیسنەوە کە ڕەفتارێکی وام لەگەڵ دێهاتییەکان کردوە، لەسەر کارم لادەبەن، لام دەبەن... ئەو جنێوانەی دامن، ئەو کارانەی کردمن..."

دیسان سەری بردەوە بن گوێی عەلی سەفابەگ و پرسی:

"ناکرێ ئەو دێهاتییانە لە دێیەکەیان بمێننەوە؟ ناتوانن ڕێگایەك بدۆزنەوە؟ یان ئەمن خۆی تێهەڵ نەقوتێنم و ئێوە خۆتان بە ڕەشەکوژی و ترس وەبەرنان ناچاریان بکەن بڕۆن؟"

عەلی سەفابەگ گوتی:

" ناکرێ. کار لە کار ترازاوە. ئەگینا سام و ئابڕووی حکوومەت کەم دەبێتەوە، پێشێل دەبێ. ئێوە ناتوانن کاری ئەوتۆ دەرهەقی حکوومەتی کۆماری تورکیە بکەن. ئێوە نابێ کارێك بکەن کە قایمەقامێکی ڕەسەنی ئەم حکوومەتە قسەی خۆی بخواتەوە."

قایمەقام کە دیار بوو بڕیاری خۆی داوە, گوتی:

"دەیخواتەوە عەلیسەفابەگ, وەك گوڵیش دەیخواتەوە. قایمەقام هیچ, والی و وەکیلیش دەیخواتەوە. تەنانەت سەرۆك..."

چون تێگەیشت کە زۆری پێ لێهەڵێناوە, قسەکەی خۆی ڕاست کردەوەو گوتی:"ئەمن بەش بەحاڵی خۆم دەیخۆمەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"پیاوێکی وەك عارف صائم بەگ چۆن ئەقڵ دەیگرێ ترۆمبێلی خۆی, ئەویش بە شۆفێرەوە بدا بە ئاغایەکی بێ سەرەوبەرە کە ئەویش قایمەقامی شارێك لەگەڵ خۆی هەڵگرێ و بچن خەڵکی گوندێك دەربکەن؟ شتی وا قەت رێی تێ ناچێ. ئەم کارە کارێکی ئاسایی نیە خۆشەویستەکەم. ئەم شۆفێرە پیاوێکی زۆر زرینگە. لەوانەیە یەکێك لە سەرۆکەکانی "ئەمنی عام" بێ."

"ئاغای بەڕێز! برای خۆشەویستم! ئێوە لە ئەورووپا خوێندنتان تەواو فەرمووە؟"

شۆفێرەکە گوێی لێبوو, بەڵام وەسەر خۆی نەهێنا.

"لەگەڵ ئێوەمە, لە ئەورووپا خوێندنتان تەواو فەرمووە؟"

شۆفێر ئاوڕێکی دایەوە دوای خۆی, زەردەیەکی هاتێ و بەزاراوەیەکی خەستی "تەڕابووزانی" وەڵامی دایەوە:

"قەت نەچوومە ئەورووپا. خوێندنەوەو نووسینیش نازانم."

قایمەقام بەم وەڵامە زیاتر وەشك کەوت:"درۆ دەکا. بێ ئەم لاو ئەولا فەرمانبەری ئەمنی عامە. چما ئەقڵ دەیگرێ شۆفیری پیاوێکی وەك عارف صائم بەگ نەخوێندەوار بێ؟ چما دەکرێ تا ئێستا ئەورووپای نەدیبێ؟ چاکی خۆی ئاشکرا کرد. چەندیش جوان لاسای زاراوەی تەڕابووزانی دەکاتەوە. براقۆ. ئەم خائینانە جاسووسی باش پێ دەگەیەنن. ئەگەر جەنابی "وحیدالدین"یش لەو جۆرە پیاوە زیرەکانەی هەبایە, دەیتوانی بە وەخت دەستی مستەفا کەمال پاشا بخوێنێتەوە. یاریدەدەرێکی بەهۆشی بۆ دادەناو بە دوو رۆژان لە هەموو کارو کردارەکانی حاڵی دەبوو."

"ئاغای بەڕێز! زۆر باش ترۆمبێل لێدەخوڕی" تەنیا ئەوانەی لە ئەورووپا خوێندوویانە, ئاوا جوان و لەبار ترۆمبێل لێدەخوڕن."

شۆفێر قاقایەکی سامناکی لێدا, دەمی هەتا پەنای بنانگوێی لێك کرایەوە. ترۆمبێلەکە لە رێی لاداو لە چاڵێك کەوت:

"وەستای من, وەستاخەلیلی ئەرزەڕۆمیە. هەموو ئەورووپا گەڕابوو. پێی دەگوتم جەمال لە ئەورووپاش لینگەت نیە, ئەتۆ خوای ترۆمبێلی."

"ئاغای بەڕێز! ئێوە زاراوەی ئەرزەڕۆمی باش دەزانن؟"

"دیارە, زمانی زگماکیمە."

"براقۆ, بەخوا براقۆ. فەرمانبەرەکانیان باش پێ دەگەیەنن."

"جەمال ئاغا, ئێوە دێهاتیەکانتان خۆش دەوێ؟"

"زۆرم خۆش دەوێن. دێ نیشتمانی منە. کەسێك نیشتمانی خۆی خۆش نەوێ بیژوویە."

"ئەمن ئەمڕۆ لە دێهاتیەکان تووڕە بووم, وانیە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نا جەناب تووڕە بوونی چی؟ زۆریش بە مەحەببەتەوە رەفتارتان لەگەڵ کردن. عارف صائم بەگی ئێمە بە کوتەك و گۆپاڵ لێیان دەدا. عارف صائم بەگ دەڵێ خەڵکی لادێ تەنیا بە کوتەك وگۆپاڵ حاڵی دەبن. بەگ زۆر لە خەڵکی گوندی ئاك مەزار تووڕە بوو. زۆریانی ئەوەندە دارکاری کرد کە مردن."

"هەقی خۆیانە."

زاراوە تەڕابووزانیەکەی خەست تر بوو:

"بەڵێ, هەقی خۆیان بوو."

قایمەقام لەدڵی خۆی دا گوتی:"گاڵتەم پێدەکا. ماڵ وێران بووم. بۆچی لە پێشەوە بە ئەقڵم دا نەهات کە شۆفێری ئاغا دەبێ فەرمانبەری ئەمن بێ!"

"جەماڵ ئاغا, ئەگەر تکام لە ئێوە کردبا کە ئەمشەو پێکەوە یەك دوو پێك هەڵدەین, ئەو شانازیەتان دەدامێ؟"

"ئەو شانازیەم پێ دەدای. بەڵام ئەگەر ئاغا بزانێتەوە, دایکم (...)."

"سەگبابە گاڵتەم پێدەکا, گاڵتەم پێدەکا... ئەمنیش ئەگەر لە جێگای وی بام و گەوجێکی بێ ئەقڵم وەگیر کەوتبایە گاڵتەم پێدەکرد."

"تکات لێدەکەم ئاغای خۆم. عارف صائم بەگ نابیسێتەوە."

عەلیسەفابەگ گوتی:

"ئەتۆ هیچ ناڕەحەت مەبە جەماڵ. نایەڵم بە گوێی عارف صائم بەگ بگاتەوە."

قایمەقام تووڕە بوو:"وەڵاغی نەفام بە سەرۆکێك دەڵێ "ئەتۆ"! نازانێ کێیەو چ کارەیە! ئێستا دەیبینی. ئەمن بڕیارەکەی خۆم وەردەگرمەوە. بەڵێ گوندی وایوای سەد ساڵە لەنێو ئەم قوڕو قاڵە, لەنێو ئەم باتڵاغەو ئەم مێش و مەگەزەو لەنێو ئەم جەهەننەمەدا بۆ ژیانی دێهاتیەکان دروست کراوە, ئەوانەی مێژوویان خوێندوەتەوە دەزانن. سام و هەیبەتی حکوومەت ناکەمە داردەستی سەگێکی وەك عەلیسەفابەگ. با بۆخۆی بە شێوەو تاکتیکی خۆی چۆنی دەیەوێ دێهاتیەکان لەدێی وەدەر بنێ, ئەمەیان ئیدی پەیوەندیی بە ئێمەی فەرمانبەری دەوڵەتەوە نیە."

"جەماڵ ئاغا. منیش زۆرم خەڵکی لادێ خۆش دەوێ. باب و باپیرانم هەموویان دێهاتی بوون."

ترۆمبێلەکە لە قووڵکەیەك کەوت. شار کە بە بناری چیاکەوە نووسابوو, لە دوورەوەو لەو بەرزاییە بەو سواڵەتە سوورانەی سەربانەکانیەوەو بە بانە گڵێنەکانی و بە شووشە پەنجەرەکانیەوە کە لەبەر تیشکی هەتاوی نیوەڕۆ دەترووسکانەوە, دەت گوت شاری شای پەریانەو ئاگری تێبەربووە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی‌یەشەل لە دەرگای ماڵێ سڵەمانەزلەی داو گوتی:

"مام سڵەمان هۆۆی مام سڵەمان. ئەمنم عەلەیەشەل."

سڵەمانەزلە برۆ سپی و پڕ پشتەکانی هەڵکێشاو هەستایە سەرپێ.

"ئەمنم, ئەمن, عەلی‌یەشەل."

سڵەمانەزلە لە حاڵێك دا لەنێو ژوورەکەدا راوێچکەی دەکردن, لەبن لێوانەوە گوتی:

"هەی بێچووە سەگ, هەی سەگی رست کراوی هەمزە کەچەڵ! پێی وایە ئەگەر زانیم ئەوە دەرگای لێدەکەمەوە. هەی نزمی بێویژدان (...)م کردە لاقە شەلەکەت. هەی داردەستی دەستی زۆردار. ئەتۆی لە ئاسیاب چەشمە دڵی هەموو خەڵکەکەت پڕ کردوە لە خوێن."

"مام سڵەمان دەزانم لە ماڵەوەی. دەرگام لێبکەوە کارێکی پێویستم هەیە. بە پەلەشم. دەمەوێ میوانەکەت ببینم."

سڵەمانەزلە چوو بۆ لای دەستە نوێنەکەی, تفەنگێکی جوانی کە لە کۆنەوە هەیبوو, دەرکێشاو بە ئەسپایی پڕی کرد لە فیشەك:"سەگەشەلە, چۆن هاتووی میوانەکەم ببینی؟ وادیارە شوێنەکەیت هەڵگرتوە... ئێستا پێت نیشان دەدەم میوان چۆن دەبینرێ."

لە دەرگاکە نیزیك کەوتەوە. لوولەی تفەنگی بەقەڵشتی دەرگاوە ناو بۆخۆشی لە کەلێنی دەرگاوە تەماشای کرد, سێرەی لێگرت و کشایەوەو راست لەو کاتەدا کە دەیەویست دەستی لێبکێشێ, حەمەد هات لە پشتەوەڕا دەستی گرت و کێشای:

"دەست راگرە مامە. دەرگاکە بکەوە. عەلی لە خۆمانە."

سڵەمانەزلە لە مەبەستی حەمەد حاڵی نەبوو.

"دەرگای لێبکەوە مام سڵەمان. ئەمن لێرە چاوەڕێی بووم."

"چی... ئەمن خەریك بوو بیکوژم."

"هەڵەیەکی گەورە بوو."

"ئەتۆ نای ناسی, هیچ هەڵە نەبوو..."

سڵەمانەزلە بە پرتەوبۆڵە چوو دەرگاکە بکاتەوەو حەمەدیش بە دوای دا رۆیشت...

هەر کە سڵەمانەزلە دەرگای کردەوە, شەلە لە پێشەوەو مووسا سەرسەر بە دوای دا وەژوور کەوتن. حەمەدو عەلی‌یەشەل یەکتریان لە ئامێز گرت.

سڵەمانەزلە لە کاتێك دا گێژو وڕ مابوو, دەیگوت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەم هەتیوە زۆر بەدفەڕە. مەڵێ یاغی بلێ "سەرلەشکر"ە..."

عەلیەشەل خێرا خێرا حەمەدی لە بەسەرهاتەکە ئاگادار کردو داستانی مووسا سەرسەرپیشی گێڕایەوە. سڵەمانەزلەو حەمەدیش ناوی مووسا سەرسەرپیان بیستبوو.

سڵەمانەزلە بە پێکەنینەوە گوتی:

"لەحەمەدی بپرسە. خەریك بوو بت کوژم سە شەلە. پێم وابوو لە سەگەکانی دەوروبەری هەمزە کەچەڵی و خەریك بوو بت کوژم. دیارە خەراپیش نەبوو. دنیا لە شەڕی کافرێك رزگاری دەبوو. تەنیا مووسا سەرسەر دەمایەوە. ئەمە هەقی مووسا سەرسەرە کە لە دنیادا تەنیاو بێلینگە بێ."

عەلیەشەل گوتی:

"راست دەکەی. وەستاییەکەیم دیوە, ئیمانم پێی هێناوە. بەراستی تاقە. هەقی خۆیەتی..."

حەمەد بە پەرۆشەوە گوتی:

"ئەگەر لەحزەیەك درەنگتر جووڵابام گوللە راست لە قەوەزی سنگت دەدرا. چما ئەتۆ شێتی؟ لەم دێیانەدا بە جۆرێك ناوبانگت دەرکردوە ئەگەر بکەویە دەستی دێهاتییەکان لەتکی گەورەت شلکەی گوێت دەبێ. بۆچی هەروا بێ بوار وەنێو ئاو دەکەوی؟"

"ئەگەر حەمەد نەگەیشتبایە ئێستا لەبەر دەرگا تخێڵ ببوو و لاقە شەلەکەی لە هەوا کردبوو."

شەلە گوتی:

"ئەو چاکانەی کردوومن, گیانیان نەجات دام."

ماوەیەکیان بە گاڵتەو پێکەنین رابوارد. پاشان سڵەمانەزلە پرسی:

"کاك مووسا ئەوەی لەبارەی تۆوە دەیڵێن راستە؟ دەڵێن ئەگەر بەیانی لەگەڵ تاوهەڵات لە ماراش وەڕێ کەوی بۆ ئێوارێ لە ئەدەنەی, ئەمە راستە؟ باڵداریش ناتوانێ ئەو هەموو رێگایە بە رۆژێك ببڕێ, بەراستی وایە؟"

مووسا سەرسەر پێکەنی و گوتی:

"بەڵێ راستە. هەقیقەتی هەیە. بەڵام ئیدی پیر بووم مام سڵەمان!"

سڵەمانەزلە بەوپەڕی کون پشکنییەوە پرسی:

"ئەوەش راستە کە دەڵێن تا ئێستا نەبووە وەدوای شوێنێك بکەوی و خاوەنەکەی نەدۆزیەوە؟"

مووسا سەرسەر بە شەرمێکی مندالانەوە لە کاتێك دا سەری لێشێوابوو گوتی:

"جارێکیان هەتا نیزیك چۆمی "دیارسووات" کە ئێستا پێی دەڵێن جەیهان وەدوای شوێنێك کەوتم کەچی ئەو شوێنە شوێنی چەتەیەکی دیکە بوو. تۆمەز خاوەنی ئەو شوێنە کە ئەمن هەڵم گرتبوو لەنێو گابەردەکانی ئاناوارزادا خۆی حەشار دابوو. دیارە دوایە وەدوای شوێنەکەی کەوتم و دۆزیمەوە, بەڵام هەرچۆنێك بێ لە ژیانم دا جارێك بە هەڵە چووم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلىيەشەل گوتى:

"ئەمن بەڕاستى وەستايەتيم لـێدى. لێی تۆقیبـووم. لـە ڕێگـادا زۆرم هـەوڵ دا بـە هەڵـەی بـەرم. بـەڵام شوێنی حەمەدی هەڵگرت و ڕاست هاتە بەر ئەم دەرگایە. براله حەمەد, ڕاستە کە ئەتۆ ژیـانی منـت نـەجات دا, بەڵام ئەمنیش ژیانی تۆم نەجات دا." پاشان هەموو بەسەرهاتەکەی ڕێگـای تـا ئـەو جێگایـە کـە بڕیـاری کوشتنی مووسا سەرسەری دابوو, موو بە موو گێڕایەوە. بەو داستانە کە عەلىيەشەل دەیگێڕایـەوە مووسـا سەرسەرِ جار بە جار ڕەنگی زەردتر دەبوو و چاوی زیاتر پێ دەردەپەڕین. مووسا سەرسەرِ لە حاڵێـك دا بـە تەواوی نێوچاوانی تێك نابوو زۆر بە سەرسوڕمانەوە پرسی:

"هەر بەڕاستی دەتەویست بم کوژی؟"

عەلىيەشەل گوتى:

"باشە بۆخۆت پێم بڵێ لەوە زیاتر دەم توانی چ بکەم؟ چیی دیکەم لە دەست دەهات؟"

پاشان لە کاتێك دا دەستی بۆ لای سڵەمانەزلە درێژ کرد, گوتى:

"ئەویش دەیەویست من بکوژێ, لە کاتێك دا بێگوناح و بێخەتا بووم."

سڵەمانەزلە گوتى:

"بە خوا دەم کوشتی. بەڕێکەوت زۆر باشیش دەبوو. قەیدی نیـە بـا نـاردنی عەلىيەشـەل بـۆ جەهەننـەم بمێنێ بۆ جارێکی دیکە. قەرزبێ لەسەرم. پێت قەرزدار بم!"

پاش نان خواردن عەلىيەشەل حەمەدی بانگ کردە سووچێك و پێی گوت:

"ئەم دێیە ماڵ بە ماڵ دەپشکنن. یاوەر فارووق عادەتێکی هەیە: بچێتە هەر دێیـەك خەڵکەکـەی وەبـەر کوتەك و گۆپاڵ دەدا. هیچ نازانێ, نە پیر, نە ژن, نە منداڵ. ئەتۆ گیر مەبە, سواری ئەسپێك بەو بڕۆ."

حەمەد پرسی:

"بچمە کوێ؟"

عەلىيەشەل گوتى:

"کێو و بەندەن پڕن لە جەندرمە. ئەوانەی بە دڵخوازیش بە دوات دا دەگـەڕێن دنیایـان پـڕ کـردوە. نـازانم ئەو برایمەڕەشە چیی لە گیانی تۆ دەوێ. هەمیشە دەڵێ بە خوێنی سەری تینووم. هـیچ قسـەیەکی دیکـەش ناکا. ئەتۆ چیت لەگەڵ کردوە؟"

حەمەد نەڕاندی:

"تووتکەسەگ چیم لەگەڵ کردوە؟ تەویلەم بەسەر دا ڕووخانـدوە؟ خـەرمانم لـێسووتاندوە؟ تـەماحم لـە ناموسی ژن و بووك و کچەکانی کردوە؟ ئەمن چووزانم چیم لەگەڵ کردوە؟ باشە ئێستا بچمە کوێ؟"

عەلی لە فکرەوە چوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ناتوانی لێرە بمێنیەوە, خەتەرە. هەموو کەس دەزانێ لە ماڵێ سڵەمانەزلەی. ناتوانی هەڵێی بۆ نێو لێڕەواریش. لەوێ دەکەویە تەنگانەو لەبرسان دەمری. ئێستا هەرکەس لێرە بت بینێ دەچێ و خەبەرت لێ دەدا. ئیدی ئەو حەمەدۆکی جاران تەواو بوو, ڕۆیشت. خوا نەکا لە خەڵکی ئاسیاب چەشمە کەسێك بت بینێ. بکەویە دەستیان پارچە پارچەت دەکەن."

"بچمە کوێ عەلی؟"

عەلی لە فکرەوە چووبوو و قسەیەکی نەدەکرد:

"ئەم ڕۆژانە چوون بۆ چیاکان ئیمکانی نیە. بریا لەو جێگای خۆت لێحەشار دابوو یەك دوو ساڵ مابایەوەو خۆت ئاشکرا نەکردبا هەتا بە یەکجاری لەبیریان دەچوویەوە."

حەمەد گوتی:

"لە چوکووراوا بووم."

پاشان لە سووچێکی ژوورەکە دانیشت و تەواوی ڕووداوەکانی چوکووراوا, وایوای و عەلیسەفابەگ, عارف صائم بەگ, ئیدریس بەگ و ئاغاکانی دیکەی چوکووراواو سەیرانی یەك بە یەك بۆ عەلی باس کرد.

عەلی گوتی:

"بریا ئەم ڕۆژانە نەهاتبایە کێوپارە. وەسمانەزلەو خەڵکی دێهاتی چوکووراوا تۆیان بە گرتن نەدەدا. ئەوان جارِز ببوون و چاوەڕوانی یارمەتییان لە تۆ هەبوو, تەنانەت ئەگەر هەموو خەڵکی گوندەکەشیان لەنێو بردبایە, دیسان کەس تۆی بە دەستەوە نەدەدا. بەڵام خەڵکی ئێرە... ئەگەر بە گیرت بێنن, لە کەچکە ئاوێك دا دەت خنکێنن. مەڕوانە سڵەمانەزلە. ئەو تۆی خۆش دەوێ. ئێستا بزانین ڕێگا چارە چیە؟ ڕاستییەکەی جگە لە ماڵی ئوممەتەزەرد جێیەکی دیکەم بە فکردا نایە. ئەو لە پێناوی تۆ دا گیانیشی فیدا دەکا. وەختێك ڕۆیشتی چەند مانگ تازیەی داگرت. چاوەکانی بە قەدەر دوو کانی فرمێسکیان لێهات. بەڵام دەوروبەری پڕ لە جەندرمەیە. ناتوانێ بت شارێتەوە."

بانگی سڵەمانەزلەیان کردو تەگبیریان پێ کرد, ئەویش زۆری بیر کردەوە, بەڵام پەنایەکی بە فکر دا نەهات. مووسا سەرسەڕ قسەیەکی نەدەکرد, بەڵام جاروبار دەیگوت:"ئاخ عێلاتی ماراش, یادیان بەخێر. خوا دەزانێ ئەم حەمەدە وردیلەیە کە هیچ, دەم توانی لەشکرێکیان لەنێو دا بشارمەوە."

چوار پیاوی کارکوشتە, چوار گورگ کۆبوونەوەو هەتا لای نیوەشەوێ بیریان کردەوەو نەخشەیان کێشا, لەکاتێك دا جەندرمەکان لەمێژ بوو لە نێو ئاوایی دامەزرابوون, نانیان خواردبوو و نووستبوون. یاوەر فارووق و هەمزەو وەکیل باشی عاصم لە ماڵی کوێخا خەریك بوون "ڕاکی"یان لەگەڵ کەباب دەخواردەوە. سڵەمانەزلە سات بە سات ئاگای لە دەنگوباسی ماڵی کوێخا هەبوو.

پاش ماوەیەك بیر کردنەوە لە نەکاو حەمەد هاواری کرد. دیمەوە, دیمەوە. دەچم لە ئاشی سمایلەزلەدا خۆم دەشارمەوە. کەس بە بیری دا نایە لەوێ بم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەلە گوتی:

"بۆچی، بەبیریشیان دا دێ. بەڵام چارەیەکی دیکە نیە. چەند رۆژ لەوێ بمێنەوە تا بزانین چ فکرێکت بۆ دەکەینەوە. لە هەل و مەرجی ئێستا دا باشترین جێگا هەر ئەوێیە."

سڵەمانەزلە گوتی:

"بەڵێ جێی چاکە. دوایە ئەمن و عەلی فکرێکی لێدەکەینەوە."

حەمەد لە پەنای ئاگرەکە دانیشتبوو. وا لە گژ فکران راچووبوو کە تەنانەت گوێی لەو فەرمانانەش نەبوو کە سڵەمان بە کوڕەکانی و بووکەکانی دەدان:"ئەسپەکە ساز بکەن، توێشووی تەواو دابنێن، رۆنەکەرە، هەنگوین، قاورمەش دابنێن."

پاش ماوەیەك حەمەد سەری هەڵێناو گوتی:

"برالە عەلی باشت گوێ لێبێ ـ پاشان رووی کردە مووسا سەرسەرێ ئەتۆش باش گوێ بگرە ـ ئەمجار رووی لە سڵەمانەزلە کرد. ئەتۆش باشت گوێ لێبێ مام سڵەمان."

پاشان تفی قووت دایەوە، خۆی حازر کردو قەڵافەتێکی بەخۆیەوە گرت وەك ئەوەی بیهەوێ مەبەستێکی گرینگ باس بکا. دەت گوت دەیەوێ وەسیەت بکا، دەستی بە قسە کرد:

"ئێوە هەرسێکتان، دەستتان، چاوتان، بیرتان کیمیایە. زۆرتان دنیا دیوە، تەمەنێکتان رابواردوە، ئێستا هەرسێکتان لە جێیەك کۆ بوونەوە. هەمووتان دەزانن ئەمن چەندەم بەڵا بەسەر هاتوون. دیارە ناڵێم ئەو بەڵایانەی بەسەر من هاتوون بە سەر هیچ دیل و کۆیلەیەك نەهاتوون. بەڵام دەتوانم بڵێم ئەمنیش رۆژی زۆر لەتوانابەدەرم رابواردوون هەمووتان هەمووی دەزانن. ئاخرەکەشی عەبدیخانم بەو مەبەستە کوشت کە فەقیرو هەژار رزگارییان بێ و رزگارییشیان هات... پاش مردنی عەبدی، خەڵك شادمانییان کرد، زەوییەکانیان لەنێو خۆیان دا دابەش کرد. هەم گوندنشینەکان و هەم ئەمن پێمان وابوو دنیا هەروا دەبێ... پاشان چ بوو؟ پاشان هەمزە کەچەڵ پەیدا بوو. هەزار جار خەراپتر لە عەبدی دەستی بە خوێن سوور بوو. دڵی خەڵکی پڕ کرد لە خوێن. ئێ... باشە ئاخرەکەی چی؟ عەبدی رۆیشت، هەمزەکەچەڵ هات هەزار جار لەو خەراپتر... باشە... ئاکامی زەحمەتەکانم بە چی گەیشت؟ ئێوە پیاوی ژیرو بەتەگبیرن، زۆرتان ئەزموون هەیە. ئێوە پێم بڵێن بزانم ئەمن دەبێ چ بکەم. رێگایەکم نیشان بدەن."

سڵەمانەزلە بە راوێژێکی توندەوە گوتی:

"ئەمن ئێستا پێت دەڵێم، ئاو هەمیشە سەرەوخوار دەڕوا، دەڕواو دەریای مەڕمەڕە پڕ دەکا. تا ئێستا قەتت دیوە ئاو سەرەوژوور بڕوا؟"

"کەوابوو هەمیشە عەبدی دەڕواو هەمزە دێ؟ وانیە؟"

سڵەمانەزلە تووڕەو ناعیلاج و ناهومێد لە حاڵێك دا ریشی دەلەرزی، گوتی:

"ئەرێ، هەروایە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مووسا سەرسەر گوتی:

"ئاغایەك دەڕوا, ئاغایەكی دیكە دێ. لە هەموو جێیەك هەروایە. ئیرادەی خوایە كە باڵندە بە باڵ دەفرێ, با بە بێ باڵ دەڕوا, بنیادەم بە لاقی دەڕوا, مانگ و ڕۆژ هەڵدێن و ئاوا دەبن."

حەمەد بە نێوچاوانێكی گرژەوە قسەكەی ئەویشی بڕی و گوتی:

"كەوابێ عەبدی بڕوا, هەمزە دێ, وانیە؟"

مووسا سەرسەر ملی بە لاوە ناو گوتی:

"هەروایە."

شەلە قسەی نەدەكرد. دیار بوو لەو بارەیەوە زۆری بیر كردوەتەوە. سەرەنجام گوتی:

"وەختێك ئەتۆ ڕۆیشتی و هەمزەكەچەڵ هات, هەر بیرم لەوە دەكردەوە. شەوانە تا بەیانی خەوم لێنەدەكەوت. بەڵام ڕێگاچارەیەكم نەدۆزیەوە. ـ هەناسەیەكی قووڵی هەڵكێشا ـ زۆر زۆرم بیر كردەوە. فكرم نەگەیشتە هیچ كوێ, ئەقڵم هیچی نەبڕی."

حەمەدۆك گوتی:

"عەبدی دەڕوا هەمزە دێ, هەمزە دەڕوا سڵەمان دێ, عەلی دەڕوا وەلی دێ..."

سڵەمانەزلە وەڵامی دایەوە:

"ڕاست وابوو. عەلی ڕۆیشت وەلی هات. باپیرت ڕۆیشت بابت هات. بابت ڕۆیشت تۆ هاتی. ئەتۆ دەڕۆی كوڕەكەت دێ."

حەمەد گوتی:

"هەر ئێستا ئەتۆ, ئەمن, مووسا سەرسەرو عەلی یاری بە گیانی خۆمان دەكەین. ئەگەر وایە, بۆچی هێندە تەقەلا دەكەین؟" ئەمجار بە دڵنیاییەوە گوتی:"هەوڵدان كارێكی بەجێیە, ئەمە هەقی خۆمانە."

ماوەیەك بوو ئەسپەكە لەبەر دەرگا ڕاگیرابوو. حەمەد هەڵستا, هەرسێكیانی یەك یەك لە ئامێز گرت. ڕوخساری حاڵەتێكی تاڵی تێدا دیار بوو, تاڵیەكی تێكەڵ بە گاڵتە پێهاتن كە وەك ژارێكی سەوز بە ڕوخساریەوە چەسپابوو...

كە لە دەرگا چووەدەر گوتی:"خواحافیزتان بێ." چووە دەرێ و خۆی هاویشتە سەر ئەسپەكە:

"هەوڵدان, شەڕكردن, گیان دان و خوێن دان... بەخۆڕایی... تێكۆشان هەقە... بەرەبەرە ئەم پرسیارە لە فكری دا دروست بوو كە:"ئەگەر تێكۆشان سوودێكی نەبێ؟ چۆن هەقە؟" هەستێك كە تا ئەو ڕۆژە وێنەی نەدیبوو, سەرانسەری گیانی داگرتبوو. بە تاسەیەكی بێئەندازەو بە هەموو هەستیەوە تامی بیركردنەوەی دەچاشت و لە ئاكامی داماوی دا جینگڵی دەداو بە چۆك دا دەهات.

گەیشتبووە بەر دەرگای ئاشی. لەبیری نەبوو لە ئەسپەكەی دابەزێ. لە پەستا فكری دەكردەوەو نەخشەی دەكێشا, بە جۆرێك تووشی سەرلێشێوان و پەرێشانی ببوو كە وا دەهاتە بەرچاو ڕزگاربوونی لێی

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نیە. نەیدەتوانی فکرەکانی ڕێك و پێك بکاو نەدەهاتەوە سەرخۆی. بەسەرهاتی ئیدریس بەگ فکرەکانی ئەوی شێواندبوو.

ئیدریس بەگ بۆ خاتری ئەندامانی عێلەکەی چووبووە کێو و بەندەنان و مردن هەنگاو بە هەنگاو بەدوایەوە بوو.

حەمەد هەتاو کەوتنی زۆر پێخۆش بوو. لەپێش دا لووتکەی کێوەکان بە هێڵێکی شین، پڕ ڕەنگ و روون بوو. ئەمجار سەروخواری ئەو هێڵە شینە زێڕکفت بوو و کێوەکان لە پێش دا بە رووناکایییەکی زۆر درەوشانەوەو پاشان لە مژ دا ون بوون. ئەستێرەی بەیانی وەك هەتاوێکی لە سەرما جارێ درەوشایەوەو دامردەوە، دامردەوەو درەوشایەوە. ئەمجار دنیا رووناك بوو. حەمەد تەنانەت ئاگای لە هەتاوکەوتنیش نەبوو. پشتی بە ئاونگ خووسابوو، بێجووڵە لەسەر ئەسپەکە مابووەوە. کاتێك هەتاو لە پشتی داو ملی بە تیشکی هەتاو برژایەوە، هاتەوە سەرخۆی و دەسبەجێ لە ئەسپەکەی دابەزی. چوو بۆ لای دەرکی ئاشەکەو بە لاق پاڵی بە دەرگاوە نا. لایەکی دەرگاکە کرایەوە، دەنگێکی خەواڵوو، لە سووچێکی دوورو تاریکی ئاشەکە کە گوێی لە هەست و خوستەکە ببوو گوتی:

"کێیە."

حەمەد پرسی:

"مام سمایل ئەتۆی؟"

دەنگێکی کزو بێهێزو خەواڵوو جوابی دایەوە:

"ئەدی براله خۆمم، ئەتۆ کێی، باراشت هێناوە؟ گەنمت لە کوێ پەیدا کرد؟ هەمزە روحمی بە دڵ دا هاتوە؟ ئەوە دێم. راوەستە پانتۆڵەکەم دەپێ کەمەوە."

سمایل لە کاتێك دا پانتۆڵەکەی هەڵدەکێشا، هاتە بەردەرگا. وەختێك گەیشتە رووناکایی رەق راما. تاوێك چاوی هەڵگلۆفین، دەستی راستی کردە سێبەری چاوی و توانی نەختێك قەلافەتی حەمەدی لێك بکاتەوە. پرسی:

"رێبواری؟"

حەمەد گوتی:

"مام سمایل ئەمنم، حەمەد."

سمایلەزلە تێك رابوو، نەختێك هاتەوە سەرخۆی و زۆر لەسەرەخۆ پرسی:

"کام حەمەد، ئەتۆ کام حەمەدی؟"

"مام سمایل ئەمن حەمەدۆکم، ئەمن هاتمەوە."

"چی؟ حەمەدۆك؟ کامە حەمەدۆك؟"

حەمەد گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"مام سمایل حەمەدۆك چەندن؟"

سمایلەزلە لە حالێك دا لە سەرتاپای ورد دەبووەوە گوتی:

"ئەو حەمەدۆکە کە خەریکی چەتەیی و ڕێگرییە؟"

حەمەد گوتی:

"ئەرێ, هەوم."

سمایلەزلە راوەستا. تاوێك تێیەوە راما. دەسبەجێ چووەوە ژووریٚ ئاشی و گەڕایەوە. دارێکی بە دەستەوە بوو. لە حالێك دا هاواری دەکرد "هەی کافر", پەلاماری حەمەدی دا "هەی کافرباب! (...)ت کردە وەجاخی ئێمە, ئەتۆ ئێمەت کوشت, پێنج گوندت تووشی برسیەتی کردو ئێستاش هاتوویەوە ئێرە, ئێرە, هاتوویەوە ئێرە, دەگەڕێی و دەڵێی ئەمن حەمەدۆکم؟"

ئەگەر حەمەد دەسبەجێ باوەشی پێدا نەکردبایەو دارەکەی لە دەست دەرنەهێنابایە سەروگوێلاکی شکاندبوو.

سمایلەزلە کە نەیتوانی جمگەی دەستەکانی لە دەستی حەمەد دەربێنێ, هەتا تین لە گەرووی دابوو دەستی کرد بە هاوار هاوار:

"فریام کەون, فریام کەون, کەس نیە رزگارم بکا, حەمەدۆکی چەتە هێرشی کردوەتە سەر ئاشەکەم, خەریکە بم کوژێ, فریام کەون, فریام کەون! کەسێك بێ نەجاتم بدا..."

حەمەد جمگەی دەستی سمایلەزلەی بەر نەدەداو ئەویش هات و هاواری وەڕێ خستبوو, دەنگی, وەك دەنگی کەسێك دەچوو کە تووشی لەرزوتا بووبێ, لەکێوێکەوە دەیدا بە کێوێکی دیکەو لە شاخەکان دا دەنگی دەدایەوە.

سمایلەزلە هاواری دەکرد, پەلەقاژەی دەکردو حەمەدیش هەر ئەوەندەی دەتوانی بلێ:

"مام سمایل, چما شێت بووی, چما ئەقڵی خۆت ون کردوە؟"

"فریام کەون, خەریکە بم کوژێ! خەریکە بم کوژێ, خەریکە بم کوژێ..."

سمایلەزلە خۆی خستبووە سەر زەوی, پەلی دەکوتاو پەلەقاژەی دەکرد, بە کورتی قیامەتێکی ساز کردبوو. حەمەد تووڕە بوو, خوێن بەری چاوی گرت و پێلەقەیەکی توندی لە سمایل دا کە خۆی لەسەر زەوی درێژ کردبوو, دەمانچەکەی دەرهێناو گوتی:

"بێدەنگ بە سەگ دین!... ئەگەر وست نەبی, هەر ئێستا بۆخۆم بێدەنگت دەکەم."

سمایلەزلە دەسبەجێ لاڵ بوو و متەقی لێبڕا. هەر لەوێ لەسەر عەرزەکەو لەنێو پەین و پاڵ رەق بوو. ملە کزو پڕ چرچ و لۆچەکەی درێژترو خوارتر بوو. قەڵشتی پاژنە پێیەکانی قامکیان تێوە دەچوو, گۆشتی لەشە کزو چرچەلۆکەکەی لەنێو رندۆڵی جلکە دڕاوەکانی وەدەرکەوتبوو و ریشە درێژو سپیەکەی بە دووکەڵ زەرد هەڵگەڕابوو. حەمەد ماوەیەك تێیەوە ڕاما. ئاگر لە دڵی بەربوو, گریان بەری ئەوکێی گرت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داهاتەوەو لەسەر عەرزەکە راستی کردەوەو بردیەوە ژووری ئاشەکە. بادیە ئاوێکی هەڵگرت, سەرو چاوی خۆی شوتن و ئەسپەکەی هێنایە ژوورێ و بەستیەوە.

سمایلەزلە پاڵی بەدیوارەوە دابوو, دەگریا. بەدەم هەنیسکی گریانەوە دەیگوت:

"حەمەدۆکە چڵمن! کێ بە تۆی گوت بێی ئاغاکەمان بکوژی و ئێمە تووشی زوڵم و زۆری هەمزە کەچەڵ بکەی؟ کێ پێی گوتی."

"مەگری مام سمایل, مەگری. گوێ بگرە بزانە چت پێ دەڵێم."

"پێویست نیە هیچ بڵێی... دوو ساڵە دەنکە گەنمێك نەچووەتە گەرووی ئەم ئاشەوە. نە دەنکە گەنمێك, نە دەنکە زوڕادێك, نە جۆ, نە هەرزن. ئەوە دوو ساڵە ئەم ئاشە دەنکە گەنمێکی نەهاڕیوە. ئەتۆ ئێمەت تووشی ئەم رۆژە کرد. خەڵکی خاردەشت دوو ساڵە وەسواڵێ کەوتوون... هەموویان رووت و پێخواسن... ئەدی, ئەتۆ تووشی ئەم حاڵ و رۆژگارەت کردین..."

"مەگری مام سمایل مەگری! گوێت لێبێ بزانە چت پێ دەڵێم, گوێ بگرە!"

"چم پێ دەڵێی کافر, بێدین, پیاوکوژ... دەستت هەتا ئەنیشکێ بە خوێنی سووری ئاغای ئازا, ئاغای میهرەبان و بە ویژدانی ئێمە سوور بوون, چت هەیە پێم بڵێی کافر؟ منداڵەکان لە برسان وشك هەڵاتن و مردن. تەنیا عەمبارو چاڵەکانی هەمزە کەچەڵ پڕ لە دانەوێڵەن, داروندەاری دێهاتییەکانی تاڵان کرد, هەرچی بوویان لێی ئەستاندن. دەنکێك گەنم, زوڕاد, جۆ, هەرزن چیە, بۆی بەجێ نەهێشتن. هەموو لە برسان مردن. خەڵك هەموویان بوونە حەیوان و پاتاڵ, لەو کێوانە گیامان رنیەوەو خواردمان. گەزگەسك و وێنجەمان خوارد, توێکڵی دارانمان خوارد, هەرچی وەدەستمان کەوت خواردمان. هەرچی مانگاو مەڕو بزن و ئەسپ و وڵاغی هەمانبوو, هەمزە کەچەڵ هەمووی بە زۆری حکوومەت لێئەستاندین. دێهاتییەکانی ریز کردن, حەوتوویەك نۆکەرو بەکرێگیراوەکانی لێیان دان. پاشانیش حەوتوویەك جەندرمە لێیان دان, ئەوەندەیان لێ دان کە پشتیان شەقار شەقار بوو, ئەدی حەمەدۆکی خۆم, ئەدی رێگری خۆم, ئەدی هەڵۆی راوکەری سەر چیا بەرزەکان ئەدی! گریانێك بۆ من نەبێ, بۆ کێ باشە؟ شەش مانگە ژەمە خۆراکێکی بەڕاستیم لەگەروو نەچووەتە خوار. هەمووی خەتای تۆیە... وەجاخت کوێر کردینەوە, ماڵت وێران کردین. دێیەکەمانت وێران کرد. ئەم بەدبەختییە ئەتۆ بەسەرت هێناین, ئێمەت لەنێو برد. کێ گوتی, کێ, کێ, کێ پێی گوتی گلێنەی چاوی ئێمە, ئاغا زێڕەی ئێمە بکوژی؟ ئێمە ئاوا هەتیو و بێکەس بکەی, کێ, کێ پێی گوتبووی؟"

دەستی کرد بە تاریفی عەبدیخان. فرمێسکی دەڕشت و بەدەم گریانەوە بە عەبدیخانی هەڵدەگوت. لە ناخی دڵیەوە شیعری لە تاریفی عەبدیخان و ئینسانەتیو میهرەبانییەکانی عەبدیخان دا دەخوێندنەوەو دەیگەیاندە عەرشی عەزیم. حەمەد گوتی:

"مەگری مام سمایل, بەسە, چی دیکە مەگری. وەرە پێکەوە یەك دوو پاروو نان بخۆین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوخچەنانی لە خورجێنەکەی دەرهێناو لێکی کردەوە. بوخچە نانەکە مریشکێکی برژیویشی تێدا بوو کە لە نانی تەندووریٚ وەرپێچرابوو.

سمایلەزلە بە سیلەی چاو تەماشایەکی خواردنەکانی کرد. هەستا. چووە سەر نێلّیٚ ئاشی, بە شلّپ و هۆڕ دەست و چاوی شوتن و هاتەوە.

حەمەد گوتی:

"فەرموو مام سمایل."

سمایلەزلە وەك گورگی برسی پەلاماری مریشکەکەی دا. حەمەد رامابوو و تەماشای دەکرد کە بە ئیشتیاو تامەزرۆییەکی سامناکەوە مریشکەکەی قووت دەدا. ئەو بە هەردوو دەستان, بەزاری, بە لووتی و بە چەنەگەی و بە برۆکانی خەریك بوو مریشکەکەی دەخوارد. لە ماوەیەکی کەم دا مریشکەکە تەواو بوو, سمایلەزلە دەستی بە کڕووسینەوەی ئێسکەکانی کرد. یەك یەك ئێسکەکانی کڕووسینەوە. لە ماوەیەکی زۆر کەم دا هەرچی خواردن لە بوخچەکەدا بوو خواردی و تەواوی کردو پاش ئەوەی ئاوێکی زۆری لەسەر خواردەوە گوتی:"ئۆۆخەی, ئۆۆخەی! زیندوو بوومەوە. رەحمەت لە گۆڕی مردووانت. ئۆۆخەی تێرم خوارد. لێم ببوورە کوڕم. بابتم زۆر خۆش دەویست. باشترین پیاوی ئەم دنیایە بوو. ئەو کاری بەم جۆرە کارانە نەبوو. پیاوێکی باش و میهرەبان بوو. ئەتۆ کارێکی باشت نەکرد حەمەد, ئێمەت ماڵوێران کرد. لێم ببوورە کوڕم. یا...خوا بەخێر بێی! ئای بۆ جگەرەیەك... لەکویٚ بووی براله؟ یا...خوا بەخێر بێی, خێرو بەرەکەتت هێنا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو شەوە دایدایە بارانێکی بەسام. دەت گوت لە حەوت ئاسمانان لە جیاتی باران رووبار دێنە خوارێ. بایەکی توندی دەهات, کە هەموو شتێکی بەسەر یەك دا دەداو دەیشکاند, سەربانی خانووەکانی هەڵدەگرت و دەیبرد, لکیدارەکان و سپیدارە بڵیندەکانی دەشکاندو دەیرووخاندن. لە دووری ئاسمان بریسکەی دەداو هەورە تریشقە دەیگرماندو گرمەکەی لە کێوەکانەوە لەدەشتەکان و لە دەشتەکانەوە لە خڕو دۆڵەکان دەگەڕا. ئەمە یەکێك لە بارانە پڕ بەلاکانی چوکووراوا بوو.

لای بەیانی بارانەکە نەرم تری کرد. خڕو دۆڵ و چۆمەکان لافاویان تێدا هەستا, بە جۆرێك کە پەڕینەوەیان لێنەدەکرا. لەگەڵ تاوهەلات بارانەکە لێی کردەوەو هەتاوێکی گەرم و تەڕو تێکەڵ بە مژێکی قورس سەری وەدەرنا کە بە زەحمەت لە پشت مژەکەوە دەبینرا.

لە "تووراسی" جەندرمەکان بە هاوکاریی برایمەڕەش دەستەی هەشت کەسیی"کوڕی زالا"یان شەق و شڕ کردبوو و هەموو لەشیانیان بە گوللە دابێژ دابێژ کردبوو. کوڕی زالا لاوێك بوو حەڤدە ساڵە, بالابەرزو بە دیمەن بە لووتێکی قەپۆزبەرانییەوە. ئەو, کابرایەکی خەڵکی شاری کوشتبوو کە کاتی خۆی بە زۆرو بە کوتەك زەوییەکەی باوکیی داگیر کردبوو.

دایکی زۆری خۆش دەویست. وەختێك منداڵ بوو هەمیشە لە باوەشی دەکردو بە دەم لاواندنەوەوە پێی دەگوت:"کوڕە تاقانەکەی زالا. تاقانەکەی زالا..."و هەر بۆیە خەڵکی ئاوایی ناوی کوڕی زالایان بە سەردا بڕی. بەرە بەرە ناوەکەی خۆی لەبیر برایەوەو هەموو کەس بەم ناوەیان ناسی.

بابی کوڕی زالا پیاوێکی شەریف و میهرەبان بوو. مەزرایەکی زۆر بەرێژەوو سەحەب ئاوی لە گوندی "چنارلی" هەبوو. کابرایەکی خەڵکی شار بەناوی "عبداللە ئۆغلی" تەماعی لەو مەزرایە کردو ویستی بیکاتە باغ. بابی کوڕی زالا حازر نەبوو زەوییەکەی بفرۆشێ. بەلام کابرا کۆڵی نەداو دەستی لە کەللەشەقی هەڵنەگرت. بێجگە لەوەش بەرتیلی دا بە چەند بەرەڵلای مل ئەستوور کە چوون دارکارییەکی زۆر باشی بابی کوڕی زالایان کرد. بابی کوڕی زالا نەی دەوێرا بچێتە شار, هەر وەختێك دەچوو بۆ شار لێدانێکی چاکی دەخواردو بە سەروگوێلاکی خوێناوییەوە دەگەڕایەوە ئاوەدانی.

کوڕی زالا فیلینتایەکی لە دەستان خۆشی ئەڵمانیی پەیدا کرد, سواری ئەسپێکی چالاك بوو کە هی دراوسێکەیان بوو, بە چوارناڵی رۆیی بۆ شار. عبداللە ئۆغلی لە دوکانی کەوش درووییەك دانیشتبوو. کوڕی زالا دەیزانی هاتوچۆی کوێ دەکا. دوکانی کەوش درووییەکەی هەروەك بۆخۆی دروستی کردبێ, بە ئاسانی دۆزیەوە. لوولەی تفەنگەکەی لە سنگی عبداللە ئۆغلی کردو پێنج گوللەی لێدان. عبداللە ئۆغلی بێگیان کەوتە سەر زەوی و کوڕی زالا بە سواری ئەسپ رووی کردە کێوو بەندەنان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

✧ ✧ ✧

تەرمەکانیان بەسەر چەند ئەسپێکی رووت دا هێنابوون. سەریان بە کەلەکەیەك و لاقیان بە کەلەکەیەکی دیکەی ئەسپەکانەوە هەڵواسرابوو. گەردنی درێژو داچۆڕاوی کوڕی زاڵا رادەژاو لەگەڵ هەموو راژانێك لە بەرزگی ئەسپەکە دەدرا.

هەتاو کەوتبوو کە تەرمەکانیان هێنایەوەو لەبەر دەرکی حەوشەی گەورەی مەخفەری جەندرمە فڕێیان دان. هەشت جەندەك لەسەر زەوی لەبەر گەرما کەوتبوون. زۆری پێنەچوو چەند مێشە شینکەی گەورە گەورە پەیدا بوون و بە وزەوز لە دەوری تەرمەکان دەستیان کرد بە سووڕان. هەتاو گەرم و هەڵماوی بوو. ئاسمان لە گەرمان رەنگی خۆڵەمێشی گرتبوو و داگیرسابوو, چ داگیرسانێك!

کوڕی زاڵا پانتۆڵێکی خوریی زووری لەبەردا بوو لەگەڵ چاکەتێك لە قوماشێکی باشی ئینگلیزی لەوانەی بە قاچاغی دەیان هێنن. لەسەر چاکەتەکەیەوە سێ قەد فیشەکدانی لە خۆی دابوون. جێی بەستە فیشەکەکان هەموو زێوکاری کرابوون و دەسکری چەرکەس بوون. خەنجەرە دەسك زیوە چەرکەسییەکەی بە قایشێکی درێژ بە قایش پشتینە پانە سەربازییەکەیەوە هەڵواسرابوو. دووربینێکی چووکی قاوەیی هەبوو. جووتێك کەوشی سووری دەست درووی ماراشی بەرقەڵتاغ و جووتێك گۆرەویی نەخشینی کوردیی لەپێدا بوون. جوانیی دەسکی سەدەفی دەمانچەکەی لە چاوی دەدا.

ئەو یاغییانەی دیکەش کە تەرمەکانیان لە حەوشی مەخفەرەکەدا کەوتبوو، هەموویان جل وبەرگێکی لەو بابەتەیان لەبەردا بوو. سەری یەکێك لە یاغییەکان مووی پێوە نەبوو، وەك بەری دەست لووس بوو... ئەو پیاوە" یاغییە کەچەل"ی بەناوبانگ بوو.

حەوشی مەخفەری جەندرمە خەریك بوو پڕ بێ لە لادێیی. هەرکەس خەبەرەکەی زانیبوو، هاتبوو کە کوڕی زالا ببینێ. خەڵکی گوندەکەی کوڕی زالاش پێیان زانیبوو. دایکی کوڕی زالا بە گریان و سینگ کوتان لە پێشەوەو ژن و پیاوو گەورەو چووکی ئاواییش بەدوای دا وەرێکەوتن. خەڵکی گوندەکانی نزیك شاریش ئاگادار بوون و ئەوانیش چوون بۆ دیتنی تەرمی کوڕی زالا. لە حەوشی مەخفەری جەندرمەی شار دەرزیت هەڵاویشتبا نەدەکەوتە زەوی. خەڵك رژانە کۆڵان و شەقامەکان.

جەندرمەکان نەیان هێشت دایك و باب و خزم و ئاوماڵەکانی کوڕی زالا لە تەرمەکەی نزیك کەونەوە. نەیان دەهێشت خەڵکی دیکەش لە تەرمی یاغییەکانی دیکە نزیك ببنەوە. هەڵڵاوهەنگامەیەکی سەیر بەرپا ببوو. دەنگی شیوەن و گریان دەگەیشتە ئاسمان و ژنان لەسەرو سینگی خۆیان دەدا. بەژنی کوڕی زالا بەرزترو ڕاکشاوتر دەهاتە بەرچاو. لاڕوومەتی ڕاستی لەسەر خاك بوو و لەبەر تیشکی لێڵی هەتاوی مژگرتوو وا دەهاتە بەرچاو کە ئارەقەی کردبێ، پێکەنینێکی منداڵانە لە سەر روخساری وشك ببوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جلکە تەڕەکانی کوڕی زالا هەروەك جل و بەرگی تەرمەکانی دیکە بە ئەندامی ڕێك و پێکیەوە نووسابوون. بە گەرم بوونی هەتاو جلکەکان هەڵمیان لێهەڵدەستاو ژمارەی ئەو مێشە شینکانە کە لەسەر تەرمەکان دەنیشتن و هەڵدەفڕینەوە زیادی دەکرد.

زالا کە ڕێگای نەبوو لە تەرمی کورەکەی نزیك بێتەوە، بە دەوری دا دەسووڕاو وەك باڵندە باڵەفڕەی دەکرد، دەگریاو بە کوڕەکەی هەڵدەگوت:" تاقانەکەی زالا بۆچی رەحمیان پێنەکردی تاقانەکەی زالا... مێش و مەگەزت لەسەر نیشتوون تاقانەکەی زالا... دڵم نەدەهات ماچت کەم دەم گوت نارەحەت دەبێ... بەڵام ئێستا تۆیان بە خوێنە سوورەکەت پێچاوەتەوە... دڵم نەدەهات ماچت کەم کەچی ئێستا لە نێو خاك و خۆڵ دا فڕێیان داوی. لەبەر هەتاوی لای نیوەڕۆ بۆ لەنێو ئەو خۆڵەدا خەوتووی، بۆچی لەبەر دەرکی جەندرمە خەوت لێکەوتوە؟"

زالا هەتا دەنگی گیراو بێهۆش کەوت گریاو لەسەرو سینگی خۆی دا.

پاشان "مام جام گەز"ی وێنەگر هات. لە پێش دا کوڕی زالایان ڕاست کردەوەو هەوڵیان دا بە دیوارەکەوە لەسەرپێ ڕایبگرن. کوڕی زالا ئەوەندەی گوللە وێ کەوتبوون کە لەشی دابێژ ببوو..

جلەکانی لەخوێن و خۆڵ وەردرابوون. جلەکانیێیان ڕاوەشاند. زالا بە دەنگە نووساوەکەی هاواری دەکرد:

"ئازاری مەدەن, تاقانەی من ئازار مەدەن."

دوو پیاوی بەهێز کوڕی زالایان پشت بە دیوار بەسەر پێوە ڕاگرت. جەندرمەیەك هاتە پێشەوە. کڵاوە دەست درووە گوڵینگەدارەکەی کوڕی زالای لە سەری کردەوەو مام جام گەزی وێنەگر وێنەکەی گرت. وێنەی تەرمی هەموو یاغیێیەکان ئەو دەیگرت. پاش وێنە گرتن, تەرمی کوڕی زالایان بەردا, تەرمەکە دوولا هاتەوەو لەبن دیوار گرمۆڵە بوو, و ملی بەسەر شانی چەپیدا شۆڕ بووەوە. دیسان پێکەنینە منداڵانەکە لەسەر لێوانی وەدەر کەوت و دیسان زالا دەستی کردەوە بە شیوەن و گریان.

ئەمجار جەندرمەکان یاغیێیە کەچەڵیان هەڵێنا. دوو نەفەر قۆڵیان گرت و ئەویشیان بە دیوارەکە هەڵپەسارد. جەندرمەکان کڵاوە دەست درووەکەی ئەویشیان هێناو لە سەرێیان نایەوە. بەم کارە هەموو ئەوانەی کۆ ببوونەوە پێکەنینیان هات. پاش ئەوەی وێنەکەیێیان گرت ئەویش لەبن دیوارەکە گرمۆڵە بوو و سەری کەوتە سەر سینگی.

تەرمی یاغیێیەکان دوو رۆژی دیکەش لە حەوشەی مزگەوت مایەوە. لە گەرمان بۆنیان کردو هەڵمسان, بە جۆرێك کە لەشی هەڵمساویان لە جلکەکانیان دا جێی نەدەبووەوە.

"کامبوور ئەحمەد تەلال" کە لە جیاتی نیشان خول خولەیەکی ئەستوونی کارەبای بە بەرۆکیەوە هەڵاوەسیبوو, لە بەیانی تا ئێوارێ لە کۆڵانان هاواری دەکردو دەیگوت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بچنە سەیرێ خەڵکینە! تەرمی دەستەی کوڕی زاڵا لە پێش مەخفەر فرێ دراوە. تابلۆی عیبرەتە، بڕۆن تەماشایان کەن. بچن بزانن دایکان کوڕی چۆنیان بوون... کوڕی زاڵا هەر رۆژێکی دیکە لەوێ دەبێ. خەریکن بۆن دەکەن، هەڵدامسێن، دوایە نەڵێن نەمان دیتن، بچنە سەیرێ خەڵکینە!"

زاڵا سێ شەو و رۆژان لە حەوشەی مەخفەر دا خەو و خۆراکی نەبوو. کوشم هەڵات و دانیشت، لە کوڕەکەیەوە راماو کەس نەیتوانی لەوێی دوور بخاتەوە.

پاش سێ رۆژان تەرمەکەیان دایەوە بە زاڵا. زاڵا وەك هەڵۆی بریندار خۆی بەسەر کوڕەکەی داداو دەستی کرد بە بۆن کردنی تەرمی هەڵمساو و بۆن کردووی... جگە لە تەرمی یاغییە کەچەڵ تەرمی هەرحەوت یاغییەکەیان دایەوە کەس و کاریان. جەندرمەکان تەرمی یاغییە کەچەڵیان ـ کە کەس و کارێکی نەبوو ـ لە کۆنە کووره قسڵێکی دەرەوەی شار فرێ داو سەگان خواردیان.

وەکیل باشی "ئاکتیو حەنقی" زۆر پیر بوو، مووی رەشی لەسەرو ریشی دا نەمابوو. ئەو یەکێك لەو کەسانە بوو کە وەختێك کوڕی زاڵایان کوشت پێیان وابوو حەمەدۆکیان کوشتوە. لەنێو بازاڕی شار هەنگامەی بەرپا کردبوو، وەك حیکایەت خوانێکی کارامە داستانەکەی دەگێڕایەوە:

"لە خۆشییان دەست و پێی خۆمان لێ ون ببوو. پێمان وابوو حەمەدۆکمان ئابلووقە داوە. بەڵێ حەمەدۆکمان لە گەڵی تووراسی دا گەمارۆ دا، هەموو جێگایەك عەرزو عاسمان بەردەڵان بوو. ئەگەر حەمەدۆکیش بووایە، رزگار بوونی نەبوو. یاغییەکان لەنێو بەردەڵان دا بەگیر هاتبوون. لێکدانەکە سەعاتێکی کێشا. لەپڕ دیتمان حەمەدۆك دەسرۆکەیەکی بەسەر لوولەی تفەنگەکەیەوە کردوە، بەرەو لای ئێمە دێ و هاوار دەکا: "تەسلیم، تەسلیم" داورودەستەکەشی بە دوایەوە بوون... یاوەر گوتی: "راوەستن، ئەمن حەمەدۆکی بە دیل ناگرم، هەرکە نیزیك کەوتەوە تەقەی لێبکەن..." هەموویانمان هەر لەوێ کوشت. تەنیا یاغییە کەچەڵ تەسلیم نەببوو. هەتا ئێوارێ شەڕی کرد. پاشان فیشەکی لێبڕان. ئەویشمان گرت و کوشتمان. خۆشحاڵ بووین کە حەمەدۆکمان کوشتوە. کاتێك دێهاتییەکان گوتیان: "ئەمە حەمەدۆك نیە! کوڕی زاڵایە" یاوەر لە داخان خەریك بوو دیق بکا. هەر دەیگوت: "چ نهێنییەك لە کاری ئەم هەتیوەدا هەیە، کەوا دەگیر ناکەوێ؟"

ئەم شارۆچکەیە تەرمی زۆر لەو یاغییانەی بەخۆیەوە دیبوو کە خۆیان تەسلیم کردبوو. چەند ساڵ لەمەوبەر دەوڵەت لەچیاکان دا بەیاننامەی بڵاو کردەوە کە: "هەرکەس لە کێوەکان دا خۆی حەشار داوە، ئەگەر بێت و خۆی تەسلیمی حکوومەت بکا، دەبەخشرێ" و یاغییەکان خۆیان تەسلیم کردەوە. دەوری سی کەس لەو یاغییە تەسلیم بووانەیان لە گرتووخانەی کووزان دا حەپس کرد. "حاجی وەلی" یاغیی بەناوبانگیشیان لەگەڵ بوو. رۆژێکیان بەیانی قۆڵی ئەم یاغییانەیان بە تەنافێکی ئەستوور پێکەوە بەست و بە بیانووی ئەوەی دەیان گوێزنەوە بۆ بەندیخانەی ئەدەنە، وەڕێیان خستن. لەنێوان کووزان و ئەدەنەدا جێگایەك هەبوو بە ناوی ساریچام کە خاکەکەی شۆرەکات و دارەکانی کورتە کورتە بوون. لە دۆڵی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ساریچام ئەو یاغییانەیان گوللەباران کردو پاشان راپۆرتیان نووسی کە گوایە یاغییەکان لە کاتی راکردن دا کوژراون. تەرمەکانیشیان لەدۆڵی ساریچام دا ژێر خاك کرد. دیارە هەموو جووتیارانی ئەو دەوروبەرە بە چاوی خۆیان تەواوی کارەساتەکەیان دیتبوو.

قایمەقام بە بیستنی ئەم جۆرە رووداوانە زۆر خۆشحاڵ دەبوو و دەیگوت:"با بکوژن, با ئەو کارە بێقانوونییانە بکەن, هەر ئەم جۆرە کارانە بە زوویی گۆڕیان بۆ هەڵدەکەنێ. زوڵم هەرگیز بەردەوام نەبووە. بەڵام کاربەدەستانی جومهووری ئەوە نازانن, ئەویش لەبەر تازەکاری و لاوەتی و بێئەزموونییانە. ئەمانە وەك شمشێری زوڵم لەسەر خەڵك دەدرێن ئاغای خۆم, نووری چاوم, راست وەك شمشێری زوڵم!"

زۆریش بە مەسەلەی حەمەدۆکەوە سەغڵەت بوو. ئاواتی بوو بزانێ ئەو کێیەو چ کارەیەو چ کارێکی لە دەست دێ:"دەڵێن زۆر لاوە, ماوەیەك خۆی پەنا دابوو و خەبەری نەبوو, بەڵام دەڵێن دیسان گەڕاوەتەوە "مەیدانی شەڕ" هەربینا دیت ئەم رۆژانە تەرمی ویشیان هێنایەوە بۆ شار." دەیگوت "کۆمارەکەمان زۆر بەهێزە, هەر ئەم رۆژانە ئەویش دەگرن و گوللەبارانی دەکەن. ئەویش دەبینم ئاغای خۆم, نووری چاوم, هەر ئەم رۆژانە دەیبینین" لەو کاتەدا بە ئیشتیا چاوەکانی لەسەر یەك دادەنان و دەستەکانیی رێك دەخشاندن.

پاشان بە سەرسوڕمان و ترسەوە گوێی بۆ ئەو بەسەرهاتانە دەگرت کە لە شاردا لەبارەی حەمەدۆکەوە دەیان گێڕانەوە، و لەبارەی شەخسیەتی حەمەدۆکەوە دەکەوتە باس و لێکۆڵینەوەو دەیگوت:

"ئاغای خۆم، جگەرگۆشەکەم، ئەو کابرایە بنیادەم نیە. زۆر زاڵم و بێویژدانە. لە جێدا ئاغای خۆم، دێهاتییە تورکەکان بنیادەم نین ئەگەر هەلیان بۆ هەڵکەوێ چاوی بابیشیان بە نینۆك دەردێنن."

لەبارەی حەمەدۆکەوە شتی سەیریان بۆ دەگێڕایەوە. بۆ وێنە دەیان گوت:

"شەوێکیان حەمەدۆك لە گوندی"تاش ئوولووك" هێرش دەکاتە سەر ماڵی ئاغایەکی دەوڵەمەند. ئاغا دەڵێ دراوی نەغدم لە ماڵێدا نیە. حەمەد دەپرسێ: ئاوا، دراوت نیە؟ پاشان بە هاوڕێیەکانی دەڵێ: "دەرگاکە دابخەن و چاوەڕێ بن" ئاغا سێ کچی هەبوون شازدە ساڵەو هەژدە ساڵەو بیست و سێ ساڵە. لە پێش دا کچە شازدە ساڵەکە لە نێوەڕاستی هۆدەکەدا درێژ دەکاو لەبەر چاوی دایك و باب و براکانی وەسەری دەپەڕێ، دەڵێن بەدەم ئەو کارەوە پێش کەنیوە. دایك و باب و براکانی کچەکە دەستیان بە چاوی خۆیانەوە گرتبوو. پاشان کچەکە دەداتە دەست هاواڵەکانی و ئەوانیش تخوونی دەکەون. حەمەد کچە نێونجییەکەش درێژ دەکاو کچێنییەکەی هەڵدەگرێ، دوایەش نۆرە دەگاتە کچە گەورەکە...

کچە گەورەکە ئاشقی حەمەد دەبێ و پێی دەڵێ ئەمن لە تۆ جیا نابمەوە، و وەدوای دەکەوێ. حەمەد پاش هەموو ئەو کارانە ڕوو دەکاتە ئاغاو پێی دەڵێ:" ئەگەر دراوەکەت نەدەی، بەڵایەك بەسەر خۆشت دێنم کە ئەمانە لە چاوی جێژنەپیرۆزە بن."

"زوڵمە، گلێنەی چاوم، نووری چاوم! زوڵم زوڵم. دێهاتییە تورکەکان مەکینەی زوڵمن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"... ئاغا هەرچی دارو نەداری هەبوو، زێڕ، زیو، ئەڵماس... هەمووی دەداتێ. حەمەد هەمووان وەردەگرێ و دەڵێ" خواحافیز" و دەڕوا. کچە گەورەش کە ئاشقی ئەو کافرە دەبێ بەدوای دا دەڕوا. ملی چیا دەگرن، وەختێك حەمەد ئاوڕ دەداتەوە دوای خۆی دەبینێ کچەکە، کچە گەورەی ئاغا لەگەڵیان هاتوە. ئاخر ئاشقی ببوو. حەمەد تفەنگی تێدەگرێ و لێیدەدا دەیکوژێ."

" سزایەکەی دەبینیێ... گلێنەی چاوم، سوڵتانەکەم! حکوومەتی کۆماریمان توانی دەرەقەتی دەوڵەتێکی گەورەو گرانی وەك یۆنان بێ، ئێستا بە تولەیەکی یاغی و ڕێگر ناوێرێ؟ ڕاوەستن، زۆری پێناچێ کە ئەو مەکینە زوڵمانە..."

" ڕۆژێکیان حەمەد دەچێتە ماڵێك دەبینێ بێجگە لە منداڵێکی شیرەخۆرەی سەر بێشکە کەس لە ماڵ نیە. منداڵەکە لە خەودا لەگەڵ فریشتەکان یاریی دەکرد و پێدەکەنی. دەزانی ئەو کافرە چ دەکا؟ خەنجەرەکەی هەڵدەکێشێ و گۆش تا بەگۆش سەری ئەو منداڵە دەبڕێ."

" جێی باوەڕ نیە، گلێنەی هەردوو چاوم! سوپاس، چی دیکەی باس مەکە... موسیبەتە... دڵی بنیادەم هەڵیناگرێ سوڵتانی خۆم! بنیادەم جەرگی دەبرژێ. هەر لادێیی تورك دەزانێ زوڵمی وا بکا! ئەوەی عەرزتان دەکەم درۆی تێدا نیە، خەبەرێکی باوەڕپێکراوە..."

" لەگەڵ دەستەیەکی دوازدە کەسی دەچێتە دێیەکی گەورە، هەموو خەڵکی ئاوایی لە ژن و پیاوو منداڵ و پیرو لاوڕا بگرە هەتا نەخۆش و دەردەدار و گۆج و ئیفلیج لە گۆڕەپانی نێو ئاوەدانی کۆ دەکاتەوە. لە پاشان فەرمان دەدا بچن هەرچی گاسن و سەر ئاورەی هەیانە، بیان هێنن، هەموو دەچنەوە ماڵێ و گاسن و سەرئاورەکانیان دێنن. پاشان حەمەدۆکی کافر دەستوور دەدا هەرچی دار لەنێو دێدا هەیە بیان هێنن و لەنێو گۆڕەپانەکە لەسەریەکیان دانێن. خەڵکی ئاوایی ئەم کارەش دەکەن. ئەمجار فەرمان دەدا ئاگر لە دارەکان بەردەن و خەڵکی دێ ئەمەشی بە قسە دەکەن. دارەکان دەسوتێنن و تەپۆڵکەیەك پرلۆوی سوور لە نێوەڕاستی گۆڕەپانەکە دەکەوێتە سەریەك. دوایە بە فەرمانی حەمەدۆك هەموو گاسن و سەرئاورەکان لەنێو ئاگرەکە داوێن. پاش ئەوەی گاسن و سەرئاورەکان وەك پۆلووی سووریان لێدێ فەرمان دەدا لە ئاگرەکەیان دێننە دەر. ئەمجار دەڵێ ئێستا سەرئاورەکان لە ملتان کەن و بە پێخاوسی بچنە سەر گاسنەکان. یەك دوو کەس حازر نابن ئەو کارە بکەن. دەسبەجێ بە گوللە لێیان دەدا و لەشی نیوەگیانیان لەنێو ئاگرەکە داوێ. دنیا پڕ دەبێ لە جزەجزو بۆنی ڕۆنی سووتاو. دێهاتییەکان بە دیتنی ئەو دیمەنە دەسبەجێ سەرئاورەکان لە ملیان دەکەن و بە پێخواسی دەچنە سەر گاسنەکان. دێ پڕدەبێ لە جزەجزو بۆنی گۆشتی سووتاو. چەند حەوتوو پاش ئەو بەسەرهاتە, هێشتا ئاوایی بۆنی گۆشتی سووتاوی بنیادەمی لێدەهات."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەمانەی باسیان دەکەن جێی باوەڕ نین, ناکرێ پیاو باوەڕ بکا گلێنەی هەردوو چاوم, سولْتانەکەم! بۆ باوەڕ پێکردن نابن, بەڵام سەرچاوەی خەبەرەکە جێی باوەڕە ئاغای من! زوڵمە, زوڵم... لادێیی تورك مەکینەی زوڵمە... بەڵام شتی وا لەم شارۆچکەیە روو دەدا پیاو ناتوانێ باوەڕی پێبکا. زوڵمە, زوڵم..."

قایمەقام و دەنگۆسازان رۆژ بە رۆژ زیاتر زەینی خەڵکیان دەرهەقی حەمەدۆك بەلاڕێ دا دەبردو بە هاوکاریی یەکتر ئەفسانەی وا سامناکیان لەبارەی حەمەدۆکەوە ساز دەکرد کە نە ئەقڵ قبووڵی دەکرد و نە بە فکری بنیادەم دا دەهات. ئەو ئەفسانانەیان ئەوەندە بڵاو کردەوە هەتا هەموو شارەکانی دەوروبەرو تەنانەت ئەدەنەو ئەنکەرەش پێیان زانی. بەڵام ئەم ئەفسانە سازکراوانە کاریان نەدەکردە سەر دانیشتووانی چوکووراواو ئاناوارزا. دێهاتی‌یەکان بەم گوێیە دەیان بیست و لەو گوێیەیان دەچووەدەر. ئەم جووتیارانەی دەچوونە شار وەختێك گوێیان لەو ئەفسانە دەستکردانە دەبوو بێئەوەی بیروڕای خۆیان دەربڕن دەیان گوت:"زۆر سەیرە"و لە دڵی خۆیان دا گاڵتەیان بە خەڵکی شار دەهات و بە خۆشحاڵی لە دڵی خۆیان دا دەیان گوت:"ئەم هەتیوە شێتەی ئێمە زراوی ئەو بێناموسانەی بردوە."

خەڵکی شار وەختێك دەیانەویست باسی قەڵافەتی حەمەدۆك بکەن دەیان گوت:"ناوی حەمەدۆکە. بەڵام کابرایەکی زەبەللاحە بەقەد غوولی بیابان, قەڵەو و ئەستوورە وەك بەراز, زۆریش ناشیرنە, چاوەکانی خواروخێچ و دەرپەڕیون, بنیادەمی وا ناحەز نە تا ئێستا هاتوەتە سەر دنیاو نە قەتیش دەبێتەوە. دەستێکی پێوەن وەختێك بە پێوە رادەوەستێ, سەرە قامکی لەزەوی دەدرێن. لووتی بەری زاری گرتوە, چاوی دەڵێی دوو پیاڵە خوێنن. دوو چاوی پێوەن حیزو داقەڵشیو."

لەبارەی قەڵافەتی حەمەدۆکەوە لە هەمووان زیاتر خێزانی عەلیسەفابەگ قسەی بۆ خەڵك دەکرد. لە کەڵەباب خوێندنانەوە تا ئێوارێ ماڵ بە ماڵی شار دەگەڕا. لەبارەی قەڵافەتی حەمەدۆکەوە هەزار جۆرە قسەی دەکرد.

ترس و سامێکی بێئەنداز لە حەمەدۆك بەسەر ئەو شارۆچکە نیوە وێران و تاریك و لە قوڕ دا چەقیوەدا, کە کووچەو کۆڵانەکانی بۆپەینیان لێدەهات و چڵك و چەپەڵیان پێدا دەڕۆیشت, بارییبوو. ئەم شارۆچکەیە کە وەك مردوو دەهاتە بەرچاو, ببوو بە هێلانەی پاشملەدووان و تۆمەت لێدان و هەمبانەی فێڵ و تەڵەکەو سیحرو جادوو. هەمووان ئاگایان لە چووکترین نهێنی‌یەکانی یەکتر هەبوو, و هیچ کەس لە چووکترین خەتاو هەڵخلیسکانی کەسێکی دیکە خۆش نەدەبوو. رۆژێ هەزاران قسەی پاشملەو پڕوپووچیان هەڵدەبەست. کەس نەبوو مردووی قسەی پڕوپووچ و پاشملەدووان نەبێ و کەس نەبوو بۆ ترساندنی کەسانی دیکە پەنا بۆ تۆمەت و بوختان نەبا. لەم شارۆچکەیە وەستاو و دڵتەنگەدا هەرکەس چاڵی بۆ یەکێکی دیکە هەڵدەکەندو کەس چارەی کەسی نەدەویست.

ئەگەر رووداو و پێشهاتەکانی یاغیگەری و رێگری نەبوونایە خەڵکی ئەم شارە چووکەڵە لە دڵتەنگی‌یان دەتەقین. بەنێو شاری وەردەبوون و یەکتریان لەنێو زەلکاوە پڕ لە چڵك و چەپەڵەکان دا دەخنکاند. فکری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوە کە رۆژێك لە رۆژان هەموو ئەو یاغییانە دەکوژرێن و تەواو دەبن، ئەوانی شێت دەکرد. چونکە بەسەرهاتی یاغییەکان نوقڵی مەجلیسان بوو. لەبارەی وانەوە زۆر بە ئیشتیاوە باسیان دەکرد، پێکەوە دەدوان و قسەی پڕوپووچیان هەڵدەبەست. هەموو رۆژێ لەنێو شاری کۆدەبوونەوەو بە ترس و تامەزرۆییەوە باسی یاغییەکانیان دەکردو بە بەدگۆیی و پاشەملە دووان وەختی خۆیان بەسەر دەبرد. پیاوانی شار لە قسەی پڕوپووچ و پاشەملەدووان دا دەستێکی بالآیان هەبوو. بەڵام ژنەکان لە پاشەملەدووان و قسەی پڕوپووچ دا دەستی پیاوەکانیان لە تەختە بەستبوو. لەحزەیەك دەمیان لە کالان نەدەکەوت و هەمیشە چەنەگەیان بۆ قسەی پڕوپووچ دەبزووت. لە باسی یاغییەکان دا قسەکەرو سەردەستەی پیاوانی دەنگۆساز عەلیسەفابەگ و دەمەوەری نێو ژنانیش، ژنی عەلیسەفابەگ بوو. ئەمە داستانێکە کە خێزانی عەلی سەفابەگ لەبارەی حەمەدۆکەوە سازی کردبوو:

"رۆژێکیان مندالّە دێهاتییەکی زەبەللاح و ناقۆلا لە چیاڕا دێتە ئاوەدانی و دەچێتە لای ئاغا. ئاغا لێی دەپرسێ:"هاتووی کارت بدەمێ؟" ئەو دەڵێ:"نا، هاتووم ببمە چەتەی تۆ. هەر ئاغایەك چەتەیەکی لەو کێوانە هەیە، تەنانەت هێندێ چەتە هەن کە کار بۆ حکوومەت دەکەن، ئەمنیش هاتووم ببمە چەتەی تۆ. هەرچی بلێی بە قسەت دەکەم، هەرکەس بلێی بۆت دەکوژم". سەفابەگ پێی دەڵێ ئەم فکرە لە کەللەت بەرە دەرێ، مل و مل ئەستووری، لاوێکی وەك دێو. وەرە لە مەزراکەی من دا کار بکە. بەڵام لاوەکە ئەو پێشنیارە رەت دەکاتەوەو هەردوو لاقی دەکاتە کەوشێك کە:"ئەگەر قبووڵ بکەی چەتەییت بۆ دەکەم". ئاغاش پێی دەڵێ کە ئەمن پێویستیم بە چەتەو مەتە نیە. ئەمن یەکێك لەو کەسانەم کە ئەم کۆمارەیان دامەزراندوە، ئەمن دژی ئەم کۆمارە چەتەو یاغی راناگرم. دێهاتییە زەبەللاحەکە بە قەد دێوێك دەبوو، پشتی کۆپارەی هەبوو، زۆریش ناشیرن بوو. عەرزی بە خزمەت دەکەم خواحافیزی لە ئاغا دەکاو دەڕوا. دوو رۆژ دواتر دیسان دێتەوە لای ئاغاو پێی دەڵێ:"پەژیوان دەبیەوە، لە ئەنگێوەیی دا کەس نام گاتێ، پووڵە سوورکە لە هەوادا دەنگێوم. هەرکەسە لەو کێوانە چەتەیەکی هەیە، ئەمنیش دەبمە چەتەی تۆ. هەرکەس بەگژت دا بێ، دەیکوژم، تفەنگێکم بدە دەست و لەو کێوانە بەرەڵڵام بکە بزانە چ ئاگرێك دەکەمەوە..." ئاغا قبووڵی ناکا. مانگێکی رەبەق هەموو رۆژێ جارێك هات، بەڵام دیسان ئاغامان قبووڵی نەکرد. ئەویش رقی لە عەلی سەفابەگ داگرت و رۆیشت. خوا روحمی کرد عەلی سەفابەگ پێشنیاری وی قبووڵ نەکرد. چونکە سەرەنجامی عەبدیخانمان، کە ئەوی کردە چەتەی خۆی، بە چاوی خۆمان دیت. کابرا وەختێك لە ئاغای خۆمان تەمابڕاو دەبێ دەچێتە کێوپارە بۆ لای عەبدیخان. عەبدیخان پیاوێکی ساویلکە بوو. دەڵێ باشە قبووڵمە. بەکرێت دەگرم. ئەتۆش برۆ قورس و قایم لەو کێوانە بگەڕێ، هەر رەعیەتێکت دی بە دژی من قسە دەکا لێی دەو بیکوژە. چەند تفەنگی تازەو فیشەکێکی زۆریشی دەداتێ. ئەو دێهاتییەش وەکێوان دەکەوێ، ناوو ناوبانگێك پەیدا دەکاو دەبێتە حەمەدۆك. وەختێك دەبێتە حەمەدۆك دەچێتە گوندەکان و بە رەعیەتەکان دەڵێ، هەرکەس دژی عەبدیخان قسە نەکاو جنێو بە ژنەکەی نەداو قسەی

خەراپی پێ نەڵێ, دەیکوژم. دێهاتیەکانیش دەسبەجێ دەست دەکەن بە جنێودان و قسەی کاڵ گوتن بە عەبدیخان. ئەدی گیانە دانی بدە بە قشقەڵەو پەڕەوازەی بکە بۆ ئەوەی چاوت هەڵکۆڵێ. لادێییەکان بە مەرجێك دەیان توانی بە سلامەتی بە لای حەمەدۆك دا تێپەڕن کە لەگەڵ دیتنی ئەو لە دوورەوە جنێو بە عەبدیخان بدەن. ئەدی خۆشەویستەکەم! سەگی قەڵەو بکە بۆ ئەوەی لاقت بگرێ. لەکێوپارەی, لە ترسی حەمەدۆك کاتێك دێهاتیەکان یەکتریان دەدی, لە جیاتی سلاو جنێویان بە عەبدیخان دەدا. عەبدیخان وەلامی بۆ حەمەدۆك ناردبوو کە دەست لەم کارانە هەڵبگرێ. حەمەدۆك بەو پەیامە تووڕە دەبێ و هێرش دەکاتە سەر ماڵی عەبدیخان و دەیداتە بەر دەسرێژ. عەبدیخان دوو ژنی هەبوون, هەردوو ژنەکە لە ژوورێك دەکاو سەگبابی زەبەللاح وەسەر هەردووکیان دەپەڕێ. سەگبابی زەبەللاح هەردوو ژنەکە لە پەنای یەکتر درێژ دەکاو هەتا بەیانی بە نۆرە لەگەڵیان رادەبوێرێ.

عەبدیخان لە دەرفەتێکی لەبار کەڵك وەردەگرێ و دێتە ماڵی ئێمە. بەستەزمانە وەك مێژۆکە دەلەرزی. سەفابەگ حەوتوویەك لە ماڵێ لە لای خۆی رایگرت. رۆژێکیان بیستم کە حەمەدۆك بە دوای عەبدیخان دا دەگەڕێ. گوتم دەغیلت بم, تەسلیمی بکە, ئەگینا لەوانەیە ئەو زەبەللاحە هێرش بکاتە سەر ماڵەکەی خۆشمان.

ئاغا خانوویەکی لە نیزیك مەخفەر بۆ عەبدیخان دۆزیەوە, راستە ئەو کارەی کرد, بەلام سەرەنجام نەیتوانی نەجاتی بدا. پاشماوەکەی هەمووتان دەیزانن کە شەوێکیان حەمەدۆك پەلاماری بردە سەر ماڵەکەی و هەر چاوەی گوللەیەکی لێدا. ئاغامان هەمیشە دەڵێ زۆرم ئاقڵەتی کرد کە نەم کردە چەتەی خۆم. ئەو دوژمنی شارستانەتی و مرۆڤایەتیە. ئەگەر زەوییەکانم لە رەعیەتەکانی وایوای پاك بکەمەوە بۆ نموونەش چەتەیەك بەو کێوانەوە نامێنێ... تەنانەت یەغموراغاش. ئەویش لە تەویلەی دەکەم."

ژنە قەڵەوەکەی عەلی سەفابەگ ئەم داستانەی هەر جارە بە رەنگ و بۆنێك دەگێڕایەوەو کاتی گێڕانەوەی سەر کوڵمە سوورەکانی زیاتر دادەگیرسان, و بە راوێژێکی تێکەڵ بە گریان موو بە موو باسی دەکرد کە چۆن حەمەدۆك لە چوکووراوا دێ بە دێ بە دوای عەبدیخان دا گەڕاو چۆن ئەو پیرەپیاوە بەستەزمانە لە ترسانی ماڵەوماڵ گەڕاو پەنای بۆ ئەم لاو ئەولا برد. لەگەڵ قسەکردن جاروباریش خۆی پێ راگیر نەدەکراو فرمێسکی هەڵدەوەراندن, هەمیشەش داستانەکەی بەم رستەیە تەواو دەکرد:

"ئەویش هەقی خۆی بوو. ئاخر کێ پێی گوتی چەتەیەکی وا زەبەللاح, دێوێکی وا خوێن خۆر بە کرێ بگرە؟ ئاغای خۆمان کە ئازاترین پیاوی دنیایە, نەیوێرابوو بیکا بە چەتەی خۆی. هەقی خۆی بوو. عەبدیخان هەقی خۆی بوو, هەم سەری خۆی خواردو هەم ئەو لاوەی لە گیانی خەڵك بەردا."

لەچیاکانەوە دەنگ و باسی سەیرو سەمەرە دەگەیشتنە شار:"جەندرمەکان هەموو رۆژێ سێ جار گەمارۆی حەمەدۆك دەدەن و هەموو جارێ وەك مار لە ئەڵقەی گەمارۆیەکە دەرباز دەبێ و وەك باڵندە هەڵدەفڕێ و دەڕوا." یان "هەر جەندرمەیەك و هەر کەسێك چاوی پێی دەکەوت لە ترسان لێوی دەقەڵشین

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و توانای نەدەما کە پەلەپیتکەی تفەنگەکەی بچرکێنێ. چاوێکی هەبوون وەختێك تەماشای کەسێکی دەکرد, کابرا لە جێی خۆی وشك دەبوو. هەر کەس چاوی پێی دەکەوت لە ترسان زراوی دەتەقی. جەندرمە بەستەزمانەکان لە ترسان جۆرێك دەستیان دەلەرزین کە تفەنگیان پێ نەدەتەقی..."

"شەوێکیان چووبووە سەر قایمەقام, دەستی دە تێن تینوکەی نابوو و پێی گوتبوو:"ئەمن حەمەدۆکم, سەر مەخە سەر سەری من, دەمەوێ هەرچی خان و ئاغا لە چوکووراوا هەیە لە ریشەی دەربێنم." قایمەقامیش بەڵێنی دابوو کە ئیدی لە کۆڵی بێتەوە. هەر بۆیە قایمەقام..."

"حەمەد دایکی و خەجیجی ژنی و منداڵەکەی بە دەستی خۆی کوشتبوون هەتا وەدەستی جەندرمەکان نەکەون. دەڵێن بابیشی هەر بۆخۆی کوشتوویە. رەنگە درۆش بێ. چونکە دەڵێن بابی پێشتر مردوەو حەمەدۆك بە هەتیوی گەورە بووە. برایەکی هەیە لە ترسانی شار بە شارو ناوچە بە ناوچە رادەکا. ئەگەر وەدەستی کەوێ ئەویش دەکوژێ..."

یان "لە قەڵای بوویی دا بۆسەی دانابوو. هەرکەس بەو رێگایەدا رادەبورد ئەگەر ژن بایە دەستدرێژیی بە نامووسی دەکردو ئەگەر پیاو بایە دەستی راستی دەبڕی. وەڵامی بۆ مستەفا کەمال پاشا ناردبوو کە کارت بە کاری من نەبێ, ئەو خان و ئاغایانەی ئەتۆ دەرەقەتیان نەهاتی, ئەمن یەك بە یەك مشووریان دەخۆم. سەری دەرەبەگەکان دەبڕم, دەیان خەمە واگۆنێکی شەمەننەفەرو بۆتی دەنێرم. مستەفا کەمال پاشاش وازی لێ‌دێنێ.

مستەفا کەمال پاشاش پەیامێکی بۆ ناردبوو کە:"کەس کاری بە کارت نیە. فەرمانڕەوایی چوکووراوای پیرو چیا بەرزەکانی تووڕووس بەخۆتە."

"براله ! ئێمە دەبێ خۆمان لە فکری چارەسەردا بین, خۆمان."

هێندێ جار هومێدیان لێ‌پەیدا دەبوو, هێندێ جار ناهومێد دەبوون. جارێك دەترسان و جارێك وەغیرەت دەکەوتن. لەبەر دڵتەنگی خەریك بوو دیق بکەن و وەقسە دەهاتن. بێ‌ئەندازە تامەزرۆی ئەو ئەفسانە پووچ و بێ‌بناخانە بوون کە لەبارەی حەمەدۆکەوە ساز دەکران.

ئەگەر رۆژێك رۆژگارێك لە رۆژێکی ئاوا بارانەدا تەرمی حەمەدۆکیان لەسەر پشتی ئەسپێکی رووت هێنابایەوە شارۆچکەکەیان نەیان دەزانی دەبێ چ بکەن, خۆشحاڵ بن و پێ‌بکەنن یان بگریەن؟

باران دەباری, زەوی هەڵمی لێ‌هەڵدەستا, ئاوێکی لێڵ لە ئاسمانی چوکووراواوە بەرەو دەریای مەڕمەڕە لە فڕین دا بوو. بریسکەی دەدا, هەورە تریشقە دەی‌گرماندو ئاسمان کەم کەمە دەکرایەوە. تەرمی خەمگین و بێ‌کەسی یاغی‌یەکان لە حەوشەی جەندرمەدا لە پەنای بەردێکی مەڕمەڕی سپی لەبەر بارانی بەردەوام تەڕ دەبوو.

باران دەباری و ئاسمان دەبوو بە ساو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاش ئەوەی قایمەقام هاتە وایوای و ڕۆیشتەوە هیچ پێشهاتێك ڕووی نەدا. عەلی سەفابەگ دوو جار بە سواری ئەسپ لە کاتێك دا تەماشای ڕاست و چەپی خۆی دەکردو هەرکەسی لەسەر ڕێی خۆی دیبایە تێیەوە ڕادەما, هات و بەنێو ئاوەدانی دا تێپەڕی. پاش هاتنی قایمەقام خەڵکی ئاوایی ترسیان ڕێ نیشت. ئەم ترسە جارێك کەم دەبوو, جارێك زیادی دەکردو جارێك لە توندو تیژی دەکەوت. هەموو ڕۆژێ چاوەڕوان بوون عەلی سەفابەگ کارەساتێك بقەومێنێ و کاتێك هیچ ڕووی نەدەدا هەستیان بە بۆشاییەك دەکرد.

لەو جەرگەیەدا بوو کە ئیدریس بەگ لەگەڵ دوو سواران هاتە ئاوەدانی و لەبەر دەرگای وەسمانەزلە دابەزی, و پاش ئەوەی ئۆگرییەکی زۆری دەرهەقی وەسمانەزلە نیشان داو ئافەریمی پێ گوت, تاریفی ڕاوەستانی وی بەرامبەر بە عەلی سەفابەگی کردو گوتی:

"ئێمە نەمان توانی لە ڕووی عارف صائم بەگ دا ڕاوەستین. خۆمان فرۆشت و ئاخرەکەشی تووشی ئەم ڕۆژە هاتین. ئاوا ئاوارەی کێو و بەندەنان بووین."

قسەی دەکردو هەناسەی هەڵدەکێشا. سیمای لەبەر دڵانی تێك تەپیبوو و چاوەکانی دەقووڵ کەوتبوون:

"بەڵام ئێمەش بڕیارمان داوە هێندێك کار بکەین. وەڵامم بۆ عارف صائم بەگ نارد گوتم دەست لە زەوییەکانی من نەدا. ئەم بەرنامەی بیست و چوار ساڵ زیندانە بۆخۆت دروستت کرد. قەباڵەی قەرزە سەدو پەنجا هەزار لیرەییەکەی منت چۆن دروست کرد, ئاواش هەڵی وەشێنەوە. ئەمن چاوەڕوانم. ئەگینا دوایە هەرچی بەسەرت هات هۆباڵی خۆت بەستۆی خۆت. ئەم قسانەم بە هەموو کەس گوتوەو دیسانیش ئەم وەڵامەی هەر بۆ دەنێرم. ئەگەر ئەقڵی نەهاتەوە کەللەی بە زمانێکی دیکە تێی دەگەیەنم. مام عەلییە کوردە دەڵێ عارف صائم بەگ خەریکە بیری لێدەکاتەوە. مەسەلەکەشی زۆر بە جیددی گرتوە. ئەمن حەوسەلەم زۆرە, ئێوەش حەوسەلەتان هەبێ."

ئەو ئاوماڵانەی زانیبوویان ئیدرس بەگ هاتوەتە ماڵی وەسمانەزلە, ڕوویان کردە ماڵێ. سەیفەلی, سەفچەکاهیاو, مەلافەرهادیش هاتبوون.

ئیدریس بەگ بە دیتنی دێهاتییەکان چاوی پڕ بوون لە فرمێسك, خۆی پێ ڕانەگیراو دەستی بە قسە کرد:

"ئێرەییتان پێ دەبەم. عەلی سەفا زوڵمتان لێدەکا, زۆر زیاتر لەو زوڵمە کە عارف صائم بەگ لە ئێمەی دەکا. یەك بە یەك زەوییەکانمان دا بە عارف صائم بە ئەسپ. لە ترسان فرۆشتمانن. هێندێك کەس وەك خۆم یاغی بوون و ژمارەیەکی دیکەش زەوییەکانیان فرۆشتن و ئێستاش ئاوارەی چیاکانین. ئافەریمتان بۆ دەنێرم, ئێوە لە پێشی ڕاوەستان. دارێك هەرچەندیش ئەستوور و ساغ و بەقەوەت بێ, ئەگەر لە زەوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێنیه دەر وشك دەبێ. ئێمەیان لە زەوی‌یەکانمان دەرکرد, ئێمەش وەك دار خەریکە وشك دەبین و لەنێو دەچین."

دێهاتی‌یەکان لەو قسە شیرن ودلگرانەی ئیدریس بەگ و لە چاوەکانی کە وەك چاوی گاکێوی جوان و زەلام بوون و لە قامکە شووش و باریك و درێژەکانی سەریان سورمابوو. کاتێك ئەو بەسواری ئەسپ گوندەکەی بەجێ دەهێشت وەك ئەوەی شتێك لە دڵی دێنشینەکان بێننەدەر, تووشی هەستێکی بە ئێش و ئازار هاتن. دەیان زانی ئیدریس بەگ دوارۆژێکی باشی نابێ بەتایبەتی لەبەر ئەوە کە بەشی زۆری بە سواری ئەسپ لەو دەشتەدا دەگەڕا. دوور نەبوو هەر لەم ڕۆژانەدا وەك کەوێ ڕاوی بکەن.

ئیدریس بەگ تاوێك دوای ئەوەی لە دێهاتی‌یەکان جیا بووەوە سەرلەنوێ گەڕایەوەو لە ئەسپەکەی دابەزی. بن پیلی وەسمانەزلەی گرت و گوتی:

"مام وەسمان وەرە نەختێك هەتا دەرەوەی ئاوەدانی پێکەوە پیاسە بکەین."

کاتێك لە ئاوایی وەدەرکەوتن, پرسی:

"مام وەسمان دەزانی ئەمن بۆچی هاتبوومە ئێرە؟ بە منیان گوت کە حەمەدۆك هاتوەتە ئێرەو لە ماڵێ تۆیە. هاتم بیبینم. دیتنی وی بە قازانجی هەردووکمانە."

وەسمانەزلە بیری لەوە دەکردەوە کە چ وەڵامێکی بداتەوە. لە دڵی خۆیدا دەی گوت:"ئێستا کە ئاوماڵەکان خەبەری هاتنی حەمەدۆکیان پێداوە, دەبێ پیاوێکی باش و جێگای متمانە بێ." کەوابێ دەبێ هەموو بەسەرهاتەکەی بۆ باس بکا.

لەبن دارێك دانیشتن و وەسمانەزلە لە سیرێ هەتا پیوازێ هەموو شتێکی بۆ ئیدریس بەگ گێڕایەوە.

ئیدریس بەگ وەختێك دەستی وی ماچ کردو خەریك بوو لێی دوور کەوێتەوە گوتی:"مام وەسمان هیچ خەفەت مەخۆ. ئەمن ئەوت بۆ دەبینمەوە." ئەمجار سواری ئەسپەکەی بوو و بەرەو دەشت پێی پێوەنا.

دەسبەجێ دوای ڕۆیشتنی ئیدریس بەگ جەندرمە ڕژانە نێو ئاوایی و هەر کە زانی‌یان ماوەیەکی کەمە ئیدریس بەگ لە دێی وەدەر کەوتوە, بێ ماتڵ بوون وەدوای کەوتن.

دوو ڕۆژ دواتر خەبەر هات کە لەقەڵای ئاناوارزا شەڕێك لەنێوان ئیدریس بەگ و جەندرمەکان دا ڕووی داوە. شەڕەکە زۆر بەردرێژ ببوو. ئیدریس بەگ هێندە ئازایانەو دلێرانەو بێپەروا شەڕی کردبوو کە جەندرمەکان تێك شکابوون. ئەمجار بۆخۆشی لای نیوەڕۆیە بە سواری ئەسپ لەوێ دوور کەوتبووەوە.

پاییز داهات. گەرمای هەتاو کەمی کرد. ئاوەکانی ئاکچاساز کەوتنە قوڵتەقوڵت و هەڵقوڵین. سەدان گێژەڵوکە بە تەندوورەزەنە وەك دێوی نێو ئەفسانەکان لە بیابان دا دەستیان کرد بە سووڕان.

سەر گۆلاوەکەو ئاسمانی ئاکچاساز پڕ بوون لە لەك لەك و ماسی‌خۆرکەو شانەبەسەرەو کۆتری کێوی و هەزاران باڵندەی کۆچەری. هەورەکان لە دوور, لە جنووب لەسەر دەریای مەڕمەڕە پەڵەپەڵە کەوتنە سەر یەك. ڕەشەبا هەڵی کرد. دەستە دەستە بەرازی کێوی قەڵەو و زەلام لە کێوەکانەوە شۆڕ بوونەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێدەشتەکان بە بڕە درێژو بەهێزەکانیان خاکی گەرمی ئەو دەشتەیان کێڵا. کوللەکان گەورەتر بوون. خاک، گیاوگوڵ، باڵندەکان، جرۆجانەوەرو هەموو شتێك دەستیان بە زەوورزۆیەکی بێبڕانەوە کرد. خاکی ئاناوارزا زیاتر گیانی هاتە بەرو زیندووتر بوو، کەوتە جۆش و خرۆش و هەموو شتێك دوو هێندەو سێ هێندە زیاتر بوو" جاڵجاڵووکەکان، داوی جاڵجاڵووکەکان، مێشەنگوینەکان، خەلێفی مێشەنگوینەکان زیاترو چەند هێندە بوون و خاکی ئاناوارزا لە جموجۆڵ و جۆشانی ژیانێکی نوێ دا کەوتە گرم و هۆڕ.

ئەو ساڵە بەرهەمی کێڵگەکانی ئاناوارزا زۆرو زەوەند بوو. گەنمەکان باڵاپیاوێك زیاتر هەستان، لە زۆربەی کێڵگەکان دا گەنمەکان لەبەر دانی زۆر کەوتن. شووتیەکان ئەوەندە گەورە بوون کە پێش ئەو ساڵە وێنەیان نەبینرابوو. کاڵەکە زەردو درشت و گەیوەکان لەبەر گەرما بۆنی شیرنی هەنگوینیان لێهەڵدەستا. تەنانەت ئەو کەسانەی زۆر دووریش بە پەنای بێستانی کاڵەك دا تێدەپەڕین بۆنی قورسی کاڵەکیان دەکرد کە لە هەواو خاك دا بڵاو ببووەوەو ماوەیەکی تەواو بە ئیشتیا بۆنیان بە هەواوە دەکرد. پەپوولە سپیو درشتە پاییزیەکان وەك باڵندە بە ئاسمان دا دەفڕین. مێرووله درشت و ڕەش و تیرو بریقەدارەکان دەستە دەستە خەریکی گەنم کێشانەوە بوون. بەڵام دەنکە گەنمەکان هێندە گەورە بوون کە بە چەند مێرووله دەنکە گەنمێکیان هەڵدەگرت، ئەویش بە زەحمەت. کەلاکی جانەوەرێکی پێست ڕەق و نەخشینیشیان بە حەوت هەشت مێرووله بەسەر زەوی دا رادەکێشا. داوی جاڵجاڵووکەکان لە مێش و مەگەز دا ون ببوو. جاڵجاڵووکە قەڵەوو زگ زلەکان خۆیان خزاندبووە سووچێك و لەسەر ئەو سفرە لە بڕان نەهاتووە چووبوونە خەوی هەزم کردنەوە. سفرەی جاڵجاڵووکە خەوتووەکان بەردەوام مێش و مەگەزی دادەباریە سەرو داوی جاڵجاڵووکەکان ڕۆژ بە ڕۆژ قورستر دەبوو، مێشەکان وەك میوەی گەیشتووی سەر لکە دارەکان بە خوارەوە هەڵواسرابوون و هێندێ جار داوەکان ئەوەندە قورس دەبوون کە نێوبەندەکەیان بادەدراو دەدڕا. ئەو جاڵجاڵووکانەی داوەکەیان لەبەر بەرەکەت و قورسی دەدڕا، خێراو بە تەقەلایەکی سەرسوڕهێنەر دووبارە دەیان تەنیەوەو بە دیتنی ئەو دارە پڕ لە خۆراکانە دووبارە خەوێکی قووڵیان لێدەکەوتەوە.

لکە دارەکان قورسایی هێلانەی مێشەنگوینەکانیان بۆ هەڵنەدەگیرا. لەنێو زییەلێن و لە نێو زەوییە باتلاغییەکانی ئاکچاساز سەدان لکەدار کە مێشیان تێدا بوو، کەوتبوونە سەر زەوی و گەندەڵ دەبوون. لەنێو ئەو کلۆرە دارانەدا بەمیلیۆن مێشەنگوینە کەوتبوونە سەر یەك، باڵە ترووسکەدارەکانیان لەسەر پشت خەواندبوو و بە تەمبەڵی وەنەوزیان دەدا.

وەسمانەزلە بەدەم دروێنەی گەنمی ڕەش و ڕەقی چوکووراواوە کە گوڵە پڕ دانەکانی شۆڕ ببوونەوە سەر زەوی، دەیگوت:"ئەی ماشەڵڵا"و دەسکە سواڵەی بەرز دەکردەوەو هاواری دەکرد:"ئەی ماشەڵڵا، لەخوای بەزیاد بێ، ئەمساڵ دەشت و دەر پڕ دەبێ لە گەنم، بە قوربانی خوایەکەی بم..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە دڵی زۆر خۆش بوو, و تووشی هەر کەسێك و هەر شتێکیش بووایە, باڵدارو پێڕۆ, مارو دووپشك و ئادەمیزاد ئەو دڵخۆشی‌یەی پێ دەدا. دەتوانین بڵێین سەرانسەری گوندی وایوایش لە گەرمایی شادمانی‌یەکی لەو بابەتەدا دەژیا.

هەرچەند ژمارەیەکی زۆر تووشی مالاریا ببوون, و دەستە دەستە مێشوولەیەکی زۆرو بێ‌ئەژمار وەك پەڵە هەور لەگۆلاوەکە دەهات بۆ ئاوایی و شەوانە هیچ کەس بە ئاسوودەیی نەدەخەوت, بەڵام دێهاتی‌یەکان رۆژ لە رۆژ خۆشحاڵ تر دەبوون و دێیەکە رەنگی شایی و زەماوەندی بەخۆیەوە دەگرت. دێهاتی‌یەکان بە دەماغ و پڕ تەقەلاو دڵ پڕ هیوا, دەغڵەکانیان دەدروونەوەو خەرمانیان دروست دەکرد. لەمێژ بوو رۆژگاری رەشی رابردوو, دزرانی ئەسپەکانیان, گوللەبارانی شەوانەی ئاوەدانی و رەفتاری ناشیرنی قایمەقامیان لەبیر چووبووەوە. بۆ جەنجەڕ پێویستی‌یان بە ئەسپ هەبوو. تەنانەت ئەوەشیان لەبیر نەبوو کە ئەمساڵ جەنجەڕەکانیان بە چی وەگەڕ بخەن.

عەلی سەفابەگیش لە خۆشیی بەرەکەت و زۆروزەوەندیی بەرهەمی ئەمساڵ خەریك بوو شێت بێ. لەو نێوەدا تەنیا ئەو بوو کە دەی‌ڕوانیە ئەو خاکە پڕ پیت و بەرەکەتەو ددانی لە چیڕەوە دەبردن و مستی راست دەکردەوەو دەی‌گوت:"ئاخ تووتکە سەگینە! ئا...خ لادێیی‌یە توخمەسەگینە, راوەستن تا پێتان نیشان بدەم."

خەبەرێك کە ئیدریس بەگ دابووی راست بوو. دیسان سەروکەڵلەی حەمەدۆك لە چیاکان پەیدا ببووەوە. هەموو رۆژێ لە چیاکانەوە دەنگوباسی تازە لەبارەی حەمەدۆکەوە دەهات, و ئەم دەنگوباسەش دەسبەجێ و خێرا لە دێهاتی کووزانەوە دەچووە دێهاتی جەیهان و لە جەیهانەوە دەچوو بۆ دێهاتی عوسمانیەو قەدیرلی و لەوێ ڕا دەگەیشتە "بوولاتك باخچە".

لە وایوای دەربارەی حەمەدۆك و هەروەها خان و ئاغاو جەندرمەکان گۆرانیی خۆماڵی‌یان ساز دەکردن کە مەزرا بە مەزراو زار بە زار دەگەڕان. ئەو گۆرانی‌یانەی لەبارەی حەمەدۆکەوە ساز دەکران گەرم و پڕ لە ئافەرین بوون و ئەوانەی بۆ خان و ئاغاو جەندرمەکان ساز دەکران تێکەڵ بە گاڵتەو گەپ و خۆهەڵکێشان بوون...

لە دەشتێ ئەفسانەی جۆراوجۆریش لەبارەی چیاکانەوە بڵاو دەبوونەوە, ئەفسانەی جۆربەجۆرو باوەڕ پێنەکراو کە لەگەڵ ئەقڵ و لێکدانەوە رێك نەدەکەوتن:"عەرزو عاسمان پڕ لە جەندرمە بوو, دەستە دەستە رژابوونە دێهات و کوێستانەکانی تووڕووس. کون بە کون و بەرداو بەرد بە دوای حەمەدۆك دا دەگەڕان. بە هەزار دەردی‌سەر لە جێگایەك ئابلووقەیان دەداو حەمەد لە نێوان ئەو دیوارە بنیادەمەی بە دەوری دا کێشرابوو, ناهومێدو بێ‌داڵدە دەمایەوە, بەڵام هەموو جارێ ئەو دیوارەی دەبڕی و خۆی نەجات دەدا."

رۆژێکیان بەیانی خەبەر دەهات کە حەمەد لە جێگایەکی وەك "تاواراسن" یان "ساوروون گزی" یان "بابی کیل" یان "قزلجەداغ" گەمارۆ دراوە. جووتیارانی ئاناوارزا بە دڵەکوتەوە دەست لە کار دەکێشنەوەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاوەڕێن. نان و خەوو خواردنیان لەبیر چووەتەوەو هەر چاوەڕوانی خەبەرن. هەرچەند دەزانن خەبەری سەرکەوتنی حەمەدیان پێدەگا, بەڵام بەو حاڵەش خەو لە چاویان ناکەوێ.

کەس نەیدەزانی خەبەری ئابلووقە درانی حەمەد کێ دەیهێنێ و کێ بڵاوی دەکاتەوەو پاشان خەبەری دەربازبوونی چۆن و بە هۆی کێوە دەگاو لە چوکووراوادا بڵاو دەبێتەوە. خەڵکەکە هەردوو خەبەریان بە پاکی و دڵسافییەوە وەردەگرت.

کەس تێنەدەگەیشت دەنگوباسی حەمەد کام سەفەری و کام ڕێبوار, کام منداڵ و کامە ژن گێڕاویەتەوە, یان لە کوێ ڕا هاتوە. لە جێ دا هەر بە فکریان دا نەدەهات لەو بارەیەوە بکۆڵنەوە. گرنگ ئەوەبوو لە جێیەکەوە خەبەرێك بێ, ئێستا لە هەر سەرچاوەیەك و بە هەر جۆرێك دەبێ با ببێ, کەس ئەمەی پێ گرنگ نەبوو. گرنگ ئەوەبوو گوند لە دەنگوباسی حەمەدۆك بەتاڵ نەبێ. ئێستا ئەم خەبەرە چ جۆرە خەبەرێکە, گرنگ نەبوو. بۆ وێنە:

حەمەد خەریك بوو لە چیایەك وەسەر دەکەوت. جەندرمەکان بە دوایەوە بوون. ژمارەیان یەکجار زۆر بوو... لەبەر جەندرمە دەرزیت هەڵاویشتبا نەدەکەوتە سەر زەوی. ژمارەیەك خەڵکی دێهاتیشیان لەگەڵ بوون, ژمارەیەك دێهاتی کەرو نەفام کە یاخوا لە هەردوو چاوان کوێر بن و وەجاخیان کوێر بێتەوە... ئاخر نەفامینە ئێوە چیتان بەسەر حەمەدۆکەوە داوە؟

هەی وەڵاغی دە بێ میشك, لادێیی دە کەرو نەفام, ئەو چ خەراپەیەکی دەرهەق بە ئێوە کردوە؟ داوێنی چیاکەیان گرتبوو, کێوەکەیان لە هەر چوار لاوە گەمارۆ دابوو, بە دوای حەمەد دا دەگەڕان. حەمەدیش لە ترسی گیانی خۆی رای کردبوو. ڕێگای دەربازبوونی نەبوو. باشە ئەوە دامان نا حەمەد تا لووتکەی چیاش رۆیشت, ئەی دوایە چی. خۆ ناتوانێ لەوێڕا وەك باڵندە هەڵفڕێ...

یاوەر فارووق بە پێکەنینەوە لە پشتەوەڕا بانگی دەکرد:"زۆرمان نەماوە حەمەدۆك. شتێکی وامان نەماوە, ئێمە ئەوا لە ژێڵڵا دێین. پاش لووتکەی چیایەکە دەچیە کوێ؟ دەت گرم, پەتێکت لە مل دەخەم و دێ بە دێ دەت گێڕم. وەك مەیموون هەڵت دەپەڕێنم. دێهاتیەکانیش پێدەکەنین. ئاخر دێهاتیەکان ئێوە بۆ؟ ئێوە چ ژەهرەمارێکتانە؟ حەمەد پەیتا پەیتا ئارەقی دەڕشت و هەڵدەنگووت. ئێستا لەسەر لووتکەی چیا لە پشت گابەردێك دامەزرابوو, تەقەی دەکرد. حەمەد لە سەرەوە بوو, جەندرمەکان لەخوارێ. تەقەو لێکدان دوو رۆژو دوو شەو درێژەی کێشا. حەمەدی بەستەزمان سێ رۆژ بوو پارووە نانێك لەگەرووی نەچووبووەخوار, زۆری برسی بوو, بەڵام لە ترسی گیانی زگی لەبیر چووبووەوە. حەمەد نە تفەنگی لە جەندرمەکان دەداو نە تەقەی لە دێهاتیەکان دەکرد. ئا...خ ئاخ! خۆزگە سەرو گوللەی لەسەر دڵی ئەو دێهاتیە بێقیمەتانە دەدا, ئاخ لە دەستی ئەو دێهاتیە نزم و بێناموسانە... دوایە فیشەکەکانی حەمەد تەواو دەبوون. ئێستا نە فیشەکی پێ بوو, نە تەقەمەنی. بەستەزمانە بە تاقی تەنیا چیی لەگەڵ ئەو هەموو بنیادەمە پێ دەکرا؟ لەنەکاو فکرێکی بە دڵ داهات. دەستی کرد بە خلۆر کردنەوەی بەردەکان, چما

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێگایەکی دیکەی هەبوو؟ هەر بەردێك بەردێکی دیکەشی لەگەڵ خۆی جاڵە دەکردەوە. ئەم بەرد ئەو بەردو ئەویان یەکی دیکە... لەسەر چیاو لە داوێنەکان قیامەتێك بەرپا بوو. ئیدی هەر بەرد بوون کە یەك لە دوای یەك لە سەریێ ڕا تاوێر دەبوونەوە. جەندرمەو دێهاتی‌یەکان یەکی دوو لاقیان بوون, دووی دیکەشیان پێوە قەرز کردن و هەڵاتن... هەڵاتنێك بۆ ئێستا نەبێ بۆ کەنگێ باشە؟ وەختێك پشوویان دا کە لە داوێنی چیایەکە بەر ببوونەوە. ئەم بەرد ئەو بەردی جاڵە کردەوەو ئەویش یەکی دیکە... جەندرمەو دێهاتی‌یەکان یەکیشیان نەبوو بریندار نەبووبێ. ئاخ لە دەست ئەو دێهاتی‌یە نەفامانە, ئۆخەی دڵم دامرد. بەکورتی عەرزو عاسمان ببوون بە یەك. دەنگێکی وەك هەورە تریشقە لە وڵاتی گەڕا. شەوێکی تەواو لافاوی بەردان لەو کێوەڕا بەرەو خوار وەڕێ کەوت."

✧ ✧ ✧

لە نێوان حەمەدو جەندرمەکان دا دەبێتە تەقە. حەمەد دیسان دەکەوێتە تەنگانەوە. بەڵام سەرەنجام ئەڵقەی گەمارۆ دەشکێنێ. لای بەیانی بوو, خەریك بوو تاو بکەوێ. حەمەد بە غاردان رای دەکردو جەندرمەکانیش بەدوایەوە بوون. هەتاو کەوت. حەمەد بە کوێرەڕێ‌یەك دا دەڕۆیشت, تووشی پیرەژنێك بوو... ژنەکە باراشی بردبووە ئاشی کە نەوەکانی لێی بکەن. لە ئاشی ڕا دەهاتەوە کە جەندرمەکان وڵاغەکەی‌یان کوشت... کەلاکی وڵاغەکە لەلایەك کەوتبوو و جەواڵە ئاردەکان لە لایەك. پیرێژن دەستی لەبن هەنگڵی نابوون و بە خەمناکی لەسەر کەلاکی وڵاغەکەی دانیشتبوو. بە حەمەدی گوت:"ئەگەر دەتەوێ ناوم بزانی, ناوم زێنەبە, ئەگەر پێت خۆشە بزانی خەڵکی کوێم, لەو گوندەی رووبەڕووتان دەژیم. پێنج نەوەی هەتیوم هەن. وڵاغم لە دراوسێ‌یەکەمان خواستەوە, باراشم هێنا لێم کرد, لەگەڕانەوە دا بووم کە جەندرمەکان تفەنگیان لە وڵاغەکەم داو کوشتیان. بۆچی کوشتیان؟ نازانم. تووشی ڕۆژڕەشی بووم. بە چ ڕوویەکەوە بچمەوە ئاوایی؟ جوابی دراوسێ‌یەکەمان چ بدەمەوە؟ منداڵەکان لە ماڵێ برسی و تینوو چاوەڕێن. ئەی سەرۆکی دزەکان بیکە پیاوەتی مەم کوژە. جەندرمەکان وڵاغەکەمیان کوشت, دزەکەشیان دەیەوێ خۆم بکوژێ. کوڕم پیاوەتی بکەو مەم کوژە."

حەمەد جەواڵە ئاردەکان لە کۆڵێ دەنێ و دەڵێ:"

هەستە دایە, هەستە بڕۆین. پارەی خاوەنی وڵاغەکە من دەی‌دەم."

پیرێژن هەر تاوە نا تاوێك دەستی حەمەدی دەگرت و دەی‌پرسی:"ئەتۆ جندۆکەی یان ئادەمیزادی, نەکا حەزرەتی خدر بی." حەمەد لە حاڵێك دا لەبن ئەو کۆڵە قورسە دا چەمابووەوە, ڕێگای دەبڕی و ئەو جەندرمانەش کە بەدوایەوە بوون تەقەیان لێ‌دەکرد.

پیرێژن تێ‌گەیشت ئەو کەسەی جەندرمەکان دوای کەوتوون و تەقەی لێ‌دەکەن, دەبێ ئەم پیاوە بێ. هەر کە لە مەسەلەکە حاڵی دەبێ لە سەروسنگی خۆی دەداو دەڵێ:"جەواڵە ئاردەکان فڕێ دە بەقوربانت بم کوڕی خۆم. چەتەی خۆم جەواڵەکان فڕێ دەو هەڵێ. ئێستا جەندرمەکان تۆش وەك وڵاغەکەی من دەکوژن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منداڵەکانم هیچیان لێنایە, لە برسان نامرن... کوڕە جوانەکەم, چەتە دڵپاکەکەم, خۆت بۆ من بە کوشت مەدە, هەڵێ!"

بەڵام حەمەد گوێ ناداتە قسەکانی دایەپیرەو هەرچەند لەبن جەواڵە ئاردەکان دا پشتی چەمابوو هەتا نێو ئاوەدانی دەچێ و پارەی خاوەنی وڵاغەکەش دەدا. خەڵکی دێهاتی کێوپارەی دەیناسن, دەیگرن کە تەسلیمی حکوومەتی بکەن. حەمەدیش تفێکیان لە روو دەکوتێ و دەڵێ:"تف لە رووتان تووتکەسەگینە! چ خێرێکتان لە حکوومەت دیوە کە دەتانەوێ منی بدەنە دەست؟ تف لە رووتان." بە کورتی هەرچی دێتە سەر زاری بە دێهاتییەکانی دەڵێ. دێهاتییەکانیش پەژیوان دەبنەوە, بەخۆدا دەشکێنەوە. حەمەدیش لێیان زویر دەبێ و تەنانەت پارووە نانێکیشیان لە کن ناخوا, دەڕوا."

✧ ✧ ✧

حەمەدۆک پیاوێک بوو قارەمان, هێدی و لەسەرەخۆ قسەی دەکرد. بەڵام وەختی قسەکردن سەری دادەخست و تەماشای روخساری کەسی نەدەکرد. کە قسەی دەکرد, وەک کچان سوور هەڵدەگەڕا. کە لەدوورەوە تەماشات دەکرد وەک کێو بە سام بوو. ئاگری لە چاوان دەباری. بەڵام کە نیزیکی دەبوویەوە بیچم و قەڵافەتی منداڵانی هەبوو, دیارە وەختێک کە ئارام دەبوو. لە کاتی تووڕە بوون دا مووی سەری وەک نەشتەر راست دەبوونەوە. مووی لەشیشی دەبوونە نەشتەر. وەختێک تووڕە دەبوو, ئەگەر لە نیزیکیشەوە بت دیبایە, قەڵافەتی زەلام و بەسام بوو. زۆر وەخت خەفەت دایدەگرت. دیارە جاروباریش خۆشحاڵ دەهاتە بەرچاو. شتێکی دی" گوللە کاری لێنەدەکرد. گوللەبەندو نوشتەی چاوەزاری پێ بوو, تەلەسمی پێ بوو. نووکی چەقۆ کاری لە لەشی نەدەکرد, ئاگر نەیدەسووتاندو ئاو نەیدەخنکاند. وەختێک عەبدیخانی کوشت چووە نێو ئاوایی و خەڵکەکەی کۆکردەوەو بردنی بۆ خاردەشت. لەنێو دڕووەڵانەکە ئاگرێکی کردەوە, هێندی کێوێک. پاشان راست چوو لە نێوبەندی ئاورەکە دانیشت. ئەوانەی چاویان لێببوو دەیان گوت:"ئێمە بەم دوو چاوەی خۆمان دیتمان, ئەگەر درۆ بکەین خوایە هەردوو چاومان دەرتۆقێ و بکەوێتە بەر پێمان." دەیان گوت:"تەنیا یەک جێگای لەشی هەیە کە گوللە کاری لێ بکا, ئەویش چاویەتی, دیارە ئەویش وەختێک کە چاوی هەڵێنابێ, لەو کاتەدا هەم ئاگر دەیسووتێنێ, هەم چەقۆی تێ ڕۆدەچێ و هەم گوللە کاری لێدەکا."

"دەبێ چارەیەک بۆ چاوی حەمەد بدۆزینەوە."

"هیچ چارەیەک نیە. وەختێک تفەنگ داوێ خۆ ناتوانێ چاو لێک نێ. چما دەتوانێ بە چاوی نووقاوەوە سێرە بگرێ؟"

"چارەیەک بۆ چاوەکانی حەمەد."

"باشە وامان دانا چاویلکەی لەچاو کرد, بە گوللەیەک دەشکێ و وردوخاش دەبێ."

"چارەیەک بۆ چاوەکانی حەمەد."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەودەم ئیدی کەسی پێ ناوێرێ. لەگەڵ لەشکرێکیش بەشەڕ بێ هەموویان قەڵت و بڕ دەکا."

"چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد."

"ئەودەم ئیدی ناچێتە نێو سەنگەریش... راستەڕێ بەر بە لەشکرێك دەگرێ, خۆی بەنێو لەشکرێك دا دەکاو دەیان داتە بەر دەسڕێژ. ئەوانیش گێژو وێژ دەبن. ئەو گوللانەی لێی دەدرێن کلوو کلوو وەك لۆکەی کراوەوە هەڵدەوەرنە سەر زەوی."

"چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد."

"ئەو ئەسپانەش کە حەمەد سواریان دەبێ, گوللە کاریان لێناکا لەچاوانیان نەبێ. رۆژێکیان سواری ئەسپێکی خەنەیی عەرەبی دەبێ. وەك سەوڵ و سنۆبەر, راست لەسەر پشتی ئەسپەکە لە پێش لەشکرێك رادەوەستێ و یاری بە ئەسپەکەی دەکا. لەشکرییەکان, فەرماندەرەکان و فەرمانبەرەکان هەمووان سەریان سوڕ دەمێنێ, تەنانەت پەری و جندۆکەش کە بە چاو نابینرێن, سەریان سوڕ مابوو. هەتاو لە ئەسپەکەی دابوو... ئەو خۆرەتاوەی هەڵدێ, ئەو گوڵەی دەپشکوێ و ئەو بارانە کە دەبارێ, ئەوانیش سەریان لە کاری ئەم کوڕە سوڕماوە."

"چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد."

"بەزەیی بە هەموو کەس دا دێ. تەنانەت لەو کەسانەش کە ویستوویانە بیکوژن, دەبوورێ."

"سواری ئەسپە خەنەییە جوانەکەی دەبێ و کێو بە کێو هەڵدەفڕێ."

"چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد."

"مووە بادراوەکانی دەکەونە سەر نێوچاوانی. کاکۆڵە رەشەکانیدەداتە دەم با, چاوە زلەکانی وەك چاوی جوانووی سێ بڕی عەرەبی رەش و زل و خەماوین..."

"چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد."

"هەمیشە شەهێنێك لە ژوور سەری زۆر بەرز دەفڕێ. حەمەد هەر کاتێك ئەو شەهێنە دەبینێ خۆشحاڵ دەبێ, دەزانێ کە هەتا ئەو شەهێنە بەسەر سەریەوە بفڕێ هیچ گیاندارێك ناتوانێ وەزەندیی پێ بگەیەنێ."

"رۆژێکیان زۆر کەوتبووە تەنگانەوە, فیشەکی لێبڕابوون و جەندرمەش گەمارۆیان دابوو. جەباری دۆستیشی لەگەڵی بوو. جەبار گوتبووی:"براله, کارمان کراوە, دەمان گرن, وەرە با تەسلیم بین." حەمەد سەری هەڵبڕیبوو, دیتبووی کە لە ژوور سەری, لە پەڕپەڕۆچکەی ئاسمانێ شەهێنەکەی چەرخان دەدا. گوتبووی:"جەبار, وەرە پشت منەوە, ئەمن بکە لەمپەری خۆت, هیچمان بەسەر نایە"و نەجاتیشیان دەبێ. هەتا ئەو شەهێنەی لە ژوور سەرە هیچی بەسەر نایەو چاوەزار نایگرێ. تەلەسمەکەی ئەو شەهێنەیە کە هەمیشە لە ژوور سەریەتی."

ئاخ چارەیەك بۆ چاوەکانی حەمەد هەبایە ئا...خ چارەیەك..."

✧ ✧ ✧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد پیاوێکی ئاوایە:

منداڵەکە لە خەو دابوو. تازە خەوی‌لێ‌کەوتبوو. چراکانی شارۆچکە کووژابوونەوە. لە گەڕەکێکی دوور یەك دوو سەگ دەوەڕین. دەنگی فیکەی شەوگەڕەکان دەبیسترا. حەمەد لە شەش مانگ لەمەوبەرەوە لەم شارۆچکەیە, لەژێرخانەکەی ماڵی "شەمسی‌بەگ" دا خۆی حەشار دابوو. مستەفا برازای هەتیوی شەمسی‌بەگ کە تەمەنی هەشت ساڵ بوو, بێ ئەوەی کەس پێ‌بزانێ ئاوو خواردن و هەموو پێویستی‌یەکانی دیکەی حەمەدی جوور دەکردو بۆی دەبرد. نایب جەباریش لەگەڵ حەمەد بوو. مستەفا هەم خواردنی بۆ دەبردن و هەم رووداوەکانی دەرێ و هەرچی لە دەرێ دیتبووی و بیستبووی موو بە موو بۆی باس دەکردن و خەبەری پێ دەدان. ئەم سێ کەسە زۆر ئۆگری یەکتر ببوون. منداڵەکە لەخەو دابوو, حەمەد وەخەبەری هێناو گوتی:

ـ خواحافیز مستەفا...

منداڵەکە خۆی پێوە هەڵواسی. حەمەد لێی پرسی:

ـ مستەفا, ئەگەر هاتمەوە چت بۆ بێنم؟

مستەفا هەمیشە پێخواس بوو. هەمیشە خەونی بە جووتێك کەوشی سووری دەست درووی ماراشەوە دەدی. منداڵەکانی هاوتەمەنی هەمیشە لەو کەوشانەیان لەپێ دەکرد.

ـ مستەفا, ئەگەر هاتمەوە حەز دەکەی چت بۆ بێنم؟

ئەگەر مستەفا هێندە خەواڵوو نەبووایە شتێکی لە حەمەد داوا نەدەکرد. بە وەزعێکەوە وەك ئەوەی خەونی خۆی بۆ بگێڕێتەوە گوتی:

ـ مام حەمەد, جووتێك کەوشی ماراشی وەك کڵووکێ سوورم بۆ بێنە...

دووبارە خەوتەوە.

حەمەد رووی کردە چیاو بەندەنان. تووشی زۆر شەڕان بوو. زۆر کارەساتی بەسەر هاتن. برسیەتی و تینووەتیی چاشت, نەخۆش بوو, راویان ناو رای کرد, بەڵام ئەو کەوشانەی مستەفا لێی داوا کردبوون, لەبیری نەچووەوە. ئەو نەی‌دەتوانی بە کەسی دیکە دا رابسپێرێ, چارەیەکی نەبوو جگە لەوەی بۆخۆی بچێ و لە راستە بازاڕی ماراش کەوشەکان بکڕێ. بۆ کڕینی کەوشەکان لە چیاکانی "بریت"ڕا چوو بۆ ماراش. کەوشەکانی کڕی و گەڕایەوە. حەمەد چەند مانگ ئەو کەوشانەی وەك ئەمانەتێکی پیرۆز لەگەڵ خۆی بردە ئەم لاو ئەولا. بەڵێ! حەمەد پیاوێکی وایە."

هەتا رۆژێکیان جەندرمە وەدوای کەوتن. لە "کرك سوو" گەمارۆ درا. حەمەد رای کرد بۆ "تاواراسین". جەباریشی لەگەڵ بوو لەگەڵ یاغی‌یەکی زۆر پیر کە پێیان دەگوت نایب رەجەب. لەتاواراسین دیسان گەمارۆ دران. دەستەی حەمەدۆك شۆڕ بوونەوە بۆ لای چوکووراواو چوونە ئاکارجا.

حەمەد لە ئاکارجا لە ماڵێ خانەخوێ‌یەکەیان "دۆران حەسەن" هەردوو پێی کردە کەوشێکەوەو گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەمن ئەمشەو دەچمە شارو دەگەڕێمەوە."

دۆران حەسەن گوتی:

ـ ناکرێ یاغی! ئەگەر ببیە مارو بخزی، ببیە باڵندەو بفڕی دیسان ناکرێ بچیە شار... شار هەتا بینەقاقەی پڕ لە جەندرمەیە. دوێنێ دەستەیەك جەندرمەی گەڕۆکیشی بۆ هاتوە. دەرو ژووری شار پڕە لە جەندرمە. باڵندە ناتوانێ باڵ لێك دا. تەنانەت سێبەرێکی چووکیش ببینن تەقەی لێدەکەن.

ـ ئەمشەو دەچمە شار.

نایب رەجەب نەڕاندی:

"هەتیوە نەفامە، گوێت لێبێ بزانە ئەم پیاوە دەڵێ چی... چما ئەتۆ مێشکت نیە؟

ـ دەبێ بچمە شار.

ــ دوێنێ شەو دوو پیاوی سەفەری چوونە شار، هەردووکیان کەوتوونە بەر گوللەو کوژراون. ئەم جەندرمانە زۆر توندن، هێشتا ئارەقی رێگایان لێ وشك نەبووەوە دەستەی شازدە کەسیی "حاجی وەسمان"یان قەلاچۆ کرد.

نایب رجەب دووبارە گوڕاندی:

ـ کوڕە! ئەمشەو کەس ناتوانێ بچێتە شار، کەسێکیش پێی بگاتە وێ بە زیندوویی ناگەڕێتەوە.

ـ رەنگە بە ساغی نەیەمەوە، بەلاّم دەچم.

زۆریان کێشە کرد، بەلاّم حەمەد نەیبیست. خۆی پۆشتە کردەوە، چەکی لە خۆی داو بەو شەوە رۆیشت بۆ شار. چووە نێو شار. شار لە بێدەنگیی گۆڕستان دا بوو. لەو بێدەنگییە قورسە زۆر ترسا. مستەفا لەخەودا بوو. دڵی نەهات وەخەبەری بێنێ. کەوشەکانی لە پشت سەری دانان و ماچی کردو گەڕایەوە.

"بەڵێ حەمەد پیاوێکی وایە."

وەختێك حەمەد گەڕایەوە لە خوارەوەی ئاکارجا جەندرمە رێیان پێگرت. شەڕێکی قورس دەستی پێکرد. نایب رەجەب هەر لەوێ بریندار بوو. یەك بین جنێوی بە حەمەد دەدا. جەندرمەکان وەدوایان کەوتن و لە ئاکارجاوە هەتا چوکووراوا راویان نان. لە ئاکچاساز دا خۆیان شاردەوە. حەمەد لەوێ تووشی لەرزو تا بوو. نایب رەجەب زۆری جنێو پێ دا. جەباریش لەرزو تای گرت، لەبەر هەتاو لە کاتێك دا لە سەرمان هەڵدەلەرزی لەسەر زەوی تلی دەدا. برینی ملی نایب رەجەب بەرە بەرە هەڵمساو ئەستوور بوو هەتا بە ئەندازەی مووره دارێکی لێهات. نایب رەجەب نەیدەتوانی ملی ببزێوێ. نایب رەجەب هەرچی کەوش و مستەفاو حەمەد لە دنیادا هەیە دەیدایە بەر جنێو و حەمەدیش هەر پێدەکەنی. پاشان نایب رەجەب مرد. نایب رەجەبیان لە خاکی ئاکچاساز دا ناشت. حەمەد بۆ مردنی نایب رەجەب زۆری خەفەت خواردو گریا.

"بەڵێ حەمەد ئەو پیاوەیە."

عەلی سەفا، ئیدریس بەگی بانگ کردو پێی گوت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"تکایەکم لێت هەیە. دیسان سەروگوێلاکی حەمەدۆك دەرکەوتوەتەوە.

ئیدریس بەگ گوتی:"دەی باشە."

ـ مەبەستم شتێکی دیکەیە. هەر کە سەروگوێلاکی وی لە چیاکان پەیدا بوو, دێهاتیـیەکانی ئێرە بازەڵە بە کلکی خۆیان دەکەن و بایان ڕەگوێیان دەکەوێ. دێهاتییەکان بەو پشت ئەستوورن... هەتا ئەو لە نێو نەچێ ئاسوودەیی‌مان نیە. نە ئەتۆ نە ئەمن و نە هیچ کەسی دیکە. ئیدریس بەگ برالە! با بێ پێچوپەنا پێت بڵێم, ئەو دێهاتییانە ئەو کردوونیە کەللا. بە دەردی عەبدیخان دەیگوت ئەوە توێکڵە شووتی وەبیر ئەم ولاغانە دێنێتەوە. حەمەدۆك بۆخۆی هیچ نیە, ئەو بەدبەختە هەژارە کەمێك زاڵم و ترسەنۆك و نەختێك خوێن خۆرە. دێهاتییەکان لێی دەترسن و پەنای دەدەن. دڵخۆشیی خۆیان بەو دەدەنەوە. دەیانەوێ لە پێش چاوی مستەفا کەمال پاشا بیکەن بە شتێك.

لەو کاتەوە کە حەمەدۆك لە چیاکان بینرابوو, عەلی سەفابەگ نەیدەوێرا وەدەر کەوێ. وەختێکیش وەدەر دەکەوت شەش پارێزەری چەکدار, بە دەوریەوە بوون. لە ترسان خەریك بوو زراوی بچێ. ترسی حەمەدۆك لە خەوێش دا بەری نەدەدا. لە ترسی گیانی خۆی جینگڵی دەدان و ڕێگاچارەیەکی نەدەدۆزیەوە. برووسکە لە دوای برووسکە بۆ ئەنکەرەی لێدەدا:"فریا کەون. حەمەدۆك لە چیای بینراوە. گیان و ماڵمان لە مەترسی کەوتوە, فریامان کەون. فەوجێك یان دەستەیەك, یان لەشکرێك یان... سەربازێکی زۆر بنێرن. هەموو جووتیارەکانی چوکووراوا پشتیوانی ئەون. ئەمان, زوو کۆمەگمان بۆ بنێرن. سەری مارەکە هەتا گەورە نەبووە بە بەرد پان بکەنەوە. ئەوانە وەك مێروولە وان, ئەگەر ڕاپەڕن ئیدی کەس باشاریان ناکا. بە هاوارمان بگەن!"

فەرمانی دابوو لە پێش هەموو دەرگاو پەنجەرەکانی ماڵێ تەلیسە خیز هەڵچنن. چەکدارەکان شەوێ تا بەیانی لەبەر دەرکی ماڵێ ئێشکیان دەدا. بەو حاڵەش خەو نەدەچووە چاوی عەلی سەفابەگ و هەتا بەیانی لە ترسی گیانی خۆی بیری لە چارەیەك دەکردەوە. "حەمەدی خۆم, شەهێنەکە, شێرە ئازاو بە جەرگەکەم."

هەموو کەس دەڵێن سەرەنجام ئەم پیاوە لە ترسان خۆی دەخنکێنێ.

... ئەدی ئیدریس بەگ! هەموو ئاغاکانی چوکووراوا, خاوەن زەوییەکان, خاوەن دێیەکان و خاوەن شارۆچکەکان هەموومان کۆبووینەوە, بە تێکڕا گەیشتینە ئەم ئاکامە کە بڕیارمان دا ئەگەر ئەتۆ حەمەدۆکمان بۆ بکوژی هەموومان پێکەوە بچین هەقی تۆ لە عارف صائم بەگ وەرگرینەوە. هەرچۆنێك بێ ئەتۆش خانێکی. تەنیا خوایە کە لە قەرارێك دەمێنێ و پلەو پایەی نایەتە خوارێ. هەربینا دیت ئەم لەعنەتییە ڕەعیەتەکانی تۆشی هەڵگێڕایەوە. لە چوکووراوا تەنیا یەك کەس هەیە کە دەرەقەتی بێ, ئەویش ئەتۆی. ئەگەر حەمەدی بکوژی, هەموو خان و ئاغاکانی چوکووراواو تەنانەت حکوومەتیش لە منەتت دەرناچن. هەر دوێنێ عصمت پاشا گوتوویە دەبێ سەری ئەم مارە پان بکرێتەوە. وەختێك عصمت پاشا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ببیسێ که ئەتۆ حەمەدۆکت کوشتوه, چیت بۆ ناکا! ئێمەش پشتت دەگرین. حەمەد بنیادەمێکی زۆر نەرم و خەراپە. ئەگەر ئەو شتانەی لەشار لەبارەی دا باس دەکەن ببیسی... ئەگەر بزانی ئەو کاری چۆنی کردوه! بنیادەم لە داخی کارەکانی وی مووی لەشی دەبنە نەشتەر.

"ها ئیدریسی کافر! نەکەی حەمەدۆکی بکوژی. ئەتۆش بۆخۆت یەکێکی وەك ئەو. بەزەییت پێیدا بێ!"

ـ بڕوانە ئیدریس بەگ, کوشتنی حەمەدۆك بۆ تۆ دەرفەتێکە. ئەگەر لە دەست خۆتی بدەی تازە لە دەستی حکوومەت رزگار نابی.

ـ سەفابەگ دەبێ فکری لێبکەمەوە.

ـ کوشتنی حەمەدۆك بۆ تۆ وەك ئاو خواردنەوە وایە.

ـ سەفابەگ, دەبێ بیری لێبکەمەوە.

ـ دەزانی کوشتنی حەمەدۆك یانی چی؟ هەرکەس بیکوژێ, دەبێتە قارەمانێك.

ـ دیسانیش رێگا بدە نەختێك بیری لێبکەمەوە.

ـ بڕوانە ئیدریس بەگ, وەزعی تۆش زۆر باش نیە. ئەتۆ چارەنووست بە موویەکەوە بەندە.

ـ سەفابەگ, دەبێ بیری لێبکەمەوە.

ئیدریس بەگ فکری کردەوە, لەمێشکی خۆی دا هێنای و بردی, لێی کۆڵیەوەو سەرەنجام گەیشتە ئەم ئاکامە کە: سەری خۆی یان سەری حەمەدۆك.

ئەگەر حەمەدۆکی نەکوژێ, ژیان لەم دەشتەی بۆ ناگونجێ. بەڵام ئەگەر حەمەدۆکی بکوژێ... ژیانی لە جاران باشتر دەبێ. حەمەد منداڵێکی ساکارو ساویلکەیە, کوشتنی زۆر دژوار نیە.

ـ ئیدریس بەگ, بیرت لێکردەوە؟

ـ ئەرێ.

ـ کەنگێ دەچیە کێوپارە؟

ـ هەر ئەمشەو

✧ ✧ ✧

تاواراسی بنەوشیەیەو رەنگان دەگۆڕێ. تاواراسی لە چەند دۆڵی قووڵ پێك هاتوه, چەند دۆڵی قووڵ و شۆرەکات... لەم دۆڵانەدا جگە لە گوڵاڵە سوورە گوڵێکی دیکە ناڕوێ. خاکی هەر دۆڵێك رەنگی تایبەت بە خۆی هەیە" سەوز, زەرد, سەوزی توند, خاکی بە هێندێك هێڵی باریکی سوور, یان پەڵەپەڵەی گەورەی شینەوە. تورکمەنەکان ئەم گلانە دەبەن بۆ رەنگ کردن. لەتاواراسی هێندێك گوڵی پڕ نەخش و نیگاریش هەن. ئەمجار تاواراسی ئاوو هەوای کوێستانیشی نیە, لەوێ هەوا زۆر گەرمەو شاخە سوورە حەستەمەکانی لەبەر تیشکی خۆر وەك گڕی ئاگر سوور دەبنەوەو هەڵدەبن. شاخی نووك تیژو دڕی هەن. کوندە سوورە چاوزلەکانی لەگەڵ شاخەکان لێك ناکرێنەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدو ئیدریس بەگ لەدۆڵێکی پڕ شاخ و بەردی تاواراسی چاویان پێك کەوت. لە پشت حەمەدەوە سێ کەس لە هاوڕێیەکانی لە بن بەردێك دەست لەسەر پەلاپیتکە وریا بوون. حەمەد زۆر باش دەیزانی کە ئیدریس بەگ بە چ نیازو مەبەستێك هاتوەتە لای. دەیزانی بەنیازە پاش کوشتنی, سەرەکەی بۆ عەلی سەفابەگ بەرێتەوە.

بێئەوەی دەست لە نێو دەستی یەکتر نێن رووبەڕووی یەکتر دانیشتن, حەمەد, ئیدریس بەگی زۆر بەردڵ کەوت و لە دڵی خۆی دا گوتی:"چەند پیاوێکی هەڵکەوتوویە, وەك منداڵان ساکارو ساویلکەیە. چۆن توانیویەتی تا ئێستا لەو کێوانە هەڵبکا. ئەم جۆرە کەسانە سێ چوار رۆژ زیاتر لە کێو و بەندەنان نامێننەوە, دەکوژرێن."

حەمەد موو بەموو ئاگای لەو بەلایانە هەبوو کە بەسەر ئیدریس بەگ هاتبوون. بەزەیی پێدا دەهات, بەلام نەدەکرا کەسێك کە هاتوە بیکوژێ, ببەخشێ. چار ناچار دەبوو بیکوژێ. چاوە خەماوییەکانی حەمەد خەماویتر دیار بوون. دەستیان بە قسە کرد. حەمەد لە ئیدریس بەگی پرسی کە مەبەستی لەم چاوپێکەوتنە چیە, بەلام ئیدریس بەگ نەیتوانی وەلامێکی وا بداتەو کە حەمەد باوەڕی پێبکا:

"لێرەوە تێدەپەڕیم, گوتم با سەرێکی حەمەدۆکیش بدەم, بزانم چۆن پیاوێکە, ئەمنیش بیبینم."

حەمەد لەو هەموو ساویلکەیی و دەست و پێ سپیلکەییە سەری سوڕمابوو. لەبارەی یاغییەتی لەو دەشت و کێوانەدا قسەیان کرد. ئیدریس بەگ زۆری قسە نەدەکرد. جاروبار چەند وشەیەکی بەدەم دا دەهاتن. جار لە جار زیاتر دەستی دەلەرزین. پاشان رەنگی لێوانی پەڕی و ئەمجار رەنگی روخساریشی سپی سپی بوو.

"ئەو شەهێنەی لە ئاسمان دا دەگەڕا وەك بریسکە دەهاتەخوارو وەختێك بە ئەندازەی بالاپیاوێك لە شاخەکان نیزیك دەکەوتەوە دووبارە هەر بەو چوست و چالاکییە دەگەڕایەوەو دەچووەوە عەوێقی عاسمان. شەهێن پەیتا پەیتا ئەوەی دووپات دەکردەوەو لە نێوان عاسمان و شاخەکان دا دەهات و دەچوو. هەرکاتێك مەترسی زۆری هەڕەشە لەحەمەد دەکرد شەهێنەکە بەم جۆرە وەك شێتان توورە دەبوو.

حەمەد بێدەنگ بوو. بەلام ئیدریس بەگ ئاگای لەوەش نەبوو. ماسوولکەکانی سەر گۆنای راستی هەڵیان داویشت. بەخۆی نەوەستا, دەستەکانی هەتا قۆڵی لەرزین. لاقیشی بە توندی دەستیان کرد بە لەرزین, لاقی راستی بە جۆرێك دەلەرزی دەت گوت نیازی هەیە بفڕێ. حەمەد چاوی بڕیبووە ئەو پیاوە کە بەرامبەری دانیشتبوو, دەلەرزی و ماسوولکەکانی هەڵیان داویشت, تەماشای دەکردو چاوەڕوانی سەرەنجامی کارەکە بوو. لەنەکاو دیتی کابرا ئارام بووەوە, لەرزینی ئەندامەکانی راوەستاو بەرە بەرە خوێن زایەوە روخساری.

"شەهێنەکەش لە ئاسمان دا باڵی لێك کردبوونەوەو بە خەیاڵی ئاسوودەوە خۆی دابووە بەر بای شەماڵ و دەسووڕاو سێبەرە رەشە چووکەڵەکەی بە حاڵ و باڵ لەسەر شاخان دیار بوو."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیدریس بەگ سەری هەڵبڕی. لە حەمەدەوە راماو ماوەیەکی زۆر تەماشای کرد. پاشان لە نەکاو هەستا. حەمەدیش لە جێی خۆی هەستا. ئیدریس بەگ خەنجەرەکەی هەڵکێشاو دەسبەجێ قامکی شادەی خۆی بریندار کرد. ئەمجار دەستی حەمەدیشی گرت و قامکی ویشی لە خوێن هێنا. حەمەد پێکەنی. ئیدریس ئەو خوێنەی لستەوە کە لە برینەکەی حەمەد هاتبوو. پاشان قامکە خوێناوییەکەی خۆی بۆ لای حەمەد راداشت. حەمەدیش زمانی لە قامکە خوێناوییەکەی وی دا.

ئیدریس بەگ بە ساکاری و ساویلکەیی منداڵێکی خوێن گەرم حەمەدی لە باوەش گرت و گوتی:

"براله, ئەمن هاتبووم تۆ بکوژم. بەڵام ئێستا بە خوێن پەیمانی برایەتیمان بەست."

حەمەد گوتی:

"ئەمن دەم زانی بۆ کوشتنی من هاتووی. هەربۆیەش وریاو لەسەر هەست بووم و پێش ئەوەی ئەتۆ من بکوژی, ئەمن دەم کوشتی. بڕوانە..."

لێرەدا دەستی بۆ لای بەردەکە درێژ کردو نیشانەی دانێ. سێ پیاوی چەکدار بە تفەنگی ترووسکەدارەوە لەبن بەردەکە هاتنەدەر:

– پێت چۆن بوو براله. ئیدریس بەگ پێت خۆش بوو؟

ئیدریس بەگ گوتی:

"پێم خۆش بوو, زۆریشم پێ خۆش بوو. بەڵام با ئەوەت پێ بڵێم کەسێك تۆ ببینێ و بت ناسێ ناتوانێ دەستت بۆ درێژ بکا, ناتوانێ ئازارت پێ بگەیەنێ. ئەمن تۆم نەدیبوو و نەم دەناسی. بەڵام ئەتۆ ئەمنت دەناسی. ئەمن دەبوو بزانم هەرکەس بۆنی مرۆڤایەتیی بۆ هاتبێ ناتوانێ وەزەندی بە تۆ بگەیەنێ."

حەمەد دەستی درێژ کرد. قامکە چووکەی دەستی راستی وی گرت و بەسپایی گوشی:"شەهێنەکە لەسەرەخۆ لە ئاسمان دا دەفڕی. باڵە نووك تیژەکانی خۆی بە تەواوی لێك کردبوونەوە. دەت گوت لەو سەرە بە هەورێکەوە نووساوە."

بەردەڵانەکانی تاواراسی بە گوڵاڵەو پۆل پۆل گوڵی شین, و پەمەیی‌و زەردی دڕکاویی گوێنی رازابوونەوە.

ئیدریس بەگ هەموو بەسەرهاتەکەی مووبەموو بۆ حەمەد باس کرد. حەمەدیش وێڕای ئامۆژگاری کردن پێشنیاری پێکرد کە چونکە لە دەشتێ دەرەتانی ژیانی بۆ نەماوە, باشترە بێتە چیا.

ئیدریس بەگ وەختێك ماڵئاوایی لێدەخواست گوتی:

"براله ئێستا دەڕۆم. لە چوکووراوا هێندێك کارم هەن کە دەبێ تەواویان بکەم. هەر ئەم رۆژانە کە کارەکانم تەواو بوون دێمەوە لات. چما ئەتۆ برای خوێنیم نی؟ تازە تا ماوم بەجێت ناهێڵم."

حەمەد لە سەر کانییەکەی تاواراسی گۆشت نێچیرێکی خۆشی دەرخوارد دا.

لێك جیابوونەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد پێیوابوو تازە هەرگیز نایبینێتەوە. لە قووڵایی دڵیەوە زگی بەو پیاوە دڵپاك و جوامێرە دەسووتاو قورسایی خەفەت و تازیەبارییەکەی لەسەر لەش و گیانی هەست پێ دەکرد.

" شەهێنەکەش لە ئاسمان بە باڵی داچۆڕاوەوە هەروەك تازیەخوێنییەکی دڵگر بەدوای ئیدریس بەگ دا دەڕۆیشت و بەڕێی دەکرد."

هاوین بە جوانییەوە داهات، و زۆر خەبەری خۆش و هیوابەخشی لەگەڵ خۆی هێنان. وەسمانەزلە بیست ساڵ گەنج تر ببووەوە. مەلافەرهاد ورەیەکی تازەی پەیداکرد. ئەو کە دروێنەوانێکی کارامە بوو، ئەو ساڵە جگە لە دەغلەکانی خۆی مەزرای دراوسێیەکانیشی درووەوە. گوڵە گەنمە گەیشتوو و پڕدانەکان بەردەوام لەنێو شان و باهۆی دەخزین و دەکەوتنە سەر خەرمان. مالاریا گاڵەی دەکرد. زۆر ژن و منداڵ و پیری نۆبەتی دار لەبەر هەتاو هەڵدەلەرزین... بەڵام ئەو ساڵە تەواوی ئەو شتانە لەبەر چاوی جووتیارەکان بێبایەخ بوون... وەك شاخێکی پتەوی سەر چیای تووڕووس وابوون... ئەو ساڵە بە پێچەوانەی ساڵەکانی دیکە چوکووراوا هێندە گەرم نەبوو. گەرماو چوکووراوای هەمیشە لە گەرمادابرژاو گۆڕابوون و ئەم خاکە زوڵم ئاوایە بەرگێکی دیکەی کردبووەبەر. چوکووراوا بەرگی جێژن و زەماوەندی لەبەر کرد بوو. ئاسمان قورسایی دەخستە سەر چوکووراواو هەوری بەبارانە بەسەر پانایی دەشتەکەدا بڵاو ببوونەوە.

شەوێکی بێدەنگ و بێئەستێرەو شەدار بوو. لەناکاو شیوەنێکی بەردرێژ کە شەوو هەورەکانی قەڵاشتنەوە، وەك شمشێرێك بەسەر دەشتی ئاناوارزادا کەوت و ئەو کەسانەی تەماشای دەشتێیان دەکرد، پەڵەپەڵە تەقینەوەی بێپسانەوەی بڵێسە ئاگرەکانیان دی کە تەندوورەی دەکرد و پێوە دەچوو. هەموو خەرمانەکانی گوندی وایوای دەسووتان. دێهاتییەکان دەستیان لەبەر پشتێنێ نابوو، لە دەرێ لەسەر تەپۆلکە گلێکی دەسکرد کە هەتا دوور درێژەی هەبوو، کۆ ببوونەوەو بێدەنگ و بێقسەکردن تەماشای دەشتێیان دەکرد. دەشتی ئاناوارزا لە خوارەوەی وایوای هەتا ئاکچاساز، لە ئاکچاساز هەتا زییەڵێن، لە زییەڵێن هەتا بەستێن هەمووی لە ئاگردا ون ببوو. خەرمانەکانی گەنم و جۆ، لاسکی گەنمە شامییەکان و گیشە گیایەکان گڕیان لێهەڵدەستا. بەرینایی گڕی ئاگرەکە هەتا بەرماڵان هاتبوو. لە مەزراکانەوە قریوەیەکی ئارام دەهاتە بەرگوێ. جڕوجانەوەر، مارەکان، جاڵجاڵۆکەکان، پەلەوەرەکان، کیسەڵەکان، چەقەڵەکان، ڕێوییەکان و هەموو گیاندارەکان دەسووتان و ڕایان دەکرد.

جووتیاران تا رۆژ تەماشای ئەو ئاگرەیان کرد کە دەجووڵا و پێوە دەچوو. نە قسەیان کردو نە دادو هاواریان وەڕێخست و نە بیریان لە هیچ کردەوە، هەروا لە جێی خۆیان ڕاوەستان، خوێن لە دەمارەکانیان دا بەستبووی. ئەگەر دەستت بڕیبان دڵۆپێك خوێنی لێنەدەهات.

بەرەبەری بەیانی با هەڵی کرد، و گڕی ئاگرەکەی هەتا بن قەڵای ئاناوارزا لەگەڵ خۆی برد.

وەسمانەزلە کە پشتی وەژان کەوتبوو، دەستی بە پشتێنیەوە گرت و بۆلای ماڵێ وەڕێ کەوت. دەیگوت:

" باشە، هەرچی لەدەستی دێ با کۆتایی نەکا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سێکەس لە پشتەوە بە ڕاوێژێکی خەفەتاوی و بێگیان و بە تانووت و تەشەرەوە گوتیان:

"بەڵێ بەڵێ با کۆتایی نەکا. ئەمساڵ زستانێ چمان هەیە بخۆین؟"

سەری" گاوورداغی" خەریك بوو ڕووناك بێ و لە تاریك و ڕوونی هەوای بوولێڵ دا پووڵەکەی تیشك دەکەوتنە سەر خاکی ڕەش.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە سەرەتادا کاتێك لە وەرزی شێوبڕین دا سەروسەکوتی هەمزە دەرکەوت و بە سواریی ئەسپ غاری دایە لای ئەو جووتیارانە کە دڕووەڵانەکەیان ئاگردابوو، و دەسبەجێش هەردوو کۆنە ژنی برایەکەی مارە کردەوە، جووتیارەکان ئەویان بە هێند نەگرت. هەمزە کاتێك ژنەکانی عەبدیخانی مارە کردنەوە، زەماوەندێکی گەورەی سازکرد. لە خەڵکێکی زۆری گێڕایەوەو خەرج و موخاریجێکی زۆری کرد.

جووتیارانی ئاسیاب چەشمە هەڵپەڕین و هونەریان نواند. تەنیا یەك کەس نەچووە سەر زەماوەند، ئەویش دایەحۆری بوو. دایەحۆری کە نەیدەتوانی ڕووداوی کوژرانی مێردەکەی لەبیر بەرێتەوە، لەو دێهاتییانە تووڕە بوو کە چووبوونە بانگ هێشتنەکەی هەمزە، و ڕقێکی زۆریشی لەو دێهاتییانە داگرتبوو کە لە زەماوەندەکەدا بەشدار ببوون، دۆستایەتیی هەمزەیان دەکردو فەرمانەکانی ئەویان دەسبەجێ بەڕێوە دەبرد.

نە چاوی لە کەس دەکرد و نە تەنانەت بەلای ماڵەکانیشیان دا ڕادەبرد. لەنێو ئاوایی دا دایەحۆری وەك کەسێك دەچوو کە بە تەنیا کەوتبێتە نێو بیابانێکی بێدەنگ، بیابانێك کە نە مرۆڤ و نە جەندۆکە و نە هیچ زیندەوەرێکی تێدا نەبێ. دەهاتنە لای، لەبەری دەپاڕانەوە، خۆیان لێ‌نزیك دەکردەوە، بەڵام دایەحۆری هەروەك هیچ نەبووبێ، لێوی هەڵنەدەپچڕی. زمانی خۆی گرێ دابوو. تەنانەت گوێی نەدەدایە منداڵ و پەلەوەرو مێروولەکانی ئاواییش:" با بم کوژن، خوێنی سوورم بڕێژن، ئەوان بەم کارە خۆیان لە سەگیش نزم تر و گڵاوتر کرد. با بم کوژن. ئەگەر قەرار بێ لەگەڵ ئەم بێقیمەتانە بژیم، پێم باشترە بچمە لای دورمووش عەلی، حەمەدۆك، دوونەی جوان، و لای خەجیج."

کاتێك جووتیارەکان بە پەنایدا دەرۆیشتن، جاروبار پلاریان تێ‌دەگرت:

"بۆچی ناچێ شکایەت لەو کەسانە بکا کە مێردەکەی، واتە دورمووش عەلی‌یان کوشت؟ ناکا بترسێ. ناکا لە ترسی تووڕەبوونی ئاغامان نەوێرێ."

دایەحۆرییش وەڵامی دەدایەوە:

"دیارە کە دایەحۆری دەترسێ. هەمزە، هەمزە کەچەڵ پێنج گوندی پڕ لە سەگی بە ئەمەگی هەیە، حکوومەتیشی لە پشتە. حکوومەت هیچی لێ‌ناکا، دەست خۆشانەشی دەداتێ. پێی‌دەڵێ:" کوشتنی پیرەپیاوێك بۆتۆ کەمە، دەبێ لاوەکانیان، ئاقڵەکانیان و ئازاکانیان بکوژی. دەبێ دوو سەد، پێنسەدیان لێ بکوژی... خەڵکی لادێ بە کوشتن تەواو نابن." دایەحۆری هەر دەبێ بترسێ. دیارە دەترسێ، نەترسێ چ بکا؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕوانینی ناهومێدانەو پلارو تەوس و تەشەرو قسەی بە تـوێکڵی دێهاتیـیـەکان لـەبارەی حەمەدۆکـەوە وەك خەنجەرێکی ژاراوی لە دڵی دەدران و شێت و شەیدایان دەکرد. ئـەم قسـانە لـە مردنـی مێردەکـەی زیاتریـان ئازار دەدا:

"حەمەدۆك دێتەوە، ئەدی خەریکە دێتەوە!"

"سواری دوڵدوڵ بووە."

"وەك حەزرەتی عەلی."

"لە "قزڵ گدیك" دیتراوە."

"سمێڵەکانی باداون و خەریکە دێتەوە."

"دێ زەوییەکانی ئاغامان لە فەقیرو هەژاران بەش دەکا!"

دایەحۆری هەرکاتێك ئەم هاتەران پاتەرانەی دەبیست، یەك دوو ڕۆژان ددانی بە جەرگی خۆیدا دەگـرت و خۆی دەخواردەوە. دوایە جارز دەبووو دەچووە نێو ئاوەدانی" کراسـە شـین و پـاك و خاوێنەکـەی لەبـەر بـا دەشـەکایەوە، کەزییـەکانی کـە وەك لۆکـەی سـپی وابـوون، لـەبن چارشـێوەکەیەوە دەهاتنـە دەرو وەك هەورێکی سپی دەکەوتنە سەر ڕوخساری. ئەم کەزیە سپی و لوول دراوانە لەگەڵ ئـەو ڕوخسـارە تاوەگـازە پڕ گنج و لۆنجەدا زۆر جوان لێك دەکاڵانەوە. لـە کاتێـك دا بـە نێـو دێ دا دەگـەڕا، هـەتا تینـی لەبـەردا بـوو هاواری دەکردو دەیگوت:

"دیارە دێتەوە. ئەمن چاوەڕوانمی. پێش ئەوەی چاو لێك نێم و بم خەنە ژێر گڵ دێتەوە. یانی ئێوە دەڵێن ئەو خوایە کەیووسفی لە چاڵاو ڕزگار کرد، ڕوحمێك بە ئێمـە ناکـا! یـانی دەڵـێن نـاکرێ ڕۆژێـك لـە ئاسمـانی ئێمەش هەتاوێك دەرکەوێ؟"

دێتەوە... ڕۆژێك لە ڕۆژان حەمەدۆك لە حاڵێـك دا کـوڕە جحێڵـەی ئـازاو بـوێر بـە سـواری ئەسـپی کوێـت دەورەیان داوە، بە شکۆیەکی تەواوەوە دێتەوە.

دێتەوە تۆڵەی دایکی و خەجیج دەستێنێتەوە. نایەڵێ خوێنی دورمووش عەلی بەفیڕۆ بچـێ. تـف لـە ڕووی ئـەو دێهاتییـە نزمانـە دەکوتـێ کـە وەك کرم دەجووڵێنـەوەو پێـیان دەڵـێ تـف لـە چارەتان... ئـەودەم هەمزەتان کونەمشکی لـێ دەبێ بە قەیسەری... حکوومەتەکەشتان هەروا. چۆن ڕۆیشـتوە ئـاواش دێتـەوە. هەروەك ڕۆیشت، دیسان دەگەڕێتەوە."

بەڵام دێهاتییەکان مێشێکیشیان لـێ میوان نەبوو، تەنانـەت گوێـیان لـە قسەکانیشـی نـەدەگرت. دەیـان گوت:

"هەرکەس سزای کاری خۆی وەردەگرێ. عەلی دورمووش کـردی و سزاکەشـی دیـت. بەسـە ئیـدی. چـەند سـاڵ زەویـی خـەڵکمان چـاندو دروومانـەوە. ئێسـتاش خـاوەنی زەوییـەکان هـەمزاغای ئاغامـان هـاتوەو زەوییەکانی خۆی وەرگرتوەتەوە. دیسان خوا ماڵیی ئاوەدان کا. عەمبارەکانمان پڕ لە دەغڵن. مانگاکانمان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جووت جووتیان گوێلك لەبەرن، خەڵیفەكانمان هەنگوینیان لێ‌دەڕژێ، ماین و مانگاكانمان هەموو جوانوو و گوێرەكەیان هەن... ئاخر چما دەكرێ دێ ئاغای نەبێ. بێسەرپەرست و بێكەس مابووینەوە، خەریك بووین یەكتری لەت و پەت بكەین. چاك بوو هەمزاغا هات. ئەگەر نەختێك درەنگ هاتبایە، ئێمە چاوی یەكترمان دەردێنا. سوپاس بۆ خوا كە زوو هات و هەوساری گرتین."

جووتیارەكان پێیان وابوو دنیا هەروا دەبێ و هەمزەش هەروا لەگەڵیان وەك دۆستێكی میهرەبان دەجووڵێتەوەو ئەوانیش هەروا خاوەنی ئەسپ و ماین و گاو مانگا و جوانوو و گوێرەكە و خەڵیفەمێش دەبن...

بەڵام رۆژێك دیتیان دەستەیەك جەندرمە هاتنە ئاوەدانی... پاش وان دەستەیەكی دیكە... فەرماندەرەكەشیان نایبێك بوو كە پەیتا پەیتا زێدە مەعاشی بۆ دەهات. نایب پیاوێكی ریش سپی بوو كە زۆر تووڕە و تۆسن دیار بوو. دووسێ رۆژان بێئەوەی قسە لەگەڵ كەس بكا لە دێ‌دا گەڕا. هەمزاغا رۆژێ مەڕێكی بۆ سەردەبڕی. كەباب، قاورمە، كارگ، ڕاكی و هەموو شتێك بۆ جەنابی نایب حازر بوو... نایب لە كەیف و دەماغی خۆی‌دا بوو و كەس نەی‌دەوێرا لێی نزیك بێتەوە.

رۆژێكیان بەیانی نایب هەموو دێهاتی‌یەكانی بانگ كرد و پێش هەمووان عەلی‌یەشەلی كێشایە بەر پرسیار و وەڵام:

"ئێوە عەبدی‌خانتان كوشت و دارایی‌یەكەتان زەوت كرد. زەوی‌یەكانی، گەنم و جۆیەكەی، قەرزەكانی، خانووەكەی، دێیەكانی و بە كورتی دارونەداریتان زەوت كرد. خەڵكی هەر پێنج گوندەكەی خاردەشت لەسەر دزی و خەراپە تاوانبارن. عەلی‌یەشەل وەرە ئێرە بزانم. ئەوانەی گوتم راستن یان نا؟"

عەلی‌یەشەل كە دووسێ هەنگاو هاتبووە پێش، گوتی:

"ڕاستن."

ئەمجار نایب وەرگەڕایەوە لای جووتیارەكان و گوتی:

"ئێوە دەڵێن چی؟"

ئەوانیش گوتیان:"ڕاستن."

"ئێستا كەوایە هەرچی ئەستاندووتانە دەبێ بیدەنەوە.

لە حكوومەتی كۆماری توركیەدا ئیدی ئەو خەبەرانە نین. كەس ناتوانێ ماڵ و دارایی خەڵك زەوت بكا. لە پێش دا ئەو پیاوە، واتە عەبدی‌خانی بەڕێز دەكوژن و دوایەش دارایی‌یەكەی زەوت دەكەن. سزای ئەم كارە ئیعدامە. ئێستا دەبوو هەمووانتان بە ژن و منداڵ و پیرو لاوەوە بەرم و لە دارتان بدەم، بەڵام ئەگەر ئەو كارە ناكەم لەبەر ئینسانەتی و لێبووردنی هەمزاغایە. ئەو پێی‌گوتم:"ئەمانە لەبەر نەزانی و تێنەگەیشتوویی كارێكیان كردوە، جارێ كارت پێیان نەبێ." ئێستاش دوو رۆژتان مۆڵەت هەیە، لەم دوو رۆژەدا هەرچی زیندەماڵی گەورەو چووكتان هەیە كۆی كەنەوەو بی‌هێننە ئەم بەردەرگایە."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەك دوو کەس وەجواب هاتن و گوتیان:

"ئێمە عەبدی خانمان نەکوشتوە، حەمەدۆك کوشتوویە."

بەڵام جەندرمەکان دابارین, دەسبەجێ گرتیانن و بردیاننە ژوورەکەی پشتەوەو دەستیان کرد بە لێدانیان. هەمزاغا دەسبەجێ گەیشتە سەریان و گوتی:"کاری وا مەکەن, ئەمانە نەفامن, ئەقڵیان پێ ناشکێ. ئەوان نە ئاگایان لە قانوون هەیەو نە هیچ دەزانن. ئەوان نازانن قانوون لە جیاتی حەمەدۆك کە رای کردوە, ئەوان مەحکووم دەکا. بەریان دەن, ئەقڵیان پێ ناشکێ." پاشان رووی کردە جووتیارەکان و گوتی:

"چما حەمەدۆك پاش کوشتنی عبدیخان نەهاتە ئێرەو مزگێنیی پێ نەدان؟ چما ئێوە هەرچی ئەو پێی گوتن موو بە موو جێبەجێتان نەکرد؟ جا هەر لەبەر ئەوە بە بڕوای حکوومەت هەموو تاوانی حەمەدۆك لە ئەستۆی ئێوەیە. بەڵام ئەمن نێوبژیم کردو بە حکوومەتم گوت ئەوانە تاوانێکیان نیە. گوتم بۆخۆم ئەو ماڵ و دارایییەی لە عەبدیخانیان دزیوە, لێیان دەستێنمەوە. گوتم ئەگەر ئێوە بتانەوێ هەموو دێهاتییەکان لە دار بدەن, ئەدی کێ زەوییەکانی من ڕەنێو بهێنێ؟ حکوومەت گوتی راست دەکەی و قبووڵی کرد."

دێهاتییەکان بڵاوەیان کردو رۆیشتن. هەموویان گێژو کاس بوون. جارێك هەقیان لە دووی هەمزە دەداو جاری واش بوو بە پێچەوانە هەقیان لە دوو نەدەدا. پیاوەکانی هەمزە لە ماوەی دوو رۆژدا هەرچی ماڵ و حەیوان لە دێ دا هەبوو, کۆیان کردەوەو بردیانە ماڵی هەمزە.

ئەو, هەموو ماڵاتی هەر پێنج دێیەکەی زەوت کردو دەسبەجێ دێ پڕ بوو لە بازرگانی ئەسپ و گاو مەڕو بزن. هەمزە ئاژەڵی هەر پێنج دێیەکەی مێگەل مێگەل لە پێش چاوی دێهاتییەکان بە بازرگانان فرۆشت.

ئەمجار پیاوان و نۆکەرانی هەمزە عەمباری پڕ لە دەغڵ و دانی دێهاتییەکانیان بەتاڵ کردو عەمبارو چاڵەکانی هەمزە پڕ بوون لە دەغڵو دان. بەدوای ئەوەدا سەروسەکوتی کاروانی ئێسترو بازرگانەکانی دەغڵو دان لە دێی دا پەیدا بوو.

هەمزە دەستی پێکردبوو و دەست بەردار نەبوو. دارونەداری دێهاتییەکانی دەبردە ماڵێ خۆی. ئەم تاڵان و برۆیە بۆ دێهاتییەکان جێی باوەڕ نەبوو و رەفتارو کرداری هەمزەو نایب لەبەر چاویان وەك گاڵتە, یان خەون و خەیاڵ دەچوو.

هەمزە تۆو و جووتی دایەوە بە جووتیارەکان بۆ ئەوەی زەوییەکان بکێڵن و دایان چێنن و پاشان لێیان وەربگرێتەوە:

"پاش ئەوەی خان مرد ئێوە دەنکە دەغڵێك چیە نەتان دا بە منداڵەکانی, هەمووتان بۆخۆتان هەڵگرت, ئێستاش دەبێ پێنج ساڵان کاسبی بۆ من بکەن و بۆ ئەوەی هەق بە هەقدار بگاتەوە, ئەمنیش دەنکێك چیە ناتان دەمێ."

رەعیەتەکان گوتیان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"راسته، دەبێ هەق بە هەقدار بگا. ئێمە خەراپەمان دەرهەقی ئاغای خوالێخۆشبوومان کرد." گێژیو کاسیی دێهاتیەکان هەتا زستان داهات و بەفر باری و زمهەریان لێبڕا، هەروا درێژەی هەبوو. وەختێک بژیویان لێبڕا رۆژێکیان تێکڕا بە مل کەچی لەبەر دەرکی هەمزاغا کۆ بوونەوەو گوتیان:

"راستە ئێمە خەراپەمان کرد، بەڵام ئەتۆ لێمان خۆش بە. هەر بەڵایەکمان بەسەر بێنی هەقی خۆتە، هەرچیمان لەگەڵ دەکەی بیکە، بەڵام لەم زستانە سەختەدا مەیەڵە برسی بین."

هەمزە، ئەوانەی دراویان هەبوو دەغڵی پێ فرۆشتن و ئەوانەش کە پووڵ و پارەیان نەبوو، ئەوەی خۆشی دەویست قەرزی لەگەڵ کردو ئەوەش کە رقێکی لێیهەبوو بە دەست بەتاڵی بەرێی کردەوە.

جووتیارەکان، سەرانسەری زستانێ دەچوونە دەرکی هەمزە، دەستیان بە سنگیانەوە دەگرت و دەپاڕانەوە. هەمزەش لەوە کە جووتیارەکان تووشی ئەو رۆژە رەشە هاتبوون بێئەندازە خۆشحاڵ بوو. سێ مانگەی زستانێ جووتیاران لەبەری پاڕانەوەو ئەو کەیفی پێ هات.

دەوروبەری مانگی رەشەمە مردن دەستی پێ کرد. منداڵان و کۆنەساڵان یەک لەدوای یەک دەمردن.

جووتیارەکان ئێسک و پێستیان بەسەر یەک دا وشک بوون و توانای بەرێ دارۆیشتنیان نەما. ئاوایی هەرگیز زستانی وا سەختی بەخۆیەوە نەدیبوو. نایب بەو دراوەی لە هەمزەی وەرگرتبوو خانووبەرەیەکی لە شارۆچکەکەیان دروست کرد. جووتیارەکان هەتا دەست کورت تر دەبوون، گۆشەگیرترو کەم دوێتر دەبوون. رەنگە زۆربڵێترین خەڵکی دنیا جووتیارانی تووڕووس بن، بەڵام ئەو ساڵە کەس زاری هەڵنەپچڕیو قسەیەکی نەکرد. دێهاتیەکانی دەوروبەریان کە لە حاڵ و وەزعیان ئاگادار ببوون، هەوڵیان دەدا بە پێی توانا یارمەتیان بدەن، بەڵام دێیەکانی دوورتر گوێشیان پێنەدەدان. پێکەنین نەدەهاتە سەر لێوی کەس و هەموویان لێکتر زویر بوون. هەموویان لە هەموو شتێک، لە بەردو گڵ و لێڕەوارو هەورو باڵندەو پێڕۆ زیز بوون.

ئەم ساڵ، بەهار بەزەحمەت بە فریایان دەگەیشت. هەموو ساڵێ لە بەهاران دا هەژاریی خۆیان لەبیر دەچووەوە. ئەمساڵیش بەهار بە هاواریانەوە هات. ئەویش چۆن! بەهاری ئەمساڵ جوانترو گیانبەخش تر لە هەموو ساڵێک بوو... کەس نەیزانی زویری و دڵئێشاوی کەنگێ تەواو بوو، و هاودەمی و هاونشینی کەنگێ دەستی پێکردەوە. بە جۆرێک لەگەڵ یەکتر دەستیان بە قسە کردبوو کەس لەسەر قسەی کەس رانەدەوەستا. هەرکەس تووشی هەرکەس دەبوو قسەیەکی دەکردو دەڕۆیشت. کەس لە زۆربڵێیی جاڕز نەدەبوو. چەندین شەو خەو لە چاویان نەکەوت، دانیشتن و قسەیان کرد.

ماوەیەک باس هەر باسی حەمەدۆک بوو. چ ما لەبارەی دا نەڵێن و چ ناو و ناتۆرەیەک ما لێی نەنێن:

"حەمەدە گۆج."

"سواری ئەسپی بۆرە بووە..."

"وەک مێشێک لەسەر ئەسپ نیشتبێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"حەمەد یەك لا."

"کوڕینە ئاغام کوشتوە, زەویەکان ئی خۆتانن, ئاگر بکەنەوە!..."

"بڕوانە دەعیەو دەماری!"

"رەعیەتی کەللەکەرو نەفام."

"هەرچی بەسەرتان دێ هەقی خۆتانە."

"کوڕە! ئێوە موستەهەقی بەڵان, هەقی خۆتانە... ئاخر چۆن وەدوای بستە منداڵێك دەکەون؟..."

"وەختێك ئاغامان کوژرا کردتانە جێژن؟!"

"... جێژن و زەماوەند..."

"ئاغامان دەکوژرێ و ئێوەش جێژن دەکەن؟"

"جێژن و زەماوەند بەرپا دەکەن؟"

کەسێك بچێتەی راوەماسی, قوونی تەڕ دەبێ!"

"قوونی تەڕ دەبێ و خەراپتریش."

"خۆ ئێمە لە چاکە بەولاوە لە ئاغامان نەدیبوو."

"لە سەردەمی ئاغامان دا کێ لووتی دەخوێن هات؟"

"هەتیوێك راست دەبێتەوە..."

"بەناوی حەمەدۆك!"

"ناوەکەی سەری بخوا."

"دەردو بەڵای من و تۆ لەسەری بکەوێ."

"هەتیوی برایم سواڵکەری. ئاغامانی کوشت و رۆیشت, نووری چاومانی بردو رۆیشت."

"باشترین ئاغای دونیای کوشت."

"ئاغای خۆمان."

"عەبدیخانی خۆمان."

"بەستەزمانە کاری بە کاری ئێمە نەبوو. بەخۆڕایی هێشتمان ئەو بستە منداڵە بیکوژێ..."

"هەر ئەم حەمەدۆکە..."

"رەبی زەلیل بی, وەجاخی کوێر بێتەوە."

"ئەی پیاوکوژ!"

"خوا کوێرت کا..."

"جەرگت سووتێ و ئەجەلت نەیە."

"رەبی بە نۆبەتێیان بتوێتەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"یاخوا بای سوور بگرێ."

"جەرگی لەت لەت بێ و بە زاری دا بێتەدەر."

"چۆن روحمت بە ئاغامان نەکرد, بۆچی نانی فەقیرو هەژارانت بڕی؟"

"چۆن توانیت ئاغا گوڵەی ئێمە بکوژی؟"

"پێنج گوندی خاردەشت هەتیو بکەی؟"

"چما ئەتۆ هیچ دین و ئیمانێکت نیە؟"

"ویژدان و بەزەیی و پیاوەتی ناناسی؟"

"ئەتۆ وەك تاریکەشەوی."

"وەك مشکە تۆپیوی."

"وەك شمشێری رووتی."

"شمشێری خوێناوی."

"لێت داو لەت و پەتت کردین."

"وەك سەرمای مردنی."

"وەك بوومەلەرزەی."

"وەك برسیەتیی منداڵی برسی وای."

"ناقۆڵای نالەبار."

"دەڵێی جنداری."

"دەڵێی کرمی گڵی."

"چۆن دڵت هات ئاغامان بکوژی؟"

"کە دەت گوت سروەی بەیانییە."

"وەك نانی گەرم وابوو."

"وەك جێژن و زەماوەند بوو."

"وەك ئاوی پاکی سەرچاوەی زوڵاڵ بوو."

"وەك نەوەی پاکی پێغەمبەر بوو."

"ئا...خ عبدیخان, ئاغاگیان..."

"گوڵی سەرتۆپی ئاغایان, ئازاترینی ئازایان."

"گۆڕەکەت پڕ بێ لە نوور."

"چۆن دڵی هات ئەو کارە بکا؟"

"ئەویش کەسێك کەگیانی بایی سەگێك نابێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"هەر شەیتان دەتوانێ جوامێرێکی وا بکوژێ."

"ئەتۆ وەك ئەو نوورە بووی کە کەوتوەتە سەر کابە."

بەم جۆرە پاش چەندین ساڵ لەپڕ لەبارەی عەبدیخانەوە چەندین تازیەنامەیان داناو چەندین گۆرانیان ساز کردن. ئەمجار عەبدیخان دەهاتە خەوی جووتیارەکان. پیرو لاو و ژن و منداڵ عەبدیخانیان دەهاتە خەو:

"دوێشەوێ خەونم پێوە دی. ئاغامان پێدەکەنی. گوتی:"ئەمن قاتڵی خۆم حەمەدم بەخشیوە, بەڵام نیگەرانی ئێوەم رەعیەتەکانی خۆم, خۆشەویستەکانم, لە قەبریش دا گریانم بۆتان دێ. دیارە ئێوەش دەرهەقی من خەتابارن." پاشان لە خەرمانەیەکی نوور دا ون بوو."

بەم شێوەیە تا ماوەیەك دێهاتیەکان هەزارو یەك جۆر خەونیان بە عەبدیخانەوە دی و گێڕایانەوە. لەپاشانیش عەبدیخانیان بە سواری ئەسپ دی کە جل و بەرگێکی سپیی بێدرووممانی لەبەردا بوو و بەسەر ئاوەدانی دا دەفڕی. لە مانگەشەو و تاریکەشەو داو نیوەشەوێ و بەری بەیانی عەبدیخانیان بە سواری ئەسپ دیبوو کە لە لای عەلیکۆوە بۆ لای ئاوەدانی هاتبوو. هێندێك جار دەهات و لەسەر تەپۆلکەکەی بەرامبەر ماڵێ خۆیان هەتا بەری بەیانی بە سواری ئەسپی رەش کوێت رادەوەستاو لەگەڵ کازیوەی بەیانی دەڕۆیشتەوە عەلیکۆ.

هەموو خەڵکی عەبدیخانیان بە سواری ئەسپە کوێت دیبوو, دایەحۆری نەبێ, لەگەڵ "حەسۆ شێلم"و "حەسەن جیك" و مستەفا کە هەردوو پێیان کردبووە کەوشێکەوەو دەیان گوت دیتنی عەبدیخان ـ کە هەموو کەس دیبووی ـ درۆیە.

دێهاتیەکان دەیان گوت:

"ئاغامان دڵی لەوانە ئێشاوە, لێیان زویرە, بۆیە خۆیان نیشان نادا."

"حۆری دەبێ بچێتە سەر گڵکۆی ئاغامان کەڵەبابێك بکاتە خێر, بەڵکوو ئاغامان بیبەخشێ و بێتە بەرچاوی. ئەگینا ئەم زاتە مەمبارەکە گەردنی ئازا ناکا!"

پاش ماوەیەك خەونەکان و عەبدیخان و ئەسپە کوێت و حەمەدۆك هەموو لەبیر چوونەوە. زەبرو زۆری هەمزە رۆژ بە رۆژ زیاتر دەبوو و جووتیارەکانیش رۆژ لە رۆژ هەژارتر و داماوتر دەبوون. جووتیارانی گوندەکانی خاردەشت ببوونە داردەستی هەمزە. گوتبای کار بکەن, کاریان دەکرد. گوتبای بنوون, دەنووستن. هەستن, هەڵدەستان. دانیشن, دادەنیشتن. فەرمانەکانی بێئەملاو ئەولا بەڕێوە دەچوون. جووتیارەکان بەرە بەرە دەچوونە قووڵایی تاریکی گۆشەگیری و بێموبالاتی و بێ ئەوەی هەست بە هیچ بکەن, نە پێکەنین, نە گریان, نە تووڕەیی, نە شادی, بە ناهومێدی پەلەقاژەیان دەکرد, و چووبوونە دەریای ناهومێدیەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوێکیان خەبەری هاتنەوەی حەمەد لە چاوترووکاندنێك دا لە سەرتاسەری ئاوەدانی گەڕا, بەڵام کەس بایەخی پێ نەداو چووکترین سەرنجیان نەدایە. هەروەك خەوێکی خۆشیان لێکەوتبێ, ئەم خەبەرە تەنیا بە زمانیان دا هات و بەگوێیان دا رابورد. بەڵام پاشان وەزعێکیان پەیدا کرد هەروەك گیانیان بە بەردا بکرێتەوە. شتێکی وەك شادمانی و هومێد لە هەناویان دا بزووت و ئەمجار ئەو شادمانییە دەروونییە لەنەکاو بەوپەڕی گەیشت و لە کانگای دڵەوە دەستیان کرد بە پێکەنین و خۆشحاڵی و تا ماوەیەك دێ پڕ بوو لە دەنگدانەوەی پێکەنین. دەنگی جۆش و خرۆشێکی بێوێنە لە ئاوایی گەڕا. هەموو پێدەکەنین, قسەیان دەکرد, رقیان هەڵدەستا, دەگریان, شادمانییان دەکردو وەکەیف دەکەوتن.

لای ئێوارێ بوو کە دێهاتییەکان تووشی رقێکی بێوێنە بوون. بە دارو گۆپاڵ و چەك و شمشێرە کۆن و تەورەوە هێرشیان کردە سەر ماڵێ دایەحۆری, و چونکە حەمەدیان لەوێ نەدی, ئاغەڵ و دەرگای ماڵ و تەنیا پەنجەرەی ماڵێ دایەحۆرییان وەبەر دارو بەرد داو شکاندیانن و لەنێویان بردن. خانووی باب و باپیری حەمەد چۆڵ بوو. داباریننە سەری و هێندی بلێی یەك و دوو خانووەکەیان بە دارو دیوارو کاریتەو کۆڵەکەو سەربانەوە کردە خۆڵەمێش. ئەمجار لەبەر ئەوەی رقیان نەنیشتبووەوە, بە دارو بەرد بەربوونە گیانی یەکتر. خوێن بەری چاوانی گرتبوون. دۆست و هاوڕێ و دایك و کچ و باب و کوڕیان نەدەناسی. هەرکەس, هەرکەسی بەردەست کەوتبایە لێی دەدا.

جەندرمەکان و هەمزاغا لە سووچێك مات ببوون و بە ترس و سامەوە دەیان روانیە رقی هارانەی جووتیارەکان و نەیان دەوێرا لێیان نیزیك ببنەوە.

لێك دان و پێك دادان تا لای نیوەشەوێ درێژەی کێشا. هەموو شتێکی دێیان شکاندو تێکیان دا... و خەڵکەکەش کەسیان نەمابوو لێی نەدرابێ و بریندار نەبووبێ. کەس نەیزانی نیوەشەوێ چۆن لێك بوونەوەو بڵاوەیان کرد.

ئەو شەوە جووتیارەکان پاش چەند ساڵ خەوێکی ئاسوودەو بێ دڵەخورپەیان لێکەوت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لای ئێوارێ بوو کە دەستەی برایمەڕەش و جەندرمەکان ئاشیان گەمارۆ دا. هاواریان کرد:"حەمەد تەسلیم بە"و حەمەدیش بە گوللەیەك وەڵامی دانەوە. پێکەنینیان بەو کارەی حەمەد هات, چونکە ئەمجارە حەمەد زۆر خەراپ پێوە ببوو, و رزگاربوونی لەو تەنگانەیە بە دوور دەزانرا. ئاخر زۆری پێنەدەچوو کە هەرچی جەندرمەو شڵەو قوڵەو هەرچی دێهاتیی پاچ و پێمەڕەو چەك بەدەست لەو دەوروبەرە بوون, دادەبارین و ئاشەکەیان ئابلووقە دەدا.

حەمەد هەرچی بیری دەکردەوە رێگا چارەیەکی بە مێشك دا نەدەهات. لە چەپ و راستی وەك باران گوللە دەبارێیە سەر ئاش و برایمەڕەش هەر تاوە نا تاوێك بەدەنگە ئەستوورەکەی هاواری دەکرد:"حەمەد, بە خۆڕایی فیشەکەکانت خەسار مەکە. ناتوانی بە زیندوویی لەم ئاشە بچیە دەر."

حەمەد وەڵامێکی نەدەدایەوە. لەپەنا پەنجەرەی ئاشی دامەزرابوو, و لە هەر جێیەك دووکەڵی باڕووت بەرز بووایە, دەیدایە بەر دەسرێژ. سەربانی ئاشەکە گڵ بوو. داخوا رێی تێدەچوو لە سەربانەوە تەقەی لێبکەن؟ ئەگەر ئەمەیان بەبیردا بێ بەڕاستی دەربازبوونی لەو ئاشە لە تواناد نابێ. حەمەد بەردەوام لەنێو پەنجەرەی پێشەوەو پەنجەرەی دواوەو دەرگای ئاشەکەدا هاتوچۆی دەکرد. چەند فیشەکی لە پەنجەرەی پشتەوە بە هێرش کەرانەوە دەنا, چەند فیشەك لە پەنجەرەی پێشەوەو چەند گوللەش لەدەرگای ئاشەکەوە. هەتا کەنگێ دەیتوانی درێژە بەو کێشەیە بدا؟ لە پێش دا تووشی ناهومێدییەکی دژوار هات. پاشان خۆی دایە دەستی قەزاو قەدەر. لەبەر خۆیەوە پێکەنی و چەند جار دووپاتی کردەوە:"رزگاربوون مەحاڵە... ئێمە رێگایەکی دەربازبوونمان بۆ نەماوە..."

سمایلەزلە چووبوو لە قوژبنێکی تەریکی ئاشەکەدا بێ دەنگ و ئارام دانیشتبوو. دەت گوت لە دەوروبەری هیچ رووی نەداوە. ئەژنۆی بە سنگیەوە نووساندبوون و بەهەردوو دەستی لەباوەشی گرتبوون. سەری وەسەر ئەژنۆیانی کردبوو و بەردەوام چاوی دەترووکاندن.

برایمەڕەش بە قینەوە دەیگوت:

"ئاشەکەی بە نارنجۆك لەبەر یەك هەڵتەکێنن. ئەگەر ئەو دەویتە نەفامە رای نەکرد, لەبن بەردان دا دەپلیشێتەوە. ناوی خۆشی ناوە یاغی, ئەمە چ جۆرە یاغییەکە؟ کامە یاغی دێ لە قەوەزی وا دا بە دەستی خۆی, خۆی بە کوشت دەدا؟"

حەمەد بە بیستنی ئەم قسانەی برایمەڕەش دەسبەجێ تەقەی راگرت و چاوەڕێ ما. کاتێك حەمەد تەقەی راگرت, ئەوانی دیکەش بە هەر هۆیەك بوو, دەستیان لە تەقە هەڵگرت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد کە هەمیشە لە نێوان دوو پەنجەرەی ئاشیدا هاتوچۆی دەکردو وریای دەرەوە بوو, لە پشت بەردێك برایمەڕەشی دی, بە پێوە وێستابوو تەماشای دەوروبەری خۆی دەکردو بیری لە دژکردەوەکانی حەمەد دەکردەوە. روومەتی ئەسمەرو تێك قوپیو بوون و چەنەگەی بێددانی بەرەو زاری تێهەڵگەڕابووەوە. ئیدی پیر ببوو. حەمەد لە کۆنەوە, لەو کاتەوە کە ئەو چەتەیی دەکرد, دەیناسی. لەو سەردەمەدا برایمەڕەش بەناوبانگترین چەتەی بە زەبروزەنگی کوێستانەکانی تووڕووس بوو. دوایە وەبەر لێبووردن کەوت. هاتە دەشتێ دەستی لە چەتەیی هەڵگرت و ژیانی خۆی لە رێگای راوی ئەو یاغییانەوە کە لە چیاکان دەبوونە مایەی دەردیسەری ئاغاکان, بەڕێوە دەبرد. بە دیتنی برایمەڕەش لێدانی دڵی حەمەد توندتر بوو. بیری کردەوە نەکا لە ناسینەوەی برایمەڕەش دا بە هەڵە چووبێ. بەوردی تەماشای کردەوە" برایم نارنجۆکێکی بەدەستەوە بوو, لە کاتێك دا ئەم دیو ئەودیوی پێ دەکرد بە گومانەوە دەیڕوانیە دەوروبەری خۆی. حەمەد لەبەر خۆیەوە گوتی:"ئەم کابرایە بە هیچ جۆر ئەمن بە پیاو نازانێ. ئەگینا چەتەیەکی کۆنەکاری وەك وی ئاوا بێموبالات نابێ. لەوانەشە برایمەڕەش نەبێ."

پاشان دووبارە بە وردی تێی فکری. بە دیتنی سمێڵە داچۆڕاوەکانی گومانەکەی لاچوو. لەو دەوروبەرە بە دەگمەن کەسێك ئەو جۆرە سمێڵانەی دەهێشتەوە.

حەمەد تفەنگی راست کردەوەو راست لەو لەحزەیەش دا هێرش کەران ئاشەکەیان دایە بەر دەسڕێژ. لەو لەحزەیەدا کە برایمەڕەش وەرسووڕا بۆ لای راست و نیازی بوو تەقە لە ئاشی بکا, حەمەد تەقەی لێهێنا. برایمەڕەش وەك لەسەر فەنەرێك دانیشتبێ و فەنەرەکە بەرەڵلا کرابێ, حەوا دراو کەوتەوە سەر زەوی. حەمەد هەر لەو کاتەدا چەند گوللەی دیکەشی لێدان. برایمەڕەش بە دەنگێك کە عەرزو عاسمانی وەناڵە دەخست, دەینەڕاند, چنگی لە عەرزو لە بەردو دار قایم دەکردو قەپاڵەی لە گیاوگۆڵ و لکە داران دەگرت. تاوێك دواتر لە نەکاو لە پەنای گابەردێك گرمووڵە بوو و جووڵەی لێبڕا. دەمەساتێك وڵات بێدەنگ بوو. حەمەد دیتی کە دەستەیەك جەندرمەو چەند کەس لە داروەستەی برایم رایان کرد. بیری کردەوە:"ئێستا وەختیەتی کە فیزماڵکی بدەمێ." بەڵام نا, دەرەتانی راکردن نەبوو. تەنانەت ترسەنۆکترین جەندرمەو بێورەترین کەسی دەستەی برایمەڕەشیش دەیان توانی لە پشتەوەڕا تەقەی لێبکەن و بیکوژن. باشترین کار ئەوەبوو کە لە ئاشی دا مابایەوەو چاوەڕوانی مردن بووایە. تاوێك دواتر دنیا تاریك دەبوو. بەڵام ئەوەندەش روون بوو کە پێش دنیا رووناك بوون لە گوندی کەسمە ڕا, یاوەر فارووق و وەکیل باشی عاصم بە نەفەرەکانیانەوە دەگەیشتنە ئاشی. حەمەد وێڕای ئەوەی لە ژووری ئاشەکەدا هاتوچۆی دەکرد خۆی پێنەدەگیراو لێکدا لێکدا لە پەنجەرەوە تەماشای کەلاکی برایمەڕەشی دەکرد کە لەبن بەردەکە گرمووڵە بوو. زۆری پێنەدەچوو کە ئەویش لەو ئاشە دووکەڵ گرتووەدا کە بە داوی جاڵجاڵووکە رازابووەوە راست وەك کەلاکی برایم لەبن دیوارێك دەگەوزی و هەموو شتێك کۆتایی دەهات. لەنەکاو رستەی "عەبدی رۆیشت, هەمزە هات, عەبدی رۆیشت, هەمزە هات"ی وەبیر هاتەوەو بە خۆی نەبوو دەستی کرد بە دووپات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردنەوەی. بە دڵەوە ئاواتی بوو ئەم مەتەڵۆکەیە هەڵێنێ. داخوا بەڕاستی ئەمە وایەو خۆلێلادانی ناکرێ؟ داخوا هەموو شتێك و هەموو ئەو هەوڵ و تێکۆشانە پووچ و بێسوود بوون؟ یانی ڕێگاچارەیەك نەبوو؟ تاوێکی چاك دەستەکانی ڕەق بوون و نەیتوانی تەقە بکا. ماوەیەك هەروا بە ڕاماوی لە جێی خۆی مایەوە.

سەیر ئەوەبوو کاتێك حەمەد لە تەقە کردن وەستا, ئەوانی دیکەش گوللەباران کردنی ئاشیان ڕاگرت. تەماشایەکی جەندەکی برایمەڕەشی کرد. سێبەری بەسەر کشابوو. سەری بەسەر سنگی دا شۆڕ ببووەوەو لاچاوی بە لای ڕاست دا کەوتبوو. سمێڵە داچۆڕاوەکانی داچۆڕاوتر دیار بوون. حەمەد وای هاتە بەرچاو کە زەردەخەنەیەك لەسەر لێوانی وشك بووە. حەمەد شەلاڵی ئارەق بوو, و ئەم ئارەقە وردە وردە سارد بووەوە. نەختێك دواتر شتێکی وەك ئاوی سارد تەواوی لەشیی داگرت و هێنایە لەرزین. لەرزینێك بوو کە لە قووڵایی هەناوی هەڵدەستا. چاوی بە سمایلەزلە کەوت کە لە قوژبنێکی تاریك دا وەك کوندێك بێجووڵە هەڵنیشتبوو, و چاوەکانی لە کالانەدا دەدرەوشانەوەو بسکە بسکیان دەهات. پێکەنینی هات و پاشان کە بیری لەوە کردەوە ئاشەکە گەمارۆ دراوەو لەوانەیە دوای تاوێکی دیکە بکوژرێ, هەژانێکی کورت خایەن وەك بریسکە لە لەشی ساردو سڕی گەڕا. نەیدەویست تەسلیمی مەرگ بێ. لە حاڵێك دا لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"عەبدی ڕۆیشت, هەمزە هات..." چوو بۆ لای پەنجەرە. دەنگی گرمەیەکی بەسام لە دەرێ هەستا, دەنگی گرمەی هەورەتریشقە لەگەڵ حیلەی ئەسپ و تەقەی تفەنگ تێکەڵ بوون و دەنگی خوڕەی ئەو ئاوە کە بە بن ئاشەکەدا دەڕۆیشت, توندتر بوو. حەمەد تەقەی لە ڕەشاییەك کرد کە دەیەویست لە پشت بەردێکی گەورە دامەزرێ. ئەم ڕەشاییەش بە هاوارێکەوە کە گوێی بنیادەمی کەڕ دەکرد وەك تۆپ چووە حەوا. خەریك بوو تاریك دادەهات. هەورە تریشقە گرماندیان, بریسکە درەوشانەوە. دنیا بەتەواوی تاریك بوو. حەمەد گوێی لە دەنگی وەکیل باشی عاصم بوو کە دەیگوت:

"دوو نارنجۆك باوێنە ئەو دەرگایە..."

کەمێك دواتر دەرگای ئاشەکەو لاشیپانەکانی بە دەنگە دەنگێکی زۆرەوە تێك ڕووخان و قەڵشتێکی فرەوان دروست بوو کە حەمەد دەسبەجێ ئەوێی دایە بەر دەسڕێژ. بەڵام پەنجەرەکان و کولاوکەی سەربانی بێدیفاع مابوونەوە.

وەکیل باشی عاصم هاواری کرد:

"حەمەد ئەتۆ کوڕێکی ئاقڵی. یاوەر حەز ناکا تۆ بکوژرێی. سەدان کەس ئاشیان گەمارۆ داوە. ڕێی دەربازبوونت نیە. وەرە تەسلیم بە! یاوەر حوکمی لێبووردنت بۆ وەردەگرێ. ئەو ئاگای لە هەموو شتێك هەیە. ئەگەر تەسلیم نەبی, بەنارنجۆك ئاشەکەت بە سەردا دەڕووخێنین."

دنیا ئیدی بە تەواوی تاریك ببوو. بەرە بەرە بارانەکەش توندی دەکردو لە هەموو جێیەك ئاو بە لافاو بەسەر زەوی دا دەڕۆیشت. ئەسپەکان لە پەستا دەیان حیلاند ، حەمەد نەیدەتوانی لێکی داتەوە کە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپەکان چەند دەبن ـ لافاوێکی باوەڕ پێنەکراوی گوللەی ئەو جەندرمانە کە لەبەر باران مابوونەوە, بەرەو دەرکە رووخاوەکەی ئاشی وەڕێ کەوتبوو.

وەکیل باشی عاصم نەڕاندی:

"ئاوەکەی وەسەر ئاشی گێڕن."

حەمەد زانی کە وەکیل باشی دەیەوێ بیترسێنێ, چونکە ئەو کارە بە هیچ جۆر رێی تێنەدەچوو. ئەگەر دنیا تاریک نەبایە دەیتوانی گوللەیەك بە قوربانی یاوەر بکا. ئەگەر یاوەری بە دیل گرتبایە لێی دەپرسی:"هۆی چیە کە وەختێك عەبدی رۆیشت, هەمزە هات؟..." لەوانە بوو ئەو وەڵامی ئەو پرسیارە بداتەوە. ئاخر هەرچی بێ, ئەو یاوەرێك بوو, سێ ئەستێرەی لەسەر شان بوون. دەستەکانی حەمەد وەك مەکینە کەوتنەکار. لەو بەینەدا دوو نارنجۆکی دیکە هاوێژرانە بن دیواری پەنا دەرگا رووخاوەکە. لەگەڵ دیوارەکە, بەشێك لە بانەکەش رووخاو راست لەو لەحزەیەدا دەستێك کەوتە سەر شانی و حەمەد راچەنی. سمایلەزلە کە لەو تاریکایییەدا بەزەحمەت روخساری دەبینرا, بە دەنگێکی کزەوە گوتی:"راوەستە حەمەد, تاوێك گوێت لە من بێ. سێ مانگ لەمەوبەر یاغییە کەچەڵ تفەنگێکی بە سەدوپەنجا فیشەکەوە لەکن من داناو رۆیشت. وەختی رۆیشتن گوتی:"با لێرە بن حەوتوویەکی دیکە دێم دەیان بەم. ئیدی نەهاتەوە. ئێستا دەچم ئەوانت بۆ دەردێنم. ئەتۆ تەسلیم مەبە. حەمەدی من, ئەتۆ نابێ تەسلیم بی. نە دەبێ تەسلیم بی و نە دەبێ بکوژرێی."

پاشان هاواری کرد:"وەرە لێرە دامەزرێ. هەتیوە ولاغە ناوی خۆشی ناوە یاغی! ئەگەر ئەوانەی دەرێش وەك تۆ کەر نەبان تا ئێستا سەد جاریان لەم ئاشەدا راو کردبووی!"

دوایە قۆڵی حەمەدی گرت و لەگەڵ خۆی بردیە بن گومبەزێکی دارین و گوتی:"جا ئێستا با ئەو تووتکەسەگانە هەرچەندی پێیان خۆشە نارنجۆك باوێن."

ئێستا حەمەد بێنیشانە تفەنگی بە تاریکییەوە دەنا. وەکیل باشی عاصم بە دەنگی بەرز هاواری دەکردو هێندێك شتی دەگوت کە حەمەد لێیان حاڵی نەدەبوو, دەنگەکەی لە چۆڕەچۆڕی باران و حیلەی ئەسپان و ویزەویزی گوللان دا ون دەبوو.

سمایلەزلە بە خۆی و فیلینتایەکی نوێی ئەڵمانییەوە هاتەوە. تفەنگەکەی پڕ کرد لە فیشەك و دوو تفەنگی بە تاریکییەوە نان و گوتی:

"کەچەڵ تفەنگێکی چەند لە دەستان خۆشی هەیە."

پاشان دیسان قۆڵی حەمەدی گرت:"ئەمن لێرە تا بەیانی ئەم سەگانە دەخافڵێنم. ئەتۆ هەر لێرەوە خۆت بدە دەم ئاو. مەترسە, لە هیچ کوێ گیر ناکەی. خۆت بدەم دەم ئاوەکە... مەترسە, ئەمن وریا دەبم و نایەڵم هیچ کەس نیزیك بێتەوە. لەگەڵ ئاوێ برۆ, ئەتۆ برۆ... رێگای دیکەت نیە. وەختێك ئەتۆ رۆیشتی ئەمن تەسلیم دەبم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سمایلەزلە جەندرمەکانی بەر بارانی وەبەر گوللە دابوو. حەمەد لە نێوەڕاستێ ئاشی راوەستابوو بیری دەکردەوە. جاری وابوو شەپۆلێکی حۆشحاڵی سەرانسەری ئەندامیی دادەگرت و باڵی پێ دەگرت, جاری واش بوو خەفەت دایدەگرت, خەفەتێکی وەك برژانەوە, وەك ئێش و ئازار رێکی دەگوشی و شتێك بەری ئەوکێی دەگرت.

سمایلەزلە نەڕاندی:

"بۆ راوەستاوی هەتیوە چڵمنە. ئێستا وەختی راوەستانە؟ وەڕێ کەوە برۆ."

حەمەد گوێی لە هیچ نەبوو. ئەفسوونی لێکرابوو. لە نێو ئەو هەنگامەیەدا بێخەیاڵ لە جێی خۆی رەق رامابوو.

سمایلەزلە دەیگوت:

"کوڕە رامەمێنە! برۆ کوڕە... کوڕی خۆم, جگەرگۆشەکەم, حەمەدۆکی خۆم, ئاوا لەوێ رەق مەبە, برۆ! مەترسە!"

سمایل وێڕای تەقەی بێپسانەوە لە تاریکایی و باران پەیتا پەیتاش لەبەر حەمەد دەپاڕایەوە:

"دەبەر ئەو چاوانەت مرم, کوڕی خۆم, جەرگەکەم, حەمەدی خۆم, باران تۆی رزگار کرد. ئەگەر ئەم بارانە نەبایە ئاشەکەیان بەسەر دا دەڕووخاندین. توخوا برۆ, سمایلەزلە بە قوربانت بێ برۆ! باران نەجاتی دای. ناشکوری بەم نیعمەتەی خوا مەکە, برۆ!"

دەچووە دەرێ, تەقەیەکی لە تاریکی دەکردو دەگەڕایەوە لای حەمەدو لەبەری دەپاڕایەوە:

"برۆ براله! باران دەربازی کردی برۆ. ئەمن تا بەیانی دەیان خافڵێنم برۆ! ئەجەلت نەهاتوە برۆ! باشم بیر کردەوە, لەگژ فکران ڕاچووم, لەم هەل و مەرجەدا ئەتۆ نابێ بمری! باران باری و نەجاتی دای, برۆ!"

غاری دەدا, دووسێ بەستە فیشەکی داویشتن و دەهاتەوە, بە تووڕەیی دەیگوت:

"برۆ ئیدی چەتەی شێتی نەفام! هەر بەو کەرییەتییە بوو کە ئێمەشت لە ئاگر هاویشت, دەبرۆ!"

وەختێك دیتی بێسوودە قۆڵی حەمەدی گرت و هەوڵی دا رایکێشێ بۆ ئاوەشەمی ئاشی. بەڵام نەیتوانی لە جێی خۆی ببزێوێ:

"هەی ماڵێ بابت خەرا بێ هەی. بەڵام قسەی خۆمان بێ زۆر بەتاقەتی ها!"

پاشان هەر لەوێ لە تەنیشت حەمەدی دانیشت و دەستی کرد بە بۆڵەبۆڵ:"ئەمن چ بکەم. نایەوێ بڕوا. کەر بووە. گەوج بووە, ناڕوا. بە دەستی خۆی, خۆی بە کوشت دەدا. ئەی ئوممەتی محمد! تا ئێستا کەری واتان دیوە؟ بەتەما بوون هەتیوی برایم سواڵکەری لەمە باشتر بێ؟"

راست لەو کاتەدا لە دەرگا رووخاوەکەوە رێژنە بارانێکیگوللە هات و لە پەنای لاقیان لە دیواری تەنیشتیان درا:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"فەرموو بگرە! ئێستا مەڕۆ. هەردووکمان لێرە دەکوژن. بڕۆ کوڕم، حەیفە! لەبەر بەری پێیانت مرم خۆت بە کوشتن مەدە! باران باری و نەجاتی دای. خۆت بە کوشت مەدە. حەمەد دەست و لاقت ماچ دەکەم بڕۆ خۆت بە کوشت مەدە! هەتیوە گەوجە بڕۆ خۆت بە کوشتن مەدە!"

دیسان دەنگی وەکیل باشی عاصم بەرز بوو. حەمەد گوێی لێ‌نەبوو. سمایلەزلەش لێی حاڵی نەبوو. ئەگەر سمایلەزلە خۆی لە پشت سەکۆ بەردەکەی پەنا دەرگای ئاشی نەگرتایە، بارانەی گوللە دابێژ دابێژی کردبوو. لە دەرێ ئاگری لوولەی چەکەکان لە پەستا بەردەکان و باران و دارو ئاو و کاولە ئاشەکەی رووناك دەکردەوە. باران وردە وردە نەرمی دەکردەوە.

سمایلەزلە بیری کردەوە:

"چ بکەم. رێگا چیە، چۆن ئەو کوڕەی لێرە رەوانە بکەم. ئەو کوڕە زۆری بەلا دیوە، ئەمنیش کە هیچ پێشوازی‌یەکی باشم لێ‌نەکرد، کارێکی ناحەزم کرد. بە قسەی قۆڕی دێهاتی‌یەکان هەڵخەڵەتابووم. پاشان برسیەتییش مێشکمی لەقاندبوو."

بریسکەیەکی توند ئاسمانی قەڵاشتەوە. لەحزەیەك دەوروبەری وەك رۆژی رووناکی لێ‌هات. حەمەد بزووت، خەریك بوو بکەوێ، خۆی گرتەوە. لە نەکاو لەشی هەتا بەری پێی شەڵاڵی ئارەق بوو و دەسبەجێ ئارەقەکەش سارد بووەوە. رەق بوو. سەرما دای‌گرت و دەستی کرد بە هەڵلەرزین. ددانی، ددانی نەدەگرت:

"حەمەد کوڕی خۆم. مەیەڵە بت کوژن. بڕوانە بارانەکە خەریکە لێی دەکاتەوە، وەرێ کەوە بڕۆ!"

حەمەد دوو هەنگاوی بۆ لای سمایلەزلە هەڵێنانەوە. ئەوی لە باوەش کردو بە راوێژێکی گەرم و خەفەتاوی گوتی:"بژی، خۆش بی مام سمایل، خوا بت پارێزێ. دیسان دێمەوە. ئەمن بە نیو سەعات لێرە دوور دەکەومەوە، ئەتۆ زۆر تەقە مەکە. پاش نیوسەعات تەقە راگرە. تفەنگەکەش تاقەت کە، تفەنگێکی باشە. خواحافیزت بێ..."

قسەیەکی دیکەی نەکردو رۆیی بۆ لای ئاوەکە. سمایلەزلە بە دوایەوە بوو. حەمەد بێ هەست و خوست لە کونەکەوە خۆی دایە دەم ئاو.

سمایلەزلە کەیفی ساز بوو، بێ‌پسانەوە تەقەی لە تاریکایی دەکرد. لەوە کە حەمەد رزگاری ببوو لە ناخی دڵەوە خۆشحاڵ بوو. دڵی لێواو لێو لە خۆشی و شادی بوو.

سمایل هەتا بەیانی تەقەی کرد. بارانەکە راوەستا. کازیوە ئەنگووت. هەوا خەریك بوو بوولێڵ دەبوو. یاوەر فارووق بەهەموو داروودەستە چەکدارەکەیەوە پەلاماری ئاشی‌دا. دەوری دە دەقیقە بارانەی گوللەو نارنجۆك بەسەر ئاشی دا باری. دەنگێك لە ئاشی نەدەهات. چاوەڕێ مان، دیسان دەنگێك نەهات. چاوەڕوانی‌یەکە لە توانادا نەبوو. وەکیل باشی عاصم بانگی حەمەدی کرد. وەڵامێك نەبوو. دەترسان فێڵێك لە کاری حەمەد دا هەبێ. بە هەموو هێزیانەوە ئاشیان وەبەر نارنجۆك و گوللە داو دیواری پشتەوەشیان رووخاند. بەشێك لە ئاشەکە بوو بە تەپۆلکەیەکی گڵ و بەرد، بەڵام دیسان دەنگێك لە ژوورێ ئاشی هەڵنەستا. وەکیل باشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عاصم و یاوەر فارووق بانگی حەمەدیان کرد, دەنگ لە داروبەردی هات, لە ئاشی دەنگێك نەهات. وەکیل باشی عاصم گوتی:

"کوشتوومانە, زۆرم پەرۆشی ئەو کورەیە یاوەر! حەیف!"

ئەمجار دوو دلۆپە فرمێسکی درشت بە روومەتی دا هاتنەخوار.

یاوەر پرسی:

"یانی ئەوەندەت خۆش دەویست؟"

"نازانم."

بە بێسەبری چاوەروانی تاوهەلاّت بوون.

هەتاو کەوت. وەکیل باشی عاصم بانگی کرد. جوابێك نەبوو. وەکیل باشی هەستا. لاقی دەلەرزین. لەرێ دا بەلادا دەهات. لە دوورەوە دیار بوو بە ترسەوەو بە خەفەتباری هەنگاو هەلّدێنێتەوەو توانای دیتنی تەرمی حەمەدی نیە. لەو ساتەوە کە دەنگی تەقە لە ئاشی برا, لەوانە بوو بە ئەندازەی پازدە سالّ پیر بووبێ. دلّی پر لە خوێن بوو. خەفەت وەك داوی جالّجالّوکە دەوری دلّی تەنیبوو. دە هەنگاوی مابوون بگاتە ئاشی, راوەستا. ویستی جارێکی دیکە بانگی حەمەدی بکا. بەلاّم ددانی بەسەر یەك دا رەق بوون. زاری هەلّنەپچرا. هەر لەوێ لە جێی خۆی رەق بوو. نەیتوانی هەنگاوێکی دیکە بچێتە پێش. ئەو دەیزانی حەمەد لەوێ بە تەنیایەو پاش ئەوەی تەقەشی راگرت, ناتوانێ رابکا. ئەگەر نەکوژرابا, حەتمی جوابی دەدایەوە. کەوابێ, دیارە کوژراوە.

وەکیل باشی عاصم بە دلّی داهات:"ئیشەلّلاّ هەر بریندار بووە."

یاوەر لە پشتەوە گوتی:"چتە وەکیل باشی عاصم, دەترسێی؟ بە مردوویش لە حەمەدی دەترسی؟"

وەکیل باشی ئاورێکی دایەوە لای یاوەرو پاشان چووە ژوورێ ئاشی. لە نەکاو زەردەی هاتێ و روخساری پر بوو لە شادی و هاواری کرد:

"جەنابی یاوەر ئەنگاوەو مردوە... ـ یاوەر غاری دایە لای ئاشی ـ بەلاّم ئەوەی پێکراوە, حەمەد نیە."

سمایلەزلە لەسەر چۆکان کەوتبووە سەر زەوی. قۆنداغە تفەنگەکەی لەلای راستی سینگی بوو و لوولەی تفەنگەکەی لە عەرزی چەقیبوو و دەستیشی لەسەر پەلاپیتکە بوو. گوللە لە لای چەپی سینگی درابوو, لە پشتێی دەرچووبوو. کەمێك خوێنی لەبەر رۆیشتبوو و نەختێك ئەولاتر کۆیەك قاوانە بەتالّ کەوتبوونە سەر یەك.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مـەیـدانە ئـەسپـی ئـانـاوارزا!
کراسێکی لە خوێن دا شەڵاڵ!
بـەزەیی عاشیرەت، بـەزەیی!
وەکاری دەستی ژنێکی کوێر!

ئادەم پاش ئەوەی ئەسپی بۆرەی کوشت، رووی نەکردەوە کێڵگەکەیان. چـونکە ئەگـەر چـاوی بـە عـەلی سەفابەگ کەوتبایە بیانوویەکی نەبوو خۆی پێ وەپەڕێنێ. وەڕەزیی خێزانیـی کردبـوو. هێنـدێك شـەوان ئـەو تامەزرۆیییە لە دەروونـی دا دەجـووڵا کـە بـە دزیـیەوە بچـێتەوە سـەردانی ژنەکـەی، بـەڵام بـە هـیچ جـۆر نەیدەتوانی بچێ. بە بێ کوشتنی ئەسپی خەنەیی، چۆن دەیتوانی بچێتەوە ئـاوەدانی و بـە چ روویەکـەوە چاوی لە چاوی ئاغای و ژنەکەی و خـەڵکی ئـاوایی کردبایـە. لـە راوچـییەکی کارامـەی وەك وی کـە هـەرگیز تفەنگی بەخەسار نەدەچوو. دوور بوو کە نەتوانێ ئەسپێك بهەنگێوێ، ئەویش لە دەشتێکی رێك و هەمواردا! داخوا هەقی خۆی نەبوو بە هەمووان تف لە رووی راوچییەکی وا بکوتن؟ چما ئەو نەیدەزانی ئەم رۆژانە لـە ئەدەنەوە بگرە تا مێرسین و تارسووس، لە جەیهانەوە تا کووزان و قەدیرلی، لە عوسمانیـە تـا دوورت یـۆڵ و تا "پایاس" لە چیاکانی "کاڤوو" تـا "ئـالاداغی" چ لادێیـی و چ شارسـتانی هـەموویان باسـی وی دەکـەن و دەڵێن:"بەڕاسـتی ئابڕووچـوونە کـە ئـادەمی مێرشـکاری عـەلی سـەفابەگ نـەتوانێ ئەسـپێك بکـوژێ"؟ چما نەیدەزانی کە هەمووان چاویان لە رێیەتی؟" چما ئـەقڵ دەیگـرێ کـە راوچـییەکی وا نـەتوانێ لـە سـاکە دەشتێ دا ئەسپێك کە بە ڕێ دا دەڕواو غار دەدا بە تفەنگ بپێکـێ؟ شـتی وا قـەت رێـی تـێ ناچـێ." خـەڵك هەقیانە. ئەوان چۆن تێبگەن کە ئەو ئەسپە ئەفسـوونی لـێخوێندراوەو گوللـە کـاری لـێناکاو تفـەنگی وێ ناکەوێ. چۆن بزانن ئەو گوللەیەی هاویشتتە ئەسپی خەنەیی، کەوانەی کردو لە ئەسپەکەی خۆت درا. ئـەوان هەر ئەوەندە دەزانن پاشملە باست بکەن و گاڵتەت پێ بکەن. ئاغا دەست رۆیشتووەکان، خانەکان، کەسانی وەك عارف صائم بەگ دەوری عەلی سەفا بـەگیان گرتـوەو لـە پەسـتا خەبـەری ئـادەمی لـێدەپرسن. عـەلی سـەفابەگی بەسـتەزمان چ جوابێکیـان بداتـەوە؟ مینگـە مینـگ دەکـا، تفـی خـۆی قـووت دەداتـەوە، بـەڵام قسەیەکی نیە بیکا. بێچـارە چـیی هەیـە بیلـێ، بلێ:"ئـادەم رۆیشـت و ئیـدی نەهاتـەوە."؟ رەنگـە هێنـدێك شتیش ساز کاو تەحویلیان بدا. بەڵام نا، عـەلی سـەفابەگ پیـاوێکی زۆر بەحـەیاو بـە شـەرمە. درۆو چـاوڕاو نازانێ. ئێمە چاك بۆ ئەو بەستەزمانە بووینە مایەی ژانەسەر."

ئادەم سات بە سات زیاتر و زیاتر رقی لە خۆی هەڵدەستا: یان ئەسپی خەنەیی دەدۆزێتەوەو دەیکوژێ، یان فیلینتا لە شان ئاوارەی دەشتی ئاناوارزا دەبێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپی خەنەیی بە شێوەیەکی ئەفسووناوی ون ببوو. ئادەم چەندین ڕۆژ بۆ دیتنەوەی هەموو جێگایەکی پشکنی. بەڵام تەنانەت جێ‌پێ‌یەکیشی دەست نەکەوت. چەندین سەعات لەنێوەڕاستی دەشتێ لەبەر هەتاوی سووتێنەر رادەوەستا, بەدەم فکرو خەیاڵەوە ئارەقی دەڕشت و لە گەرمان ڕێك دەهات.

لەبەیانی‌یەوە تا ئێوارێ چەندین سەعات لەبەر هەتاوی سووتێنەر دەمایەوە. ئەوەندەی لەبەر هەتاو ڕابکاتە ئەم لاو ئەولای دەشتێ و ببێتە سەگی هاهایە, جلەکانی بەری شەلاڵی ئارەق ببوون. ئەسپی خەنەیی ببووە ئاو و بە عەرزێ دا چووبووە خوار. ئادەم بیری دەکردەوە:"نەکا ئەسپەکە چووبێتە "ئۆرفە" مەوتەنی خۆی؟ نەکا چووبێتە کەوڵی باڵندەیەك, مارێك, جانەوەرێك, پەپوولەیەك یان ڕێوی‌یەك و لە پێش چاوم بەم لاولادا بڕوا؟ ناکا ئەو پەڕەسێلکەیە بێ کە راست بە بەر لووتم دا تێ‌پەڕی, نەکا ئەو هەڵۆ زەلامە بێ کە هەمیشە لەسەر شاخەکانی ئاناوارزا چەرخان دەدا؟"

ئادەم شەوێکیان نووستبوو. لەخەوێ دا هەستی کرد کە حەیوانێکی زەلام ڕوومەتی دەلێسێتەوە, هیچ وەك بەرازو سەگ و گاو گورگ و ئەو جۆرە شتانە نەدەچوو, وەك هیچ گیاندارێك نەدەچوو. ڕەنگی سپی بوو و زۆریش زەلام بوو. زەلام تر لە ئەسپێك. ئادەم تفەنگەکەی دەست دابوویەو رای کردبوو, و لە بەردەڵانەکانی ئاناوارزا هەناسەیەکی ئاسوودەی هەڵکێشابوو. ئەو جانەوەرە سەیرە ماوەیەك وەدوای کەوت. پاشان گەڕایەوەو ڕۆیشت:"ناکا ئەو بووبێ؟"

بەشێکی دەشتەکە ئاگری گرتبوو. وەختی سووتمانەکە ئادەم خەوتبوو. خەونی دەدی کە کەوتوەتە نێو کۆیەك ئاگر. لە نەکاو لە خەو ڕاپەڕی, ئەگەر لەحزەیەك درەنگتر وەخەبەر هاتبا, لەنێو ئاگردا دەسووتا. بڵێسە ئاور لە چاولێك نانێك دا دەورەیان گرت. ئادەم بەم لاو لادا دەستی کرد بە غاردان. بڵێسە ئاگر لە هەموو لاوە لەنێو خۆیان گرت و لەنێو خەرمانەیەکی ئاوردا گەمارۆ دراو لەنێو ئاگرێکی وادا بەم لاو لادا غاری دەدا. گڕی ئاگر دەشتی دەلستەوەو دەچووە پێش. ئادەم بێ‌خەبەر لە خۆی لەنێو ئەڵقەی ئاگر دا مایەوەو گوێی بۆ دەوروبەری هەڵخست. دەشت پڕ لە زیڕو هۆڕی حەیوانات و دەنگی جڕوجانەوەر بوو... دەنگی باڵندەو مارو جڕوجانەوەر تێکەڵ دەبوو, زەوی بە ئاگری سوور دادەپۆشرا, دەسووتاو دەی‌ناڵاند.

لە پڕ ئەسپی خەنەیی وەك هەورێك, وەك سێبەرێك لە بەرامبەری دەرکەوت. سێبەرەکە گەورەو گەورەتر بووەوەو هەزاران بیچمی گۆڕی. سێبەرەکان پان تر دەبوون, درێژ دەبوونەوە, کورت دەبوونەوەو لەدەوروبەری ئەسپی خەنەیی هەڵدەپەڕین و ئەسپی خەنەییش بێ ئەوەی لە جێی خۆی ببزوێ, پان دەبوو, درێژ دەبوو, گەورە دەبوو و چووکەڵە دەبووەوە.

شەپۆلێك بڵێسە ئاگر بە ژوور سەری ئادەم دا تێ‌پەڕی کە ئەگەر دەسبەجێ خۆی لە باتڵاغەکەی نیزیك خۆی نەهاویشتبایە, دەسووتاو دەبوو بە خۆڵەمێش. ئادەم تا بەیانی لەنێو ئەو باتڵاغەدا کە پڕ بوو لە حەیوان و جانەوەری راکردووی دەستی سووتمان, لەنێو هەزاران بوونەوەردا کە دەیان ناڵاند, هاواریان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکرد, دەیان نەڕاند, مەلەیان دەکردو پەلیان دەکوتا, مایەوە. وەختێك تاو کەوت هەتا پشتێنیٚ بە باتلاغەکەدا چووبووە خوار.

ئادەم هەتا ئاخری ژیانی هەرگیز ئەو شەوەی سووتمانەکەی لەبیر نەچوو.

سەرانسەری بەردەلآنەکانی قەلآی ئاناوارزا بە هەموو کەلێن و قوژبنەکانیەوە گەڕابوو, هەموو کەلێن و قوژبنێکی ئاکچاسازی بە قامیشەلآن و لێڕەوارو باتلاغ و دەشت و دەرەوە بست بە بست پشکنیبوو, بەلآم تووشی ئەسپی خەنەیی نەبوو. جاری وابوو ناهومێد دەبوو, لە شەرمان دەبوو بە ئاو و بەعەرزیٚ دا دەچووە خوار. دیسان لە نێو دەشتی ئاناوارزا, لەبەر خۆرەتاو لەو فکرە دا کە دەبیٚ ئەسپی خەنەیی لە کویٚ بیٚ, لە جێی خۆی رەق ڕادەما.

لەنیوەڕۆیە بەم لاوە لە بەستێنێك دا بیٚجووڵە راوەستابوو:"دەبیٚ خەنەیی لە کویٚ بیٚ؟" ئەگەر ئەسپەکە لەو دەشتە بایە لانیکەم جارێك تووشی دەبوو. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"کوڕە, با وازی لیٚبێنم و بڕۆم, بە گۆڕی بابی ژن و عەلی سەفابەگ و میرشکاری... سەری خۆم هەڵگرم و بچمە یوورەگیر لەلای ئاغایەك ببمە مەیتەر. لە کۆنەوە لە مەیتەری دا لینگەم نەبووە... لەوانەشە لە داخی ئەو ئەسپە نەحلەتیٚیە نەتوانم مەیتەری بکەم..."

لەسەر جادەیەکی خۆڵ جووتە جوانوویەکی سیٚ ساڵەی چاو گەورەو لاق باریك و راکشاو بە دوای جووتە ماینێکی کوێتی زەلام دا دەڕۆیشتن. کەفەڵی پان و قەڵەوی ماینەکان لەبەر تیشکی هەتاو دەبریسکانەوە. جوانووە ئەسپەکان لەدەوری ماینەکان کە بەسپایی بە جادە خۆڵاوییەکەدا دەڕۆیشتن, خولیان دەدان و هەڵدەبەزین و لەگەڵ دایکەکانیان یارییان دەکرد.

ئادەم فکری کردەوە کە ئێستا بەو گەرمایە ئەسپی خەنەیی لە قوژبنێکی فێنك و بەلاوەیە. ئەو ئەسپە زۆری گیانی خۆی خۆش دەویٚ. مسۆگەر جۆگەلە, یان کانییەکی روون و فێنکی وەك سەهۆڵیشی بەبن پیٚ دا دەڕوا کە وردە بەردەکانی لەبن دا دیارن:"دەبیٚ لە کویٚ بیٚ؟" ئادم هەموو کەلێن و قوژبنە چۆلەکانی ئەو دەشتەی هێنایە بەرچاوی خۆی, نەیتوانی لەسەر هیچیان ساغ بێتەوە.

دەبیٚ لیٚدا بڕوا, بڕواو هەموو شتێك بەجیٚ بهێڵیٚ و وازی لیٚبێنیٚ... هەموو شتێك, ژنەکەی, ماڵەکەی, عەلی سەفابەگ و دەشتی ئاناوارزا. بەڵام بە دڵیدا هات کە لەم دەشتە نەبیٚ لە هیچ کوێیەکی ئەم جیهانە ناتوانیٚ بژی. لەفکری خۆی دا هەموو شتێکی بەجیٚ دەهێشت و دەڕۆیشت, سەری خۆی هەڵدەگرت و دەچوو بە سواری کەڵەك لە جەیهان دەپەڕیەوە ئەوبەرو دووبارە دەهاتەوە دەشتی ئاناوارزا, هەودایەك لە لاقی و لە رەگ و ریشەی دڵی هالآبوو کە ئەوی دەگێڕایەوە.

ماوەیەکی زۆر بیری کردەوە بزانیٚ هۆی ئەم ئۆگرییە بە ئاناوارزاوە چیە, بەڵام بیٚئاکام بوو. هەتا رۆژێکیان هەروا کە راوەستابوو لەبەر هەتاوی گەرم چۆڕ چۆڕ ئارەقی دەڕشت و لە فکری دۆزینەوەی جێگای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپی خەنەیی‌دا بوو, لە نەکاو ترووسکەیەك لە زەینی دا درەوشا:"ئەو شتەی ئەوی بە ئاناوارزاوە دەبەستەوە, ئەسپی خەنەیی بوو."

دەی‌توانی واز لە هەموو شتێك بێنێ و هەموو کەس بەجێ بهێڵێ, بەڵام نەی‌دەتوانی ئەو ئەسپە خەنەیی‌یە لەنێو دەشتی ئاناوارزا بەجێ بهێڵێ و بڕوا. هەتا ئێستا ئەم هەستە دەروونی‌یەی نەناسیبوو. هاواری کرد:"کوڕە, لێ‌دەدەم دەڕۆم چما ئەو ئەسپە دایك و بابی منە, مەگەر دەست و لاقی منە؟ وازی لێ‌دێنم و دەڕۆم کوڕە!"

لە لێواری جەیهان سواری کەڵەك بوو, پەڕیەوە ئەوبەرو دووبارە گەڕایەوە. هەر دوو ڕۆژ جارێك سواری کەڵەك دەبوو, دەپەڕیەوە ئەوبەری چۆمی و پاشان دووبارە دەهاتەوە.

خەو لەبن سێبەری شاخی چەند خۆشە ئەگەر شاماری نەبێ. جوانی کورتەباڵا بۆ حەزلێ‌کردن چەند باشە ئەگەر کەم شەرت نەبێ! خۆ ئەسپ لە شامار ناترسێ... "کێ گوتوویەتی ئەسپ لە ماری ناترسێ؟" لە خوار شاخەکانی ئاناوارزاوە بایەك هەڵی کرد, گێژەڵووکەیەك هەستاو دەسبەجێ کەوتەوە.

"دنیا زۆر گەرمە, بڵێی ئەسپی خەنەیی لەنێو شاخان دا لەبن سێبەری تاتەبەردێك مابێتەوە؟"

گابەردەکان گەرم و تواوەوە بوون. دەت گوت لە گەرمان دووکەڵیان لێ‌هەڵدەستێ. هەوا پڕ بوو لە بۆنی جاترەی وشك. قووڵکە بەردەکان و دەوەنەکان و نینۆکە شەیتانەکان بۆنی جاترەیان لێ‌دەهات. هەموو شتێك وشك ببوو. لە شاخەکان دا چووکترین شوێنەواری سەوزایی و ژیان نەدەبینرا. شاخی بنەوشی, خاکی, شینی کاڵ, سوورو زەرد هەموویان لە گەرمان دەتەقین. ئادەم لەبن شاخێك شوێنی ئەسپێکی لەسەر گڵ دی. وەدوای شوێنەکە کەوت. شوێنەکە دەچووە ئەشکەوتەکەی رووبەڕووی. هەرچەند لەدۆزینەوەی ئەسپی خەنەیی تەمابڕاو ببوو, بەڵام دیسان خۆشحاڵ بوو. لەلایەکی دیکەش ترسی ڕێ‌نیشت. دەستەکانی کەوتنە لەرزین. شاخ و داخ بەری پێ‌یانی شەقار شەقار کردبوو.

شاخەکان لە گەرمان دەتوانەوە, نەدەکرا پێ‌یان لێ‌نێی چونکە ئێشەکەی کاری لە ئێسکی بنیادەم دەکرد. ئادەم ددانی لە چیڕەوە دەبردن. چاوی پڕ ببوون لە ئارەق و دەبرژانەوە. شوێنەکە ئەوی هەتا زاری ئەشکەوتێ بەکێش کرد. لە قەڵشتە شاخەکان دا دڕووی وەك دەرزی تیژ شین ببوون. کاتێك لە ئەشکەوت نیزیك بووەوە, ماری ژاراوی خۆڵەپۆتینەی دیتن کە بەسەر شاخەکان دا دەخزین. لەبەر زارکی ئەشکەوتێ لەسەر عەرزی نەرمی قاوەیی تۆزاوی شوێنی باڵندەیەك دیار بوو. لەدەوروبەری شوێنی باڵندەکە هێندێك جێ پێی گەورەو چووك وەك شوێنی چەقەڵ و ڕێوی دەبینران... ڕاست لەنێوبەندێش دا جێ سمی ئەسپێك کەوتبووە سەر زەوی. سێ پەلی ئەسپەکە ناڵیان پێوە نەبوو. ئادەم شوێنەکەی هەڵگرت, گەیشتە دەرکی ئەشکەوت قووڵکەیەکی درێژو تاریکی پڕ لە شەمشەمەکوێرە بوو. شەمشەمەکوێرەکان بەمیچی ئەشکەوتەکەوە نووسابوون و پێیەوە هەڵواسرابوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەشاییەیەك لە تاریكایی دا بزووت, لە قووڵایی تاریكایی ئەشكەوت دا دەنگی حیلەیەك هەستا كە بە حاڵ و باڵ دەبیسترا. لەنێو تاریكایی دا ڕەشایی ئەسپەكە روون ترو پڕڕەنگ تر بوو. پاشان هێدی هێدی لەبەر چاو ون بوو.

ئادەم هەر لەوێ لەسەر بەردێك دانیشت, فیشەكی وەبەر تفەنگێ دا, دەنگی چەخماخێ بەرز بووەوە, پاشان پێنج تفەنگی بە بنی ئەشكەوتەكەوە نان. دووبارە فیشەكی وەبەر دایەوە. سێ كەروێشك لە ئەشكەوتێ دەرپەڕین بە سەرەوژێری دا داپەڕین و لەبەر چاو ون بوون. مارێك بە ئەسپایی بەسەر شوێنەكان دا تێپەڕی و نیزیك كەوتەوە. سەری بەرز كردو روانیە دەوروبەری. ئادەم سێرەی لەسەری مارەكە گرت و مێشكی پژاند. تەقەی تفەنگ لە شاخەكانی ئاناوارزا دەنگی دایەوە. لەگەڵ خۆرئاوابوون دنیا بەرە بەرە فێنك دەبوو. كزەبایەكی دەهات, بە ئارامی بۆنی جاترەو پووش و پەلاش عەرزی سووتاو و شاخ و بەردی بەدەوروبەردا بڵاو دەكردەوە.

ئەسپی خەنەیی وەك سێبەرێكی خاكی لە ئەشكەوتێ هاتە دەر. كاتێك لە زاركی ئەشكەوتەكە دەهاتە دەر, لەشی پان بووەوە, درێژ بووەوەو بە ژوور سەری ئادەم دا بازی داو پێش ئەوەی ئەو دەست بۆ پەلاپیتكە بەرێ, لەبەرچاو ون بوو. ئادەم بە دوای دا پێنج تفەنگی بە خوارێ وە نان, تەقەی تفەنگەكان لەشاخەكان دەنگی دایەوە. دەنگی تەقە لە بەرد بە بەردی بەردەڵانەكە گەڕا. ئادەم تاوێك گوێی بۆ دەنگدانەوەی تەقەی تفەنگەكان هەڵخست. بایەكە توندی كردبوو و گابەردەكانی وەك كووپەی بەتاڵ وەدەنگ هێنابوو.

ترس و دڵەخورپەی ئادەم بەرە بەرە كەمی كرد. زۆری برسی بوو. لێرەوە دەبوو راستەڕێ بچێتە ماڵی سەفەر. شەرمەزاری ئەویش بوو. حەزی دەكرد زەوی قەڵشیبایەوەو قووتی دابایە. داخوا بەو نیوەشەوە كارێكی جوان بوو بچێ بۆ خاتری ژەمەنانێك چەند بنیادەمی شەكەت و ماندوو لە خەو هەستێنێ؟ گریمان دۆستیشی بێ, بەڵام ئەگەر ماڵێ بابی ئادەمیش بێ, دیسان كارێكی دروست نیە... هاواری دەكرد:"ئاخ... ئا...خ ئەسپی خەنەیی, پێش ئەوەی حیسابی خۆم لەگەڵ تۆ یەك لا بكەم, دەبێ بڕۆم, باشە خەنەیی! لێدەدەم دەڕۆم. ئەمنت لە پێش چاوی دۆست و دوژمن, لە پێش چاوی خەڵكی دنیا كردە پووڵە سووركەیەك! حەز دەكەی جندۆكە بە, بنیادەم بە, پەری بە, هەرچی پێت خۆشە ئەو بە, خۆ ماڵوێرانت كردم! كوڕە با قەرز بێ لەسەرم." دەینەڕاندو بەو هات و هاوارە ئەو ترس و سامەی سواری ببوو, لە خۆی دوور دەخستەوە, بەڵام بۆ دەمەساتێك... پاشان دووبارە ترس لەو ئەسپە دەهاتەوەو هێلانەی لە دڵی دا دەكرد. ترسێك كە دەست و لاقی گۆج و ئیفلیج دەكردن."

لە بەردەڵانەكە هەنگاوێك دەهاتەخوارو دەیگوت:"كوڕە! لێدەدەم دەڕۆم". پاشان رادەوەستاو رووی دەكردە شاخەكان و هاواری دەكرد:"ناڕۆم كوڕە! دەت كوژم." ئەمجار گوێی بۆ دەنگدانەوەی توندی قسەكانی خۆی رادەگرت.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"لێدەدەم دەڕۆم کوڕە, شاخەکانی ئاناوارزا پێشکێشی تۆ بن. ئاکچاسازیش بۆ تۆ, هەمووی بۆ تۆ. منت ئاوارەی وڵاتان کرد, منت لە ماڵ و خێزان و ئاغاو لە دۆست و ئاشناو نان و پێخۆرم و تەنانەت لە مێش و پەلەوەرەکانیشم جیا کردەوە. لێدەدەم دەڕۆم کوڕە... ئا...خ کە نەم توانی مشوورت بخۆم. بڕۆ تا ماوی کەیف بکە. ئەمنت بەزاند, نابووتت کردم, پشتت لە زەوی دام, یوورەگیر بگرەو هاتم..."

بەزینی قبووڵ کردبوو, رووی کردە لای رۆژهەڵات. ئەو دەشتە لەبەر تیشکی هەتاو, چاوەکانیی بەخۆیەوە خەریك دەکردو دەیبرژاندەوە. لە رێگادا جاروبار دەگەڕایەوەو غاری دەداو بە خۆی هەڵدەگوت. بە دەنگی بەرز روو بەشاخەکان هاواری دەکرد:"کوڕە! ناڕۆم." دەنگەکە لە شاخەکان دەگەڕا, دەنگدانەوەکەی بەقەوترو بەرزتر دەبوو و غیرەتی وەبەر دەنا. ماوەیەك گوێی بۆ دەنگدانەوەی قسەکانی رادەگرت کە لە شاخێکەوە دەچووە شاخێك و بەرە بەرە لەنێو دەچوو, ئەمجار دووبارە هاواری دەکردوە:"کوڕە! ناڕۆم!" ئادەم هەتا دەنگی نووسا درێژەی بەم یارییە دا, و ئەم جار لەبەر خۆیەوە دەستی کرد بە بۆڵەبۆڵ:"هەتیوە گەوجە! ناڕۆم نا! یان ئەتۆ من دەکوژی, یان ئەمن تۆ. یەکێك لەم دووانەمان دەبێ بمرێ. یەکێك لەم دووانەمان... کوڕە! ئەتۆ ئەگەر جندۆکەو پەری نەبووایەی, ئەگەر غەیب نەبووایەی, ئەگەر حەیوانێکی ئاسایی, یان بنیادەمێك بای... یەکێك لە ئێمە... یەکێك لەم دووانەمان..."

سێبەری ئادەم لەبەر تیشکی هەتاو بەرەو رۆژئاوا درێژ ببووەوە. سێبەرێك بوو, باریك و چەماوەو شل و شەوێق! ئادەم بەدوای سێبەری خۆیدا دەڕۆیشت. مژی چێشتەنگاوێ بەرەبەرە دەبوو بە هەڵم و لەگەڵ تاو گەرم بوون لەنێو دەچوو. هەتاو هەڵکشیبوو, دەشتی برژاوو قرژهەڵاتووی ئاناوارزاو بەردەڵانەکان نوقمی تیشك بوون بە جۆرێك کە چاویان لەبەر هەڵنەدەهات, هەتاو و گابەردەکان هەڵمیان لێهەڵدەستا.

ئادەم لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"کوڕە! لە هەموو جێیەك گیا پەڕیوە, تەنیا لە یەك جێگا مێرگێکی سەوز هەیە, ئەویش لەنێوەڕاستی گۆلاوەکەی ئاکچاسازە. لەوێ مێرگێکی تەخت هەیە کە پڕە لە گیای تەڕو تازە. نەکا ئەسپەکە لەوێ بێ؟" بە وەبیر هێنانەوەی "مێرگی تەخت" ـ ئەمە ناوێك بوو کە بۆخۆی لەسەر مێرگەکەی دانابوو ـ خۆشحاڵ بوو. ئادەم لە ئاکچاسازو ئاناوارزا بۆ هەر شوێنێك کە لەوانە بوو ئەسپەکەی لێبدۆزێتەوە, ناوێکی تایبەتیی دانابوو. بەنێو ئاوی گەرمی گۆلاوەکەدا تێپەڕی. بن ئاوەکە خیز بوو. ئاوەکە کە دەت گوت کوڵیوە, هەتا کڵاوەی ئەژنۆی دەهات و لاقەکانیی دەبرژاندەوە. گامێشەکان بێجووڵە لەنیو ئاوی کوڵیو دا نووستبوون. لە ئاوە گەرمەکە پەڕیەوە. گەیشتە عەرزێك کە گوڵی بنەوشیی هەبوون, رووەکەی وشك هەڵاتبوو و کاتێك پێی لەسەر دادەنا, وەك تەنەکە سەهۆڵێك دەتەقی و درزی دەداو لەگەڵ هەر درزێك کە ئەو توێ وشك بووە دەیدا لاقی لە گڵی شل و پوواو رۆدەچوو. سەرانسەری توێ وشك بووەکە بە گوڵی بنەوشی داپۆشرابوو کە هەتا بێیەڵێنەکەی ئەوبەر درێژەی هەبوو.

گەیشتە بێیەڵێنەکە. جێیەکی بەسام بوو. مەودای نێوان دارە بێیەکان ئاوێکی سەوز دایگرتبوو. سەر ئاوەکە بە توێیەك قەوزە داپۆشرابوو. لەسەر ئەو توێ قەوزەیە پەلەوەری جۆراوجۆر بە باڵی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەنگاوڕەنگەوە کورت و درێژ مەلەیان دەکرد. ئادەم هەمیشە لەم ئاوە دەترسا. بنی ئەم ئاوە پڕ بوو لە قوولکەی گەورەی وەك چاڵ, کە لەوانە بوو بیکێشنە نێو خۆیان, بۆیە ئادەم بە پارێزو بە دەست گرتن بە ڕەگە بیەکان بە هەزار دەردی سەری لەو ئاوە پەڕیەوەو چووە نێو بێشەی "بیئاسمان"ی ئاکچاساز. ئەم ناوە ئادەم لەسەر ئەو بێشەیەی دانابوو و ناوە ئەسڵیەکەی نەدەزانی. لە ڕاستییش دا ئەو بێشەیە ئەوەندە پڕ بوو کە ئەگەر تەماشای سەرەوەت کردبایە, ئاسمانت نەدەدی. بێشەکە پڕ لە ڕەقەو مارو ڕێوی و بەرازو پەلەوەری هەمەچەشنە بوو. هەر لکە دارێك و توێی هەر چڵە لاولاوێك پڕ لە هێلانەی پەلەوەر بوو. لە تەنیشت هەر کۆلکەدارێکی گەورە هێلانەی باڵندەیەك دەبینرا. ئەم بەشەشی بەجێ هێشت. ڕۆژ لە نیوەڕۆ تێدەپەڕی. گەیشتە پەنای چنارێکی ئەستوور. ڕاست لەسەر تلۆفکی دارەکە هێلانە لەك لەکێکی گەورە هەبوو. لکەکانی دیکەش بە زۆر هێلانەی گەورەو بچووك ڕازابوونەوە. لە هەموو هێلانەیەك جووچکە سەریان دەرهێنابوو و زارە زەردو گوشادەکەی خۆیان لێك کردبووەوەو لە جیکەجیکی هەزاران جووچکە قیامەتێك بەرپا ببوو. ئادەم پالی بە چنارەکەوە داو نەختێك حەسایەوە. ئەستوورکێکی گەورە کە لە ماڵە عێلاتیەکی وەرگرتبوو و لە دەسرۆکەیەکی چووکەڵەیەوە پێچابوو و لە پشتی خۆی بەستبوو, هێشتا دەستی لێنەدرابوو. لەدەوروبەری باتلاغەکە دارە هەنجیرێکی زۆر سەوز ببوون. دارە هەنجیرێکی هەڵبژاردو بڕیاری دا هەنجیری زەردی شیرن وەك هەنگوین بکاتە پێخۆری نانەکەی. ئادەم لە دەنگی جیکەجیکی باڵندەکان سەری سوڕمابوو. بە پێکەنینەوە سەیرێکی لکەکانی کرد. سەدان جووچکە بە زاری گوشادو ئاوەڵاوە قاوو قیژیان وەڕێ خستبوو.

ئادەم گوتی:"ئەی دواتان بڕێ, بەم قاوو قیژە عەرزو عاسمانتان لێك دووری." هەتا لە مێرگەکە نیزیك دەکەوتەوە, بێسەبرتر دەبوو. دڵی بە هەژانێکی شیرنەوە لێی دەدا. لە پێش داش چەند جارێك تووشی ئەم چنارە ببوو, بەڵام ناوێکی پڕ بە پێستی بۆ نەدۆزیبووەوە. ناوی چنارەکەی نا "باڵندەجاڕ". لە دڵی خۆی دا گوتی:"لێرە لە عەرزو عاسمان باڵندە سەوز دەبێ, ئەمە مەزرای باڵندەیە, مەزرایەك کە جووچکە پەلەوەری جۆراوجۆری بە زاری زەردو گوشادەوە تێدا ڕواوە." زاری فرەوان و کراوەوەی باڵندەکان ئەوی وەپێکەنین دەخست و لە ناخی دڵەوە قاقای لێدەدا. جارێکیان تارمایی گەورەی ئەسپەکەی لەم قوولکە تاریك و لێڵەدا دیبوو. ئاوەکە ڕەش بوو و ئەسپەکە ڕەش, هەردووکیان پێکەوە تێکەڵ ببوون و ڕۆیشتبوون! ئادەمیش بە ترس و سڵەمینەوەوە گوللەکانی بەم قولکەیەوە نابوون. ئاوەکە ئەوەندە خەست و قوڕاوی بوو کە کاتێك گوللەی وێ دەکەوت دلۆپە ئاوێك چیە نەدەپڕژایە دەرەوە.

ئادەم کاتێك لە قوولکە ڕەشەکە پەڕیەوە لە نەکاو خۆی لەگەڵ مێرگەکە بەرەوڕوو دی. چیمەنێکی سەوزو تازە زەویەکەی داپۆشیبوو. لەو مێرگەدا خەبەرێك لە گوڵ و پەپوولەو مێشەنگوینە نەبوو. تەنیا چیمەنێکی ڕێك و یەکدەست پان ببووەوە. شەکەت و ماندوو لە نێو چیمەنەکە دانیشت. هەتاو دیار نەبوو. بەڵام لەوەڕا کە بەرە بەرە دنیا تاریك دەبوو, دیار بوو کە هەتاو خەریکە لە پشت ئاناوارزا ئاوا دەبێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تیشکی هەتاو بەشێك لە مێرگەکەی ڕووناك دەکردو بەشەکەی دیکەی سێبەری بەسەر کشابوو. سێبەر وردە وردە بە پانایی و درێژایی پێوە دەچوو. لە ئاسمانی مێرگەکە پەلەوەرێك باڵی لێك نەدەدا.

ئادەم بە دەم هەناسەیەکەوە گوتی:"لێرەش نیە." لە کاتێك دا لەم دەوروبەری تەنیا جێیەك کە لەوانەیە ئەسپێك ڕووی تێکا, هەر ئەم مێرگەیە. باڵندەو مێشەنگوینە نایەتە ئێرە... هیچ گیانلەبەرێك نایەتە ئێرە."

پاش حەسانەوە لە جێی خۆی هەستا, بە خێرایی هەموو مێرگەکەی پشکنی. لە قەراخ مێرگەکە ئاوێکی ڕوون کە بنەکەی خیز بوو بە خوڕەخوڕ دەچووە خوار. ئادەم چووە نێو ئاوەکەو وەڕێ کەوت, ئاوە ڕوونەکە دەگەیشتە گوێزینگی, شوێنی هیچ گیاندارێك نە ئەسپ, نە باڵندەو نە کیسەڵ بەرچاو نەدەکەوت. ئادەم گەڕایەوەو لەسەر خیزی نێو ئاوەکە شوێنەکەی خۆی دی. لە ئاو چووە دەرێ و گەیشتەوە چیمەنەکەو هەتا ئەوسەری ڕۆیشت. وەختێك بە مێرگەکەدا ڕادەبورد بۆنی توندی خەلەنگی بەبەر لووتی هەڵلا هات. هەرچی گەڕا خەلەنگەکەی نەدۆزیەوە. لەوسەری مێرگەکەش نەختێك دانیشت.

پاشان بیری کردەوە:"پێش ڕۆژ ئاوا بوون دەبێ خۆم بگەیەنمە "کوێرووك سیزئاغاج" (داری بێکلك). لەوانەیە ئەسپەکە لەوێ بێ." لەبن دارەکە, کانیەکی فێنك و زولاڵ هەڵدەقوڵی. ئادەم شەلاڵی ئارەق بوو. هەموو گیانی بۆترشی ئارەقی لێدەهات. هەرچەند لووتی ئادەم بەو بۆنە ڕاهاتبوو, دیسان بۆنی توندی ئارەقەی لەشی خۆی هەست پێ دەکرد.

بێ ئەملاو ئەولا دەبوو ئەسپەکە لە کوێرووك سیز بێ. مومکین نەبوو لە جێیەکی دیکە بێ. مسۆگەر لەوێ لەبن دارێك لەلێواری پڕ گوڵی ئەستێرەکە لاقی ڕاستی وەبن زگی داوەتەوەو لێی پاڵ کەوتوەو بە چاوە زلەکانی وریای دەوروبەری خۆیەتی. ئەگەر لەوێ نەبوو, دەبێ لە "مستەفا کەچەڵ" بێ. لەوێش نەبێ حەتمەن لە "کوردقیزی" (کچەکورد)ە. خۆ ئەگەر لەوێش نەبێ, دەبێ لە "کەرمەن چیچکی" بۆی بگەڕێی. ئەگەر لەم شوێنانە لە هیچیان نەبوو, مانای ئەوەیە بووەتە دووکەڵ و بە هەوادا چووە. تەنانەت عومرێکیش بە دوای دا بگەڕێی ناتوانی بیدۆزیەوە:"کوڕە! ئەگەر پێویست بێ, عومرێکیش بەدوات دا دەگەڕێم! کوڕە خەنەیی! هەتا سۆمای چاوم دەچێ, هەتا ڕیشم وەك لۆکە سپی دەبێ و دەگاتە سەر نێوکم, هەتا ئەژنۆم ئەستوور دەبن و ئاوێ ڕەش دێنن, هەتا دوا هەناسەم هەڵدەکێشم وازت لێنایەنم و لە دووت دەگەڕێم. کوڕە! ئەو گاڵتانەی بە منیان دەکەی, ناوت ناون ئازایەتی, کەللەرەقی و کەللەشەقی, بەڵام ئەوەی ئێمە دەیکەین گووی سەگیش نیە؟ ئێمەش بە قەد تۆ غیرەتمان هەیە!"

لای ئێوارێ گەیشتە کوێرووك سیز. شوێنەوارێك لە ئەسپەکە نەبوو. شەکەت و داماو لەسەر کانیەکە چۆکی دادا. لەتێکی گەورە لە ئەستوورکەکەی بە نەختێك پەنیرەوە خوارد. ئادەم لە نێو هەورێکی مێشوولەدا ون ببوو. مێشوولەکان لە دەوروبەری دەخرۆشان. هێشتا دوا پارووی بە باشی قووت نەدابوو, لە جێی خۆی خەوی لێکەوت. کاتێك وەخەبەر هات شەلاڵی ئارەق بوو و هەتاو لێی دابوو. گەرماکەی قورس و شەدارو زەردو هەڵماوی بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاوەکانی گوشین. بەرەو "مستەفا کەچەڵ" کەوتە رێ. لەبەر ئەوەی مستەفا کەچەڵ هەمیشە گەڵایەکی وشکی لە یەخەی چاکەتەکەی دەدا, ئادەم ئەم تەپۆلکەیەی ناو نابوو مستەفاکەچەڵ. چونکە لە داوێنی ئەو تەپۆلکەیە کە لە نێوەڕاستی باتلاغەکە بوو دارێك هەبوو کە لك و پۆپی سەر تلۆفکەکەی وشك ببوون و تەنیا لای خوارەوەی دارەکە هێندێ گەڵای سەوزی پێوە مابوون و راست وەك مستەفا کەچەڵ دەچوو. ئەو جێگایەش کە ناوی نابوو کچە کورد, جێگایەك بوو پڕ لە گوڵی رەنگاوڕەنگ و تێکەڵ پێکەڵ, رەنگی قەدو لاسك و برکەی گوڵەکان جۆراوجۆرو رێك و پێك بوو. زوو تووشی کچە کوردێك ببوو کە جل و بەرگێکی رەنگاوڕەنگ و پڕ نەخش و نیگاری لەبەردا بوو. لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"ئەمڕۆ دەیبینمەوە". چووە نێو بێشەیەکی باریك و درێژی وەك تونێل (نەفەق) لە ئاوێك رۆچوو کە پڕ بوو لە لەیلووپەڕ. ئاوەکە قوڵت قوڵت لە زەوی هەڵدەقوڵی. سەری لە مستەفا کەچەڵ و کچەکورد دا. خەبەرێك لە ئەسپی خەنەیی نەبوو. چوو بۆ "دەلی ئاغاچ" (داری شێت), سێ جاری سەری "سومبول تەکەسی" دا.

لە سومبول تەکەسی تووشی باڵندەیەکی رەنگ خۆڵەپۆتینە بوو. کە پەیکەرێکی زل و لاقێکی ئەستووری هەبوون و بالای بەقەد بالا پیاوێك دەبوو. بۆخۆشی نەیدەزانی بۆچی ئەم جێگایەی ناو ناوە سومبول تەکەسی. ئەم ناوە هەر لەو لەحزەیەدا بە مێشکیدا هاتبوو. لە باڵندەکە نیزیك کەوتەوە, باڵندەکە سڵەمیەوە. دەستی لەسەر ئەستۆی درێژی باڵندەکە دانا, دژکردەوەیەکی نیشان نەدا. باڵێکی بریندارو داچۆڕاو بوو. تەماشای برینەکەی کرد, برینەکە کرمێ ببوو. لە هەمبانەکەی هێندێکی خوێ دەرهێناو بە برینە کرمێیەکەی کرد. باڵندەکە لە ترسی گیانی دەرپەڕی و خۆی لە دەستی ئادەم رزگار کردو نەختێك ئەولاتر نیشتەوە, بە تاقە باڵێك زۆر باش هەڵفڕیبوو و رۆیشتبوو.

"کوڕە! ئەو ئەسپەی ئەمڕۆ لە "قورت لار ئۆیماقی" (کونەگورگ) دەبینمەوە."

هەتا زیاتر هومێدی پەیدا دەکرد خۆشحاڵ ترو بە دەماغ تر دەبوو. بە رۆیشتنێك کە دەت گوت هەڵ دەپەڕێ, چوو بۆ لای کونەگورگ:"لەوێیە, بێ ئەم لاو ئەولا ئەسپی خەنەیی لەوێیە." تفەنگەکەی لە شانی دەرهێنا, تاقیی کردەوە, ئامادەی تەقە پێکردن بوو. کێردەکەشی لە جێی خۆی بوو:"ئەمڕۆ سەری ئەسپەکە دەبڕم و دەچمەوە لای خێزانم." هەستی دژ بە یەکی هەبوون. جارێك رقی هەڵدەستاو جارێك خۆشحاڵ دەبوو. هەتا لە کونەگورگ نیزیکتر دەکەوتەوە ئاگری تاسەو تامەزرۆیی بۆ ژنەکەی لە هەناوی دا زیاترو سووتێنەرتر دەبوو.

لەبەر خۆیەوە بۆڵاندی:"لەوێیە. ئەگەر لەوێ نەبایە, وا لە دڵم نەدەچەقی, لەوێیە, لەوێیە!"

وەختێك گەیشتە نیزیك کونە گورگ چاوی پێکەوە نان و هەروا رۆیشت, وەختێك چاوی هەڵێنان لە جیاتی تەماشای رووبەڕووی بکا, روانیە بەر پێی خۆی. دنیا زۆر گەرم بوو. جار بە جاریش گەرمتری دەکرد. کاتێك گەیشتە کونەگورگ لە نێوبەندی مەڵبەندەکە راوەستا. تفەنگەکەی لە دەستی راستی دا سەنگ و سووك کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەماشای دەوروبەرو پشتەوەی خۆی کرد. تاوێك بە دەوری خۆی دا سووڕا. نە سێبەرێکی دی و نە شتێك کە بجوولێتەوە. هەتاو هەڵماوی بوو. لەسەر زەوی چۆکی دادا.

لەبەر خۆیەوە گوتی:"دەبێ بچمە یوورەگیر. ئەم کافرە نادۆزرێتەوە."

بە گوتنی وشەی "کافر" هەروا بزانە جنێوی بە شتێکی پیرۆز داوە, ترسی ڕێنیشت, کەمێك حەسایەوە. بە ددان لە چیڕەوە بردن لە دڵی خۆی دا دووپاتی کردەوە:"کافر, کافر, گووت کردە دیزەو گۆزەم... لە پێش چاوی دۆست و دوژمن کردتمە پووڵەسوورکەیەك, لە کن کەس چاوم هەڵنایە. عومرێك ڕەنجم کێشا پارووە نانێکم پەیدا کرد, ئەویش ئەتۆ لە دەستت رفاندم, دەربەدەرو ماڵوێرانت کردم... لە ژنە نازەنینەکەم جیات کردمەوە." شتێکی خڕ هات, بەری ئەوکێی گرت. ئەگەر گریابا, باری سووك دەبوو. ماوەیەك لەبەر هەتاو بە ئارەق ڕشتن و بێ جموجۆڵ مایەوە. ئارەق بە جۆلاوکە لە سەرو چاو و پشت و لاقی هەڵدەڕژا. بە خۆشحاڵی لە جێی خۆی دەرپەڕی:"بێ ئەملاو ئەولا لە ـ گوڵی فاتمە ـ یە."!

ئەودەم کە لە چیاکانی "بوولوو جەندرمە" بوو, تووشی چڵەگوڵێکی زۆر گەورە بوو کە باڵاپیاوێك بەرز بوو, لە جوانیی ئەو گوڵە سەری سوڕمابوو. لە ئاکچاسازیش گوڵی وا گەورەی نەدیبوو. ناوی ئەو گوڵەی لە دێهاتی‌یەکان پرسیبوو, گوتبوویان ناوی "گوڵی فاتمە"یە. یەك دانە لەو گوڵە هێشوویی‌یانە باوەشێك دەبوو. ئەو شوێنە کە ئادەم ناوی نابوو گوڵی فاتمە, گوڵی وەك ئەو گوڵە گەورە هێشوویی‌یەی زۆر هەبوو.

ئادەم لە گوڵی فاتمە بە نێو گوڵەکان دا دەڕۆیشت. بەژنی ئەو گوڵانە لە بەژنی ئادەم بەرزتر بوو و لەنێو گوڵەکان دا ون ببوو.

تاریکایی‌یەکی ترووسکەدار دادەهات. تاریکایی‌یەکی دڵگری وەك ڕۆژی ڕووناك... بەشێك لە شەو ڕووناك بوو. ڕووناکایی زیاترو زیاتر دەبوو, و لە بەشەکەی دیکەش تاریکایی توندترو بەربڵاوتر دەبوو. ئادەم لەو تاریکایی‌یە سەیرو سەمەرەیە ترسا, خەریك بوو لە ترسان زەندەقی بچێو ڕاست لەو لەحزەیەدا گوێی لە دەنگی سمی ئەسپەکە بوو. ئەسپ بەسەر گوڵەکان دا خزی و تێپەڕی و دەسبەجێ وەك دووکەڵێکی باریکی لێهات و دوور کەوتەوە.

هەتا ئادەم تفەنگەکەی ڕاست کردەوە, ئەسپەکە لەبەر چاو ون بوو.

ئادەم لەبەر خۆیەوە گوتی:"ئەمڕۆ دووبارە دێتەوە. فێری ئێرە بووە. ئێرەی پێخۆشە. ئاشقی گوڵی فاتمەیە. گەرما وەك بەردێك قورسایی دەخستە سەر شانی. بە حاڵ و باڵ هەناسەی دەهات, دیسان درێژەی بە ڕێگای خۆی دا.

گوڵە گەورەکانی فاتمە لەبەر ئەو گەرما هەڵماوی‌یە جوانترو ئەفسووناوی‌تر دەهاتنە بەرچاو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد لە حاڵێك دا هەتا پشتێنی قوڕاوی بوو، لەبەر دەرکی ماڵی کەرەم کوردە ڕاوەستا. هەرچەند هێشتا زیاتر لە نیوەی خۆرەتاو لە پشت چیاکانی " گاوورداغی" دەرنەکەوتبوو، بەڵام گەرماکەی وەك شمشێر دەیبڕی. نێوان ماڵەکان تاو و سێبەر بوو. حەمەد لە دەرکی ماڵی کەرەم کوردە وەڕێکەوت. هەروا بەلادا دەهات، بە جادەی نێو ئاوەدانیدا کە هەتا گوێزینگی پێی تۆزوخۆڵ بوو، ڕۆیشت تا گەیشتە دەرگای ماڵی سیلوێرگلین. تاوێك لەبەر دەرگاکەی ڕاوەستا. پاشان دووبارە بایدایەوە. ماڵەکان باش دیار نەبوون. حەمەد بۆخۆی پێی سەیر بوو کە چۆن بەو حاڵەو بەو تاریکەشەوە توانی گوندی وایوای بدۆزێتەوە، و چۆن و بە چ ڕێگایەك دا بێئەوەی جەندرمە بیگرن، یان تووشی کەسێك بێ، خۆی گەیاندوەتە ئێرە. ناکا ئەو کاتەی خۆی دابووە دەم ئاوی ئاشەکە، ئاو هێنابێتی. داخوا هەروا بە ڕێکەوت و لەخۆوە هاتبووە ئێرە یان ئوممەتەزەرد هێنابووی. بە شێوەیەکی لێڵ و ناڕوون روخساری ئوممەتی هاتەوە بەرچاو.

لەبەر دەرکی ماڵی سەیفەلییش ماوەیەك ڕاوەستا. بە ڕاماوی تەماشای دەوروبەری دەکردو هیچی نەدەدی. پاشان هاتە کن دارە ئەستوورەکەو ڕاوەستا. قوڕی باتڵاغەکە لە جلەکانی هەڵدەوەرییە سەر زەوی. قۆنداغی تفەنگەکەشی قوڕاوی بوو. لێڵاییەکان ڕوون بوون. هەتاوی گەرم وەك کۆمایەك ئاگر کەوتە سەر پووش و پەڵاش، جادەی خۆڵاوی و ئەو خانووانە کە دەت گوت برژاون.

حەمەد بەو تفەنگ و دووربین و چەند ریز فیشەکدانەوەو بە خەنجەری بەرپشتێنی و بە کڵاوی تەقیلەی سووری سەری وەك منداڵێکی باوخۆش دەچوو کە لاسای یاغییەك بکاتەوە. پێشتر، بەر لە خۆرهەڵات چەند ژن و پیاو حەمەدیان لەنێو ئاوایی دیتبوو، بەڵام سەرنجی ڕانەکێشابوون و بایەخێکیان پێنەدابوو.

حەمەد کە ماوەیەك لەبن دارە گەورە ڕاوەستابوو، دووبارە وەڕێکەوتەوە. گێژو وێژو بێ ئامانج بە نێو دێدا کەوتەڕێ.

یەکەم کەس کە حەمەدی دیت" برایم چووجووك" بوو. پاشان حسام دیتی. هات بە مەلافەرهادی گوت:

"پیاوێکی چەکدار کە بیچم و قەڵافەتی منداڵانی هەیە، لەنێو دێی دەگەڕێ. ئەتۆ بڵێی کێ بێ؟"

مەلافەرهادی ڕووگرژو خەمناك لەبەر دەرکی ماڵێ ڕاوەستابوو. سووتانی خەرمانەکان پشتی شکاندبوو، و هیچ ڕێگا چارەیەکی نەدەهاتە بەرچاو تەماشایەکی نێو دێی کرد. پیاوێکی گچکەلانەی دی سەرتاپێ قوڕاوی و کۆم بووەوە، کە بە لاتەلات لاقە سڕو بێهێزەکانی لەنێو تۆزوخۆڵ دا لەدوو خۆی دەکێشان. دەسبەجێ چووە لای سەیفەلی و گوتی:

" سەیفەلی، سەیفەلی، دەقیقەیەك تا دەرێ وەرە. وەرە بزانە مەسەلە چیە... تەماشایەکی ئەم کابرایە بکە"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حسام لەگەڵ مەلافەرهاد لە پیاوە نەناسیاوەکە نزیك بوونەوە. حسام گوتی:

"هەروا لەنێو ئاوەدانیدا سەرگەردانە. دەچێتە بەردەرکیماڵێك، نەختێك ڕادەوەستێ و دووبارە دەڕوا."

ئەمجا هاواری کرد:

"سەیفەلی، سەیفەلی ئێستا وەرە دەرێ."

پاشان تەماشایەکی ئەو پیاوەی کرد کە دەت گوت لە خەودا بە ڕێدا دەڕوا، گوتی:

"چەند سەرنج ڕاکێش و سەیرە. سەرتاپای چەکدارە. دەبێ کێ بێ؟"

دوایە هەموو دێهاتیەکان لە مەسەلەکە ئاگادار بوون. بۆ ماوەیەکی کەم بن دارەکە پڕ بوو لە خەڵك.

هەموویان هەناسەیان ڕاوەستابوو، بە ترس و پرسیارەوە تەماشای ئەو پیاوەیان دەکرد کە بە لاتسیاولاتسیاو هەروا بزانە خەوی لێکەوتوە دەهات و دەچوو. کابرا ڕۆیشت، گەڕایەوە، ڕاوستا، وەڕێکەوتەوە، ورتەورتێکی لێدەهات، ڕاست بە پەنای ئاپۆرایەکەدا تێپەڕی، بێ ئەوەی هیچ ببینێ و هیچ ببیسێ. ئەم وەزعە تا کاتێك وەسمانەزلە بە دیتنی حەشیمەتەکە بە وەکازکوتان گەیشتە بن دارەکە، درێژەی کێشا. وەسمانەزلە گەیشتە بن دارێ. دەستی برد بڕۆی ڕاستی هەڵدایەوەو ڕوانیە ئەو لایە کە ئاپۆرایەکە تەماشای دەکرد. تەماشای کردو گوتی:"ئەی خوایە گیان، ئەمان، خەون دەبینم یان بەخەبەرم؟ خەونە یان خەیاڵە؟ خەون دەبینم؟"

دەست و لاقی کەوتنە لەرزین. وەکازەکەی لە دەست هەڵوەری. بڕۆی ڕاستی هەڵکێشاو تەماشای کردو بە حەشیمەتەکەی گوت:

"خوایە گیان، بڕوانن چەکیشی پێیە؟"

حەشیمەتەکە بە هەژانێکەوە گوتیان:"چەکدارە."

وەسمانەزلە بە شەلەشەل و پشووسواری غاری دایە لای حەمەد، خۆی گەیاندێ و باوەشی پێداکردو گوتی:

"کوڕم، بەخێربێی. هیوای ڕۆژانی ناهومێدیم. دەم زانی دێی. دەم زانی لەم ڕۆژە ڕەشانەدا نایەڵی تەنیا بین."

وەسمانەزلە بە ناڵینەوە لەسەری ڕۆیشت:

"سووتاندی، خەرمانەکەمان، قووتی زستانمانی سووتاندو کردیە خۆڵەمێش. ئاوری بەردایە سەرانسەری دەشتی ئاناوارزا. دەبینی کەوتووینە چ ڕۆژێکی ڕەشەوە؟"

لەو بەینەدا مەلافەرهادیش گەیشتە لایان. وەسمانەزلە لە کاتێك دا بە دەستێك باوەشی بە حەمەد داکردبوو، بە دەستەکەی دیکەی دەستی مەلافەرهادی گرت و گوتی:

"وەرە، ئەمەش شەهێنەکەم، هاتوەتەوە، پێم نەگوتی؟ نەم گوت ئەو لە ڕۆژی تەنگانەدا نایەڵێ تەنیا بین، پێم نەگوتی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هـەموو دێهاتیـیـەکان ژن و پـیـاوو پـیرو لاو هاتنـە لایـان و کۆزیلکـەیان لـە دەورە بەسـتن. ماوەیـەك لـە گـەمارۆی حەشـیمەتەکەدا بـوون. حەمـەد بـە حەبەسـاوی و بێحـاڵی چـاوی لـە حەشـیمەتەکە دەکـرد. لـە روخساریدا هیچ دژکردەوەیەك بەدی نەدەکرا. هێڵەکانی دەم و چاوی چووکترین بزووتنەوەیان نەبوو.

حەشیمەت بێدەنگ بوو. هیچ کەس ورتەی لێوە نەدەهات. مەلافەرهاد گوتی:

"وەسمانەزلە، ئەم کورە بەڵایەکی بەسەر هاتوە. بڕوانە سـەرتاپێی قوڕاوییـە. جلەکانیشـی لـەت و پـەت بوون.

وەسمانەزلە کە تا ئەودەم سەرنجی وەزعی نائاسایی حەمەدی نەدابوو، هاوارێکی کرد و بن پیلی گرت:

"شەهێنەکەم، کوڕم، چت بەسەرهاتوە؟ ئەمە چ وەزعێکە؟ پاڵەوانەکەم، شەهێنەکەم... مـەلای خـۆم بـە قوربانت بم تەماشا کە بزانە شەهێنم بریندار نەبووبێ."

مەلافەرهاد دیسان قۆڵی حەمەدی گرت و بەڕاکێش ڕاکێش بردیە ماڵی وەسمانەزلە.

پاش ئەوەی حەمەدیان برد، حەشیمەت دەستی بە قسان کرد. بەڵام کەس نـاوی حەمـەدۆکی بـە زمـان دا نەدەهات و بە"شەهێن" و "ئەو" ناویان دەبرد. هەموویان وێکـڕا قسـەیان دەکـرد و کـەس گـوێی لـە قسـەی کەس نەبوو. جووتیارەکان لە یەکەم چاوپێکەوتنی حەمەد دا تووشی چەشنە دوودڵی و دڵساردییەك بـوون. تەماشـایان دەکـردو دەیـان گوت:"ئـەم مندالـە ڕیوەڵـە، پەرێشـانە کوشـم هـەڵاتوە، ئـەو حەمـەدۆکی بەناوبانگە؟!"

جووتیارەکان هاتن و لەبەر دەرکی ماڵی وەسمانەزلە کۆ بوونـەوەو دیسـان بـێدەنگ بـوون. ماوەیـەك بـە پێوە ڕاوەستان دوایە لەسەر عەرزی پاڵیـان وە پـەرژینی داو دانیشـتن و دووبـارە بـێدەنگ بـوون. تەنانـەت منداڵەکانیش بێدەنگ بوون و بگرە منداڵی قۆنداغەش ورتەی نەدەهات.

لە ماڵێ، مەلافەرهاد بۆخۆی جلەکانی لەبـەر حەمـەد داکەنـدو پانتۆڵـە قوڕاوییەکـەی وە دایـە قەمـەر داو گوتی:" هەر ئێستا بیشۆ."

هەموو گیانی پشکنی. لە ماسوولکەی لاقی ڕاستی جێ برینێکی چووکەڵەی دیتەوە. برینەکە قووڵ نەبوو. جگە لەو برینەو هێندێك ڕووشاویی لاق و لەتەری شتێکی جێگای نیگەرانی نەبوو.

هەرچی لە حەمەدیان دەپرسی، وەڵامی نەدەدایەوە. پـاش ماوەیـەك مەلافـەرهاد تێگەیشـت کـە حەمـەد ددانی بەسەریەك دا ڕەق بوون.

گوتی:

"مام وەسمان. ئەم کوڕە دەبێ بەڵایەکی گەورەی بەسەر هاتبێ. ئەوەی ئەم منداڵـەی تووشـی ئـەم ڕۆژە کردوە، نە ترسی مردنەو نە شەڕ لەگەڵ جەندرمە. بێگومان بەڵایەکی بەسەر هاتوە. بڕوانە، نەهیچ دەبینـێ و نەهیچی گوێ لـێدەبێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە قەمەر دەست و لاقی حەمەدی هەروەك منداڵێك شوت، دەم و چاوی بە ئاوی گەرم و سابوون خاوێن کردنەوە. جێیان بۆ ڕاخست و مەلافەرهاد بە دەستی خۆی لەسەر جێیەکە درێژی کرد. حەمەد هەر سەری گەیشتە سەرینەکە خەوی لێکەوت.

نیوەڕۆ داهاتبوو. ئەو حەشیمەتەی لەبەر هەتاو ڕاوەستابوو دەنگی لەبەر دەرنەدەهات. خاکی حەوشەی ماڵی وەسمانەزلە وەك تەندوور سوور ببووەوە. هەتاو مێشکی پیاوی وەکوڵ دێنا. لەنەکاو"دەلیمووسلوو" هەستایە سەر پێ. ئەو زۆر کەڵەگەت بوو. ڕوخساری تاوەگاز بوو، بە لینگە درێژەکانی هەر دەت گوت تاژیە.

لە کاتێك دا باسکە درێژەکانی ڕادەوەشاندن گوتی:

" ئەوە دەڵێن چی هەی بێئەقڵینە! شەهێنیش چووکەڵەیە، بەڵام نێچیری لەدەست دەرناچێ. لەو کێوانە لەگەڵ لەشکرێك شەڕی بووە. هۆردوویەکی گەورەی تێك شکاندوەو گەڕاوەتەوە. بۆچی وا شەمۆتەتان داگرتوە؟ بۆچی ناهومێد بوون؟ سەرەنجام هاتەوە وایوای... هاتوە فریامان کەوێ. شەهێنم چووکەڵەیە، بەڵام هەڵۆشی پێناوێرێ. ئەی بێهومێدینە، خوا توخم و تۆوتان لەسەر زەوی ببڕێ."

حەشیمەت کەوتە جموجۆڵ. دیسان هەموو دەستیان کرد بە قسان. ماوەیەك دواتر لە ماڵی وەسمانەزلە بوو بە هەنگامە. هەموو پێکەوە خەریکی قسەو وتووێژ بوون. شادی و هومێد لە دڵیان دا بەرەبەرە بەرینتر و قووڵتر دەبوو.

لەپێش دا ژنان و پاشان پیاوان و منداڵانیش لە دڵەوە دەستیان کرد بە پێکەنین. ئەو وەزعی تازیەبارییە کە قورسایی دەخستە سەر ئاوەدانی لەنەکاو وەك مژ ڕەوییەوەو ئەو هەورە ڕەشە خنکێنەرە کە ئاسمانی دێیەکەی داگرتبوو، بڵاو بوو.

دەیان گوت:" خەوتوە. حەتمەن بەڵایەکی گەورەی بەسەر هاتوە، ئێستا خەوی لێکەوتوە. لە چیای لەگەڵ لەشکرێك شەڕی کردوە، لەشکرەکەی شکاندوە، تەنیا بەلەکی کەمێك بریندار بووە. کەس نازانێ چ بەڵایەکی بەسەر هاتوە. هەربۆیە وا گێژو وێژ بوو. دەت گوت لە خەوێدا بە ڕێدا دەڕوا."

حەشیمەت کەم کەم بڵاوەی کرد. دێ دەبووژایەوە. دێ وەك هەڵۆیەك دەچوو کە ئارام و لەسەرەخۆ خەریك بێ چنگوڕکی لێك بکاتەوە. ئەو ڕۆژە لە هەموو ماڵەکان خۆشترین چێشت لێنران. ماڵبەماڵ خەڵك پێکەوە خەریکی گاڵتەو جەفەنگ بوون و ئەم گاڵتەو گەپە هێندێ جنێوی تەڕو تازەشی لەگەڵ تێکەڵ بوون." ئاپتال ئاشەر" کە لای ئێوارێ بە خەبەرەکەی زانیبوو، دەهۆڵەکەی خۆی تاودایەو لەگەڵ کوڕە زوڕناهەنگێوەکەی وەنێو ئاوەدانی کەوت. دەسبەجێ هەڵپەڕینی خۆولاتی دەستی پێکرد. "سین سین" یان گرت (چەشنە هەڵپەڕینێکە، لە دەوری ئاگر هەڵدەپەڕن). لەو شەوە گەرم و شەدارە هاوینییەدا لە دەوری ئاگرێکی بەقەد جێخەرمانێك دەستیان بە سەما کرد و لە ئارەق دا شەڵاڵ بوون. ڕەنگە ئەو شەوە یەکەم جار بووبێ کە لەو دێیە هەڵپەڕینی سین سین بگیرێ. عادەتەن لە هاوینان دا بە دەگمەن جێژن و زەماوەند

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سازدەکرێ و ئەگەر داوەتێکیش ساز بێ، کەس هەڵپەڕینی سین سین ناگرێ. خەڵکی گوندەکانی نارایقشلا، یالنزدۆت، ئووت سووزلی، ئاك ماشات، شێخ مەمەدلی و دەدەفاکلی لە هاتنەوەی حەمەد بۆ وایوای ئاگادار بوون و هەر ئەو رۆژە بە سواری ئەسپ و عارەبانە خۆیان گەیاندە وایوای و لە جێژن و خۆشییەکەدا بەشدار بوون. ئەوانەش کە بۆیان نەکرابوو بچنە وایوای، لە گوندەکانی خۆیان شاییان گرت.

پاش تەواوبوونی ڕێوشوێنی جێژن و شادمانی دیسان دێهاتییەکان لە حەوت ساڵەوە بگرە تا حەفتا ساڵە ترسیان ڕێنیشتەوەو لە فکرەوە چوون. ئەم ترسە چووە دڵی هەموو ئەو دێهاتییانە کە خەبەریان زانیبوو حەمەد هاتوەتە وایوای. دەیان گوت:

"باشتر نەبوو بە شەو بێتە نێو ئاوەدانی تا کەس نەیبینێ؟ بە رۆژی ڕووناك هاتوەتە نێو ئاوایی. ئەمە پێی ناڵێن ئازایەتی. ئەم جۆرە ئازایەتییانە نەکا باشترە."

"ئەگەر ئاغایەك پێبزانێ."

"یان یەکێك لەو سەگە خەبەربەرانەی ئاغاکان بۆن بکا."

"ئەگەر جەندرمەیەك بیبینێ."

"پیاو هێندە بێبوار وەنێو ئاو دەکەوێ؟"

"ئاخر ئەوە جوانە، کارێکی دروستە؟"

"رۆژی ڕووناك بێخەیاڵ..."

"پیاو دێتە نێو دێی؟"

"هەرچەندیش ساویلکەو بێفکر بێ، ئاخر پیاوێکی یاغی بە رۆژی ڕووناك دێتە نێو ئاوەدانی؟"

"ئەگەر دێ ماڵی بابیشی بێ، دیسان یاغی ئاوا بە رۆژی ڕووناك نایەتە نێو دێ."

"چەتەیەك بەدەنی پۆڵاش بێ، دیسان بە رۆژی ڕووناك لە چوکووراوا ئاوا بە پانەوە ناگەڕێ."

"ئەگەر پیاو شەهێنیش بێ..."

"شەهێنیش بێ دیسان ئاوا ئینکەبەری لەگەڵ حکوومەت ناکا."

لەگەڵ هەمووی ئەم وردە بۆڵەیەش دیسان هەستیان بە شانازی دەکرد. ئەگەرچی هاتنی حەمەد بە ڕۆژی ڕووناك بۆ گوندی وایوای ببووە هۆی ترسان و نیگەرانیی جووتیارەکان، بەڵام هەرلەوکاتەدا کەوتبوونە دڵخۆشی و بەخۆنازینەوە... دەیان گوت:

"نەختێك کورتە باڵایە، بەڵام گرنگ نیە، کوڕەکە دڵێکی هەیە بەقەد دەزگایەکی ئاسنگەری. ئا... ئەمەندە گەورە."

سیلوێرگلین گوتی:

"حەمەدۆك هەر دەبێ وا بێتە نێو ئاوەدانی."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێهاتی‌یەکان بە بیستنی ئەم ڕستەیە بە قینەوە چاویان لە سیلوێرگلین مۆڕ کردەوە. سیلوێرگلین تێگەیشت کە قەول و قەرارەکەی شکاندوە. گوتی:

"یانی "ئەو"... یانی شەهێن دەبێ هەر ئاوا بێتە نێو دێ."

لەبەر ئەوەی لە چاوی دێهاتی‌یەکان دا خوێندیەوە کە هێشتا لێی خۆش نەبوون، بە داخ و کەسەرێکەوە گوتی:" ماڵێ پیری‌یە خرابێ، لێم ببوورن جارێکی دیکە قە...ت ناوی"ئەو" نایەتە سەر زمانم."ئەو" شەهێنەکەمان هەروا بە ڕۆژی ڕووناک دێتە چوکووراوا و کەسیش ناتوانێ پێی‌بڵێ پشتی چاوت برۆیە."ئەو" شەهێنی خۆمان..."

مووسلوو غاری‌دایە نێو دێ. وەڕێ‌کەوت. ماڵبەماڵ دەگەڕاو دەی‌گوت:"بۆ کوێ چوو؟ زەینەڵ بۆکوێ چوو؟ یاڵڵا بزانن زەینەڵ بۆکوێ چوو؟ ئەوی نەدیوە؟ ئەودەم کە ئێمە تەماشایمان دەکرد، زەینەڵ لەبن دارێ نەبوو؟ ملی درێژ نەکردبوو؟ وەك ئەوەی بیهەوێ قووتی دا تێ‌یەوە ڕانەمابوو؟"

دەلی مووسلوو شەش کەس لە لاوەکانی دێی کە لە سەربازی ڕایان کرد بوو، لە دەوری خۆی خڕ کردەوەو بەرەو ئاکچاساز وەڕێ کەوتن.

سەعات و نیوێك دواتر گەیشتنە لێواری قامیشەڵانەکە. چوونە نێو بێشەی و لە قامیشەڵانێك دا لە دەوری یەك دانیشتن و لەبارەی زەینەڵەوە کەوتنە تەگبیرورا. بێ‌گومان زەینەڵ عەلی‌سەفابەگی لە هاتنی"ئەو" بۆ نێو دێ ئاگادار دەکرد. ئەویش دێهاتی‌یەکان و جەندرمەکانی ژێر فەرمانی خۆی دەناردە وایوای و دەیان گرت. ئەوان پاش ئەوەی لەبارەی زەینەڵەوە بڕیاریان دا، لە قامیشەڵانێ لێك جیا بوونەوە.

زەینەڵ بە دیتنی حەمەدۆك لە حاڵێك دا دڵەکوتەیەکی گرتبوو، بە غاردان ڕۆیشتەوە بۆ ماڵی عەلی‌سەفابەگ. وەختی ڕێ‌ڕۆیشتن لەبەر هەژانی دەروونی لاقی تێك دەئاڵقان. بە دەم غاردانەوە لە دەروونی خۆی‌دا هەستی بە سستی و نەرمی‌یەك دەکرد. بێ‌ئەوەی بە خۆی بزانێ شتێکی وەك پەژیوانی دەچووە دڵیەوەو لەنێو دەچوو. بەڕاستی ئەو حەمەدۆکەش بابایەکی سەیروسەمەرە بوو. حاڵەتێکی لە گیان بووردوو و لە دنیاماندووی هەبوو. ژنەکەی و دایکی‌یان کوشت، ئەو کوڕە بەستەزمانەیان ئاوارەی کێو و بەندەنان کرد. وەك دەڵێن وەکیل باشی‌عاصم خۆشی دەوێ. ئەگەر وەکیل باشی‌عاصم لێی وریا نەبا، لە کەنگێوە کوژرابوو:" زۆر لە مێژ بوو کوشتبوویان. بنیادەمێکی ڕیوەڵەیە، لووتی بگری گیانی دەردەچێ."

زەینەڵ گەیشتە حەوشی باڵەخانەکە. هەر لەوێ چەقی. هەستی پەژیوانی بەرەبەرە لە دڵی‌دا بەهێز دەبوو. هەستی بە نزمی و تاوانباری دەکرد. بە هاتنی حەمەدۆك تەنانەت لە دڵی ویش دا ترووسکەی هیوایەکی هەرچەند کەم درەوشابوو. ئێستا شادمانی لە دڵی دا جێگای پەژیوانی‌یەکەی گرتبوو. لەبەر خۆیەوە گوتی:

"خوای گەورە! لەم دەردە ڕزگارم بکە. ئەمن بۆ وام لێ‌هات؟ یانی ناتوانم خەبەر بە ئاغا بدەم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چ نهێنیەك لە کاری ئەم کوڕەدا هەبوو؟ جادوو بوو، کەرامەت بوو؟ زەینەڵ تا ئێستا قەت وا نەگۆڕابوو. لە دڵی خۆی دا گوتی:" خۆشم ویستوە؟" ئەگەر وا دابنێین هیچ خۆشیشی نەویستوە، زۆر باشە! ئەدی هۆی ئەم گۆڕانە دەروونیە چ بوو:"نەکا بەزەییم بەو هەتیوە بستەبالآیەدا هاتبێ کە دەستی تا ئانیشکی خوێناویە؟" هەستە دەروونیەکەی هەڵسەنگاند، هەستی بەزەیی نەبوو، زگ پێسووتان نەبوو. بەڵکە هەموو جارێ کە ناوی ئەوی وەبیر دەهاتەوە، دەروونی پڕ دەبوو لە شادمانی و باوەربەخۆبوون و ترووسکەی هیوایەك لە دەروونی دا هەڵ دەبوو و دەکووژایەوە:" خوایە گیان یانی چی؟ ئەم کارە مانای چیە؟"

لە کاتێك دا زەینەڵ لەم فکرەدا بوو کە:" بگەڕێمەوە؟ بچمە سەرێ عەلیسەفابەگ ببینم؟..." لە سەرەوەی باڵەخانەکە دەنگی عەلیسەفابەگ بەرز بووەوە کە بە پێکەنینەوە دەیگوت:

"مەسەلە چیە زەینەڵ، بۆچی لەوێ وشك بووی؟ بەلآم بەینی خۆمان بێ زۆر لە فکردا بووی ها، وەرە سەرێ بزانم."

زەینەڵ سەری هەڵێنا. بە روخسارێکی شێواوو تێکچوو بەدەم عەلیسەفابەگەوە پێکەنی. عەلیسەفا ڕاچەنی. تا ئێستا زەینەڵی بەم وەزعەوە نەدیبوو. دەستی بۆلای دەمانچە دەسك سەدەفەکەی چوو. هاتە سەر پلیکانەکان و گوتی:

"زەینەڵ چیە؟ چ بووە؟"

یەك لەحزە بە دڵی زەینەڵ دا هات کە:" دەبێ پێیبڵێم، گەمارۆی دێیەکە دەدەن و دەیگرن و شەڕی حەمەدۆك لەسەر ئەو خەڵکە کەم دەبێتەوە." پاشان لە دڵی خۆی دا هاواری کرد:"نابێ، نابێ، نابێ، نابێ.!"

زەینەڵ چوو لەسەر قەنەفەیەکی ڕووبەڕووی ئاغا لەسەر چۆك دانیشت، زەردەیەکی هاتێ و هەوڵی دا بەسەر خۆی دا زاڵ بێ. سەری قسەی داگیرساندو گوتی:

"پاش سووتانی خەرمانەکان دێهاتیەکان پشتیان شکاوە، لەبەین چوون. ڕۆژێکیان بەیانی دیتم دێهاتیەکان هەرچی خرت و پرتی هەیانە هەڵیان گرتوەو دەیانەوێ دێیەکە بەجێبهێڵن. لە قسەکانیان ڕا تێگەیشتم کە دەیانەوێ پێش ڕۆیشتن خانووەکان بسووتێنن. ئەمنیش کەل و پەلی ماڵێم کۆکردەوە، باروبنەم لەبەر دەرگا دانا. بەلآم نازانم مەلافەرهاد لە کوێ پەیدا بوو، هات لەگەڵ دێهاتیەکان زۆری قسە کرد. ئاخرەکەی لای نیوەڕۆیە پەژیوانی کردنەوە. دێهاتیەکان کەلوپەلەکانیان بردنەوە ژوورو وازیان لە ڕۆیشتن هێنا. مەلافەرهاد بۆ ئێمە بووەتە ژانەسەر. تەنانەت وەسمانەزلەش بارگەوبنەی لەبەر دەرگا دانابوو و بە مل کەچی لەسەری دانیشتبوو، دوعای دەخوێندو دەیگوت:" هیچ ناکرێ، قیسمەت و نسیبمان ئەمە بوو." چاوەڕوانی عارەبانە بوو لە نارلیقشلآ بۆی بێ و بیبا. ئاغا، ئەم مەلافەرهادە جگە گورگێکی پێیە. هەموو خەڵك بەقسەی دەکەن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلیسەفابەگ کە بەبیستنی قسەکانی زەینەڵ وەك چەوەندەر سوور هەڵگەڕابوو، وەك فەنەر لە جێی خۆی دەرپەڕی و بە نەڕاندن گوتی: "ئەمن، ئەمن... ئەمن..."

پاشان لە حاڵێك دا لاقی بە زەویدا دەدا وەك شێتان دەستی دەکرد بە هاتوچۆ. بنی ژوورەکە کە تەختەبەند بوو، وەك بوومەلەرزەی لێهاتبێ دەستی کردبوو بە لەرزین.

"ئەمن. ئەمن مشووری دەخۆم. کابرایەکی پێش نوێژیکەر کە کەس نازانێ کێیەو لەکوێڕا هاتوەو ئەسڵ و نەسەبی چیە، پێش نوێژیکەرێك بە من... بەمن... وا دەکەم ئەو شیرەی دێهاتییەکان لە مەمکی دایکی خۆیانیان خواردوە بە تفنکانیان دا بێتەوەدەر. وایان بەسەر دێنم پەژیوان ببنەوە کە بۆ لە زگی دایکیان هاتنەدەر... باش گوێ بگرە زەینەڵ، یان ئەمساڵ زستانێ دێهاتییەکان لێرە باردەکەن، یان بەڵایەکیان بەسەردێنم بە داستان بێگێڕنەوە. ئەمن نایەڵم ئەوان لەسەر زەوییەك کە بەقیمەت ترین شتی خۆم واتە ئەسپەکەمم پێداوە، لەوە زیاتر بمێننەوە. ئەمن ناتوانم ڕێگای ئەو کارەیان پێبدەم. لەم دەورو زەمانەیەدا هەق و ئینسانەتی و پیاوەتی هیچی نەماوە. ئەم حکوومەتەو ئەو قایمەقامەش زۆر بێدەسەڵاتن... وەختێك ناتوانن مافەکانی خەڵك بپارێزن، ناچار نین حکوومەت بکەن، با حکوومەت نەکەن، خۆ کەس مەجبووری نەکردوون کاکی خۆم!"

ددانی لە چیرەوە دەبردن، ئارەق لە سەروچاوی هەڵدەچۆڕاو ماسوولکەکانی بنانگوێی هەڵیان داویشت، پێڵووی هەڵمساوی چاوەکانی هەڵدێناو وێکی دەنایەوەو بە قەمچییەك کە لە چەرمی بەرزگی گاجووت دروست کرابوو، لە چەکمەکانی خۆی ڕادەکێشا.

"ئەوانە هێشتا منیان نەناسیوە، نازانن دەتوانم چ بەڵایەکیان بەسەر بێنم. ئەگەر حکوومەت لە هەقی من نەپرسێتەوە، ئەمن زۆر باش دەزانم لەسەر هەقی خۆم وەجواب بێم... ئەمن نایەڵم هیچ کەس پێ لە سێبەرەکەشم بنێ، تەنانەت سێبەرەکەشم... ئەمن ئەو دێیە... ئەو دێیە... زۆری پێناچێ..."

قسەی دەکرد, کەفی هەڵدەخڕاند, راوێچکەی دەکرد, جنێوی بە وەسمانەزلەو مەلافەرهاد داو بۆ هەزارو یەکەمین جار دووپاتی کردەوە کە چۆن دێهاتییەکان لەسەر عەرزی خۆی دەردەکا. وەختێك لەبەر ماندوویی لە جێی خۆی دانیشتەوە, وای لێهاتبوو دەت گوت خەریکی گیان دەرچوونە.

"وایان لێدەکەم خوێن بڕشێنەوە. خوێن, خوێن, خوێن, خوێن بڕشێنەوە, خوێن, خوێن, خوێن, خوێن... خۆشییەکانیان وەك پلێتە لە لووتی دەردەکێشم, پلێتە, پلێتە, پلێتە, پلێتە... سزای ئەو خەراپەیەی دەرهەقی منیان کردوە خەراپ وەردەگرنەوە, خەراپ, خەراپ وەردەگرنەوە. خوێن, خوێن, خوێن, خوێن دەرشێنەوە!"

جگەرەیەکی لە گیرفانی دەرهێناو بە وردی بە مۆدنە کارەبایەکەیەوە کرد. زەینەڵ دەسبەجێ هەستاو بە مەقاشێکی چووکەڵە پۆلوویەکی لە کوورەخانەکە دەرهێنا. ئاغا جگەرەکەی بەو پۆلووە داگیرساندو پاشان گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئێ... زەینەڵ براله, کوڕه شێرەکەم, ئەتۆش نەت توانی دەرەقەتی ئەو بێ مێشکانە بێی... وانیە؟ لە کاتێك دا ئەگەر بە قسەی تۆیان کردبایەو ڕۆیشتبان ئێستا لەمێژ بوو ببوونە خاوەنی دێ و ماڵ و ژیانی خۆیان. باشە, باس و خەبەر؟ دوێنێ شەو لە دێیەکەتان لە دوور دەنگی دەهۆڵ دەهات. مەسەلە چیە؟ ئەم هەرچی و پەرچیانە لە خۆشیی ئەوەی خەرمانەکانیان سووتاوە جێژنیان گرتبوو؟"

زەینەڵ بە ڕاوێژێکی ساردو بێ موبالات گوتی:

"هێندێك چیانشین لە دێیەکەمان هەن, وەك ئەمن بیستم گوایە کوڕی یەکێکیان لە سەربازی هاتوەتەوە. جێژنیان بۆ ئەو کردبوو... مەسەلەیەکی گرنگ نەبوو."

بەم جۆرە سەروکلکی مەسەلەکەی پێك گرت.

عەلی سەفا دیسان گوتی:

"ئەمن, ئەمن مشووری ئەو چیانشینانەش دەخۆم. چەند جارم بەو تووتکەسەگانە گوت وەرن ڕێك کەوین سەرانسەری ئەو دەشتە زەوت کەین, بەڵام ئەو دەویتە بێئەقڵانە نەیان کرد... ئەمن, ئەمن بەوانە نیشان دەدەم... زەینەڵ, چوارپێنج ڕۆژی دیکە سەرێکم لێ‌هەڵێنە. دەبێ ئەم مەسەلەیە ببڕینەوە. خۆ ئەمن ناتوانم عومرێك لەگەڵ ئەو هەموو کەسانە مل بە ملە بکەم. هەر ئەو ڕۆژانە دەبێ دوا زەبری خۆم لە وایوای بدەم."

"بەسەرچاو ئاغا."

"هەم ئەتۆ ئاسوودە دەبی, هەم ئەمن."

"بەڵێ ئاغا."

"ئەم ڕۆژانە زیاتر وریای وەزعی ئاوایی بە. وادیارە لەوێ خەریکە خەبەرێك پەیدا بێ. دەبوو پاش سووتانی خەرمانەکان لێ‌دەن بڕۆن. کەچی باش بەربەرەکانی دەکەن. مەسەلە تەنیا مەلا فەرهاد نیە... دەبێ شتی دیکەش هەبێ. چاك خۆ ڕادەگرن. نەختێك گوێ پێدا بگرە. خەڵکی لادێ چاوترسێن دەبێ. تا سەر ناتوانێ ئاوا بەربەرەکانی بکا. بچووە بنج و بناوانی مەسەلەکە, باش چاوو گوێت بکەوە.

بریا ئەو فکرەی ئێستا هەمە دوو ساڵ لەمەوبەر جێبەجێم بکردایە, یانی ئەگەر دووساڵ لەمەوپێش توانیبام جێبەجێی بکەم, زۆر باش دەبوو. دەزانی چی؟ ئاخر یەك دوو ساڵ لەمەوبەر مەسەلەکە دژوار بوو, ئەودەم حکوومەت وەك ئێستا نەبوو, دەست و لاقی مەمانانی بەستبوو, بەم حەیوانانەی دەگوت سەروەری ئێمەن. دێهاتیەکانیش خۆیان لێ‌گۆڕابوو, تەنیا خوالێخۆشبوو کالایجی دەرەقەتیان دەهات. تەنیا ئەو کالایجیە یاغیە بە تاقی تەنیا نیوەیانی لە دێ وەدەرنا. بەڵام ئێستا هەرچەند وەزعەکە زۆر لەبارترە, وادیارە هیچیان لێ حاڵی نیە! ئەسپەکانیان دەدزن, دێیەکەیان وەبەر تفەنگان دەدەن, خەرمانەکانیان دەسووتێنن, جەندرمە بە کوتەکان نیوە گیانیان دەکەن, دیسان هەروا بزانە هیچ نەبووە. زەینەڵ باش چاو و گوێت بکەوە. بزانە هۆی چیە ئەو ترسەنۆکە زراوتۆقیوانە ئەوەندە کەللەشەقی دەکەن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بە چاوان ئاغا."

"زەینەڵ, ئەمن بۆخۆم زۆری وەدوا کەوتم بەڵام هیچ سەرم لێ دەرنەکرد. نەم زانی کێ ئەوانەی وا وەغیرەت خستوە؟"

"ئەمن دەیدۆزمەوە ئاغا."

لە ژوورێ بۆنی گۆشتی سوورەوەکراوی نێچیر, بۆنی دۆینەو بۆنی پیوازو رۆن دەهات.

"زەینەڵ, با یەك دوو ئیستیکان هەڵدەین."

"بە چاوان ئاغا."

زەینەڵ لە نێو ئاگری جەهەننەمی دوودڵی دا دەسووتا: "بیلێم, نەیلێم؟ ئەگەر یەکی دیکە بێت و خەبەر بە ئاغا بدا, ئەودەم ئاغا چ بە من دەڵێ؟, ناڵێ نمەکی من چاوت کوێر کا؟ ئەمنیش دەلێم ئاغا دێهاتییەکان شکیان لە منە, هەموو شتێك لەمن دەشارنەوە, مەسەلەی هاتنی حەمەدۆکیش هەر وابووە! ئەمن بڵێم چی!"

سێ کەس، مووسلوو، سڵەمان موزەردو ئەحمەد هەرسێکیان لەنێو زێیەڵێن دا لەبن دارەکەی پشتی بەستێن دانیشتبوون و بەسپایی قسەیان دەکرد. مووسلوو کاتی خزمەتی سەربازی نایب ببوو و تەمەنی بیست و هەشت ساڵ بوو" بە بەژنی بەرزو ئەندامی راکشاو و نێوشانی پان و لاقی خواروخێچی هەروەك تاژی دەچوو. پانتۆڵی مەخمەرو چەکمەی لاسك چین داری لەپێ دەکردو پێش ئەوەی ئەسپەکانی ئاوایی بدزرێن، سواری ئەسپێکی سووری دوورەنگ و جوانی عەرەبی دەبوو. تاقانە کوڕی دایك و بابی خۆی بوو و لە ژیانی خۆشی رازی بوو. بە سواری ئەسپ دێ بە دێی دەشتی ئاناوارزا دەگەڕا. هێشتا ژنی نەهێنابوو، و تەنیا لاوی قەیرەی ئاوەدانی بوو کە هەتا ئەو تەمەنە بە رەبەنی مابووەوە. پیاوێك بوو توندە تەبیات و رووشکێن کە لە سەرانسەری دەشتی ئاناوارزادا بە ئازاو بوێر بەناوبانگ بوو. خۆی لە کاروباری عەلی سەفابەگ هەڵنەدەقوتاندو بەرامبەر بە زوڵم و زۆرێك کە ئەو لە دێهاتییەکانی دەکرد، دژکردەوەیەکی لە خۆی نیشان نەدەداو گوێی خۆی لێ داخنی. وەختێك ئەسپەکەشییان دزی، چەند رۆژێك تووڕە بوو، جنێوی دەدان و قسەی سووکی دەکردن، و دوایە بێدەنگەی لێکرد. مووسلوو ناهومێد بوو، پێی وابوو سەرەنجام عەلی سەفابەگ هەر جۆرێك بووە رەعیەتەکان لە وایوای وەدەر دەنێ و مل بە ملە لەگەڵ ئەو کابرایە بێسوودە. هەربۆیە کاری بە هیچ کارێك نەدابوو، بەڵام لە دوورەوە ئاگای لە هەموو رووداوەکان هەبوو و هیچی لەبەرچاو ون نەدەبوو.

سڵەمان موزەردو ئەحمەد بیست، بیست و یەك ساڵ تەمەنیان بوو. ئەوانیش تا ئەو رۆژە خۆیان لە هیچ کارێك هەڵنەقوتاندبوو و بە پەلە چاوەڕوانی چۆڵ بوونی ئاوایی بوون. ئەوانیش وەك مووسلوو بیریان دەکردەوەو پێیان وابوو کە حکوومەتێکی بەدەسەڵات پشت و پشتیوانی عەلی سەفابەگەو هەموو جەندرمەکان گوێ لە مستی ئەون و جگە لەوەش، رەوەیەك سەگی چەك لە دەست و گوێ لە مستی لە دەرکی خۆی هەیەو سەرباری ئەوەش خەڵکی گوندی چیك چیك لاری لەگەڵ بوون کە هەموویان بە دزی و چەتەیی دەژیان. بەم وەزعەوە چۆن دەکرا پیاو قەرە لە قەرەی عەلی سەفابەگ بداو دەرەقەتی بێ؟ درەنگ یان زوو خەڵك دێیەکەیان چۆڵ دەکردو دەڕۆیشتن. ئەم سێ پیاوە هەتا ئەو کاتەی حەمەدۆك هاتە وایوای هەروا بێلایەن و دوورەپەرێز مان. مووسلوو بە دیتنی حەمەدۆك بۆ یەکەم جار بەخۆی دا شکایەوەو لە حەوشی ماڵی وەسمانەزلە لەگەڵ هەستی ناهومێدیی خۆی کەوتە بەربەرەکانی.

مووسلوو رووی کردە سڵەمان و گوتی:

"براله موزەرد، ئێستا ئێمە قەڵاو پاڵپشتێکمان هەیە، دەتوانین پێی پشت ئەستوور بین. ئەو هات، لەسەر چیا بەرزەکانی چوکووراوا هاتە خوار. ئەو ئێستا چاوەڕوانی دەرفەتێکی لەبارە کە بۆی هەڵکەوێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەحمەد گوتی:

"باشە."

سڵەمان گوتی:

"ئەو دەبێ جارێ چاوەڕوانی دەرفەت بێ."

"دەبێ لە پێش دا ئێمە گیانی وی بپارێزین و نەهێڵین حکوومەت بۆن بکا کە ئەو لە دێی ئێمەیە."

ئەحمەد گوتی:

"چۆن نازانن, بە ڕۆژی ڕووناك هاتوەتە نێو دێی."

سڵەمان:

"ئەدی, بە ڕۆژی ڕووناك هاتوەتە نێو ێ."

مووسلوو:

"زۆر کاری چاکی کرد. لە ژن و منداڵەوە بگرە هەتا پیرەپیاوی سەد ساڵە ئەگەر هەموو گۆشتی لەشیان بە مەقاش لێبکەنەوە, دەتوانن شتێکیان لە زمانی دەرکێشن؟"

سڵەمان:

"ئەگەر دێهاتییەکان قیمە قیمەش بکەن, دیسان کەس بە گرتی نادا."

مووسلوو:

"نەفەرێك نەبێ."

ئەحمەد:

"زەینەڵ نەبێ."

سڵەمان:

"زەینەڵ نەبێ."

مووسلوو:

"ئێستا ئەو سێیەمان دەبێ گیانی وی ڕزگار بکەین."

ئەحمەد گوتی:

"ناچارین ئەو کارە بکەین."

سڵەمان:

"خوا هەقە شێرە."

مووسلوو بە پێکەنینەوە گوتی:

"شێرەو دەبێ نەجاتی بدەین."

"زەینەڵ چاوی پێی کەوت؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سڵەمان:

"وەختێك ئەو لە نێو ئـاوایی راوێچکەی دەکرد, زەینـەڵ لـە پـەنای بـوو. کـاتێکیش وەسمانەزلـە هـات و خەڵکەکەی تێگەیاند کە ئەوە حەمەدۆکە, زەینەڵ رەنگی سپی هەڵگـەڕاو هـەر دیـم غـەیب بـوو. دەت گـوت بووەتە دلۆپێك ئاو و بەزەویدا چووەتەخوار."

"پێتان وایە چووە خەبەر بە عەلی سەفابەگ بدا؟"

"دەکرێ خەبەر نەدا؟"

"کاری هەر ئەمەیە."

"لەوانەشە جارێ پێی نەگوتبێ و بەنیاز بێ پێی بڵێ."

"لەوانەشە چووبێ و عەلی سەفابەگی نەدۆزیبێتەوە. دەیەوێ بیدۆزێتەوەو پێی بڵێ."

"ئەگەر پێی گوتبا, تا ئێستا جەندرمە دێیان گەمارۆ دابوو."

"لەوانەیە عەلی سەفا چووبێتە شار."

"ئاخرەکەی دێتەوە."

مووسلوو:

"پێش ئەوەی مەسەلەکە ئاشکرا بێ و جەندرمە دێیەکە گەمارۆ بدەن..."

"پێش ئەوەی بەگیری بێنن..."

"دەبێ زەینەڵی بدۆزینەوە."

"ئەی ئەگەر شتێکی بە عەلی سەفا نەگوتبوو؟"

"ئەمڕۆش نەیگوتبێ سبەینێ دەیڵێ, سبەینێش نەیڵێ رۆژێك هەر دەیڵێ..."

"ئەدی هەر دەیڵێ."

"دەبێ زەینەڵی بدۆزینەوە."

مووسلوو پیاوێك بوو توندە تەبیات و کەم دوێ. بێ پێچ و پەنا قسەی خۆی دەکردو چووکترین عەیبی لـە کەسێك دا دیبایە, راست بەرەوڕوو پێی دەگوت و هەر بۆیە پێیان دەگوت دەلی مووسلوو (مووسلووە شێت).

دەلی مووسلوو وەك تاژیـیەکی باریکەڵەی لاق درێژ دەچوو. دەم و چاویشـی هـەروەك دەم و چـاوی تـاژی دەچوون. لە غاردانیش دا وەك تاژی چوست و چالاك بوو.

بڕیـاری یـەکجاریـیان دا. خەنجـەرێکیان هەڵکێشـا, دەسـتیان لەسـەر دانـاو سـوێندیان خـوارد. پاشـان هەستان و بەرەو ئەو شوێنە کە چۆمی چیك چیك لار دەڕژایـە دەشـتێ, وەڕێ کـەوتن. قـەرار وابـوو لـەوێ چاوەڕوانی زەینەڵ بن. چونکە زەینەڵ چار ناچار دەبوو بەو رێگایـەدا بـڕوا. زەینـەڵ بـۆ دیتنـی عـەلی سـەفا ناچار بوو بەم شوێنەدا هاتوچۆ بکا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـەو جێـی چـۆمەکە لێـی دەڕژایـە دەشـتێ, قامیشـەڵانێك بـوو, وەك لێـڕەوار. لای نیوەڕۆیـە گەیشـتنە قامیشەڵانەکەو سێ چوار هەنگاو دوور لە رێگا لەنێو قامیشەڵانێکی چوغر دا خۆیان مات دا.

✧ ✧ ✧

سەیفەلی هاتە لای مەلا فەرهادو گوتی:

"زەینەڵ لەنێو دێی دیار نیە. رۆیوە."

مەلا فەرهاد بەدەم هەناسەیەکەوە گوتی:

"زۆر خەراپ بوو. "ئەو"یش وەزعی بـاش نیـە, زۆر کـزە, بەسـتەزمانە نەخۆشـە. دەڵێـی ئیفلـیج بـووە! تەنانەت هێزی ئەوەی لەبەردا نیە دەست بە پەلاپیتکەش دا بێنێ. چـۆن دەتوانـێ دەرەقـەتی جەندرمـەکان بێ, ئەویش ئەو هەموو جەندرمەیە؟"

سەیفەلی پرسی:

"چۆنی بشارینەوە؟"

مەلا فەرهاد گوتی:

"وەختێکی خەراپی هەڵبژارد. ئێستا وەختی ئەوە نەبوو بێتە خوارێ بۆ دەشـتێ. وەختـی نـەبوو, بـەڵام بەستەزمانە هێزی لەبەردا نەمابوو. ددانی بەسەر یەك دا رەق ببوون, ئێستا ئـەوە خەریکـە بـەرە بـەرە لێـك دەکرێنەوە. دەم لە هیچ نادا. بە فکری تۆ لە کوێی بشارینەوە؟"

لە چاولێك نانێك دا هەموو خەڵکی دێ و یـەك لـەوان وەسمانەزلـەو سـەیران پـێیـان زانـی کـە زەینـەڵ ون بووە. هەمووانیش بە باشی دەیان زانی بۆ کوێ چووە. هەموو دێیەکە بە جارێك هەژا.

"لە کوێی بشارینەوە؟"

"لە کوێ؟"

"هەربینا جەندرمە هاتن."

"هەربینا بەنێو دێی وەربوون."

"وەی شەهێنەکە وەی!"

"وەی براگیان وەی!"

"وەی کە نەمان توانی تێری چاوان تەماشات بکەین..."

"تەنانەت گوێمان لە دەنگیشی نەبوو."

"جارێکمان گوێ لە قسە خۆشەکانی نەبوو."

"لەم رۆژە رەشانەدا..."

"باڵندەیەکی چووکەڵە هاتوەو پەنا بۆ پنچکە درووپەك هێناوە."

"حەیف نەمان توانی لە چنگی مەلی راوکەر نەجاتی بدەین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"حەیف نەمان توانی لە غەم و شادی دا لەگەڵی ببینە هاوبەش."

"لەکوێی بشارینەوە؟"

"لە کوێی بشارینەوە کە نەیدۆزنەوە؟"

"لە کوێ؟"

"ئەو زەینەڵە هیچ ئینسانەتی نازانێ؟"

"ئینسانەتی نازانێ؟"

هەموو خەڵکی ئاوەدانی وەك تاقە یەك مێشك بیریان دەکردەوە. ناڕەحەت دەبوون, غەم دایدەگرتن و بەسەرسوڕماوی چاوەڕوانی هێرشی جەندرمەکان بوون. لە فکری جێگایەك دا بوون کە "ئەو"ی لێبشارنەوە, و وەختێك دەستیان نەدەکەوت, ناهومێد دەبوون. جارێك هیوادار دەبوون و جارێك دڵشکاو. جارێك وەغیرەت دەکەوتن و بڕیاری بەربەرەکانێیان دەداو جارێك تووشی ترس و لەرز دەبوون و دەکشانەوە دوایە.

"دەبێ لە کوێی بشارینەوە؟"

"لە کوێ؟"

وەسمانەزلە گوتی:

"دەقیقەیەك بێدەنگ بن خوا بتان بڕێ, دەقیقەیەك لێوەبڕن..."

بەڵام ڕێگا چارەیەکی نیشان نەدا.

"جەندرمە لە کوێ دەزانن لەماڵی کێیە؟"

"وەختێك ئەو ماڵە دەگەڕێن, دەیبەینە ئەو ماڵە."

"ئەم ماڵە..."

"دەقیقەیەك بێدەنگ بن خوا بتان بڕێ, دەقیقەیەك لێوەبڕن..."

"تەنانەت ئەگەر ئێسکیشمان بهاڕن..."

"لەت و پەتمان کەن."

"لەبن داران دا بمان کوژن."

"جێیەکەی بە کەس ناڵێین."

"هەموومان لاڵ دەبین."

"هەموومان, تەنانەت ئەسپ و سەگ و پشیلەکانیشمان قڕوقەپ دەکەین."

"ئەو ئەسپیشی نیە."

"تەنانەت پەلەوەرو مێروولەشمان دەم هەڵناپچڕێ."

"دەقیقەیەك بێدەنگ بن خوا بتان بڕێ, دەقیقەیەك لێوەبڕن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بیبەینە ئاكچاساز لەوێ بیشارینەوە."

"بیبەینە قەڵای ئاناوارزا."

"خەڵكی ئووك سووزلی خەڵكێكی باشن."

"دۆست و بران."

"پشتی قەڵای ئاناوارزا گوندی حاجیلارە."

"پشتی قەڵای ئاناوارزا مەوتەنی كوردانی "لەك"ە"

"كوردە لەكەكان وەك هەڵۆ وابوون."

"ئەو كوردە لەكانە ئێستا تەنیا لە داستانان دا ماون."

"لە كوێی بشارینەوە."

"چەتەیەك هەبوو بە ناوی رەشیدە كوردە. ئەگەر دەچووە نێو شاخەكانی ئاناوارزا كەس نەیدەدۆزیەوە."

"جاران ئەو دێهاتە لێرەوار بوو. لەشكرێك چووبایە نێوی، تێیدا دەشاردرایەوە."

"ئێستا دەبێ چ بكەین."

"ئەو كەسەی هێندە تامەزرۆی بووین هات."

"بە قوربانی بەری پێیانی بین."

"دەقیقەیەك بێدەنگ بن خوا بتان بڕێ، لێوەبڕن ئێستا، لە پشت هەر تەپۆلكەیەك هەتاوێك دەردەكەوێ. ئێستا بێدەنگ بن، نەختێك سیكەدانەتان هەبێ."

دێهاتیيەكان دەستە دەستە لە دەوری یەكتر كۆدەبوونەوەو لەبارەی زەینەڵەوە باس و وتووێژیان دەكرد. ژنان دەوری ژنێ زەینەڵیان دابوو، و لێكدا لێكدا لێیان دەپرسی:"بە عەلی سەفابەگ دەڵێ، وەنا؟"

"ئەو"یش كوشم هەڵاتبوو، لەنێو جێی دا لە پەنای كوورەخانە بێجووڵان و بە لێو و لیچی داچۆڕاوەوە خەوی لێكەوتبوو. خەڵكی ئاوایی لە منداڵانەوە بگرە هەتا بەساڵداچووان تووشی چەشنە خەفەت و چاوەڕوانی و هەژانێك بوون. هەموویان تووڕەو بێ ئارام بوون.

ئەو شەوە تا بەیانی جووتیاران بێ ئەوەی چاو لێك نێن بە ناڕەحەتی و دڵەخورپەوە دانیشتن و چاوەڕوانی هێرشی جەندرمەو دەنگی تەقە بوون. كەچی شتێك رووی نەدا. كاتێك بەیان ئەنگووت هەموویان ماندوو، بەڵام خۆشحاڵ بوون.

سەرانسەری ئەو رۆژەو بە درێژایی شەوی دواتر دیسان چاوەڕێ بوون، بەڵام دیسان چووكترین پێشهات رووی نەدا. لەبارەی ئەوە كە زەینەڵ لە كوێیەو دەبێ لە كوێ بێ، كەوتنە تەگبیرو ڕا. زەینەڵ ون ببوو. ئێستا كە سەروسەكوتی جەندرمەكان لە دێی دا پەیدا نەبوو، ئەدی زەینەڵ بۆ كوێ چووە؟

"دەبێ جێیەكی بۆ پەیدا بكەین خۆی تێدا حەشار بدا."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو زیکرو فیکری جووتیارەکان ئەوە بوو کە بتوانن لە چوکووراواو دەشتی ئاناوارزا لە هەر جێیەك بکرێ, پەنایەك بۆ حەمەدۆك بدۆزنەوە, بەڵام بێئاکام بوو. دیارە هێندێك جێیان بە فکردا دەهاتن, بەڵام لێیان دڵنیا نەبوون.

لەبارەی "ئەو" دا تەنانەت متمانەیان بە چاوی خۆیان و بە دایك و بابی خۆشیان نەدەکرد.

دەلی مووسلوو بە لینگە درێژەکانی هەروەك تاژی دەچوو. بە دەم و چاوی درێژو لووتی پان و چاوی راکشاویەوە هەروەك ئەو تاژیانە دەچوو کە بۆ دیتنەوەی نێچیر مڵومۆ لە زەوی دەکەن. پێنج شەش رێبوار بە جادەی دا تێپەڕین. شوانێك مێگەلەکەی بە قامیشەڵان دا پەڕاندەوە, بەڵام خەبەرێك لە زەینەڵ پەیدا نەبوو. هەتاو بەرەو کەلەپۆ شۆڕ بووەوەو سێبەرەکان درێژ بوونەوە, بەڵام زەینەڵ نەهاتەوە. لەنێو خۆیان دا یەکێکیان بە ئێشك داناو ئەوانی دیکە خەوتن. لە خەو هەستان, دیسان زەینەڵ نەهات. لە نەکاو دەنگی پێی رێبوارێك کە بە جادەی دا دەڕۆیشت, ئەوانی راچڵەکاند. هاتنە نێوەڕاستی جادەو بانگیان کرد:"راوەستە رێبوار". رێبوار راوەستا.

مووسلوو گوتی:

"ماندوو نەبی زەینەڵ! "

زەینەڵ:

"بۆخۆت ماندوو نەبی! "

"زەینەڵ چاوەڕێی تۆ بووین. درەنگ هاتیەوە."

زەینەڵ:

"ها؟"

"درەنگ هاتیەوە."

زەینەڵ بە ئەژنۆیەکی سست و بێهێزەوە دانیشت.

مووسلوو گوتی:

"هەستە زەینەڵ, هەستە لەگەڵمان وەرە. کارێکمان پێت نیە. هەستە زەینەڵ."

سلەمان و ئەحمەد بن پیلیان گرت و راستیان کردەوە. زەینەڵ بە زەحمەت دەیتوانی بڕوا. لاقی تێك بادەدران."

مووسلوو گوتی:

"مەترسە زەینەڵ. دەبێ بە قەزاوقەدەر رازی بی. هەرکەس سزای کردەوەی خۆی وەردەگرێ. هیچ مەترسە باشە؟ ترسان سوودی نیە..."

لای نیوەڕۆیە گەیشتنە ئاکچاساز. چوونە نێو لێڕەواری تاریکی سنەوبەر. لەبەر چڕوپڕیی سنۆبەرەکان ئاسمان دیار نەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مووسلوو گوتی:

"دانیشه زەینەڵ, ماندوو بووی."

پاشان سیغارێکی پێچایەوەو بە لێوی زەینەڵیەوە کرد. زەینەڵ لێوەلەرزەی بوو. لەسەر زەوی دانیشت و گوتی:

"مەم کوژن, ئەمن زۆر شت دەزانم. ئێوە لەمەودوا دەتوانن کەلك لەمن وەربگرن. دەزانم منتان هێناوەتە ئێرە بم کوژن. بەڵام تکا دەکەم ئەوەم لەگەڵ مەکەن."

مووسلوو گوتی:

"بەڵێ هێناومانی بت کوژین."

سنۆبەرەکان, ئاسمان, مووسلوو و ئەوانی دیکە تێکەڵاو بوون. پەپوولەیەکی زۆر گەورەی نارنجی باڵەکانی جووت کردبوون و لەسەر لکە دڕدووکێك هەڵنیشتبوو و لاقی بەسەر سەرە زەلامە شینەکەی و چاوە درشتەکانیدا دێنا. زەینەڵ تەنیا پەپوولە نارنجیەکەی دەدی کە لاقە باریکەکانی بەسەر چاوە گەورەکانی دا دێنا. پەپوولەکەش ئاسوودەو ئارام لە جێی خۆی مابووەوەو هەڵنەدەفڕی.

لەحزەیەك پەپوولەکەی لە پێش چاو ون بوو. هەموو شتێك تێکەڵاو بوو و مێشێکی درێژی وەك مێشەنگوینە بە رەنگێکی سەوزی پۆڵاییەوە لەسەر گلۆوکی رەنگ پەمەیی تووترك خۆی دەنواند. مێشە شینەکە بەرەبەرە رەنگی پۆڵای بەخۆیەوە دەگرت و زیاتر دەبریقایەوە.

"مەم کوژن."

مووسلوو دەمانچەیەکی هەڵکێشا. دوو گوللەی لە سەری زەینەڵ دان. زەینەڵ هەر لەو جێی لێی دانیشتبوو لە خۆڵ گەوزی. سلەمان و ئەحمەدیش یەکی دوو گوللەیان لێدان.

پەپوولە نارنجیەکە بە تەقەی دەمانچەکان هەڵفڕیبوو و لەسەر چڵە گۆزروانێك نیشتبووەوە, خەریك بوو لەسەر چڵە گۆزروانەکە هەڵدەفڕیەوە. لە پەستا هەڵدەنیشت و هەڵدەستایەوە, هەڵدەنیشت و هەڵدەستایەوە. پاشان هەستا, هەتا سەر بێشەکە هەڵفڕی و لە کاتێك دا بەدەم فڕینەوە بەرز دەبوو و دەهاتەوە خوار, بەرەو خۆرئاوا رۆیشت.

مووسلوو گوتی:

"تۆپی."

ئەحمەد:

"بۆخۆی وای دەویست."

سلەمان:

"هەموو رێبوارێك دەبێ بگاتە مەنزڵی خۆی."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەوسەری باتلاغەکە, نەختێك لەولای ئەو شوێنە کە ئاوێکی قوڕاو لە زەوی هەڵدەقوڵی, قووڵکەیەکی فرەوانیان هەڵکەندو زەینەڵیان هەروا بە قانگڵەبوویی لە قووڵکەکە هاویشت و گڵیان وەسەر کرد. مووسلوو گوتی:

"بەهارێ بۆخۆشمان ناتوانین بیدۆزینەوە. ئاوەکە هەڵدەستێ و ئەوێ دادەگرێ."

ماندوو بوون. وەختێك هاتنەوە نێو دێ, خۆیان بەسەر پێوە رانەدەگرت.

مووسلوو وەك تاژی باریك و راکشاو بوو. شانەکانی نەختێك کۆم ببوونەوە.

سلەمان مووسلووی لە خەو هەستاند:

"زریانێکی توندی دێ. یاڵلا راست بەوە درەنگمان لێداهات."

"ئەحمەد لە کوێیە؟"

سلەمان گوتی:

"لێرەیە, لەبن کەپرێ چاوەڕوانە."

مووسلوو دەسبەجێ هەستا. خۆی پۆشتە کردەوەو کەوتنە رێ.

خەرمانەکانی عەلی سەفا هێشتا گێرە نەکرابوون, تەنیا لە دوێنێوە یەکێك لە خەرمانەکان جەنجەڕی لەسەر بوو.

مووسلوو گوتی:

"سلەمان, ئەتۆ مەزراکەی سەرێ ئاگر دە. لە پێش دا خەرمانەکان بسووتێنە پاشان کەردەکەی ئاور تێبەردە. ئەحمەد ئەتۆش دەچی بۆ لای "مەستیك ئوولۆن" و خەرمان و کەردەکانی وێ دەسووتێنی. ئەمنیش جەنجەڕەکە دەسووتێنم."

نیوەشەو بوو کە خەرمانەکانی کێڵگەی عەلی سەفا بەگ ئاگریان لێبڵێند بوو. زریانێکی توندی کە دەهات بڵێسە ئاگری خەرمانەکانی لەگەڵ خۆی بردە نێوەڕاستی کێڵگەکەو ئەو شەوە تا بەیانی مەزراکانی عەلی سەفابەگ لەنێو گڕی ئاگردا دەسووتان و لەو دەشتە هەموارەدا دەریایەکی ئاگرین شەپۆلی دەدا.

خەڵکی گوندی وایوای و دێیەکانی دەوروبەر لە خەو راپەڕین:

"خەرمانەکانی عەلی سەفا دەسووتێن." هێندێك لەسەر کەپران, هێندێك لەسەر بانان و ژمارەیەکیش لەسەر داران ڕا هەتا تاوهەڵات تەماشای خەرمانە ئاگرگرتووەکانیان کرد.

وەسمانەزلە لەکەوڵی خۆیدا جێی نەدەبوو. دەچۆوە ماڵێ, دەهاتەوە دەرێ. دەمانچە ساچمەزەنەکەی کە دایگرتبووەوە, لەبەر پشتێنێ رادەکردو دەری دەکێشایەوە. دەیگوت:

"ئاوا, مەلا فەرهاد پیاوی بە ئیمانی خوا, قسەی تۆیە. هەموو کەس دەبێ سزای کردەوەی خۆی وەرگرێتەوە, بەڵێ, ئەی پیاوی خواو ئایین, کە دەستەکانت پڕ لە نوورن, ئەی مورشیدی کامل... هەتا شەهێنم لە خەو هەڵدەستێ, هەر خوا دەزانێ چەند شت روودەدا. هەر ئەوەندە بەسە سێبەرەکەی بکەوێتە

سەر دەشتی چوکووراوا. تەنانەت ئەگەر تا قیامەتیش هەر ئاوا چڵم هەڵلووشێ و بخەوێ, دیسان هەر سێبەرەکەی بۆ مەمانان بەسە. هەر سێبەرەکەی... هەر ئەوەندە بەسە کە خەڵك بزانن ئەو پێی ناوەتە سەر دەشتی چوکووراوا. هەر ئەوەندە بەسە. ئەو کێوەکان کون دەکاو ڕێگا بۆخۆی دەکاتەوە. خەڵکی لادێ چەند ترسەنۆکن, ئەوەندەش بەغیرەتن. هەر ئەوەندە بەسە پاڵپشتێکیان هەبێ, تەنانەت ئەگەر ئەو پاڵپشتە لاسکە چێودانێکش بێ.

لای نیوەڕۆیە خەبەرێکی دیکەش لە دێهاتی گەڕا. دوێنێ شەو هاوکات لەگەڵ ئاگر تێبەردانی خەرمانەکانی عەلی سەفابەگ ماڵەکەشیان وەبەر گوللە داوەو هەرچی ئەسپ و ماین لە تەویلەکەی دابووە بردوویانە. خەبەرەکە ڕاست بوو. عەلی سەفابەگ کە هەرگیز چاوەڕوانی پێشهاتێکی وا نەبوو هار ببوو و لە حاڵێك دا بە چنگان مووی سەری خۆی دەڕنیەوە بە ژنەکەی خۆی دەگوت:"ئەمن, ئەمن, ئەمن, خانم! چما ئەمن, ئەمن, ئەمن لەچاکە بەولاوە چیم لەگەڵ ئەو نمەك بە حەرامانە کردوە؟"

ژنەکەشی بەنیوە گریانەوە لە کاتێك دا وێڕای مێردەکەی تووکی لە دێهاتی‌یەکان دەکرد, دەیگوت:"چیمان بەسەر دێ, هاوار چیمان بەسەر دێ؟"

"ئەم کارەیان بێوەڵام ناهێڵمەوە. وەڵامێکی پڕ بەدەم بەو دێهاتی‌یە هاربووانەی وایوای دەدەمەوە. ئەگەر عەلی سەفا بەگ بم ئەم کارەیان لە سەرەوە ناچێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی سەفابەگ باوەڕی نەدەکرد ئەوەی دەیبینێ و دەیبیسێ, ڕاست بێ. دەیگوت:

"چۆن وێراویانە خەرمانەکانی من, خەرمانەکانی من بسووتێنن, ئەسپەکانم بدزن, چۆن شتی وا دەبێ؟ چۆن؟ چۆن؟ چۆن؟ پشتیان بە کێ قایمە؟"

ژنەکەشی وێڕای هاوفکری و هاودەردی لەگەڵی دا دەیگوت:

"پشتیان بە کێ قایمە؟ دیارە پشت قایمی‌یەکیان هەیە. دیارە یەکێك هەیە کە وەك چنار پاڵیان پێوە داوە, یەکێك هەر هەیە..."

"هەرچی بیری لێدەکەمەوە فکرم بۆی ناچێ کە پشتیان بە کێ قایمە. ڕۆژی وایە دەبینی هەموویان کز داماون و ترساون, و خەریکن دێیەکە بەجێ بێڵن و بڕۆن و ڕاست لەو کاتەدا کە ترسیان ڕێنیشتوەو کاریان کراوە, نازانم چ ڕوودەدا کە ڕووحیان دێتەوە بەرو یاخی دەبن و بەربەرەکانیم لەگەڵ دەکەن, ئەویش چۆن! خەرمانەکانم ئاگر دەدەن, ڕۆژێکیش بێ سێ و دوو کردن ماڵەکەم وەبەر گوللە دەدەن و خۆشم دەکوژن. ئەگەر ڕۆژێك لە ڕۆژان ئەمانە, ئەم هەرچی و پەرچی‌یانە, ئەم ئەمەگ نەناسانە, ئەم نان خۆرو نانەدێن دڕێنانە بە ڕووهەڵماڵاوی بێن و بیانەوێ بم کوژن, هیچ پێم سەیر نابێ."

"ئەم خوا نەناسانە دیارە دەکوژن. ئەمانە چاکەیان لە چاودا نیە. ئەگەر ئەتۆ نەبای, عارف صائم بەگ وەك ڕەعیەتەکانی ئاك مەزار دەماری هەموویانی دەردێنا. بریا هەر واشت کردبایە, بریا پێشت پێ نەگرتایە. ئا...خ حەیف بۆ میهرەبانی و ئینسانەتی! ئا...خ کە چاکەو ئینسانەتی بۆ ئەمانە نەهاتوە..."

"زەینەڵیش نەهات. چی بەسەر هاتوە؟ لەم جۆرە وەختانەدا زەینەڵ بەجێی نەدەهێشتم, خەبەرو باسی بۆ دێنام. دەترسم بەڵایەکی بەسەر هاتبێ. کێ, کێ, کێ ئەم کارەی کردوە؟ کێ ئەم هەرچی و پەرچی‌یانەی ئاوا هان داوە؟ کێ ئەوەندەی ئەمانە پڕ ڕوو کردوە کە خەرمانەکانم بسووتێنن و ئەسپەکانم بدزن, ئەمە کێیە؟ ئەو مەلا فەرهادە بێدین و خوانەناسە بە من ناوێرێ. ئەو وەسمانەزلە خەرفاوەش هەر قسە دەکاو خۆی هەڵدەکێشێ. ئەدی کێیە؟ کێیە؟ کێیە؟"

ژنەکەی بە لارەملی و بە ڕاوێژێکی جیددی گوتی:

"بەگ, یەکێك هەر هەیە ئیدی. هەموو ئێرەییمان پێ دەبەن. بریا هەر نەهاتباینە ئێرە. کەسیش نازانێ ئێمە لێرە چ دەچێژین. کەس نازانێ ئێمە لێرە لەنێو تاو لەرزو گەرماو تەپۆدا چ ژیانێکی سەگ مەرگیمان هەیە. هەموو ئێرەییمان پێ دەبەن. بە چاوانیان خەریکە بمان خۆن. هەر دەڵێن "کێڵگەی عەلی سەفابەگ". ئیدی خەبەریان لەوی دیکەی نیەو نیەو نیە. ئا...خ ئەو ڕۆژانەیان لەبیر چووە. ئەو ڕۆژانە کە ئەتۆ بەناوی نهێنیی "تایفۆن" لە شاخەکانی تووڕووس سنگی خۆت لە پێش فەڕانسەیی‌یەکان کردە قەڵغان و دوژمنت لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەریا کرد, بە دەستەیەکی چل کەسی کە چەکی دەستیان تەنیا تفەنگی چەخماخ دار بوو, فەوجی "مانیل"ت ئەسیر کرد. ئەو رۆژانە, ئەو رۆژانەیان لەبیر نەماوە. ئا...خ ئەو وەختەی ئەتۆ بێ ترس و بێپەروا یاریت بە گیانی خۆت دەکردو دەت گوت:"ئەسپم دەنگ ئەدەم بۆم ناچێتە پێش, گوللەی فەڕانسە نام هێنێتە ئێش", ئەوان لەکوێ بوون؟ ئەتۆ خاکی نیشتمانت بەو گەورەییە بەخوێنی خۆت نەجات دا, بەڵام ئەوان چاوی دیتنی ئەو زەوییە دوو هەکتارییەی تۆیان نیە... ئاخ... ئەتۆ دەستت لە گیانی خۆت شوت و نیشتمانت نەجات دا... ئەو رۆژانە کە فەڕانسەییەکان دەستدرێژییان کردە سەر حورمەتی خاك و نیشتمانمان ئەوانە, ئەوانە کە ئێستا چاویان نیە ئێمەی پێ ببینن, هەڵاتن بۆ چیاکان, خۆیان لەکونە مشکان و لە بن پنچکان دا شاردەوە... هەموویان, هەموویان, هەموویان هەڵاتبوون. دوێنێ لە شار کچەتیوی "فنجان چییەکان" وادەکا:"دیسان دەچیەوە کێڵگە؟" گوتم:"بەڵێ, دەچمەوە کێڵگە, بەڵێ قوربان دیسان دەچمەوە کێڵگە..." پاشانیش چاوم لێك نان و زارم کردەوەو پێم گوت:"کچم! ئەو رۆژانە کە بابت لە ئەدەنە لە بن ئاڵای فەڕانسە دا سەمای لەبەر فەڕانسەییەکان دەکردو کلکەسووتەی لەبەر دەکردن, عەلی سەفابەگی من, تایفۆنی من شەڕی لەگەڵ دەکرن. شەڕی دەکردو خوێنی دەڕشت. کچم, ئێستا چاوتان بەرایی نادا ببینن کە تایفۆنێك, قارەمانێکی سەربەخۆیی بووبێتە خاوەنی دوو هەکتار زەوی؟ ئەدی کچم؟!" کاتێك ئەم قسانەم پێ گوت متەقی لێبڕا, پاشانیش کلکی لە گەڵۆزی گرت و وەك دێڵەسەگ لێی دا رۆیشت. بە باوەڕی تۆ کارێکی باشم نەکرد؟"

عەلی سەفابەگ بە جۆرێك لە گژ فکران راچووبوو کە گوێی لە قسەکانی خێزانی نەبوو. ژنەکەی پەیتا پەیتا چەندین جار پرسی:"بە باوەڕی تۆ کارێکی باشم نەکرد, تایفۆن بەگ, کارێکی چاکم نەکرد؟"

بەگ کە هاتبووەوە سەر خۆی خێرا خێرا دەیگوت:"کاری چاکت کرد گیانەکەم, زۆر کارێکی چاکت کرد."

"هەموویان دوژمنمانن. کێڵگەکەمان بووەتە دڕکێك و لە چاوی چوکووراوا هەڵچەقیوە. خەتای خۆتە. چەندم پێ گوتی لەسیرێ تا پیوازێ هەموو شتێك بۆ مستەفا کەمال پاشا بنووسە. یەك بە یەك هەمووی تێبگەیەنە. تا ئەویش ئەو سەربازە راکردووانە, ئەو خائینانەی نیشتمان, ئەو بێغیرەتانە, ئەو دوژمنانەی سەربەخۆیی لە دار بدا, لەدار... چەندم پێگوتی بۆ مستەفا کەمال پاشا بنووسە کە "پاشا" ئەوانەی وەختی "حیزبی ئیستیقلال" دەرەقەتی تایفۆنی تۆ نەهاتن, ئێستا کلکیان لەسەر نەڕی پشتێ داناوەو دەیانەوێ وەك مار پێیەوە بدەن. گوتم بنووسە. ئا...خ ئەتۆ چەند میهرەبانی, چاکی, بە روحمی. دڵت نایە گورگی بیابان و مێروولەی سەر رێگاو ماری ژارداریش لە تۆوە ئازاریان پێ بگا, حەیف کە دڵت نایە."

ئەمجار لە بانگی گریانێی داو لە کاتێك دا داوێنەکەی هەڵدابووەوەو بەرو نێفەکی خۆی بە مێردەکەی نیشان دەدا, گوتی:"بڕوانە رۆژو رۆژگارم. وەرە بزانە. با بێن لاقانم, لەشی وەك گوڵ ناسکم ببینن, با بێن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەماشا کەن, ئەگەر ئینسان بن, ئەگەر ئینسانەتی بزانن, داخوا دڵیان تاقەت دەگرێ؟ تەپۆ هەموو ئەندامی لەشمیان هەلا هەلا کردوە."

پاو پووزی مەلیحەخانم پڕ بوو لەجێ دەمی تەپۆو مێشوولە. تەپۆ پێیانەوە دابوو, هەموو گیانی برینـدار بوو.

عـەلی سـەفابەگ نیزیـك کەوتـەوە. سەروپەرچـەمی خێزانیـی مـاچ کـردو گوتی:"مـەگری مەلیحـە. ئـەمن دەرەقەتی ئەمانەش دێم. هەروەك فەڕانسەیی‌یەکانم هـەپروون بـە هـەپروون کـرد, مشـووری دوژمنەکانیشـم دەخۆم. زەوی‌یەکانی ئەم دەشتە هەقی خۆمانن و هەقیش بە هەقدار دەگا."

مەلیحەخانم لە کاتێك دا فرمێسکی چاوە گەورە بادامی‌یەکانیی دەسڕیەوە گوتی:

"عارف صائم بەگ هەروەك ئاوخواردنەوە چەرکەسەکانی لە گوندو مەزرای خۆی وەدەرنا ! دەستی خۆش بێ. بە نیازە کێڵگەیەکی نموونە دروست بکا کە لە جیهـان دا وێنـەی نـەبێ. ئێمـەش دڵمـان بـەوایوای و ئـەو خەڵکە ناحاڵی‌یە خۆش کردوە."

عەلی سەفابەگ گوتی:

"مەگری مەلیحە. ئەمن شەڕکەرێکی بەئەزموونم. حـەز لـە گیروگرفـت دەکـەم. ئـەمجار وەك عـارف صـائم بەگیش نیم کە حکوومەتی "کۆماری تورکیە"م لە پشت بێ. ئەمن شەخسییەتی خۆم هێندە ناهێنمەخوار کە گیروگرفتـەکانی خـۆم بەرمـە لای دەوڵـەت. ئێمـە "حیزبـی ئیسـتقلال"مان لەبـەر خـاتری خۆمـان دروسـت نەکرد... ئەگەر ئەوەی دێهاتی‌یەکان هان دەدا, دەکەوێتە بەر چنگم... لە پشت پەردەوە کەسێك هەیە کـە لەنێو دێهاتی‌یەکان زۆری قسە دەڕوا, باوەڕو متمانەیان پێی هەیە. بەڵام ئەو دەبێ کێ بـێ مەلیحـە؟ کێیـە, کێیە, ئەو کابرایە کێیە؟"

مەلیحە گوتی:

"هەموون. کەس زگی بە ئێمە ناسووتێ. کەس ئاگای لە دڵی ئێمە نیە. ئەمە چارەنووسـی مـن بـوو؟ بـابم ئەوەندەی بە من خوێند بۆ ئەوەی لە دەشتی ئاناوارزا تەپۆ بم خۆن؟ هەموو رۆژێ تا ئێوارێ ئـەو دێهاتی‌یـە پیس و چەپەڵانە لەبەر چاوی خـۆم ببینـم و قسـەیان لەگـەڵ بکـەم؟ بڕوانـە, بـابم بـۆ ئـەوە منـی نایـە بـەر خوێندن؟"

پاشان دووبارە داوێنی خۆی هەتا بەر نێوکی هەڵدایەوەو بەرو نێفەکی خۆی بە مێردەکەی نیشان دا.

"مەگری مەلیحە. مەگری. دڵنیابە دەرەقەتیان دێم. مشووریان دەخۆم."

پاشان لەهۆدەکە دا دەستی کرد بە راوێچکە. مەلیحەخانم شارەزای ئەخلاقی مێردەکەی بوو, کاتێـك ئـەو راوێچکەی دەکردن, ئەم دەنگی نەدەکردو بە چاوی مۆڵەق ماوەوە بێ‌ئەوەی هەسـت بـە مانـدوویی بکـاو بـە سەبرو سیکەدانەوە تەماشای پیاسەکردنی پیاوەکەی دەکردو تەنیا وەختێك قسـەی دەکـرد کـە مێردەکـەی شتێکی لـێ‌پرسیبا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەکمە زەردەکانی عەلی سەفابەگ خۆڵاوی بوون. پانتۆڵە خەت خەتە قاوەیی‌یەکەی چەکمەکانیی دادەپۆشین. بەسپایی قەمچیی لە چەکمەکانی رادەکێشاو بەو زەبرانە دەنگێکی وەك دەنگی ئارامی تەپڵ لە چەکمەکانی هەڵدەستا. عەلی سەفابەگ لەمێژ ساڵ بوو فێر بوو لەنێو ئەو دەنگە نەرمەی وەك دەنگی تەپڵ دا بیر بکاتەوەو نەخشە بکێشێ."

دەیان گوت حەمەدۆك لە چیاکانی تووڕووس بینراوە. ماوەیەك پێشتر زەینەڵ بەگوێی خۆی گوێی لێ‌ببوو کە کچێکی جحێڵ لەبەر خۆیەوە گۆرانی‌یەکی بە نارەنار گوتبوو کە بۆ حەمەدۆك دانرابوو. "بەڕاستی زەینەڵ چیی بووە؟" دەبوو بی‌دۆزێتەوە.

"مورتەزا!"

دەنگێك لە خوار پلیکانەکانەوە جوابی دایەوە:

"فەرموو ئاغا."

"وەرە سەرێ."

مورتەزا کە تا ئێستا قەتی هێندە فیشەك لە خۆی نەدابوون, لە حاڵێك دا لەبەر قورسایی فیشەکدانەکان نێوچاوانی تێك نابوو لە پلیکانەکان وەسەر کەوت.

"بەڵێ ئاغا."

"کوڕم مورتەزا, ئەوە چەند رۆژە زەینەڵ دیار نیە. چیی بەسەر هاتوە؟ بەڵایەکی بەسەر نەهاتبێ؟ تا ئێستا شتی وا نەبووە. زوو زوو سەری دەدام. بەڵایەکیان بەسەر ئەو بەستەزمانە نەهێنابێ؟ بڕۆ وایوای و گوێ پێدا بگرە, بزانە چ بووە. لەوانەشە نەخۆش بێ."

"بە چەکەوە بچم یان بێ چەك؟"

"بێ چەك بچۆ."

مورتەزا رۆیشت.

"هەتا سەروسەکوتی حەمەدۆك لە چیاکانی تووڕووس دەردەکەوێ, دێهاتی‌یەکان دەبووژێنەوە. هەرکاتێك دەنگ و باسی حەمەدۆك لەچیاکانی تووڕووسەوە دێ, دێهاتی‌یەکانیش لێرە هار دەبن. ناکا هۆی یاغی بوونی دوێشەو حەمەدۆك بێ؟ ناکا ئەسپەکان حەمەدۆك رفاندبنی؟"

هێڵەکانی دەم و چاوی ئەسمەری عەلی سەفابەگ کە لەبەر سەوزەیی رەش دەچوو و دەت گوت دووکەڵگرتوو بووە, پەیتا پەیتا دەگۆڕان. لەدڵی خۆی دا دەی‌گوت:"تۆ بڵێی بوونی تاقە کەسێك لەو چیاو بەندەنانە بتوانێ ئەوەندە غیرەت وەبەر ئەمانە بنێ کە کەتنی وا گەورە بکەن؟ پیاو لەو هەرچی و پەرچی‌یانە تێناگا. وەختی وایە دەبینی لە خشەی قۆڕی دەسڵەمنەوە, رۆژی واشە تۆپ و تفەنگیشیان پێوە نێی باکیان نیە... ئەم حەمەدۆکە عارف صائم بەگی لە پشتە, ئەگینا تا ئێستا لە بەین چووبوو. جەندرمە دەی‌گرن و بەرەڵڵای دەکەنەوە." زۆر بە دەستی عارف صائم بەگەوە داماو بوو. ئەگەر ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێویستایە سەرانسەری دەشتی چوکووراوای داگیر دەکردو کەسیش نەیدەوێرا لە پێشی راوەستێ و بڵێ پشتی چاوت برۆیە. بە باوەڕی عەلی سەفابەگ بوونی چەتە لە چیاکان و ئالۆزبوونی وەزعەکە بە قازانجی عارف صائم بەگ بوو. گورگی وەك عارف صائم بەگ حەز لە هەوای ئالۆز دەکاو ئەگەر هەوا تووش نەبێ, گورگی بەهێزی وەك ئەو بە دەستی خۆیان هەوایەکە ئالۆز دەکەن. جگە لەوەش زۆر توندی ئێرەیی بە عارف صائم بەگ دەبرد.

وەرسووڕا چووە لای ژنەکەی و نێوچاوانیی ماچ کردو گوتی:

"خەفەت مەخۆ مەلیحە. ئەمن دەرۆستی ئەمانەش دێم. ئێستا دەمەوێ بچمە چیك چیك لار بۆ لای خزمەکان. ئەگەر پیاو بن, دەبێ پیاوەتیی خۆیان نیشان بدەن و بێن. ئەگەر لەم هەل و مەرجە سەختەدا بە کەلك نەیەن, ئەدی کەنگێ بە کەلکم دێن. ئاخر وانیە؟"

مەلیحە پێکەنی. سەرگۆنا تورت و گۆشتنەکانی لە چاڵ کەوتن و بە زەردەخەنەوە دووپاتی کردەوە:

"ئەدی کەنگێ بە کەلك دێن؟..."

پاشان بە خۆشحاڵی و لەناخی دڵەوە گوتی:

"بە قوربانت بم تایفۆن بەگ. پیاوان زۆر لەگەڵ خۆت بێنە. ئەم هەرچی و پەرچیانە هەرچی لەدەستیان بێ دەرهەقی ئێمە درێخی ناکەن. ئەمانە، ئەم هەرچی و پەرچییانە خەرمانەکانمانیان سووتاند، ئەوانەی ئەوەندە نزمن کە رزق و رۆژیی خەڵك، رزق و رۆژیی ئێمە دەبڕن و ئەسپەکانمان دەدزن، ئەوانەی لە زەوییەکانمان نارۆنەدەر، هەر خەراپەو ناپیاوییەك لە دەستیان بێ، دەیکەن. دەبەرت مرم تایفۆن بەگ، وریای خۆت بە..."

عەلیسەفابەگ بە نیشانەی سەلماندن سەرێکی بۆ لەقاندو بە غاردان لە پلیکانەکان چووە خوار. لە حەوشەی ماتڵ نەبوو. ئەسپەکەی سازوئامادە بوو، هەرکە پێی لە ڕکێفێ نا، سێ پیاوی دیکەش خۆیان هاویشتە سەر ئەسپان.

خەڵکی چیك چیك لار لە دەرەوەی ئاوایی پێشوازییان لە عەلیسەفابەگ کرد. سەرکردەکەیان"حاجی کاهیا"ی بابی عەلیسەفابەگ پیاوێکی هەژار بوو کە بە قەرزوقۆڵە کوڕەکەی خۆی لەبەر خوێندن نا. عەلیسەفابەگ لە ڕێگای پیاوەکانی دەوڵەتەوە زۆری کۆمەگ بە خەڵکی چیك چیك لار دەکرد. تەنانەت ژمارەیەك لە خەڵکی ئەو دێیەی هەر لەو ڕێگایەوە لە بەندیخانە ئازاد کرد، کە پیاویان کوشتبوو. بۆیە خەڵکی ئەو دێیە زۆریان خۆش دەویست و هەرچی ویستبای بێ ئەم لاو ئەولا بۆیان دەکرد.

هێشتا چاك و خۆشییان نەکرد بوو، بە عەلیسەفابەگیان گوت:" ئیشەڵڵا خێرە ئاغا. خوا کەریمە. ئێمەش خۆ دەست و باڵمان نەبەستراوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"سلامەت بن، بژین. زۆر لە ئێوە خزم و دۆستان رازیم." مووسا کاهیا"تان کە ناردبوو، هاتە لام و زۆری خۆشحاڵ کردم. چونکە هەر رۆژی دوای سووتمانەکە هاتە لام، وام زانی دنیایان داومێ. ئێستا مەسەلەکە خەریکە زۆر قووڵتر دەبێ. بەڵام وەختێك ئێوە وەك کێو لە پشتم ڕاوەستاون، نیگەرانیم نیە..."

خەڵکەکە گوتیان:

"ئەرێ وەڵڵا وایە."

گوندی چیك چیك لار تەنیا گوندی دۆڵی چیك چیك لار بوو کە خەڵکەکەی بەدزی و چەتەیی دەژیان. تەنانەت ژنەکانیشیان ئەسپ دز بوون و هەموویان لە حەوت ساڵییەوە فێری تفەنگ هاویشتن دەبوون.

خەڵکەکە گوتیان:

"ئاغا، ئەتۆ دڵ لە دڵ مەدە."

"لە چوکووراوا هەرجێیەك پێی ئەسپی تۆی وێکەوێ، مڵکی خۆتە"

"خوا سێبەری تۆمان لەسەر کەم نەکا."

"کوڕە ئاغا، گیان و ماڵمان بە قوربانی سەرە موویەکت."

"بەردێك لە نینۆکی تۆ بدرێ، جەرگی ئێمە دەبڕێ."

عەلیسەفابەگ لە خۆشیان وەخت بوو باڵ بگرێ. لە کاتێك دا زاری هەتا بنانگوێیان پێداپچڕابوو، دەستی رێك دەخشاندن و جگە لەوە کە لێکدا لێکدا بڵێ:"سلامەت بن یاخوا، هەر بژین." نەیدەتوانی قسەیەکی دیکە بکا.

لەنێو خەڵکەکەدا پیرەپیاوێك بە قەڵسییەوە پێی گوت:

"عەلی! ئەوە چت لێهاتوە؟ ئەتۆ پێت وایە ئێمە تۆ دەخەینە زاری ئەو گورگانەی وایوای و بۆخۆمان تەماشات دەکەین؟ بۆ وا تێك چووی؟ هەموو دێیەکە بە قوربانی نینۆکێکی تۆ دەکەین. بڕۆوە سەرماڵ و گوزەرانی خۆت و خەیاڵیشت تەخت تەخت بێ. ئەمساڵ خەڵکی وایوای زەوییەکانی تۆ بەجێ دێڵن و دەڕۆن. ئەگەر خەڵکی وایوای زەوییەکانی تۆ بەجێنەهێڵن و نەڕۆن، ئێمە ئەم گوندە بەجێدێڵین و دەڕۆین و جارێکی دیکەش سەرمان هەڵنایە بێینەوە نێو پیاوان. تێگەیشتی، گوێت لێبوو چم گوت کوڕە ئاغا؟ ئەتۆ برۆ وەدوای کارو گوزەرانی خۆت کەوەو کاری وایوای لێگەڕێ بۆ ئێمە. هیچ ناڕەحەتیش مەبەو خەفەت مەخۆ."

عەلیسەفابەگ بە چاوێکی فرمێسکاوی و دەنگێکی گیراوەوە گوتی:

" خوا بت پارێزێ مام"حاجی وەلی"، منت خۆشحاڵ کرد."

حاجی وەلی گوتی:

"هەم خۆشحاڵ بەو هەم خاترجەم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەسبەجێ بە خۆشیی عەلیسەفابەگ بزنێکیان کوشتەوە. ئاورێکی خۆشیان کردەوەو گۆشتیان برژاند. ڕاکییشیان هێنا. عەلیسەفابەگ هەر لەنێو دێی نوێژی کردو پاش نان خواردن بانگی"دورسوون دورمووشی" کردو گوتی:

دورسوون دورمووش کوڕی خۆم، ئێستا وەختی دەست بەکاربوونە. چ نەخشەیەکت بۆ وایوای هەیە؟ دەتەوێ چ بکەی؟"

"هەرچی ئێوە بفەرموون."

"بڕوانە، ئێستا دەستیان بە تەواوی بەتاڵە. ئەسپەکانیان چوون. خەرمەناکانیان سووتان. تەنیا گاوگۆل و قازومراوی و مریشکیان ماون... گوێ بگرە دورسوون دورمووش لە گوندی وایوای نابێ بۆ نموونەش نە باڵندە بمێنێ، نە پێڕۆ. دەبێ هەموویان بکوژی و کەلاکەکانیان لە دەوران دەوری ئاوەدانی ریز بکەی."

"بە چاوان ئاغا."

"بەرنامەکەی دیکەت دوایە پێدەڵێم."

"خەڵکی وایوای زۆر ترسەنۆکن، لە سەریان دە، پاروویان لە دەم برفێنە متەق ناکەن!"

هەرچەند مەسەلەی حەمەدۆك باشی فکری عەلیسەفابەگ ئالۆز کرد بوو. بەڵام بۆ ئەوەی تێنەگەن مەسەلەکەی زۆر بەلاوە گرنگە، لەو بارەیەوە پرسیارێکی نەکردو چاوەڕێ بوو ئەوان مەسەلەکە بێننە گۆڕێ. بەڵام سەرەنجام خۆی پێ ڕانەگیراو بۆخۆی بە جۆرێك باسی حەمەدۆکی هێنایە پێش و بە بێموبالاتییەوە گوتی:

"لە بیرتانە وەختێك چەتەیەك لە چیاکان پەیداببوو، ئەوە کە عەبدیخانی خۆمانی کوشت"

دێهاتییەکان گوتیان:

"ئا، بەڵێ، حەمەدۆك..."

"بیستوومە دووبارە لە چیا بینراوە."

حاجی وەلی گوتی:

"ئەو زۆر ئازایە، غیرەتی شێری هەیە، ماوەیەك لەمەوبەر برایمەڕەشی کوشت، سێ شەووڕۆژان لەگەڵ لەشکرێك جەندرمە شەڕی کردو سەرەنجام دڕی بە لەشکرەکە داو بە سلامەتی دەرچوو. بابایەکی سەیرو سەرسوڕهێنەرە. پاشانیش..."

هەموان بە قینەوە ئاوڕیان دایەوە سەر حاجی وەلی... حاجی وەلی دەسبەجێ تێگەیشت چ هەڵەیەکی کردوەو بۆ ئەوەی سەرو کلکی مەسەلەکە پێك بگرێ، گوتی:

"پاشانیش... پاشانیش برووسکەی بۆ مستەفاکەمال پاشا لێدا کە ئەو فەقیرو هەژارانە مەنێرە شەڕی من، ئەگەر دەوێری بۆخۆت وەرە پێش."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی‌سەفابەگ لە هێنانەگۆڕی مەسەلەی حەمەدۆك پەژیوان بووەوەو زانی کە ئەو دێهاتی‌یانە ڕێزو ئۆگری‌یەکی قووڵیان دەرهەق بەو منداڵە یاغی‌یە لە دڵ دا هەیە. دیارنەبوو ئەم هەستە لە کوێ هەڵدەقوڵێ.

ئەگەر پێشی زمانی حاجی وەلیی نەگرتبایە، حەمەدۆکی دەکردە قارەمانێکی ئەفسانەیی.

بە باوەڕی عەلی‌سەفابەگ، حەمەدۆك کابرایەك بوو کە دەی‌توانی بۆ هەموو کەس مەترسی‌دار بێ. خەڵکی وایوای ئەو هانی دابن، یان کەسێکی دیکە، بەهەرحاڵ ئەو، بنیادەمێکی خەتەرناك بوو. لەنێوبردنی کارێکی واجب بوو.

لەبارەی حەمەدۆکەوە فکری جۆراوجۆر هێرشیان دێنایە سەر مێشکی کە خەریك بوو شێتی کەن، ئەودەم دەترساو سام دەی‌گرت. داخوا ئەو کوڕیژگەیە قارەمانێکی گەلی بوو؟ ئەگەر قارەمانێکی گەلی بوو، بۆ گەیشتن بەو پلەیە جگە لە کوشتنی ئاغایەکی بەستەزمان و بێچارەی کوێرەدێیەك چ کارێکی گرنگی لەدەست هاتبوو؟ داخوا هۆی سەرەکی کە ئەم منداڵەی کردوەتە قارەمان چ شتێکە؟ وەختێك ناوی حەمەدۆکی هێنا، دێهاتی‌یەکان و تەنانەت خزم و تایەفەو کەس و کارەکەی خۆشی بێ‌دەنگ بوون و ئەگەر حاجی وەلیی زۆربلێ قسەی نەکردایە، کەس لەبارەی حەمەدۆکەوە زمانی نەدەگەڕا. داخوا ئەم کوڕیژگەیە کەشف و کەرامەتی هەیە؟ داخوا ئەفسوون و جادووی پێ‌یە؟

عەلی‌سەفابەگ لە کاتێك دا لە دڵی خۆی‌دا دەی پرسی:" ئەرێ لێی دەترسم؟"لە جێی خۆی هەستاو گوتی:

"دەبێ بڕۆم بۆ شار."

ئەسپەکەیان بۆ هێنا، سوار بوو. لە دڵی خۆی‌دا بیری دەکردەوە: "داخوا دەترسێم؟ ئەسپەکانیانم بە دزین دا، ئەوانیش ئی منیان دزین... خەرمانەکانیانم سووتاند، ئەوانیش هینەکانی منیان سووتاند... ئەمن گوتم گاوگۆلەکەی وان بکوژن، ئەوانیش هەر ئەو کارە دەکەن؟ ئەمن فەرمان دەدەم بیان کوژن... لەوانەیە بلێم مەلافەرهادیش بکوژن. داخوا ڕێی تێ‌دەچێ ئەوانیش من بکوژن؟..."

مووی قالبی ڕاست بوونەوە، بۆ یەکەم جار مردنی زۆر چاك و زۆر نزیك لە خۆی هەست پێ‌کرد. داخوا ئەم دێهاتی‌یانە دەی‌کوژن؟ داخوا دەوێرن کاری وا بکەن؟ تۆ بلێی شتی وا بگونجێ؟

لە کاتێك دا پێ‌دەکەنی لەبەر خۆیەوە دەی‌گوت:"خەریکم دەترسم. سووتمانی ئەو دەشتە بە جارێك مێشکی تێك داوم. باشە، خەرمان سووتاندن کارێکی نیە، بەڵام لە وایوای کەسی وا پەیدا نابێ بتوانێ ئەسپەکانم بدزێ..." و دەسبەجێ فکری حەمەدۆك لە زەینی‌دا زیندوو دەبووەوە:" ناکا تەواوی ئەم گونگەڵانە لە بن سەری حەمەدۆك دا بن؟ ها...! نا گیانە. ئەو ڕۆژێك لە چیاو بەندەنان دەردەکەوێ و بۆ بەیانی دەڕواو دە ساڵان ون دەبێ... چەتەیەکی سەیرو سەمەرەیە. دیسان دێهاتی‌یەکان بە شانازیی وی دڕووەڵانەکە ئاگردەدەن. دیسان لەسەر دوندی چیاکان ئاگر هەڵدەبێ. زۆر سەیرە. لەوانەشە ئەم دێهاتی‌یانە ئاگرپەرست بن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـەڵێ! هـەمزەش ڕۆیشـت! کـاری تـەواوە. دەڵـێن ئـەویش زۆر لەگـەڵ ڕەعیەتـەکان خەراپـە... باشـە، مەسەلەی تۆڵەی عەبدیخانیش لە گۆڕێدایە... بەڵام خۆ ئێمە لـە چـەرخەکانی نێوەڕاسـت دا نـاژیین! ئـەم جۆرە توندو تیژییە هەر ئەم ئاکامەی دەبێ. ئێستا بزانم چۆن دەتوانێ گیانی شیرنی دەرباز بکا."

بەباوەڕی عەلیسەفابەگ هاتنەوەی حەمەدۆك بۆ تووڕووس بە مەبەستی کوشتنی هـەمزە لەگـەڵ ئـەقڵ و مـەنتیق ڕێـك دەکـەوت. حەمـەدۆك پـاش کوشـتنی هـەمزە دووبـارە ون دەبێتـەوەو دێهاتییـەکانیش پـاش ڕۆیشتنی ئاگر هەڵدەکەن. کەوابێ دەلیلێك بۆ ترس و لەرزی وی نەبوو. بەڵام...

عەلیسەفا لە کاتێك دا بیری لەم مەسەلەیە دەکردەوە گەیشتە شاری. ئەسپەکەی بردەوە ماڵـێ و یـەکێك لە نۆکەرەکانی لەگەڵ خۆی هەڵگرت و چووە نێو بازاڕ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یاوەر دەی گوت:

"بنیادەمێکی سەیرو سەرسوڕ هێنەرە. سەرسوڕهێنەرو ئازا."

هەمزەش لە حاڵێك دا چاوی وەك زارە ئەشکەوت داپچڕابوون، پرسی:

"بە باوەڕی ئێوە ناکرێ بیگرێ؟"

"هەر چەتەیەك ئاخرەکەی ڕۆژێك دەگیرێ، بەڵام دەبێ بزانین کەنگێ."

وەکیل باشی عاصم هاتەوە نێو باسەکەوە:

"ئاخر پیاو ناتوانێ سەر لە کاری وی دەرکا، پێش بینی ناکرێ... وەك ماسی نێو ئاو وایە، لەنێو دەستی بنیادەم دا دەخزێ و دەردەپەڕێ!"

"وەکیل باشی ، بە باوەڕی ئێوە ئێستا بۆ کوێ چووە؟"

"کەس نازانێ. لەپڕ ون دەبێ، پاشان خوا دەزانێ لەکوێ سەر وەدەر دەنێ... بۆ وێنە پێت وایە ئەمڕۆ لە چوکووراوایە، لەپڕ دەبینی سبەینێ لە ئاڵاداغ سەر وەدەر دەنێ. ئەمڕۆ پێت وایە لە ئاڵاداغە، بەڵام ڕۆژێکی دیکە دەبینی سەر لە چوکووراوا دەردێنێ! کارەکانی ئەو کابرایە کەس تێیان ناگا. لەنەکاو دەبینی سێ شەوو ڕۆژان نە ئیسراحەت دەکا، نە دەخەوێ، نە نان و ئاو دەخوا، وەك با دەفڕێ. بنیادەمێکی سەیرە. پێیخۆش بێ دەبینرێ و پێیخۆش نەبێ نا..." وادیاربوو ڕاوێژی وەکیل باشیعاصم لە کاتی باسی حەمەدۆك دا کەمێك تاریف و پێهەڵگوتنی لەگەڵە. وەختێك باسی دەکرد، دەنگی زیندووترو گەرم تر بوو.

"کەوایە لە گرتن نایە؟"

یاوەر گوتی:

"بۆچی، دەش گیرێ، بەڵام پاش ئەوەی ماوەیەکی زۆر ئێمەی بەدوای خۆی دا ڕاکێش کردو سەری لێشێواندین و کەفەزگی کردین. چما ئەقڵ دەیگرێ، نەگیرێ؟ " چاکیرچالیئەفە" چاردەساڵ سوپای جاڕز کردبوو، ئاخرەکەی چی بەسەر هات؟ لێیان داو کوشتیان. چما ڕێی تێدەچێ نەگیرێ؟"

هەمزە وردەوردە فکری دەشێواو حەواسی پەرت دەبوو. ترسێك کە لە دڵی دا شاردرابووەوە کەم کەم خۆی دەردەخست و لە پەستا وەکیل باشیو یاوەری دەخستە بەرپرسیار. سەرەنجام لەو پرسیارانە گەیشتە ئەو ئاکامە کە بەو ئاسانییە باشاری حەمەدۆك ناکرێ.

وەکیل باشیعاصم زۆر بە ئیشتیاوە دەیگێڕایەوە کە:

" ڕۆژێکیان دیسان لەگەڵی بەرەوڕوو بووین. لە "ئاشاغی ئاندریم" بوو. سێبەسێ بەنێو مەرەزەجاڕدا دەڕۆیشتن. دەت گوت بە نێو سینییەك دا دەڕۆن. ڕاست لە نێوەڕاستی مەرەزەجاڕێکی سەوزسەوزدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڕۆیشتن. بەیانی بوو. ئێمە تەقەمان لێ کردن. لەنەکاو دیتمان لە نێوەڕاستی مەرەزەجاڕەکە دووکەڵ هەستا. پاش تاوێك دووکەڵەکە نەماو تەماشامان کرد ئەو سێ کەسەش دیارنین. دەت گوت بوونە ئاوو بە زەوی‌دا چوونە خوار. ئەو ڕۆژە هەموو مەرەزەجاڕەکەو دەوروبەرەکەیمان بە زیاتر لە هەزار کەس دێهاتی و دەستەیەك جەندرمە سەنگ و سووژن نا. بەڵام شوێنەواریان نەبوو. بۆ سبەینێ بەیانی ئەویان لەگەڵ هاوڕێیەکانی لە "ساری باخچە" دیبوو. وەدوای مەسەلەکە کەوتم. خەبەرەکە ڕاست بوو. بنیادەم چۆن دەتوانێ بەشەوێك ئەو هەموو ڕێگایە ببڕێ؟. ئێستاش کە ئێستایە بۆ من بووەتە مەتەڵۆکە. ناڵێم ناگیرێ. بەڵام بەو ئاسانی‌یەش کلکی بە تەڵەوە نابێ. ئەمن تووشی زۆر کەس لە چەتەکان بووم. بەڵام پیاوی وا چوست و چالاکم نەدیوە. ئەوم جارێك دیوە. پیاوێکی ڕیوەڵەیە. نازانم چ نهێنی‌یەك لە کاردایە کە هەموو دێهاتی‌یەکان خۆشیان دەوێ. چەندین ساڵە سەروکارم لەگەڵ یاغی‌یانە، بەڵام تا ئێستا کەسم نەدیوە ئەوەندە لەلای خەڵك خۆشەویست بێ. زەحمەت بکرێ حەمەدۆك لە دەستی دێهاتی‌یەکان بڕفێندرێ."

هەمزە گوتی:

" هەموو خەڵکی دێی ئێمە لەگەڵی دوژمنن. تەنیا چاوەڕێی دەرفەتن. ئەگەر وەدەستیان کەوێ لە کەچکە ئاوێك دا دەی‌خنکێنن. ئێمە ئاغای خۆمان زۆر خۆش دەویست. ئێستاشی لەگەڵ بێ شەووڕۆژ فرمێسك بۆ عەبدی‌خان هەڵدەوەڕێنن. هەقیانە. عەبدی‌خان وەك فریشتە وابوو، پیاوی خوا بوو. دەڵێن ئێستاش دێهاتی‌یەکان دەی‌بینن کە بە سواری ئەسپی بۆرە لەنێو خەرمانەی نووردا بەسەر ئاوەدانی‌یەوە دەفڕێ. پازدەشەو هەتا تولعی بەیانی بەخەبەر بووم بەڵکوو بی‌بینم، بەڵام بە نسیبم نەبوو. وادیارە لەمن قەڵسە، بۆیە خۆم نیشان نادا."

وەکیل باشی‌عاصم و یاوەر پێکەنینیان بە قسەکانی هەمزە دەهات...

هەمزە بە دەنگێك کە لەترسان دەلەرزی، بە ڕاوێژێکی تێکەڵ بە گریانەوە بە داماوی و ناهومێدی گوتی:

" ئەمن دەزانم ئەو ئاخرەکەی منیش دەکوژێ. ئەو لەبەر خاتری من گەڕاوەتەوە ئێرە. هاتوەتەوە من بکوژێ. ئەمن چیم دەزانی! بریا لە چوکووراوا نەهاتبامە ئێرە. وەجاخم کوێر بووەوە. هاتم کە نەهێڵم وەجاخی بابم کوێر بێتەوە. بەڵام گیانی شیرینم دانا. ئەو سەرەنجام منیش دەکوژێ."

" هەمزە لەگەڵ دووپات کردنەوەی ڕستەی:" ئەو سەرەنجام منیش دەکوژێ."، بێ چاوتروکاندن تەماشای وەکیل باشی و یاوەری دەکرد کە بەڵکوو لە زمانیان ببیسێ بڵێن یارمەتیت دەدەین و فکرێکت بۆ دەکەین و تیشکێکی هیوا لە دڵی بدا. بەڵام پێکەنین لەسەر لێوی وەکیل باشی و یاوەر تۆرابوو و روخساریان وەك دیوار ڕەق و بێ‌موبالات بوو. ئەو دووە هەر ئەو ڕۆژە کە بیستیان حەمەد گەڕاوەتەوە چیا، لە باسی خۆیان دا بەو ئاکامە گەیشتن کە بۆ کوشتنی هەمزە هاتوەتەوە.

وەکیل باشی‌عاصم گوتبووی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بێئەم لاوئەولا حەمەد دەیکوژێ، حەمەد تا هەمزەی نەکوژێ ناگیرێ" ڕۆژی شەڕەکەش کە حەمەد بە پاڕانەوە بە وەکیل باشیی دەگوت: "هێندێ کارم هەن دەبێ تەواویان بکەم." هەمووان دەیان زانی مەبەستی چیە. بێئەم لاوئەولا کاری هەمزە یەك لا دەکا.

"ئەو من دەکوژێ. وانیە وەکیل باشی؟ کەسیش ناتوانێ پێشی پێبگرێ. نەئەتۆ، نە عارف صائم بەگ، نە مستەفاکەمال پاشاو نە خوای گەورە. وانیە؟"

وەکیل باشی وەڵامی نەدەدایەوە.

"وا نیە جەنابی یاوەر؟"

یاوەر کە دەت گوت گوێی لە پرسیارەکەی نەبووە, بە چاوێکی حەبەساو و بێحاڵەوە گەوجانە تەماشای سەروچاوی ئەوی دەکرد.

"یاوەر, ئەو سەرەنجام من دەکوژێ, دەزانم دەم کوژێ. بەڵام ئێوە دڵتان نایە پێم بڵێن. وانیە؟"

ئەوان رووبەڕووی یەکتر لەبەر کوورەخانەیەك کە موورەداری گەورە گەورەی تێدا دەسووتان, دانیشتبوون و تەماشای ئەو دارانەیان دەکرد کە بە قرچە قرچ دەسووتان, و قسەیەکیان بۆ گوتن نەدەدۆزیەوە.

هەمزە لە حاڵێك دا هەر دەیگوت:"ئۆف, ئۆۆۆف, ئۆف!" لە جێی خۆی راست بووەوە, رۆیشتە خوار بۆ بەستێنی چۆمەکەو لە قووڵایی شەوی بێئەستێرە دا نوقم بوو.

"خوایە, رووح وەبەر ئەم بەردە بنێ! ئەوەی مردوە زیندووی بکەوە! رووح وەبەر ئەو ئاسنە تواوەوەی نێو کوورە بنێ! گیان بێنەوەبەر دارو لك و پۆپی وشك هەڵاتوو! رووناکایی بدەوە بە چاوی کوێر..."

هەستی بە پەژیوانی دەکرد. وەك سەگ پەژیوان بوو:"ئاخ لە دەستی ئەم پتراخ ئۆغلیە ئا...خ لە دەستی ئەو پیرە سەگە! هەمووی خەتای ویە, ئەو گیانی شیرنمی لێئەستاندم!" پاشان هاواری کرد:"پێش ئەوەی بمرم ئەوی دەکوژم." بە وەبیر هاتنەوەی مەرگ ئاگری رق و قینی بەرامبەر بە پتراخ ئۆغلی خۆشتر دەبوو:

"ناپیاوی بێناموس, ئاخر چۆن بوو کە منت وەبیر هاتەوە؟ سەری خۆم داخستبوو و لە چوکووراوا چاك و خراپ گوزەرانم دەکرد. بۆچی بۆ دوو هەکتار زەوی ئەم زوڵمەت لە من کرد؟ گیانی شیرنمت لێ ئەستاندم. ئێستا چ بکەم, چ خاکێك وەسەر خۆم بکەم؟. ئەو یاوەرەش کە ئەوەندە نان و نمەکی منی کردوە, ئەوەندە بەرخ و هەنگوین و رۆنەکەرەی منی خواردوە, ئێستا قژقژ پێم پێدەکەنێ. بە جۆرێك تەماشام دەکا دەڵێی چاو لە کەسێك دەکا کە خەریکن لە داری دەدەن. پتراخی نەفام, هەقی خۆیەتی پێش مردن ئەو ملە درێژەی تۆ وەك ملی مریشك بگرم و بت خنکێنم؟... هەمووی تاوانی تۆیە!"

جۆیەکی باریك بە خوڕەخوڕ تێدەپەڕی. بێئەوەی بۆخۆی بزانێ وەنێوی کەوت و پەڕیەوە ئەوبەر. دنیا زۆر تاریك بوو. لەبەر خۆیەوە گوتی:"ئەم شەوە تەواو نابێ, تاریکاییش نابڕێتەوە, شان بە شانی من لەگەڵم دێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناڕەحەت و پەرێشان، بێئەوەی بچێتە جێیەك لەگەڵ شەو ببوو بە یەك و لەگەڵ شەودا دەگەڕا. لە نەکاو خۆی لە بەردەرکی ماڵی عەلیەشەل دیتەوە. هێشتا چرای ماڵەکەیان داییسا. وادیار بوو عەلیەشەلیش ئەمشەو خەوی لێتۆراوە. هەمزە بیری کردەوە:"ئەویش، ئەو بەستەزمانەش لەگیانی خۆی دەترسێ. ئەمنیش ئەوم تووشی ژانەسەر کرد."

لە کەلێنی دەرگاوە تەماشای ژووریی کرد. عەلی باوەشی بە ئەژنۆی خۆی دا کردبوو، چەنەگەی خستبووە سەر ئەژنۆی و لە گۆشەیەگ کوشم هەڵاتبوو. بانگی کرد:

"کاك عەلی، کاك عەلی."

عەلی دەسبەجێ راست بووەوەو دەرگای کردەوە.

یەکەم قسەی هەمزە ئەمە بوو:

"دەکوژێ، هەردووکمان دەکوژێ. دەکوژێ. بۆ کوشتنی ئێمە هاتوەتەوە چیا. ئێمە دەکوژێ!"

عەلی بە لارەملی گوتی:

"ئەدی، دەمان کوژێ."

عەلی وەزعێکی وا پەرێشانی هەبوو دەت گوت هەر ئێستا دەستی لە گیانی خۆی شوتوە.

هەمزە گوتی:

"بەنیازی کوشتنی من هاتوە."

عەلی گوتی:

"بە نیازی کوشتنی ئێمە هاتوە."

"بریا لە چوکووراوا نەهاتبامەوە. ئەتۆشم تووشی ژانەسەر کرد، ئەتۆش... ئەمن ناهەقیم لە تۆ کرد. پتراخیش منی خستە ئەم بەڵایەوە. بریا..."

عەلی قسەکەی وی تەواو کردو گوتی:

"بریا کەسێکی دیکە هاتباو ببا بە ئاغای خاردەشت. کەسێکی دیکە کوژرابا."

هەمزە دووپاتی کردەوە:

"ئەرێ، کەسێکی دیکە..."

"چۆن هێشتیان لە دەستیان دەرچێ؟ لەنێو دێ دا گەمارۆیان دا، لە ئاشی سمایلەزلە گەمارۆیان دا، بەڵام هێشتیان لە دەستیان دەرچێ. تاقە پیاوێك و دەستەیەك جەندرمە..."

هەمزە گوتی:

"وەك ماسی وایە... لە دەستی بنیادەم دا دەخزێ. وەك تەیری ئاسمان وایە، ئێستا لێرەیە، دەقیقەیەکی دیکە لە چوکووراوا. راست وەك مووسا سەرسەرە... لەویش بێرەزاترە!..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"مووسا سەرسەڕ دەڵێ ئەو لە من چالاك ترە. دەیگوت ئەمن شوێنی هەموو شتێکم هەڵگرتوە. دەیگوت:"شوێنی باڵی باڵندە, شوێنی لاقی ئاسك, شوێنی پێی مێروولەو هەزارپێ, شوێنی پێی هەموو بوونەوەرێکی زیندووم هەڵگرتوەو دۆزیومەتەوە, بەڵام نەم توانی شوێنی وی هەڵگرم و بە ئاکام بگەم. نهێنییەك لە کاری ئەم کوڕیژگەیەدا هەیە, بێئەملاو ئەولا نهێنییەك هەیە."

"عەلی! ئەمن چ بکەم؟ ئەتۆ فکرێك بکەوە عەلی. فکرێك بۆ ئەو گیانە شیرنەمان بکەوە, با لە دەست نەچێ."

عەلی وەڵامی دایەوە:

"دەکوژێ... ئا...خ دەمان کوژێ. چ بکەین؟"

"هەڵێین بچینە جێگایەك. بچینە گەڵ عێلاتێك کە کەس ناو و ناوبانگی نەبیستبێ."

عەلی بەناڵینەوە گوتی:

"ئەو دەمان دۆزێتەوە. بچینە کونەمشکیشەوە, لەبن باڵی تەیری ئاسمانیش دا خۆمان بشارینەوە دیسان دەمان دۆزێتەوەو هەردووکمان دەکوژێ. لە پێش دا کارێکمان پێ دەکا ئەو شیرەی لەمەمکی دایکی خۆمان مژیوە, بەکونە تفنکمان دا بێنێتەوە خوار, پاشانیش هەردووکمان دەکوژێ. وەجاخمان کوێر دەکاتەوە. ماڵمان دەکاتە هێلانەی خامۆشان."

"باشە بزانم! جەندرمەکان نای کوژن؟ ئاغاکانی چوکووراوا, عارف صائم بەگ, ئەدی ئەمانە چ دەکەن؟"

"هیچ کەس ناتوانێ بیکوژێ. ئاخر دەزانی گوللە کاری لێناکا؟ دەڵێن تەنیا چاویەتی کە گوللە کاری لێبکا. ڕۆژێکیان لە چیایەك بارانی لێدەبارێ. ئووزوون جەبارو نایب ڕەجەبیشی لەگەڵ دەبن. لەبەر بارانێ دەچنە بن دارێکی گەورە. پەیتا پەیتا بریسکە لە دارەکە دەدا. دارەکە دووکەڵی لێهەڵدەستێ. ئەوان لەبن دارەکە ڕادەکەن و دەچنە بن تاتە بەردێك . یەك لە دوای یەك بریسکە لە دارەکە دەدا. دارەکە جار لەگەڵ جار رووناکتر دەبێ, بە جۆرێك کە ئاخرەکەی دەکەوێتە نێو خەرمانەی نوور. نوورەکە جار بەجار زیاد دەکا تا وای لێدێ کەس نەتوانێ چاوی لێبکا. وەختێك بریسکەیەکی گەورە دەکەوێتە سەر دارەکە لەپڕ دەبینن حەمەد لەبن تاتەبەردەکەڕا غاردەدا بۆ لای دارەکە. تاوێك دواتر دەبینن حەمەد شتێکی تیشك داری بە قەدەر دوگمەیەکی بە دەستەوەیەو دێتەوە. تیشکی ئەو شتە ئەوەندە توند بوو ئەگەر کەسێك چاوی لێکردبایە کوێر دەبوو. پاشان حەمەد دەڵێ:"ئەمن بریسکەم گرتوە. ئەوەی لە دەستم دایە, بریسکەیە." پاشانیش بریسکەکە دەخاتە نێو نوشتەی چاوەزارەکەی و ئەمجار داوا لە نایب ڕەجەب دەکا کە بە تفەنگ لێی بدا. نایب ڕەجەب دڵی نایە تەقەی لێبکا. حەمەد دەڵێ یاڵڵا پێمەوە نێ و پاشان سوێندی لێدەخوا کە ئەگەر ئەتۆ بە تفەنگ لێم نەدەی, ئەمن لێت دەدەم. نایب دەبینێ حەمەد هەر بەڕاست دەیەوێ ئەو کارە بکا, چونکە حەمەد سێرەی لێگرتوەو پەیتا پەیتا دەڵێ یاڵڵا نایب پێمەوە نێ. نایب لەسەر دووڕێیانێك گیر دەکا. چارەی نامێنێ. بەڵام بۆ ئەوەی گوللەکە ئەو شێت و شوورە نەکوژێ سێرە لە لاقی دەگرێ و چاوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێك دەنێ و دەستی لێدەكێشێ... وەختێك چاو هەڵدێنێ, دەزانی چ دەبینێ؟ دەبینێ حەمەد قاقا پێدەكەنێ. نایب پێی وادەبێ نەیئەنگاوتوە, دووبارە تەقەی لێدەكا. پاش ئەویش گوللەیەكی دیكەی لێدەدا. كەچی دەبینێ گوللەكان وەختێك لە لەشی حەمەد دەدرێن تەپ بەردەبنەوە سەر زەوی. دەبینێ وەختێك گوللەكانی وێ دەكەون, لە لەشی ناچنە خوارو تەنیا بە قەد ئەوەندەی كێچێك پێی دا بنووسێ شوێنێكی چووكەڵە لە قالبی دەكەن. پاشان حەمەد بە نایب دەڵێ ئەمن بریسكەم گرتوە, هەركەس بریسكەی پێ بێ گوللە نایبڕێ. ئەمجار بریسكەكە دەدا بە نایب و بۆخۆی دەیداتە بەر گوللە... راست هەروەك حەمەد, گوللەكان وەلەشی نایب دەكەون و بەردەبنەوە سەر زەوی..."

هەمزە گوتی:

"راستە, وەك دووخێ وایە. ئەگینا چۆن دەیتوانی لە گەمارۆی ئەو هەموو جەندرمەیە دەرباز بێ؟ راستە وەك دووخێ. سەرەنجام دەم كوژێ. بەڕاست عەلی, تەگبیرێكت پێ شك نایە كە لە دەستی وی رزگارمان بێ. ئەگەر لە جێیەك خۆ بشارینەوە. ئەگەر هەڵێین و بچینە وڵاتێكی دیكەو شرت و گوم بین, ئەگەر بچینە نێو قەوەزێكی ئاسن..."

"دیسان هەر دەمان كوژێ."

"ئەگەر لەبەری بپاڕێینەوەو خۆ باوێینە سەر دەست و لاقی..."

"دیسان هەر دەمان كوژێ."

"هیچ رێگایەكی نەجات بوونمان نیە؟"

عەلی گوتی:

"بۆچی, رێگایەك هەیە, بەڵام زۆر حەستەمە. رۆژنەیەكی هیوا بەقەد كونە دەرزییەك ماوە..."

هەمزە كە تۆزێك گیانی هاتبووە بەرێ, گوتی:

"ئەو چیە؟"

"دایەحۆری. ئەگەر دایەحۆری بچێ و لە لای حەمەد تكا بكاو بڵێ هەمزەی ببەخشە, لەوانەیە لە گوناحت خۆش بێ. دایەحۆری رەنگە تكا بۆ تۆ بكا... بەڵام بۆ من ئەگەر لەت و كوتی كەن دەمی هەڵناپچڕێ."

"یاڵڵا هەستە بچینە لای دایەحۆری. با جارێ تكا بۆ من بكا... ئەوی دیكەی ئاسانە. دێیەك دەدەم بە حەمەد كە لە گوناهی تۆش خۆش بێ. یاڵڵا, یاڵڵا هەستە وەڕێ كەوە."

هەستان و بەرەو ماڵێ دایەحۆری وەرێ كەوتن. زۆر بەسپایی لە دەرگای ماڵێ دایەحۆرییان دا. دایەحۆری بانگی كرد:

"سەبركە كوڕم, كوڕە ئازایەكەم ئەوە هاتم. راوەستە چرایەكە هەڵكەم, ئەوە دێم. بیستم, خەبەرم زانی كە فكری ئەو بێدینانەت ئاڵۆز كردوە. سێ رۆژی تەواو بریندارەكانی ئەو كافرانە لەبەر ئەم دەرگایە ناڵاندیان. حۆرێت بە قوربان بێ حەمەد دەقیقەیەك سەبر كە ئەوە دێم. كەوایە گوللە كاری لێنەكردی؟

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆچی ئەمەت پێ نەگوتبووم کە لانیکەم دایەحۆریت بە ئاسوودەیی خەوی لێبکەوێ. ئەو ماوەیە کە ئەتۆ لە چیاو بەندەنان بووی، خەوو خواردنم لێهەڵگیرابوو. ئاخر پیاو ئەم جۆرە شتانە بە دایکێ خۆی نالێ؟"

هەر کە دەرگای کردەوە، گوتی:"چـ...ی؟"و دەسبەجێ دەرگایەکەی پێوەدایەوەو چرایەکەی لە دەست کەوتە خوار. پاشان داهاتەوەو لە کاتێك دا چرایەکەی هەڵدەکردەوە، نەڕاندی:"ئێوە کێن؟"

عەلیەشەل بە سرتە بە هەمزەی گوت:"ئەتۆ جواب بدەوە،. باسی منیش هەر مەکە. دە جواب بدەوە دەی."

هەمزە گوتی:

"ئەمنم. هەمزە، هەمزاغا."

دایەحۆری گوتی:

"تووتکەسەگ، ئەتۆ لە کەنگێوە بوویە ئاغا. بنیادەم بوون خاتری تۆ. ئەتۆ لە پێش دا ساغی بکەوە بە قەد سەگێك قیمەتت هەیە، دوایە داوای ئاغایەتی بکە. بلێ بزانم بەم نیوەشەوە چیت لە گیانی خەڵك دەوێ؟"

"دایە، دووسێ کەلیمە قسەم پێتە."

"ئەمن لەگەڵ تۆ هیچ قسەیەکم نیە. ئەمن لەگەڵ ئەو کەسەی مێردی کوشتووم، لەگەڵ زاڵمێك کە دەستی تا ئانیشکێ بە خوێن سوورە، قسەیەکم نیە... لاچۆ لەبەر دەرکی ماڵێم."

"دایە، کارێکی زۆر پێویستم هەیە. دەمەوێ مەسەلەیەکی زۆر گرنگت پێ بڵێم."

"لاچۆ لەبەر دەرگاکەم. نامەوێ قەڵافەتی شووم وگڵاوت ببینم. ئەتۆ بوویە هۆی لەبرسان مردنی منداڵان. نامەوێ قەڵافەتی کافرێکی وا ببینم."

"دایە، بە قوربانت بم."

"لاچۆ لەبەر دەرگاکەم تووتکەسەگ! ئەتۆ دێهاتیەکانت موجتاجی پارووە نانێك کرد."

"دایە لەبەر بەری پێیانت مرم، دەرگاکە بکەوە."

"لاچۆ لەبەر چاوم هەمزە کەچەڵ برۆ. دەرگا ناکەمەوە. ئەتۆ بوویە هۆی ئەوە کە دە هەزار، سێزدەهەزار، شازدەهەزار، هەزار هەزار خەڵکی تووڕووس پێمان پێبکەنن. دنیا پێمان پێدەکەنێ."

"دایە، گوێت لێبێ بزانە دەڵێم چی. خەبەرێکی زۆر گرنگم بۆ هێناوی... لەو خەبەرانە کە ئەگەر گوێت لێ بن خۆشحاڵ دەبی، دایکە جوانەکەم، لە خۆشیان شێت دەبی، لە خۆشیان باڵ دەگری."

"لەبەر دەرکی ماڵەکەم وەلاکەوە هەمزەکەچەڵ برۆ. لاقە خوێناویەکانت، ئەو لەشە گڵاوەت لەم دەرگایە نایەتە ژوور. برۆ لە ڕێی خۆت، برۆ کەچەڵ. خەبەرەکەشت پێشکەشی خۆت. خەبەری تۆ ئەگەر زیندووشم بکاتەوە، ئەگەر دنیاشم بداتێ، دیسان بۆخۆت، ئەگەر بشم کوژی دیسان چاو لە قەڵافەتی پیست ناکەم..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەمزە کەوتە پاڕانەوەو لالانەوە, بەڵام دایەحۆری هەر یەك قسەی دەزانی:"ون بە لە پێش چاوم."
عەلیشەل و هەمزە هەر لەوێ لەبن دیواری ماڵێ دایەحۆری رۆژیان کردەوە. دایەحۆرییش خەو لە چاوانی نەکەوت و هەتا تولعی بەیانی تەنیشتاو تەنیشتی کردو لەبەر خۆیەوە قسەی کرد. وەختێك یەکەم رووناکایی رۆژ لە ئاوەدانیی دا, دەرکەی کردەوە. وەختێك عەلیشەلی لەگەڵ هەمزە دی و ناسی, هاواری کرد:
"وادیارە لە ترسی رووحی خۆتان هاتوون. خەریکن لە ترسی حەمەد زراوتان دەچێ؟ ئەرێ؟ هەمزە هەستایە سەرپێ و دەستی دایەحۆریی گرت:"دایە, ئەمن بێگوناهم. بەحەمەدی بڵێ من نەکوژێ. سێ دەست, دە دەست, زیاترت جلکان بۆ دەکڕم. گوارەی زێڕیشت بۆ دەکڕم. دە لیرەش بۆ کۆڵوانەکەت."
دایەحۆری بە بێزاری و بە تەکانێك دەستی لە دەستی هەمزە راپسکاوت و گوتی:
"بڕۆ لاچۆ کەچەڵ. لاچۆ! ئەمنیش دەبمەوە بووك, وەنا؟ ئەو شتانەی ئەتۆ بۆم دەکڕی, وەخۆیان دەخەم, دەبمەوە بووك و دەچمە سەر کلگۆی عەلی دورمووش هەڵدەپەڕم! وانیە؟"
پاشان رووی کردە عەلیشەل و بە پێکەنینەوە گوتی:
"لە ترسی رووحی خۆت هاتووی وەنا؟ لە ترسی رووحی خۆتان هاتوون؟ حەمەد هیچی من نیە. ئەمن هەر چاوم بە حەمەد ناکەوێ. ئەگەر ئەگەر بیشی بینم قسە بە قسەی من ناکا. شەلە دەزانێ ئەگەر حەمەد بە قسەی منی کردبایە, ئێستا ئەو لێرە نەبوو, حەوت کفنی ڕزاندبوون. بڕۆن وەدوای کاری خۆتان کەون بڕۆن کوڕینە. لەمن نانێکتان پێنابڕێ. ئەمن کارێکم بۆ ئێوە لە دەست نایە. ئەگەر لە دەستیشم هاتبا..."
پاشان دەرکەی ماڵەکەی داخست و چوو بۆنێو ئاوەدانی. عەلی و هەمزە هەر لەوێ لەبن دیوارەکە بەجێ مان.

دایەحۆری کە پاش ئەم رووداوە کەوتبووە نێو تۆفانی رق وقینەوە, وەنێو دێی کەوت. بە قینەوە چاوی لە هەموو خەڵکی ئاوایی دەکرد. خەڵکی دێش بە دیتنی وی سەریان داخست و نەیان وێرا چاو لە چاوی بکەن.

تەواوی خەڵکی پێنج دێی خاردەشت خەبەریان زانی کە هەمزەو عەلیشەل شەوێ چوونە دەرکی ماڵێ دایەحۆری و تا بەیانی لەبەری پاڕاونەوە. ئەم خەبەرە بە سرتەو بە ترس و پارێزەوە لەنێو دێهاتییەکانی سەرانسەری چیای توورووس دا بڵاو بووەوە کە:"دایەحۆری دەرگایان لێناکاتەوە. پێیان دەڵێ ئەگەر حەمەدۆك ئەم دوانەتان نەکوژێ, بۆخۆم دەتان کوژم. بەم دەستانەم دەتان خنکێنم. هەی یەزیدینە! ئەمن چاوەڕێی رۆژێکی وا بووم... ئەمن چاوەڕوانی ئەم رۆژە جوانە بووم... تێگەیشتن؟... پڵنگ, "قزلجەکایا" (گابەردی سوور), هەژدیهای ئاکچاساز, مارەکانی "ئیلان قەلعە", مردووی چرچ هەڵاتووی گۆڕستان دەتوانن لە دەرگای من بێنە ژوور, بەڵام ئێوە ئەم دووانەتان ناتوانن. ئەگەر حەمەدم هەر ئەم رۆژانە نەتان کوژێ, گەردنی ئازا ناکەم, ناکەم, ناکەم. تێگەیشتن؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێهاتی‌یەکان قسەکانی دایەحۆری‌یان هێندی بوون, چل هێندە گەورە دەکردەوەو لەنێو ئاوەدانی دا بڵاویان دەکردنەوە. بەڵام چاك یان خەراپ بیروباوەڕی خۆیانیان دەربارەی قسەکانی دەرنەدەبڕی. لە راوێژی قسەکانیان و لە جووڵانی گنجی نێوچاوانیان شتێك دەرنەدەکەوت. راستی‌یەکەی ئەوەبوو تێمابوون کە بەرامبەر بەرووداوەکان چ دژکردەوەیەك لە خۆیان نیشان بدەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەرمی برایمەڕەشیشیان هاویشتە سەر پشتی ئەسپێکی رووت و هێنایانەوە شارو لە گۆڕستان ناشتیان.

شار کەوتبووە بناری تەپۆلکەکەو زارکی دۆڵەکەو ئەو نوختەیە کە دەشت دەبڕایەوە. لە رۆژئاوای شار تەپۆلکەیەکی رووتەن هەبوو کە رووباری زولاڵی ساووورانی بە بن دا دەڕۆیشت.

پردی ئەو چۆمە کە بە بەردی سپی لەسەر ئاو و سەوزایی دروست کرابوو, زۆر وەك پردێکی جوانی یاریی مندالآن دەچوو. لەو گەڕەکە کە ئەرمەنیەکان چۆڵیان کردبوو و رۆیشتبوون و خەریك بوو وێران دەبوو, ئەو کوردانە کە لە ئەنەدۆڵی رۆژهەلاتەوە کۆچیان پێکرابوو, نیشتەجێ ببوون. ئەم کوردانە خۆیان لە هیچ کارەسات و رووداوێکی ناوچە هەڵنەدەقوتاند. لە کلاوڕۆژنەی قوڕینی ئەرمەنیەکان کە ئێستا کوردیان تێدا دانیشتبوون, هەمیشە بە زمانی کوردی دەنگی گرمەو هەراو هۆریا دەهات. هەموو ئێواران بێ نێوبوێر کوردەکان بە داروبەرد بەردەبوونە گیانی یەکتر. سەرو دەستی یەکتریان دەشکاندو دەنگی هات و هاواریان شاری پڕ دەکرد. شارەکەش بەم شەڕو کێشەیە راهاتبوو.

لەو گەڕەکە کۆنەی ئەرمەنیەکان دا داری قەدئەستووری زەیتوون و هەنجیر لە تۆزوخۆڵ دا ون ببوون و لەبەر بێئاوی و گەرما دەسووتان و وشك دەبوون. لەنێو کاولەکانی گەڕەکی نیوەوێرانی ئەرمەنیەکان دا هێندێك باغی هەنار هەبوون. ئەم باغانە پڕ بوون لە رەشماری درێژ کە وەختی جووت بوون وەك میلە ئاسنی تواوەوە سوور دەبوونەوە.

لە وەرزی پشکووتنی دارهەنارەکان دا, ئەم گەڕەکە گەورەیە بە گلووکە هەنار دەڕازایەوەو جموجۆڵی مێشەنگوینەو پەپوولەو رەشمارەکان هەتا گلۆوك وەرین درێژەی هەبوو.

هەموو ئێواران, هەورێکی تەپ و تۆز بە رەنگی خۆڵەمێشی کە بەرە بەرە مەیلەوڕەش دەبوو, دەهاتە سەر شارەکەو هەناسەکێشانی وەزەحمەت دەخست و ماڵەکان و ژووری دوکانەکان و جل و بەرگی خەڵکەکەو شەقامە بەردرێژ کراوەکان بە توێژێك تەپ و تۆز دادەپۆشران. لەو حاڵەدا ئەگەر لە دوورەوە تەماشای شارت کردبایە, سواڵەتە سوورەکان, باغە هەنارە پشکووتووەکان, دارە قەد ئەستوورە زەیتوون و هەنجیرو چنارەکان, پەنجەرەی ماڵەکان و پردو پنگەلآنەکان بێ پەڵە لە تەپ و تۆز دا سپی دەچوون, و دانیشتووانی شار بە دەم و لووتی پڕ لە تۆزو خۆڵەوە بەردەوام و بێپسانەوە قسەیان دەکردو باس و کێشەیان بوو.

مووچەخۆرانی دەوڵەت, ئاغاکان و خانەکان لە گازینۆی "لەتیف ئۆغلی" ئارەقیان دەخواردەوەو خەریکی زۆربلێیی خۆیان بوون. چینێکی کەم داهات تریش وەك دوکانداران و پیشەسازان لە چاخانەکەی "تۆفیق"دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆدەبوونەوەو چایان دەخواردەوەو قسەیان دەکردن. جووتیارانیش بێ کارو بێ مەبەست لە بازاڕدا دەسووڕانەوە...

هەموویان لە نهێنیەکانی یەکتر ئاگادار بوون. لەم شارۆچکەیەدا هیچ شتێکی شاراوە نەبوو. تا ئێستا لەوانەبوو هەزاران جار شەڕی عارف صائم بەگ و ئیدریس بەگ, قینی عارف صائم بەگ لەوو حاڵ و رۆژگاری پەرێشانی ئەویان بۆ یەکتر گێڕابێتەوە. خەڵکی شار بەربەرەکانیی نێوان ئەم دووانەیان وەك داستانێك زیندوو راگرتبوو. خەڵکەکە کێشەی نێوان عەلیسەفابەگ و جووتیارەکانی وایوایان مووبەموو دەزانی و بە بێسەبری چاوەڕوانی سەرەنجامی هەردوو بەربەرەکانیەکە بوون. دەیان گوت عارف صائم بەگ ژن برایەکەی خۆشی لەگەڵ ئەو چەرکەسانە کە حازر نەبوون زەویەکانی خۆیانی بدەنێ, وەنێو زیەڵێن خستوەو لەبن قەمچیان دا کوشتوویەتی. بەڵام کەس هۆی سەرەکیی ئەم کارەی نەدەزانی. هێندێك دەیان گوت ئەو زگی بە چەرکەسەکان دەسووتاو چونکە ویستی پێشی زوڵم و زۆری عارف صائم بەگ بگرێ, ئەویش هەق و حیسابی خۆی لە مستێ ناو گوتی:"فەرموو کاکی دڵنەرم و بەروحم, ئەمەش بەشی تۆ." هێندێکی دیکەش دەیان گوت مەسەلەی ژنێك لە گۆڕێ دا بووە. بە کورتی لەم بارەیەوە بیروڕای جۆراوجۆر هەبوون. بەڵام لەو نێوەدا شتێکی روون و حاشاهەڵنەگر هەبوو, ئەویش ئەوە کە ئەو لاوە لەنێو زیەڵێن و لەنێو چڵە دڕکەکان و لەبن قەمچیی عارف صائم بەگ دا گیانی دەرچووە.

عەلی سەفا بیری لەوە دەکردەوە کە لەمەودوا لەگەڵ دێهاتیەکان چۆن رەفتار بکاو کام ئامرازی زەبروزەنگ و هەڕەشە بەکار بێنێ. بیری دەکردەوە لەگەڵ فلانەکەس چۆن رەفتار بکاو لەگەڵ فیسارە کەس چۆن؟ و زۆر بە شەوقەوە ئەو مەسەلەیەی لێك دەدایەوە کە لەمەودوا دەبێ چ بکاو داخوا جووتیارەکان چ دژکردەوەیەکیان دەبێ.

کاری ئەم دواییەی جووتیارەکان هەموو کەسی تووشی سەرسوڕمان کردبوو. تەنانەت هەتا دووسێ رۆژان لە شاریش کەس نەیتوانی رووداوەکە لێك بداتەوە, بیروڕای خۆی دەرببڕێ و ئاکامێکی لێوەرگرێ. سووتاندنی خەرمانەکانی عەلی سەفابەگ و دزینی ئەسپەکانی کارێکی تازە بوو کە هەرگیز وێنەی نەبینرابوو. دێهاتیەکان نە توانای ئەم کارەیان هەبوو , و نە داب و شوێنی واشیان لەنێو دا باو بوو. ئەم رووداوە بۆ خەڵکی شاریش ببووە مەسەلەیەك! گەڕانەوەی حەمەدۆك بۆ چیاکانیش مەسەلەیەکی سەیر بوو. تا ئێستا لە نێو ئەو هەموو چەتەیەدا ڕێ نەکەوتبوو چەتەیەك پاش ئەوەی کاری خۆی کردو گەیشتە مەبەستی خۆی و سەری خۆی هەڵگرت و رۆیشت و ون بوو, دووبارە سەروسەکوتی لە چیاکان دەرکەوێتەوە. دیارە یەك دووێك لەو چەتانە پاش چەند ساڵ دووبارە هاتبوونەوە, بەڵام ئیدی کەس بایەخی پێ نەدابوون و پاش چوار پێنج رۆژ, یان ئەوپەڕەکەی پازدەڕۆژ کوژرابوون. کەچی ئەم حەمەدۆکە وەك هەڵۆی رق ئەستوور دادێتە سەر چیاکان, چەتەیەکی کارکوشتەی وەك برایمەڕەش دەکوژێ, ژمارەیەك جەندرمە بریندارو شڕوور دەکاو پاشانیش گیانی سڵامەت لە شەڕەکە دەباتە دەرو ون دەبێتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جگه له عەلی سەفابەگ هەموو کەس پێی وابوو بووژانەوەی جووتیارەکانی وایوای و راوەستانیان بەرامبەر به عەلی سەفا لە کن حەمەدۆك ئاو دەخواتەوە. لەبارەی حەمەدۆکەوە داستانی جۆراوجۆریان دەگێڕانەوە. بەڵام نە لە چوکووراواو نە لە کێوپارە جگە لە وەکیل باشی عاصم, کەس حەمەدی بە چاوی خۆی نەدیبوو. بەباوەڕی وان وەکیل باشی عاصم خۆی یەکێك لە نیزیکترین دۆستانی حەمەدۆك بوو و نەیدەتوانی ئازارێکی پێبگەیەنێ. کێ دەزانێ, لەوانەشە ئەوەی لە چیاکان بینراوە, حەمەدۆك نەبێ و کەسێکی دیکە لە ژێر ناوی حەمەدۆك دا ئەو کارانە بکا. بەڵام حەمەدۆك نەبێ, کێ دەتوانێ دەستەیەك جەندرمە لە توورپووسەوە تا چوکووراوا راو بنێ؟ جەندرمەکان بە ورەیەکی رووخاوەوە لە کاتێك دا چەك و پێڵاویان لە کێوەکان فڕێ دابوو, رایان کردو هاتنەوە شار. لەنێو شار لە ترسی گیانی خۆیان هاواریان دەکرد:"خوایەگیان بێچارە بووین, بە دەست ئەو حەمەدۆکەوە بێچارە بووین." دەیان گوت:"خۆ حەمەدۆك بە پێنج کەس و دە کەسەوە نایەتە پێش جەندرمە. سەدان کەسی بە دەورەوە بوون. دەت گوت لە زەوی هەڵدەقوڵن و لە ئاسمان دەبارن. جگە لەمانە بریسکەشی پێیە...

عەلی سەفابەگ لەنێو شاری, لە چاخانەی تۆفیقەوە بۆ گازینۆی "ناخودائۆغلی", لەوێوە بۆ مەخفەری پۆلیس, لە مەخفەری پۆلیسەوە بۆ لای مودیر ناحیە, لەوێوە بۆ لای ئەحمەدئاغای سیاسەتبازو لەوێوە بۆ پۆستەخانە غاری دەداو سات بە ساتیش ئەو ترس و سامەی لە دڵیدا بوو, زیادی دەکرد. بەڵام هێشتا سەری لە هۆی یاخی بوونی جووتیارەکان دەرنەکردبوو. نەیدەتوانی لەسەر هیچ هۆیەکی تایبەتی ساغ بێتەوەو هیچ دەلیل و لێکدانەوەیەکیش قەناعەتی پێنەدەدا:"داخوا ئەم کارانە هەموو لەبن سەری حەمەدۆك دا بوون؟ نا! زۆر وێ نەدەچوو. نا! ئەم جۆرە کردەوەیە هەر لە دەست عارف صائم بەگ دەهات. ئەگەر عارف صائم بەگ پشتی جووتیارەکانی نەگرتایە, ئەوان نەیان دەوێرا ئاوا دەم بێننە پێش."

دەیگوت:

"خەڵکی لادێ هەتا دەسەڵاتێکیان لە پشت نەبێ, دەست بەکار نابن. ئەوان تەنانەت متمانە بە خۆشیان ناکەن. ئەوان نایەن بە پشتیوانیی رووتەڵەیەکی وەك حەمەدۆك خەرمانەکانی من بسووتێنن, ئەسپەکانم بدزن, نۆکەرەکانم بکوژن. هاوڕێیان! دەبێ زۆر وریا بین, وادیارە حکوومەت سیاسەتێکی تازەی رەچاو کردوە. یەکەمین تاقیکردنەوەش لەسەر من دەکا. دۆستان وریای خۆتان بن, ئەم بەزمە عارف صائم بەگ بەسەرمان دێنێ. تازە تێدەگەم ئەو بۆچی دەیەوێ لە چوکووراوا ببێتە خاوەنی مەزراو زەوی... ئەوان پێویستییەکیان بە مەزراو ملك و ماڵ نیە... چما هەموو تورکیە هی ئەوان نیە؟ ئێستا روون دەبێتەوە کە بۆچی کاربەدەستانی کۆماری تورکیە دەستیان بەسەر زەوییەکان داگرتوە... تازە ئەوە ئەسڵی مەسەکە روون دەبێتەوە... ئێستا ئەوە هۆی زەوت کردنی باغە زەیتوونەکانی "موودانیا" و دروست کردنی کێڵگە لە "ئەگە" دەردەکەوێ... ئێستا, ئێستا خەریکە مەسەلەکە روون دەبێتەوە. شۆڕش تەواو نەبووە. کاربەدەستانی کۆمار بە بیانووی جۆراوجۆر لە ئەنەدۆڵ دا بڵاو بوونەوەو خەریکی لێکۆڵینەوەو تۆژینەوەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاش ئەوەی لێکۆڵینەوەکەیان تەواو بوو, زەبری سەرەکی دەوەشێنن. جووتیاران نرخ و بایەخ پەیدا دەکەن. شۆرش بەربڵاو دەبێ و پەرە دەستێنێ. تەواوی ئەم کارانە لەبن سەری عارف صائم بەگ دان, حەمەدۆکیش تەنیا داردەستێکە."

ئەوانەی پارێزگاریyan لە عەلی سەفابەگ دەکرد, بێدەنگ دەبوون و لەو بارەیەوە باس و کێشەیان لەگەڵ نەدەکرد. دووریش نەبوو قسەی عەلی سەفابەگ بێ. چونکە ئەوەندەیان لێ‌روون بوو کە حکوومەت خەریکە هێندێك شتی نوێ دابێنێ و بتەوێ و نەتەوێ لە ئەنکەرەوە بۆنی گۆڕانێکی تازە دەهات.

لە ماوەی چەند رۆژدا عەلی سەفابەگ لە پێش دا خۆی و پاشان ئاغاو خانەکانی شارۆچکەی قانیع کرد کە تەواوی ئەو کارانە لەبن سەری عارف صائم بەگ دان. بەڵام عارف صائم بەگ بۆ وای دەکرد؟ داخوا لە سەرەوە دەستووری پێ درابوو, یان سەربەخۆ ئەو کارانەی دەکرد؟ ئەمە مەسەلەیەك بوو کە خان و ئاغاکان سەریان لێ‌دەرنەدەکرد. بە سرتە پێکەوە قسەیان دەکرد, هەتا تولعی بەیانی لەبەر شۆقی چرافانۆس دادەنیشتن و باس و وتووێژیان دەکرد, بەڵام نەدەگەیشتنە ئاکامێك.

راست لەو بێنەو بەرەیەدا بوو کە عارف صائم بەگ هاتە شار. هەموویان بە ترسەوە دۆش دامان. خان و ئاغاکان دەست لەسەر سینگ چوونە خزمەتی. عارف صائم بەگ دەسبەجێ هەستی بەو ترس و سامە کرد کە باڵی بەسەر شار دا کێشابوو. بە پێکەنینەوە بە حازرانی گوت:

"مەسەلەی حەمەدۆکە؟ لە ئێوە دوور بوو ئەوەندە لە بستە منداڵێکی بێ دەسەڵات بترسێن. کۆمارەکەمان زۆر بەهێزە. بە لەشکرێك, حەمەدۆك هیچ, هەزاری وەك حەمەدۆك شەق وشڕ دەکا. گوێ مەدەنێ گیانم."

لەنێو هەمووان دا "کاراداغلی ئۆغلی مورتەزا" وەقسە هات و گوتی:

"مێشووله خۆی شتێك نیە, بەڵام وەزعی بنیادەمیش تێك دەدا. حەمەدۆك بۆخۆی مەسەلەیەك نیە. بەڵام ناوەکەی جۆ وەبیر وڵاغ دێنێتەوە. دێهاتیەکان گوێیان لە کڵاوی پەڕاندوە. ئەو دێهاتیەکان هان دەداو لەگیانی ئێمەیان بەردەدا. دێهاتیەکان هان دەدا لە دژی ئاغاکان, خانەکان و ئەو حکوومە کە پارێزەری ئێمەیە, راپەڕن. ئەو دێهاتیەکان فێر دەکا کە بێن ئەسپ و ماینی ئاغاکان بدزن, خەرمانەکانیان بسووتێنن و پیاوەکانیان بکوژن. ئەگەر ئەتۆ بەڕاستی نیازت هەیە کێڵگەیەك دروست کەی, دەبێ لەبیرت بێ ئەگەر ئەمڕۆ نۆرەی ئێمەیە, سبەینێ نۆرەی..."

پاشان دەستی کرد بە پتەپت.

عارف صائم بەگ بە تووڕەییەوە گوتی:

"چی؟ بەڕاست... بەڕاستی... ئەتۆ دەتەوێ بڵێی چی؟"

"یانی... یانی... یانی پێم وابوو مەبەستی ئێوە لێکۆڵینەوەو تۆژینەوەیە... نەخشەو بەرنامەیەکی دیکەتان هەیە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چی؟ ئێوه شێت بوون. ئەمن دارو نەداری خۆم لەسەر ئەو زەوی‌یانە داناوه. ئێوه پێتان وایه ئەمن لاسای خاوەن ملّکان دەکەمەوه؟"

"یانی... ببووره بەگ... نەم توانی مەبەستەکەمت باش عەرز بکەم..."

حازرانیش گوتیان:

"ئەم مورِتەزایه قەت ناتوانێ مەبەستی خۆی به لەباری عەرز بکا, نیازێکی نیه."

عەلی سەفابەگ گوتی:

"استغفرالله! کێلّگەی ئێوه دەبێته نوێترین کێلّگەی دنیا. چوکووراوا چەندین سەدە شانازیتان پێوه دەکا که ئەم خزمەته مەزنەتان پێ کردوه. هەروەك به قارەمانەتیتان له شەڕەکانی سەربەخۆیی‌دا دەنازێ. چوکووراوا شانازی به خۆیەوه دەکا که رۆڵەی وا بەڕێزی له باوەشی خۆی دا پێ‌گەیاندوه."

عارف صائم بەگ پاش ئەوەی به میهرەبانی‌یەوه سەیرێکی مورِتەزاغای کرد که له گۆشەیەك کوشم هەڵاتبوو, گوتی:

"سوپاست دەکەم عەلی سەفابەگ, لەلوتف و مەحەببەتی بێ‌خەوشتان سوپاس دەکەم. باشه کەوایه جەنابی مورِتەزاغایه؟"

مورِتەزاغا له جێی خۆی دەرپەڕی, هات هەردوو شانی بەگی ماچ کردن و گوتی:

"له خزمەت تان داوای لێبووردن دەکەم. له خزمەت جەنابت داوای لێبووردن دەکەم! ئەمنیش هەر دەمەویست ئەمانەت عەرز بکەم... یانی... یانی... یانی...

دووباره زمانی گیراو وەك چەوەندەر سوور هەڵگەڕا.

حازران دەستیان کرد به پێکەنین.

عارف صائم بەگ بۆ ئارام کردنەوەی وی, گوتی:

"مورِتەزابەگ, پەله مەفەرموو. ناڕەحەت مەبه. له مەبەستەکەتان حاڵی بووم."

مورِتەزاغا گوتی:

"زۆر خۆشحاڵم که له مەبەستم حاڵی بوون. ئەگەر ئێوه حاڵی نەبوونایه خەراپ دەبوو. دەفەوتام. وەجاخم کوێر دەبووەوه. ئەگەر ئەتۆ لەبارەی منەوه فکری خەراپ بکەیەوه, ئەمن دەفەوتێم, ماڵ وێران دەبم. خوا سلامەتت کا. بژی بەگ. دەستەکانت ماچ دەکەم."

پاشان به دڵ ئاسوودەیی چوو له جێی خۆی دانیشتەوه. له دڵی خۆی دا بەڵێنی داو سوێندی خوارد که لەمەودوا لەگەڵ پیاوانی دەوڵەت به تووڕەیی قسه نەکا. له دڵی خۆی‌دا گوتی:"ئەم جۆره کەسانه هەموو شتێك بەرئاوەژوو حاڵی دەبن. به دڵیەوه دەگرن. ئەی که ئەو عەلی سەفابەگه گەوواده چۆنی قسەی خۆی گۆڕی!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف صائم بەگ هەموویانی لەنێو سەراسیمەیی و سەرسوڕمان دا بەجێ هێشت و ڕۆیشت. بە ڕۆیشتنی وی ترس و دڵەکوتەی دەرەبەگەکان چەند بەرابەر بوو. عارف صائم بەگ بۆ هاتبوو؟ مسۆگەر دەلیلێکی هەبوو! مسۆرگەر! هەموو خەڵکی شار زگیان بە هەمزە دەسووتا کە لە چیاڕا هاتبوو و ماوەیەك لە شار سەرگەردان مابوو. هەمزە لە نێو شار بۆ کونێك دەگەڕا خۆی تێدا حەشار بدا, ئەم لاو ئەولا دەگەڕا بەڵکوو جێیەك وەبینێ پەنای بۆ بەرێ. لەلای سیاسەتبازی پارێزەرەوە دەچووە لای فەتحی کووزان ئۆغلی, لەلای وی ڕا دەچووە لای فەخرییە شێت و هەموو ڕۆژێ بروسکە لە دوای بروسکە بۆ ئەنکەرەی دەناردو لە بازاڕی شارۆچکەدا بە مستان پارەی خەرج دەکرد. عەلیەشەلیش بەدوایەوە بوو. لە دەرکی پۆستەخانەی نەدەبزووت. هەمزە دەگەیشتە هەرکەس دەیگوت:"ئەو, ئەو کافرە ئاخرەکەی دەم کوژێ. ئەو هەر لەبەر من هاتوەتە دەرو هاتوەتەوە چیاکان. چ بکەم؟ براینە چم لێدەکەن؟ ئێوە ڕێیەکم نیشان بدەن. ئەمن چ بکەم؟" لەسەر ڕێیان لەگەڵ خەڵك دەردی دڵی هەڵدەڕشت و دەیگوت:

"چما ئەمن چ خەراپەیەکم بۆ دێهاتییەکان بووە. چما ئەمن چیم کردوە؟ بێ سەرپەرست مابوونەوە, هاتم سەرپەرستیم کردن. تەنانەت جارێکیش پێم نەگوتوون پشتی چاوتان برۆیە. لە گوڵ کاڵترم پێ نەگوتوون. ئەو بەخیل و حەسوودەش وەختێك لە مەسەلە حاڵی دەبێ و دەبیسێ کە جووتیارەکان منیان وەك بابی خۆیان, وەك گیانیان, وەك ئەولادیان خۆش دەوێ, لەو کونەی خۆی تێدا حەشار دابوو, دێتەدەر. ئەو, دوژمنی ئاغایانیشە. تەنانەت لەگەڵ حکوومەتیش دوژمنایەتییەتی! دەڵێن گوتوویەتی بۆخۆم دەزانم چ لە حکوومەت دەکەم! ئەو, بە هیچ جۆر دێهاتییەکانی خۆش ناوێ. پێی خۆش نیە دێهاتییەکان خۆشی لە خۆیان ببینن. هەربۆیەشە دەیەوێ من بکوژێ. بۆچی؟ چونکە ئەمن بوومە هۆی ئەوەی دێهاتییەکان ڕۆژێکی خۆش ببینن! لەوەتا من بوومە ئاغای ئەو دێیە, ڕەعیەتەکان دەستێکیان لە هەنگوین و دەستێکیان لە ڕۆنەکەرەدایە. نانیان دەڕۆنی کەوتوە. هەر لەبەر ئەوە, هەر لەبەر دوژمنایەتیی دێهاتییەکانە کە دەیەوێ من بکوژێ."

لەدواوەشی عەلیەشەل پشتی قسەکانی دەگرت و دەیگوت:

"دەکوژێ. ئا...خ ئەو کافرە ئاخرەکەی ئاغاکەمان دەکوژێ. منیش دەکوژێ..."

ڕۆژێکیان پارێزگار هاتە شارۆچکە. خان و ئاغاو مووچەخۆرانی دەوڵەتی لەماڵی حاجی خەلیل کۆکردەوەو قسەی بۆ کردن و باسی ئەو برووسکانەی کرد کە بۆ ئەنکەرە لێدرابوون و گوتی کاربەدەستانی ئەنکەرە لەو برووسکانە زۆر قەڵسن" دەینەڕاندو دەیگوت:

"ئەم شارۆچکەیە وەبەر تۆپ دەدەم. هەمووتان دوور دەخەمەوە بۆ "خیزان"... ئەو حەمەدۆکە کێیە؟ یەکێك لە ئێوە قوتی کردوەتەوە... ئەوم لە ئێوە دەوێ. دەبێ بیگرن. هیچ چەتەیەك هەتا ئاغاکان پشتیوانیی لێنەکەن, ناتوانێ لە چیاو بەندەنان وەمێنێ. باش تێگەیشتن؟"

دیسان مورتەزاغا هەستایە سەرپێ و هاتە نێو باسەکەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"تێگەیشتین, بەڵام ئەم چەتەیە بێ پشتیوانیی ئێمە لە چیاو بەندەنان خۆی ڕاگرتوە. ئێمە پشتیوانی لە حەمەدۆك ناكەین. بەخوا, بە پێغەمبەر ئێمە پشتیوانیی لێناكەین. ئێمەش تا ئێستا وەك تۆمان بیر دەكردەوە. دەمان گوت ئەگەر ئێمە پشتیوانی لە چەتەیەك نەكەین, ناتوانێ لە چیاو بەندەنان خۆی ڕاگرێ. جەنابی پارێزگار, ئێمەش پێمان سەیرە. وەرە بە چاوی خۆت ببینە كە خۆی ڕاگرتوە. ئەویش چۆن! قیمەتی شارۆچكەكەمانی كردوەتە پووڵەڕەشكەیەك. خۆی ڕاگرتوەو خۆی ڕادەگرێ. هەمووانیشمان دەكوژێ..."

پاشان دیسان زمانی گیراو كەوتە پەتەپەت و ئارەقی ڕشت.

پارێزگار پرسی:

"ئێوە ناوتان چیە؟"

"مورتەزاغا."

"ئەتۆ پیاوێكی ئازاو قسەلەڕووی."

مورتەزا گوتی:

"ئازا..."

"ئەتۆ پێم بڵێ چۆن دەكرێ حەمەدۆكی بگرین؟"

"جەنابی پارێزگار. ئەم باوك سەگە چ بگیرێ و چ نەگیرێ ئەوەی نەدەبوو ببێ, بووە. گورگی دڕندە بۆنی خوێنی كردوە. ولاغ جۆی وەبیر هاتوەتەوە. ئیدی نە ئێمەو نە حكوومەت لە دەستی ئەم دێهاتیانە ئاسوودەیی بەخۆمانەوە نابینین. ئەمە هەمووی لەبن سەری حەمەدۆك دایە."

پارێزگار گوتی:

"ئەمن پیاوی وا قسەلەڕووم خۆش دەوێ."

مورتەزا بە لەخۆبایی‌بوونەوە گوتی:

"زۆر كاری چاك دەكەی كە پیاوی قسەلەڕووت خۆش دەوێ. زۆر كارێكی باشە. ئەمن هەمیشە قسەی خۆم بەڕەوڕوو دەكەم, پێچ و پەنا لە كاری من دا نیە."

"وەرە ئێرە دانیشە."

مورتەزا چوو لە سەر قەنەفەیەك كە لە تەنیشت پارێزگار بوو, لەسەر چۆكان دانیشت و دەستی لەسەر ئەژنۆی دانان و گوتی:

"جەنابی پارێزگار, نەزیلەیەكت بۆ دەگێڕمەوەو پاشان وەدوای دەردو مەرگی خۆم دەكەوم."

پارێزگار:

"فەرموو تكایە."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەوەی دەمەوێ بیلێم لەبارەی حەمەدۆکەوەیە کە هەموو دەیزانن و کەسیش ناگرێتەوە. مار هەتا چووکەڵەیە دەبێ سەری پان بکەیەوە. بەڵام حەمەدۆك گەورە بووە. رەنگە ئەم چەتە تازەیە کە لە چیاکان قوت بووەتەوە, حەمەدۆکی بەڕاستی نەبێ. دیارە دەڵێم رەنگە. بەڵام ئەگەر حەمەدۆك خۆی بێ, حەمەدۆکی ناتوانین بکوژین, یانی ناکوژرێ. دەقیقەیەك راوەستە روونی بکەمەوە. پەرژینی بە گوڵ بێ تا ئێستا مارتان دیوە, مارێکی گەورە؟"

پارێزگار گوتی:

"ئەرێ, دیومە."

"دەزانی مار چۆن دەمرێ؟"

"نا, نازانم."

"ئەگەر بە بەرد سەری پان بکەیەوە دەمرێ. ئەوە یەك!..."

پارێزگار گوتی:

"بەڵێ دەمرێ, ئەمە رێگایەکی."

"رێگایەکی دیکەی ئەوەیە کە بێخنکێنی. ئەوە دوو... بە گوللەش دەکرێ بێکوژی ئەوە بوو بە سـ...ێ! دیارە بە چەند جۆری دیکەش دەمرێ... نەخۆش دەبێ دەمرێ, لەك لەك دەیخوا دەمرێ, ئەم جۆرە دەمرێ, ئەو جۆرە دەمرێ. دەزانی چۆنی دیکەش دەمرێ؟"

پارێزگار کە قسەکانی مورتەزای پێ خۆش بوون, پرسی:

"بە چ شێوەیەکی دیکەش دەمرێ؟"

"بەچ شێوەیەکی دیکەش دەمرێ؟ جەنابی پارێزگار پرسیاری سەیر دەکا. ها؟ ئێستا عەرزی پارێزگاری خۆم دەکەم! ئەگەر مار بە قەد نووکە دەرزییەك بریندار ببێ, دەمرێ... حەتمەن دەڵێی بە قەد نووکە دەرزییەك برین شتێك نیە! ئەگەر بینادەمێك یان گیاندارێکی دیکە بە قەد نووکە دەرزییەك بریندار بێ, چی لێدێ؟ بە خۆڕایی فکری خۆت ماندوو مەکە جەنابی پارێزگار, هیچی لێنایە. هیچی نابێ و دەسبەجێ چاك دەبێتەوە. لە کاتێك دا ئەگەر مار بەقەد نووکە دەرزییەك برین بکەوێتە لەشی دەمرێ. رەنگە بڵێی چۆن؟ ئەتۆ نەت دیوە, ئەتۆ نازانی, ئەمن دەزانم. مار ئەگەر بە قەد نووکە دەرزییەك برینی تێ ببێ, مێروولەزەردکە هێرش دەکەنە سەر برینەکەی و بە یەك رۆژ مارەکە دەخۆن. ئێستا تێگەیشتی جەنابی پارێزگار؟"

پارێزگار, لە کاتێك دا لە چاوانیەوە رامابوو بیری دەکردەوە.

"حەمەدۆك وەك ئەو برینە چووکەڵەی لەشی مارەکەیە... عەرزی بە خزمەتی ئاغای خۆم بکەم, حەمەدۆك بە کوشتنی عەبدیخان و دابەش کردنی زەوییەکانی لەنێو دێهاتییەکان دا ئەو برینەی دروست کرد. ئێستا حەمەدۆك بمرێ, یان بمێنێ, ئێمەو حکوومەت بەو ئاسانییە نەجاتمان نابێ. لە ژانەسەر

رزگاریمان نایە. دێهاتییەکان ڕاست وەك ئەو مێروولە زەردانەن, بێئەقڵ, ناڕاست, نازیرەك. بەڵام... بەڵام برینێکی بە قەد نووکە دەرزی بەسە بۆ ئەوەی کارەکە تەواو بکەن. ئێستاش بەو برینە کە حەمەدۆك لە لەشی کردووین, لە پێش دا یەك یەك و دوایە بە کۆمەڵ هەموانمان دەخۆن و لەنێومان دەبەن. بەڵێ جەنابی پارێزگار, هەم ئێمە دەخۆن و هەم ئێوە. ئەمن دێهاتیم و خەڵکی دێهات باش دەناسم. بە ئاغای خۆم بڵێم, بۆ خزمەتکاری خۆت هەرچی بە دڵی دێهاتییەکان دا بێ وەك ڕۆژ ڕووناکە. ئێوە ئاقڵن, زۆریش ئاقڵن. پیاوی بەڕێزو خوێندەوارن. هەموو ئەم ئاغایانە دەزانن کە ئەمن لە ژیانم دا تا ئێستا لە هیچ نەترساوم. بەڵام ئێستا لە ترسی حەمەدۆك خەریکە زراوم بچێ. هەم لە زیندووەکەی دەترسم و هەم لە مردووەکەی..."

"مورتەزابەگ ئەتۆ زۆری پێوە دەنێی."

"جەنابی پارێزگار, ئەتۆ وا بیر بکەوە. بەڵام ئەمن لە ئێستاوە دەستم لە ژیانی خۆم شوتوە. مێروولە زەردەکان خەریکن بە نێو لەشم دا دێن و دەچن."

"زۆری چاوڕاو بۆ دەکەی."

مورتەزاغا لە کاتێك دا باڵی لێك کردبوونەوەو توند ڕای دەوەشاندن هاواری کرد:

"وەڵڵا, بیللا, وەڵڵاهی بیللاهی ئەو بەڵایانەی بەسەر عەلی سەفابەگ هاتوون لەبن سەری حەمەدۆك دان. کاری مێروولە زەردکەیە... عەلی سەفابەگ چ دەڵێ, با بڵێ, چۆن بیر دەکاتەوە با بکاتەوە. بەڵام کاری مێروولەزەردکەیە..."

عەلی سەفابەگ گوتی:

"مورتەزاغا ئەتۆ خەراپ ترساوی, زۆری چاوڕاو پێوە دەنێی. خەریکی منداڵێکی بێ دەست و پلمان بۆ دەکەیە غوولێك."

مورتەزا گوتی:

"ئەتۆ وای حیساب بکە."

ئارەق بە سەرو رووی دا دەهاتە خوارو رەگی ملی هەستابوون:

"ئەتۆ هەروای لێك بدەوە. هەر ئەم ڕۆژانە دەغڵەکانمان ئاگر دەدەن, هەموو ئاغایەکان هەر لە جێ دەکوژن, ئەم مێرووە زەردانە دارو نەدارمان بە تاڵان دەبەن. جا دەیبینی. ئەتۆ هەروا بیر بکەوە."

هەتا ئێوارێ قسەیان کرد. پێکەنین و سەرەنجام رێك کەوتن. پارێزگار دەیەویست لەمەودوا هیچ برووسکەو شکایەتێك و هیچ نامەیەك لە شارۆچکەکەوە نەنێردرێتە پێتەخت. ئاغاو خانەکان لەو بارەیەوە پارێزگاریان دڵنیا کردو قەولی پیاوانەیان داو سوێندی ناموسیان بۆ خوارد.

پارێزگاریش لە وەڵام دا گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەو هەتیوە بێ دەست و پلە هێندە گەورە مەکەنەوە. ئەم وڵاتە پیاوی وەك چاکیر چالیی دیوە. ئەم کێوانەی تووڕووس زۆر پیاوی وەك گزیك دۆران, کارائیلان, یووزجوو, گووت دەڵەك و کوورت رەجەبیان بە خۆوە دیوە. هەر ئەم رۆژانە تەرمی حەمەدۆك لە شەقامەکانی شاردا بەسەر زەوی دا رادەکێشن.

ئەمجار سواری ترۆمبێلەکەی بوو و لەنێو تەپ و تۆزدا شارۆچکەی بەجێ هێشت.

ئێوارەی ئەو رۆژە قایمەقام بە پەلە بانگی هەمزاغای کردو پێی گوت:

"هەر ئێستا دەچیەوە دێی خۆتان و بەم زووانەش لە شار نابینرێیەوە. ئەتۆ خەریکی ورەی شارۆچکەیەك دێنیە خوار. مانای نیە هەموو رۆژێ برووسکە بۆ ئەنکەرە لێدەدەن و ژانەسەر بۆ گەورەکان دروست دەکەن. ئیدی بە هیچ جۆر هەقتان نیە برووسکە بۆ ئەنکەرە لێبدەن."

هەمزە بە بێهێزی و شەکەتی گوتی:

"دەم کوژێ جەنابی قایمەقام, ئەو دەم کوژێ. ئا...خ ئەمن بچمە کوێ؟ ئەو من دەکوژێ؟"

قایمەقام سەری راوەشاندو بۆ دڵسۆزی و هاودەردی لەگەڵ هەمزە گوتی:

"بەڵێ دەکوژێ. دەزانم هەر بۆ کوشتنی تۆ دووبارە سەروسەکوتی پەیدا بووەتەوە. بۆخۆم ئەمە دەزانم, بەڵام کارێکی لە دەست نایە. هێشتا حکوومەتمان زۆر لاوازە. بۆخۆم دەزانم. بەڵام... بەڵام پارێزگار بەڵێنی داوە کە بیگرێ. بەڵام ئاغای خۆم. نووری هەردوو چاوم, سوڵتانەکەم, هەمزەبەگ, راستت دەوێ دڵم ئاو ناخواتەوە... دەبێ خۆت بە قەزاو قەدەر بسپێری و بچیەوە دێ و چاوەڕێ بی, بەڵکوو مۆجیزەیەك روویدا..."

"ئا...خ, دەم کوژێ."

هەر ئەو رۆژە هەمزە سواری ئەسپەکەی بوو و لە کاتێك دا عەلیەشەلی بە دواوە بوو. ملی رێگای گرت بەرەو کێوپارە.

ئێوارە بوو کە هەورێکی تۆزوخۆڵ ئاسمانی شارۆچکەی داگرت و تۆزوخۆڵێکی رەنگ زەرد بەرەو چیاکان هەڵکشا. مێشەنگوینە لەسەر گوڵە سوورە تۆزاویەکان نیشتبوون.

لەسەر بەرزترین لکی دارهەنارێکی کۆنەساڵ, پەپوولەیەکی گەورە مردبوو. هەزاران مێروولەی زەرد بە قەدی دارەکەدا بەرەو کەلاکی پەپوولەکە پێ هەڵدەگەڕان.

هەوا زۆر گەرم بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"وەسمانەزلە بە قوربانی شەهێن بێ!"

وەسمانەزلە قەلنە بە دمەوەو دەستی راست لەسەر دەسکی دەمانچەی ساچمەزەن وەك لاوێكی پازدە ساڵە لەنێو دێی دا پیاسەی دەكرد. تووشی هەركەس دەبوو, چەند كەلیمە قسەی لەگەڵ دەكرد, دەستی بەسەر سەریدا دێناو دەیگوت:

"خوا من بكا بە قوربانی شەهێن. بە قوربانی ئەو گورگە, بە قوربانی ئەو شەهێنە بم. بە قوربانی ئەوەی بم كە پیرەداری وشك زیندوو دەكاتەوەو گەڵای سەوزی پێ دەردەكا. خوا وەسمانەزلە بكا بە قوربانی حەمەد."

خەڵكی دێش لە شادمانیی وەسمانەزلەدا شەریك بوون و وێڕای وی دەیان گوت:

"گوندی وایوای بە قوربانی حەمەد بێ. ناوچەی ئاناوارزاو دێهاتی چوكووراوا هەمووی بە قوربانی حەمەد بێ."

داربەداری جووتیارەكان لەگەڵ عەلی سەفابەگ" واتە سووتاندنی خەرمانەكان و دزینی ئەسپەكانی كە هەموو كەس بە كاری حەمەدی دەزانی هەموو مەڵبەندی ئاناوارزای بووژاندەوە. زۆری نەمابوو مووسلوو خۆشی باوەڕ بكا كە ئەم كارانە لەبن سەری حەمەدۆك دان! دیسان لەبارەی حەمەدۆكەوە داستان و سەربردەو ئەفسانەو گۆرانیی خۆولاتی كەوتنەوە سەر زارو زمانان.

وەسمانەزلە دەیگوت:

"مەلافەرهاد, ئەمە كاری خوایە. پیاو سەر لە كاری خەڵكی لادێ دەرناكا! لە بەیانی تا ئێوارێ ناوی شەهێنم بنێشتەخۆشەی سەر زارانە, بەڵام نەیان هێشتوە نە ئاغایەك نە خانێك نە حكوومەت سووسە بكەن. جێی باوەڕ نیە. یانی ئەوانە لەنێو ئاغاو خان و مووچەخۆرانی دوڵەت خزم و خوێش و كەس و كارێكیان نیە؟"

دیارە بووشیان. بەڵام هەموو جووتیارەكان یەك زمان و هاوپەیمان زمانیان گرێ دابوو و لە لای بێگانە زاریان هەڵنەدەپچڕی.

مەلافەرهادو وەسمانەزلە سەریان لە نهێنی پارێزیی ئەو دێهاتییە زۆربڵێیانە سوڕمابوو, و سەریان لێی دەرنەدەچوو. تەنانەت جووتیارەكان خۆشیان سەریان لە كاری خۆیان سوڕمابوو. ئەگەر جەندرمەكان هەركام لە جووتیارەكانیان گرتبایە, ئەگەر چەرمی لەشیان لەبەر داڕنیبان, ئەگەر چاویان لە كالانە دەرهێنابان, نەیان دەتوانی تاقە وشەیەكیان لەبارەی حەمەدۆكەوە لێ دەركێشن.

وەسمانەزلە دەیگوت:

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەم بنیادەمەش دەعبایەکی سەیرە. جاری وایە ناتوانی متمانەی پێ بکەی تەنانەت دارێکی وشکەڵ، شتێکی بێقیمەتیشی بدەیە دەست، جاری واشە ژیانی خۆتیان لەکن دانێ، وەك گلێنەی چاوی خۆیان دەیپارێزن."

ڕووداوێکی دیکە کە جووتیارەکانی ئەوەندە خۆشحاڵ دەکرد هەر هێندە بوو شێت نەدەبوون، ئەوە بوو کە هەموو شەوێ ڕاست لای نیوەشەو مەزراکەی عەلی سەفابەگ ڕاست وەك گوندی وایوای دەدرایە بەر تفەنگان.

سەفچەکاهیا دەیگوت:

"هەڵدێ، عەلی سەفا مەزراکەی بەجێ دێڵێ و لە مەڵبەندی ئاناوارزا رادەکا."

جەندرمەکان و نۆکەرانی عەلی سەفا لە مەزرا ئێشکیان دەکێشاو وریا بوون و بەو حاڵەش هەر کە نیوەشەو دادەهات، مەزرا وەبەر تفەنگان دەدرا. نەش دەزانرا تفەنگەکان لە کوێ ڕا داوێژرێن و کێ دەیان هاوێ. کەلێن و قوژبنی دنیایان بۆ دیتنەوەی ئەوانە دەپشکنی. بەڵام دەت گوت زەوی زاری لێك کردوەتەوەو قووتی داون. عەلی سەفا گێژو وێژو سەرسوڕماو لەو ڕووداوانە سێ جار چووە لای عارف صائم بەگ و مەسەلەکەی بۆ باس کردو عارف صائم بەگیش باش گوێی بۆ ڕاگرت. بەڵام لە وەڵام دا تەنیا پێکەنینی تەحویل دا.

دواجا رعەلی سەفا گوتبووی:"جووتیاران یاخی بوون، یاخی بوونێکی ڕاست و دروست، خەریکن کاردروستایی بۆ بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانە دەکەن."

عارف صائم بەگ دیسان هەر بە پێکەنین وەڵامی دابووەوە:

"دێهاتییەکان یاخی نابن. جووتیاری تورك قوونەبانی کاری وای نیە، یاخی نابێ، خوو و ڕەوشتی وای نیە."

عەلی سەفابەگیش نەیوێرابوو بڵێ:"ئەدی کێ خەرمانەکانی منی سووتاندوە، کێ ئەسپەکانمی دزیوەو کێیە مەزراکەم وەبەر تفەنگان دەدا؟ هەموو ئەم کارانە جووتیارانی تورك نەیان کردوە؟ ئەگەر وابێ ئەتۆ کردووتن جەنابی عارف صائم بەگ! لەوانەشە کاری خۆت بن. دێهاتییەکان پشتیان بە جێیەکی قایم گەرمە. پاڵیان وەبەردێکی زۆر قایم داوە. ئەگینا ئەگەر گۆشتی لەشیان ریزاڵ ریزاڵ بکەین، غیرەتی یەکێك لەم کارانەیان نیە. ناکا ئەو پشت و پشتیوانەیان خۆت بی؟ ئەم پشت و پشتیوانە دەکرێ مستەفا کەمال پاشاش بێ، دەتوانێ جاسووسەکانی "ئەمنییەتی گشتی"یش بن."

زۆر گێژو سەرلێشێواو بوو. ڕوخسارە تاوەسووتەکەی کە دەت گوت لە دووکەڵ دا ڕەش بووە، گەندە ئارەقی دەرکردبوو. شەو و ڕۆژ بێپسانەوە بیری دەکردەوەو ئارەقی دەردەڕشت. هێندێك جاسووس و خەبەرهێنی ڕەگەڵ دێهاتییەکان خستبوون:"بچن بنج و بناوانی مەسەلەکەم بۆ دەربێنن." بەڵام ڕاپۆرتی هیچ کام لەو خەبەرهێنانە لەگەڵ ئەقڵ و مەنتیق دا نەدەگونجا، دێهاتییەکان گوتبوویان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چـل سـوارەی غـەیبی لـە چـیای ڕا هاتنـەخوار, خەرمانـەکانی عـەلی سـەفابەگیان سـووتاندو سـواری ئەسپەکانی بوون و ڕۆیشتنەوە. حەوت کەسیان بەجێ ماون هـەموو نیوەشـەوان کێڵگەکـەی عـەلی سـەفابەگ بەردباران دەکەن. ئەوان هەتا وەختێك عەلی سەفابەگ مەزراکە چۆل نەکاو نەڕوا, دەست بەردار نین. ئەوانـە کە تەنیا بنیادەمی حەڵاڵزادە دەیان بینێ, شەوانە باڵەخانەکەی ئەو بێدینە بەردباران دەکەن و ون دەبن."

"عەلی سەفاش هار ببوو, لە داخان دەیئەڕاند:

"قسەی پڕوپووچە, بێمانایە. هەر ئەم ڕۆژانە دەچـمە بـنج و بنـاوانی مەسـەلەکە. ئـەو کەسـەی ماڵەکـەم وەبەر تفەنگان دەداو ئەو کەسەی خەرمانەکانمی سووتاندوەو ئەسپەکانمی دزیوە دەدۆزمـەوە. زوو بـەگیری دێنم. هەموو شتێك روون دەکەمەوە. یەك بە یەك ئیسباتی دەکەم کێ دێهاتیەکان پـاڵ پێـوە دەنـێ یـاخی بن, کێ دەستیان لە پشتێ دەدا. پاشانیش دەچمە ئەنکـەرە. جـا دەیبیـنن. دەڵێن:"نـەزەرکردە ماڵەکـەم بەردباران دەکەن." جگە لە بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانە, ئـەم قسـەیە چ نـاوێکی لـێدەنرێ؟ ئەمـەی لـە کاربەدەستانی ئەنکەرە دەپرسم. دەڵێم ئێمە نیشتمانمان بۆ ئەوە رزگار کرد کە ئەم قسانەمان گوێ لێبێ؟ خۆ ئێمە پێمان وابوو نەزەرکردەکانمان لەگەڵ دوژمن لە دەریا کرد. هەموو ئەمانەیان لـێدەپرسم. دەپرسم. هەمووی دەپرسم."

عەلی سەفا لە خۆی دەپرسی:"کێیە ئەو بەدبەختیانەم بەسەر دێنێ؟" مەیدانی ئـەم پرسـیارە گەیشـتە کووزان, عوسمانیە, جەیهان و پایاس. تووشی هەر ئاغایەك دەبوو داسـتانەکەی بـۆ دەگێڕایـەوەو هۆیەکـەی لـێدەپرسی. بەڵام هیچیان قسەیەکی وایان نەدەکرد کە ئاگری دەروونی دامرکێنێ. تەنیا ئاغایەك, ئاغایەکی تورکمەن بە ناوی "کوردعەلیئاغا" کە لە جـەیهان بـەکیرلی کێڵگـەی هـەبوو, هێنـدێ قسـەی کـرد کـە ئـەقڵ دەیگرتن:

"کوڕی خۆم, عەلی سەفا. ئەتۆ زۆرت تین بۆ دێهاتیەکان هێنـابوو. ئـەتۆ ئەگـەر بێچـووە پشـیلەیەك لـە ژوورێك کەی و لە پەستا ئـازارو ئەزیـەتی بـدەی, ئاخرەکـەی ڕۆژێـك چنگوڕکت لـێدەداو چـاوت دەردێنـێ. وەختێك بێچووە پشیلەیەك ئەو کارە بکا, ئەتۆ پێت وایە بنیادەمێك, بـە قـەد بێچـووە پشـیلەیەك غیرەتـی نیە؟ مرۆڤ هەرچەندی ترسـەنۆك بـێ, ئەوەنـدەش بەغیرەتـە. بـەخۆڕایی بـۆ هۆیەکـەی مەگـەڕێ. هۆیەکـەی ئەوەیە کە گوتم."

عەلی سەفابەگ ئەم رایەشی قبووڵ نەبوو. ئەو, ئاکـارو کـرداری دێهاتیـەکانی وەك بـەری دەسـتی خـۆی دەناسی. لەو باوەڕەدا بوو پیاو چەندی حەز بکا دەتوانێ تین بۆ دێهاتیەکان بێنێ. هەرچـی زەبـرو زەنـگ پتر بێ, دێهاتی بەگوێترو رام تر دەبێ. دیارە ئەم قسەیەی لە لای کورد عەلی ئاغا نەکرد. جووتیـاری تـورك هەتا هێزێك و پاڵپشتێکی نەبێ, ئاوا راناپەڕێ و یاخی نابـێ. وەك شـێتان بـیروڕای جۆراوجـۆری لـە مێشـکی خۆی دا ریز دەکردن و چونکە هۆی سەرپێچی و بەربەرەکانیی جووتیارەکانی نەدەدۆزیەوە رقی هەڵدەستا, هەتا زیاتریش رقی هەڵدەستا, هارتر دەبوو و پتر جڵەوی ئـەقڵی لـە دەسـت بـەردەبوو. بـە سـواری ئەسپ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەچووە دێهاتی ئاناوارزا, لەنێو هەر گوندێك وەك داری تێ بڕابێ, قیت لەسەر ئەسپەکەی رادەوەستا, رووی دەکردە ئەو جووتیارانەی لە دەوری کۆ دەبوونەوەو پێی دەگوتن:

"کارێك دەکەم گوندی وایوای خوێن بڕشێتەوە, خوێن, خوێن, خوێن."

ئەودەم رکێفی لە ئەسپەکەی توند دەکردو خێرا وەك تۆفانێکی رق و قین دەشتی ئاناوارزا دەگەڕا: "ئەم دێهاتی‌یە دڕندانە یەکیان گرتوە, رادەپەڕن, هەموو شەوێ ماڵەکەم وەبەر گوللە دەدەن, بەڵام ئێمە پێکەوە یەکیەتیمان نیە. ئاغایەك, خانێك, فەرمانبەرێکی دەوڵەت نایە بڵێ مامە کەرت بە چەندی؟... عەلی سەفا چۆنی؟ منیان بە تاقی تەنیا لە نێو زاری شێر دا بەجێ هێشتوە... ئەمڕۆ کە ئەم بەڵایە بەسەر من دێ, فکر ناکەنەوە کە سبەینێ نۆرەی خۆشیان دێ. دەی‌بینن, با ئەمن بشکێم... جا خۆیان دەبیننەوە... سەرانسەری چوکووراوا تالان دەکرێ."

هەمیشە بیری دەکردەوەو نەخشەی دەکێشا. هەموو ئەو کارانەی دەبوو بۆ وردکردنی دێهاتی‌یەکان بیان کا, لە مێشکی خۆی‌دا دەهێناو دەبردو شێوەی جۆراوجۆری زەبرو زەنگ و تۆقاندنی لەزەینی خۆی دا دادێنان, شتی وای بە مێشك دا دەهات, ئەقڵ نەی‌دەگرت.

جووتیارەکانیش تێگەیشتبوون کە عەلی سەفابەگ گێژو سەرلێ‌شێواوو پەرێشان و داماو بووە.

"وەسمانەزلە بە قوربانی شەهێن بێ, بە قوربانی ئەو چاوە رەشانەی بم, بە قوربانی حەمەدۆکی ئازای هەڵکەوتووی ئەم جیهانە بم کە نووری محمدی هەیە."

ئەو جووتیارانەی لە دێهاتی دوورەوە بە شەو یان بە ڕۆژ بۆ دیتنی "ئەو" دەهاتن, وەسمانەزلە پێی دەگوتن:

"لە ماڵ نیە. ئەو شەهێنێکی تیژباڵە. هات لەسەر دەشتی ئاناوارزا نیشت و پاشان باڵی گرت و رۆیشت... شەهێن جێی لە دەشتی هەموار نیە! لە شەقەی باڵی داو چووەوە شاخی. ئافەریم بۆ کەسێك کە بیدۆزێتەوە. ئافەریم بۆ ئەو دایکە کە ئەوی لێ‌بووەو بۆ ئەو چاوە کە ئەوی دیوەو بۆ ئەو ڕێ‌یە کە پێی دا رۆیوەو بۆ ئەو کانی‌یە کە ئاوی لێ‌خواردوەتەوە. ئافەریم بۆ ئەو تیشکە کە لێی دەداو بۆ ئەو بارانەی لێی دەبارێ. ئافەریم بۆ هەتاوێك کە هەڵدێ و بۆ شەوێك کە تاریك دەبێ..."

جووتیارەکانیش بە لارەملی و دڵتامەزرۆیی دەچوونەوە دێیەکانی خۆیان. تەنیا "ساری سەفەر" پێی چەقاندو نەڕۆیشتەوە. دەی‌گوت: "دەبێ بی‌بینم, دەبێ چاوم بە شەهێن بکەوێ." سێ رۆژ بوو لەبەر دەرکی ماڵی وەسمانەزلە دانیشتبوو و چاوەڕوانیی دەکرد.

ساری سەفەر لاوێکی بێ‌کەسی خەڵکی نارلی‌قشلا بوو لێوقەڵشیوو مووزەرد کە تەمەنی نۆزدە بیست ساڵ دەبوو. مووی سەری وەك کەوڵە ژووشك رەق بوو و بەماڵان دا کاری سەرپێ‌یانی بۆ ئەم و ئەو دەکرد. دەی‌گوت:

"دەبێ بی‌بینم. ئیدی لە گیانم بێزار بووم. ئەگەر وەرم گرێ ڕەگەڵی دەکەوم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە هەرچی کردی و کراندی، نەیتوانی لە دەرکی ماڵێ خۆی دەربکا. سەفەر دەیگوت:

"مام وەسمان، سەرم مەخەرە سەر. ئەمن لە ژیانی خۆم بێزار بووم. ئەمن مردم و لە دەست چووم. یان دەمرم، یان دەیبینم."

وەسمانەزلە نەڕاندی:

"ناتوانی بیبینی. ئەو لێرە نیە."

شەوێکیان دەلی مووسلوو سەرتاپا قوڕاوی هاتە ماڵی وەسمانەزلە.

مەلافەرهادیشیان بانگ کرد. مەلا فەرهاد، مووسلووی لە باوەش گرت و چاوەکانی ماچ کردن. لاچاوی سلەمان و ئەحمەدیشی ماچ کردو گوتی:

"کوڕینە زۆر کاری چاکتان کرد. پاداشتان لە لای خوا مەحفووزە."

پاشان لەبارەی زەینەڵەوە لێی پرسین. ئەوان لەبارەی بەسەرهاتی زەینەڵەوە هیچیان نەگوت. هەموو خەڵکی ئاوەدانی، تەنانەت ژنێ زەینەڵیش بە ون بوونەکەی سەرخۆش بوون.

وەسمانەزلە گوتی:

"زەینەڵ خەبەری هاتنی شەهێن بۆ چوکووراوای بە عەلی سەفابەگ و فەرمانبەرانی حکوومەت رادەگەیاند. ئەگەر ئەمڕۆو سبەینێش نەیگوتبایە، ئاخرەکەی رۆژێك دڵی تاقەتی نەدەگرت و دەیدرکاند."

مووسلوو داوای دیتنی حەمەدۆکی کرد. مەلافەرهاد گوتی:

"وەزعی زۆر خەراپە مووسلوو، وەزعی نالەباری دێیەکەی خۆیان پشتی شکاندوە. بە هیچ جۆر هۆشی لە خۆی نیە. هەر دەڕوانێ. بۆخۆشی نازانێ دەڵێ چی و هەر فکر دەکاتەوە. ئەگەر چاوت پێی نەکەوێ باشترە."

مووسلوو پێی چەقاندو گوتی:

"حەتمەن دەبێ بیبینم. ناکرێ نەیبینم. دەبێ بزانم مەسەلە چیە. دەبێ بیبینم."

وەسمانەزلە گوتی:

"لێی گەڕێ بیبینێ. رەنگە بیهەوێ پرسیارێکی لێبکا. چما شەهێنی من نابێ یارمەتیی مووسلوو بدا؟ چما نابێ کۆمەگی بکا تا وەك بریسکە لە سەری عەلی سەفابەگ بدا؟"

هەتا بەیانی باس و کێشەیان بوو. هەربۆیەش ئەو شەوە ماڵی عەلی سەفابەگ گوللەباران نەکرا. سەرەنجام مەلا فەرهاد نەختێك نەرم بوو و گوتی:

"پێنج شەش رۆژی دیکە وەرە دایەقەمەرو سەیران دەت بەنە لای وی. ئەوان خزمەتی شەهێن دەکەن و برینەکانی بۆ دەرمان دەکەن. بەڵکوو تا پێنج شەش رۆژی دیکە برینەکانیشی چاك بنەوەو بێتەوە سەرخۆی. بەڵام ئەمن زۆری لێدەترسم. وەزعی زۆر باش نیە."

مووسلوو گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەو هیچی لێنایە."

هەموو جووتیارەکانی ئاناوارزا ببوونە چاوێکی پڕ چاوەڕوانی. مەلا فەرهاد بە مووسلووی گوت کە عەلی سەفابەگ کەسێك نیە ئەو بەڵایانەی بەسەری هاتوون تەحەممول بکاو دژکردەوەیەك لە خۆی نیشان نەدا. دەبێ بزانین دژکردەوەکە چ دەبێ.

مووسلوو لە وەڵام دا پێکەنی و گوتی:

"هەر دژکردەوەیەك پێی خۆشە, با نیشانی بدا. یەك بە دەو یەك بە سەد وەری دەگرێتەوە. ئێمە نیگەرانیمان نیە. "ئەو"مان لە نێوە. "ئەو" لە دێیەکەمانە..."

وەرزی گەرما داهات و شەوانی هاوین پڕ بوون لە وزەوزی تەپۆیان. نیزیك بە هەمووی منداڵان و نیوەی لاوەکانی ئاوایی تووشی نۆبەتێ بوون. جووتیاران لەبەر زەردەگەرمای هاوینێ لەسەر ئەو زەوییە کە وەك پۆلوو گەرم و سووتێنەر بوو رادەکشان و لە تولعی بەیانییەوە تا فێنکی ئێوارێ لە سەرمان هەڵدەچۆقین.

بەڵام نۆبەتێیش بە پێچەوانەی سالانی پێشتر جووتیارەکانی لە پێ نەخست. لە ئاگری نۆبەتێ دا دەسووتان و لە سەرمای پاش نۆبەتێ دا هەڵدەلەرزین. بەڵام لە هەناویان دا هەر شاد بوون. هەموو رۆژێ لە باڵەخانەکەی عەلی سەفابەگەوە خەبەرێکیان پێ دەگەیشت و ئەو خەبەرانە لەگوندی وایوایەوە بە سەرانسەری ئاناوارزادا بڵاو دەبوونەوە. کەس نەیدەزانی حەمەدۆك لە کوێیەو لەکن کێیە. بەڵام ئەمە نەدەبووە کۆسپی ئەوە کە دەنگ و باسی لەبارەدا ساز بکەن.

بۆ وێنە رۆژێك خەبەر دەهات کە لە چیای "کامیرانلی" هێرشی کردوەتە سەر ماڵی زاڵمێك و بەیانی دەت بیست کە دەستەیەك جەندرمەی لە چیاکانی "حاجین"ەوە تا چوکووراوا شکاندوەو ڕەپێی ناون.

لەو ماوەیەدا سێ جار ئیدریس بەگ هاتە وایوای. پاش ئەم شەڕەی لە ئاناوارزا تووشی بوو, وەك گورگێکی تەنیا, هەر بە شەو لە چیاڕا دەهاتە خوار بۆ چوکووراوا. ئەویش هەردوو پێی لە کەوشێك کردبوو و دەیگوت:

"ئیللاو بیللا دەمەوێ چاوم بە شەهێن بکەوێ"و یەك قسەی دیکەشی نەدەکرد.

وەسمانەزلە پرسی بە مەلا فەرهاد دەکردو ئەویش بە پێداگرتنەوە دەیگوت:"ئیمکانی نیە. نابێ. ئەو جارێ ناتوانێ چاوی بە شەهێن بکەوێ. لە جێ دا نازانین ئەو کێیەو چ کارەیە, بێجگە لەوانەش, ئەو بۆخۆی ئاغایەکە..."

وەسمانەزلە کێشەی لەگەڵ مەلافەرهاد دەکردو دەیگوت:

"ئەگەر ئەو پیاوێکی خەراپ بووایە, خان و ئاغا بایە, پیاوی حکوومەت بووایە, دێهاتییەکان متمانەیان پێ نەدەکردو پێیان نەدەگوت شەهێن هاتوەتە دەشتی چوکووراوا. ئەم پیاوە ئینسانێکی باشە. لەوانەیە کارێکی بە شەهێن هەبێ, قسەیەکی پێی هەبێ."

مەلافەرهاد دەینەڕاند:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"هیچ قسەیەکی نیە. ئەم پیاوە نابێ حەمەدی ببینێ. تێگەیشتی مام وەسمان! لە جێ دا کەس نازانێ کێیەو چ کارەیە. ئێستا کام دێهاتیی بێئەقڵ پێی گوتوە, با پێی گوتبێ, گرنگ نیە."

لە وەڵامی داخوازەکانی ئیدریس بەگ دا دەیان گوت:

"ئێمە نە دیومانەو نەدەزانین لە کوێیە. چما ئەو شێتە, بێتە ئەم دەشتە؟ ئەو لە چیایە."

ئیدریس بەگیش بێئەوەی باوەڕ بە قسەکانیان بکا, سواری ئەسپی خۆی دەبوو و لە تاریکایی شەو دا هەی لێدەکرد.

سیلوێرگلین لە "ئەندەل" کە دێیەکی دوور بوو, نەوەیەکی هەبوو. ئەم منداڵە دارو نەدارو رووح و گیانی سیلوێر بوو. سیلوێر سەرانسەری زستانێ پارووی لە زاری خۆی دەگێڕایەوەو هەرچی وەدەستی دەکەوت کۆی دەکردەوەو بۆی دەنارد.

هەناری زل زل و شووتی و کاڵەکی گەییوو پڕ ئاو, باسووقی چیاکانی ماراش, مێوژەتوو, ترێ و هەموو شتێکی بۆ نەوەکەی خڕ دەکردەوە. جگە لەوانە خەڵێفە مێشێکی گەورەشی هەبوو. هەنگوینی ئەو خەڵێفە هێندە زۆر دەبوو کە لە خەڵێفەکەدا جێی نەدەبووەوەو دەبوو لە دەری خەڵێفەکە جێگای بۆ ساز بکا. دیارە هەمووان مێشەنگوینیان هەبوون. بەڵام خەڵێفە مێشی سیلوێرگلین شتێکی دیکە بوو. ئەو زۆر باشی ئاگا لە مێشەکانی بوو, بۆیە هەنگوینی مێشەکەی وی سپی و پتەو دەردەچوو و بۆنی گوڵی خەلەنگی لێدەهات. مێشەکانی سیلوێرگلین لە مێشی ئەوانی دیکە گەورەترو قەڵەوترو ترووسکەدارتر بوون.

سیلوێرگلین شانە هەنگوینەکانی لێکردبوونەوە هەمووی لە تەنەکەیەکی پڕ نەخش و نیگار هاویشتبوو هەتا بۆ نەوەکەی بەرێ. تەنەکەکەی بەدیوارەوە هەڵواسیبوو, بە ئیشتیاوە تەماشای دەکرد. ئەمە پیشەی هەموو ساڵێکی بوو و تەنانەت قامکێکیشی لەو هەنگوینە نەدەدا.

سندووقەکەشی پڕ بوو لە سێوی بۆن خۆشی کوێستان و هەرمێ و هەنجیرو ترێ و باسووق و مێوژەتوو.

سیلوێرگلین پاش ئەوەی هەنگوینەکەی بڕیەوەو لەتەنەکەی کردو بە دیوارەوە هەڵی واسی, ماوەیەك تەماشای تەنەکەکەی کرد. ئەم ساڵ بە هیچ جۆر دەستی لەبەر دڵی نەدەبووەوە کە تەنەکە هەنگوینەکە هەڵگرێ و بیبا بۆ نەوەکەی. لە هەناوی دا شتێك دەبووە کۆسپی ئەم کارەو تەنەکە هەنگوینی هەڵاوەسراو هێندێ هەستی دژبەیەکی لەهەناوی دا دەبزواند. هەتا وای لێهات رۆژێکیان بەیانی خۆی پێڕانەگیرا, تەنەکە هەنگوینەکەی لەدیواری کردەوە, چەرەس و میوەی نێو سندووقەکەی لە خورجێنێك کردو هەمووی هەڵگرتن, چووە ماڵی وەسمانەزلەو گوتی:

"بگرە وەسمان! زۆرم تین بۆخۆم هێنا, ئەم ساڵ دڵم نەهات ئەمانە بۆ نەوەکەم بەرم. دەستم نەیهێناو دڵم رازی نەبوو. ئەم ساڵ ئەمانە بدە بەو. زۆری بەدبەختی کێشاوە, هیچی نەخواردوە. ئاخر لەو کێو و بەندەنانە چ دەست دەکەوێ بەستەزمانە بێخوا... بووژاوە, باڵای نەکردوە. ئەگەر بەستەزمانە چاك بخواو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بخواتەوە لەوانەیە کەمێك باڵا بکا, ببووژێتەوە. ئەمانە بەرە بیدەیە. وەك شیری دایکی حەڵاڵی بێ. پێی بڵێ سیلوێرگلین گوتوویە خوا من بکا بە قوربانت."

وەسمانەزلە بە خۆڕانانێکەوە دەستی بەسەر تەنەکە هەنگوینەکەدا هێنا کە نەخشی ڕەنگاوڕەنگی لێهەڵکەندرابوون و ئەمجار گوتی:

"باشە, باشە جوانکیلەکەم سیلوێرگلین باشە. پێی دەڵێم ئەمانە سیلوێرگلین بۆی ناردووی. بیان خۆو وەك کێو قەڵەو بە! با ئەوانەی تۆ دەبینن سامت لێبکەن. پێی دەڵێم ڕاستە شەهێنیش چووکەڵەیەو نێچیریشی لەدەست دەرناچێ. بەڵام دیسان وا باشترە قەڵافەتت بەسام بێ."

سیلوێرگلین بە ڕاوێژێکی زۆر جیددی گوتی:

"ئەرێ, ئەرێ. ئەمن وام دەوێ."و بە خۆشحاڵی پێکەنی. وەسمانەزلە دەستی بەسەر تەنەکە هەنگوینەکەدا دێناو دەیگوت:

"سیلوێرگلین, چەند نەخش و نیگارێکی جوانت لەم تەنەکەیە داوە. چۆن دەبریسکێتەوە. ئەتۆ دنیاو بەهەشتت لەسەر ئەم تەنەکەیە کردوونە نەخش. یاخوا دەستت نەڕزێ."

لەسەر زەمینەی ڕەشی تەنەکەکە تفەنگێکی گەورە بە ڕەنگی شین کێشرابووەوەو دەستێك بە نیوە کراوەوەیی لە پەنای تفەنگەکە دەبینرا."

وەسمانەزلە گوتی:

"وەسمان بە قوربانی شەهێن بێ, بە قوربانی کوڕەکەی, بە قوربانی بێچووە شێرە دلێرەکەی, بە قوربانی نووری چاوەکانی بێ. بە قوربانی هەڵکەوتووی ئەم جیهانە بێ. بە قوربانی ئەو دەستەی بێ کە وێنەکەی لەسەر ئەم تەنەکەیە کێشراوەتەوە."

سیلوێرگلین بەم قسەیەی وەسمانەزلە یەکجار دڵخۆش بوو و گوتی:

"سیلوێرگلینیش بە قوربانی بێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چۆمی ساووران وردەبەردەکانی خۆی لە ژوور ئاکچاسازەوە پان دەکاتەوەو پاشان بە هاشەیەکی نەرم لە نێو وردە بەردەکان دا دەبێتە دوو کەرت و دوای بەجێ هێشتنی تەپۆلکەیەکی چووکەڵەی خیزەڵان بەرەو گۆلاوی ئاکچاساز شۆڕ دەبێتەوەو پاش ئەوەی بەسەر گوڵە پشکووتووەکان و بە بن بیەکانی بەیەڵێن دا تێدەپەڕێ, دەڕژێتە نێو گۆلاوەکە. لێرە هەموو رووەکێك زۆر سەرسەوزو لەشۆقە. لە نیزیك گۆلاوەکە لە لای شیمال دارەبیی لەمێژینە دەوری دورگەیەکی چووکەڵەیان داوەو لە لای رۆژهەڵات واتە لەو شوێنە کە دورگەکە دەست پێ دەکا لێڕەوارێکی چووکەڵەی دارەچنار بەرچاو دەکەوێ کە چۆمی ساووران وردە بەردەکانی خۆی کۆکۆ لەبن دارەکانی هەڵداوەتەوە. لە جنووب, قامیشەڵانێکی چڕ و پڕ بەداری سنۆبەری خۆڕست و دەوەنە دڕك وجەگەنەوە خۆی دەنوێنێ و گۆلاوی بێبڕانەوەی ئاکچاسازیش کەوتوەتە رۆژئاوا. قامیشەڵانەکە بەهەشتی پەلەوەرەکان بوو. هەموو رۆژێ کۆمەڵێکی یەکجار زۆر باڵندە بە رەنگ و شکڵی جۆراوجۆرەوە لەسەر دارەکانی قامیشەڵان هەڵدەنیشتن, سەدان هەزار جۆر باڵندەی گەورەو چووك بەشکڵ و رەنگی جۆراوجۆر. سەرلەبەیانیان, وەختی کازیوە هەزاران باڵندە, یەك دەنگ گۆرانییان دەگوت. کۆمای باڵندەکان وەك هەورێك لەسەر قامیشەڵان دەنیشت و وەك هەورێکی رەش لەسەر قامیشەڵان هەڵدەفڕییەوە.

ئەم دورگەیە هی سەیفەلی بوو. پشتاوپشت بێستانەوان بوو. گەورەترین شووتی و شیرن ترین کاڵەکەکانی چوکووراوا لە خاکە رەڵمەکەی ئەم دورگەیەدا ڕەنێو دەهاتن. رەنگە زۆرمان نەگوتبێ ئەگەر بڵێین گەورەترین گوڵە مەخمەریی دنیاو چڵە ریحانەی گەورەی بەقەد چڵە خەلەنگێك لەم بێستانەدا شین دەبوون, کە لە گەرمای هاوین دا بۆنەکەیان هەتا دوور دەڕۆیشت. شەش ساڵ بوو "خەلیل جیك" ئەم بێستانەی بەخێو دەکرد.

شەش ساڵ لەمەوبەر پیاوێکی کۆسەی زۆر باڵابەرز هاتە لای سەیفەلی کە سەری لەنێو شانی ڕۆچووبوو و چاوێکی هەڵمساوی هەبوون. مژۆڵ و برۆی هەر نەبوون و لە روخساری پڕ گنج و لۆنجی ڕا نەدەکرا تێبگەی کە تەمەنی چەند ساڵ دەبێ؟ ئەو گوتبووی:

"ئاغا سەیفەلی, براله. ئەمن لەم ژیانە وەڕەز بووم. ئەم بێستانە وەدەست من دە با ئاگاداریی لێبکەم و زۆریشت خێر دەگاتێ. بۆخۆم دەزانم کە بێستانەوانی ئەم جۆرە جێگایانە ئەوپەڕەکەی سێ ساڵ بەرگە دەگرێ. پاشان لەبەین دەچێ. نوبەتێی کەمەرشکێن بێستانەوانەکان یەك لە دوای یەك لەگەڵ خۆی دەبا."

سەیفەلی گوتبووی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"باشه کاکه."و لەو ساڵەوە پارێزگاریی بێستانەکەی بە خەلیلە کۆسە ئەسپارد. بەڵام خەلیل نەك هەر نەمرد, بەڵکوو تەنانەت تووشی نۆبەتێیش نەبوو. وەختێك لێیان دەپرسی, دەستی بۆ لای نوشتەیەکی ڕەنگاوڕەنگی چاوەزار کە لەملیدا بوو, ڕادەداشت و دەیگوت:

"ئەمن نوشتەی دژی تەپۆم پێیە."

خەلیلە کۆسە بەهاری هەموو ساڵێك وەختی داچاندنی بێستانەکە دەهات و پاییزان دوای بڕانەوەی بێستانەکە ون دەبوو. کەس نەیدەزانی لەکوێ ڕا دێ و بۆ کوێ دەچێ.

سێیەمین ڕۆژی هاتنی حەمەدۆك بۆ ئاوایی بوو کە سەیفەلی هاتە بێستانەکەو گوتی:

"خەلیل, دەتوانم متمانەت پێ بکەم و گیان و ماڵ و ناموسی خۆمت پێ بسپێرم؟ دەتوانم لەبارەی سۆمای چاوی میللەتێکی گەورەو هەژارو زۆرلێکراو متمانەت پێ بکەم؟"

خەلیل دەسبەجێ تێگەیشت و دەستی کرد بە پێکەنین:

"ئاغا سەیفەلی, بۆ هێندەی لەبەر یەك بکێشینەوە, "ئەو" سۆمای چاوی خۆشمە. هەتا کاتێك منی بێچارە زیندووم و هەتا وەختێك لەشم نەچووەتە بن خاکی ڕەش, تەنانەت خەیانەت بە تاڵە موویەکیشی ناکەم. جێیەکی وای بۆ دروست دەکەم نە چاوی بنیادەمی پێبکەوێ و نە کەس پێی بزانێ."

ئیدی پێویست نەبوو زیاتری لەسەر بڕۆن و هەر ئەو شەوە حەمەد لەسەر هەرزاڵێکی بەرین کە خەلیل لەنێو لکەکانی دوو دارە بی دا هەڵی بەستبوو, بە ئاسوودەیی لێی خەوت.

خەلیلە کۆسە لە قامیشی یەکجار باریك و ناسك شتێکی وەك مێش بەندی تەنیبوو, و لەو مێش بەندەو لەنێو ئەو قامیشە تەنراوانەدا چەند هەواکێشی زۆر چووکی دامەزراندبوون کە هەم مێش بەندەکە فێنك دەبووەوەو هەم تەپۆ نەیان دەتوانی بچنە ژوورێ. لەکاتێك دا لە دەرێ بە میلیۆن تەپۆ وەك هەورێك دەیان گرماند, تەنانەت بۆ نموونەش تەپۆیەك نەیدەتوانی بچێتە نێو مێش بەندە قامیشەکە. هەر بەهۆی ئەو جۆرە مێش بەندەشەوە بوو کە خەلیل لە ماوەی ئەو شەش ساڵەدا تووشی مالاریا نەببوو.

شەوێکی مانگەشەو بوو. ئەو شەوە خەلیل تا بەیانی نەخەوت و گوێی بۆ هەناسەی حەمەد ڕاداشت و لەبارەی بەسەرهاتی ئەم پیاوە وردیلانەیەوە بە قووڵی بیری کردەوە. ئێستا ئەم پیاوە وردیلانەیە برینداروماندوو بوو و ئاگای لە دنیا نەبوو.

جگە لەوانەش خەلیل لە هیچ یارمەتییەکی دایەقەمەرو سەیران و مەلا فەرهادو وەسمانەزلە کە خەریکی دەرمان کردنی برینەکانی حەمەد بوون, درێخیی نەکرد.

ئەو گوڵ و گیایانە کە دایەقەمەر بۆ دروست کردنی مەڵحەم پێویستیی پێبوون و دەستی نەدەکەوتن, خەلیل لە قامیشەڵان و شاخ و داخ و چیاکان پەیدای دەکردن و دەیهێنان. ئەگەر خەلیل نەبووایە, برینەکانی حەمەد بە داودەرمانی دایەقەمەر بە پازدە ڕۆژ سارێژ نەدەبوونەوە. حەمەد کە نەختێك باشتر ببوو, هەتا دەهات زیاتر خۆی دەخواردەوەو لەگەڵ کەس قسەی نەدەکردو چاوی لە چاوی کەس نەدەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرامبەر بە پرسیارەکانی خەلیل و دایەقەمەرو سەیران دەمی هەڵنەدەپچڕی. جۆرێك بوو, دەت گوت نەدەبینێ و نە دەبیسێ. ئەو خۆراکەی بۆشیان دێنا, بێئەوەی تەماشای بکاو لێی بتامێ خێراخێراو بەپەلە دەیخوارد. کە نانەکەشی دەخوارد دەچووەوە ژووری ئەو جێگایە کە خەلیل لە لك و پۆپی بۆن خۆشی مۆرد بە شێوەی توونێل بۆی دروست کردبوو, و لەوێ دا دەخەوت. کاتێکیش لەو لانە دەهاتە دەرێ وەك کەسێك کە لە خەودا بەڕێ دا بڕوا لە کاتێك دا لاقی لە بەردو دارو بڕکە شووتی و کاڵەك دەگیران, دەچووە نێو چۆمی ساووران و لەنێو ئاوەکەدا راوێچکەی دەکرد.

خەلیلە کۆسە لە وەڵامی پرسیاری سەیران و دایەقەمەرو وەسمانەزلەو مەلا فەرهاد دا دەیگوت:

"جندۆکە دەستیان لێوەشاندوە. ئەمن زۆ...ر کەسی جندارم دیون... راست وەك حەمەد بوون... ڕاست... ڕاست... لە گوندی خۆمان "ئاڵامستەفا"یەك هەبوو, شەوێکیان..."

ئەم جار داستانی جندار بوونی ئاڵامستەفای موو بەموو دەگێڕایەوەو دەیگوت:"لە کاتێك دا زەماوەندی جندۆکان دەبێ و خەریکی نان خواردن دەبن, ئاڵامستەفا پێیان هەڵدەمیزێ. بەستەزمانە بە چ ڕا بزانێ... بە کورتی جندۆکەش ئەویان بەو جۆرە گێژو وێژ کردبوو." پاشان دەیگوت حەتمەن حەمەدیش لە چیاو بەندەنان, یان لە ئەشکەوتێك دا میزی بە جندۆکان دا کردوە. دوکتۆرو دەرمانیش سوودی نابێ. دەبێ هەر ئەو جندۆکانە کە ئەویان تووشی ئەم وەزعە کردوە, بەزەییان پێی دا بێتەوەو وەك خۆی لێبکەنەوە.

وەسمانەزلە لە کاتێك دا دەستێکی لەسەر دەسکی دەمانچەکەی و دەستەکەی دیکەی لەسەر شانی خەلیلە کۆسە بوو, بە چاوێکەوە کە وەك بڵێسە دەدرەوشایەوە دەیڕنەڕاند:

"چاکت گوێ لێبێ خەلیل. لە لای یەك کەس بڵێی ئەو جندار بووە, دەت کوژم, پیاو نیم ئەگەر نەت کوژم. خوێنت لە جیاتی ئاو دەخۆمەوە. کۆسەش بە ئارامی وەڵامی دەدایەوە:

"جا ئەمە قسەیە دەیکەی مام سڵەمان؟ چما دەکرێ شتی وا بڵێین و هیوای میللەتێك بکەینە ناهومێدی؟ ئەگەر دێهاتییەکان ئەم مەسەلەیە ببیسن, دێیەکە چۆڵ دەکەن و هەڵدێن. چما دەکرێ پیاو بە کەس بڵێ. ئۆ...ی مام وەسمان, ئێمەش بە قەدەر تۆ لەم شتانە حاڵی دەبین... پێمان دەڵێن خەلیلە کۆسە. ئێمە پیاوێکی دنیادیدەین. ئەو ریشەمان لەبەر تاوێ سپی نەکردوە."

ڕۆژێکیان خەلیلە کۆسە داوای مەنجەڵێکی گەورەو قالبە سابوونێك و دەستێك جلکی لە سەیران کرد. ڕۆژی دواتر سەیران هەرچی خەلیل داوای کردبوو بۆی هێنا. سابوونەکە رەنگی پەمەیی بوو و زۆر بۆن خۆش بوو. سەیران ئەم سابوونەی لەنێو بەروبوخچەکەیدا لە خەرمەن جاوە هێنابوو و دڵی نەدەهات خەرجی بکا. خەلیل دەسبەجێ هەر لەوێ ئاورێکی کردەوەو ئاوی گەرم کرد. پاشان حەمەدی لەنێو پۆلە قامیشێك دا رووت کردەوەو خێرا خێرا بە قالبە سابوونێك وەك منداڵێك بشوا, پاك و خاوێن شوتی و وشکی کردەوەو جلکەکانی لێگۆڕین.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جلکەکان وەسمانەزلە کڕیبوونی. پانتۆڵێکی ڕەشی نوێ و کراسێکی خەت خەتی یەخە حوسەینی لەکەتانی ماراش و جووتێك کەوشی پاژنەنوستووی کاری ئەدەنە بوون.

ئەو جلکانەی خەلیل لەبەر حەمەدی کردن پڕ بە لەشی بوون. حەمەد بەو جلکە تازانەوە نەختێك وردترو منداڵتر دەهاتە بەرچاو. ئەگەر ریشە درێژو تێك هاڵاوەکەی نەبووایە، بە سوێندو قورئانیش کەس باوەڕی نەدەکرد ئەم منداڵە حەمەدۆك بێ.

خەلیل گوتی:

"هەتا ئەم کوڕە لەلای منە دەبێ بە لەباری سەروڕیشی بۆ بتاشم."

پاشان چەقۆیەکی باش تیژ کردو لە فێنکایی ئێواریێ دا سەرو ڕیشەکەی بۆ تاشی. حەمەد لەحزەیەك تەماشای خەلیلی کردو بە ڕوویەوە پێکەنی و دەستی گرت و گوشی. خەلیل غاری داو چووە لای سەیران کە لەبن دار چنارێك دانیشتبوو، بەخۆشحاڵییەوە لە کاتێك دا زمانی گیرابوو و بە چاکی قسەی بۆ نەدەهات گوتی:

"خوشکە سەیران، خوشکە سەیران. دەزانی چ بوو؟ ژیوەتەوە، ژیوەتەوە، وەڵڵا بیللا دەستی گوشیم... تەنانەت زۆر باشیش بە ڕوومەوە پێکەنی."

سەیران پرسی:

"پێکەنی؟ بەڕاستی پێکەنی؟"

لە جێی خۆی هەستاو هەردووکیان بەرەو حەمەد وەڕێ کەوتن.

حەمەد راوەستابوو، تەماشای وانی دەکرد. چاوی هەڵێنابوون و دەت گوت یەکەم جارە دەیان بینێ، بە سەرسوڕمانەوە تەماشای دەکردن و زەردەی دەهاتێ.

سەیران دەستی وی گرت، روخساری داگیرسا، سوور هەڵگەڕاو گوتی:

"بەڵا دوور بێ برا."

حەمەد بە حەبەساوی تەماشای سەیرانێی دەکردو زەردەی دەهاتێ.

خەلیل گوتی:

"ناسیت؟ ئەم کچە سەیرانە. لەگەڵ دایەقەمەر برینەکانی تۆی دەرمان کرد. ناوی منیش خەلیلە کۆسەیە، ئەمن بێستانەوانی ئەم بێستانەم."

خەلیل هەستی کرد حەمەد لە شتێك دەگەڕێ و لەنێو بۆشاییەکی سەیردا دەخزێ و ڕۆدەچێ..."

خەلیل گوتی:

"چاو بۆ چی دەگێڕی کاکە؟"

حەمەد دەوروبەری خۆی دەپشکنی.

"لە تفەنگەکەت دەگەڕێی؟... لێرەیە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستی حەمەدی گرت و بردیە بن هەرزاڵەکە. گیشەگیایەك لەبن هەرزاڵەکە بوو, وەلای دا, قوولکەیەك وەدەر کەوت. لەنێو قوولکەکەدا حەسیرێکی لوول دراو هەبوو.

خەلیل داهاتەوە, حەسیرەکەی لێك کردەوە. تفەنگ, فیشەکدان, دووربین, دەمانچەو بە کورتی دارونەداری حەمەد لەنێو ئەو حەسیرەدا بوو. حەمەد بێپسانەوە پێدەکەنی, جارێکی دیکە بە هەموو هێزی خۆیەوە دەستی خەلیلی گوشی.

لەبن بیێەکان دانیشتن و پاڵیان وەقەدی دارەکان دا. سەیران چاوی لە حەمەد نەدەترووکاند. لە هەناوی دا شتێکی نەرم و خۆش و گەرم هەڵدەقوڵی. زۆر لەمێژ بوو ئەو هەستەی لەبیر خۆی بردبووەوە. وەختێك تەماشای روخساری حەمەدی دەکرد, گەرمایەك لە دوورەوە دەهات و دلۆپ دلۆپ دەتکایە سەر دڵی. سەیران سەری دادەخست, بەڵام دیسان دەیدی کە بە خۆی نیە چاوی تێوە بڕیوە... سەیران نەیدەزانی تەگبیری چیە. لەنێو هەستێکی سەیردا نوقم ببوو.لە بنەوە هەر تەماشای خەلیلی دەکردو لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"ناکا شتێکی لێ حاڵی بووبێ." خەلیل بە هیچ جۆر لە وەزعێکی وادا نەبوو, ئەمە دەبووە هۆی ئەوە کە سەیران خەیاڵی تەخت بێ. پاشان بەخۆی نەبوو لە روخساری حەمەدوە ڕاما.

لەدڵی دا هەستێکی نوێ دەپشکووت و دەبزووت. سەیران لەنێو شەپۆلی چەند هەستی جۆراوجۆردا, بەزەیی, ئەوین, هەستێکی دایکانەو دۆستانەدا پەلەقاژەی بوو.

خەلیل دووسێجار بێستانەکە گەڕا. پاشان دوو دەسکی گوڵە مەخمەری و ریحانە هەڵکەند, یەکی وە سەیران و ئەوی دیکەی وە حەمەد دا. حەمەد بۆنی بە گوڵەکانەوە کرد. بۆنی گوڵ و ریحانەی پڕ بە سیێەکانی هەڵمژی. جۆرێك بوو دەت گوت تا ئێستا قەت بۆنی بە گوڵێکەوە نەکردوە.

رۆژبا هەڵی کردبوو و لە جادە خۆڵاوییەکان و لە خوار قەڵای ئاناوارزا گێژەڵووکەی بەرز بەرزی دەخستنە سووڕان و جووڵان.

سەیران بە پەلە هەستایە سەرپێ و گوتی:

"ئاگرێك بکەمەوەو شۆرباوێکتان بۆ لێنێم."

دەستی کرد بە کۆکردنەوەی پووش و پەڵاش. خەلیلیش یاریدەی دا. ئاوریان هەڵ کرد. بۆنی ڕۆن و پیوازو دەنگی جزەجز هەڵستا.

سەیران زۆر بە تەڕدەستی سفرەی ڕاخست, دەوریی شۆرباوخواردنی دانان و گوتی:"فەرموون" حەمەدو خەلیل چوار مێزیلکە دانیشتن.

حەمەد بۆ یەکەم جار لە سەرەخۆو بە ئیشتیاوە شۆرباوەکەی خوارد. بۆ ئەوەی تامی خواردنەکە باش بچێژێ, چاوی لێك دەنان و لە حاڵەتێکی تێکەڵ بە سەرخۆشی دا کەوچکی بۆ زاری دەبرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاش ئەوەی شۆرباوەکە تەواو بوو، چەندین جار ڕوانیە دەوروبەری خۆی. حاڵەتی سەرلێشێواو و سەرسوڕماوی کەسێکی هەبوو کە تەلیسمی شکابێ، لە خەوێکی قورس وەخەبەر بێ و لە دنیایەکی گەورەی خەون و خەیاڵ ڕا لەنەکاو بێتەوە سەر دنیای ڕاستەقینە.

دوای ئەوەی ماوەیەك تەماشای دەوروبەری کرد، سەرەنجام چاوی لەسەر سەیران بە مۆڵەق وەستان. لەحزەیەك چاویان لە یەکترەوە بڕی و سەیران ڕووی وەرگێڕا.

حەمەد وەقسە هات و گوتی:

"دەستت خۆش بێ خوشکێ. لە ژیانم دا شۆرباوی وام نەخواردبوو."

ڕاوێژی دەنگی حەمەد سەرانسەری گیان و لەشی سەیرانێی هەژاند. تەواوی ئەندامی لەشی تووشی لەرزینێك بوو کە هەر بنیادەمێك لە درێژایی ژیانی خۆی دا تەنیا یەك جار تووشی دەبێ. دەست و لاقی سست بوون. دەنگی حەمەد زۆر لە دوورەوە دەهات، لە دنیایەکی دیکەوە، لەدنیایەکی سەیرو ئەفسووناوییەوە. سێبەرە ڕەنگاوڕەنگەکانی خۆرئاوا بەسەر وڵات دەکشان. سەیران دەمەساتێك لەنێو ئەو سێبەرانەدا روخساری حەمەدی لێ ون بوو. لە جێی خۆی هەستا، چووە چەپ و ڕاست و ئەم لاو ئەولا. پاشان چوو ئەو تەنەکەیەی هێنا کە بە قەدی بێیەکەوە هەڵواسرابوو، هاتەوە لای حەمەدو گوتی:

"هەنگوینە. سیلوێرگلین بۆی ناردووی. هەنگوینێکی باشە، ئەم هەنگوینە نادا بە کەس. تەنیا داویە بە تۆ."

بەپەلە هەنگوینی لە دەفرەکەی حەمەد ـ کە شوتبوویەوە ـ کرد. حەمەد گوتی:

"خۆش بی خوشکێ. چەند زوو برینەکانی منتان چاك کردەوە."

سەیران بە خۆدا شکایەوە، سوور هەڵگەڕاو بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

"بنەماڵەی دایەقەمەر هەموویان نەشتەرگەر (جراح) بوون. ئەو خەڵکی ئەو چیایانەی سەرەوەیە. خەڵکی "ساری تانشمانلی"یە. خەڵکی وێ زۆر باش دەزانن برینی گوللە دەرمان کەن. ئەمنیش خەڵکی کێوپارەم. خەڵکی لای مە هەموویان بە گوللە بریندار دەبن..."

پاشان لەنەکاو بێدەنگ بوو. لە قسەکردنەکەی پەژیوان بووەوە.

چونکە دەست و لاقی وەك بیی نێو ئاو دەلەرزین و لە ترسی ئەوەی حەمەدو خەلیل چاویان بەو لەرزینە بکەوێ، خەریك بوو زراوی بچێ. سوپاس بۆ خوا کە هەتاو ئاوا ببوو، و دنیا بەرەو تاریك بوون دەچوو. پۆلی تەپۆو مێشوولە وەك پەڵە هەور لەبن گوێیان و لە ژوور سەریان گۆرانییان دەگوت.

سەیران تووشی حاڵەتێکی سەیر هاتبوو. لەگەڵ ئەوەی دەیەویست لەوێ ڕابکا، نەیدەتوانی بڕوا. تا ئێستا قەت هێندە وەدرەنگ نەکەوتبوو. ئەم جار لەبەر تاریك بوونی هەوا نەشی دەتوانی روخساری حەمەدی بە باشی لێك بکاتەوە.

دەسبەجێ لە جێی خۆی هەستا. حەمەدو خەلیلیش لەگەڵی هەستان. سەیران گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"درەنگم لێ داهاتوە. خواحافیزتان بێ."

حەمەد تەنیا توانی ئەوەندە بڵێ:

"بەم نیوەشەوە... بە تاقی تەنیا..."

خەلیل پێکەنی و گوتی:

"ئۆ... هۆۆۆ... کاك حەمەد. ئەتۆ سەیرانێ ناناسی. ئەو هەر بەم شەوە دەتوانێ بـە نێـو هۆردوویـەك دا بڕوا. لەهیچ کەس و لە هیچ شتێك ناترسێ..."

سەیران بە غاردان دوور کەوتبووەوەو گەیشتبووە چۆمی ساووران و کەوشـەکانی داکەنـدبوون و لـە ئـاوێ دەپەڕیەوە. خێرا لە ئاوەکە پەڕیەوە, کەوشەکانی لەپێ کردنەوەو لە جادە خۆڵەکەدا کەوتە ڕێ. لەو هەستە کە چەندین ساڵ لەبیر خۆی بردبووەوە, کەوتبووە هەژان و خەریك بوو بتوێتەوە. هێشتاش لەشی دەلەرزی. لەحزەیەك خۆی لەنێو هەڵچوون و هەژانێکی لەرادەبەدەردا دەدی و لەحزەیەکیش تووشی شادیەیەکی ئـارام بەخش دەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو شەوە تا بەیانی خەو لە چاوی سەیرانێ نەکەوت. لە خۆشی‌یان لە کەوڵی خۆی‌دا جێی نەدەبوو. هەستی جۆراوجۆری تووش دەبوون. لە خەیاڵێکی شیرن, ئەفسووناوی, ئارام و گەرم دا مەلەی دەکرد. شتێکی ئارام بە بۆنێکی قورسەوە, شتێکی وەك ئەوین, بەزەیی, خۆشەویستی و دۆستایەتی بەخێرایی بە دەمارەکانی دا دەگەڕاو خوێنی ئەوی لە تەواوی ئەو ئازارانەی چاشتبوونی, پاك دەکردەوەو ئارامیی پێ دەبەخشی.

هێشتا هەتاو نەکەوتبوو کە سەیران لە جێی هاتەدەرو تەواوی لەشی خۆی بە بسکەکانیەوە, بە پێست و نینۆکیەوەو بە چاوو گوێیەوە دایە بەر ئەو هەتاوە کە خەریك بوو دەرکەوێ. لە خەونی بێبڕانەوەی بەختەوەری دا ون ببوو, بێستان, ئەو ئاوە کە بە هاژە هاژ بەنێو وردە بەردەکان دا دەڕۆیشت و هەتا گوێزینگی پێی دەهات, دارە بی‌یەکان, پۆلی ئەو پەپوولانە کە وەك هەورێکی شین دەهاتن و لەسەر پشتی سەوزی قامیشەڵانەکە دەنیشتن و بنە چنارەکان, باڵندەکان, خەلیلە کۆسەو هەموو شتێك لەنێو بلێسەو گڕی بەختەوەری دا لە دەوروبەری دەجووڵان.

لە کاتێك دا لەنێو هەژان و لەرزینی بێبڕانەوەی خۆی دا ون ببوو, جاروبار تەواوی لەشی دەبوو بە گڕێك و ئاگر لە هەناوی هەڵدەستا. دەت گوت ئەگەر قامك بەسەر پێستی دا بێنی, دەستت دەسووتێنێ.

لووتکی چیاکانی رۆژهەڵات روون بووەوە. سەیران تا ئەو رۆژە روون بوونی لووتکەکانی پێش تاوهەڵاتن نەدیبوو. پێش ئەوەی هەتاو بکەوێ, شووبایەکی نەرمی دەهات و زەوی هەڵمی لێ‌هەڵدەستا. باڵندەکان گۆرانی‌یان دەگوت. پەپوولەی گەورە گەورەی شین, زەرد, بنەوشی و سوور بەو باڵانەیانەوە کە وەك تەڕ بن, وا دەهاتنە بەرچاو لە باڵەفڕە دابوون. مێشەنگوینەو کوللەو مێروولە لە هێلانەکانی خۆیان هاتبوونەدەرو چاوەڕێی دەرکەوتنی هەتاو بوون.

زەوی, ئاسمان, دار, ئاو, حەیوانات, باڵندەو جرِوجانەوەر لە هەژانی بێسەبرانەی ژیانەوەدا لە خۆشیی دەرکەوتنی هەتاو دا نوقم ببوون.

هەموو شتێك جوان و دلگر بوو, هەموو شتێك لە خۆشی‌یان باڵی دەگرت. تاوێك دواتر هەتاو دەرکەوت. سەیران تا ئێستا هەتاوکەوتنیشی بەم جۆرە نەدیبوو. ئاسمان روون بوو و رەنگێکی شینی خەیاڵاویی بەخۆیەوە گرت. ئاسمان پاك و خاوێن و بریقەدار بوو. دەت گوت پاك پاك شوتوویانە, ئەوەندە پاك و تەمیز بوو, لە ئاسمان پەڵە هەورێکیش نەدەبینرا. تەنانەت پەڵە هەورێکیش باڵی لێك نەدەدا.

سەیران بەرەو ساووران وەڕێ کەوت. غاری دایە لای گۆمێك کە لەنێو دارە بی‌یەکان دا بوو. دەسبەجێ خۆی رووت و قووت کردەوە بازی دایە نێو ئاوی ساووران. روخساری و ئەندامی یەکجار رێك و پێك و باریك و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕاکشاوی لەسەر وردە بەردە سپی‌یەکان ڕاخرابوو. بە دڵێکی پڕ لە شادمانی‌یەوە ڕاکشابوو و هەناسەبڕکەی وێ کەوتبوو. لە ترسی ئەوەی نەوەک کەس بی‌بینێ، خۆی پۆشتە کردەوە. تا ئێستا ئاو و تاوهەڵات و ئاسمانی بەم دڵگری و جوانی‌یە نەدیبوون و تا ئێستاش لە دنیایەکی وا جوان دا نەژیابوو. دنیا پڕ لە خۆشەویستی و شادی بوو، و شادی بە شێوەی پوولەکەیەکی درەوشاوە بەسەر جەیهان دا دەباری.

گوندیش لە خەو هەستابوو. لە کاتێك دا کەزیە تەڕەکانی دەهۆنیەوە هاتەوە نێو دێ. "عەلی ئەحمەد" یەکەم کەس بوو کە تووشی بوو. پیاوێك بوو حەفتا ساڵە کە هەر لە تەمەنی لاوەتی دا پشتی چەمابوو. ڕاوەستا لە ڕوخساری سەیرانێ ڕاماو گوتی:

"کچێ ئەتۆ چتە کچێ! ئەتۆ پێدەکەنی، دەڵێی فریشتەی. ئەتۆ چت بووە؟"

سەیران چوو باوەشی بە شانەکانیدا کرد.

"کچە شێتەکە، هەی کچە شێتەکە! ئەتۆ چتە. چەندیش جوانتر بووی. هیچ کەس تۆی وا نەدیوە. بەڵام لە هەق نەگوزەرێین جوانتر بووی. ڕەگەزی تۆ دەچێتەوە سەر حۆری و فریشتە؟"

قەلافەتی عەلی ئەحمەد، ڕیشە لە خەنە گیراوەکەی، پشتە کۆمەکەی و چاوە ڕیپۆقاوی‌یەکانی لەبەر چاوی سەیران جوانتر دیار بوون! عەلی ئەحمەدی تووڕەو تۆسن کە لە بەیانی‌یەوە تا ئێوارێ لە منداڵانی دەدا، چەند پیاوی چاك بوو!

سەیران چووەوە ماڵەکەی و دەرگای سندووقەکەی کردەوە. بۆنی سێوی کوێستان، عەتری گوڵە مەخمەری و ڕیحانەی وشك و نێرگزو پنگ کە تێکەڵ ببوون لە وڵاتی گەڕا. داوێنی سەردەمی کچێنی‌یەی کە زۆری خۆش دەویست و تا ئەو ڕۆژە تەنیا یەك جاری لەبەر کردبوو، لە سندووق دەرێناو لەبەری کرد. دیارە ئەگەر ئەمەش نەبووایە دیسان ئەو داوێنە یادگاری ڕۆژێکی شادی‌بەخشی ژیانی بوو. پاشان گەردن بەندێکی مەرجانی کە بە زێو و زێڕ دروست کرابوو و لەمێژ ساڵ بوو لەبیری چووبووەوە، لە ملی خۆی کرد. کەوشە پاژنە بڵیندە بریقەدارەکانی کردە پێی و پشتێندە شاڵە لاهوورەکەی لە پشتێ بەست، گوارە زێڕەکانیی لە گوێ کردو ئەنگوستیلە زێڕەکەی کردە دەستی و چووە بەر ئاوێنە. ماوەیەك لە ئاوێنەدا تەماشای خۆی کرد. بەڕاستیش لە هەمیشە جوانتر ببوو. لەماڵێ هاتە دەرێ. سیلوێرگلین یەکەم کەس بوو کە بەم کەشم و نەشمەوە چاوی پێی کەوت. گوتی:

"ئە...ی! چەند جوان بووی. پێکەنین نیشتوەتە سەر لێوانت کچەکە. بۆخۆت هیچ ئاگات لێیە؟ ڕوخسارت پێدەکەنێ، وەختێك پێدەکەنی، چەند جوان دەبی کچەکە! ئەتۆ خۆشحاڵی کچەکەم."

ڕوخساری سەیران و چاوەکانی کە برژانگێکی درێژیان هەبوو، پێدەکەنین.

"ئە...ی چەند جوان بووی سەیران!"

سەیران شانی ویشی لە ئامێز گرت و بە گەرمی گەردنی ماچ کرد. سەیران حەزی دەکرد هەموو کەس ماچ بکا. لێواولێو پڕ بوو لە خۆشحاڵی و هەژان. پێی خۆش بوو لەگەڵ هەرچی‌یەك بەرەوڕوو بێ، دۆست، دوژمن،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مرۆڤ, دار, جانەوەر, مێشەنگوینە, هەمووان ماچ بکا. ئەگەر هەموو دنیای ماچ کردبایە هێشتا تێر نەدەبوو. لەمێژ ساڵ بوو ئەوینی گەرم و خرۆشاوی لەدڵی خۆی دا شاردبووەوە, و ئێستا ئەو ئەوینەو ئەو هەڵقوڵینە دەروونییە هەموو لەمپەرەکانی شکاندبوون, سەرڕێژی کردبوو و هەڵدەڕژا. هەرکەس دەیدیت و هەرکەس دەستی دەگرت و تەماشای چاوەکانیی دەکرد, هەستی دەکرد ئەوین و خۆشەویستی لە دەستەکانی وی ڕا دەڕژێتە دەستانی و لە چاوەکانی ڕا دێتە چاوانیەوە.

سەیران پێدەکەنی, دەیلاواندەوەو ماچی دەکرد.

دەمەساتێك تۆزی خەفەت روخساری وی داگرت, بەڵام خێرا سڕیەوەو لە خۆی دوور خستەوە. سەیران چوو بۆ لای ماڵێ دایکی و براکانی کە لە گەڕەکێکی دیکەی ئاوەدانی بوون. دایکی وەختێك چاوی پێی کەوت کە بۆ لای ماڵێ دێ, لە ژوورێ هاتە دەرو بەپیریەوە چوو. براکانی, براژنەکانی, منداڵەکان, خزم و خوێش و کەس و کار هەموویان هاتبوونە دەرێ و بە پێشوازیەوە دەچوون. سەیران بە پێکەنینەوە ئامێزی بەدایکی دا کردو پاشان دەستی ماچ کرد. دایکی دەگریاو لە پەستا بۆنی بە بسك و روومەتی کچەکەیەوە دەکردو ماچی دەکردو دەیگوت:"کەوایە ئێمەت بەخشیوە. بریا بابت مابایەو ئەم رۆژەی دیتبایە - لەبەر هەنیسك دان خەریك بوو بخنکێ - بابت هەتا دواهەناسە بە عەزرەتەوە بوو بت بینێ. ئێستا ئێسقانەکانی بابت لەنێو گۆڕەکەی دا ئاسوودە بوون. ئێمە زۆرمان خەراپە دەرهەقی تۆ کرد کچم. بەڵام ئەتۆ ئینسانەتیت کردو لێمان خۆش بووی."

دایکی وەك هەوری بەهار فرمێسکی هەڵدەڕشت.

براکانی و خزم و کەس و کارەکەی هاتنە لای و یەکتریان ماچ کرد. خەفەتی گەورەی دەروونیان ئەمرۆ لە رۆژان زیاتر بوو. "سەیران چیی ببوو, هۆی ئەم گۆڕانە چ بوو? روخسارێك کە هەرگیز پێنەدەکەنی و چاوە فرمێسکاویەکانی بۆچی وا پێدەکەنین?" بەڵام نە وەختی پرسینی ئەو شتانە هەبوو, نە کاتی بیر لێکردنەوەیان.

دایك, براکان, بووکەکان وەك رۆژانی جێژن و زەماوەند خۆشحاڵ بوون. ئەوانیش هەتا ئەو کاتەی سەیران پێنەکەنیبوو, لەدڵەوە پێنەکەنیبوون.

ئێستا هۆی ئەم گۆڕانە هەرچییەك بووایە گرنگ نەبوو. گرنگ ئەوەبوو سەیرانێك کە چەندین ساڵ لەبەری پاڕانەوەو بۆ ئەوەی جاروبار چاویان پێی بکەوێ, ماڵ و ژیانیان بەجێ دەهێشت و وەدوای دەکەوتن بۆ چوکووراوا, سەیرانێك کە لەو ماوەیەدا تەنانەت یەك جاریش قسەیەکی لەگەڵ نەکردبوون, زەردەی نەهاتبووە سەر لێوان و چاوی لە چاویان نەکردبوو, ئێستا دەم بە پێکەنین و بە ئارەزووی خۆی, ئەویش ئاوا بە خۆشحاڵی و بەختیاری بە لاقی خۆی هاتبووە سەردانیان.

دایك گێژو سەرسوڕماو لەنێو ماڵێدا راوەستابوو, نەیدەزانی چ بکاو نەیدەتوانی چاوە مۆڵەق ماوەکانی لە روخساری کچە جوانەکەی هەڵگوێزێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەم سەردانەش سەیرانی قانیع نەکرد. خۆشحاڵی دایك و براکانی و منداڵەکان هەژانی دەروونیی ئەویان ئارام نەکرد. بە پێچەوانە بەرە بەرە کەف و کوڵەکەی سەرڕێژی دەکرد. لەنەکاو لە ماڵێ دەرپەڕی و بە پێکەنینەوە گوتی:"دووبارە دێمەوە."و ڕۆیشت.

تەنیا پاش ڕۆیشتنی وی بوو کەدایکی و براکانی لە بارەی هۆی خۆشحاڵیی سەیران و چاوپۆشی و لێبووردنی دەرهەق بە خۆیان کەوتنە فکرەوە. بەڵام هەرچەندی لەو بارەیەوە زیاتر بیریان کردەوە, کەمتر بە ئاکام گەیشتن.

دایك هاواری کرد:

"فکری لێمەکەنەوە. هۆیەکەی هەرچی بێ, جێی لەسەر گلێنەی چاوەکانمە. هەر کارێك پێی خۆشە با بیکا. بەو ئاخری عومرییە خۆشحاڵی کردم. ئاخ کچەکەم, جوانکیلەکەم, سەیران."

براکانیشی ورەیەکی تازەیان پەیدا کردبوو.

چارەنووسی سەیران و چوونیان بۆ چوکووراوا دڵیانی بە خەم و خەفەت شەقار کردبوو. براکانی لەوە کە سەیران زویر ببوو و لە گوناهەکانیان خۆش نەدەبوو و ئەوانی بە مایەی چارەڕەشییەکانی خۆی دەزانی, هەمیشە پەشێوحاڵ و دڵپەرۆش بوون.

بابیشیان هەر بەم ئازارەوە دیقی مەرگی کرد. لە چوکووراوا براو کەس و کارەکەی سەیران هەر لەبەر ئەوە چاوترسێن ببوون وخۆیان لەهیچ کارێك هەڵنەدەقوتاند. سەیران بەو خۆشحاڵی و دەم بە پێکەنینییەی خۆی گیانێکی تازەی بەبەر خەڵکی دیکەش دا کردبوو.

سەیران بە غاردان چووە ماڵی دایەقەمەر. دایەقەمەر بە سام گرتوویی لەگەڵی بەرەوڕوو بوو:

"چت بووە کچەکە؟ چت بەسەر هاتوە. لە دێی دا هەموو هەر باسی تۆ دەکەن. دەڵێن خۆت ڕازاندوەتەوەو چوویەوە ماڵی دایکت. ڕاستە؟ ئەتۆ چت بووە؟"

سەیران لە کاتێك دا گۆناکانی دە چاڵ کەوتبوون, پێدەکەنی, بەو وەزعەوە کە چووبووە خەیاڵێکی شیرن و شادمانییەکی منداڵانەوە, لە هەموو وەختێك جوانتر بوو.

"کچەکە ئەتۆ چت لێ بەسەر هاتوە؟"

دایەقەمەر دەستی بەسەریدا هێناو ماوەیەکی دوورودرێژ لە ڕوومایەوە ڕاما. پاشان پرسی:

"کچم, سەیران. ئەتۆ زۆر جوان بووی. کەس نازانێ. مەسەلە چیە؟"

سەیران سەری داخستبوو, وەڵامی نەدەدایەوە. پاش چەند لەحزەیەك سەری هەڵبڕی. ڕوومەتی سوورو گڕگرتوو بوون. گوتی:

"دایەقەمەر... دایەقەمەر..."

بەڵام قسەکەی تەواو نەکرد.

قەمەر بەبێ سەبری گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دە قسە بکە کچم. چما دەتەوێ ناوەکەم ڕەوان بکەی, هەر دەڵێی دایەقەمەر, دایەقەمەر!"

سەیران دیسان سەری داخست.

دایەقەمەر بە نەرمی و میهرەبانی گوتی:

"کچم, پێم بڵێ چ بووە. ڕووداوێکی باشت هاتوەتە پێش. پێم بڵێ مەسەلە چیە. بە دایکێ خۆت بڵێ..."

سەیران دیسان سەری بەرز کردەوە. چاوە ڕەشە گەورەکانی دەدرەوشان. چاوەکانی سەرانسەر ببوونە ئەوین و دەیان ڕوانی. گوتی:

"دایە, با بچینە وێ, لەگەڵم وەرە بچینە سەر بێستان."

دایەقەمەر خۆشحاڵ بوو. پێکەنی و گوتی:

"ئاوا! کەوایە, ئەوە پێکەنینی هێناوەتە سەر لێوت... هەی کچە شێتەکە..."

پاشان باوەشی پێدا کردو بەگەرمی بە خۆیەوە گوشی:

"هیچ کەس تەنانەت دایکیشت نابێ بزانێ, نابێ بۆن بکا. کچە شێتەکەم, کچە شێتەکەم."

دایەقەمەر لەگەڵ دووپات کردنەوەی "کچە شێتەکەم" بەسپایی دەستی لە پشتێ دەداو مووەکانی ماچ دەکرد:

"کچە شێتەکەم ئەگەر هەر ئێستا بچین هەموو تێدەگەن مەسەلە چیە. هەموو خەڵکی ئاوایی باسی تۆ دەکەن. دەڵێن:"سەیران چیی بووە, خۆشحاڵە!" پاشان بیانوویەك دەبینینەوەو دەچین."

"دایە ناتوانم, دڵم تاقەت ناگرێ. دایە یارمەتیم بدە. هەتا ئێستا شتی وام بەسەر نەهاتوە."

دایەقەمەر بە پێکەنینەوە گوتی:

"هەمیشە وایە کچم. ئەوینێکی ڕاست و خاوێن بنیادەمی بێئارام دەکا. خوێنی ئادەمیزاد دێنێتە کوڵ."

دەستی سەیرانێی گرت و گوشی.

سەیران بە پاڕانەوەوە گوتی:

"دایەقەمەر بە قوربانت بم, وەرە بچین. ئەتۆ بۆخۆت دەتوانی تێم بگەی. لەو ڕۆژەوە ئەوم دیوە خەریکە دەمرم."

وەسمانەزلە هاتەوە ژوورێ. کە چاوی بە سەیران کەوت, بە خۆشحاڵی گوتی:

"دایەقەمەر, کچە شێتەکەمان چیی بووە؟ پێدەکەنێ. هەموو خەڵکی ئاوەدانی باسی دەکەن. دەڵێن:"پێکەنیوە, پاشانیش چووەتە ماڵێ دایکی و براکانی." ئەتۆ پێت وایە مەسەلە چیە؟"

دایەقەمەر بە قەڵسیەوە گوتی:

"هیچ نەبووە. دێهاتیەکانیش با برۆن لاچن. کارو کاسبیان بەجێهێشتوە هاتوون باسی پێکەنینی کچەکە دەکەن؟ بنیادەم خۆ هەمیشە حاڵەتێکی نیە... دەگری... پێدەکەنێ... وانیە وەسمانەزلە؟ ئەمە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چما قسەی تێدایە؟ ئەم دێهاتییانەش با بڕۆن لاچن. کچەکە کارێکی خەراپی کردوە چووە لەگەڵ دایك و برایانی ئاشت بووەتەوە, بەڵێ؟ کارێکی خەراپی کردوە؟"

"دەقیقەیەك هەڵمەچوو دایەقەمەر. دەتەوێ چونکە دێهاتییەکان باسی سەیرانێ دەکەن, دەسبەجێ بچم هەموویان وەبەر تفەنگان بدەم؟ گۆڕانێکیان لە حاڵی کچەکەدا دیتوەو لەو بارەیەوە قسە دەکەن. ئەمە ئیدی شتێك نیە, دایە قەمەر بۆ تووڕە بوونیش نابێ. خۆ دێهاتییەکان لەبارەی سەیرانەوە فکری خەراپ ناکەنەوە. خۆشحاڵن لەوەی ئەویان بە خۆشحاڵی دیوە."

دایەقەمەر دیسان بە توندی گوتی:

"چما قەرار بوو لەبارەی کچەکەوە فکری خەراپیش بکەنەوە؟ قسەی لابەلا!"

وەسمانەزلە بەنەرمی گوتی:

"دایەقەمەر جارێ قسەت لەگەڵ ناکرێ. جارێ ئەتۆ ئاگرت گرتوە."

"ئەتۆ وای حیساب بکە. باشە چ بوو؟"

پاشان چوو بۆ لای دەرگاو لە کاتێك دا دەستی سەیرانێی گرتبوو, بەدوای خۆی دا رادەکێشا, گوتی:

"وەسمانەزلە. ئەتۆ ئەمشەو بۆ نان خواردن بچووە لای کوڕەکانت. ئەمن ئەمشەو لە ماڵ نیم. قەرارە لەگەڵ سەیرانێ بچینە قامیشەلانی خوارێ."

رۆیشت و بە جادەکەی پشت ماڵێ دا وەڕێ کەوتن. جادەکە پڕ لە تۆزوخۆڵ بوو و تۆز دەگەیشتە گوێزینگان. گڵ وەك ژیلەمۆ دەچووە نێو قامکی لاقیان و دەیسووتاند. هەتاو کە لە پشتەوە لێی دەدان پشت و پشت ملی دەسووتاندن. گیاوگۆڵ و پەلکە گوڵەکانی قەراخ جادە لە تۆزوخۆڵ دا سپی ببوون و خڕ ببوونەوە. لاسکی ئەو گۆزروان و چڵە دڕکانە کە هەتاو نەیسووتاندبوون و تەڕ بوون بە نینۆکە شەیتانەی بەقەدەر دوگمەیەك داپۆشرابوون. سەیران نینۆکە شەیتانەی زۆر ناخۆش دەویست, بەڵام لەو لەحزەیەدا ئەوانیش لەبەر چاوی جوان بوون.

سەیران لە پێشەوە دەکرێ بڵێین غاری دەداو دایەقەمەریش بە هەموو توانایەوە هەوڵی دەدا بیگاتێ. دایەقەمەر پشووی سوار ببوو. ئەمجار ئارەقیش بەجۆلاوکە لە لەشی دەچۆڕا. سەرەنجام لە دواوە بانگی کرد:

"راوەستە کچەکە, راوەستە! ناتوانم بت گەمێ راوەستە!"

سەیران وەختێك ئاوڕی دایەوە, دیتی زۆری دایەقەمەر بەجێ هێشتوە. بەخۆدا شکایەوە. هەر لەوێ راوەستاو چاوەڕوانی دایەقەمەر ما. دایەقەمەر پاش ماوەیەکی درێژ شەکەت و ماندوو لە کاتێك دا بەزەحمەت لاقی لە دوو دەهاتن پێی گەیشتەوە. هەناسەی سوار ببوو:

"مردم هەتا پێت گەیشتمەوە. خەریکە دەمرم. وەی ئەژنۆم, وەی! داد لە دەستی پیری."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران کە لە گێژی و گوێ پێنەدانی خۆی شەرمەزار بوو, تەماشای دایەقەمەری نەدەکرد. دایەقەمەر بۆ ئارام کردنەوەی سەیران بە پێکەنینەوە گوتی:

"بۆچی پەلە دەکەی. هەر دەگەینە بێستانی. پێش ڕۆژئاوابوون دەگەینێ..." دایەقەمەر خۆشحاڵ بوو و پێدەکەنی.

هێشتا تێر نەحەسابووەوەو دانەنیشتبوو, سەیران راست بووەوەو قیت راوەستا. بە هیچ جۆر نەیدەتوانی دانیشێ. خۆی پێ راگیر نەدەکراو سەبری نەبوو. دایەقەمەر کە ئەمەی دی زۆر دانەنیشت, ئەویش هەستاو دووبارە لەو گەرمایەدا وەڕێ کەوتن. سەیران پاش چەند لەحزە دیسان فکری ڕۆیشت. دایەقەمەری بەجێ هێشت و لێی دوور کەوتەوە. بەڵام دایە قەمەر لە دواوە بانگی نەکرد. سەیران بەنێو تۆزوخۆڵ دا لە جیاتی ڕۆیشتن دەفڕی. زۆری پێ نەچوو ئەوەندە دوور کەوتەوە کە لە پێش چاو ون بوو.

دایەقەمەر دوای ماوەیەکی دوورودرێژ گەیشتە بێستان. سەیران لە شەرمان تەماشای روخساری وی نەدەکرد.

خەلیلە کۆسە لە حاڵێك دا بەغاردان دەچوو بۆ لای دایەقەمەر, گوتی:

"چاکتان کرد هاتن. ئەمڕۆ دوو کەودەریم کوشتوون. یەکێکمان بۆ بکە بە کەودەری پڵاو ئەوی دیکەشیان بەرەوە بۆ مام وەسمان, باشە؟ کەودەرییەکان زۆر چەورو چۆڵن."

حەمەدیش غاری دا هات و دەستی دایەقەمەرێی ماچ کرد. دایەقەمەر تەماشای کرد, روومەتەکانی حەمەد خوێنیان تێگەڕابوو. چاوەکانیشی وەك ڕۆژان تۆزاوی و مردوولە نەبوون. نەختێك دەدرەوشانەوە:

"بەخێراتی دایە. وەڕەزیم کردبووی. مام وەسمان چۆنە؟ لەنێو دێی چ خەبەرە؟"

دایەقەمەر وەڵامی دایەوە:

"خۆشیت."

قەمەر لە بنەوە چاوی لە سەیرانێ دەکرد. سەیران لە خۆشییان سوور هەڵگەڕابوو, پشووی سوار بوو و قەوەزەی سنگی بە توندی هەڵداو پێدای دەکرد. لەشی دەلەرزی. بەڵام حەمەد هەر ئاگای لەو باسە نەبوو. ئەم مەسەلەیە سەرنجی دایەقەمەرێی راکێشاو لە دڵی خۆی دا گوتی:"وەی کچە بێچارەکەم, وەی. هەر ئاگاشی لە حاڵی تۆ نیە! کارەکەت وای بەسەر هات؟ خۆ ئەو تەنانەت چاویشی لە روخساری جوان و بەژن و باڵای شۆخ و شەنگ و چاوی رەش و ئەو خۆڕازاندنەوەیەت نیە.

وەك گەڵای دار لە بەردەمی دەلەرزی, ئەو هەر ئاگاشی لێنیە... روومەتت وەك هەنار گوڵی کردوە, زەنگوڵ زەنگوڵ ئارەقی دەرڕشتوە, ئەو هەر ئاگاشی لێ نیە... سەیرانەکەم, کچە بێبەختەکەم. دیسان سووتای... خۆ ئەمن نەم دەزانی مەسەلەکە وایە. پێم وابوو ئەویش دەزانێ. ئا...ی کچە بەخت رەشەکەم ئا...خ ڕۆژێکی خۆشت نەدی. ئا...خ ئێستا چ دەکەی کچە جوانە بەخت رەشەکەم؟ تەنانەت خەلیلە کۆسەش پێی زانیوە, کەچی ئەو مێشێکیشی لێمیوان نیە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران بە هیچ جۆر ئاگای لەوە نەبوو کە حەمەد سەرنجی دەداتێ یان نا. چاوی حەبەساو و جادوولێکراوی لە روخساری حەمەد نەدەگوێزتەوە. نە هیچی دەگوت و نە هیچی دەبیست و نە لەو بەولاوە هیچی دەدی. تەنیا تەماشای وی دەکرد. هەتا لای ئێوارێ لەبەر سێبەری فێنکی بیەکان دانیشتن. حەمەد کەمێك هاتبووەوە سەرخۆی, بەڵام دیسان قسەی نەدەکردو هەمیشە لە فکردا بوو. تووشی سەرلێشێواوییەکی بەسام هاتبوو.

دایەقەمەر لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"پیاو ئەوەندە جحێڵ بێ, سەڵت بێ و کچێکی جوانی وەك سەیرانێ ئاوا خۆی بۆ بڕازێنێتەوەو لە چاوانیەوە رامێنێ, چۆن تەماشای ناکا؟ چۆن حاڵی نابێ و تێناگا؟ ئەم کوڕە تێك چووە, جندۆکە دەستیان لێوەشاندوە. بنیادەم مێشکی ساغ بێ چۆن دەکرێ کچێکی وا جوانی وەك سەیرانێ لەبەر دەمی راوەستێ و ئاگای لێنەبێ؟ وەی حەمەد وەی! وەی بێچووە شێرەکەم وەی! کێوو بەندەن, برسیەتی, نەداری, ئاغا بێدینەکان و جەندرمە بێویژدانەکان حاڵێکیان بەو بەستەزمانە نەهێشتوە..."

سەیران زۆر بە توندی زەجری دەکێشاو دڵی لە خەفەتان دا شەقار شەقار بوو. وەختێك خوا حەز نەکا, بنیادەم ناتوانێ رووی خۆشی و ئاسوودەیی ببینێ. لە سەرەتادا ئەوینی عەزیز, ئەوینێك کە خزم و کەس و کارەکەی دژی راوەستان, ئەوینێکی بێئاکام و ئێستاش ئەوینی حەمەد... کچەکە هەتا مردن لە ئاگردا دەسووتێ, لە ئاگری ئەم ئەوینە بێبەرهەم و خۆڕاییەدا دەسووتێ. سەیرانی بەستەزمان بزانە چۆنی تێوە راماوە, شێت و شەیدا بووەو ئاگای لە خۆی براوە! ئەوی دیکەش هەروا بزانە هیچ نەبووە...

حەمەد لە نەکاو سەری هەڵێنا, چاوی لە چاوی دایەقەمەرەوە بڕی و بە هەڵچوون و هەژان و بەدەنگێکی لەرزۆکەوە پێی گوت:

"دایە! ئەتۆ ژنێکی ئاقڵ و بە ئەزموونی. دەمەوێ شتێکت لێبپرسم."

پاشان بەسەرهاتی خۆی گێڕایەوە. باسی دایکی, خەجیج, منداڵەکەی, و نایب رەجەب کە بە یەکجاری لە گۆلاوی ئاکچاسازدا خەوتبوو, جەبار, عەلیەشەل و سڵەمانەزلەو دورمووش عەلی و دایەحۆری و بە کورتی باسی هەموانی کرد. مەسەلەی هەمزەو وەزعی ئێستای دێی باس کرد, لەبارەی سمایلەزلەوە قسەی کردو لە کورتی بێبڕینەوە هەرچی بەسەری هاتبوو, یەك بە یەك گێڕانیەوەو سەرەنجام گوتی:

"دایە, ئەتۆ ژنێکی بە ئەزموون و ساردو گەرم دیتوو و دڵپاکی. ئەتۆ پێم بڵێ ئەمن چ بکەم؟ عەبدیخان رۆیشت هەمزە هات. هەمزە بڕوا بەکر دێ. عەلی سەفابەگ دەڕوا..."

دایەقەمەر قسەکەی لێوەرگرت:

"کەنعان دێ."

"پاشان دووبارە خەڵکەکە لەگەڵم دەبنە دوژمن, نەحلەت بارانم دەکەن و دوایەش هەموو شەوانی هەینی فاتیحە بۆ رووحانەتی عەلیسەفابەگ دەنێرن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایەقەمەر لە فکرەوە چوو. زۆری بیر کردەوەو ئاخرەکەی گوتی:

"لێم ببوورە حەمەد. ئەمن هیچم بە ئەقڵ ناگا."

حەمەد رووی کردە سەیران و گوتی:

"خوشکێ بیروڕای تۆ چیە؟"

بۆ یەکەم جاریش سەرنجی بۆ لای جوانیی سەیرانێ راکشا. خۆڕازاندنەوەکەشی هەر سەرنجیی راکێشا. لە دڵی خۆی دا گوتی:"دەکرێ بنیادەم ئەوەندە جوان بێ, لە دنیادا ژنی ئەوەندە جوانیش پەیدا دەبێ؟"

سەیران لەبەرخۆیەوە لەزری و بێدەنگ بوو. سوور بوو, بنەوشی بوو, شەلاڵی ئارەق بوو. دەستی سڕ بوون و تف لە زاری دا وشك بوو.

حەمەد لەسەری رۆیشت:

"سلەمانەزلە دەیگوت, تێکۆشان, شەڕکردن و پێش بە زۆردارگرتن هەقە. بیروڕای تۆ چیە؟ ئەتۆ دەڵێی چی؟ وەختێك ئاکامی نەبێ, سوودی چیە بنیادەم لەگەڵ زۆرداردا بەشەڕ بێ و تێکی بشکێنێ. بیروباوەڕی تۆ چۆنە؟"

سەیران زۆری قسە لە دڵ دا بوون کە بیان کا. بەڵام نەیدەتوانی قسە بکا. زمانی گیرابوو, ئەمجار لەوەش دەترسا کە ئەگەر قسە بکا دەنگەکەی هەموو شتێکی لێئاشکرا بکا. ئاخرەکەی چاوی لە زەوییەوە بڕی و بە دەنگێکی بەسپایی گوتی:

"نازانم کاکە, ئەمن ئەو شتانە نازانم. هەر هیچیان لێنازانم. ئەتۆ حەمەدۆکی. ئەتۆ ئەو جۆرە شتانە لە هەموو کەس, لە هەمووی مەمانان باشتر دەزانی."

دایەقەمەر دەسبەجێ هەر لەوێ ئاوری کردەوە. خەلیلە کۆسە بڕۆیش و مەنجەڵێکی مسی سپیکراوەی هێنا لە پەنا دایەقەمەر داینان. مەنجەڵی خەلیلە کۆسە لەبەر خاوێنی دەبریسکایەوە. دایەقەمەر ئێرەیی بە خاوێنیی مەنجەڵی خەلیلە کۆسە دەبرد. خوێ و رۆنەکەرەیان هەبوو لەگەڵ کەودەرییەکی قەڵەوی هێندی مریشکێك... دایەقەمەر بە سەلیقەوە پڵاوبڕوێشی دەم کرد. رۆنەکەرەی چۆقاوی بە چزەچز پێدا کرد. رۆژیایەکی نەرمی هەڵکردبوو. با بۆنی پڵاوەکەی هەتا دووری لەگەڵ خۆی دەبرد.

سەیران لە جێی خۆی نەدەبزووت. هەر لەوێ وشك ببوو لە حەمەدەوە ڕامابوو.

حەمەد پڕ بە سییەکانی بۆنی پڵاوەکەی هەڵمژی و گوتی:

"دەستت نەڕزێ دایە. تەنیا دایکانی باشی وەك تۆ دەتوانن پڵاوی بۆن خۆشی وەك ئەم پڵاوە دەم بکەن."

دایەقەمەر بە قەڵسییەوە بە سەیرانێی گوت:

"هەستە کچێ, بۆ لەوێ رەق بووی. هەستە سفرەکە راخە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران دەسبەجێ راپەڕی, سفرەکەی لە کەپرێ ڕا هێناو کەمێك لەولاتر لەسەر زەوی رایخست. بادیـیە دارەکە ئاوێکی فێنکی تێدابوو. هەر تاوێك پێشتر خەلیلە کۆسە لە کانیـیەی هێنابوو. چواربەچوار لـە دەوری سفرەکە دانیشتن. کەودەریپلاوەکەیان بە ئیشتیاوە خوارد. لەباری خواردن و خۆراکـەوە حەمـەد بـە باشـی وەخۆ کەوتبووەوە. ئەی باشە بۆ تا ئەو رادەیە لە سووتان و برژانی ئەو کچە جوانە بێخەبەر بوو و بۆچی وا گوێی لـێخەواندبوو؟ کەم بوونی شتێك لە وجوودی ئەم کوڕیژگەیەدا هەست پـێدەکرا. ئـەو کەمایەسـیـیە چ بوو؟

پاش نان خواردن, دایەقەمەر ویستی دەفرەکـان بشـوا. بـەڵام خەلیلـە کۆسـە نەیهێشـت. بڕیـاری دابـوو بۆخۆی بیان شوا.

هەتاو خەریك بوو ئاوابێ. سێبەرە ڕەنگاوڕەنگەکانی خۆرئـاوا خۆیـان دەنوانـد. هـەتاو خـۆی گەیانـدبووە پشتی ئاناوارزاو بـە ئەسپایی خـۆی لـە دەشـتێ دەدا. سـەیران بێئـەوەی ئاگـای لـە خـۆی بـێ, چـاوی لـە حەمەدەوە بڕیبوون. خوا کەس تووشی ئەو سەوداسەرییە نەکا. دایەقەمەر دەیەویسـت هەسـتێ. بـەڵام کـە چاوی بە سەیرانێ کەوت لە بڕیارەکەی پەژیوان بووەوە. لـە دڵـی خـۆی دا گوتی:"بـا بەسـتەزمانە کـەمێکی دیکەش چاو لە روخساری دڵدارەکەی بکا."

سەرەنجام هەتاو ئاوا بوو. تاریك داهات. لەبـەر تـاریکی بـە زەحمـەت روخسـاری حەمـەد دەبینـرا. بـەڵام سەیران هێشتا چاوی لـێوەرنەدەگێڕا. دایەقەمـەر بـیری کردەوە:"دنیـا تاریـك بـووە, ئـیدی شـتێك نابینـێ. کوڕەکەش خۆ هەر ئاگای لەو باسانە نیە... ئەگەر هەشی بێ, دیسان فایدەی چی, چەتەیەك هەمیشە کفنی خۆی پێیە... هەرچۆنی بیری لـێبکەیەوە, دیسان سوودی نیە." دایەقەمەر لە نەکاو هەسـتاو لـە کاتێـك دا دەیگوت:"هەستە کچێ, درەنگمان بەسەرهات" وەڕێ کەوت:

"خواحافیز کوڕینە, ئەگەر کارێکتان هەبوو, ئێمە سبەینێ یان دووسبەی دیسان دێینەوە."

حەمەد بە غاردان چووە نێـو گوڵزارەکـە. دوو دەسـك ریحانـەو گوڵـە مەخمـەریی هەڵپسـاندن و هێنـانی, دەسکێکی دا بە دایەقەمەرو ئەوی دیکەی وەسەیرانێ دا.

وەڕێ کەوتن. سەیران پەیتا پەیتا ئاوڕی دەدایەوەو تەماشای دواوەی دەکرد. هـەنگاوێکی هەڵدێنایـەوە, پاشان ئاوڕی دەدایەوەو تەماشای دواوەی دەکرد.

شەوێکی مانگەشەو بوو. نەك هەر حەمەد, بەڵکوو بێستانەکەش بەو هەموو پـانی و بـەرینایی خۆیـەوە لـە تاریکێ دا دیار نـەبوو. کەچـی سـەیران دیسـان ئـاوڕی دەدایـەوەو تەماشـای دواوەی دەکـرد. لاقـی لـە دوو نەدەهاتن. ئە م جارە دایەقەمـەر پـێش کـەوتبوو, و وەختێـك دەیـدی زۆری سـەیران بـەجێ هێشـتوە لاقـی دەگرتەوە تا بیگاتێ. بەو ڕۆیشتن و راوەستانانەوە گەیشتبوونە نیزیك ئاوەدانی کە سەیران لـەدواوە بـانگی کرد:

"راوەستە دایەقەمەر, راوەستە. دەترسم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایەقەمەر راوەستا بۆ ئەوەی سەیران بیگاتەوە. وەختێك سەیران پێی گەیشتەوە، لێی پرسی:

"لە چ دەترسێی؟"

سەیران لێی نیزیك بووەوە. قۆڵی گرت و ناڵاندی:

"دەیکوژن. دایە دەیکوژن. تا ئێستا قەت بیستووتەو دیوتە یاغییەك تا ئاخر بژی؟ تەنانەت گزیك دۆرانیش کوژرا. دایە ئاخرەکەی دەیکوژن." دایەقەمەر بێدەنگ بوو، و سەیرانیش بێ راوەستان قسەی دەکرد. دایەقەمەر وەڵامێکی نەدەدایەوە. سەرەنجام وەقسە هات و گوتی:

"نوخشەی خەراپی لێمەدە کچم، کێ دەیکوژێ؟"

سەیران گوتی:

"هەموو، هەموو. ئاغاکان، جەندرمەکان، حکوومەت هەموو بە خوێنی سەری تینوون."

دایەقەمەر گێژ ببوو. چاوەڕوانی و ئامادەیی ئەو جۆرە پرسیارو وەڵامەی نەبوو. لەلایەکیش باوەڕی وەك سەیرانێ وابوو. تا ئێستا نەبینرابوو یاغییەك تەمەنی درێژ بێ. بە تایبەتی چما دەیان هێشت یاغییەکی وەك حەمەدۆك بە زیندوویی دەرچێ؟ داروبەردو کێو و باڵندەو پێڕۆو ئاغاو خان هەموویان بە چەکداری بەدوایەوە بوون.

دایەقەمەر دەیگوت:"گوللە کاری لێناکا. ئەو بریسکەی پێیە. دوعای چاوەزارێی پێیە. حەزرەتی خدریش دەستی بە پشتێ دا هێناوە"و بە پێی قاعیدە دەبوو ئەم مەسەلەیە ببێتە هۆی دڵئاسوودەبوونی سەیران. بەڵام گوێی لێنەبوو و بە هیچی دەگرت...

لەپەستا دەیگوت:"دەیکوژن، ئاخرەکەی دەیکوژن."

"ئەو بریسکەی پێیە. بریسکەی پێیە. ئەدی..."

دیارە دایەقەمەر بۆخۆشی باوەڕی بە قسەکانی خۆی نەبوو.

"جگە لە چاوانی گوللە کار لە هیچ کوێیەکی لەشی ناکا."

سەیران بن پیلی دایەقەمەرێی گرتبوو و ئەوی بۆ لای ئاوەدانی رادەکێشا. دایەقەمەریش لێکدا لێکدا دووپاتی دەکردەوە:

"جگە لە چاوەکانی گوللە کار لە هیچ کوێی ناکا... خۆ ئەویش لە چاوەکانی وریایە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی سەفابەگ پاش بیرو بەرژەوەندێکی زۆر, گەیشتە ئەو ئاکامە کە نابێ چاوەڕوانی کۆمەگ و یارمەتیی هیچ کەس بێ. بەڵکوو دەبێ بۆخۆی لە فکری چارەدا بێ و بۆخۆی بڕیار بدا. وادیار بوو قایمەقام و پارێزگاریش لە ترسی پاشەڕۆژ خۆیان تووشی مەسەلەی چۆڵ کردنی گوندی وایوای ناکەن. قایمەقام لەمێژ بوو ئەو قسانەی لە وایوای کردبوون, خواردبوونیەوەو بڕیارەکانی خۆی لستبوونەوە.

عەلی سەفابەگ بە راوێژێکی تێکەڵ بە سووکایەتی ناوی دەبردن و دەیگوت:

"ئەمەش بوو بە حکوومەت؟ ئەوە پیاوەکانی, ئەوە قایمەقامەکەی, ئەویش پارێزگارەکەی! کوڕە ئەمانە لە کێڵگەکەم دا بە نۆکەریش ڕاناگرم! وەڵڵاهی بیللاهی بە نۆکەرییش رایان ناگرم. مستەفا کەمال پاشاو عارف صائم بەگیش دڵیان خۆشە کە مەملەکەت رادەگرن. خەیاڵیشیان تەخت تەختە. حکوومەتی وا موتەزا کاراداغلێی خۆشمان دەیتوانی پێکی بێنێ! زۆریش باشترو رێك و پێکتر!"

پیاوە ئازاو بە ئەزموونەکانی چیك چیك لارو هەروەها کەسانی دیکەی کە دەیان توانی چەك هەڵبگرن لە دەوری خۆی کۆ کردبوونەوە. لەبارەی دوا زەبری کاریگەرەوە کە پێویست بوو لە وایوای بدرێ, شەووڕۆژ تەگبیروڕایان دەکرد. ئەمجار باڵەخانەکەی نێو کێڵگەشیان کردبووە قەڵایەکی قایم. لە پشت دەرگاو پەنجەرەکانەوە تەلیسە خیز هەڵچنرابوون وماڵەکە پڕ کرابوو لە فیلینتای نوێی ئەڵمانی و سندووقە فیشەك و دەمانچەو نێزەو دووربین و کڵاوی سوورو جل و بەرگی سەربازی... ون بوونی زەینەڵ و ئادەم چاکی ترساندبوو. وا دەهاتە بەرچاو کە جووتیارەکانی وایوای پتر پێیان لێهەڵێناوەو تەماعیان لە گیانی کردوە.

زەکەریا خەبەری هێنا کە:

"جێ نەماوە نەمان پشکنیبێ, کەس نەماوە لێمان نەپرسیبێ... نە زەینەڵ و نە ئادەم سەرو سۆراغیان دیار نیە.

دێهاتیەکان و یەك لەوان ژنەکەی دەڵێن زەینەڵیان خنکاندوەو لە ئاکچاسازیان هاویشتوەو شرت و گومیان کردوە. دەڵێن یۆبازئۆغڵییش ئادەمی شرت و گوم کردوە.

زۆریان بۆ گەڕام. نە بە زیندوویی دیار بوون, نە بە مردوویی."

ئەو ڕۆژە بەیانی عەلی سەفابەگ هەر کە لەخەو هەستابوو, فەرمانی ئامادەبوونی دابوو. وەڵامی بۆ خەڵکی وایوای ناردبوو کە دەیەوێ بچێتە وێ, چاوەڕوانی بن.

نیازی بوو هەر ئەو ڕۆژە چەکمە زەردەکانی, کە زەکەریا زۆر جوان بۆی بۆیاخ کردبوون لەپێ بکا, پانتۆڵە خاکیە ئەفسەریەکەی دەورانی "شەڕی سەربەخۆیی" کە هێشتا نوێ بوو لەبەر بکا, زنجیرە زێڕەکەی کە لەمێژ ساڵ بوو بەکاری نەهێنابوو, وە بەرۆکی بخاو کڵاو گەڕگەڕیە ڕەشەکەی بکاتە سەری.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جلکەکانی لەبەر کردو خۆی رازاندەوە" سمێڵەکانی بادان, ناقانە دەسك سەدەفەکەی لە کەلەکەی چەپی بەست, فیشەکدانە جوانە گوڵدۆزیکراوەکەی لە قەدی دا. کلکەوانە زێڕە گەورەکانی لە قامکەکانی کرد. چونکە خەڵکی لادێ زۆریان ڕێز لە زێڕو چەك و سەرباز دەگرت. لە ئاوێنەدا تەماشای خۆی کرد, بە پانتۆڵی ئەفسەری و چەکمەی زەردی بریسکەدارو قەمچیی زیوکاری کراوەوە کە لە لاسکی چەکمەکەی چەقیبوو, بە نیشانی "شەڕی سەربەخۆیی"و بە دەمانچەو زنجیری زێڕو کڵاو گەرگەڕیی ڕەشەوە زۆر بەسام دیار بوو. ئەم بیچم و قەڵافەتە بەڕادەی پێویست ترسێنەر بوو, خەڵکی دەتۆقاندو جووتیارەکانی ناچار دەکرد ڕێزی لێبگرن. بە باوەڕی وی خەڵکی لادێ هەرگیز ئەقڵیان نەبوو. ئەقڵ و تێگەیشتن مەسەلەیەکە دەبێ بە دەستی بێنی و ئەقڵی دێهاتیەکان هەمیشە لەچاویان دا بوو. ئەگەر بۆی کراباو عارف صائم بەگ پێی نەزانیبایەوە, هەمیشە جل و بەرگی ئەفسەریی لەبەر دەکردو لەو بیچم و قەڵافەتەدا خۆی نیشانی دێهاتیەکان دەدا.

ئەو عارف صائم بەگەش بۆ چوکووراوا ببووە ژانەسەرێکی گەورە, ئەویش چ ژانەسەرێك! جل و بەرگی سەربازیی لەبەر دورسوون دورمووش کرد. پانتۆڵی سواریە زەکەریاش ڕەنگی ئەفسەری بوو. بڕیاری دا ئەوانیش لەگەڵی بچنە دێ. بەکورتی هەرکام لەو هەژدە کەسەی لەگەڵی بوون, نیشانەیەکی سەربازیان پێوە بوو. بۆ وێنە یەکێك ئەستێرەی نەفەراتی جەندرمەی لە کڵاوەکەی دابوو, یەکێك بەلەك بەندی سەربازیی لەسەر کەوشەکەی دیار بوو, یەکێك نێزەی بە قەدیەوە بەستبوو, یەکێك قایش پشتێنی پانی سەربازیی لە پشتێ بوو, ئەویان قەمسەڵەی لەبەر کردبوو, و ئەوی دیکەیان پاگۆنی لێدابوو...

دۆستی باب و باپیرانی, یەغموراغا لە جیاتی ئەسپەکانی کە دزرابوون, نیزیکەی پازدە ئەسپی خۆش ڕەوتی چوار پێنج ساڵەی بۆ ناردن و پووڵە ڕەشکەیەکیش چیە لێی نەستاندبوو. ئەو ئەسپانەی یەغموربەگ ناردبوونی, بەڕاستی ئەسپی جوان و ڕەسەن بوون.

علی سەفا پێش ئەوەی سوار بێ لە پێش دا دوا ڕێنوێنی و فەرمانی خۆی بە پیاوەکانی داو گوتی:

"وەختێك ئەمن لەگەڵ دێهاتیەکان قسە دەکەم, هەمووتان لە پشت منەوە رادەوەستن و چاوتان دەبڕنە نوختەیەك, دەستی ڕاستتان لەسەر لوولەی تفەنگەکانتان دادەنێن و جووڵە لە خۆتان دەبڕن.

سواری ئەسپەکان بوون و وەڕێ کەوتن. جووتیارەکان لەبن دارتوویەکی قەد ئەستوور کە لك و پۆپی وەك دوو باڵی گەورەی لێك کراوە دەهاتنە بەرچاو, چاوەڕێی بوون.

هەموویان بە پەلە بوون و هەژانێکی بەرچاویان تێدا بەدی دەکرا.

عەلی سەفابەگ و پیاوەکانی بە لینگ دان لەنێو تەپ و تۆز دا گەیشتنە نێو دێ. عەلی سەفابەگ بێئەوەی ئەسپەکەی لە غار بخا, هەر کە گەیشتە بن دارەکە خۆی لە ئەسپەکە فڕی داو بە دەنگێکی بەرز گوتی:

"سلام علیکم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جووتیارەکان بە دان بە جەرگی خۆداگرتنەوە, لە کاتێك دا هەوڵیان دەدا هەژانەکەیان ئاشکرا نەکەن, بە نەرمی جوابی سڵاوەکەیان دایەوە:

"علیكم السلام."

پاشان عەلی سەفابەگیان بانگ کرد لەسەر نیوتەختێك کە لایەکی بەبزمار لە قەدی دارەتووە ئەستوورەکە قایم کرابوو و دۆشەکێکی ئەستووری لەسەر راخرابوو و لەسەر ویشەوە بەڕەیەکی تورکمەنییان راخستبوو, دانیشێ.

عەلی سەفابەگ لە کاتێك دا بە دەم ئەوانەوە کە رێگایان بۆ دەکردەوە پێدەکەنی, چوو لەسەر نیوتەختەکە دانیشت و لاقی هاویشتە سەر لاقی. دوگمەی چاکەتەکەشی کردەوە هەتا جووتیارەکان دەمانچە دەسك سەدەفەکەی و فیشەکدانە گوڵدۆزیکراوەکەی ببینن.

پاش ئەوەی لەگەڵ یەك یەکی حازران چاك و خۆشیی کرد, بێدەنگ بوو. نۆکەرەکانیشی لە پشتەوە بەڕیز راوەستابوون, سنگیان ڕەپێش کردبوو, زگیان چاڵ کردبوو, چاویان لە نوختەیەکەوە بڕیبوو, دەستی راستیان لەسەر لوولەی تفەنگەکانیان دانابوو و دەستی چەپیان لەبەر فیشەکدانەکانیان راکردبوو, وەك بەرد جووڵەیان لەبەر خۆیان بڕیبوو.

عەلی سەفابەگ کە سەری داخستبوو, پاش ماوەیەکی دوورودرێژ کە وادیار بوو خەریکی بیر کردنەوەیە, سەری هەڵبڕی و بە چاوە ئاگرینەکانی تەماشای یەك یەکی جووتیارەکانی کرد. هەموو ئەو جووتیارانەی دەیناسین لەوێ بوون. سەیفەلی دەستی لەبن هەنگڵی نابوون و لە ترسان وەك مێژۆکە دەلەرزی. عەلی سەفابەگ بەدیتنی ئەم دیمەنە خۆشحاڵ بوو. وەسمانەزلە بێخەیاڵ و بێ ترس و لەرز راوەستابوو, بەڵام لە روخساری منداڵانەی دا شتێك نەدەخوێندرایەوە. روخسارێك بوو پڕ لە گنج و لۆنجی بێئەژمار لەگەڵ ئەزموونێکی زۆر کە خستبوویە سەر یەك... بۆیە لە هێڵەکانی روخسارێکی وادا کە لە چرچ و لۆچ دا ون ببوو نەدەکرا هیچ شتێك بخوێنیەوە... مەلا فەرهاد کەمێك ملی بەلای راستیەوە نابوو, دەستی لەسەر زگی لەبەر یەك راکردبوون, چاوی لەسەر یەك دانابوون و خۆی دابووە دەست لوتف و کەرەمی خواو بێخەیاڵ و نیگەرانی و پشت بە خوا بەستوو راوەستابوو.

ئەمڕۆ سەفچەکاهیا حاڵەتێکی تایبەتی و بەرچاوی هەبوو. بە شێوەیەکی نائاسایی لیباسی لەبەر کردبوو. لەو گەرمایەدا پانتۆڵێکی خوریی لەپێ کردبوو و گۆرەوییە بەنە میرزاییەکەی دەگەیشتە ئەژنۆی. دوو قایشە شمیشێری پەراوێز لێنراوی لەسەر یەك لە پشتێ بەستبوون, دەمانچە ساچمەزەنەکەی خستبووە نێوان ئەو دووانە. کراسێکی شینی ئاسمانیی لە کەتانی خەت خەت لەبەردا بوو. کڵاوێکی لبادی شەپقەداری سپیی لەسەر نابوو. کاکۆڵی نێوەڕاستی سەری بە ئەستووریی دوو قامك هۆنیبوونەوە, ئەم هۆنراوە زێوینە لە پشت ملی هاتبووە دەرو دەگەیشتە سەر پشتێندیی. لە پشتەوەی خەڵکەکە بە لیچ و لێوی داچۆڕاوەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەی بۆلاندو سەرو خواری دەکرد. سیلوێرگلینیش لەوێ بوو. سپیترین سەرپۆشی خۆی کە وەك چۆڕێ شیری سپی بوو، بەسەر خۆیدا دابوو.

ئەوەی عەلی سەفابەگی خستبووە سەرسوڕمانەوە، ئامادەبوونی براو کەس و کارەکەی سەیران لەو کۆبوونەوەیەدا بوو کە فکریی ئالۆز دەکردو دەیترساند. چونکە دانیشتووانی کێوپارە هەم خەڵکێکی ئازاو نەترس بوون، و هەم خوێندەوارو رووناکبیر. ئەوان تا ئێستا خۆیان لە هیچ مەسەلەیەکی ئاوەدانی نەدەگەیاند. هەروا بزانە میوان بوون، ئەمڕۆ لێرە بوون و سبەینێ دەڕۆیشتن و خۆیان لە هەموو مەسەلەکان دوور رادەگرت. ئەگەر ئەوان خۆیان لەکاروباری وایوای هەڵقوتێنن، مەسەلەکە شێوەیەکی دیکە پەیدا دەکاو عەلی سەفابەگ لەگەڵ هێندێ گیروگرفتی سەخت بەرەوڕوو دەبێ. ئێستاش وەزعەکە وا نیشان دەدا کە ئەوانیش نیازیان هەیە لە کاروباری وایوای دا بەشدار بن.

عەلی سەفابەگ بەدەم ئەو بێدەنگیەوە هەرچی زیاتر چاوی لە روخساری دێهاتیەکان دەکرد، بڵێسەی رق و قینی سەرکێش تر دەبوو. ئەگەر جاران بایە عەلی سەفابەگ قینی خۆی دەخواردەوەو بە سەری دا زاڵ دەبوو. بەڵام ئێستا جڵەوی رق و قینی خۆی بەرەڵڵا کردبوو. بە باوەڕی وی بەتووڕەیی قسەکردن زیاتر کاری دەکردە سەر جووتیارەکان. بە کۆخەیەك گەرووی خۆی پاك کردەوە. هەموو رەق رامابوون و چاوەڕوانی بەرنامەی دوای کۆخەکەی عەلی سەفابەگ بوون.

عەلی سەفابەگ دەستی بە قسان کرد:

"پاش ئەو هەموو خەراپەیەی لەگەڵتان کردم، نەم دەویست پێ لەم دێیە بنێمەوە. دوای ئەوەی منتان لە چوکووراوا ئاوا خستە سەر زارو زمانان نەم دەویست چاو لە چاوی هیچ کامێکتان بکەم. بەڵام تەنیا بۆ ئەوە هاتم ئاخر قسەی خۆمتان پێ بڵێم. هاتووم پێتان بڵێم و ئیدی هۆباڵی خۆتان بەستۆی خۆتان. ئیدی پاشملە مەڵێن عەلی سەفابەگ، تایفۆن بەگ پێی نەگوتین و وشیاری نەکردینەوە. مامینە، براینە، هەرچەند بەزمانم دا نایە پێتان بڵێم مام و برا، بەهەرحاڵ... ئێوە دەرهەقی من زۆرتان خەراپە کرد. ئەسپێك کە سەربەسەر بە زێرم کڕیبوو، ئەسپە تاقانەکەمم داو زەویەکم پێ کڕی. بەڵام ئێوە بە کەللەشەقی مەزراکەمم بۆ چۆڵ ناکەن. بۆچی؟ چما لە جێی دیکە زەوی چنگ ناکەوێ؟ ئێوە لەبەر کەللەشەقی ئەم مەزرا پیسە پڕ لە مێش و مەگەزە کە وەك گورگی برسی پیاوی دەخۆن، بەجێ ناهێڵن. لەدەشتی چوکووراوا ئەوەندە زەویی چۆڵ و بەرێژەو هەیە دەتوانی هەزار دێی لێدروست بکەی و ژیانی خۆتی تێدا وەڕێ بخەی. بەڵام ئێوە کاری بێقانوونیتان کرد، قانوونی حکوومەتتان لەژێر پێ ناو بە زۆری زۆرداری لەسەر زەویەکانی من مانەوە. پێم بڵێن بزانم ئەم زەویانەی منتان بۆ چۆڵ نەکرد. چما ئەو ملکە ئی من نیە، چما قەباڵەکەیم نیە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەك شێتان چاوی بە جووتیارەکان دا گێڕا. دێهاتییەکان بە حەبەساوی و بێدەنگی گوێیان بۆ قسەکانی ڕاگرتبوو, چووکترین جموجۆڵیان لێنەدەبینرا. عەلی سەفا لە دڵی خۆی دا گوتی:"وەزعەکە ناجۆرە, شتێك لە گۆڕێ دا هەیە."

سەفچەکاهیا لە حاڵێك دا دەستی لەبەر پشتێنێ ڕاکردبوو, گوتی:

"جەنابی عەلی سەفا, کوڕم دێ ئی تۆ نیە. پشتاوپشت ئەم ملکە هی ئێمە بووە. ئەم دێیە ئی خۆمانە. ئەم خاکە ئارانی ئێمەیە. ئەتۆ لەکوێ ڕا هاتی؟ کوڕم, پێش ئەوەی ببیە تایفۆن بەگ, ئەتۆ لە کوێ بووی؟"

قسەیەکی دیکەشی نەکرد. دەستی لەبەر پشتێنێ دەرهێنا, قەڵنەکەی دووبارە بە دەمەوە گرت و دەستی کرد بە ڕاوێچکان.

عەلی سەفابەگ چاوەڕوانی دژکردەوەیەکی وا نەبوو. قسەکانی سەفچەکاهیا ڕق وقین و لەگەڵ ڕق وقینەکەی ترسی ئەویان چەند قات زیاد کرد. نەڕاندی و گوتی:

"باسی منت کرد... چما ئەمن نەبووم ئەسپێکم دا بە یۆبازئۆغلی کە شەجەرەنامەی سەدو پەنجا ساڵی هەبوو, و ئەم زەوییانەم لێکڕی؟ ئەگەر ئەم زەوییانە هەقی من نین, ملکی من نین, ئەی بۆچی نیوەی خەڵکی دێ ئێرەیان چۆل کردو ڕۆیشتن. یۆبازئۆغلی بۆ ڕۆیشت؟"

سەفچەکاهیا کە پیاسەی دەکرد, لە جێی خۆی ڕاوەستا. پشتە چەماوەکەی ڕاست کردەوەو تاوێك قیت ڕاوەستاو بەهاوار کردنەوە گوتی:

"ئەوانەی ڕۆیشتن ناکەس بەچە بوون. شیری پاکیان نەخواردبوو. لە ترسان ڕۆیشتن. بەڵام یۆبازئۆغلی بۆیە ڕۆیشت کە بە فیتی تۆ ئەوەندەیان لێدا گەیشتە شەرایەمەرگی. ئەو شیعەیەکی غەریب و بێکەس بوو. نەیتوانی خۆ ڕابگرێ, هەڵات و ڕۆیشت."

عەلی سەفا نەڕاندی:

"ئەتۆ هەڵمەیەو هەر خەریکی فێڵ و تەڵەکە بە, لە زەوییەکانی من دا کێڵگە ساز بکە, داری زەیتوون بنێژە تا دوایە بەرەکەی بخۆی."

سەفچەکاهیا لە حاڵێك دا لێوە ئەستوورەکانی دەلەرزین و زاری کەفی کردبوو, و وەك لۆکی گەرم داهاتوو کەفی دەپرژاند, گوتی:

"دیارە هەڵنایەم."

پیاسەی دەکرد, سەرداو پێدای دەکردو لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"با وەسمانەزلەو سەیفەلی مل درێژو مەلافەرهاد چاوڕەش وەری گرن. کامیان دەتوانن وەك من شێرانە لە پێش عەلی سەفابەگ ڕاوەستن و قسە بکەن. دە بلێن بزانم دەتوانن زار هەڵپچڕن؟ وەڵلا ئەمن لاقم لەسەر لێوی قەبرییە... بەدبەخت و چارەڕەشی دەکەم, بێماڵ و حاڵی دەکەم. ئامادە بە کوڕم جەنابی عەلی سەفا, تایفۆن بەگی قارەمان, دیفاع لە خۆت بکە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"هەم داری زەیتوون دەنێژم, هەم چنار. پرتەقاڵی پڕ ئاوو گێلاسی سوور دەنێژم. ئادەمیزاد دەنێژم و ئینسان دەدرووەمەوە!"

عەلی سەفابەگ وەك مێشێك لە خۆی دەرکا, دەستی راوەشاندو گوتی:

"هەرچی پێت خۆشە بنێژەو بچێنەو بدروو, ئەمن کارم پێی نیە. ئەمن تەنیا لەبەر خاتری ئینسانەتی هاتمە ئێرە. هاتم ئاگادارتان بکەم. خەرمانەکانتان سووتاندم, قسەم نەکرد. داخوا لە دنیای ئینسانەتی و موسوڵمانەتی دا خەرمان سووتاندن دروستە! ئەسپەکانتان درزیم, هەموو شەوێ بێنێوبژێر ماڵەکەتان وەبەر تفەنگان دام. داخوا هەمووی ئەم کارانە بە پێی قانوونەکانی دەوڵەتی کۆماری تورکیە دروستن. داخوا قانوونی ئینسانەتی و ئیسلامەتی ئەمەی بە دروست دەزانێ؟ ئەمن دەنگم نەکردو ددانم بە جەرگی خۆم دا گرت. هەمووی ئەمانەم تەحەممول کردو هەموویانم بێوەڵام هێشتنەوە. ئێوەش گوتتان فلانەکەس دەترسێ. گوتم لە ئینسانەتی دەرنەچم. گوتم قەیدی نیە لەنێو دۆستان دا دڵئێشانیش روو دەدا. بەڵام ئێوە حاڵی نەبوون. بە هیچ جۆر تێنەگەیشتن. بە کەللەشەقی یاخی بوون, درێژەتان بە یاخی بوون دژی دەوڵەت و میللەت دا. یاخی بوونی ئێوە راست وەك یاخی بوونی شێخ سەعید بوو. بەڵام ئەمن نەم هێشت حکوومەت پێ بزانێ. ئەگەر مەسەلەکەم بەو جۆرە کە هەبوو, بە حکوومەت گوتبا, ئێستا هەمووتان ملتان بە پەتی سێدارەدا کرابوو و لاقتان رادەژان..."

ئەمجار عەلی سەفابەگ دوو قامکی وەك (٨) سەرەوژێر راگرتن و بە بزواندنی قامکەکان شکڵی جووتە لاقێکی نیشان دا کە بە قەنارەوە رادەژان.

"بەڵێ جەنابان, کەمێك هۆشتان بێتەوە بەر خۆتان, جەنابان!"

دەنگی لە هەموو کەلێن و قوژبنێك دەگەڕاو هەتا زۆر دوور دەبیسترا. گەرما گاڵەی دەکرد. هەرچەند سێبەری تووە گەورە فێنك بوو, بەو حاڵەش عەلی سەفابەگ شەلاڵی ئارەق بوو و ئارەق بە بن هەنگڵیدا و بەرزگی دا هاتبووە دەر.

"پاشان ئێوە جەنابان..."

تاوێك راوەستا بزانێ قسەکانی چەندیان کار لێدەکاو دوایە لەسەری رۆیشت:

"ئێوە جەنابان ئێوە دەزانن دوایە چیتان کرد؟"

دیسان بێدەنگ بوو, رەگی ملی بەقەد کلکە تەشییەك ئەستوور ببوون. چاوە داقڵیشاوەکانی لە چاوی یەك یەکی جووتیارەکانەوە بڕی:

"ئێوە, ئێوە, ئێوە هەمووتان خەیانەتتان کرد. پیاوەکانی منتان کوشت. بە...لێ پیاوەکانی منتان کوشت. جەنابان هەموو خەڵکی چوکووراوا دەزانن کە ئادەم و زەینەڵ ئێوە کوشتووتانن. پارێزگار لە ئەدەنەو حکوومەت لە ئەنکەرەو عارف صائم بەگ لە بن دەستی خۆمان ئاگایان لەو کەتنەی ئێوە هەیە. بەڵێ دۆست و برامان عارف صائم بەگیش ئاگادارەو لەو بارەیەوە زۆریش تووڕەیە. چما ئادەم و زەینەڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چیان له ئێوه کردبوو که ئەو بەستەزمانانەتان کوشت؟ زەینەڵ ئاوماڵی خۆتان بوو. بە تایبەتی کە پێنج منداڵیشی هەتیو بوون. جەنابان, جەنابان, لەو کەتنەتان خۆش نابم. نایەڵم خوێنی پیاوەکانم بە فیڕۆ بچێ. ئەگەر لەم مەملەکەتەدا حەق و حقووق و قانوونێك هەبێ, خوێنیان ون نابێ."

پاشان لە نەکاو دەرپەڕی, وەك شێتان بە توندی دەستی راوەشاندن و لاقی بە عەرزی دا دان:

"ون نابێ, ون نابێ! هەتا رووحم لەبەردایە نایەڵم خوێنیان ون بێ. ئێوە دڵتان بەو کەسە قایمە کە لە پشتتان راوەستاوە. هەرکەستان بە پشتەوە بێ, گرنگ نیە. خوای گەورە پشت و پەنای منە."

پاشان ئاوڕی دایەوە دوای خۆی و پیاوەکانی کە لە پشتیەوە قیت راوەستابوون بە جووتیارەکان نیشان داو بەدەنگێکی ئەسپایی کە بەحاڵ دەبیسترا, گوتی:"دیارە ئەمانەش هەن."و دوایە چاوێکی لێداگرتن:

"متمانە بە کەس مەکەن. بە پشتیوانیی کەس زوڵم و ناهەقی مەکەن."

دەنگی بەرە بەرە ئارامتر و نەرم تر دەبوو. پاشان بە راوێژێکی ئارام, وشك, دڵنیاو لێبڕاوانە گوتی:

"هیچ دەسەڵاتێك ناتوانێ لە دەستی عەداڵەت رزگارتان بکا. ئێستا گەیشتینە ئەسڵی مەبەست. دە رۆژتان مۆڵەت دەدەمێ. لە ماوەی ئەو دە رۆژەدا دەبێ دێیەکە چۆل کەن و بڕۆن. ئەگەر دێیەکە چۆل نەکەن بڕیارم داوە تا دوا هەناسە شەڕتان لەگەڵ بکەم. دێ هی خۆمەو زەوییەکانی دێ ملکی خۆمن. نایەڵم کەس هەقم بخوا. ئەگەر هەتا دە رۆژی دیکە دێیەکە بەجێ نەهێڵن و نەڕۆن, بە هەموو توانامەوە لەگەڵتان دەکەم و بە زۆر لە زەوییەکانی خۆم وەدەرتان دەنێم. ئەگەر پێتان وایە دەتوانن بم کوژن, بسم اللە فەرموون, ئەگەر بەو کارە خوێن دەڕژێن و ماڵ کاول دەبن, با ببن. ئەگەر ماڵەکان ئاور دەدرێن و پێش نوێژو مەلاکان بە ریشی خۆیان هەڵدەواسرێن هەتا گیانیان دەردەچێ, با دەربچێ. ئەگەر شەوانە هێرش دەکەنە سەر دێیان و ژنان و کچان هەڵدەگرن و دەیان بەنە کێو و بەندەنان, با بیان بەن. ئەگەر دێهات ئاگر دەدەن, با بدەن. ئەمن بەش بە حاڵی خۆم باکم نیە. ئەگەر ئاورم بۆ بێ, ئاوم بۆ بێ, ئەجەلم بۆ بێ, هەژدیهام بۆ بێ, حکوومەتیشم بۆ بێ, دیسان باکم نیە."

پاشان ئاوڕی دایەوە, دەستی بۆ لای پیاوەکانی کە بە لەخۆباییبوونەوە وەك بت قیت لە جێی خۆیان چەقیبوون, راداشت و گوتی:

"ئەمانەش تەنانەت ئەگەر رەشە تاعوونیشیان بۆ بێ, باکیان نیە."

دورسوون دورمووش هاواری کرد:

"ئەرێ وەڵڵا."

"بەڵێ جەنابان! ئەگەر لەم دە رۆژەدا زەوییەکانم بەجێ نەهێڵن و نەڕۆن بەڵایەکتان بەسەر دێ کەس بە فکریشیدا نەهاتبێ. ئەم دێیە دەبێتە مەیدانی کەربەلا. باشتان گوێ لە قسەکانم بێ, چاوو گوێتان باش بکەنەوە. ئەگەر نەڕۆن ئەم دێیە دەبێتە مەیدانی کەربەلا. مەیدانی کەربەلا دەزانن چیە؟ دەزانن یانی چی؟ بەڵێ ئێرە راست دەبێتە کەربەلا, کەربەلا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێهاتییەکان بێدەنگ ببوون و لە چاوەکانیشیان دا نەدەکرا فکریان بخوێنیەوە. دیار بوو پیاوانە بڕیاری خۆیان داوە. سەفچەکاهیا قەلنە بەتاڵەکەی بە زارە بێددانەکەی گرتبوو و لە پەستا دەچووە سەرێ و دەهاتە خوارێ. بەدیتنی ئەم دیمەنە عەلی سەفابەگ پێکەنین گرتی:"ئەم پیاوە چ شتێك قورمیشی کردوە, بەو ملە باریکە رەقەڵەیەوە هەروەك منداڵێکی دە ساڵەی نەخۆشی نەدی بدی دەچێ. پێم وایە سەد ساڵ زیاتر دەبێ."

"ئێستا جەنابان ئەمڕۆ هاتم ئەم قسانەتان پێ بڵێم, پێتان بڵێم ئەگەر دێیەکە چۆل نەکەن لەوانەیە چ تۆفانێك هەستێ, چ بوومەلەرزەیەك بێ و چ بەڵایەکتان بەسەر بێ. یان هەتا دە رۆژی دیکە دێیەکەم بۆ چۆل دەکەن, یان بە پشتیوانیی ئەو کەسەی دەستتان لە پشتێ دەدا, ئامادەی بەرەبەرەکانی دەبن. ئەم جارە بەربەرەکانێیەکە بێبەزەیییانە دەبێ... تا..."

پاشان چاوی لە سەفچەکاهیا کە هەروا دەهات و دەچوو, کردو چاوەڕوانی وەڵامێك لەوەوە بوو. بەڵام سەفچەکاهیا تەنانەت سەریشی هەڵنەبری. عەلی سەفا لەسەر نیوتەختەکە دانیشتەوە. گرێی کراواتە سوورە بریقەدارەکەی کە دەرزییەکی زێڕی مرواری نیشانی لێدرابوو, شل کردەوە, بەدەسرۆکەیەکی سپی ئارەقی سەروچاوو ملی سڕی. دەسرۆکەکە وا لە ئارەق دا خووسا, دەت گوت لە ئاوێ ڕۆ کراوە.

سەفچەکاهیا لە بنەوە تەماشای دەکردو لەدڵی خۆی دا دەیگوت:

"وەك سەگ دەترسێ, ترسی ڕێ نیشتوە. چاوی ترساوە, چاوترسێن بووەو خەریکە دەپاڕێتەوە, ئەمەش خۆی جۆرە پاڕانەوەیەکە. بەتایبەتی ئەگەر دەیزانی "ئەو" لە دێی ئێمەیە پانتۆڵەکەی پیس دەکرد, خۆی پیس دەکرد پیس!..." راوەستاو بە شێوەیەکی بەرچاو ماوەیەکی درێژ لە عەلی سەفابەگی روانی. بیری کردەوە:"ئەگەر ئێستا بچمە پێش و بەو سەگە, بە عەلی سەفا بڵێم کوڕە گەوجە عەلی! حەمەدۆك لە چوکووراوایە, بۆخۆشی ئێستا لەم دێیەیەو هەر ئێستاش لە ماڵێ منە... باش باش پانتۆڵەکەی پیس دەکا."

دیسان دەستی بە راوێچکە کردەوە. لەبەر خۆیەوە دەیبۆڵاند:

"پێی دەڵێم, بە عەلی سەفا دەڵێم کە ئەو وەك شەهێنێکی رەنگ خاکی هاتوە لە چوکووراوا نیشتوە, با ئەو بێناموسە لە ترسان سەکەت بێ. ئەم چاکەیەی لەگەڵ دەکەم. ئەودەم دەبینی کە چۆن چوکووراوای لێدەبێتە بەندیخانە. ئەودەم دەزانم داخوا لەم چوکووراوا هەزار بە هەزارە کونێك دەبینێتەوە خۆی تێدا حەشار بدا؟"

سەفچەکاهیا جار بە جار رادەوەستا. بە چاوە زیت و وردو پڕ پێکەنینەکانی دەیڕوانیە عەلی سەفا کە هێشتا هەر خەریك بوو ئارەقی دەم و چاوی دەسڕیەوە. ماوەیەك تەماشای دەکردو دووبارە وەڕێ دەکەوتەوە. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"نیوەشەوێك دەچمە ماڵەکەی, پێی دەڵێم عەلی ئاغا! بابت لەگەڵ من دۆست بوو, ئەمن دۆستی تۆم, حەمەدۆك لێرەیە. لە چوکووراوا خۆی حەشار داوە. حەمەدۆك بەنیازە تۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بکوژێ. بەڵام جارێ لێکی دەداتەوە کە گوللە بە کوێی لەشتەوە بنێ تا زیاتر ئازار بچێژی. ئێستا لەو مەسەلەیە ورد دەبێتەوە. عەلی سەفابەگیش وەردەسوڕێ و دەڵێ لە کوێیە, لە کوێیە, حەمەدۆك لە کوێیە, لە کوێ خۆی شاردوەتەوە؟"

سەفچەکاهیا ئاوڕی دایەوە تەماشای عەلی سەفای کردو پێکەنی. قاقا پێکەنی. عەلی سەفا ئاوڕی دایەوە سەری و تەماشای کرد:"ئەم پیرەپیاوە چیی بووە؟ مێشکی تێك چووە؟" دێهاتییەکانیش تەماشای سەفچەکاهیایان دەکرد.

سەفچەکاهیا دووبارە پێکەنی:"ئەمن پێی دەڵێم ئەو بەشەی ئیدی نازانم, نازانم لە کوێ خۆی شاردوەتەوە." پاشان دووبارە وەڕێ کەوتەوە:"نابێ پێی بڵێم, نابێ بە عەلی سەفا بڵێم "ئەو" لێرەیە تەنانەت وەسمانەزلەو مەلاو سەیرانیش, هەر هیچ بنیادەمێك نابێ بزانێ "ئەو" لێرەیە. عەلی سەفا دەڵێ لە کوێ خۆی حەشار داوە. ئەمنیش دەڵێم عەلی سەفا ئەمەیان ئیدی نازانم, بە جێگاکەی نازانم. ئەگەر بیزانم گوێی ئەو کوڕە چەتەیە دەگرم و دەیدەمە دەستت. ئەو دەڵێ چۆن دەکرێ لەو دەشتە کاکی بە کاکییەی چوکووراوادا بیدۆزینەوە. پیاوی ون بوو خۆ وەك گای ون بوو نیە... لەکوێ و چۆن دەکرێ بیبینینەوە؟ ئەمنیش دەڵێم ئەمەیان ئیدی نازانم عەلی سەفابەگ.

سەیفەلی دەست لەسەر سینگ لە کاتێك دا ملی بەلاوە نابوو, لە عەلی سەفا نیزیك بووەوەو گوتی:

"بەگ, ئەمە نیوەڕۆیە. چونکە دەم زانی جەنابتان دێن, مەڕم بۆ سەر بڕیون. نیوڕۆژێ لە لای ئێمە بخۆن و بڕۆن."

عەلی سەفا لەبەرچاوی حەبەساوی جووتیارەکان هەستاو چوو بۆ لای ئەسپەکەی. لاوێك لەغاوی ئەسپەکەی بۆ گرت و رکێفی بۆ داگرت.عەلی سەفا پاش ئەوەی خۆی هاویشتە سەر ئەسپەکەی نەڕاندی:

"ئەمن نانی ئێوە ناخۆم."

پیاوەکانیشی سواری ئەسپەکانیان بوون و لە حاڵێك دا هەورێکی تۆزوخۆڵ لە عەرزی هەستابوو, بە پرتاو دێیان بەجێ هێشت.

وەسمانەزلە لە دواوە تەماشای کردن و گوتی:

"ئاسەواری ئینسانەتی لە قالبی ئەو بنیادەمەدا نیە. بنیادەم نانی کافریش رەت ناکاتەوە... تەنانەت نانی دوژمنی هەزار ساڵەشی رەت ناکاتەوە."

جووتیارەکان تەماشایان کردو گوتیان:

"ئینسانەتیی تێدا نەماوە."

سەیران وەك شنەبایەکی جوانی و بەختەوەری بە پێش ئاپۆرایەکەدا تێپەڕی و بە پەلە دێی بەجێ هێشت و ڕێگای بێستانی گرتەپێش.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له خوارەوە لەسەر ئەو جادەیە کە بەبەر قەڵای ئاناوارزادا دەڕۆیشت کۆچ و کۆچبارێك لە ریزێکی دوورودرێژدا بەنێو تەپ و تۆزدا دەهاتە پێش. دەسبەجێ لە دڵی جووتیارەکان, وەسمانەزلەو مەلافەرهاد دا ئەو هیوایە وەخەبەر هات کە رەنگە کۆچ و کۆچباری ئەو جووتیارانە بێ کە دێیان بەجێ هێشتبوو و ئێستا دەیانەوێ بگەڕێنەوە. هەتا خۆرەتاو بەرز بوو بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ مان. دەوروبەری سەعاتی دە, سوارێك بە پڕتاو هاتە نێو ئاوایی. ئەم سوارە لاوێك بوو بەناوی "چەگیرکە سوللووی". ئەسپێك کە سواری ببوو نە زینی پێوە بوو و نە هەوسار. میوانی تازەهاتوو بە دەنگێکی بەرز دەستی بە قسە کرد:

"لە غەریبایەتی دا گیانمان گەیشتە سەر لێو. وەختێك بیستمان ئەو هاتوەتەوە, خانووەکانمان رووخاندن و باروبنەمان تێك ناو وەڕێ کەوتین. گوتمان شین لەگەڵ ئاوالان جێژنەپیرۆزەیە. ئەگەر قەرار بێ ئاوماڵەکانمان بکوژرێن, پێکەوە دەمرین. ئەگەر برسی بین پێکەوە برسی دەبین. ئەگەر ماڵ و خەرمانیان سووتان با هی ئێمەش بسووتێن."

لای نیوەڕۆیە پێشی کۆچ و کۆچبارەکە گەیشتە نێو دێ. هەرچەند جووتیارەکان پێشوازیەکی گەرمیان لەو ئاوماڵە تازەهاتووانەیان کرد, بەڵام ئەوان شەرمیان دەکردو لە خەجاڵەتیان نە چاویان لە چاوی کەس دەکردو نە قسەیەکیان بە زمان دا دەهات.

هەرکەس بارگەو بنەی خۆی هەڵگرت و لەبەر دەرکی خانووەکەی داینا. بە هاوکاریی خانەخوێیەکان هەرکەسە لە خانووی خۆی دا جێگیر بوو. لە ژێر تووە گەورەدا رایەخیان راخستن و پێکەوە شێویان کرد. هەرکەس لە ماڵێ خۆی شیوی ساز کردبوو و هێنابوویە بن دارێ و پاش نان خواردن دەردی دڵ و سکاڵا دەست پێ کرا:

"زۆرمان بەڵا بەسەر هات."

"یاخوا کەس تووشی غەریبایەتی نەبێ."

"غەریبی لە مردن ناخۆشترە."

"لە دەستی غەریبایەتی پەنا دەبەینە بەر خوا."

"ئەگەر بەهەشتیش بێ دیسان بەکەلك نایە."

"نیشتمانی باب و باپیرمان بە بەهەشت نادەین."

"ئەوەندە بەڵامان بەسەر هاتوە هەر باسی مەکەو مەپرسە."

"نە دۆستێك نە کەس و کارێك."

"بێکەس بێکەس بووین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"زۆر پێشتر دەمانەویست بێینەوە. دەزانن بۆ نەهاتینەوە؟ نەمان دەتوانی لە شەرمان چاو لە چاوتان بکەین!"

"دیتمان ئیدی چارەمان نیە, تا ئێرەمان هاتبوو. ئاخرەکەی وەڕێ کەوتین."

"براینە ئێوە لێمان ببوورن."

"ئێمەتان زۆر باش و بە میهرەبانی وەرگرت."

"وەك دۆستێك..."

"خوا غەریبایەتی ببڕێ."

"غەریبایەتی یانی بەدبەختی و چارەڕەشی."

"لە عەرزی گەرم بدرێ, غەریبایەتی."

"ون بێ و بچێتە بنی جەهەننەم."

"بچێتە جەهەننەم."

"چاوی ئێمەیان ترساند."

"فریویان داین."

"لە حکوومەت ترساین."

"حکوومەت بۆ لێترسان دەبێ."

"گوتمان هەستین بڕۆین."

"گوتمان هەستین بچینەوە دێی خۆمان. ئەگەر قەرار بێ بمرین, با لەگەڵ خزم و کەسی خۆمان بمرین."

"بەو ڕێگا پڕ تەپ و تۆزانەدا وەڕێ کەوتین و هاتینەوە."

"رووماں نیە چاو لە چاوتان بکەین."

"حکوومەت دەسەلاتی هەیەو سامی هەیە."

"پیاو بە حکوومەت ناوێرێ."

"حکوومەت لە هەمووان خەراپترە."

"حکوومەت پشتیوانی لەو دەکا. چەتەکان لەگەڵی هاودەستن. ئاغاو خانەکانی لە پشتن. شارۆچکە لەگەڵ ئەوە... خاوەن پارەکان پارێزگاریی لێدەکەن, فەقیرو هەژار..."

"بێچارە بووین."

"بێچارە بووین و ماڵ و گوزەرانمان بەجێ هێشت و ڕۆیشتین. دیارە کارێکی باشمان نەکرد."

خزم و خوێشەکان لە دیتنەوەی کەس و کارو دۆستانی کۆچ کردووی خۆیان لەزەتیان وەردەگرت. بۆیە هەتا نیوەشەوێ لەبن دارە توودەکە دانیشتن و قسەیان کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلەو مەلا فەرهاد لە گەڕانەوەی جووتیارەکان سەریان سوڕمابوو. چونکە ئەو جارەی چوبوون هەرچەندی لەبەریان پاڕانەوە کەس حازر نەبوو بێتەوە. وەسمانەزلە دەیگوت:

"ئەم، ئەم شەهێنە، ئەم باڵندە رەنگ خاکی‌یە، تەنانەت ناوەکەشی خاوەن کەشف و کەرامەتە، ئەویش چ جۆرە کەرامەتێك!"

مەلا فەرهاد لەبنەوە زەردەی دەهاتێ و بێ ئەوەی قسەیەك لەگەڵ وەسمانەزلەو ئەوانی دیکە بکا، بە نیشانەی سەلماندنی قسەکانی، سەری لەقاند. ئەوانەی گەڕابوونەوە ئەسپیشیان هەبوون.

ئەو شەوە تازە هاتووەکان تا بەیانی نەخەوتن و ژمارەیەك لە خەڵکی گوندیشیان لەگەڵ خۆیان بە بێداری هێشتەوە. بەتامەزرۆیی لەبارەی حەمەدۆکەوە پرسیاریان دەکردو بێ ئەوەی هەست بە ماندوویی بکەن و بە سەبرو سیکەدانەوە گوێیان بۆ ئەو شتانە رادەگرت کە لەبارەی وی دا دەگوتران. وەختێك پێنج شەش کەسیش تاقە یەك داستانیان لەبارەی حەمەدۆکەوە دەگێڕایەوە، دیسان زۆر بە حەوسەلەوە گوێیان بۆ رادەگرتن:

"چۆن پیاوێکە، شێوەی چۆنە؟"

"چاوەکانی چۆنن، دەست و لاقی چ شکلێکن؟"

"مووی سەری، برۆکانی و برژانگەکانی چۆنن؟"

"دەنگی چۆنە، چۆن قسان دەکا؟"

"بەژن و باڵاو قەڵافەتی چۆنە؟"

جووتیارەکانیش نە لەبارەی بەژن و باڵایەوە قسەیەکیان دەکردو نە لەبارەی شێوەی قسەکردن و تایبەتمەندی‌یەکانی دیکەی لەشی. تەنیا بە گوتنی ئەوە کە:"ئازایە، وەك شەهێنە، وەك تەیری راوکەوە، گوللە کاری لێناکا، بریسکەی لەنێو نوشتەی چاوەزارەکەی دایە" خۆیان لە باسی شکڵ و قەڵافەتی حەمەد لادەدا.

پێش هەمووان ژنان و بەتایبەتی کچانی جحێڵ لەبارەی بەژن و باڵاو چاوو برۆیەوە پرسیاریان دەکرد. بەڵام لەو کەسانەی ئەویان دیتبوو، وەڵامێکی راست و دروستیان وەرنەدەگرت. چونکە بە زمانی کەس دا نەدەهات کە بڵێ:"ئەگەر چاوت پێی بکەوێ، یەکی ریوەڵەی بەقەد منداڵێکە، مەڵێ دەم و چاو، بڵێ جووتێك چاوی گەورە." نەیان دەتوانی بڵێن:"دەستەکانیشی چووکەڵەن." لە کاتێك دا دەستی حەمەد چووکەڵە نەبوون. چوارشانە بوو. بەڵام لەپێش چاوی وان هەموو ئەندامەکانی لەشی حەمەد چووکەڵە بوون. لەبارەی دەنگ و شێوەی قسەکردنیەوە شتێکیان نەبوو بیڵێن. چونکە نە دەنگی‌یان گوێ لێببوو، نە شێوەی قسەکردنی... تەنیا دایەقەمەر نەبێ کە بە خۆشحاڵی‌یەوە پێدەکەنی و بە خۆڕانانەوە دەیگوت:"ئەو پیاوێکی بەڕاستی‌یە." پێدەکەنی و لەبنەوە تەماشای سەیرانێی دەکرد کە لە پەنای راوەستابوو و سەرتاپای گیانی پڕ لە ئەوین بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له ماوەی چەند رۆژدا دێ چووەوە سەر دۆخی جاران. هەروا بزانە قەت نیوەی حەشیمەتی دێ باریان نەکردووەو چەندین ساڵ لە شۆرەکاتی ساریچام نەژیاون. ئەوانەی گەڕابوونەوە, کەمێك ناهومێد دیار بوون. ئەوان لە پێش دا پێیان وابوو هەر کە گەیشتنەوە ئاوەدانی لەگەڵ حەمەدۆك بەرەوڕوو دەبن. لەگەڵ پیاوێکی بەخۆوەی سەرتاپا چەکداری سمێڵ بابڕ. بەڵام وا دەهاتە بەرچاو کە نە کەس دیویەتی و نە کەس دەزانێ لە کوێیە."

چەند رۆژ دواتر یۆبازئۆغڵییش بە ژن و منداڵەوە هاتەوە. لەبەر ئەوەی خانووەکەی سووتابوو, سڕو سپیاڵەکەی لەبن تووە گەورە دانا. جووتیارەکان دەسبەجێ کۆنە کادێنێکیان خاوێن کردەوەو ماڵەکەی یۆبازئۆغڵیان تێنا. یۆبازئۆغڵی و ژن و منداڵەکەی زۆر پەرێشان بوون. دەسبەجێ جووتیارەکان یاریدەیان داو هەرچییەکی کەم و کەسری هەبوو, بە پێی توانا بۆیان دابین کرد.

"حکوومەت هیچ, جەندرمە هیچ, ئاغا هیچ, ئەگەر ئیزڕائیلیش بێ, جارێکی دیکە لێرەڕا ناچمە جێیەکی دی. با بم کوژن, ملم لەبەر تیغ رادەگرم و دەڵێم لێی دەن, ملم لە موو باریکترە. ئەگەر لە ملم دەدەن, لێی دەن با خوێنەکەم برژێتە سەر خاکی باب و باپیرانم."

هەمیشە ئاخ و ئۆفی هەڵدەکێشاو داوای لێبووردنی لە وەسمانەزلەو مەلا فەرهاد دەکرد.

عەلی سەفابەگ لە مەسەلەکە ئاگادار بوو. لە پێش دا باوەڕی نەکردو شتەکەی بە پێکەنین و گاڵتە گوزەراند. پاشان دوو کەس لە باوەڕپێکراوترین پیاوەکانی, واتە زەکەریاو دورسوون دورمووشی ناردە وایوای, کە ئەوانیش گوتیان شتەکە راستە. عەلی سەفا بە رادەی شێت بوون توورە بوو و کەفی پڕژاندو رۆژێك لە بەرەبەری بەیانییەوە هەتا بانگی نیوەڕۆیە لە دالانی باڵەخانەکەی دا هات و چوو و دووپاتی کردەوە:"ئەمن, ئەمن, من, من, من من هەرچیم پێ خۆش بێ دەتوانم لەگەڵیان بکەم! گۆرانیم بۆ دەڵێن... گۆرانی... من من... من من, من من. بەو تووتکە سەگانە نیشان دەدەم... تووتکە سەگانە... تووتکە سەگانە... من من..."

سەرەنجام بە لەشێکی کفت و داماو و بە چاوێکی کەم سۆماوە دەستی کرد بە ورتەورت:"خوایە گیان, گوناهی من چیە؟ لە رێگای حەڵاڵەوە بە دڵپاکی لەم مەملەکەتەدا بوومە خاوەنی کێڵگەیەك. لە کاتێك دا هیچ کام لەوانە پێویستییان بەو زەوییانە نیە. کەللەشەقی دەکەن. لە کاتێك دا ئەمن زەویی هەزار جار باشتر لەو زەوییەم بۆ پەیدا دەکردن. ئاخر ئەمن چیم لێکردوون کە چەند ساڵە ئەو بەڵایانەم بەسەر دێنن. مافیان پێشێل کردم. خەتای وانە کە چەندین ساڵە کێڵگەکەم بە نیوەچڵی ماوەتەوە. کلکی کەرێیە, نە درێژ دەبێ, نە کورت دەبێ. لەجیاتی ئەوەی بچمە ئەستەمبوول یان ئەنکەرە کارێك پەیدا بکەم و بە خەیاڵی ئاسوودەوە بخۆم و بنووم و کەیفێ بکەم, لەبەر خاتری مەملەکەتەکەم, لەبەر خاتری نیشتمانەکەم لە گیانی خۆم بووردم... چما کێ هەیە تێ بگا... ئەم دێهاتییانە نافامن, ئینسانەتی نازانن. حاڵی نین. ناتوانم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حاڵیان بکەم. بە بەدبەختی و چارەڕەشی دەژیم. ئەمن و مەلیحە بە چارەڕەشی دەژیەین. ئەو ژنە بەستەزمانەشم هێنا لەم جەهەننەمەدا سەرگەردانم کرد. هەموو لەشی بووەتە زیپکە.

لەشی قەڵەوی پڕ برین و زیپکەی خێزانیی هاتە بەرچاو. بە دەم ناڵینەوە گوتی:"بە خوا زوڵمە. دێهاتییەکان بەم کارانە ئەمن ئازارو ئەشکەنجە دەدەن. زوڵمە... ئەم کارانە شیاوی مرۆڤایەتی نین. ئەی خەڵکینە ئەم بارەم چی دیکە پێ هەڵناگیرێ. ئەی هاوڕێیان، ئەی هاوڕێ دڵسۆزەکان، ئەی دۆستانی زەمانی شەڕ، ئەی دۆستان، خەریکم لەبن باری قورسی ئەم زوڵمەدا دەناڵێنم! چیدی ئەم بارە قورسە ناتوانم هەڵگرم. ناتوانم لەبن ئەم بارە قورسەدا ڕاست ببمەوە. ئەوەتا دنیا دنیایە ئەو بەڵایانەی بەسەر من هاتوون، ئەو ناپیاوییانەی لەگەڵ من کراون، لەگەڵ هیچ کەس نەکراون."

"ئەو بەڵایانەی بەسەرت هاتوون لەبەر ئینسانەتی و دڵنەرمیی خۆتن، لەبەر ئەو دڵە میهرەبانەن کە لە سینگت دایە..."

عەلی سەفا سەری هەڵبڕی چاوی بە ژنەکەی کەوت کە بە چاوی پڕ فرمێسکەوە لەسەر قەنەفەیەك دانیشتوە. دڵۆپە فرمێسك بە برژانگیەوە گیرسابوونەوەو ڕوومەتی بە فرمێسکان تەڕ ببوون. دیسان داوێنەکەی هەتا سەر نێوکی هەڵ دایەوە:

"هەر بۆ ئەوە بابم منی نارده وڵاتانی گرنگی دنیا، بۆ خوێندن ناردمیە ئەستەمبووڵ؟ بۆ ئەوەی بکەومە ئەم ڕۆژو ڕۆژگارەوە عەلی سەفا؟ بەڵێ؟ هەر بینا دیت ئەم ڕۆژانە گۆشتی لەشم ڕزی و پارچە پارچە هەڵوەری!"

لاقی سەرانسەر لە جێ دەمی تەپۆو میشوولەدا ڕەش و شین هەڵگەڕابوون و لە کاتێك دا جێ پێوەدانەکەی نیشانی عەلی سەفا دەدا گوتی:

"ناکا لەبەر ئەمانە بێ کە ئەم جووتیارە زۆردارانەی وایوای زوڵممان لێدەکەن، ئازارمان دەدەن، چما ئاگایان لە حاڵی ئێمەو لەو بەڵایانەی بەسەرمان دێن، نیە؟ خوایەگیان! ئیشەڵڵا ئەو زەوییانە دەبن بە گڵکۆیان، ئیشەڵڵا دەبنە گڵۆی منداڵانیان، گڵکۆی ژنەکانیان، گڵکۆی خۆیان!"

عەلی سەفا کە زگی بە ژنەکەی دەسووتاو لە دڵ دا خوێن دەگریا، نەڕاندی:

"دیارە دەبن! کارێك دەکەم ئەم زەوییانە ببن بە گۆڕیان، گۆڕ، گۆڕ... ئەمن، ئەمن، ئە...من! ئەمن هەرچی پێم خۆش بێ دەتوانم بیکەم... بۆ هەر دڵۆپە فرمێسکێك کە لە چاوی تۆ دێ، گیانێکیان لێدەستێنم! گیانێك! ئەو زوڵمانەی دەرهەقی من و تۆیان کردوون نایەڵم بێ سزا بڕۆن... بە هەموو بیروباوەڕم، بە خاکی پیرۆزی نیشتمانم، بە مەملەکەتم سوێند دەخۆم کە ئەم زوڵمە ناپیاوانەیە، بێجواب نەهێڵمەوە. یەك بەهەزار تۆڵەیان لێدەکەمەوە."

پاشان چوو بۆ لای مەلیحەخانم و دەستی بەسەر مووەکانی دا هێناو بە گەرمترین و میهرەبانانەترین ڕاوێژەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"لەوەی تۆم هێناوەتە ئەم جێگا پڕ مەترسی‌یەو لەنێو ئەو بیابانەدا تووشی زوڵمی ئەو زاڵمانەم کردووی, داوای لێبووردنت لێ‌دەکەم.

بەڵام بۆخۆشت دەزانی هەتا ئێرە سەرکەوتوو بووم. ئەو زەوی‌یانەی زەوتم کردوون بە کەم مەزانە. بەمیلیۆن قیمەتیانە. ئەگەر راستت دەوێ نەختێکیش خۆشحاڵم. شتێکی وا بەنرخ ئەگەر بە ئاسانی وەدەست کەوتبایە, ئەو نرخەی نەدەبوو. ژیان خەبات و تێکۆشانە. مەلیحە ژیان بە بێ شەڕو مل بە ملە قیمەتی نیەو پیرۆزترین شەڕیش ئەو شەڕەیە کە لە پێناوی زەوی دا دەکرێ! وەدەست هێنانی کێڵگەیەك بە ئەندازەی وەدەست هێنانی نیشتمان بەنرخە. ئەم دووانە هیچ فەرقێکیان نیە. مەگری مەلیحە. هێشتا زۆر گەنجین. دوارۆژێکی روون و پڕ هیوا چاوەڕێمانە. ئێستاش دەمەوێ بچم تۆڵەی چاوە جوانەکانت لە خەڵکی وایوای بستێنمەوە. بۆ هەر دڵۆپە فرمێسکێکی تۆ هەزار جۆرە بەڵایان بەسەر دێنم. بەزمێکیان پێ دەکەم بۆخۆیان کەیف بکەن. کارێك دەکەم وەك سەگ پەژیوان ببنەوە کە بۆچی هاتنە سەر دنیا, بۆچی لەدایکی خۆیان بوون."

داهاتەوە, مووی سەری ژنەکەی خۆی هەڵدانەوەو پشتە ملی کە بۆترشی ئارەقی لێ‌دەهات, ماچ کرد:

مەلیحەی خۆم, خۆشەویستەکەم, نینۆکێکی تۆ سەد چوکووراوا دێنێ, کە تۆم هێناو لەو جێگا پڕ مەترسی‌یەدا تووشی رۆژڕەشی و پەرێشانیم کردی. بەڵام چ بکەم کە ژیان خەبات و بەربەرەکانی‌یە. ناچارین."

چووە سەر پلیکانەکان. بەسەر خۆی دا زاڵ ببوو. بانگی زەکەریاو دورسوون دورمووشی کرد:

"چەند کەسێك لەگەڵ خۆتان بێنن و وەرنە ئێرە... پیاوی جێی باوەڕ بێنن, دەچینە شار."

بە سواری وەڕێ کەوتن. خەڵکی شاریش لە هاتنەوەی دێهاتی‌یەکان بۆ وایوای ئاگادار ببوون. دەیان گوت:

"بەستەزمان عەلی سەفابەگ! بەستەزمانە نە کەس و کارێکی هەیە, نە پشت و پەنایەك. دیسان دێهاتی‌یەکان هاتنەوەو زەوی‌یەکانیان لێ زەوت کرد."

کەمێك دوای ئەوەی عەلی سەفابەگ گەیشتە شاری, دەنگۆیەکی دیکە لە نێو شاری گەڕا کە هەمووان باسیان دەکردو زیاتریان زگ بە عەلی سەفابەگ دەسووتا.

"بەستەزمانە عەل سەفابەگ پیاوێکی بەدشانس و بێ‌بەختە. پارووی لە زاری خۆی گێڕایەوە, دای بە خەڵکی وایوای خواردیان. ئەگەر یەکێکیان نەخۆش دەبوو, دەسبەجێ دوکتۆرو یاسین خوێن لەبن سەری بوون. ئەگەر بەرد لە نینۆکی یەکێکیان درابایە, دڵی عەلی سەفابەگ شەقار شەقار دەبوو. تەواوی داهات و دارونەداری عەلی سەفابەگ لەبەردەستی جووتیارەکانی وایوای‌دا بوو. پێیان دەگوت:"عەلی سەفابەگ ئەم کارانە مەکە, دێهاتی‌یەکان سواری سەری خۆت مەکە ئاکامێکی خەراپی دەبێ", دەی‌گوت نا... ئەوانەم وەك چاوی خۆم خۆش دەوێ, ئەوانە برای منن, سەروەرو تاجی سەری ئێمەن." ماری لە باخەڵی خۆی دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەخێو کرد بۆ ئەوەی پێوەی بداو دان و ئاوی دا بە قشقەڵە هەتا چاوی هەڵکۆڵێ. وەی عەلی سەفای بێچارە... شەوێکیان دێهاتی‌یەکان هێرش دەکەنە سەر مەزراکەی و دەیدەنە بەر دەسڕێژ. دوو کەس لە پیاوەکانی دەگرن, لە داریان دەبەستن و بە زیندوویی کەوڵیان دەکەن. پاشانیش تەرمەکەیان لەت و کوت دەکەن و دەیهاوێنە ژووری ماڵی عەلی سەفا."

داستانی کوژرانی ئادەم و زەینەڵ بە ریوایەت و شێوەی جۆراوجۆرەوە ئەوەندە بە سۆزو بەزەیی‌یەوە دەگێڕرایەوە کە ژنانی شاری بە دەم ئاه و ناڵەوە دەیان گوت:

"وەی مەلیحە خانم, وەی... لەبەر خاتری ئەم عەلی سەفا بێ‌ئەقڵە ئێستا دەبێ هەزار جۆرە بەڵات بەسەر بێ."

"ئاخر بنیادەم باوەڕ بە خەڵکی لادێ, بەم جانەوەرانە دەکا؟"

"باوەڕ بەو نان خۆرو نادنێن درێنانە دەکا؟..."

"بەو خوێن خۆرانە."

"بەو پیاوکوژانە..."

"بەو پەیکەری ترس و سامە کە ناوی نراوە دێهاتی..."

"چما بنیادەم باوەڕ دەکا؟"

"حکوومەتیش مووی زۆر نەرمە."

"وەی مەلیحەخانم, وەی! وەی بێ‌شانسی غەریب و بێ‌کەس!"

شار ببوو بە دەریایەکی بەزەیی و دڵسۆزی. هەموو چاوبەگریان بوون. خەڵك بە قینەوە تەماشای ئەو جووتیارانەیان دەکرد کە لە بازاڕی شاردا دەهاتن و دەچوون. ددانیان لەو جانەوەرە رووتەڵانە لەچیڕەوە دەبرد کە بە ئەستۆی شل و شەکەتەوە بە ساویلکەیی راوێچکەیان دەکرد.

عەلی سەفابەگ لە پێش دا بەسەرهاتەکەی تا ئەو جێگایەی لەدەستی دەهات و بە زمانی دا دەهات بە راوێژێکی بەزەیی بزوێن بۆ یاوەر فارووق سەرۆکی جەندرمە گێڕایەوە. یاوەر بە بیستنی ئەو هەموو دڵڕەشی و دڵڕەقی‌یە نێوچاوانی گرژ بوو. پاش ئەوەی ئێوارە داهات و دووسێ ئیستیکانێك لە گازینۆکەی "نافیزئۆغلی" خورانەوە, یاڵڵا توانی بێتەوە سەر حاڵی ئاسایی خۆی و لە شوێنەواری نالەباری ئەو رووداوانە رزگاری بێ. ورەی قازی و حاکمەکانی شار لە هی یاوەر فارووقیش خەراپتر بوو. لەو نێوەدا تەنیا قایمەقام لە حاڵێك دا بە خۆشحاڵی‌یەوە دەستی رێك دەخشاندن دەیگوت:"باشە, جێی خۆشحاڵی‌یە! با ئەو کافرانە یەکتری بخۆن. ئاغای من, نووری چاوم, لە زەمانی سەروەرمان, پادشامان دا کاری ئاوا درندانە دەکران؟"

عەلی سەفابەگ پەنای بردە بەر سیاسەتباز, فەتحی‌بەگ و فەخری‌یەشێت و ئەوانیش برووسکە لە دوای برووسکە بۆ ئەدەنەو ئەنکەرەیان لێدا:"جووتیاران راپەڕیون. مەزراکان دەسووتێنن و ماڵان وێران دەکەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خوێنیان وەڕێ خستوە. زەوییەکانی چوکووراوا لە جیاتی ئاو بە خوێن ئاو دەدرێن! بە خوێن! ئێستا پارێزگار چ دەڵێ با بڵێ, چما هەمووی ئەمانە راست نین؟"

هەر ئەو رۆژە دەستەیەك جەندرمە بەڕێ کرانە وایوای. جەندرمەکان یۆبازئۆغلێیان بەتۆمەتی کوشتنی ئادەم و مەلافەرهادیان بە تۆمەتی کوشتنی زەینەڵ گرت.

عەلی سەفابەگ و داواکاری گشتی "المدعی العام" وەك دوو برا دانیشتبوون و بێ پەردە پێکەوە تەگبیرو رایان کردبوو, و بەو ئاکامە گەیشتبوون کە ئەو دوو کەسە لە هەموانیان زیاتر بۆ پێوە چەسپاندنی تاوانی پیاو کوشتنەکە دەست دەدەن. چونکە حەسەنی یۆبازئۆغلێ هیچ کەس و کارێکی لە چوکووراوا نەبوو, مەلا فەرهادیش کەس نەیدەزانی لە کوێ ڕا هاتوەتە چوکووراوا.

داواکاری گشتی گوتی:

"سەفابەگ, ئەم مەلایە کابرایەکی گوماناوییە. دەتوانین مەسەلەی جاسووس بوونەکەشی بێنینە گۆڕێ. پێیەوە دەلکێ. تەنانەت خەڵکی وایوایش باوەڕ دەکەن کە جاسووسە. یاڵڵا قۆڵی لێ هەڵماڵەو هێندێ بەڵگەی قایم و پتەو لەسەر جاسووس بوونی بدۆزەوە. بەم جۆرە دەتوانین مەلا فەرهادی بگەیەنینە سنووری ئیعدام و لە کۆڵ وڵاتی بکەینەوە. مەلا فەرهادمان باش هەڵبژاردوە. دیارە لەبیرت نەچێ کە ئەو مێزەر بەسەرێکەو هەموو کاربەدەستانی پێتەخت لە ئاخوندەکان دەترسن و چاویان پێیانەوەیە. بەتایبەتی ئەم رۆژانە... بەڵام سەفابەگ نیشانەکەمان باش هەنگاوتوە."

عەلی سەفابەگ بە سەرسوڕمانەوە دەستی داواکاری گشتیی گوشی:

"جەنابی داواکاری گشتی. نیشانەکەتان باش هەڵبژاردوە, مەلایەك و شیعەیەك... پشتی ئەو دێهاتییە بێقیمەتانە دەشکێ. ئێوە وەڕێ خستنی شانۆیەکە بە من بسپێرن..."

عەلی سەفا پاش ئەم وتووێژە دەسبەجێ چووە شار.

جووتیارەکانی وایوای, مەلافەرهادو یۆبازئۆغلێیان کە دەستیان لە کەلەبچەدا بوو, هەتا دەرەوەی ئاوەدانی بەڕێ کردو لە کاتێك دا چەپڵەیان بۆ لێدەدان, دەیان گوت:

"زوو بچن و زوو بگەڕێنەوە. مەلا, خوا پشت و پەنات بێ."

وەختێك لە دێی وەدەر کەوتن یۆبازئۆغلێ راوەستاو گوتی:

"هەرچەند هەمووی ئەمانەم لێك دابوونەوە, بە پێی خۆم هاتمەوە. دەم زانی وای لێ دێ. بەڵام باوەڕ بکەن ئەمن ئادەمم نەکوشتوە. پیاوکوشتن کارێکی ناشیرنە. دەم زانی کەس باوەڕ ناکا, بەڵام هەر نەبێ ئێوە باوەڕ بکەن کە ئەمن نەم کوشتوە. ئەمانەت تان منداڵەکانم بێ."

مەلا فەرهاد لە پێش دا نیازی نەبوو قسە بکا. بەڵام کەس نەیزانی بۆچی رای خۆی گۆڕی, ئاوڕی دایەوە سەر جووتیارەکان و بە چاوی فرمێسکاوی و دەنگێکی گیراوەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئێوە دەزانن ئەمن کێم و چ کارەم و پێویست بە گوتن ناکا. ئەمن ئیدی نایەمەوە ئەم دێیە. لە دارم دەدەن. گەردنم ئازاکەن براینە."

بریسکەیەك درەوشایەوە.

مەلا فەرهاد لەبن لێوانەوە هێندێك دوعای خوێندن و زەردەخەنەیەکی تاڵ هاتە سەر لێوانی.

وەسبەینێ ڕا دەورووبەری سەعاتی دە گەیشتنە شارۆچکە. دەوری چاوە جوانەکانی مەلا فەرهاد شین ببوو و هەڵمسابوو. دەم و چاویشی شین هەڵگەڕابوون. خوێن بە چەنەگەیەوە وشك ببوو. جلکە شڕو شۆڵەکانیشی شەڵاڵی خوێن بوون. پانتۆڵەکەی ریشاڵ ریشاڵ ببوو و پێخواس بوو. خوێن لە لاقەکانی دەچۆڕاو دەڕژایە سەر خۆڵەمێشی جادەکە.

وەزعی یۆبازئۆغڵییش هەزار جار خەراپتر لە هی مەلا فەرهاد بوو.

جێی ساغیان لە لەشی دا نەهێشتبوو. وەك کۆنەپەڕۆیەکی ڕێك هاتووی خوێناوی دەچوو. وەختێك گەیشتنە نیزیك شاری هەر یەکەی گوریسێکی رەشی ئەستووریان لە ملی کردن.

لە شاری حەشیمەتێکی زۆر بە توێکڵە شووتی و زبڵ و زاڵ و قوڕو داروبەردو هێلکەو تەماتەی گەنیو و سەتڵە دۆی ترشاوەوە چاوەڕێیان بوون. وەختێك لە جادەکەی خوارەوە سەروسەکوتیان دەرکەوت لەگەڵ هات و هاواری حەشیمەتەکە بەرەوڕوو بوون و بارانی توێکڵە شووتی و قوڕو تەماتەو هێلکەمریشکی گەنیویان بەسەردا باری و جنێو و قسەی سووك و نەحلەت و نەفرینیان پێ بەخشرا. مەلا فەرهاد سەری داخستبوو لە پێشەوە دەڕۆیشت و یۆبازئۆغڵییش هەر بەو وەزعەوە بە دوایەوە بوو. نە هیچیان دەدی و نە هیچیان دەبیست. ئەو دووانەیان لە نێو ئاپۆرای ئەو حەشیمەتەدا کە دەیان نەڕاندو جنێویان دەداو بەردبارانیان دەکردن, لە پێش دا بردە بازاڕ. "تەلال ئەحمەد غووزی" لە پێش دا لەبارەی ئەو تاوانبارانەو لەبارەی ئینسانەتی و پیاوکوشتنەوە وتارێکی دوورودرێژی خوێندەوە, وتارێك کە بە بیستنی فرمێسك لە چاوی گوێگران دا قەتیس دەما. پاش ئەم وتارە دیسان بارانی بەردو زبڵ و زاڵ و قوڕو جنێو بەسەریان دا باری.

مەلا فەرهادو یۆبازئۆغڵییان لە کاتێك دا پەتیان لە مل دابوو و سەدان کەسیان بە دواوە بوو, بە سەرانسەری شارۆچکەدا گێڕا. ئەحمەد غووزی لە هەموو گەڕەکێك وتارە توندو ئاگرینەکەی دووپات دەکردەوە.

وەختێك گەیشتنە بەندیخانە هیچ کامێکیان خۆی بە پێوە ڕانەدەگرت و نیوە بێهۆش لەبن دیواری بەندیخانە تخێڵ بوون.

ئەو شەوە عەلی سەفابەگ لە گازینۆی نافیز ئۆغڵی بە شانازیی پیاوە ناودارو ناسراوەکانی شار ئارەق خواردنەوەیەکی پان و بەرینی وەڕێ خست. لەو میوانداریەدا لەبارەی خەسڵەتە باشەکانی زەینەڵ و ئادەم و لەو بارەیەوە کە ئەو دوو کەسە چەندە ئینسانێکی باش و راستگۆ بوون بە درێژی قسەی کردو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئینسانەتی و سروشتە باشەکانی ئەو دووانەی یەك بە یەك باس کردو گوتی ئەوانە بۆیە نەدەبوون ئاوا زاڵمانەو ناپیاوانەو دڕندانە بیان کوژن.

عەلی سەفا ئەوەندە لە ناخی دڵەوە قسەی دەکرد کە ئەو شەوە دڵی هەمووانی لە خەفەتان پڕ خوێن کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرچەند جارێ مابووی هەتاو بکەوێ, بەڵام دنیا وا رووناک بوو دەت گوت بەیانی ئەنگووتوە. چۆمی ساووران بە هاژەهاژ دەهات و تێدەپەڕی. ئەو گوڵ و پنگانەی لەلێواری چۆمەکە روابوون لە ئاونگ دا شەلاڵ ببوون. مێشەنگوینەو زەرگەتە باڵیان لەسەر پشتێ جووت کردبوون و لەسەر گوڵەکان خەوتبوون و جاروبار جووڵەیەکی وەک هەڵچوون و لەرزینیان لێدەبینرا.

بن کەپرەکەو دەوروبەری پڕبوو لە توێکڵە شووتیی قاش کراوو قەپاڵە لێدراو... بۆنی شووتێیە رزیو لە سەرانسەری بێستانەکەو دەوروبەری گەڕابوو.

حەمەد ماوەیەک بوو لە خەو هەستابوو و لەنێو بێستانی راوێچکەی دەکردن و بیری دەکردەوە. بەو رووداوانەدا دەچووەوە کە بە سەری هاتبوون. هەموو بەسەرهاتەکان یەک یەک بە پێش چاوی دا تێدەپەڕین. لە کوێ ڕا دەستی پێکردبوو و گەیشتبووە کوێ. ئێستا حکوومەت بە هەموو هێزی خۆیەوەو ئاغاکانی چوکووراوا بە هەموو توانایانەوە بەدوایەوە بوون. دەستە دەستە جەندرمەیان دەنارده راونانی. کێ دەزانێ ئەگەر ئەویش چەتەیەک با وەک چەتەکانی دیکە چیی بەسەر دەهات!

لە دڵی خۆیدا دەیگوت:"چییان لە گیانی من دەوێ؟"

چەند رۆژ پێشتر وەسمانەزلە بە خۆشحاڵی هاتبووە بێستانەکە:

"شەهێنەکەم, ئاخرەکەی ئەو کارەمان لە دەست هات و پشتی عەلی سەفامان شکاند. ئەو دێهاتییانە کە پێشتر ناوی تۆیان بیستبوو, بەڵام لە ترسان لەدێیەکە هەڵاتبوون, ئێستا کە بیستوویانە ئەتۆ لێرەی, وەغیرەت کەوتوون و رانەوەستاون, وایوای بگرەو هاتم. یۆبازئۆغلێیش هاتوەتەوە. هەتا ئەتۆ لێرەی, تەنانەت ئەگەر هەر لە جێی خۆشت نەبزووی, دێهاتییەکان لەگژ کێویش ڕادەچن. عەلی سەفاش هەر ئەم رۆژانە بە سزای خۆی دەگا. ئەو کوڕە, مووسلووش بەڕاستی هەوڵ دەدا. ئەو کارانەی کە مووسلووش دەیان کا هەمووان پێیان وایە لەبن سەری تۆ دان. لە راستییش دا ئەگەر ئەتۆ نەبای, ئەگەر ئەتۆ غیرەتت وەبەر نەنابان, وەک ژنان لەبن عەلی سەفادا دەخەوتین! ئەمە حەقیقەتێکە!

ئەسپەکانی ئاناوارزا تیژ دەڕۆن
تەپۆکانی وەکوو گورگ پیاو دەخۆن
ئەگەر ماڵی ئاغاکان وێران نەکەی
حەمەد ئێمە دات نانێین بە کوڕی خۆن

ئەم شێعرە کە لەبارەی حەمەدۆکەوە دانرابوو, لەزاری وەسمانەزلە ترازاو دوایەش لەوە کە بە زاری دا هاتوە, پەژیوان بووەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"یانی, مەبەستم ئەوەیە کە ئێمە خۆمان خانووەکانیان بەسەردا دەڕووخێنین, ئەتۆ هەر لێرە دەمێنیەوە, دەخۆی و دەنووی. سێبەرت لەسەر سەرمان بێ, بەسە. هەر ئەوەندەمان بەسە. ئەتۆ لێرە وەمێنە, ئێمە خۆمان کاری خۆمان دەکەین."

پاشان وەسمانەزلە بە راوێژێکی جیددیتر لە حالێك دا ترس و ناهومێدی لە چاوانی دا شەپۆلیان دابوو, گوتبووی:

"شەهێنی خۆم, ئەوەندە بزانە کە هەموو خەڵکی ئاناوارزا دەزانن ئەتۆ لە چوکووراوای, بەڵام خەیاڵت تەخت بێ. کەس بە جێی تۆ نازانێ. هیچ کام لە دێهاتییەکانیش لەلای ئاغاکان و فەرمانبەرانی دەوڵەت ئاشکرای ناکەن کە ئەتۆ هاتوویە چوکووراوا. خەڵکی لادێ لە وەختی خۆی دا زۆر رازدارن. وەك بەردی سەختیان لێدێ. وەك بەرد کوڕم. ئەتۆ هەر لێرە ئیسراحەت بکە."

حەمەد پاش بیستنی ئەو شێعرە کە وەسمانەزلە خوێندیەوە, تازە تێدەگەیشت کە ئەو خەڵکە چەندیان چاوەڕوانی لەو هەیە. چما پێیان وابوو ئەو کێیەو چ کارەیە؟ ئەو بابایەك بوو چەند ساڵ لە چیاو بەندەنان سووڕابووەوە. بە زۆر ناچاریان کردبوو بچێتە چیاو بەندەنان. زۆری بەڵا بەسەر هاتبوون, دێ بە دێ و کێو بە کێو گەڕابوو, چونکە کونێکی دەست نەکەوتبوو پەنای بۆ بەرێ, هاتبوو پەنای بۆ ئێرە هێنابوو.

حەمەد زۆر تێدەکۆشا بۆ ئەوەی رووداوەکانی دەوروبەری خۆی باش تێبگا. زۆر رۆژان تا ئێوارێ و زۆر شەوان تا بەیانی لە گژ فکران رادەچوو و مێشکی خۆی زۆر ماندوو دەکرد. ئەو هێندێك لە پێشهات و رووداوەکانی دەوروبەری خۆی لەسەر بناخەی ئەزموونەکانی رابردووی, حاڵی دەبوو, بەشێکیشیان لە پێش چاوی وەك مەتەڵۆکە وابوون و بۆی هەڵنەدەهاتن. ئەم وەسمانەزلەیەش بەخۆڕایی ئەو غار غارێنەی دەکرد. عەلی سەفابەگ درەنگ یان زوو هەموویانی لەدێیەکەیان وەدەر دەنا. چونکە حکوومەتی لە پشت بوو, ئاغاکان لە پەنای بوون و چەندین پیاوی چەکدار لە دەوروبەری. وەسمانەزلە دڵی بە چی خۆش کردوە, بەحەمەدۆك بە تاقە نەفەرێك. وەسمانەزلە نەیدەزانی ئەگەر جەندرمەکان پێبزانن, هەر لێرە دەتوانن لە باتڵاغەکانی ئاناوارزادا بیخەنە تەنگانەوەو بە دەستەیەك جەندرمە حەمەدۆکی وی وەك کەوبارە بەدەستان بگرن!

حەمەد بە پێکەنینەوە بە خۆی دەگوت:"تەسلیم نابم, دەم کوژن." بیری دەکردەوە کە باشە, ئەوە دامان نا, دێهاتییەکان عەلی سەفایان کوشت, داخوا عەلی سەفایەکی خەراپتریان لێ قوت نابێتەوە, زۆریش لە عەلی سەفا خەراپتر! حەمەد ئەو بەڵایانەی هەمزە بەسەر خەڵکی ئاسیاب چەشمەی هێنابوون, موو بە موو بیستبوو:"دەبێ کارێك بکەم. ویستم چاکە بکەم, ئەو بەستەزمانانەم ماڵ وێران کرد. دێهاتییەکان هەرچەندی لێم قەڵس بن, جنێوم پێ بدەن و خەراپەم بڵێن هەقیانە..."

لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"... ئەم جارە ئیدی لە چوکووراوا بە زیندوویی دەرناچم. لەم بێستانەدا رەحەت و ئاسوودە چاوەڕوانی مردنم و فەرمانی ئیعدامم لە ئەستۆی خۆم کردوەو لە دەشتی ئاناوارزادا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەریکی گەشت و گوزارم! ئەگەر عەبدی دەڕۆیشت و هەمزە نەدەهات, کارەکە ئاسان بوو. بەڵام عەبدی‌یەك دەڕواو هەزار هەمزەی لەجێگا شین دەبێتەوە. لە هەل و مەرجێکی وادا هەموو تێکۆشانێك پووچ و بێسوودە. خەباتی وەسمانەزلەش لە وایوای پووچ و بێبەرهەمە... هەر ئەم رۆژانە ئێرە بەجێ دێڵن و دەچنە جێیەکی دیکە... ئەگەر چوونە جێیەکی دیکە, لەوێش عەلی سەفایەکی دیکەیان لێ پەیدا نابێ؟ پاییز دانایە, جەندرمەکان لێرە من دەگرن. خەڵکی وایوای جێگاکەی من بە یاوەرێك دەڵێن و خوێنە سوورەکەم دەڕژێتە سەر خاکی رزیو و گەنیوی ئاکچاساز. لێرە جگە لەوەی لە کن خەلیلە کۆسە نیوە خەو و نیوە مردوو رادەبوێرم, چارەیەکی دیکەم نیە."

لەگەڵ خەلیلە کۆسەش لەبارەی ئەو عەبدی‌یەوە کە رۆیشت و ئەو هەمزەیەوە کە هاتە جێگای باسیان دەکرد, مێشکی خۆیان ماندوو دەکرد. بەڵام رێگا چارەیەکیان نەدەدۆزیەوە, بچیە هەر جێیەك ئاغاو جەندرمە هەیە. بچیە هەر کوێیەك حەمەدۆکی دەناسن. ئای... با بڕوا حەمەدۆك, با بڕواتە بن گڵ و لەبەر چاوان ون بێ. لێرە ماوەتەوەو چاوەڕانی مەرگی خۆیەتی. بچێتە هەر کوێیەك و سەر لە هەر بەردێك بدا مردن بە دوای دا دێ!

خەلیلە کۆسە پیاوێکی چالاك و توندو تۆڵ و نەترس و سەرزیندوو بوو. ئەوەندە ئازا بوو هەر ئەوەندەی دەویست چاوێکی لێ داگری هەتا لە چاولێك نانێك دا خۆی بگەیەنێتە ماڵی عەلی سەفابەگ. حەمەد بە سەرسوڕمان و ئافەریمەوە چاوی لە خەلیلە کۆسە دەکردو بۆ خەلیلیش بە هیچ جۆر جێی باوەڕ نەبوو کە حەمەد ئاوا ترسی ڕێنیشتبێ و بێدەسەڵاتانە چاوەڕوانی مەرگی خۆی بێ.

لەدڵی خۆی دا دەیگوت:"حەمەدۆك وا دەبێ؟ دوور نیە, لەوانەشە حەمەدۆکەکان وا بن!" بەڵام ئەو رۆژە کە خەبەری گیرانی مەلا فەرهادو یۆبازئۆغلی‌یان بیست, خەلیل بە دیتنی قەڵافەتی حەمەدۆك ناچار بوو چاو بە بۆچوونەکەی خۆی دا بخشێنێتەوە. دەم و چاوو دەست و دەنگ و هەموو شتێکی حەمەد لە نەکاو بە جارێك گۆڕان. تەنانەت قەوارەی هەموو لەشی لەپڕ گۆڕانی بەسەردا هات و خەلیلە کۆسە بە خۆشحاڵی‌یەوە لە دڵی خۆی دا گوتی:"ئەو حەمەدۆکەی باسی دەکەن, دەبێ ئاوا بێ, دەبێ ئەم جۆرە بێ."

سەیران خەریك بوو تەواوی ئەو بەڵایانەی بەسەر مەلا فەرهادو یۆبازئۆغلی هاتبوون, لە زنجیری قورسی دەستەکانیانەوە هەتا دژکردەوەی خەڵکی شار هەمووی موو بەموو دەگێڕایەوە... حەمەد بێدەنگ بوو. خەلیل لە نەکاوێك دیتی روخساری حەمەد بە جارێك گۆڕا. دەم و چاوی وەك دەمە شمشێرێکی تیژیان لێ هاتبوو. یەك دوو جار لە چاوەکانی دا نوورێکی چووکەڵە پریشکی هاویشت و پاشان بریسکەیەکی پۆڵایین هات و لە بنی چاوەکانی دا جێگیر بوو.

سەیران لەپڕ لە قسەکردن وەستاو بە سەرسوڕماوی‌یەوە جۆرێك لە حەمەدەوە راما دەت گوت یەکەم جارە دەیبینێ. دەت گوت ئەو پیاوە هەر ئێستاو هەر لەم لەحزەیەدا پاش ون بوونێکی زۆر گەڕاوەتەوە. بریسکەی پۆڵا هەروا لە چاوەکانی دا دەدرەوشا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێدەنگی‌یەکی قووڵ وڵاتی داگرتبوو. قووڵ و بەسام... دەنگی باڵی مێشوولەش نەدەبیسرا. دنیا گەرم بوو. هەموو شتێك لە رووناکایی‌یەکی سەرسوڕهێنەردا دەسووتا, دەتوایەوەو دەڕۆیشتە خوار.

تیشکێکی زەرد لە مێشکی حەمەد دا دەدرەوشا, بڵێسەی لێ هەڵدەستا, بڵاو دەبووەوەو تیشکی رەنگ زەرد بە رووناکایی‌یەك کە چاوی لەبەر هەڵنەدەهات و زۆر بە خێرایی, دەسووڕاو بڵاو دەبووەوە. دنیا هەمووی زەرد هەڵگەڕابوو. دنیا لە تیشکێکی زەرد دا کە دەڕۆیشتە خوار, دەخرۆشاو بڵاو دەبووەوە, نوقم ببوو.

حەمەد بە لاجەلاج هەتا سەر کانی‌یەکە چوو. چەند جار سەری لە ئاوی کانی‌یەکەدا کە وەك سەهۆڵ فێنك بوو, قوم کردو هێنایەوەدەر. پاشان بە چالاکی لەنێو بێستانەکەدا لەکاتێك دا بەرپێی خۆی نەدەدی و لاقی لە بڕکەکان دەگیرا, وەڕێ کەوت. ئێستا لە دەوروبەری, هەموو شتێك لە نێو چووبوو. گیاکان, دارەکان, گابەردەکانی ئاناوارزا, ئاو, خاك, قامیشەڵانی ئاکچاساز, کێوە پاڵ وێك داوەکانی ئەوبەر, هەموو شتێك سڕابووەوەو لەو نێوەدا وەك پەیکەری رق و قین لە جێی خۆی مابوو. خەلیل و سەیران چاویان لێنەدەترووکاند. حەمەد ماوەیەکی زۆر راوێچکەی کردن. رۆیشت و گەڕایەوە, رۆیشت و گەڕایەوە... پاشان قیت لە نێوەڕاستی بێستانەکە راوەستا. وەك شمشێرێکی تیژ دەچوو کە بە زەوی دا چووبێتە خوار.

خەلیل چووە لای و گوتی:

"براله, حەمەد ئاوا لەوێ قیت رامەوەستە. دنیا زۆر گەرمە تاو دەت با. نەخۆش دەبی."

چوونەوە بن کەپرێ. هەزاران زەرگەتەو ژەنگەسوورەو مێشەنگوینەو مێشەڕەشکە لەسەر توێکڵە شووتی‌یەکان هەڵفڕین و باڵە تەنك و بلووری‌یەکانیان لەبەر تیشکی توندی هەتاو بە هەزاران لەرزەوە بریسکانەوە.

حەمەد تەماشای سەیرانێی کرد. ئەم جارە روخساری بیچمێکی دیکەی پەیدا کرد. بوو بە روخسارێکی هێدی, دۆست, شیرن و لەبەردڵان. زەردەخەنەیەکی کردو لە کاتێك دا لەبن کەپرەکە دادەنیشت, گوتی:

"وەی مەلا فەرهاد, وەی! وەی کە دڵ و غیرەتی شێری هەبوو. ئەمن هەرگیز مەلای وام نەدیبوو. خەلیل! دەزانی وەسمانەزلە چیی دەگوت؟"

خەلیل گوتی:"نـ...ا"

"گوتی ئەگەر عەبدی بڕواو هەمزەش بێتە جێگای, دیسان لەم جیهانەدا هیچ شتێك پووچ و بێسوود نیە... تێکۆشان دروست و بەرهەقە. خەبات بەرهەق و دادپەروەرانەیە. خەبات و ململانێی راست و دروست هەرگیز پووچ و بێبەرهەم نابێ."

کەمێك روخساری بە پێکەنین کرایەوەو دووبارە نێوچاوانی گرژ بوو:

"دەبێ ئێوە بەجێ بێلم و بڕۆم. بچمە کوێ؟ خەریکم زەبر لەو بەستەزمانانە دەدەم. مەلا فەرهاد لە بەندیخانەیە. لەوانەشە لەسەر هیچ و خۆڕایی ئەو بەستەزمانەی لەدار بدەن, ئەوان بە لایەنگریی من لەگەڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی سەفا بەربەرەکانی دەکەن. بەڵام عەلی سەفاش دەست هەڵناگرێ, شەڕێکی بێبەزەیی‌یانە دروست دەبێ, ئاکامەکەی چ دەبێ, هیچ! ئاکامەکەی ئەوەیە وایوای تێدا دەچێ... بچمە کوێ؟ کێوەکان, ئینسانەکان و دڕك و داڵیش ئێمە قبووڵ ناکەن."

هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا.

وەسمانەزلە زۆر شتی گێڕابووەوە. پیاوێکی زرینگ و بەهۆشە. بۆخۆشی وەك ڕۆژ لێی روون بوو کە لە بەرامبەر عەلی سەفادا تێدەشکێن و دەیزانی ئەگەر عەلی سەفا بڕوا کەنعان سەفا جێگای دەگرێتەوەو بەڵایەکیان بەسەر دێ هەزار جار خەراپتر لەوەی عەلی سەفا. بەو حاڵەوە پیرەپیاو مردنی خۆی لە پێش چاو بوو, بەڵام دیسانیش دەستی لە هەوڵ و خەبات هەڵنەدەگرت. عادەتەن بنیادەم کە پیر بوو گیانی خۆی زیاتر خۆش دەوێ. بەڵام وەسمانەزلە ئەو مەسەلەیەی پێ گرنگ نەبوو. ئەگەر ئەو نەبایە نەك هەر پیاوێك بەڵکوو پشیلەیەکیش لە دێی دا نەدەماو لەمێژ بوو تەسلیمی داواکانی عەلی سەفا دەبوون. هەموو ساڵێ لە مانگەکانی ڕێبەندان و رەشەمەدا لە بیابانەکانی جنووبەوە هەزاران ئاسك دەهاتنە چوکووراواو دەشتی ئاناوارزاو ڕەوە ڕەوە ئاسك لەو دەشتەدا دەگەڕان و دەلەوەڕان. لەسەر سەری ئاسکەکان قەرەقووشی تیژباڵ بە باڵە نووك تیژەکانیانەوە دەفڕین... خێرایی فڕینی قەرەقووشەکان لە خێرایی ئاسکەکانیش زیاتر بوو. دەهاتن, لەسەر پشتی ئاسکەکان هەڵدەنیشتن و لە پشتەوەڕا بە دەندووك چاوی ئاسکەکانیان هەڵدەکۆڵی و دەیان خوارد. وەسمانەزلە دەیگێڕایەوە:

"ئاسکە کوێرەکان دڵی بەردیان بۆ دەبوو بە ئاو. ئەو وەختەی ئێمە لاو بووین سەدان ئاسکی کوێرو داماو لە دەشتی ئاناوارزادا دەسووڕانەوە. هیچ کەس دڵی نەدەهات بیان گرێ و سەریان ببڕێ. هەروا بۆخۆیان دەمردن."

حەمەد پێی خۆش بوو بیر لە حاڵی ئاسکە کوێرەکان بکاتەوەو بە دەنگێکی بەرز دەیگوت:"ئەمن ئاسکێکی کوێرم کە کەوتوومە دەشتی ئاناوارزا, ئاسکێکی کوێری بێچارە کە بووەتە دیلی چەنگی قەرەقووش..."

لە دەشتی ئاناوارزا بەیان دەنگووت. ڕووی زەوی بەمژێك داپۆشرابوو کە بەرزایی‌یەکەی دەگەیشتە پشتێن. وا دەهاتە بەرچاو کە دارەکان لاسکیان نیەو کەوتوونە سەر مژەکە.

تاریك و روونی بەیانی دیسان ئەو تارمایی‌یە هات و لەم لای بێیەکانەوە لەسەر تەپۆلکەیەکی چووکەڵە ڕاوەستا. حەمەد لە حەوتوویەك لەمەوبەرەوە ئەو تارمایی‌یەی کە دەهات و لەوێ ڕادەوەستا بە باشی ناسیبوو.

تارمایی ئەسپێکی خەنەیی عەرەبی بوو.

ئەسپی خەنەیی سەرانسەری شەوێ لەدەشتایی خوار نارلیقشلا لینگی دەدا, بەچوار ناڵی دەڕۆیشت, دەیحیلاندو هەر کە رووناکایی‌یەکی دەدی وەك فرفرە بە دەوری خۆی دا دەسووڕاو پاشان لە حاڵێك دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێشتا زۆری مابوو بەیان بنگوێ، دەهاتە بێستانەکەو ئارام و بێ دەنگە دەنگە دەچووە سەر تەپۆلکەکەی رووبەڕووی بێیەکان و بێئەوەی مووی لێبزوێ لە جێی خۆی رادەوەستا. حەمەدیش هەموو شەوێ هێشتا ئەسپەکە نەهاتبوو لەو مێش بەندە کە خەلیل بۆی دروست کردبوو دەهاتە دەرو لە دوورەوە تەماشای ئەو ئەسپەی دەکرد کە لە وەختی دیاریکراودا دەهاتە بێستانەکە. پەیکەری ئەسپی خەنەیی لەڕووناکایی بەرە بەیان دا کە هەر دەهات و زیادی دەکرد، ئارام ئارام دەردەکەوت. لە وەختی تاوهەڵات دا پەیکەری ئەسپەکە لەبەر تیشکی هەتاو جوانییەکی تایبەتیی بەخۆیەوە دەگرت و دڵی حەمەد بەرامبەر بەو جوانییە بێوێنەیە دەکەوتە لێدان و نەیدەتوانی چاو لەو ئەسپە وەرگێڕێ.

هێشتا چاوی لە ئەسپەکەوە بڕیبوو و هەناسەی راوەستابوو. بە وردی تەماشای دەکرد کە لە پەردەی تاریکی دەهاتە دەر. هەر کە ئەسپەکە لەبەر تیشکی هەتاو دەرکەوت دیسان تووشی دڵەکوتە بوو. لەمێژ ساڵ بوو دڵی لە بەرابەر جوانی دا ئاوا لێی نەدابوو. لەگەڵ هەموو تاوهەڵاتێك دەیگوت: "رەسەنی ئەم ئەسپە لە رەسەنی بنیادەمیش جوانترە." نێوقەدی باریکی ئەسپەکە پتر راکشابوو. گوێ ناسك و باریکەکانی تیژ کردبوو و کلکە درێژەکەی کە دەگەیشتە سەر گوێزینگی بە حاڵ و باڵ رادەوەشاند. یاڵە درێژەکانی بەسەر لاملی راستی دا کەوتبوون. مووە تەڕو خاوێنەکانی کە دەت گوت مشت و ماڵ کراون، دەبریسکانەوە. رەنگی پێستی ئەسپی خەنەیی لەبەر تیشکی هەتاو دەگۆڕا. جارێك وەك زێوی سپی وابوو و جارێك وەك شەوە رەش دەچوو، و چونکە مێش و مەگەز لەسەر پێستە سفت و لووس و راکشاوەکەی نەدەنیشت، پشتی نەدەلەرزی. ئێستا لەگەڵ تاو گەرم بوون، ئەسپی خەنەیی دەجووڵێ. بە هەموو هێزیەوە سەری بە راست و چەپ دا رادەوەشێنێ، پاشان ئەندامی دوو هێندەی درێژایی لەشی رادەکێشێ. پان تر و گەورەتر دەبێ و وەك هەور دەخزێ، درێژ دەبێ، پان دەبێ، گەورەتر دەبێ و وەك ئەستێرە رادەخزێ بۆ سەر ئاکچاساز. پێستەکەی هێدی هێدی رەنگی زێو بەخۆیەوە دەگرێ و دوایە وردە وردە کەم رەنگ و کەم رەنگ تر دەبێ و لەبەر چاو ون دەبێ. لەگەڵ ئاسمان و قامیشەڵان و ئاوو دارەکانی دەبێتە یەك و دەڕوا.

حەمەد هێشتا لەبارەی ئەو ئەسپەوە کە هەموو بەیانان دەیدی، شتێکی بە خەلیلە کۆسە نەگوتبوو. هەموو رۆژێ لە دڵی خۆی دا دەیگوت: "ئاها، ئێستا تاوێکی دیکە کۆسەی وەخەبەر دێنم و ئەسپەکەی پێ نیشان دەدەم." پاشان وا نوقمی تەماشای ئەسپەکە دەبوو کە لەبیری دەچوو خەبەری بکاتەوەو ئەسپەکەش لێی دەدا دەڕۆیشت و خێرا لەئاکچاسازدا لەگەڵ قامیشەڵان تێکەڵ دەبوو و لەبەرچاو ون دەبوو.

حەمەد بە غاردان چووە کەپرەکەو بەدەنگێکی ئەسپایی و لەسەرەخۆ، بە هەژانەوە گوتی:

"خەلیل، خەلیل، هەستە!"

خەلیل دەسبەجێ لە جێی دەرپەڕی، بە پشتە دەستی چاوەکانی هەڵگلۆفین. وەك منداڵێك دەچوو کە وەختێك لە خەوێی هەڵدەستێنن، لێوان هەڵدەچنێ و ئامادەی گریانە. پاشان دەرپێیەکەی هەڵکێشا.

"وەرە خەلیل..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بن پیلی گرت و بەدوای خۆی دا رایکێشا.

"لێرە راوەستین."

خەلیل کە نەختێك وەخۆ هاتبووەوە، بە خەواڵوویی پرسی:

"چیە، چ بووە؟"

حەمەد بە قامك ئەسپەکەی پێ نیشان داو گوتی:

"ئەو ئەسپەی ببینە... ئەوەتا لەوێ..."

تاوێك راوەستان. وەختێك چاوی خەلیل کە بە تەواوی خەوەکەی رەوی بوو، بە تاریکایی راهات، گوتی:

"دەزانم، ئەم ئەسپە زۆر باشیش دەناسم."

پاشان بێدەنگ بوو و قسەیەکی دیکەی نەکرد. لەپەنای یەکتر چاویان لە ئەسپەکەوە بڕی. هەردووکیشیان دەیان زانی چ دەبێ. سووچێکی هەتاو وەدەرکەوت و ئەمجار ئەسپی خەنەیی بە هەموو جوانییەکەوە دەرکەوت. تەکانێکی دایە خۆی وەك ئەوەی بیهەوێ بفڕێ. سێ جار لاقی پێشەوەی هەڵێنان و هاتە سەر پاشووان. ئەمجار لەبن دارە بییەکانەوە خزی بۆ سەر ئاکچاسازو تێکەڵ بە قامیشەڵان بوو.

خەلیل گوتی:

"ئەمن ئەسپێك دەناسم، ئەم ئەسپە..."

پاشان دەستی کرد بە گێڕانەوەی بەسەرهاتی ئەسپەکە...

حەمەد گوتی:

"خەلیل با ئەو ئەسپە بگرینەوە. ئەمنیش دەزانم. ئەو شەوەی ماڵی یۆبازئۆغلی سووتا، ئەمن لە نێو دێی بووم... لە وایوای بووم... ئەگەر بتوانین ئەو ئەسپەی بگرینەوە..."

خەلیل بە دڵنیاییەوە گوتی:

"کەس ناتوانێ ئەو ئەسپەی بگرێتەوە، کەس ناتوانێ تەنانەت لێشی نیزیك بێتەوە. ئەسپێکی سەیرو سەمەرەیە. دەبینی جارێك لە نەکاو ماوەیەك ون دەبێ و لە هیچ کوێ دیار نیەو جارێکی دیکە کە بە هیچ جۆر چاوەڕوان نی، لەبەرچاوت قوت دەبێتەوە. کەس نازانێ لە کوێوە دێ و دەچێتە کوێ..."

حەمەد هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

"ئاخ، بریا توانیبامان ئەو ئەسپە بگرینەوە."

خەلیل گوتی:

"فکری ئەو ئەسپە لە سەری خۆت بەرە دەرێ."

پاشان پاشماوەی بەسەرهاتی ئەسپەکەی گێڕایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد تازە خەریك بوو خەوی لێبکەوێ کە لە نەکاو بە حیلەی ئەسپێك کە عەرزو عاسمانی لێك دەدروون, راپەڕی. بە دوای حیلەی ئەسپەکەدا دەنگی هاویشتنی سێ گوللەش بەرز بووەوە. ئەسپەکە لە پەستا دەیحیلاند. وەك حیلەی سام ڕێنیشتووی ئەسپێك دەچوو کە هەتا سنووری شێت بوون ترسابێ. حەمەد لە هەرزاڵەکەی هاتەخوار, بێئەوەی خۆی پۆشتە کاتەوە, بە پەلە تاوی دا تفەنگەکەی و ڕۆیشت. گەیشتە سەر ساووران, پەڕیەوە ئەوبەرو لە پشت تەپۆلکەیەکی چووکەڵە دامەزرا. خەلیلیش بە ئارەق گیرو دەرپێوە بە دوای دا هاتبوو.

حەمەد کاتێك خەلیلی بە پێوە دی, رقی هەستاو بانگی کردو گوتی:

"وەرە ئێرە."

خەلیل هات و لە پەنای وی چۆکی دادا. لە دوورەوە دوو تفەنگی دیکەش هاوێژران و حیلەی ئەسپەکە توندترو شێتانەتر بوو و شەوگار دەنگی دایەوە.

حەمەد لە رووبەڕووی خۆی سێرەی لەو جێگایە گرت کە بلێسەی تفەنگەکانی لێهەستابوو و پێنج فیشەکی پێوەنان. لەوە کە لەو نیوەشەوەدا تەقەی لە گڕی تفەنگێکی نەناسراو دەکرد, تووشی حاڵەتێکی سەیر بوو. تاوێك دواتر دیتیان تارمایی ئەسپێك بە خێرایی و کەمێك دوور لە خۆیان بە پێشیان دا رابرد. حەمەدو خەلیل ماوەیەك هەر لەوێ چاوەڕێ مان. تارمایی ئەسپەکە لەبەر چاویان ون بوو, ڕۆیشت و دەنگی پێی لە دوورەوە هاتە بەر گوێ. گوێیان بە عەرزیەوە ناو گوێیان بۆ دەنگی سمی ئەسپەکە هەڵخست. دەنگەکە دوور کەوتەوەو دوور کەوتەوەو پاشان بێدەنگ بوو.

ئەم تفەنگانە بە چییەوە نرابوون؟ داخوا جەندرمەکان حەشارگەی حەمەدیان دۆزیبووەوە؟ ئەگەر حەشارگەکەیان دیبێتەوە کێ خەبەری پێ داون؟ تەنیا دایەقەمەر, وەسمانەزلە, مەلا فەرهادو, سەیران بەم حەشارگەیان دەزانی, لەگەڵ سەیفەلی مل درێژ... کە ئەگەر لەت و کوتیشیان کردبان, جێی حەمەدیان بە جەندرمەکان نەدەگوت. نەکا مەلافەرهاد لە بەندیخانە لە ژێر ئەشکەنجەدا درکاندبیەتی, یان خەلیل؟ حەمەد ئاوڕی دایەوەو چەند لەحزەیەك لەبەر شۆقی مانگەشەو تەماشای روخساری خەلیلی کرد. داخوا خەلیل لەوانە بوو راپۆرتی لێبدا؟

"خەلیل, بە فکری تۆ کێ جێگاکەمانی بە وان گوتوە؟"

خەلیل گوتی:

"نازانم. کەس پێی نازانێ هەتا پێیان بڵێ. ئەوانەی دەش زانن ئەگەر لەت لەتیان کەی ئاشکرای ناکەن."

"ئەدی سەیفەلی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"تەماشای ئەو ملە درێژەی مەکە, دەڵێی قازە. سەیفەلی پیاوێکی بەغیرەتە."

"خەلیل, ئەگەر لێرە گەمارۆ بدرێین ڕێگای دەربازبوونمان نیە. ئێرە وەك کێوپارە نیە. لە کێوی هەر تاتە بەردێك و هەر چڵە دڕکێك بنیادەمی دەشارێتەوە. لەم دەشتەدا هەموو شتێك پیاوی ئاشکرا دەکا. چوکووراوا بۆیە نابێ متمانەی پێ بکەی. یاڵڵا هەستە بچینە ئاکچاساز, یان ئەگەر حەز دەکەی ئەتۆ هەر لێرە چاوەڕێ بە."

خەلیل گوتی:

"ئەمنیش لەگەڵت دێم. ئاخ بریا چەکێکم بووایە..."

"بچۆ لەبن کەپرێ دەمانچەکەی من هەڵگرەو بیهێنە."

خەلیل بە غاردان چووە بن کەپرێ و دەسبەجێ دەمانچەکەی هەڵگرت و گەڕایەوە. حەمەد داهاتەوەو گوتی:

"بڕوانە... بڕوانە هۆوێ تارمایییەك خەریکە دێ."

خەلیل تەماشای کردو گوتی:

"تفەنگیشی پێیە, بەڵام جەندرمە نیە."

پیاوەکە بۆ لای وان دەهات.

حەمەد گوتی:

"ئەمن لێرە دەچمە نێو قامیشەڵان, ئەتۆ بچۆ پێشێ. زۆرم لێبووەتە مەراق. دەمەوێ بزانم کێیە. پاشان لە ساووران پەڕییەوە, چووە نێو پۆلە قامیشێکی پڕو دانیشت.

لە پڕ لە خوارەوە دیسان دەنگی سمی ئەسپ بەرز بوو. تارمایییەکە بە بیستنی ئەو دەنگە تاوێك ڕاوەستاو پاشان دەسبەجێ چوو لە پشت تەپۆلکەیەکی چووکەڵە لەسەر زگ درێژ بوو. حەمەد گوێی لە خڕەی چەخماخ بوو. دەنگی سمی ئەسپەکە بەرە بەرە نیزیکتر دەبوو. لە پشت تەپۆلکەکەوە سێ جار گڕ بەرز بوو و دەنگی تەقە شەوگاری قەڵاشتەوە. بە دوای دەنگی تفەنگەکان دا ئەسپەکە پڕ بە گەرووی حیلاندی و زۆری پێ نەچوو دەنگی پێی ئەسپەکە نەما.

تارمایییەکە دوو سەد هەنگاوێك لەولای خەلیل بوو. خەلیل دیتی ئەو لە جێی خۆی هەستا. خەلیلیش بە خۆی نەبوو لەگەڵ وی هەستایە سەرپێ. تارمایییەکە خەلیلی دیت و چەند هەنگاوێك بۆ لای هات, بەڵام لەبەر هەرچییەك بوو ڕاوەستاو پاشان گەڕایەوەو بە غاردان ڕای کردەوە ئەو جێگایەی لێی ڕا هاتبوو.

خەلیل گوتی:

"ئاغای خۆم, حەمەداغا, کابرا خەریکە ڕادەکا. چ بکەم؟"

حەمەد لە قامیشەڵان هاتە دەرو بە غاردان هاتەوە لای خەلیل. تارمایییەکە چووبووە نێو ئاودڕێك و نەدەبینرا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگ بەسەر بەردەڵانەکانی ئاناوارزادا شۆڕ ببووەوە. بەردەڵانی ئاناوارزا لە دوور لەبەر شۆقی مانگەشەو وەك گەمیەیەکی گەورەی بە زێونەخشاو دەچوو کە لە نێو تەم و مژدا بە ئەسپایی دەچووە پێش و لە بن پێشی دا باتلاغی ئاکچاساز بە قامیش و جەگەنە مژاوی و تاریکەکانیەوە وەك دەریا دەهاتە بەرچاو. تاوێکی دیکە کە مانگ ئاوا بوو، بەردەڵانەکانی ئاناوارزا لە تاریکاییدا نوقم دەبن و وەك سێبەرێکی نادیار دێنە بەرچاو.

حەمەد گوتی:

"پێویست نیە هیچ بکەی. دیتت سێرەی لە چی گرتبوو و تەقەی لێدەکرد؟"

خەلیل وەڵامی دایەوە:

"دیتم، تەقەی لەو جێیە دەکرد کە دەنگی پێی ئەسپەکەی لێوە دەهات."

حەمەد پرسی:

"ئەسپەکە کەسی سوار بوو؟ ئەمن هیچم نەدی."

خەلیل وەڵامی دایەوە:

"ئەمنیش نەم دی."

"ئەسپەکە بۆ کام لا چوو؟ نەکا ئەسپەکەی خۆمان بێ."

خەلیل بە دڵنیاییەوە گوتی:

"ئەسپی خۆمان بوو."

شەوێکی گەرم بوو. بە زەحمەت هەناسەیان هەڵدەکێشا. تەیرێکی سەیر پەیتا پەیتا بە دەنگێکی شووم کە مووی لەشی بنیادەمی راست دەکردنەوە، دەیخوێند. شەو لەبەر دەنگی باڵی تەپۆیان گرمەی دەهات. تەپۆیەکان وەك کۆمەڵە هەورێکی پڕ هێرشیان هێنابووە سەر حەمەدو خەلیل، حەمەد گوتی:

"سەیر بوو. بەڕاستی چوکووراواش جێیەکی سەیرە. کابرایەك لە نیوەشەوێ دا دەچێتە دەشتێ و ئەسپێك وەبەر تفەنگان دەدا. ئاخر ئەمە کارە؟ بە تایبەتی کە ناش توانێ ئەسپەکە بپێکێ. ئاخر شتی وا دەبێ؟"

خەلیل دیسان زۆر بە دڵنیایی گوتی:

"ئەسپەکەی خۆمان بوو."

بە قسەکردن چوونەوە سەر هەرزاڵێ و چوونەوە نێو مێش بەندەکە. مانگ ئاوا بوو. ئەستێرەکان زۆرترو گەورەتر بوون. ئەستێرەکان لە زەمینەیەکی شین دا نێژرابوون. ئاسمان بە ئەستێرە رازابووەوە. لە ئاسمان لەبەر ئەستێرەی زۆر جێگا نەبوو دەرزی لێ فڕێ بدەی. هیچ ئەستێرەیەك ئاوا نەدەبوو. شەوێکی کڕو مات و بێ با بوو.

دەنگی ئارامی هاژەی ساوورانیان دەهاتە بەرگوێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیسان دەنگی سمی ئەسپەکە بیسترایەوە. بەڵام وا دیار بوو ئەسپەکە زۆر دوورە. دەنگی پێی ئەسپەکە وردە وردە نیزیك دەکەوتەوە.

حەمەد لە مێش بەندەکە هاتە دەرو لە هەرزاڵەکە هاتەخوارو گوتی:

"براله خەلیل، زۆرم لێبووەتە مەراق کە بزانم ئەسپەکەمان کەسی سوارە یان نا؟"

خەلیل گوتی:"ئەمنیش دەمەوێ بێم" و لە هەرزاڵەکەی هاتە خوار. دیسان هاتنەوە جێی پێشوویان و لە پشت تەپۆلکەکە خۆیان حەشار دا:

"دەنگی پێی ئەسپەکە بەرە بەرە نیزیکترو ئاشکراتر دەبوو. ئەسپەکە هات و راست لەو لەحزەیەدا کە بە پێشیان دا تێدەپەڕی، ئەوانی دیت و سڵەمیەوەو هاتە سەر پاشووان. تارمایی ئەسپەکە چەند جارێك بەرەو ئاسمان کشاو ئەمجار هاتەوە خوار. ئەسپ لەبەر چاویان ون بوو. رۆیشت و لە دوورەوە دەنگی سمەکانی بیسترا.

حەمەد گوتی:

"ئەسپی خۆمان بوو."

خەلیل دووپاتی کردەوە:

"ئەسپی خۆمان بوو."

"یەکێك دەیەوێ بیکوژێ."

خەلیل گوتی:

"عەلی سەفابەگ دەیەوێ."

"رەنگە."

چوونەوە سەر هەرزاڵێ و لە مێش بەندەکەیان خزینەوە. ئەو شەوە هەتا بەیانی دەنگی سمی ئەسپەکە نیزیك دەبوو و دوور دەکەوتەوە. گەلاوێژ لە ئاسمان دا خۆی نواند، شەو فێنك داهات. گەلاوێژ دەدرەوشا. چوار پێنج هێندەی ئەستێرەیەکی ئاسایی دەبوو. جارێك وەك هەتاو دەدرەوشاو جارێکی دیکە نوورەکەی مات و لێڵ دەبوو. نوورەکەی جارێك مەیلەوزەردو جارێك ئاماڵ سپی دەبوو. رەنگی دەگۆڕی، وەك گڕی ئاگر دەدرەوشایەوەو پاشان وەك سەهۆڵ دەیبەست.

لە هەرزاڵێ هاتنەخوار. لە نیزیك بیەڵێن لەنێو پۆلە قامیشێك دا خۆیان شاردەوە. ئەسپەکە هێدی هێدی وەك ئەوەی لەسەر نووکی لاقی بڕوا بە هەنگاوی درێژ درێژ هات و لە شوێنی هەمیشەی خۆی دا راوەستا.

بەرە بەرە کە هەوا روون دەبوو، پەیکەری ئەسپەکەش دەردەکەوت و روونتر دیار بوو. ئارەقی کردبوو. شوێنەواری کەف لەسەر مل و کەفەلی دەبینرا. ئەسپی خەنەیی تەڕ بوو و لەبەر تیشکی یەکەمین رووناکایی هەتاو دەدرەوشایەوە. ماندوو بوو، ملی بەردابووەوە، دەت گوت خەوی لێکەوتوە.

خەلیل پرسی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"لێی نیزیك ببمەوە, بەڵكوو بۆ من رام ببێ؟ حەیوانات, ئەوانەی لە هەمووانیش وەحشیترن, لەبەر من هەڵنایەن, تەنانەت چەقەڵ و رێوییش لە من ناسڵەمنەوە."

حەمەد بێدەنگ بوو.

خەلیل هەستا. کەوشەکانی داکەندن و بە رۆینێکی وەك خزین چوو بۆ لای ئەسپەکە, لە ئەسپەکە نیزیك بووەوە. لەگەڵ نیزیك بوونەوە, لێکدا لێکدا "کوڕوو کوڕوو"ی بۆ دەکرد. ئەسپ چووکترین گۆڕانی بەسەر خۆی دا نەهێنابوو. خەلیل هەرچەندی لە ئەسپەکە نیزیکتر دەکەوتەوە, هومێدی زیاتر پەیدا دەکردو حەمەدیش زۆر بە ئیشتیاوە چاوی تێوە بڕیبوو. خەلیل لە ئەسپەکە نیزیك و نیزیکتر کەوتەوە. سێ هەنگاوی مابوون بیگاتێ. راست لەو لەحزەیەدا کە دەیەویست خۆی فڕێ داتە سەر پشتێ و سواری بێ, ئەسپ گوێی لە چەرمەوە بردن, ئاوڕی دایەوە سەر خەلیل و بە روانینێکی وەك روانینی ئادەمیزاد تەماشای خەلیلی کرد, سەری هەڵێناو لە نەکاو هەستایە سەر پاشووان.

حەمەد دیتی کە بەژنی ئەسپەکە چۆن درێژ بوو و ئەندامی لە کوێوە تا کوێ راکشا. ئەسپی خەنەیی بە چاولێك نانێك لە بێستانی دەرچوو, و وەك بریسکە تێی تەقاند. هەتا چەند لەحزەیەك سێبەرێکی رەشی درێژ کە بەسەر بێستانەکەدا بازی دەدا, لە بنی چاوەکانی حەمەدو خەلیل دا مەلەی دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران هەروا دەیگوت:

"دایە, دایە, دایەقەمەر ئەمەش بوو بە کار؟ دڵم گڕی گرتوە, سەرم لە گێژەوە دێ. خۆم بەسەر پێوە راناگرم. دایە ئەمن دەترسم."

دایەقەمەر بەختەوەرو خۆشحاڵ بە پێکەنینێکی بە ماناوە گوێی بۆ قسەکانی رادەگرت. بەڵام لە روخساری دا شتێکی وەك بەزەیی پێداهاتن بەدی دەکرا:"کچە بێمرادەکەم, جوانترین ئافەریدەی سەر دنیا, دیسان رێگاکەت لێگۆڕاوە. ترسەکەت بەجێیە. لەروانگەی وانەوە حەمەدۆك چەتەیەکەو چەتەش ئەمڕۆ زیندوویەو سبەینێ کەس نازانێ چیی بەسەر دێ. دیسان ئەی جوانی جوانان, ئاگرت لە دڵ بەردەبێ و بڵێسەی لێهەڵدەستێ."

بەڵام ئەوەی بەدڵی دا دەهات لەگەڵ سەیرانێ باسی نەدەکرد. پاش عەزیز, ئەمەش حەمەد... مەخابن, بەختی جوان چاکان وەك روخساریان جوان نیە. جوان چاکان بە بەختێکی ناشیرنەوە لە دایك دەبن. لەو چەند ساڵە دا پیاو لە ئاوایی دا نەما ئاشقی سەیرانێ نەبووبێ, لە کاتێك دا ئەو تەنانەت چاوێکیشی لە چاوی هیچیان نەکرد. چونکە دەیگوت, هیچ پیاوێك نایەتە سەر جێوبانی عەزیز... سەرەنجام هات و ئاشقی حەمەدۆك بوو. ئەوینێکی وا ناهومێدانە دەردێکی گرانە, و ئەو کوڕیژگەیەش بە هیچ جۆر لە فکری دا نیە, ئەو کچە چەندین رۆژە بە سەوداسەری هێلانەی لە چاوانی دا کردوە, بە هەر بیانوویەك بێ, بەشەو یان بەڕۆژ دەچێتە سەردانی هەتا گوێی لە دەنگی بێ و هەرکە دەرفەتێکی بۆ رێکەوت دادەنیشێ و هەتا بەرەبەری ئێوارێ لە روخساریەوە رادەمێنێ. یانی پیاوێك ئەم حاڵەتە تێ ناگا, ئەویش پیاوێکی بەهۆشی وەك حەمەد. رەنگە ئەویش بزانێ ئەم ئەوینە بێئاکامەو بۆ ئەوەی کچەکە لەوە زیاتر ئازار نەچێژێ, خۆی بێمەیل نیشان دەدا.

دایەقەمەر پێی گوت:

"خەفەت مەخۆ کچم. هەر پیاوێك بت بینێ ئاشقت دەبێ. قسەی تێدا نیە ئاشقت دەبێ. لە دێیەکی وا گەورەدا پیاوێکم بۆ وەبینە لە جوان و پیرو ساغ و نەخۆش کە ئاشقی تۆ نەبووبێ. لە تەیری ئاسمانەوە بگرە تا مارو مێرووی سەر زەوی ئەگەر نێرینە بێ, ئاشقت دەبێ. حەمەد کارەساتی زۆر گەورەی بەسەر هاتوون. ئەو کارەساتانە بەستەزمانەیان لە پێ خستوە."

سەیران بە سۆزی دڵەوە دەیگوت:

"چاوم لێناکا دایە, هەر چاو لە چاوم ناکا. لە حاڵی من بێخەبەرە. هەر بە فکریشیدا نایە. وەختێك تەماشاشم دەکا هەر دەپرسێ "عەبدی رۆیشت هەمزە هات. ئەمە رێگاچارەی چیە؟" لەوە زیاتر بیر لە هیچ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شتێك ناكاتەوە. ناتوانێ ئەو فكرە لە سەری خۆی دەركا. ئەم فكرە وەك خۆركە خەریكە مێشكی دەخوا. لەوانەشە هەر لە فكری خەجیجێدا بێ. خەجیج لە من جوانتر بوو؟"

سەیران لەنێو دێ دا حاڵەتێكی پڕ لە نیگەرانی و هەژانی هەبوو. لە گژ فكران ڕا دەچوو و هەمیشە دەچووە دەرەوەی ئاوەدانی و دەیڕوانیە لای بێستانەكەو بەو كارە نەختێك سوكنایی دەهات. هێندێ جاریش لە حاڵێك دا جینگڵی دەدان ئازایانە لەبەر خۆیەوە دەیگوت:"ئەگەر بزانێ ئەمن ئاشقی بووم و خۆشی نەویم و ئەمەشم پێ بڵێ, خۆم دەكوژم." روخساری ناسك بەڵام پیاوانەی حەمەد لەبەرچاوی لانەدەچوو. وەختێكیش تامەزرۆیی سەرتاپای لەشیی دادەگرت, بێئارام و قەرار دەهاتە لای دایەقەمەرو بە پاڕانەوەوە دەیگوت:

"دایە خەریكم دەمرم. شتێك پەیدا بكە بۆی بەرم."

دایەقەمەریش بە پێكەنینەوە دەیگوت:

"كچە شێتەكە, هەرچی لەم ماڵەدا بوو هەڵت گرت و بردتە بێستان. ئیدی هیچت نەهێشتوە كە..."

پاشان شتێكی پەیدا دەكردو دەیدا بە سەیرانێ كە بیباتە بێستان و لە دڵی خۆی دا دەیگوت:

"كچە شێتەكەم, جوانی جوانانم, كچە بێبەختەكەم, بێكەسە ناهومێدەكەم ئاخری كارەكەت چ دەبێ؟"

سەیران هیچ لە فكری بەرودوایی كاری خۆی دا نەبوو, تەنیا بیری لە حەمەد دەكردەوە كە:"ئازارێكی پێنەگا, نینۆكی لە بەردێك هەڵنەنگوێ, با سەیران لە تاوان بمرێ, با لە داخ و ترسی ئەو بەڵایانەی بەسەر حەمەدی دێن بمرێ..."

رۆژێكیان بەیانی دیسان سەیران هاتە ماڵی دایەقەمەر, شەوێ تا بەیانی دڵۆپێك خەو نەتكابووە چاوەكانی:

"دایە, ئەمن ناتوانم ئۆقرە بگرم, شتێك وەبینە بۆی بەرم."

هەرچەندی گەڕان و بیریان كردەوە, شتێكیان دەست نەكەوت بیبا. هەرچی لە ئاوایی دا هەبوو و ئەوەی لە ماڵێ دەست دەكەوت, سەیران هەمووی لەگەڵ خۆی بردبوونە سەر بێستان. سەیران هەر رۆژە بە بیانووی بردنی شتێك وەك سیر, رۆنەكەرە, هەنگوین, گۆرەوی, كراس و دەسحێب دەچووە سەر بێستان.

"ئەم جارە بە دەستی بەتاڵ بچۆ. ئاوا باشترە. ئەگەر هیچ لەگەڵ خۆت نەبەی, بۆی دەبێتە فكر كە بۆچی هەموو رۆژێ دەچیە وێندەرێ. چەند رۆژێك بە دەستی بەتاڵ بچۆ. ئەودەم ئەویش فكری بۆ پەیدا دەبێ كە ئەو كچە بۆ هەموو رۆژێ دێتە ئێرە؟"

سەیران نەیدەتوانی ئەو كارە بكا. لەبەر چاوی وی بە دەستی بەتاڵەوە چوون بۆ بێستان وەك مردن وابوو. بە دەست بەتاڵی چوون قەدری دەهێنایە خوارو ئەو هەستەی بۆ پێك دەهات كە دەڵێی رووت و قووت لە پێش چاوی حەمەد راوەستاوە.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماڵەکەیان سەنگ و سووژن نا, زۆریان فکر کردەوە, بەڵام شتێکیان نەدیەوە بە کەلکی بردن بێ. لە نەکاو دایەقەمەر هاواری کرد:"دیمەوە"و دەسبەجێ چووە سەر سندووقە دارگوێزە نەخشاوەکەی. بە پەلە سندووقەکەی هەڵپچڕی, هەڵی کۆڵی و زوو ئەو شتەی لێی دەگەڕا دیتیەوە. پاشان لە کاتێك دا مۆدنە زەردە کارەبایەکەی لە دەستیدا رادەوەشاند, دایە دەستی سەیرانێ و گوتی:

"ها بگرە. بۆ ئەمڕۆ ئەمەت بەسە. سبەینێش خوا کەریمە, شتێك پەیدا دەکەین. وەختێك ئێمە زەماوەندمان کرد ئەم دارجگەرەیە کەریم ئۆغڵی ئاغای گوندی "یۆرووك" بۆ مام وەسمانتی هێنابوو."

سەیران دەستی لەستۆی دایەقەمەر کرد, ماچی کردو گوتی:

"بە قوربانت بم دایە, دایکی ئینسان و دڵپاکم..." پاشان لە نەکاو قسەکەی بڕی و سێبەری خەفەتێك نیشتە سەر دەم و چاوی و لە کاتێك دا دارسیغارەکەی بۆ لای دایەقەمەر رادەداشت گوتی:"ئاخر ئەو جگەرە ناکێشێ."

"کچە شێتەکە. ئێمەش دەزانین ئەو سیغار ناکێشێ. هەڵی گرە, بیبە."

سەیران قانیع بوو و دەسبەجێ وەڕێ کەوت. لەبەر گەرماو لەنێو تۆزوخۆڵ دا ئەوەندە خۆش دەڕۆیشت دەت گوت غار دەدا. پشووی سوار ببوو و ئارەقی دەرکردبوو. جلەکانی شەلاڵی ئارەق بوون. ئەو بۆ ئەوەی لەحزەیەك زووتر بگاتە بێستان خۆی بە ئاوو ئاوردا دەدا.

وەسبەینێ ڕا مریشکیان سوور کردەوەو ڕۆژی سێهەم سەیران سەرشیری بۆ حەمەد برد...

سەیران ئیدی شەرمی دەکرد بچێتە ماڵی دایەقەمەر. هەموو ڕۆژێ ئێواران هەر کە خۆر ئاوا دەبوو, ئارام و بێدەنگ, بێئەوەی کەس بیبینێ لە ماڵێ وەدەر دەکەوت, دەچووە بێستانێ و چاوی لەو هەرزاڵەوە دەبڕی کە حەمەد لەسەری دەنووست و هەتا تاو هەڵدەهات لەوێ چاوەڕوان دەما.

ئاپۆرای تەپۆو مێشوولە شالاویان بۆ دێناو دەستەکانی سەیران لە تەپۆ دەرکردن ماندوو دەبوون. تەپۆیەکان تەنانەت لەسەر جلەکانیشیەوە پێیانەوە دەدا.

شەوێکیان سەیران قیڕووسیای لێکردو بە زگەخشکە خۆی گەیاندە بن هەرزاڵەکەی حەمەدو سەرانسەری شەوێ گوێی بۆ دەنگی هەناسەکانی راگرت و سوکنایی هات.

پیاوێکی چەکدار هەتا بەیانی لە دەوروبەری بێستانەکە دەخولایەوە. یەکی کورتەباڵا بوو, کاتێك بە ڕێ دا دەڕۆیشت, هەستی پێی نەدەهات. جار جاریش دەهاتە نیزیك هەرزاڵەکەو گوێی هەڵدەخست و پاشان بە غاردان دەگەڕایەوە بۆ لای ژوورووی نارلیقشلاو دوور دەکەوتەوە.

سەیران لەو بارەیەوە هیچی بۆ حەمەد باس نەدەکرد. چونکە بەرامبەر بەو پیاوە چەکدارە خۆی بە پارێزەری حەمەد دەزانی و لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"با ئەو بخەوێ, ئازایەکەم, بەجەرگەکەم با بخەوێ, ئەمن لێی وریام."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوێك لە شەوان پیاوێكی چەكدار هات و راست رووبەڕووی هەرزاڵەكە لەسەر لێوی ساووران راوەستا. پاشان لاقە پڕ لە برینەكانی درێژ كردو شوتنی. پیاوێكی كورتەبالاّ بوو. سەیران بە زەحمەت تارماییەكەی دەدی. لە جێی خۆی هەستاو چوو بۆ لای پیاوەكە. كابرا دەسبەجێ راپەڕی, گەڕایەوەو ئامادەی راكردن بوو. سەیران بانگی كرد:

"راوەستە. ئەتۆ كێی؟"

"پیاو"ەكە هەر كە دەنگی ژنێكی بیست راوەستاو چاوەڕێ ما. سەیران لە ئاوەكە پەڕیەوە, هاتە كن تارماییەكەو بە تووڕەیی لێی پرسی:

"ئەتۆ كێی. هەموو شەوێ لێرە چ كارێكت هەیە؟"

كابرا گوتی:

"ناوم ئادەمە. میرشكاری عەلی سەفابەگم... ئەسپێكمان بەرەڵلا بووە, ئاغا پێی گوتووم... ئاغا پێی گوتووم كە... هەتا ئەسپەكە نەگریەوە, نابێ بێیەوە... ئەوە چەند مانگە..."

سەیران نەختێكی دیكە لێی نیزیك بووەوە. ئادەم لەسەر قسەكانی رۆیشت:

"دەزانی چیە خوشكێ, ئەم ئەسپە ئەسپ نیە... ئە...رێ. ئەسپ نیە, جندۆكەیە, پەریـیە, وەك تارمایی و خەیاڵە... لەپڕ دەبینی لەبەر لووتت قوت دەبێتەوەو لە نەكاو دەبینی ون بوو."

سەیران ئەو سام رێنیشتنەی پێشێی نەماو گوتی:

"دەیان گوت ئەتۆ كوژراوی. یۆبازئۆغلێیان گرت بردیانە بەندیخانە. دەڵێن ئەو تۆی كوشتوە."

ئادەم وەڵامی دایەوە:

"ئەمن خەبەرم نیە. ئەمن ئاگام لە هیچ نیە. ئەم ئەسپە جندۆكەیە, پەریـیە..."

پاشان وەرسووڕاو هەتا تینی تێدابوو بەرەو بەستێن غاری دا. حەمەد كە لە دەنگی وتووێژی ئەو دووانە وەخەبەر هاتبوو, خۆی لە هەرزاڵەكە فڕێ داو نەڕاندی:

"كێیە؟"

سەیران لە حاڵێك دا دەلەرزی دەسبەجێ لەسەر عەرز درێژ بوو. بە بیستنی دەنگی حەمەد دەست و لاقی سست بوون.

حەمەدو خەلیل چەند جاریان بانگ كرد. دەورووبەری بێستانەكەیان سەرانسەر پشكنی. بەلاّم كەسیان نەدیتەوە.

هەتا لووتكەی كێوەكان روون بوو و گەلاوێژ درەوشا, سەیران نەیتوانی لەو جێی لێی راكشابوو, هەستێ, و هەر لەوێ بە دەست و لاقی سست و لەرزۆكەوە مایەوە. خاكی گەرم لەشی گڕگرتووی ئەوی گەرمتر دەكرد.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به دەنگی تەقە لە خەوێکی شیرن راپەڕین. دێ گەمارۆ درابوو و لە هەر چواردەوری دەنگی تەقە دەهات. خەڵکی ئاوایی کە چاوەڕوانی شتێکی وا نەبوون و پێیان وابوو هەموو شتێك تەواو بووە, ئەو شەوەش ئاسوودەو ئارام لێی خەوتبوون. دەنگی تەقە جار بەجار نیزیکتر دەبوو و چەند لەحزە دواتر لەنێو ئاوەدانی دا دەنگی دەسرێژ بەرز بووەوە.

ئۆغڵەمەیەك دێیەکەی وەبەر دەسرێژ داو شەو پڕ بوو لە شیوەن و گریانی ژن و منداڵ. ئەسپان دەیان حیلاند, سەگ دەوەڕین, کەڵەباب دەیان خوێند, ژنان هاواریان دەکردو منداڵ دەگریان. دەنگی تەقە بڕایەوەو دەنگی سمی ئەسپان بەرە بەرە دوور کەوتەوەو دوایە بێدەنگ بوو.

لای پارشێوان دیسان دێ وەبەر دەسرێژ درایەوە. دیسان ئەسپان حیلاندیان و سەگ وەڕین و زێڕو هۆڕی ژنان دەرو دەشتی پڕ کرد. دەنگی گریانی ژنەکان وردە وردە دوور کەوتەوەو چووە نێو قووڵایی شەو و بێدەنگ بوو.

جووتیاران لەماڵەکانیان هاتنەدەر. پەلاماردەران سێ کچی ئەو ماڵانەیان کە تازە هاتبوونەوە بە پرچان راکێشابوون و لەگەڵ خۆیان بردبوون.

ئەو رۆژە جووتیارەکان بێئەوەی دەست لە رەش و سپی بدەن یان قسەیەك بکەن, بە دەست و باڵی هەڵۆاسراوەوە لەنێو دێ دا دەهاتن و دەچوون.

شەوی دواتر دیسان سوارەکان هاتنەوە. پاش گوللەباران کردنی دێ سێ کەوێڵیان ئاور دان. بۆ بەیانی عەلی سەفا دورسوون دورمووشی ناردە ئاوەدانی.

دورسوون دورمووش هاتە ئاوەدانی, رووی کردە سەیفەلی و گوتی:

"بەستان نیە؟ ئاغا دەڵێ ئەگەر بەسیان نیە, ئەگەر دێیەکە چۆڵ ناکەن و ناڕۆن ئێمە بەرنامەمان زۆر بە دەستەوەن. گوتمان ئێوە برای ئێمەن, کەس و کارمانن, بەڵام..."

ئەمجار دورسوون دورمووش دەستی لەبەر پشتێنێ ناو وەك عەلی سەفا کەمێك خۆی بە پشتەوەدا شکاندەوەو بە لاسایی کردنەوەی ئەو دەستی بە قسان کرد:

"نە دێیەك, نە پێنج دێ و نە پارێزگاری ئەدەنە هیچیان دەرەقەتمان نایەن. دێهاتیەکان! هاونیشتمانان, براینە, ئەوەی بزانن کە ئەگەر لە ماوەی حەوتوویەك دا ئەم دێیە چۆڵ نەکەن و نەڕۆن و بتانەوێ کەللەشەقی بکەن, دەبێ فاتیحەی دێیەکەتان بخوێنن, هەرچی گیان لەبەری لەم دێیەدایە لە پیاوو منداڵەوە بگرە تا باڵندەو مێرووله هەموو لەنێو دەچن. شەوێك دێیەکە گەمارۆ دەدەین, شەوێك کە بایەکی بەقەوەتی بێ, ئاگری تێبەردەدەین. نایەڵین گیان لەبەریش لە دێی وەدەرکەوێ. هەرکەسیش بیهەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەدەرکەوێ بە تفەنگ لێی دەدەین و لەنێو ئاگرەکەی داوێینەوە. ئێوە چەند دێهاتی‌یەکی بێویـژدان بـوون, چەند بێقیمەتن. بۆچی زەوی و زاری خەڵك چۆڵ ناکەن و ناڕۆن؟"

پاشان خۆی هاویشتە سەر ئەسپەکەی و ڕۆیشت.

کەمێك دواتر دێیەکە تووشی شڵەژانێکی سەیر بوو: هێرش کەران ئەو سـێ کچـەی بردبوویـانن شـەکەت و کفت و ڕووت و قووت بە مەمکی خوێناوی و لەشی ڕەش و شین هەڵگەڕاوەوە لە پشت ئـاوەدانی بـەرەڵڵایان کردبوون. کچەکان لە کاتێك دا بە دەستێك ئەدەبی خۆیـان داپۆشـیبوو و بـە دەسـتەکەی دیکـەیان هـەوڵیان دەدا مەمکـە خوێناوی‌یـەکانیان داپۆشـن, شـپرزەو پەرێشـان هاتنـەوە نێـو دێ. هەریەکـەی چارشـێوێکیان بەسـەردا دان و بردیاننـەوە ماڵـەکانیان. کچـەکان هەرسـێك نـەخۆش بـوون. لەلایـەن ژمارەیـەکی زۆرەوە دەستدرێژی بە نامووسیان کرابوو.

لە مەخفـەرەوە ژمارەیـەك جەندرمـە هاتنـە ئـاوەدانی, بـەڵام جووتیارەکـان پـێیـان گـوتن هـیچ نـەبووەو شکایەتیشیان نیە.

سەفچەکاهیا دڵی پڕ لە خوێن بوو, لە حاڵێك دا یەکجار زۆری ڕق هەستابوو لە دڵی خۆی دا گوتی:"بۆچـی پێم نەگوتن کە حەمەدۆك لێرەیە؟" ڕاوەسـتا تـا شـەو داهـات. وەختێـك کوڕەکـەی و کچـەکانی و نـەوەکانی خەوتن بەسپایی لە جێی هاتەدەر. پێویست نەبوو خۆی پۆشتە کاتەوە, چونکە هەر بە پۆشتەیی ڕاکشـابوو. دەسبەجێ وەڕێ کەوت. داخوا مەودای نێوان ئاوەدانی و کێڵگەکەی عـەلی سـەفا چـەند بـوو؟ داخـوا بـەیانی دەیتوانی بگاتە وێندەرێ؟

وەختێك هەتاو کەوت نیوەی ڕێگاکـەی بڕیبـوو. لای ئێـوارێ بـوو کـە تـوانی بـە لاژە لاژ خـۆی بگەیەنێتـە باڵەخانەکەی کێڵگەی عەلی سەفابەگ. عەلی سەفابەگ لە ماڵێ بوو. بـەدیتنی سەفچـەکاهیا تێگەیشـت دەبـێ خەبەرێك هەبێ.

سەفچەکاهیا دەیگوت:

"کوڕی خۆم عەلی ئاغا ماندووم, شەکەتم, برسیمە خەریکە دەمرم. هێندێ قسەم پێتە, بـەڵام لـە پـێش دا دەبێ کەمێك بێمەوە سەرخۆم."

دنیا یەکجار گەرم بوو, وەختێك شـەو بەسـەر دەسـتان دا هـات تـازە سەفچـەکاهیا دەهاتـەوە سـەرەخۆ. بەدۆی ساردو تاس کەباب و کەودەری‌پڵاو میوانداری‌یان لـێکرد. سەفچەکاهیا پاش ئەوەی نانەکەی خـواردو تەواوی کرد, گوتی:

" قسەکانمان تایبەتین. نابێ لە خەڵکی گوندی کەس بزانێ کە ئەمن هاتوومـە ئێـرە. ئـەگینا دەم کـوژن. ئەو جانەوەرانە لەت و کوتم دەکـەن. ئـەمن لـە ژیـانی خـۆم دا جانـەوەرم زۆر دیـون, بـەڵام خـەڵکی وایـوای جانەوەرێکی دیکەن. خوا ئەگەر ددانیان بداتێ نابـێ نینۆکیـان بـداتێ و ئەگـەر نینـۆکی دانـێ نابـێ ددانیان بداتێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی سەفا دەستی گرت و هەڵی‌ستاندو بردیە ژوورێکی دیکە. دنیا یەکجار گەرم بوو. عەلی سەفا گوتی:

"فەرموو ئاغای خۆم، گوێم لێتە."

سەفچەکاهیا بە ڕستەی "ئەتۆ من ناناسی عەلی ئاغا..." دەستی بە قسان کرد:

"بابی تۆ نیزیکترین دۆستی من بوو. سەردەمێك هەردووکمان کوێخا بووین. ئەمن کوێخای وایوای بووم و ئەو کوێخای چیك چیك لار... مەبەستم لە کوێخا ئەوەیە کە ئەمڕۆ پێی دەڵێن موختار. مەبەستم ئەوەیە کە تۆ تەمەنت کەمە، ئەودەم هێشتا نەببووی. ئەوە زەمانێك بوو کە عوسمانی‌یەکان دنیایان گرتبوو. هاتووم پێت بڵێم کە مەترسی‌یەکی گەورە لەسەر سەرت دەسووڕێ."

عەلی سەفا شڵەژاو گوتی:

"بڵێ مام سەفچە."

"دەت کوژن..."

"کێ دەیەوێ بم کوژێ؟"

"بۆخۆی، هەر ئەم ڕۆژانە."

"کێ دەیەوێ بم کوژێ؟"

سەفچەکاهیا بە راوێژێکی ئارام و هێدی گوتی:

"حەمەدۆك عەلی ئاغا! حەمەدۆك دەیەوێ بت کوژێ."

عەلی سەفا بە شڵەژانێکی زیاترەوە گوتی:

"حەمەدۆك لە کوێیە؟ کەنگێ هاتوە، چیی لێ‌هاتوە، کەنگێ؟ چەند کەسی لەگەڵن..." ئەوەی لێی دەترسا، خەریك بوو بەسەری دەهات.

"زۆرم بیر کردەوە. دوو مانگە بیر دەکەمەوە، نەم دەویست پێت بڵێم. بەڵام نەم توانی. رازی نەبووم بمری. ئێستاش هاتوومە ماڵێت کە ئەو خەبەرە ناخۆشەت بدەمێ."

عەلی سەفا گوتی:

"تێگەیشتم، رەعیەت هەتا یەکێکی لە پشت نەبێ، ئاوا کەللەشەق نابێ. ئێستا حاڵی بووم."

"مەسەلەکە روون بووەوە؟..."

"ئێستا ئەوان لە کوێن، چ دەکەن؟"

"راوەستە عەلی ئاغا، سەبرکە! نازانم دوو مانگ پێش بوو، سێ مانگ پێش بوو یان زیاتر، شەوێك گوتیان حەمەدۆك هاتوەتە ئاوەدانی. چووم گەیشتمە بن تووە گەورە دیتم قیامەتە... درم بە حەشیمەت داو چوومە لایان. لەنێوەڕاستێ ئاگریان کردبووەوە. لەبن دارتووەکە بەڕەو مافوورەیان راخستبوون. سەیفەلی سێ مەڕی سەر بڕیبوون. خەریك بوون قسەیان دەکردن. ئەوەی پێیان دەگوت حەمەدۆك کابرایەکی یەکجار کەڵەگەتی باریك بوو. بەڕاستی خوا بەژن و باڵایەکی سەیری پێ دابوو. وەك سپیدار دەلاژایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیفەلی، سەیفەلی مل درێژی دەڵێم گوتی:"بەخێر بێی، خێرو بەرەکەتت هێنا، چۆن بوو پەیدا بووی؟" پاشان پرسی:"بۆچی هاتووی؟" ئەویش گوتی:"هاتووم عەلی سەفای بکوژم. بیستوومە زوڵم لە دێهاتییەکان دەکا." گوتی:"لە چیای ڕا هەربۆیە هاتوومە چوکووراوا کە ئەوی بکوژم."

"ئێ، کەوایە وای گوت... بەڵێ؟"

"وای دەگوت. دیارە زۆر شتی دیکەشی گوت:"ئەگەر ماڵێ ئاغاکانم بەسەریان دا نەڕووخاند ناوی خۆم دەگۆڕم." گوتی:"عەبدیم کوشت، بەڵام عەبدی شتێك نەبوو، دەبێ عەلی سەفای بکوژم هەتا ناوبانگم لە دنیادا، لەکێوان دا هەتا ئەنکەرە دەنگ بداتەوە!" زۆر پێ‌کەنی. ئەوەندە پێ‌دەکەنی کە... دەیگوت:"ئێستا ئەو، ئەو عەلی سەفابەگە بێ‌خەبەرە." دەیگوت خەبەری مەرگی خۆی نیە، نازانێ ئیزرائیل لە چیاو بەندەنان هاتووەتە خوارێ."

عەلی سەفا گوتی:

"با وا بێ. من، من، من من من... چەند کەس دەبن؟"

"زۆرن... زۆر... هەموویان چەکدارن. فیشەکدانەکانیان گوڵدۆزی کراوە. ژمارەیان یەکجار زۆرە. چاوەکانی دەت گوت پۆڵان. پەیتا پەیتا سوێندی دەخواردو دەیگوت:"دێهاتییەکان! مەترسن. هەتا ئەمن ماوم مەترسن. هەتا ئەمن ماوم منەت لە شاو سوڵتانیش هەڵمەگرن. دەرەقەتی هەموویان دێم." دەستەکانی زۆر زەلام بوون. دەستێکی پێوە بوون وەك چنگوڕکی هەڵۆ. دەیگوت:"ئەگەر نەتوانم عەلی سەفا بەگی بکوژم بۆچی ناوی خۆم ناوە حەمەدۆك و وەچیاو بەندەنان کەوتووم، ئەدی بۆ پێم دەڵێن شەهێنی چیاکان؟" پیاوەکانی پێیان نەدەگوت حەمەدۆك. ناوی نهێنییان بۆ داناوە. هەمووان پێیان دەگوت شەهێن."

"ئێستا لە کوێیە، لە دێیە؟"

"زۆر زرینگ و زۆڵە! چما لە دێی دەمێنێتەوە؟ ئەو تەنانەت لە دێی ئێمەش تاقە شەوێك مایەوە. دەیگوت:"ئەمن بە نیاز نیم لە چوکووراوا بمێنمەوە. هەر ئەم ڕۆژانە کارەکەم تەواو دەکەم. هەر ئەم ڕۆژانە لەجیاتی ئاو خوێنی عەلی سەفا دەخۆمەوەو لەو گەرمای هاوینەدا دڵی خۆم فێنك دەکەمەوە، پاشان دووبارە دەچمەوە چیاو بەندەنان، چەتە دەبێ لاقێکی لە چیا بێ و لاقێکی لەنێو لێڕەوار." دەیگوت:"هەتا ئەوم نەکوشتوە لە چوکووراوا ناڕۆم." قسەکەی هەر ئەمە بوو و هیچی دیکەی نەدەگوت."

"ئێستا لە کوێ بێ باشە. ئەتۆ خەبەرێك مەبەرێکت لێی نیە؟"

دەنگی بە تەواوی دەلەرزی.

سەفچەکاهیا گوتی:

"با، هەمە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە پەستاش هەناسەی هەڵدەکێشان و لە دڵی خۆی دا دەیگوت:"ئا...خ خ خ ! ئەگەر هەر ئەو ڕۆژەی حەمەدۆك هاتبوو خەبەرم پێ دابا کە هاتووەتە چوکووراوا ئەم ناپیاوە پڕوپووچە دەترساو ئەو هەموو بەڵایەی بەسەر نەدێنایین." ڕەنگی روخساری عەلی سەفابەگ وردە وردە شین هەڵدەگەڕاو سەفچەکاهیا بە دیتنی ئەو دیمەنە لە خۆشییان لە کەوڵی خۆی دا جێی نەدەبوو:

"هەمە, خەبەریم هەیە. ئێستا ڕەنگە لە چیای "حەمیدە" بێ. لەبن ئەو دارە کە خەڵك بۆ مرادخواستن دەچنە بنی. ئەمە یەك... لەوانەیە لە قەڵای ئاناوارزا بێ, ئەمە دوو. لەوانەیە چووبێتە لای "قەرەتەپە" ئەوە سێ. لەم دەشتەدا نابێ بۆی بگەڕێی. ئاو کابرا گەڵەگەتە, ئەو حەمەدۆکە چەتەیەکی زۆر زرینگ و حەرام زادەیە."

عەلی سەفابەگ لە فکرەوە چوو, چاوەکانی بریسکەیەکیان دا, تەواوی ئەندامی لەشی لە نۆبەتێ دا گڕیان گرت و روخساری ڕەش ئەسمەری سوور هەڵگەڕا. پاشان ئارەقێکی ساردی دەرکرد.

سەفچەکاهیا گوتی:

"ئەو خوێن خۆرە تۆ دەکوژێ. وریای خۆت بە. شتێکی دیکەی دەگوت. دەیگوت:"پیاوێکی زۆر گەورەم لە پشتە." دەیگوت:"عەلییەفەندی چووزانێ ئەمن کێم لە پشتە." دەیگوت:"ئەگەر ئەم عەلی سەفابەگە بزانێ ئەمن کێم لە پشتە." دوور لە رووتان پەرژینێکی قایم بێ, دەیگوت "عەلیسەفابەگ". دەیگوت:"ئەگەر عەلی سەفابەگ بزانێ لە ترسان لێوی دەقەڵشن, دێی ئێوە هیچ, هەموو خاکی چوکووراواو ئەنەدۆڵ بەجێ دێڵێ و هەتا ئەوبەری دەریای مەڕمەڕە ڕادەکا. بەڵام مەیەڵن پێبزانێ. چونکە هەڵدێ و ناتوانم بیکوژم. نەوەکا. نەوەکا, نەوەکا بزانێ! ئەم جۆرە سەگانە عادەتەن ترسەنۆکن. ئەم بێقیمەتانە وەك کەروێشك بێغیرەتن. نەوەکا پێبزانێ, ئەگینا هەڵدێ." دەیگوت:"با لە هەموو شتێك ئاگادار بێ, بەڵام مەیەڵن ئەو یەکەیان بزانێ."

عەلی سەفا بە توندی ڕاچەنی. خەریك بوو چاوی پێ دەرپەڕن, نەڕاندی:

"ناوەکەی گوت؟ ئەو کەسە کێیە؟"

سەفچەکاهیا بە دەم خۆ خاوکێش کردنەوە گوتی:

"ناوەکەی نەگوت. ئەو زۆر زرینگە ! چما دەیڵێ؟ بەڵام تێگەیشتم پیاوێکی زۆر گرنگە, لە ئەنکەرەش دادەنیشێ."

عەلی سەفا لە حاڵێك دا هاواری دەکرد:"بۆخۆم دەزانم" دەرپەڕی و گوتی:"دەزانم کێیە" پاشان هات ڕووبەڕووی سەفچەکاهیا ڕاوەستا. دەستی پیرەپیاوی گرت و ماچی کردو لەسەر سەری داناو گوتی:

"دۆستی بابم! ئەتۆ ژیانی منت نەجات دا. فکری هەموو شتێکم کردبوو, تەنیا ئەمەیانم بەفکردا نەهاتبوو کە حەمەدۆك بۆ کوشتنی من هاتوەتە چوکووراوا."

سەفچەکاهیا دەستی گرت و لە کاتێك دا دەستی بەسەردا دێنا گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەتۆ زوڵمت کرد. ئەتۆ زۆر زوڵم لەو خەڵکە دەکەی عەلی ئاغام. زوڵم هیچ وەخت کارێکی باش نیە."
عەلی سەفا دەستی لە دەستی وی راپسکاوت و وەك بەردێکی بێدەنگ چاوەڕێ ما تا بزانێ سەفچەکاهیا چ ئاکامێك لە قسەکانی خۆی وەردەگرێ.
"کارێکی باشت نەکرد کە یۆبازئۆغلی و مەلافەرهادت بە گرت دا. یەکیان پیاوی خوایەو ئەوی دیکەشیان بابایەکی غەریب و بێچارەیە. زەینەڵ و ئادەم ئەوان نەیان کوشتوون. پیاوەکانی حەمەدۆك کوشتوویانن. هەر پیاوەکانی ویش هەموو شەوێ ماڵەکەت وەبەر تفەنگان دەدەن. راکێشانی کچەکانی دێی ئێمەو دەستدرێژی بەوانیش کارێکی دروست نیە... دووپاتیان مەکەوە عەلی ئاغا, دەت کوژن. ئەمشەو بچۆ لە جێیەك خۆت بشارەوە. ئەمشەو نا سبەی شەوێ دەیانەوێ ماڵەکەت بەسەردا وێران بکەن. بیستوومە حەمەدۆك دەیەوێ بە دەستەیەکی سەد کەسیەوە بێ و هێرش بکاتە سەر ماڵەکەت. بلێ مەلا فەرهادی ئازاد بکەن. ئەسپ و ماین و گاوگۆلەکەمان وێ دەوە."
عەلی سەفا نەڕاندی:
"نایان دەمەوە. یا دێهاتیەکانی وایوای لەسەر زەوی و زارەکەم دەر دەکەم یان دەکوژرێم. پاشان چوو دەرگای ژوورەکەی کردەوەو بانگی خوارەوەی کرد:"ئەسپەکان حازر کەن!" ئەمجار دووبارە هاتەوە لای سەفچەکاهیا. ئەو بە پێوە راوەستابوو. باوەشی بە سەفچەکاهیا دا کردو گوتی:"بژی یاخوا, زۆر سوپاس" ئەمەی گوت و خێرا وەدەر کەوت.
لە خوارێ ئەسپەکان ئامادە بوون. هەشت سوار بە لەحزەیەك سواری ئەسپان بوون و ملی رێگایان گرت بەرەو شار. وەختێك عەلی سەفا گەیشتە شاری, دەسبەجێ دەنگۆی لەنێو شاردا بڵاو کردەوە کە حەمەدۆك بە سیوچوار سوارەوە لە ئاکچاساز بینراوە. خەبەرەکە بە چەند رۆژ لە شارەوە گەیشتە سەرتاسەری چوکووراوا. وەختێك خەبەرەکە دەماودەم گەڕاو هاتەوە لای عەلی سەفا بە تەواوی گۆڕابوو و ببووە شتێکی دیکە:
"دەستەی حەمەدۆك لە جیاتی سیوچوار کەس کە عەلی سەفا بڵاوی کردبووەوە, سەدو هەشتا کەس بوون. حەمەد لە ئاناوارزا نەبینرابوو, بەڵکوو لە جێ دا ئەوێی کردبوو بنکەیەك و لەوێ ڕا دارو لەلەی بۆ هەموو خان و ئاغاکان و بۆ حکوومەت دادەنا. دەیگوت:"هەتا ئەمن زیندووم نایەڵم حکوومەت و ئاغاو خانە خوێن خۆرەکان ئەو فەقیرو هەژارەو ئەو رەش و رووتانە تاڵان بکەن. ئەگەر پێویست بێ هەموانیان لەبەین دەبەم. دەورانی ئاغایان بەسەرچوو!"
بەرە بەرە ئاغایەکان ترس و سامیان رێ دەنیشت. دێهاتیە فەقیرو هەژارەکان و ئەو رەوە جانەوەرە چاوەڕوانی پرپشکێك بوون. ئەم ترسە نهێنیە لە کۆنەوە هێلانەی لە ناخی دڵی ئاغاو خانەکان دا ساز کردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به هاتنەگۆڕی ناوی حەمەدۆك دووبارە سروودو شێعری خۆماڵی کەوتنە سەر زارو زمانان و بە گوێی ئاغاکانیش گەیشتنەوە. هێنانەگۆڕی مەسەلەیەك لە شێعرو گۆرانی‌یە خۆماڵی‌یەکان دا مەسەلەیەکی خەتەرناك بوو. لە زمان حەمەدۆکەوە دەیان گوت, هەتا ماڵی ئاغاکان وێران نەکەم هەرگیز ئەم دەشتە بەجێ ناهێڵم. یان:

وا حەمەدۆك دەڵێ لەسەر چیاکان

جەندرمە لە دووی ئازایەك دەگەڕێن

پیاوێك کە ئاغاکان لە ترسی ناوی

شەو بە دڵەخورپەوە دەخزێنە نێو نوێن

چونکە ئەو دەزانێ و باشیش دەزانێ

چیا بەرزەکانیش لە هەڵۆ دەترسێن

ئەو گۆرانی و شێعرە خۆوڵاتی‌یانە عەلی سەفایان هێندەی دیکە دەترساند.

جووتیارەکانی وایوای بە خۆشحاڵی‌یەوە دەیان گوت:"شیری دایکی لێ‌حەڵاڵ بێ. شیری دایکی لە حەمەدۆك هەڵۆی لووتکە بەرزەکان حەڵاڵ بێ. دارو نەدارمان, ژن و منداڵمان قوربانی تاڵە موویەکی بێ."

دەستدرێژی بە ناموسی کچەکانیان کرابوو. گاوگۆلەکەیان بە تاڵان بردبوون, ئەسپەکانیان لێ‌دزیبوون, ماڵەکانیان سووتاندبوون, کەس و کاریان لە بەندیخانە بوون. بەڵام ئەو هەموو کاری نەدەکردە سەر ورەیان:

"بەڵێ! حەمەدۆك چووەتە شاخەکانی ئاناوارزاو نەخشەو بەرنامە دادەڕێژێ... بەڵێ! سوێندی خواردوە کە گیانی عەلی سەفا بستێنێ..." لە ئاخری هەموو رستەیەکیش دا ناسناوی "هەڵۆی چیاکان" یان "شەهێنی شەهێنەکان"یان لێ‌زیاد دەکرد.

جوانترین و بەناوبانگترین شێعرە خۆماڵی‌یەکان لە تاریفی حەمەدۆك دا لە وایوای دادەنران. کەس نەی‌دەزانی ئەم شێعرانە کێ دایان دەنێ.

وەسمانەزلە دەی‌گوت:"زۆر سەیرە! چما لەم دنیایەدا چەند حەمەدۆك هەن؟ ئەوەندەی ئێمە بزانین حەمەدۆك لە لای خەلیلە کۆسەیەو لەنێو بێستانی خەریکی حەسانەوەیە. داخوا ئەو کوڕەمان رۆژێ شتێکەو شەوێ شتێکی دیکە؟"

رۆژێکیان بەیانی خەبەر هات کە جەندرمە حەمەدۆکیان لە شاخەکانی ئاناوارزا گەمارۆ داوە. دنیا پڕ ببوو لە جەندرمەو بەرەو حەمەدۆك تەقەیان دەکرد. حەمەدۆك ئەو رۆژە بە تاقی تەنێ لەگەڵ ئەو هەمووە جەندرمەیە شەڕی کردبوو, پیاوەکانی لەگەڵ نەببوون, چووبوونە بەرزایی‌یەکانی کووزان. حەمەد پێی گوتبوون:"ئێوە برۆن, نامەوێ بەڵایەکتان بەسەر بێ. ئەمن بە تەنیا لەگەڵ ئەمانە شەڕ دەکەم." حەمەدۆك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو ڕۆژە سێ جار جەندرمەکانی لە بەردەڵانەوە هەتا دەشتێ و هەتا لێوارەکانی جەیهان ڕەپێ نابوو و پاشەکشەی پێ کردبوون.

شەڕی ئاناوارزا هێشتا درێژەی هەبوو و پەیتا پەیتا خەبەری خۆش و هیوابەخشی ئەو شەڕە بۆ جووتیارەکان دەهات.

شەوی دوای ئەو ڕۆژە کە ئەم خەبەرە بە خەڵکی وایوای گەیشت, هەتا بەیانی چاویان لێك نەنان و هەر خەبەری ئاناوارزایان پرسی: حەمەد ئەو شەوەش بە تاقی تەنیا لەگژ جەندرمەکان ڕاچووبوو و ئەو شیرەی لە مەمکی دایکی خۆیان خواردبوو لە تفنکانیانی هێنابووە دەر. ئەگەر بیویستایە دەیتوانی هەر لەوێ هەموو جەندرمەکان دەم و دەست قەڵاچۆ بکا, بەڵام ئەو بێجگە لە ئاغاکان نیازی کوشتنی کەسی نەبوو.

وەسمانەزلەو سەیران, حەمەدۆکەکەی نێو بێستانیان موو بە موو لە دەنگ و باسەکە ئاگادار کرد. ئەویش ئەو شەوە تا بەیانی چاوی لەسەر یەك دانەنان و چاوەڕوانی ئاخری کاری ئەو حەمەدۆکە بوو کە لە ئاناوارزا لەگەڵ جەندرمەکان لە شەڕ دابوو.

ڕۆژی دوای ئەو شەوە بەیانی زوو جەندرمەکان سەرانسەری ئاناوارزایان داگیر کرد. دەنگی تەقە تەواو ببوو. پیاوەکانی لایەنەکەی دیکە یان کوژرابوون, یان ڕایان کردبوو. جەندرمەکان هەموو کەلێن و قوژبنی بەردەڵانەکانی ئاناوارزایان یەك بە یەك پشکنی. بەڵام هیچ گیاندارێك تەنانەت مارو مارمێلکەشیان لێ نەدی. هەموو جێیەکیان سەنگ و سووژن نا. تەنیا لە قەڵای تووڕووس دوو مێرمنداڵیان دینەوە کە لە پەنای یەك دانیشتبوون و وەك مێژۆك دەلەرزین. ئەو کەسانەی شەڕی جەندرمەکانیان کردبوو, ئەم دوو مێرمنداڵە بوون. دیارە لە دەوروبەریش دەنگی تەقە بیسترابوو, بەڵام نەیان دەزانی چ کەس و چ کارەن. ئەم دوو مێرمنداڵە پاش دوو ڕۆژ شەڕ لەگەڵ جەندرمەکان هەڵاتبوون و پەنایان بۆ ئەو قەڵایە هێنابوو و لەوێ لە ترسی گیانی خۆیان نەیان دەزانی چ بکەن. ڕۆژو نیوێك بارانەی گوللە بەسەریان و بەسەر دەوروبەریان دا باری. هەر چوار ئەسپ کە لەو خوارە بەستبوویاننەوە بەر گوللە کەوتبوون و سەکەت ببوون و کەلاکیان هەر لەوێ کەوتبوو.

لە دوو مێرمنداڵەکە ئەوی موو زەردیان قسەی دەکردن و ئەوی دیکەیان کە کوڕێکی ڕەش ئەسمەر بوو, دەلەرزی و شەقەشەقی ددانی دەهات.

لاوە موو زەردەکە دەیگوت:

"جەنابی یاوەر ئێمە دوو مانگ لەمەوبەر چووینە گەڵ داروودەستەی یەغمووراغا. یەغمووراغا ئێمەی لە کن ئەسپ دزێکی وەستاکار دانا دەورەمان دی. ئەم ئەسپانەمان لە گوندی ئەندەڵ دزیبوو, و لە گەڕانەوەدا بووین کە لە ڕێگادا جەندرمەکانمان دیت. چووین لەنێو شاخەکان دا خۆمان شاردەوە. بە خوا تۆبەی دەکەین کە جارێکی دیکە ئەسپان نەدزین. هەزار جار تۆبە دەکەین.

"ئەم چەکانە کێ داونی بە ئێوە؟"

"یەغمووراغا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یاوەر فارووق هەتا تینی تێدابوو زللەیەکی لە بنانگوێی مێرمنداڵەکە راکێشاو گوتی:
"جارێکی دیکە ناوی یەغمووراغات بە زمانیدا بێ، زمانت دەبڕم."

یاوەر فارووق وەك شێتانی لێهاتبوو. ئاخر بۆ نەیدەتوانی ئەو حەمەدۆکە بگرێ؟ هەمیشە لە چنگی دەردەچوو. وەختێك لە بەردەلانێك کە وەك دورگە کەوتوەتە نێوەڕاستی چوکووراوا ئەو کابرایە بتوانێ وا بە ئاسانی لە دەستی رابکا، دیارە کە هەرگیز ناگیرێ.

یاوەر بەو گەرمای هاوینە لەنێو تۆزوخۆڵی چوکووراوادا سەرگەردان بوو. هەتا خەبەرێکی لە چیای حەمیدەوە بۆ دەهات غاری دەدا بۆ ئەوێ، و ئەگەر لە قەرەتەپە، کازماجان و تەنانەت لەچیاکانی نووری حەق و پاتسیان لە لێواری دەریای مەڕمەڕە خەبەرێکی بۆ هاتبایە، هەتا وێ غاری دەدا. ئەو غارغارێنە لە چوکووراوادا تەنیا یەك قازانجی هەبوو، ئەویش ئەوە کە ئەفسانەی جۆراوجۆر لەبارەی حەمەدۆکەوە ساز بکرێن:

"پاش هەموو شەڕێك شەهێنێکی سپی لەنێو بەردەلانەکان دا هەڵدەفڕی بۆ ئاسمان. ئەم شەهێنە وەك نوور دەدرەوشا، شەهێنێك بوو یەکجار سپی... یەکجار تیژباڵ بە جۆرێك کە نە گوللەی دەگەیشتێ و نە بە چاو دەبینرا." ئەو حەمەدۆکەی لەنێو بێستانیش دانیشتبوو هەموو ئەو ئەفسانانەی دەبیستەوە.

لەو بێنەو بەرەیەدا یاوەر فارووق بەبەر راوانانی حەمەدو پێك هەڵپڕژان لەگەڵ ئەودا هەژدە ئەسپ دزو شەش چەتەی وردیلەی گرتبوون.

یاوەر فارووق کە بە هیچ جۆرێك نەیدەتوانی حەمەدۆك بگرێ و ئەگەر لەگەڵیشی بەرەوڕوو دەبوو لە دەستی دەردەچوو، لە رقان لە دین دەردەچوو و داستانی قارەمانەتیی حەمەدیش رۆژ بە رۆژ زیاتر بەرەژوو دەچوو. ئەمەش زیاتر دەبووە هۆی دەهری بوونی یاوەر فارووق. هەربۆیە هەر دێهاتییەك کەوتبایە بەر دەستی دەیدایە بەر کوتەك و گۆپاڵ.

دوو شەو و دوو رۆژان لە گوندی ئاناوارزا کە لە خوار قەڵای ئاناوارزا هەڵکەوتوە، مایەوە. هەموو خەڵکی ئەو دێیەی بە لاو و پیرەوە بە نۆرە دایە بەر کوتەك و گۆپاڵ.

دوو رۆژ دواتر وەختێك لەگەڵ جەندرمەکانی لە دێی دەچووە دەر، تەنانەت بۆ نموونەش دێهاتییەك نەبوو بتوانێ بەری پێی لە عەرزی دابنێ. هەمووان لێکرا دەیان نالاند.

ئەگەر بە جێگای حەمەدیان زانیبایە، راستییان دەگوت. بەلام کەس نەیدەزانی لە کوێ خۆی حەشار داوە... بەو حاڵەش یاوەر باوەڕی نەدەکرد:"ئەم دێهاتییە یاغی و بێقیمەتانە هەموویان، هەموویان دەزانن ئەو لە کوێیە. دەیپەرستن. کردوویانە بە هێزێکی رزگاریدەر. هەر رۆژە لەبارەی ئەوداو لەو بارەیەوە کە ئەو ئینسانێکی نائاساییە چیرۆکێك دروست دەکەن."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرچەند یاوەر وەختێك داستانی ئەو شەهێنەی دەبیست کە لەسەر سەری حەمەد دەسووڕێ و وەختێك دەیان گوت بریسکەی لەنێو نوشتەی چاوەزارەکەی دایە, قاقا پێ‌دەکەنی, بەڵام بەو حاڵەش لە ئاسمانی هەر جێیەك دا لەگەڵ حەمەد لێکیان دەدا, چاوەکانی بەدوای شەهێنێکی سپی دا دەگەڕان.

"حەمەدۆك لە کوێیە؟"

"نەم دیوە, نە دەزانم و نە ناویم بیستوە."

"تەنانەت ناویشت نەبیستوە؟"

"نا نەم بیستوە."

"ڕای خەن!"

کابرای رادەخست و پاش ماوەیەك بە لاقی خوێناوی‌یەوە لە حاڵێك دا لەسەر سەرو روخساری جێی پاژنە چەکمەو لەسەر لەشی جێی سەرەنێزە دیار بوو, راستیان دەکردەوە.

"نە ناویم بیستوەو نە دەزانم لە کوێیە."

خەڵکی گوندی "توورلی", لە هەوارەکانی "مەجیدیە؟, تورکمەنەکانی ئووك سووزلوو و جووتیارەکانی نارلی‌قشلاو دەدەفاکلی... هیچ کامێکیان نە حەمەدۆکیان دیبوو و نە ناوی‌یان بیستبوو.

ئاخرەکەی نۆرە گەیشتە سەر وایوای. یاوەر فارووق حەوتوویەك لەم دێیە مایەوە. هەموو خەڵکەکەی وەبەر کوتەك و گۆپاڵ دا. ئەویش نە جارێك بەڵکوو چەندین جار, تەنانەت ژن و منداڵیشی دارکاری کرد. وەسمانەزلە حەوتوویەکی تەواو خوێنی دانا. بە جۆرێك کە ترسیان بوو بمرێ. پاش حەوتوویەك راواندن بەرە بەرە وەهۆش هاتەوە. یاوەر بە دەستی خۆی نینۆکی سەیفەلیی هەڵکەندن.

لەنێو ئاوایی تەنیا یەك کەس, واتە سەفچەکاهیایان دارکاری نەکرد. تەنانەت بۆ شوێنەونکەش بووبێ تاقە یەك پتەیان لێ‌نەداو کەسیش سەری لەو سوڕە دەرنەکرد.

"یان جێی حەمەدۆکم پێ دەڵێن, یان هەمووتان لەبن داران دا دەکوژم."

"نە حەمەدۆکمان دیوە, نە بە جێیەکەی دەزانین نە ناویمان بیستوە."

جووتیارەکانی وایوای دەگریان, دەیان ناڵاند, هاواریان دەکردو جینگڵیان دەدا. بەڵام بێجگە لە دووپات کردنەوەی ئەم قسانە هیچیان بە دەم دا نەدەهات:

"حەمەدۆك, شەهێنەکەم!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەلیل ئەو رۆژەش وەك هەموو رۆژەکانی دیکە هەر کە هەتاو کەوت دەسکە گیایەکی تەڕو تازەی بەدەستەوە گرت و هێدی هێدی بۆ لای ئەسپەکە چوو. لە کاتێك دا چاوی لە ئەسپەکەوە بڕیبوو گیایەکەی بۆ رادەداشت... ئەسپەکە نەدەبزووت. هەروا بزانە ئاگای لە هیچ نیە. پاشووی راستەی بە بەرزگیەوە نووساندبوو و راوەستابوو. گوێی بەردابوونەوەو یاڵەکانی ئەوەندە رێك و پێك بوون دەت گوت بە شانە کراون. بەشێك لە مووی کلکی دەکەوتە سەر کەفەڵی. وا دەهاتە بەرچاو کە ئەمڕۆ لە رۆژەکانی دیکە دەستەمۆتر بێ. حەمەد هەناسەی راگرتبوو و تەماشای خەلیلی دەکرد کە جارێك دەچووە پێش و جارێك رادەوەستا. هەنگاوێك دەچووە پێش و رادەوەستاو چاوەڕێ دەبوو بەڵکوو ئەسپەکە بێ بۆ لای گیایەکە. ئەسپ تەنانەت چاوێکیشی لێنەدەکرد.

خەلیل لە ئەسپەکە نیزیك و نیزیکتر بووەوە. گیایەکەی لە دەستی راستەوە دایە دەستی چەپ و هەنگاوێك دوور لە ئەسپەکە راوەستا, دەستی بۆ بردو دەستی بە ملە درێژو پتەوو بریقەدارەکەی دا هێنا. ئەسپ سەری بۆ لای خەلیل وەرگێڕاو تەماشای کرد.

خەلیل بۆ ئەوەی ئەسپەکە دڵنیا بکا زاری هەتا بنانگوێیان لێك کردەوەو پێکەنی. پێکەنینەکەی کەمێك جامەلووسکەیی تێدا بوو. حەمەدیش وێڕای وی لە دوورەوە بە رووی ئەسپەکەوە پێکەنی.

هەر کە خەلیل ویستی ئەو هەنگاوەی نێوانیشیان ببڕێ و دەست لە ملی ئەسپەکە بکا, ئەسپ خۆی لەبەر یەك کێشایەوە, گوێی قوت کردن و راست لەو لەحزەیەدا خەلیلیش چنگی لە یاڵی گیر کرد. ئەسپەکە دووسێ جار هاتە سەر پاشووان. خەلیل دەستی لە ملی کرد. حەیوان چەند جار هەتا تینی تێدابوو سەری راوەشاند. بەڵام نەیتوانی خەلیلی بەرداتەوە. ئەمجار خێرا وەك خول خولە بە دەوری خۆی دا سووڕا. ئەندام و لاقی خەلیل لە هەوا بوون. خەلیل بەرامبەر بە خێرایی راپەڕو توانای ئەسپەکە نەیتوانی خۆی رابگرێ. باسکی لێك کرانەوەو چەند میتر ئەولاتر فڕێ درایە سەر زەوی. ماسوولکەی لاقی ئازاری دیبوو. ئەسپەکە پاش ئەوەی هێندێکی دیکەش بە دەوری خۆی دا سووڕا, راوەستاو خەلیل لە کاتێك دا هەوڵی دەدا هەستێتەوە, ئاوڕێکی وەسەر دا. ئەسپ لە حاڵێك دا لاقی بە عەرزە نەرمەکەدا دەچوونە خوار, چووە نێو بێستانی و لەنێو چەند چڵە قامیشی سەرسەوزو تەڕو تازە راوەستا. چڵە قامیشەکان کەفەڵ و کەلەکەیان ون دەکردو تەنیا ئەستۆی درێژو راکشاو و کلکە قیتەکەی بە دەرەوە بوون. لە پشتی ئەسپی راکردوو لەو بەیانیەیە زووەدا هەڵمێکی نەرم هەڵدەستا.

خەلیلە کۆسە شەکەت و ماندوو بە هەناسە بڕکە هات بە حەمەدی گوت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەمڕۆ خەریك بوو تەسلیم بێ, وادیار بوو دەیەوێ رام بێ. بەڵام شتێکی دی و سڵەمیەوە. حەمەد لمبۆزیت دی, پەڕەی کونە تفنکانیت دی چۆن لێك کرابوونەوە؟ وەك کوورەی ئاسنگەران هەناسەی دەهات.

حەمەد بە پێکەنینەوە گوتی:

"بۆ کوێ دەچێ؟ ئاخرەکەی تەسلیم دەبێ, بەرە بەرە رادێ. چما رۆژەکانی پێشێ وابوو؟ لەوانەیە سبەینێ بیگری. خەلیل لە حالێك دا دەستی بە چەنەگە کۆسەکەی دا دێنا, گوتی:

"ئەگەر قەرار بێ بەگیر بێ, دەبێ بە لاقی خۆی بێ. ئاخر دەزانی ئەو حەیوانانە زۆریان من خۆش دەوێ. هەموویان لێکرا ئەوەندەیان خۆش دەوێم مەپرسە. تەنانەت ماریش ئازارم بێ ناگەیەنێ. تەنانەت ماریش."

حەمەد بە پێکەنینەوە گوتی:

"تەنانەت تەپۆش."

خەلیل زۆر بە جیددی گوتی:

"تەنانەت تەپۆش ئازارم نادەن. ئەمن دەردی هەموو ئافەریدەیەك دەزانم."

"تەنانەت زمانیشیان دەزانی؟ وەك حەزرەتی سولەیمان."

خەلیل دووپاتی کردەوە:

"وەك حەزرەتی سولەیمان. وەك حەزرەتی سولەیمان... هەرکەسە هونەرێکی هەیە. هونەری منیش ئەوەیە کە باڵندەو پۆڕۆ خۆشیان دەوێم."

پاشان لە حالێك دا لەبەر خۆیەوە قسەی دەکرد چووە بن کەپرێ."

قایش پشتێنە چەرمەکەی کە بە بزماری کۆڵەکە کەپرەکەوە هەڵواسرابوو, لێکردەوەو پاش ئەوەی لە قەدە بێیەکی باریکی خست, چەقۆیەکی دەسکری "ئەلیستان"ی لە گیرفانی دەرهێنا, بە ئیشتیاوە تەماشای کردو گوتی:"پۆڵای خالیسە". ئەمجار چەقۆکەی هەڵپچڕی, تفێکی گەورەی لەسەر قایشەکە رۆکردو دەستی کرد بە تیژکردنی چەقۆیەکەو رووی کردە حەمەدو گوتی:

"ئەمڕۆ دەمەوێ ریشت بۆ بتاشم."

حەوتوویەکی تەواو بوو کە خەلیل هەموو رۆژێ بەیانی لە خەو هەڵدەستاو پاش ئەوەی ماوەیەك بە ئەسپەکەوە خەریك دەبوو, تا ئێوارێ خەریکی تیژکردنی چەقۆیەکەی دەبوو.

"... وا تیژ بووە هەر رای دێری, دەبڕێ. سابوونێکی بۆن خۆشیشم پەیدا کردوە. لەو کۆلۆنیایەش کە خوشکە سەیران بۆی هێناوی, لە خۆت دەدەی."

ریشی حەمەد زۆر هاتبوو و دەخورا. لەمێژ بوو ریشی نەتاشیبوو, بەڵام ئەم رۆژانە پێی خۆش نەبوو ریشی هەبێ. ئەم کۆسە نەحلەتیەش بەنیاز نەبوو بەم زووانە چەقۆیەکەی تیژ بکا... بەو پێیە ساڵێکی دەویست بۆ ئەوەی چەقۆیەکەی تیژ ببێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاو گەرم ببوو کە کۆسە گوتی:"تـەواو بـوو. ئێسـتا بوویـە. وەك گـوێزان تیـژ بـوو." حەمـەدی لەسـەر نەردیوانی هەرزاڵەکە داناو خاولی‌یەکی لە ملی کرد. ئاوەکە هەر بۆخۆی شیلەوگەرم بـوو. سـابوونی لـە دم و چاوان دا, سابوون کەفی کرد. ئـەمجار وەك سەرتاشـێکی کارامـە چـەقۆیەکەی بـە دوو قامـك گـرت و بـەرزی کردەوە. چاوێکی لـێکردو ئەمجار دەست بەکار بوو.

بەشێك لە ریشی زۆر هاتووی حەمەدی نەرم و بێ برژانەوە تاشی. حەمەد گوتـی:

"خۆش بی خـەلیل, دەسـتت نـەڕزێ, زۆرت زەحمـەت پێـوە کێشـاوە, بـەڵام بەڕاسـتی چـاك تیـژ بـووە, دەستت زۆر خۆشە, هەر ئاگام نەکرد."

پاشان چاوی لێك نان و خۆی دایە دەستی چەقۆی تیژی خەلیل.

خەلیل لە ماوەیەکی کەم دا ریشی حەمەدی تاشی, تیف تیفەی داو لەو کۆلۆنیایەی سەیران بـۆی هێنـابوو بە لوێچان لە ریشیی دا. ئەمجار گوتـی:

"هەستە کاکە, پیرۆزت بێ."

حەمەد گوتـی:

"دەستت خۆش بێ خەلیل. زۆر باش بوو. هەر هیچ ئاگام نەکرد."

رۆیشت و پاشان وەك شتێکی بیر کەوتبێتەوە, گەڕایەوەو پرسـی:

"ئەمڕۆ هەرامەت دی؟"

خەلیل گوتـی:

"دیتم. لای نیوەشەوێ زۆر دوور تێپەڕی و بەرەوژوور چوو."

حەمەد هەرچەند وەڵامی پرسیارەکەی وەرگرتبوو, بەڵام دیسان نەڕۆیشت. هەروا راوەستابوو. خـەلیل لـە مەبەستەکەی حاڵی بوو و گوتـی:

"خوشکە سەیران دوێشەو نەهاتبوو..."

پاشان بە پەلە گوتـی:

"ئەم رۆژانە دێیەکەمان زۆری بەڵا بەسەر هاتوون. دوێنێ شەوێ نەم دیت."

ئادەم کە تێگەیشتبوو ئەسپەکە بە بێستانەکە فێر بووە, هەموو شەوێ تا بەیانی بە دەوری بێسـتانەکەدا دەسووڕا. بەڵام بە هیچ جۆرێـك نەیـدەوێرا لـە بێسـتانەکە نیزیـك بێتـەوە. هەرچـەندی دەیـزانی ئەسـپەکە هەموو رۆژێ دەچێتە بێستانەکەو هەتا بەری بـەیانی لـەبن دارەکـان رادەوەسـتێ, بـەڵام دیسـان نەدەچـووە نیزیك بێستانەکە. چەند لە مردن دەترسا, ئەوەندەش لەو بێستانە دەترسا.

ئادەم لە ژیانی خۆی دا تفەنگچی‌یەکی نەدیبوو وەك ئەو پیاوەی نێـو بێسـتانەکە کارامـەو دەسـت راسـت بێ. ئەو پیاوە کە لەو دوورەوە تەقەی لە بلێسەی تفەنگەکەی کـرد, خـەریك بـوو بێـکوژێ. بـە حـاڵ و بـاڵ دەرچـووبوو. لـەو شـەوەوە تـا ئێسـتا هەمیشـە بـیری لـەو کابرایـە دەکـردەوە, بـەڵام فکـری بـۆ هـیچ کـوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەدەچوو. دوو کەس لەنێو بێستانەکە بوون کە یەکیان خەلیلە کۆسە بوو. لەمێژ ساڵ بوو ئەوی دەناسی. ئەوی دیکەیان غەریبە بوو. بە قەد منداڵێك دەبوو. بەڵام ئەوەندەی لێ روون بوو کە تفەنگچی‌یەکە ناتوانێ خەلیلە کۆسە بێ. ئەو غەریبەیە پارچە ئاورێك بوو بۆخۆی. ئەوەندە تفەنگچی‌یەکی دەست راست بوو کە دەی‌توانی چاوی کەودەری بە تفەنگ بپێکێ.

ئادەم هەتا ئەو رۆژە کە بیستی حەمەدۆك هاتوەتە چوکووراوا, هەروا سەرگەردان بوو. پاشان فکری کردەوە. ئەو تفەنگچی‌یە بێ‌هاوتایە لە حەمەدۆك بەولاوە نابێ کەسێکی دیکە بێ. ئەگەر ئەو پیاوە حەمەدۆك باو ئادەم چووبا جێگاکەی بە عەلی سەفابەگ گوتبایەو شەوێك جەندرمە دەوری بێستانەکەیان گەمارۆ داباو ئەویان گرتبایە, ئەم لە وەدواکەوتنی ئەو رەسەنی پەری و جندۆکەیە, ئەو ئەسپە پیسە رزگاری دەبوو, و ئابڕووی لە دەست چووی وەدەست دەکەوتەوە, و دووبارە باوەشی گەرمی ژنەکەی و ئاسوودەیی نێو مەزراکەی بە دەست دێنایەوە. بەڵام ئەگەر ئەو پیاوە حەمەدۆك نەبێ و جەندرمەکان بە خۆڕایی بێن بێستانەکە گەمارۆ بدەن و پاشان بە دەستی بەتاڵ بگەڕێنەوە, ئەودەم "ئەو کەرەی لەو قوڕەی وەپەڕێنە". ئەمجار بێستانەکە ژنێکیشی لێ‌بوو کە هەموو شەوێ لە دەوری بێستانەکە دەخولایەوە:"ئەم بێستانە بەڕاستی جێ‌یەکی سەیرە, جێ‌یەکی بەسام. ئەم ئەسپەش فێر بووە راست دەچێتە وێ و خۆی پەنا دەدا."

ئادەم چەندین رۆژ لە نێو شك و گومان دا پەلەقاژەی بوو. هەموو شەوی تا بەیانی بە ترس و لەرزەوە لە دوور بە دەوری بێستانەکەدا دەگەڕا. بەڵام نەی‌دەوێرا تەنانەت دوو هەنگاویش لێی نیزیك بێتەوە.

حەمەد چووە سەر چۆمی ساووران. لەبن بی‌یەکی کۆنەساڵ دانیشت و پاڵی بە قەدەکەیەوە دا. ئاوی روون و زوڵاڵ, خۆی بەسەر وردە بەردە سپی‌یەکانی بنی دا پان کردبووەوەو بە درەوشانەوەیەکی ئارامەوە دەڕۆیشتە خوار. حەمەد چاوی لەو ئاوەوە کە لە رووناکی دا نوقم ببوو, بڕی. ئاوەکە بە حاڵە حاڵ هەتا گوێزینگێی دەهات. بەردە گەورەکان هەتا نیوەیان لە ئاوەکە دەرکەوتبوون و سەرەکەیان وشك ببووەوە. تەنیا بەشێك لە ئاوەکە کە رووبەڕووی حەمەد بوو قووڵتر بوو و بنەکەشی لە جیاتی وردەبەرد خیزو رەڵم بوو. ماسی‌یە وردیلەکان کە لە قووڵایی ئاوەکەدا جوانترو بریقەدارتر دیار بوون, بە سرکی بە دوای یەك دا دەهاتنە سەر ئاوەکە.

لە پێش دا گەڵایەك بەسەر ئاوەکەدا تێ‌پەڕی, پاشان ژەنگەسوورەیەکی مردووی زۆر گەورە. ئەمجار پەپوولەیەکی گەورەی بەقەد باڵندەیەك بە رەنگی نارنجی لە حاڵێك دا لەسەر ئاوەکە هەڵنیشتبوو و باڵەکانی لەسەر رووبەری ئاوەکە لێك کردبوونەوە, تێ‌پەڕی. پەپوولە نارنجی‌یەکە زیندوو بوو, رەنگە هەر لەبەرچاوی حەمەدیش وا بووبێ. سێبەرەکەی کە دەکەوتە بن ئاوەکە, لەگەڵ خۆی دەچووە خوارو لەو خوارەوە لەسەر وردە بەردەکان گەورەو چووك دەبووەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆرەتاو زۆر بەتین بوو. گەرمایەکی قورس دەشتەکەی دەبرژاند. پیاو نەی‌دەتوانی چاو هەڵێنێ و تەماشای ئەو خۆرەتاوە بکا کە زەویی دەتواندەوە. ئەو گەرمایەی لەزەوی هەڵدەستایەوە, وەك چەند هەودای درێژی نوورانی بوو کە دەت گوت بکەوێتە سەر هەر شوێنێك دەی‌توێنێتەوە. بەزوویی ئەو ئاوە روونە لە گەرمان دەبوو بە دووکەڵ و دەچووە حەواو بەردە گەورەکانی دەتوانەوەو بنەکەی قەڵشتی دەدان... ئەم ئاوە زولاڵ و جوانە لەو کێوانەوە دەهات کە لە دوورەوە بە حاڵەحاڵ و بە شێوەیەکی خەیاڵاوی دەبینران. ئەم ئاوە لەبن تاتە بەردان و لەبن دارە سنۆبەرو تووسکاو مۆردەکان هەڵدەقوڵی, بەڕێ دەبوو, سەرەوژێر دەچووە خوارو روون دەبووەوە بە کەف پرژاندن وردە بەردەکانی خۆی لە دەشتایی‌یەکان دا بڵاو دەکردەوە, لە دەرووەکان دا خڕ دەبووەوەو ئەمجار دەگەیشتە ئێرە. حەمەد چۆمی ساووران وەك بەری دەستی خۆی شارەزا بوو. چ بە منداڵی و چ لە سەردەمی یاغی‌گەری‌یەکەی دا سەرانسەری ئەم چۆمە گەڕابوو. تەماشای ئاوەکەی دەکرد, ئەوی دوورو تاریك دەهاتە بەرچاو. بۆ یەکەم جار چەند رۆژێك بوو خەیاڵپلاوی دەکردن و دیسان بۆ یەکەم جار لەو چەند رۆژەدا مەسەلەی "عەبدی رۆیشت و هەمزە هات"ی لەبیر چووبووەوە. ئەگەر زانیبای ئەم فکرە لەو مێشکە شکڵ هۆڕنە چووەتە دەرێ خوا دەی‌زانی چەندی پێ سەیر دەبوو. سەیران ئەوی خۆش دەویست. هەر لە یەکەم رۆژەکان دا ئەمەی بۆ دەرکەوتبوو. چەند رۆژێك دوودڵ بوو, بەڵام پاشان بە تەواوی دڵنیا بوو کە ئەو کچە خۆشی دەوێ. کچەکە لە ئاگری ئەوین دا دەسووتاو هێندەی نەمابوو شێت بێ. کچێکی لەخۆبایی وەك وی هەر ئەوەندەی دەتوانی رازی دڵی خۆی ئاشکرا بکا. حەمەد لەوە کە دەی‌دی سەیران هەموو شەوێ دێ و هەتا بەیانی لە دەوروبەری بێستانەکە دەخولێتەوە, زۆر خۆشحاڵ بوو, و خوێن لە دەمارەکانی دا دەهاتە کوڵ. بیر کردنەوە لە سەیران خوێنی سەوداسەریی بەتوندی لە دەمارەکانی دا دەبزواند.

حەمەد هەر ئەو شەوە کە دیتی سەیران لە دەوروبەری بێستانەکە دەسووڕێتەوە, تێ‌گەیشت کە ئەوینی ئەوە کچەکەی ناچار بەو کارە کردوە. لەو شەوەشەوە ئیدی خەو لە چاوانی نەکەوت. چاوەکانی لەنێو جادە تاریکەکان دا بە دوای تارمایی سەیران دا دەگەڕان و وەختێك دەی‌دی دەسبەجێ لە خۆشی‌یان سەرخۆش و لە خۆی بێ‌خەبەر دەبوو. بەڵام بەو حاڵەش لەبارەی سەیرانەوە نیگەران بوو. چونکە ئەو بەستەزمانە زۆری بەڵا بەسەر هاتبوون, نەکا لەو شەوانەدا گرفتاری‌یەکی دیکەشی تووش بێ...

ئەوەندە تامەزرۆ بوو کە شەوێك خۆی پێ نیشان داو دەستی بگرێ, هەر هێندە بوو شێت نەدەبوو. بەڵام هەرگیز بۆی رێ نەدەکەوت. هەست کردن بەوە کە سەیران خۆشی دەوێ حەمەدی کردبووە ئینسانێکی دیکە. ئەو لەو کاتەدا تەنیا بیری لە سەیرانێ دەکردەوە. ئەو چاوە شینە مەخمەری‌یانەی کە راستگۆو دۆست و پڕ لە ئەوین و خۆشەویستی بوون, بە هیچ بنیادەمێکەوە نەدیتبوون. جووتە چاوێکی وا گەرم, سووتێنەر, پڕ لە ئەوین, دۆست, ئینسان و پاك لە رەگەزی بنیادەم دا دەست نەدەکەوت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران لە پێش چاوی بەنرخ تر دەبوو و جوانتر خۆی دەنواند. هەموو شەوێ وەخەبەر دەهات و گوێی بۆ هەستی پێی سەیرانێ هەڵدەخست, لە خۆشییان لە کەوڵی خۆی دا نەدەگونجاو لەگەرمایی ئەوینێکی بێپایان دا ئاگای لە خۆی دەبڕا. لە کاتێك دا سەرتاپای لەشی دەبووە تاسەو تامەزرۆیی بەو نیازە کە بچێتە لای و دەستی لەنێو دەستێ نێ, لە هەرزاڵەکە دەهاتە خوار, بەڵام هەرگیز ئەو نیازەی بەجێ نەدەهات, دەچووە پشت رەگە دارێك و هەر لەوێ خۆی خڕ دەکردەوەو لە کاتێك دا تووشی بۆرانی ئەوین ببوو لەرزەیەکی ئارام و لەبەر دڵانی تووش دەبوو... چما دەکرا دەستی وە دەستی سەیرانێ بکەوێ, جوانێکی ئاوا چما دەستی پێ رادەگەیشت؟ نەدەکرا هەر بیریشی لێبکرێتەوە. حەمەد هەر جارەی بیری لەوە دەکردەوە سەری دەسووڕا. لە لایەکی دیکە زۆریشی زگ بە سەیرانێ دەسووتا. وەختێك بیری لەو و ئەوینەکەی دەکردەوە, فرمێسك لە چاوی دا قەتیس دەما. حەمەد بیری دەکردەوە کە بیهەوێ و نەیهەوێ رۆژێك لە رۆژان دەکوژرێ و ئەگەر نەش کوژرێ دیسان ناتوانێ ماوەیەکی زۆر لێرە وەمێنێ. لە ئاوری یاخیبوونێك دا دەسووتا. مێشکی, دەست و لاقی, مووەکانی و تەواوی ئەندامەکانی لەو ئاگرەدا ئارام و ئۆقرەیان لێ هەڵدەگیرا.

لەو کاتانەدا وێڕای ئەوەی لەشی لەنێو تاولەرزێك دا گڕی دەگرت, دیسان ئەو بریسکەی پۆڵایە دەهاتە نێو گلێنەی چاوەکانیو ئەو زەردە ئاڵتوونیەیە, ئەو درەوشانەوە رەنگ هەتاویەیە لە کاسەی سەری دا بڵاو دەبووەوە.

لەسەر ئاناوارزا بەشێك لە ئاسمانی دی لەگەڵ هەورێکی سپی کە لە جێگای خۆی نەدەبزووت... ئاسمان زۆر شین و هەورەکە بێئەندازە سپی بوو. داهاتەوەو دەستی لە ئاوێ ڕۆکرد, ئاو بە نێو قامکەکانی دا هاتە خوار. ئاوەکەی بێئەنداز روون بوو, ئاو نەبوو هەر نوور بوو دەڕۆیشت. خەلیلە کۆسە بەنێو بێستانەکەدا دەڕۆیشت و گڵی بن بڕکە بێستانەکانی وەردەگێڕا. خەلیل چەند ئینسان و چەند باش و چەند دۆستێکی گیانی بەگیانییە!

یاوەر فاروق, شەڕی ئاناوارزا... ئەو شەهێنە سپییە کە وەختی شەڕەکان لە ئاسمان چەرخی دەدان... غارغارێنی یاوەر, بەرد بە بەردو کێو بە کێو لە چوکووراوا, دارکاری کردنی جووتیارەکان لەسەر وی هەتا وایان لێدەهات خوێن بمیزن, ئاخر چۆن دەکرێ پیاو بەزەیی بە وەسمانەزلە دا نەیەتەوە؟ پیرەپیاو ڕەنگە خۆی لە سەد ساڵ دابێ. حەمەد حەزی نەدەکرد بیر لەو رووداوانە بکاتەوە. هێندێ جار هەستی دەکرد ئەو دەردو ئازارەی لە دڵی دایە, سەرڕێژ دەکاو دێتە دەرێ. تووشی دڵتەنگی دەبوو, لە بێدەرەتانیی خۆی وەزاڵە دەهات و بێئەوەی گوێ بداتە ئەوە کە خەلیلە کۆسە گوێی لێدەبێ هاواری دەکرد:"خوایە, بم کوژە, بم کوژە, بم کوژەو رزگارم کە, یان رێگایەکی نەجاتم نیشان بدە, یان بم کوژە. ئەمن توانای ئەو جەهەننەمەم نیە کە منت تووش کردوە. خەریکم دەپلیشێمەوە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو لێدانەی بەر وەسمانەزلە کەوتبوو کاری لە جەرگ و هەناوی حەمەد کردبوو. شەوێکیان تا بەیانی نالاندی و جینگڵی دان و هەر دەیگوت:

"بریا منیان کوشتبایە, بەڵام لەو پیرەپیاوەیان نەدابایە, چ دەبوو, چ دەبوو ئەگەر منیان کوشتبا؟"

هێندێك جار نیوەشەوێ لە نەکاو دەردەپەڕی, پڕی بە تفەنگەکەی دا دەکردو بە غار لە بێستانەکە وەدەر دەکەوت. بەرەو ئاناوارزا شۆڕ دەبووەوەو کاتێك لە نەکاو "عەبدی رۆیشت و هەمزە هات"ی وەبیر دەهاتەوەو دەست و لاقی شل دەبوون, لەسەر ئاگری بێدەرەتانی دادەنیشت و دەوەستا. لەو شەوانەدا کە حەمەد بە غاردان لە بێستانەکە دەچووەدەر, خەلیل ئەوەندەی وەدوا دەکەوت هەتا لە قووڵکەیەك دا یان لەنێو چڵە دڕکێك دا بە بێهۆشی دەیدیتەوە. ئەودەم بن پیلی دەگرت و لەگەڵ خۆی دەهێنایەوە نێو بێستانەکە.

سێبەرەکەی کەوتبووە سەر بنی ئاوەکە. راست وەك خەلیلە کۆسە دەستی لە چەنەگەی خۆی وەردا. سێبەرەکەی کەوتبووە سەر بنی ئاوەکە. دەستەیەك ماسی بەسەر سێبەرەکەی دا تێپەڕین, ماسیەکان بەسەر سێبەرەکە دا دەڕۆیشتن و سێبەری پڕ جموجۆڵی وان بەسەر وردە بەردە درەوشاوەکان دا بڵاو بووەوە. بۆنی ئاڵەتی کێوی لە هەوا گەڕا. لەو رۆژەوە کە هاتبووە چوکووراوا ئەمڕۆ یەکەم جار بوو کە لووتی هەست بە بۆنی شتێك بکا. زۆر لەمێژ بوو مەراقی بوو بۆن لە شتێك بکا, بە هەناسەی درێژ سیەکانی خۆی پڕ کردن لە بۆنی ئاڵەتی کێوی. بە دوای بۆنی ئاڵەتی کێوی دا شنەبایەکی زۆر نەرم بۆنی خەلەنگی لەگەڵ خۆی هێنا. دەورانی منداڵیەی بە شێوەیەکی ناڕوون و خەیاڵاوی بە بەرچاوان دا تێپەڕی. دەوروبەری ئاشی سمایلەزلەش پڕ لە خەلەنگ بوو. دایکی لە چڵە خەلەنگەکان گەسکی ساز دەکردن. حەمەد خەبەری کوژرانی سمایلەزلەی نەبوو.

دایم لە فکری ئەوەدا بوو کە ئەگەر بگیرێ چۆن رەفتارێکی لەگەڵ دەکەن.

وەختێکیش رەفتاری یەکەم جاری سمایلەزلەی لەگەڵ رەفتاری دوایەی بەراورد دەکرد ئینسانی بە ئافەریدەیەکی نەناسراو دەهاتە بەرچاو. وەختێك سمایلەزلەی وەبیر دەهاتەوە دڵی پڕ دەبوو لە شادی و خۆشی.

ئەمجار بۆنی پۆتراك لە وڵاتی گەڕا. ئەم بۆنە تایبەتی چوکووراوا بوو. لە گەرمایەدا خاکی گڕگرتووی چوکووراوا هەمیشە بۆنی تاڵی پۆتراکی لێدەهات.

لە جێی خۆی هەستا, ئاوڕی دایەوە لای ئاوەدانی و تەماشای ئەو جادەیەی کرد کە ئارام ئارام تۆزی لێهەڵدەستا. جادەکە هیچ ریبوارێکی تێدا نەبوو. ئەگەر هەر ئێستا هەستابا وەڕێ کەوتباو چووبایە ماڵێ سەیرانێ و گوتبای:"ئەمن هاتم", چ دەبوو؟ سەیران چ دژکردەوەیەکی لە خۆی نیشان دەدا؟ حەتمەن گۆناکانی هەڵدەگیرسان و تەماشای روخساری حەمەدی دەکرد. چاوە جوانەکانی لە خوارەوە دەبڕی و سەری هەڵنەدەبڕی و گەردنە جوان و هەڵکشاوەکەی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد دانیشت و دووبارە لە ئاوەکەوە ڕاما. روخساری سەیرانێی لە ئاوەکەدا دی. جگە لە روخساری سەیرانێ هیچی دیکەی نەدەدی. روخساری سەیرانێ جار لەگەڵ جار دەگۆڕا، دەیڕوانی، پێدەکەنی، هاواری دەکرد، تووڕە دەبوو، میهرەبان دەبوو، توندو تیژ دەبوو، و ئەمجار چاوە شینە مەخمەرییەکانی هەڵدێناو بریسکەی ئەوینیان تێدا دەدرەوشا.

حەمەد مات و حەیران تەنیا ئەو جووتە چاوەی دەدی، نە فکری لە هیچی دیکە دەکردەوەو نە هیچی دیکەی هەست پێ دەکردو نە قسەیەکی بە زمان دا دەهات. دەچووە نێو دنیایەکی ئەفسووناوی و تێی دا ون دەبوو، خۆی دەدایە دەم شەپۆلی دەریای ئەوین و لە نێوان خەوو دنیایەکی ئەفسووناوی و جادوویی‌دا هاتوچۆی دەکرد.

جووتیارە دارکاری کراوەکان، وەسمانەزلە، ئەو عەلی‌یەشەلە کە چاوەڕێی بوو، زوڵم و زۆری عەلی سەفا، جەندرمەکان، عەبدی و هەمزەو مردن و جیابوونەوەو هەموو شتێکی لەبیر خۆی بردبووەوە.

لەوبەری، لەنێو گیاوگۆڵ دا لەك لەکەکان بە لاقە درێژو سوورەکانیانەوە بە شل و شەوێقی دەسووڕانەوە.

ئەو رۆژە تا ئێوارێ چەندین جار هەستاو تەماشای لای ئاوەدانیی کردو دوایە لە جێی خۆی دانیشتەوە، تەماشای قووڵایی روونی ئاوەکەو ئەو شتانەی کرد کە بەسەر ئاوەکەدا دەڕۆیشتن. کەوتە بەرە بەری ئێوارێ. عادەتەن سەیران لای ئێوارێ دەهات. زۆر وەختانیش نیوەشەوێ دەهات و لە جێی هەمیشەی، خۆی خڕ دەکردەوەو دەنووست.

حەمەد ئەو رۆژە قسەیەکی لەگەڵ خەلیلە کۆسە نەکرد. خەلیلە کۆسە لە وەزعی حەمەد حاڵی دەبوو.

لە جێوبانەکەی دا درێژ بوو، بەڵام خەوی لێنەکەوت. جێیەکەی بەجێ هێشت و چووە نێو بێستانی پیاسەی کرد. لەو رێگایەوە راما کە بەرەو ئاوەدانی دەڕۆیشت و ئێستا لە تاریکێ دا ون ببوو. هێشتا مانگ ئاوا نەببوو و لە سەرووی ئاناوارزا دیار بوو، بەڵام بە زوویی لە پشت شاخەکانەوە ون دەبوو. لە بێستانێ دوور کەوتەوەو وەك ئادەم لە دەورەبەری بێستانەکە راوێچکەی کردن. هێندێك شەوان ئەو وەختە ئەسپی خەنەیی بە رمبازی لە لای رۆژهەڵاتەوە دەهات و بەرەو ئاناوارزا شۆڕ دەبووەوە. پاشان لای بەیانی پاش ئەوەی چەند جار لەدەوری بێستانەکە هەڵدەسووڕا لەبن دارچنارێك کە ئاوەکە لەو دەوروبەرە قووڵ بوو رادەوەستا، ماوەیەکی زۆر خەریکی ئاو خواردنەوە دەبوو، ئەمجار دەهات و لەسەر تەپۆلکەیەکی چووکەڵە کەلە پەنای دارەکانی ئەوبەر بوو، دەچەقی.

ئادەم دیسان دەستی کردبوو بە خولانەوە، بەڵام پێش ئەوەی حەمەد پێ بزانێ، ئەو کە چاوی بە حەمەد کەوتبوو تێی تەقاند.

حەمەد ئەوی رەچاو کرد. لە دوور لەبەر تیشکی مانگەشەوێکی کەم شۆق ئادەمی بە پیاوێکی یەکجار کەڵەگەت هاتە بەرچاو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگ ئاوا بوو. حەمەد هاتەوە ئەو شوێنە کە بە رۆژ لێی دانیشتبوو, هەر لەوێ دانیشتەوەو لاقی لە ئاوەکە رۆکردن. ئاوەکە نەختێك فێنك ببوو.

رۆژبایەکی نەرم کە لە پاش نیوەڕۆیەوە هەڵی کردبوو هێشتا بە ئارامی دەهات. جار جار بایەکەی دەخست و سەرلەنوێ هەڵی دەکردەوە.

حەمەد بە بیستنی هەستی پێیەك راچەنی, بەڵام لە جێی خۆی نەبزووت. لەوانەبوو ئەگەر بجووڵێتەوە سەیران رابکا. سەیران بەسپایی و لەسەرەخۆ هات. لە ئاوەکە پەڕیەوەو چووە جێی جارانی و لەوێ لەسەر عەرزی دانیشت. رووناکایی ئەستێران لە تیشکی بێتینی مانگ کە نەختێك لەمەوبەر ئاوابوو, زیاتر بوو, حەمەد بە حاڵو باڵ تارمایی سەیرانێی دەدی. بە بیستنی هەستی پێیانی دەست ولاقی سست بوون و دڵی بە توندی لێی دەدا. چەندین جار بەسەری دا هات کە هەستێ و بچێتە لای سەیران. بەڵام دڵەکوتەیەکی وا توندی لێبوو, و لەشی بە جۆرێك دەلەرزی کە لەگەڵ هەستایە سەرپێ, ناچار بوو دووبارە دانیشێتەوە. پاش ماوەیەك توانی هەستێتە سەرپێ. هەستاو چوو بۆ لای سەیران.

سەیران بە دیتنی کەسێك کە بۆ لای دەهات, بێئەوەی لە جێی خۆی هەستێ خۆی لە پاش قەدی دارەکان گرت و بە زگەخشکە خۆی گەیاندە لای ئاوەکە.

حەمەد چەند وشەیەکی روو بە سەیران بە دەم دا هات, بەڵام دەنگی گیراو تەنانەت خۆشی لە قسەکانی حاڵی نەبوو و بێدەنگ بوو. سەیران کاتێك دەنگەکەی ناسی راوەستا. حەمەد لە حاڵێك دا لە خۆشیدا خەریك بوو باڵ بگرێ خۆی گەیاندە سەیرانێ و دەستی گرت. دەستی وەك ئاسنی سوورەوەبوو گەرم بوون. حەمەد سەیرانی لە ئامێز گرت و سەیرانیش بێ هەست و بێرووح خۆی بە سنگی حەمەدەوە نووساند. حەمەد دەستی لە ئەستۆی کردو گەردنی ماچ کرد, لێوەکانی دەبرژانەوە.

لەو کاتەدا شەو و دارو ئەو ئەسپەی هاتبوو لە لایان راوەستابوو و هەموو شتێکیان لەبیر چووبووەوە. بۆخۆشیان نەیان زانی کەنگێ خۆیان رووت کردەوەو یەکتریان گرت. ئاگایان لە وزەوزی ئەو تەپۆیانەش نەبوو کە وەك هەور لە دەورەیان دەیان گرماند. بە جۆرێك بوون بە یەك وەك هەر لە ئەوەڵ دا بۆ یەکتر دروست بووبن.

دوو سێ جار چوونە نێو ئاوەکەو هاتنەوە دەرو یەکتریان گرتەوە. وایان یەکتر گرتبوو کە هەتا هەتایە لێك جیا نەبنەوە. ئەم یەك گرتنە تامی خاك, تامی رووناکی و تامی ژیانی دەدا. لە نێوەڕاستی ئەم جیهانەدا تاق و تەنیا مابوونەوە. دەت گوت یەکەمین جووتی بەرەی ئادەمیزادن.

بێئەوەی تەماشای یەکتر بکەن بە لێواری چۆمەکەدا بەرەو خوار رۆیشتن. پاشان گەڕانەوە. حەمەد چووە نێو بێستانی. شووتییەکی گەیوی لێکردەوە. شووتییەکەیان شکاندو خواردیان. شووتییەکە فێنك بوو. شنەبای بەیانی هەڵی کردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له فێنکایی هەواو تێری دا سووکە لەرزەیەکیان بە لەشی دا هات. هەر کە دنیا رووناك بوو چاویان لە چاوی یەکتر کردو لە نەکاو هەردووکیان پێکەنین. تێکەوە رامان و لەنێو سەرسامی و سەرسوڕمان دا لەدنیای ئەفسوون و مۆجیزەدا بە رووی یەکترەوە پێکەنین.

ئەسپەکەیان دی. دیسان لە جێی جارانی راوەستابوو. پاشووی راستەی بە بەرزگیەوە نووساندبوو و گوێی بەردابوونەوە. سەیران چوو بۆ لای ئەسپەکە. دەت گوت چەندین ساڵە لە گەڵی راهاتوە, لێی نیزیك کەوتەوە, لاواندیەوەو پاشان یاڵیی گرت و بە دوای خۆی دا هێنا. ئەسپ وەك بەرخی دەستەمۆ بە دوای سەیران دا هات.

حەمەد رووی کردە لای هەرزاڵەکەو بانگی کرد:

"خەلیل, خەلیل, خەلیل."

خەلیل کە هێشتا خەو بەری نەدابوو, ئەوەی دەیدی باوەڕی پێنەدەکرد. لە دڵی خۆی دا گوتی:"حەتمەن خەون دەبینم."

"خەلیل, تەماشای کە خەلیل."

خەلیل چاوی هەڵگلۆفین و دووبارە تەماشای کرد:

"خوایە گیان! چ دەبینم؟"

سەیران ئەسپەکەی لەگەڵ خۆی هێناو لە پەنای کەپرێ بەرەڵڵای کرد. ئەسپ لە جێی خۆی نەبزووت. سەیران دەستی بەسەر مل و کەفەڵ و نێوچاوانی ئەسپەکەدا هێنا. لاچاوی بە لاچاوی ئەسپی خەنەیی‌یەوە نووساند. ئەسپ و سەیران چەند لەحزەیەك ئاوا مانەوە.

حەمەد فکری کردەوەو لە دڵی خۆی دا گوتی ئەم ئۆگری و دۆستایەتی‌یە بەرهەمی ئەو شەوانەیە کە ئەو دووانە تا بەیانی لە پەنای یەکتر رادەوەستان و ئاوا پاڵیان وێك دەدا, ئەسپ بە بۆنی سەیرانێ دەستەمۆ ببوو. ئەگینا ئاوا لە نەکاو لە نێوان ئینسانێك و ئەسپێك دا ئەم ئۆگری‌یە دروست نابێ. مەگەر ئەوە کە سەیران بوونەوەرێکی تایبەتی بێ.

خەلیل دەسبەجێ تەنافێکی ئەستووری هێناو لە ملی ئەسپەکەی کردو پاشان سەری تەنافەکەی لەدارێکی نیزیك خۆیان خست.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـادەم لـەکاتێك دا غـاری دەدا بـۆ لای کێڵگەکـەی عـەلی سـەفابەگ بێپسـانەوە لەبـەر خۆیـەوە دەیگوت:"وەڵڵاهی خۆیـەتی. بیللاهـی خۆیـەتی, تـەڵڵاهی خۆیـەتی! رزگاریمـان بـوو, گیانمـان لـە دەسـت کوشتنی ئەسپی خەنەیی رزگار بوو. ئاغاش بە قەد عـەرزو عاسمـان لـێم رازی دەبـێ. کـێ دەیـتوانی جێـی کابرایەکی وا بدۆزێتەوە, کێ دەیـتوانی خەبـەر بـە ئاغـا بـدا کـە... وەڵڵاهـی خۆیـەتی. بیللاهـی خۆیـەتی. تـاوێکی دیکـە جەندرمـەکان بـە سـەرکردایەتیی یـاوەرو کـورِو کاڵەکـەی خۆمـان لەگـەڵ دێهاتیـیـەکان بـە سەرکردایەتیی عەلی سەفابەگ بێستانەکە گەمارۆ دەدەن و ئەویش بێ ئەوەی دەست بـۆ چـەکەکەی بـەرێ, هاوار دەکا تەسلیم, تەسلیم, تەسلیم... ئەدی ئەگەر ئەو نەبوو؟"

لاقی لە عەرزێ چەقین و راوەستا. لەو نیوەشـەوەدا گەڕایـەوە بێسـتانەکەو لەبـەر خۆیـەوە گوتی:"نـاویم بیستوە, ناوی, بەڵام چـەتەیەکی بـەناوبانگی وەك وی دێ و چـەند مانگـان لەبـەر دەسـتی خەلیلـە کۆسـەدا دەبێتە بێستانەوان؟ هیچ کاری دیکەی نین؟ لەنێو تەپۆو قامیشەڵان دا ماوەتـەوەو دەیـەوێ ئاغـای بکـوژێ؟ کەسێك بێهەوێ بێکوژێ لەسەر رێگا بۆسەی بۆ نانێتەوە؟ ئەم کابرایـە تەنانـەت لـە جێـی خۆشـی نـابزوێ. کەسێك بێهەوێ ئاغای بکوژێ, لە جێی خۆی نابزوێ؟ حەمەدۆك نابێ لە جێی خۆی ببزوێ؟ هـەو نیـە, هـەو نیە..."

لە ئارەق دا شەڵاڵ ببوو. گەڕایەوەو لە حاڵێك دا بۆترشی ئارەقی لەشی بە هەوادا بڵاو دەکـردەوە, شـل و شەوێق و بەسپایێو لەسەرەخۆ وەڕێ کەوتەوە:

"ئاغا حەز ناکا کەس فریوی بدا. کەسێك درۆی دەگەڵ بکا, نینۆکانی دەرخـوارد دەداتـەوە. ئـەو شـەوە, ئەو ژنەتیوە دەنگێکی زۆر شیرنی هەبوو. چیی گوت؟ گوتی ئادەم چما ئەتۆ نەکوژراوی؟ کـێ قـەرار بـوو بم کوژێ؟ ئەو بم کوژێ و نەم کـوژێ, ئـەم ئەسـپە خەنەییـیە دەم کـوژێ. ئەسـپی خەنـەیی کوشـتمی, گیـانی لـێستاندم. ئـەو جندۆکەیـە, پەرییـە, ئەفسـوون و جادوویـە, ئەفسـوون و جـادوو! ئاغـا وەڵڵاهـی بیللاهـی ئەفسوون و جادوویە. وەبەر تفەنگ نایە. کەس ناتوانێ بێپێکێ, هیچ ئادەمیزادێك, هیچ بنیادەمێك ناتوانـێ بێهەنگێوێ. بە هیچ جۆر ناتوانی بێهەنگێوی. ئەگەر کەسێکیش بتوانێ تفەنگی لـێبدا, دەستی گـۆج دەبـن و چاوی کوێر دەبن. ئەو ئەسپە شەجەرەی سەدوپەنجا ساڵی هەیە. ئەمـە درۆی تێدا نیـە, ئـەو شـەجەرەیە حەتمەن نیشان دەدا کە ئەسڵ و نەسەبی دەچێتەوە سەر پەری و جندۆکە. ئاغا ئـەتۆ زۆر بـە هەڵـە چـووی, زۆر بە هەڵە چووی کە منت وەدوای ئەم ئەسپە خستوە. ئەو ئەسپ نیە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەڵافەتی ژنەکەی، هەمیشە دەهاتە بەرچاوانی. ئەم ئەسپە ئادەمی ماڵوێران کردبوو. هەروەخت یادی ژنەکەی دەکردەوە هەموو ئەو بەڵایانەی بەسەری هاتبوون و تەواوی ماندوو بوونەکەی لەبیر دەچووەوەو سەرتاپای لەشی پڕ دەبوو لەتامەزرۆیی و ئارەزوو، و دەستەکانی گڕیان دەگرت:

"وەڵڵاهی، بیللاهی خۆیەتی."

گەڕایەوەو دووبارە بەرەو کێڵگە دەخۆی نووسا.

"ئەو خەلیلە کۆسەیەش دەکوژن، ئاخر بنیادەم بە ئاشنایەکی چەندین ساڵەی کە زارو گەرووی لە گەرمان وشك بوون، نالێ:"هاوڕێ وەرە شووتییەك بەرە بیخۆ، دڵت فێنك دەبێتەوە؟" خەلیلە کۆسەش دەکوژن. چرووکی ناکەس بەچە، با بیکوژن."

ئادەم هەتا تولعی بەیانی لە بەینی کێڵگەو قامیشەڵان دا هاتوچۆی کرد، دەڕۆیشت و دەگەڕایەوە. وەختێك تاو هەڵات، ئەو هێشتا لە نێوەڕاستی دەشتێ سەرگەردان بوو.

راست سێ شەوو سێ رۆژان هەتا نانی پێپێچەکەی و ئاوی مەتارەکەی تەواو بوو لە قامیشەڵانەوە بۆ کێڵگەو لە کێڵگەوە بۆ قامیشەڵان چوو و گەڕایەوە، چوو و گەڕایەوە...

سێ شەوو سێ رۆژان لەجەهەننەمی گومان و دوودڵی دا دەسووتا، و ئەم ئازارە هەتا وەختێك لە نیوەشەوێ دا خۆی لەبن پلیکانەکانی باڵەخانە دیتەوە درێژەی هەبوو. لەسەر پلیکانەکان دانیشت و چاوەڕوان بوو رۆژ بێتەوەو ئاغا لە خەو هەستێ.

وەختێك دنیا رووناك بوو ئێشك گرانی باڵەخانە چاویان پێی کەوت و نەڕاندیان:"ئەتۆ کێی"و بۆ لای چوون. ئادەم دەسبەجێ راست بووەوەو گوتی:"ئەمنم، ئاغا لە خەو هەستا؟"

ئاغاش کە راست لەو کاتەدا چاوی پێی کەوتبوو، لە پلیکانەکان هاتەخوار. ئادەم هەر کە ئاغای دی گوتی:

"ئاغا، ئاغا، ئاغا، ئاغا،... ئەمن..."

عەلی سەفا بە دەنگێکی کزو بێحاڵ کە وەك لیکاو بە نێو ددانەکانی دا هەڵدەڕژا بانگی کرد:

"دورسوون دورمووش! کوڕم وەرە ئێرە."

ئەویش لە حاڵێك دا دەیگوت:"فەرموو، فەرموو" لە بەردەم عەلی سەفا قوت بووەوە. عەلی سەفا گوتی:"وەرە، وەرە" و بە پلیکانەکان دا چووە سەرێ. کاتێك لە پیکانەکان وەسەر کەوت، راوەستاو دەستی بۆ لای ئادەم ـ کە لە خوار پلیکانەکان وشك ببوو و لە پەستا چاوی دەترووکاندن، پانتۆڵەکەی هەتا ئەژنۆی ریشاڵ ریشاڵ بوو، دەست و لاق و دەم و چاوی کەمرەیان بەستبوو و وەك هەموو شتێك دەچوو، وەك بنیادەم نەبێ ـ راداشت و گوتی:

"کوڕم، دورسوون دورمووش، چما ئەو نەکوژرابوو؟ چما لەسەر کوشتنی وی خەڵك لە بەندیخانەو لەبن داری ئیعدام نین؟ ئێستا چیی لێبکەین؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چی تۆ بفەرمووی ئاغا!"

ماوەیەك چاویان لە ئادەمەوە بڕی و بە رق و قینەوە تەماشایان کرد. عەلی سەفابەگ بە راوێژێکی ئارام و بێهەڵچوون گوتی:

"کوڕم، دورسوون دورمووش، بۆ هێندەی بیر لێدەکەیەوە، چما ئەو هەر بەڕاستی نەکوژراوە؟"

"راستە ئاغا."

"ئێستا کەوایە بێئەوەی کەس بزانێ لەگەڵ خۆت بیبە ئاکچاسازو مەیەڵە کەس بزانێ پاچ و پێمەڕەش هەڵگرەو کەسیش لەگەڵ خۆت مەبە. ئەم کارەم بە تەنیا بۆ بکە. جۆرێك لە نێو باتلاغ دا بیشارەوە کە بە کەس نەبینرێتەوە. بەڵام شوێنەکەی نیشانە بکە نەوەکا دوایە کارمان پێی بێ."

"بەچاوان ئاغا."

"ببوورە کوڕم دورسوون دورمووش، بەو کارە چووکەڵانە ماندووت دەکەم. بەڵام بۆخۆت دەزانی ئەگەر لە شار تێبگەن کە ئەو زیندوویە بە جارێك دەبمە پووڵە ڕەشکەیەك. ئەمن نازانم ئەو نەگبەتە چۆن وا لە نەکاو پەیدا بووەوەو تووشی ژانەسەری کردین ـ لەبەر خۆیەوە دەیبۆڵاند ـ ئاخر ئەمانە ئینسانن، چەند مانگان ون دەبن دوایە رۆژێك دێنەوە کە... لەمانە بێزارم، بێزار. من من، من من، من! یاڵلا کوڕم، لێم ببوورە، چارەمان نیە، هێشتا دەبێ زۆر گرفتاری لە دەست ئەو تووتکەسەگانە بچێژین."

"دەیچێژین ئاغا گرنگ نیە، سەری تۆ سلامەت بێ."

لە پلیکانەکان هاتە خوارێ، تفەنگ و فیشەکدانەکانی لەئادەم وەرگرت و دانیە دەستی یەکێك لە پاسەوانەکان و پاشان بە توندی فەرمانی پێدا:

"وەرە بە دوام دا."

ئادەم گوتی:

"براله، دورسوون، دەبێ چاوم بە ئاغای بکەوێ، مزگێنییەکم هێناوە."

دورسوون نەڕاندی:

"وەرە بزانم، مزگێنییەکەت سەرت بخوا. بۆمان بوویە ژانەسەر."

"دەبێ ئاغای ببینم."

دورسوون دیسان نەڕاندی:

"وست بە، پێت وایە ئاغا دەیەوێ چاو لە رووت کا. وەپێش کەوە دەی."

ئادەم وەپێشی کەوت و رۆیشت:

"با بچین، بچین ئەتۆش بە چاوی خۆت ببینە کە بە هیچ جۆر گوللەی وێ ناکەوێ. چاك بوو. جێی ئەسپەکە پێ دەزانم. ئێستا هەر بگەینە وێ وەك بە دەستی خۆم دام نابێ بۆت دەبینمەوە. گوللەی لێ نادرێ. ئەگەر لێشی بدرێ کاری لێناکا. بەڵام مەسەلەیەك کە دەمەویست باسی بکەم شتێکی دیکەیە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆکێك هەیە ها؟ ئەمن دیتم. کچێکیشی لەگەڵ بوو... ئەگەر پێت خۆش بوو ئەتۆش تفەنگێك بە ئەسپەکەوە بنێ, بزانە دەتوانی لێی دەی؟ ئەو لە رەگەزی پەرییانە. کەس ناتوانێ تفەنگی لێدا. ئەو جندۆکەیە... ئەوەی دەمەویست بیڵێم ئەمە نەبوو, حەمەدۆکێك هەیە ها؟ ئەمن دیتم. جارێ با ئەسپەکەت پێشان بدەم, پاشان دەچین و جێی ویشت نیشان دەدەم. وەختێك ئاغا ئەم باسە ببیسێ, هەم تۆی خۆش دەوێ و هەم من. وانیە براله, دورسوون؟"

دورسوون دورمووش لە دەستی ئەو کابرایە کە بە لووتی قسەی دەکردو دەیڕاواند جاڕزو دەهری ببوو. دورسوون دورمووش گوێی لە قسەکانی نەدەگرت.

لەبەر خاتری ئەم چەپەڵە دەبوو دەست و پەلی خوێناوی بن. ئەم جۆرە کەسانە مردن هەقی خۆیان بوو... ئادەم کە لە پێش ئەسپی دورسوون دورمووشەوە دەڕۆیشت, راوەستا, زەردەیەکی هاتێ و گوتی:

"وانیە براله دورمووش, جێیەکەیت نیشان دەدەم. ئەودەم ئاغا هەم لە تۆ رازی دەبێ و هەم لە من, لە منیش رازی دەبێ."

دورسوون گوتی:"ئەرێ, زۆر رازی دەبێ" پاشان نەڕاندی:"بڕۆ."

خەریك بوو هەتاو بکەوێ کە گەیشتنە ئاکچاساز.

ئادەم گوتی:

"براله, دورسوون, تاوێکی دیکە ئەسپەکە بە چوارناڵی دێ و راست لێرەوە تێدەپەڕێ. ئەتۆش خۆت تاقی بکەوە, بەڵکوو توانیت لێی بدەی. بەڵام هیچ پێم وانیە بێئەنگێوی. زەحمەتی تۆش هەروەك هی من بە فیڕۆ دەچێ. پاشان لێرەوە دەچینە بێستانەکە. جارێکیش تۆ بەو دوو چاوانەی خۆت بیبینە باشە؟ ئەتۆ حەمە..."

قسەکەی تەواو نەکرد. گولله کالانەی چاوی کون کرد.

"براله, دورسوون مەم کوژە, ئاخر بۆچی. ئەمن ژنەکەشمم نەدی..."

بەخلور خلور بە عەرزییەوە پان بووەوە. دورسوون سێ تفەنگی دیکەشی لەئادەم دان. لاقی چەپی ئادەم چەند لەحزەیەك جووڵا, پاشان تەزوویەکی پێدا هات و جووڵەی لێبڕا.

ئادەم لەپەوڕوو لەسەر زەوی درێژ ببوو و دەست و لاقی لەبەر یەك بڵاو کردبوون. خوێنێکی زۆر لەبن چەنەگەی کۆ ببووەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگی گەلاوێژێ گەرما لە چوکووراوا گالە دەکا. عەرزو عاسمان دەتوێتەوەو گڕ دەگرێ. زەوی قەڵشتان دەدا, پووش دەپەڕێ و دنیا لە زەردایی‌یەکی گڕگرتوودا نوقم دەبێ. کۆمەڵ کۆمەڵ نینۆکە شەیتانە بە لاسکە وشکەکانەوە دەنووسێن, پێستە رەق و رەنگاوڕەنگەکەیان کاڵ دەبێتەوەو بە سپیایی‌یەکی وەك بڵێسەوە دەدرەوشێن. مێش و مەگەزو تاك و تەرا پەپوولەی پاشماوەی بەهار گەورەو پیر دەبن و بە قەدەر چەند هێندەی جرووجانەوەرو مێش و مەگەزو پەپوولەی دیکەیان لێ دێ.

لەگەرمای گەلاوێژی چوکووراوا باڵندەکانیش وەختی هەڵفڕین کەیف و دەماغی جارانیان نامێنێ و بەرەبەری نیوەڕۆیە بۆ نموونەش باڵندەیەك لە ئاسمان دا نابینرێ. ئەو گەرمایە کە باڵندەی حەوا وشك دەکاو تلپ بەری دەداتەوە, پێی دەڵێن مەل وەرێن.

کێو و تەپۆلکە داغ و سووربووەکان لە تیشکێکی وەك مژدا ون دەبن و وا دێتە بەرچاو کە خەریکی توانەوەن. لە ئاسمانەوە کە لە گەرمان رەنگێکی خۆڵەپۆتینەی بەخۆیەوە گرتوە, هەزاران و بە ملیۆن هەودای باریکی رووناکی هەتا چاو هەتەر دەکا, دەڕژێنە سەر زەوی. کێوە پاڵ بە پاڵەوە خەوتووەکانی توورووس کە هەتا دوور راکشاون و ئاسۆیان لە باوەش گرتوە" چیای حەمیدە, نووری حەق, گاورداغلاری, ئیلان کالە, دووملووکالە, قەلای ئاناوارزاو سەدان تەپۆلکەی وردو درشت لە دوورەوە لە پشت رووناکایی‌یەکی وەك دووکەڵ بە ئاستەم لێك دەکرێنەوە. دەڵێی لێڵ و ناڕوون لە پشتی تۆڕێکەوە دەبینرێن. لە سەرانسەری دەشتێ دا لە بەیانی‌یەوە تا ئێوارێ لەبەر بڵێسەی گەرما دەنگی قەڵشینی زەوی و برژینی رووەکەکان دێتە بەر گوێ و لەونێوەدا هیچ بوونەوەرێکی گیاندار نایەتە بەرچاو. پیاو لەو گەرما سەختەدا بەردەوام ئارەق دەردەکاو ئارەقەکەش لە گەرمان وشك دەبێتەوە, لەزەوی و شاخ و بەرد هەڵم هەڵدەستێ, دەڵێی خەریکی توانەوەن. بەلام ئاوەکان لە گەرمایەکی وا داوەستاوو قورس دا هەڵم ناکەن, بەڵکوو خۆیان پان دەکەنەوەو بێ ئەوەی هەست پێ بکرێ کە دەڕۆن, دەخزێنە رێبازەکەی خۆیان.

حەمەد یەکەم جار بوو لە ژیانی خۆی دا گەرمایەکی وای دەدی. جاری واش بوو خەریك بوو بخنکێ, بەلام خەلیلە کۆسە کە بەو گەرمایە راهاتبوو, هەروەك هیچ نەبووبێ, دەیگوت:"برالە حەمەد, زۆر سەخت نیە, ئاخرەکەی رادێی."

لای ئێواران دەشتی ئاناوارزا زیندوو دەبێتەوە. لە دووری لەسەر دەریای مەڕمەڕە کۆمەڵە هەوری سپی بەرەو ئاسمان بەرز دەبنەوەو هاوکات لەگەڵ وەڕێ کەوتنی هەورەکان رۆژبایەکی فێنکیش هەڵی دەکا. لە پێش دا ماوەیەك دێ, ئەمجار دەیخاو پاشان لە نەکاو زۆر بە توندی هەڵی دەکاتەوە. لە نیزیك دەریای مەڕمەڕە, لە جادەکان و بەندەنەکان گێژەڵووکە بە بەرزایی سپیدارێك بەدەوری خۆیان دا دەسووڕێن و لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەشتیدا وەڕێ دەکەون. ئەم گێژەڵووکانە لە کاتێك دا بەرز دەبنەوە, دادەمرنەوە, گەورە دەبن و چووك دەبنەوە, بەرز دەبن و نەوی دەبنەوە, لە دەشتێ دا وەڕێ دەکەون. لە نەکاو تەواوی جادەکان, بەندەنەکان, تەپۆلکەکان, عەرزو عاسمان دەچنە هەورێکی گەورەی تۆزوخۆڵەوەو دەشتی بێبڕانەوە ماوەیەکی درێژ لەبن ئەو هەورەدا ون دەبێ, بە جۆرێك کە سەری لووتی خۆت نابینی. هێندێ جاریش ئەو رۆژبایە وەك بای پاش باران تۆزقالێك تۆز چیە, لەزەوی هەڵناستێنێ.

جار جار دنیا هێند گەرم دەبێ کە مێشەنگوینە لە خەلێف دا, جووچکە پەلەوەر لە هێلانەدا, کیسەڵ لە قاپێلکی خۆی دا, گوڵ لە نێو خونچەداو مێروولە لە شارەکەی خۆیان دا لە گەرمان وشك دەبن. خاکی سووتاو بۆنێکی دیکەی هەیە, وشك و تاڵ و گیرە. لەم فەسڵەدا لەبارترین رووەکی خاکی رەق هەڵاتووی چوکووراوا بڕکە "تووکرییووم" و پۆتراکی تاڵ و وشك و چڵە خەلەنگ بە بۆنە وشك و گەرما بردووەکەیەوەن.

لە پووشپەڕدا گۆلاوی ئاکچاساز وەکوڵ دێ. ئاوی گۆلاوەکە بە جۆرێك گەرم دەبێ کە ناتوانی قامکیشی تێ رۆ کەی. لەو گۆلاوە وەکوڵهاتوە دەنگی زلقەزلق دێتە بەرگوێ. گۆلاو شەووڕۆژ وەك ئاوی مەنجەڵێك کە وەکوڵ هاتبێ قوڵتەقوڵتی دێ و دەکوڵێ. گۆلاو لە تەختی بنی ڕا دەلەرزێ و وەك غوولێکی گەورە بەنەڕوهۆڕ هەناسە هەڵدەکێشێ. ئەم هەناسەدانە لەگەڵ ئەو نەڕو هۆڕەی لە قووڵایی گۆلاوەکە هەڵدەستێ, لەگەڵ قوڵتەقوڵتی ئاوە وەکوڵ هاتووەکەیدا, هەموو ئینسانێکی ناشارەزا لە ناوچەکە تووشی ترس و سام گرتوویی دەکا. بەتایبەتی شەوانە, ئەویش لە شەوی تاریك دا کە مووی لەشی بنیادەم لە ترسان دەبنە نەشتەر.

ئەگەر حەمەد پیاوێکی خاراوو بە ئەزموونی وەك خەلیلی لە پەنا نەبووایە, نەیدەتوانی لە خاکی ئاناوارزاو لە تەنیشت باتلاغی ئاکچاساز بژی.

حەمەد دیسان بە عادەتی خۆی زوو لە خەو هەستاو بە مەبەستی خۆشوتن چووە سەر چۆمی ساووران. ئەوەی دەیدی باوەڕی نەدەکرد. داخوا خەونی دەدی؟ تەڕایی ئاوێی تێدا نەبوو. داهاتەوە دەستی لە ئاوەڕۆی چۆمەکە دا. تەنیا خیزو چەوی وەبەر دەستی هات. بەو خەیاڵە کە رەنگە بە هەڵە لە جیاتی چۆمەکە رووی کردبێتە جێیەکی دیکە بە پەلە چووە راست و چەپ و سەرو خوار. سەری لەو جێیانە دا کە شارەزایان بوو و دەیزانی ئاوەکە لەوێڕا دێ. بە هەڵە نەچووبوو. ئاو ون ببوو! بەڵام چۆن رێی تێدەچێ کە چۆمێکی گەورە لە نەکاو غەیب ببێ؟ بیری کردەوە:"کێ دەزانێ, لەوانەیە ئەمەش لە سروشتە تایبەتییەکانی چوکووراوا بێ. پاشان بە فکریدا هات کە خەلیلی لە خەو هەستێنێ و هۆیەکەی لەو بپرسێ.

بانگی کرد:

"خەلیل, خەلیل, خەیلیل, ئاوەکە وشك بووە خەلیل."

خەلیل کە وەخەبەر هاتبوو پرسی:

"چ بووە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئاوەکە وشك بووە."

خەلیل بە غاردان هات تەماشای چۆمە وشکەکەی کرد. حەمەد پرسی:

"لەم وەرزەدا هەمیشە ئاوەکە وای لـێدێ؟"

خەلیلە کۆسە نەختێك بیری کردەوەو گوتی:

"هێندێ وەختان, هێندێ وەختان لە وەرزی برنج چاندن دا کەم دەبێتەوە, بەڵام قەت نـەم دیـوە ئـاوا لـە بن ڕا وشك ببێ." لەسەر لێوی چۆمە وشکەکە دانیشتن و لاقیان بەلێوارەکەی دا بەردانەوە.

هەتا خۆرهەڵات بێئەوەی قسەیەك بکەن لە پـەنای یـەکتر دانیشـتن و بیریـان کـردەوە. هـەتاو وەك کۆمـا پۆلوویەکی سووتێنەری گووشراو سەری وەدەرناو دەسـبەجێ ژاڵـەکانی وشـك کـردو دەوروبـەری توانـدەوە. خاکی نماویی تەختی بنی ساوورانیش هەتا لای نیوەڕۆیە وشك هەڵات و ئەو جێیانەی کە بەرزتر بـوون درزی چووکەڵەی وەك داوی جاڵجاڵووکەیان دا.

لای ئێوارێ سەیران هات. زۆر شڵەژا بوو و ڕەنگی روخساری لە سووریەوە بەرەو شینی دەچـوو. دەم و چاو و بسکەکانی, برۆ و برژانگ و دەست و لاقی لە تۆزوخۆڵ دا ون ببوون. تەنیا ددانەکانی سپی دەچـوون. هێندەی غار دابوو هەناسەبڕکەی وێ کەوتبوو:

"ئاوەکەی بەست. ئێسـتا چ بکـەین؟ عـەلی سـەفا ئاوەکـەی بـڕی. هـەموو شـتێکمان قبـووڵ کـرد. ئێسـتا تەگبیرمان چیە؟"

حەمەد لە پێش دا نەیدەزانی چۆمێکی وا گەورە چۆن دەکـرێ لـە نـەکاو وشـك بـێ. بـەڵام بـە قسـەکانی سەیران تێگەیشت کە چۆمێکی وا گەورە چۆن دەکرێ لە ڕەگ و ریشەوە وشك بێ.

چەندین ساڵ پێشتر کابرایەکی خەڵکی ماراش بە ناوی "مستەفا پیشمان ئۆغڵی" دێتە ئەو دەشتە. چـەند جۆگەیەك لە ساووران جوێ دەکاتەوە, چەند بەندێك هەڵدەبەستێ. دەشتەکە دەکاتـە بـاتڵاغێکی لـەبار بـۆ مەرەزەجاڕ. بەڵام هەرگیز وای نەدەکرد ئاوی ساووران بە تەواوی وشـك بـێ, هـیچ نـەبێ بـە ئەنـدازەی ئـاش گێڕێك ئاوی زەرد لە پاشماوەی مەرەزەجاڕەکان بە چۆمەکەدا دەهات.

سەیران گوتی:

"دوێنێ سێ سوار بە چوارناڵی هاتنە ئـاوەدانی. سەردەسـتەکەیان دورسـوون دورمـووش بـوو. دورسـوون دورمووش دێهاتیەکانی کۆ کردەوەو گوتی:"لە لایەن ئاغاوە پەیامێکم بۆ هێناون. ئاغا سـڵاوی لـێدەکردن و دەیگوت زەویەکانم بۆ چۆڵ کەن و دێیەکە بەجێ بێڵن و بڕۆن. ئاغا گوتی ئەگەر دێیەکە چـۆڵ نەکـەن و نەڕۆن و ئەگەر بە پشت گەرمیی ئەو حەمەدۆکە چڵمنە لـە زەویـەکانم نەچـنەدەر, ئێسـتا کـە بـە برسـی کردن و دەستدرێژی بە ناموس نەم توانیوە ئەزیەتیان بکـەم, بـە بێئـاوی ئەزیـەتیان دەکـەم. پێـیان بڵـێ وایوای دەکەمە بیابانی کەربەلا. دێیەکانی دیکەش هەروا. دێیەکانی دیکەش بە ئاگری ئێوەوە دەسـووتێن, با بسووتێن. چارەی دیکەم نیە. گوناهەکەی لە ئەستۆی من نیـە, لـە ئەسـتۆی ئێوەیـە. خـەڵکی دێیـەکانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیکه ئەگەر بێ ئاو بوون، با بێن لە حیسابی خۆیان لە حیسابی وایوای جیا بکەنەوە. خەڵکی وایوای لە زەوییەکانی من وەدەرنێن، ئاوەکەیان حازرو ئامادەیە. بەگ گوتی با بێن و نەیکەنە کەللەشەقی. هەموو شتێك تەحەموول دەکرێ بەڵام بێئاوی نا. پاشان ئاوی گۆلاوەکەش نەدەن بە منداڵان، چونکە هەموویان دەمرن. ئەمن گوتنەکەم لەسەرە، گوناهەکەی با لە ئەستۆی من دا نەبێ." دورسوون دورمووش ئەمانەی گوت و سوار بوو لێی دا ڕۆیشت."

سەیران وەك گوناهێکی کردبێ، چاوی لە چاوی حەمەد نەدەکرد.

چەند ڕۆژ دواتر مەسەلەکە بە تەواوی روون بووەوە:

وەك دەرکەوت عەلی سەفا دەچێتە لای پیشمان ئۆغلی و دەڵێ:

"مستەفابەگ! ئەگەر هەموو ئاوی چۆمەکە وشك کەی بۆ ئەوەی خەڵکی وایوای زەوییەکانی من بەجێ بهێڵن و بڕۆن، سێ ساڵان بێ ئیجارە زەوییەکانمت دەدەمێ بیان کەیە برنج."

پیشمان ئۆغلییش کە شتێکی وای لە خوای دەوێ دەسبەجێ دەچێ بەندەکان بەرزتر دەکا بە جۆرێك کە دڵۆپە ئاوێك چیە نەچێتە ئەودیو بەندەکەو بە چۆمی دا نەچێتە خوار.

عەلی سەفا لە حاڵێك دا خۆی ڕادەنا، بە پێکەنینەوە دەیگوت:

"ئەمن، ئەمن، من من، ئەمن ئەوەم، ئاوا دەکەم. هەر کارێك پێم خۆش بێ دەیکەم. با ئێستا بچن و دڵی خۆیان بەو حەمەدۆکە خەیاڵییە خۆش بکەن." عەلی سەفا بۆیە دەیگوت:"حەمەدۆکی خەیاڵی" چونکە یاوەر فارووق پاش ئەوەی سەرانسەری دەشتێ گەڕاو شوێنی حەمەدۆکی نەدۆزیەوە" سەرەنجام گەیشتە ئەو ئاکامە کە جووتیارەکان هەر بە خەیاڵ حەمەدۆکێکیان بۆخۆیان داتاشیوە. ئەم بیروباوەڕەی خۆشی لەگەڵ هەمووان باس کرد. یاوەر فارووق هەر بەوەندەش ڕازی نەبوو و ئەو بیروڕایەی خۆی وەك ڕاپۆرتێك دا بە وەزارەتیش.

عەلی سەفابەگ وێڕای قبووڵ کردنی بیروڕای یاوەر لایەنی خۆپارێزی و وریایی وەلا نەناو بەڕێوەبردنی کاروباری مەزراکەی هەتا هەڵهاتنی مەتەڵۆکەی حەمەدۆك بە دورسوون دورمووش ئەسپاردو بۆخۆی چووە ئەو ماڵە کە لە شار هەیبوو. چونکە حەمەدۆك خەیاڵی بووایە یان ڕاستی، ئاشکرا بوو کە بەڵایەك هەڕەشە لە گیانی وی دەکاو مەترسی هەمیشە لە دەوری سەری دەسووڕێ.

بە بڕینی ئاوەکە لە خەڵکی وایوای باشترین و کاریگەرترین شێوەی هەڕەشەو تۆقاندنی دۆزیبووەوەو لەو بارەیەوە زۆر خۆشحاڵ بوو. بڕینی ئاو لە دێیەکی تەواو ئەویش لە مانگی گەلاوێژدا... "پیاوی دەوێ خۆی بۆ ڕاگرێ."

جووتیاران ڕۆژی یەکەم و دووهەم و سێهەم ئاوی گۆمیلکەکانیان خواردەوە. پاش حەوتوویەك ئاوی گۆمیلکەو قووڵکەکانیش وشك بوو. کارێزیان لێدان. خەڵك لە بەیانییەوە تا ئێواری و لە شەوێ ڕا تا بەیانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەسەر کارێزەکان ریزیان دەبەست. پاش ماوەیەکی کورت کارێزەکانیش وشکیان کرد. لەو قووڵکانەش دا کە لە قەراخی چۆمی و لە نێوەڕاستی چۆمەکەش دا هەڵیان کەندن دڵۆپە ئاوێك کۆ نەبووەوە.

زۆریان چاڵاو لێدان. باڵاپیاوێك بە عەرزی دا چوونە خوار هەمووی خیزو خڕکە بەرد بوو. با چەندی دەیان توانی چاڵاویان هەڵکەندبا, بەڵام فایدەی چی؟ دوو سەتڵ ئاویان هەڵدێنجاو چاڵاو وشك دەبوو. جووتیارەکان ئەوەندەیان چاڵاو هەڵکەند هەموو بەری دەستیان بلۆقی کردو خوێن و زوخاوی پێدا هاتەخوار. لەنێو ئاوایی بە تاقە رۆژێك جەنازەی هەشت منداڵ بە خاك ئەسپێرا.

گەرماو تۆزوخۆڵێکی زەرد کە بێپسانەوە بەسەر جووتیارەکان دا دەباری هەتا ماڵەکانیان و هەتا کەلێن و قوژبنی ماڵەکانیان و بگرە هەتا بن پێستی دانیشتووانی نێو ماڵەکان کاری دەکرد.

لە گوندی "ئاشاغی چیانلی" کابرایەك لەسەر دڵۆپە ئاوێك نیزیکترین دۆستی خۆی کوشت.

حەمەد بەیانی‌یان زوو لە خەو هەڵدەستا, بەنێوبەندی چۆمەکەدا وەڕێ دەکەوت و چەند سەعات بەرەو لای سەرووی چۆمی دەڕۆیشت. دەگەیشتە نیزیك شاری و دەگەڕایەوە. رۆژ بە رۆژ قەڵشتی نێوبەندی چۆمەکە زۆرترو قووڵتر دەبوون. خاکی هێندێك شوێنی جێ چۆمەکە ببووە تۆزێکی خۆڵەپۆتینەی گەرم و توێی سەرەوەی خاکە قەڵشیوەکەو هەروەها رووبەری هێندێك لە گۆمیلکە گەنیو و قەوزە گرتووەکان پڕ لە کەلاکە ماسی و رەقەی تۆپیو بوون...

لەنێو گۆمیلکەیەکی قەوزەگرتووی پیس و بۆن کردوودا رەقەیەك بۆ ئەوەی لە تینووان نەخنکێ, بە ناهومێدی پەلەقاژەی دەکرد, سەری لەنێو ئاوە قوڕاوی‌یەکە دێنایەدەرو تەماشای دەوروبەری خۆی دەکردو قوڕەکە بەسەر سەرە ناهومێدەکەیەوە وشك دەبوو.

حەمەد لە مردنی ئەو ئاوە بەقەد مردنی ئینسانێك کە خۆشی ویستبێ ئازاری دەچاشت. چۆمە بێئاوەکە گەنیو و مردوو بوو, و بە میلیۆن درزو قەڵشتی گەورەو چووکی تێدابوو.

حەمەد هەموو رۆژێ لەگەڵ تازیەو شیوەنی ئەو چۆمە وشك کردوە دەژیا. بە هیچ جۆر دەخۆی ڕا نەدەدی بیر لەحاڵی جووتیارەکان بکاتەوە. بیری ئەوانی لەمێشکی خۆی دوور دەخستەوەو تەنیا بە هەناسە هەڵکێشانەوە دەیگوت:

"بووینە بەڵا, بووینە بەڵای گیانیان."

خەڵکی گوندەکانی ئاشاغی چیانلی و "گوبەد"و "ئامبریان ئارکی" لەدەوری یەکتر کۆ دەبوونەوەو هەوڵیان دەدا رێگاچارەیەك بدۆزنەوە, بەڵام بە هیچ جۆرێك گیروگرفتەکەیان بۆ چارەسەر نەدەکرا.

ئەگەر عەلی سەفابەگ لە ترسی حەمەد نەچووبا شارۆچکە, لەوانەبوو جووتیارەکان لە گەرمای نیوەڕۆیەك دا لە کاتێك دا لەگیان جاڕز دەبوون, لە نەکاو راست بنەوەو دێیەکە چۆڵ بکەن. لە دانیشتووانی دێیەکانی دیکە وەك "چیانلی"و دەدەفاکلی و نارلی‌قشلا تاقە کەسێکیش نەهات, کە پێیان بڵێ:"براینە وەرن ئەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێیه بەجێ بهێڵن با ئێمه لـه بـەڵای بێئـاوی رزگارمـان بـێ, هـەم ئێـوه رزگـار دەبـن و هـەم ئێمـە, بڕوانن منداڵەکانمان زەردوویی‌یان گرتوه خەریکن وەك مێش و مەگەز قڕیان تێدەکەوێ."

له هەر گوندەی نەفەرێك هەستا چەندین جار پێکەوه چوونه لای قایمـەقام و بـه درێـژی وەزعـی خۆیـان و حاڵ و ئەحواڵی دێیەکان و مردنی منداڵەکانیان بۆ باس کرد.

قایمەقامیش هەموو جارێ به خۆشحاڵی‌یەکی بێئەندازەوه که لەبن دڵسۆزی‌یەکی بـەدرۆدا شـارابووەوه, دەستی رێك دەخشاندن و دەی‌گوت:

"زۆر ناڕەحەت بووم... بەڵا دووربێ, بەڵا دوور بێ. سەرتان سلامەت بـێ... زۆر ناڕەحـەت بـووم, بـەڵام چاره نیه, مستەفا پیشمان ئۆغلی برنجی چاندوه... سامانی نەتەوایەتی‌یه, نـاتوانم رێگـا بـدەم بسـووتێ و لەنێو بچێ..."

"زۆر باشه, ئەی تەگبیر چیه؟"

"زۆر ناڕەحەت بووم, زۆریش بەداخم. فکری لـێبکەنەوه کاکی من, رێگاچارەیەك بدۆزنەوه."

پاشان له حاڵێك دا دەی‌نەڕاند, دەی‌گوت:

"دەتانەوێ ئاوتان بۆ بکێشم؟ چما ئەمن قایمەقامم یان میراو؟"

"عەلی سەفا بەتایبەتی ئەو کارەی کردوه. دەیەوێ ئێمه وەدەرنێ و زەوی‌یەکانمان داگیر بکا. بەتایبـەتی ئەو کارەی کردوه. ئەو جێی ئاوەکەی پێدا دەڕوا مەرەزەجاڕ نیه... دێهاتی دەوروبـەری ئـەو شـوێنه وەبـن ئاو کەوتوون, کەوتوونه بن قوڕو لیته."

قایمەقام دەی‌گوت:

"کاکی خۆم, ئەمن خۆی تێ هەڵناقوتێنم. به تایبـەتی دەسـت لـه کاروبـاری عـەلی سـەفابەگ وەرنـادەم. ئەمن کوێخای ویم, یان نوێنەری قانوون؟ بچـن لەگـەڵ عـەلی سـەفابەگ رێـك کـەون, پاشـان وەرنـه لای مـن. وەختێك دەتوانن لەگەڵ عەلی سەفابەگ پێك بێن, بۆ هاتوونه لای من؟ بچنه کن عەلی سەفابەگ, بچنه ماڵێی. چما ئێوه وەکیلی دێهاتی‌یەکانی دیکەن که وەبن قوڕو لیته کەوتوون؟ ئەگەر ئەوان شکایەتیان هەیه با بێنـه لامان. چما هاوین دوو مانگ زیاتری ماوه؟ ئاب و ئەیلوول و بڕایەوه. کەمێك تەحـەممول بکـەن کـاکی خـۆم. سەبرو تەحەممول لەشی بنیادەمی پێ قایم دەبێ. کاکی خۆم ئاو کەم خواردنەوه بۆ لەش ساغی باشـه. زۆر ناڕەحەت بووم. بۆ بێئاوی‌یەکـەتان زۆر ناڕەحـەت بـووم. ناوچـەکەمان زۆر گەرمێنـه, زۆر گەرمـه. پیـاو بـه دەمەساتێك شەلاڵی ئارەق دەبێ نووری چاوم! تەنانەت خەریکه ئێسکەکانیشم ببنه ئـارەق و بڕژێنـه خـوار. هەوا زۆر گەرمه, زۆر گەرمه."

برووسکەیان بۆ ئەدەنەو ئەنکەره لـێدا جوابێکیان وەرنەگرتەوەو دژکردەوەیەکیان نەدی.

حەمەدو خەلیلیش جاروبار بێئاو دەبوون, بەڵام خەلیل دانەدەما. لەنێو باتلاغەکه له کانی‌یەك ئاوی فێنك و زولاڵی دێنا. ئاوەکەی هەمیشه تازەو فێنك بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەیران هەر کە دەرفەتێکی بۆ دەڕەخسا دەهاتە لای حەمەد.

جووتیارەکان هەرچەند بە شێوەیەکی زۆر بەرچاویش نەبێ, پشتیان لـە حەمـەد کردبـوو. زۆربلێـیـەکان و تۆقیوەکان و کلۆڵ و داماوەکان لە قسەکانیان دا جاروبار پلارێکیان لە حەمەد دەگرت و کەم کەمـە قسـەیان دەپەڕاندن.

ئەم قسانە وەك خەنجەر کاریان لە دڵی سەیرانێ دەکرد. ئەو, حەمەدی بە تاوانبار نەدەزانی و ئەوەنـدەی لە دەستی هاتبا, هەوڵی دەدا حەمەد بەو قسانە نەزانێتەوە. وەسمانەزلە بەرامبەر بەو قسە بە توێکڵانە ڕقی هەڵدەستاو بە توندی تووڕە دەبوو. بە جۆرێك بە گژ ئەوانەدا کە قسەیان بە حەمەد دەگوت, دەهاتـەوە کـە خوا خوایان بوو وەك خۆیان لـێبێتەوە. بەو حاڵەش زاری خەڵکی جەواڵ نەبوو زاری بدرووی:

"هاتنی حەمەدۆك بۆ چوکووراوا چ دەردێکی دەرمان کرد؟"

"عەلی سەفا نابووتی کردین."

"هەر کە ناویم بیست هاتمەوە ئاوەدانی."

"ناوەکەی لەسەر گۆڕەکەی بنووسن."

"پێمان وابوو دەتوانین هومێدمان پێی هەبێ."

"ڕەبی خوا ناهومێدی کا."

"ئەسپەکانمان چوون."

"ماڵەکەمان چوو."

"نامووسمان چوو."

"گیانمان چوو."

"هەر کە ناویمان بیست و زانیمان هاتوە, دێیەکەمان بەجێ نەهێشت و نەڕۆیشتین."

"ناوی لەسەر گۆڕەکەی بنووسن."

هەرچەندی بێئاوی و ژمارەی نەخۆشەکان زیاتر دەبوو, زیاتر تینیان بۆ وەسمانەزلەو حەمەدۆك دێنا:

"لەبەر خاتری وان مەلافەرهادی بەستەزمان, خۆشەویستی بارەگای خوا ئەوە لە بەندیخانەدا دەڕزێ."

"بریا فریوی وانی نەخواردبایە."

"بەستەزمانە, لە داری دەدەن."

نەدەبوو ئەم قسانە بە گوێی حەمەد بگەنەوەو نـەدەبوو حەمـەد قورسـایی ئـەم وەزعـە هەسـت پـێ بکـا. سەیران کەوتبووە تەنگانەوە. بەڵام وا دیـار بـوو حەمـەد بـۆنێکی کـردوە, فکـری بـۆ هێنـدێ شـت دەچـوو, تووڕەو ناڕەحەت و پەرت و پەرێشان دەبوو. ئەمە لەوەڕا دەردەکەوت کـە هەمیشـە سـەیرانی پرسـیار کـوت دەکرد. لەوانەش بوو هۆی تەواوی ناڕەحەتییەکانی حەمەد قسەیەك بووبێ کە ڕۆژی رابـردوو دایەقەمـەر لـە زاری دەرچووبوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"حەمەد, کوڕە تاقانەکەم. لەوە کە هەر لێرە ماویەوەو دەخۆی و دەنووی ناڕەحەت نی؟ ئاوت کە هەیە, ئەویش ئاوی فێنك, وانیە؟ ئێمە لەنێو دێ ئاگرمان گرت و سووتاین بۆ دڵۆپە ئاوێك ئامادەین گیانمان بدەین."

لەوانەیە دایەقەمەر لەم قسانە نیازێکی خەراپی نەبووبێ. بەڵام وەك ئەوەش نەدەچوو هیچ مەبەستێکی نەبێ. ئەم قسانە تەوس و تەشەرێکی روون و ئاشکرایان تێدا دەبینرا. قسەکانی دایەقەمەر وەك گوللە کاریان لە دڵی حەمەد کرد.

دواتر دایەقەمەر خۆشی لەو قسەیەی کردبووی پەژیوان بووەوە. بەڵام تازە دەرچووبوو, قسە ئەگەر لە زاری دەرچوو ناگەڕێتەوە. لەو رۆژە بە دواوە دایەقەمەر ئێستاش و ئێستاش پێی لە بێستانێ نەنایەوە.

"بۆ ئەو خەڵکە بووینە ژانەسەر. ئاخ تووشی برسیەتی و تینووەتیمان کردن. ئا...خ کە تووشی چ حاڵێکی پەرێشانمان کردن, بووینە هۆی ئەوەی ناموسیشیان بچێ, هومێدیانمان ناهومێد کرد, دڵقایمی و متمانەشمان لێئەستاندن. ئا...خ, ئا...خ ئا...خ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیدریس بەگ شەوانە وەك گورگێکی تەنیاو درِندە لە چوکووراوا دا دەگەڕا, و ئەو جەندرمانەی بەدوایەوە بوون ـ هەرچەندێك بوونایە ـ سەری لـێدەشێواندن. دەشتی چوکووراوا پیاوی وا بێباکی کەم بەخۆیەوە دیبوو. ئەو جەندرمانەی ئاگایان لە ئازایەتیی و بێباکیی ئەو هەبوو, و دەیان زانی چۆن لە مردن بێمنەتە, هەوڵیان دەدا زۆری لـێنیزیك نەبنەوە. بۆ وێنە ئەگەر خەبەریان دەزانی کە ئیدریس بەگ لە رۆژهەڵاتە, ئەوان بۆ لای رۆژئاوا دەچوون و لەوێ بە دوای دا دەگەڕان. لەلایەکیش هەمووان دەیان زانی چەندی بەڵا بەسەر هاتوون و لەبەر ئەوەش رێزێکی تایبەتیێیان بۆی هەبوو.

ئیدریس هەوڵێکی بێسوودی دەداو چاوەڕوانیێەکی خۆڕایی هەبوو. لە چوکووراوا خان و ئاغا نەما دەستەوداوێنی نەبێ و پیاوماقووڵ نەما پەنای بۆ نەبا. تەنانەت چووە ئەنتەپ بۆ لای خورشید بەگی کورد کە مەڕدارێکی گەورە بوو.

خورشید بەگ پێی گوتبوو:"دەیناسم, عارف صائم دەناسم, لە شەڕدا پێکەوە بووین. بەڵام ئەم رۆژانە پڕڕوو بووەو خۆی لـێگۆڕاوە. زەحمەتە قسەی حیسابیی بچێتە مێشکەوە. هیچ کام لەو قسانە کە تۆ ئێستا دەیان کەی حاڵی نابێ."

بەو حاڵەش سواری ئەسپ بوو و لە ئەنتەپەوە چووە لای عارف صائم بەگ و تکای لـێکرد لەگەڵ ئیدریس بەگ ئاشت بێتەوە.

بەڵام عارف صائم هەر ئەو جوابەی دایەوە کە بە خەڵکی دیکەشی دابووەوەو بەدەستی بەتاڵ بەڕێی کردەوە.

ئیدرس بەگ سەرۆکی عێلی تورکمەنەکان کورد عەلی ئاغای ـ کە پیاوێکی زۆر بەڕێز بوو، و زستانان لە ئارانی چوکووراواداو هاوینان لە زوزانی تووڕووس دەژیا ـ سێ جار ناردە لای عارف صائم بەگ. عەلی ئاغای شایی بەخۆو سەنگین هەرچەند هەر جارێك دەچووە لای عارف صائم بەگ بە دەستی بەتاڵ دەگەڕایەوە, دیسان لەبەر خاتری ئیدریس بەگ سێ جاران چووە لای عارف صائم بەگ.

پاش عەلی ئاغا "قوردئۆغلی" خەڵکی کووزان کە پیاوێکی زاناو خوێندەوار بوو, بۆ تکایە چووە لای عارف صائم بەگ. شەجەرەی قورد ئۆغلی دەچووە سەر عوسمانیێەکان و "کایخانلی"یەکان. ئەویش بە دەستی بەتاڵەوە هاتەوە.

ئیدریس بەگ دەست و داوێنی "پایاسلی ئۆغلی" بوو. ئەم پیاوە کە لە بنەماڵەیەکی یەکجار گەورەو بەناوبانگ بوو, بەڵام بە دەست کورتی لە ماڵە گەورەکەی باب و باپیرانی دا بە تەنیا دەژیا, بۆ نێوبژی چووە کن عارف صائم بەگ, بەڵام ئەویش ئاکامێکی چنگ نەکەوت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"رەمەزان ئۆغڵی" خەڵکی ئەدەنە, یەغمووراغا سەرکردەی ئەسپ دزەکان. "کارا مستەفا ئۆغڵی تۆفیق", "ئەحمەدەفەندی"یە سمێڵ درێژ, خەڵکی "چوکاك", "بولات مستەفا" مل خوار کە کوڕی زۆر بوون و پیاوێکی یەکجار بەهۆش بوو, هەموویان یەك بەیەك چوونە لای عارف صائم بەگ. هەرچەند هەموانیان دەیان زانی نێوبژێیەکەیان بێسوودە, دیسان بۆ ئەوەی بێدڵیی ئیدریس بەگ نەکەن, دەچوونە لای عارف صائم بەگ.

تەنیا وەڵامێك کە ئەو کابرایە بە تەواوی راسپاردەکانی نیازپاکی و ئاشتیی دایەوە ئەوەبوو کە دەیگوت:"ئاخرەکەی بە زیانی من تەواو دەبێ؟ زۆر باشە رادەوەستین بزانین ئاخرەکەی چۆن دەبێ."

عارف صائم بەگ دەرهەقی ئیدریس بەگ زۆری هەست بە دڵسۆزی و بەزەیی دەکردو جەرگی بۆی دەبرژا, بەڵام چارەی نەبوو. ئەم پیاوە پاشەبەرەی ئەو ئینسانە جوامێرو بێفروفێڵ و ئازایانە بوو کە تۆویان لەم چەرخەدا بڕابووەوە! و بوونی دوژمنێکی ئاوا بۆ هەموو کەس شانازی بوو. عارف صائم بەگ بەڕاستی شانازیی بەخۆیەوە دەکرد کە دوژمنێکی وای هەیەو دەیگوت:

"مەخابن, مەخابن, سەد مەخابن کە لەم دنیایەدا تەنیا لەگەڵ وی دەم توانی دۆست بم."

ئیدریس بەگ پاش ئەوەی کەس نەما بێنێرێتە تکایەو ناهومێد بوو, رۆژێکیان ئێوارێ هاتە ماڵی وەسمانەزلەو بێئەوەی لە ئەسپەکەی دابەزێ, بانگی کرد:

"مام وەسمان, مام وەسمان!"

وەسمانەزلە بە زاراوە چەرکەسییەکەیڕا ناسیەوەو زانیشی بۆچی هاتوە. بە پێشوازییەوە چوو و گوتی:

"یاڵڵا با بڕۆین."

پاشان ئەسپی ئیدریس بەگی راکێشایە نیزیك نەردیوانی هەرزاڵێ و لەسەر نەردیوانەکەڕا سواری پاشکۆیە ئەسپەکەی بوو و گوتی:"بڕۆ."

هێشتا حەمەد بەخەبەر بوو کە گەیشتنە بێستانی. لە ئەسپەکە دابەزین. حەمەدو ئیدریس بەگ لە تاریکی دا باوەشیان بە یەکتردا کرد. حەمەد گوتی:

"جارێ با ئاگرێك بکەینەوە کە بتوانین روخساری یەکتر ببینین."

دەسبەجێ کۆمایەك چیلکەو چاڵیان خڕ کردەوەو ئاورێکی خۆشیان کردەوەو دوور لە ئاورەکە دانیشتن."

ئیدریس بەگ دەسبەجێ هاتە نێو ئەسڵی مەبەستەکەوە. راستەوڕاست تەماشای روخساری حەمەدی نەدەکردو لەبنەوە چاوی لێدەکرد, و حەمەدیش چووکترین جموجۆڵی ئەو پیاوە بە دیمەنەی ـ کە روخساری وەك مسی سوور وابوو ـ لەبەر چاو ون نەدەبوو. حاڵەتێکی هەبوو کە متمانەو باوەڕی دەدا بە مرۆڤ. ئیدریس بەگیش حەمەدی راست بەو جۆرە هاتە بەرچاو کە تاریفیان بۆ کردبوو, بەڵام کەمێك ساویلکەی هاتە بەرچاوان و روخساریشی منداڵانە بوو. دەست و لاقی وەك دەست و لاقی منداڵێکی بزۆزو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نائارام بوون, وەك دەستی منداڵێکی بزۆزە کە دەت گوت هەر تاوێك پێش ئێستا فرفرەو بووکەشووشەکانی شکاندوەو بە غاردان هاتوەتە ئێرە... هیچ هەڵس و کەوتێکی حەمەد بۆ ئیدریس بەگ سەرسوڕهێنەرو چاوەڕوان نەکراو نەبوو.

ئیدریس بەگ گوتی:

"براله حەمەد, دەمەوێ هاوکاریت لەگەڵ بکەم. هاتووم ئەمەت پێ پێشنیار بکەم. دەمەوێ لە ژێر فەرمانی تۆدا بم. چونکە ئەتۆ پیاوێکی زۆر بەناوبانگ و ئینسانێکی پاك و ئازای. بە فەرماندەرایەتیی تۆ لەگەڵ دوژمنان شەڕ کردن بۆ من شانازیەیەکی گەورەیە."

زۆری قسە کرد, لە قسەکانی دا هێندێ مەسەلەی هێنانەگۆڕێ کە حەمەد تا ئێستا نەیبیستبوون. حەمەد ئەوی پەسند کردو ئافەریمی پێ گوت.

حەمەد بێدەنگ بوو, و جوابێکی نەدەدایەوە. لای نیوەشەوێ بوو کە حەمەد بەرامبەر بەو هەموو پێداگرتنەی ئیدریس بەگ خۆی پێ رانەگیراو مەسەلەی "عەبدی رۆیشت و هەمزە هات"ی موو بە موو بۆ باس کردو بەم رستانە دوایی بە قسەکانی خۆی هێنا:

"تەنیا ئاکامێك کە لە رژانی خوێنی خەجیج, مردنی دایکم و ئاوارەیی لە چیاو بەندەنان دا وەرم گرت, ئەوە بوو کە "عەبدی رۆیشت و هەمزە هاتە جێگای."

ئیدریس بەگ گوتی:

"هەمزەش بکوژە."

حەمەد کە لە ساویلکەیی ئیدریس بەگ پێکەنینی سوار ببوو, گوتی:

"دووبارە هەمزەیەکی دیکە دێتە جێگای. لێرە لەو جۆرە هەمزانە زۆرن. پێت وایە بەو ئاسانیە خاشەبڕ دەبن؟"

ئیدریس بەگ گوتی:

"ئەمن ئەمانە نازانم. ئەگەر من بوومایە لە پێش دا هەمزەم لەنێو دەبردو کاتێك هەمزەیەکی دیکە دەهات, ئەودەم بیرم لە حاڵی ویش دەکردەوە."

وەسمانەزلەو خەلیل و هاورێ چەرکەسەکانی ئیدریس بەگ بێئەوەی بێنە نێو باسەکەوە گوێیان بۆ وتووێژەکەیان راگرتبوو. ئەوان هەقیان لە دووی حەمەد دەدا. ئەگەر یەکێك بکوژی هەزاری دیکە لە جێیەکەی شین دەبێتەوە. ئەگەر هەموانیش یەك جێ قەڵاچۆ بکەی, دەستەیەکی دیکە دێنە جێگایان.

حەمەد بەم رستانە باسەکەی بڕیەوە:

"بەڵێ, ئەوەی دەست و باڵی بەستووین, ئەوەی من دەکوژێ, بێئاکام مانەوەی زەحمەتەکانم نیە. ئەوەی وەك خۆرکە من دەخواو لەنێوم دەبا, ئەوەیە کە کارەکەم خەراپتر کرد, لە خەراپ خەراپتر بوو. هاتم برۆی بۆ چاك بکەم, لێم دا چاوم کوێر کرد, ئەویش چاوی دێیەکی گەورە. لەسەر من دێهاتیەکان تووشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زوڵم و زۆر بوون, لەبرسان بایان کردو مردن, لەسەر من... لەسەر من دەستدرێژی کرایە سەر نامووسی کچە نازدارەکانیان. ئێستا ئەوەی دەست و باڵی منی بەستوە, ئەم مەسەلەیە."

ئیدریس بەگ کە لە ریشەی دەردو ئازاری حەمەد حاڵی نەببوو, لە حاڵێک دا لە جێی خۆی هەڵدەستا گوتی:

"جارێ ئەمن دەڕۆم. دوو رۆژی دیکە دێمەوە. گرنگترین کاری ژیانم جێبەجێ دەکەم و دێمەوە. جارێ دەرفەتم نیە. وەختێك هاتمەوە دەچینە چیاو بەندەنان و لەوێ هەموو ئەوانەی باست کردن, لێم حاڵی بکە. وەختێك حاڵی بووم دەتوانم ببمە مەڵحەمێك بۆ برینەکانت."

حەمەد وەڵامی نەدایەوە. ئیدریس بەگ سواری ئەسپەکەی بوو و گوتی:

"بەخوام سپاردی. قەرارمان دوو رۆژی دیکە."

حەمەد گوتی:"بەخێر چی..." و بە خەم و خەفەتێکی سەیرەوە لە پشتەوەڕا تەماشای کرد.

وەسمانەزلە تەماشای روخساری حەمەدی نەدەکردو پێشی نەدەگوت شەهێنەکەم. ئازارو دڵئێشانێکی قووڵ لە چاوەکانی دا دەبینرا, و خەفەتێکی وەك تازیەداری نیشتبووە سەر روخساری. گنج و لۆنجی دەم و چاوی زیاتر ببوون. روخساری وەك چەند دانە داوی جاڵجاڵۆکە دەچوو کە لەسەر یەکیان دانابن.

وەسمانەزلە بەری بەیانی بێستانەکەی بەجێ هێشت:

"کوڕم حەمەد, ئەو عەلی سەفایە نابووتی کردین, پشتی شکاندین, ئێمەش بەرامبەر بە وی هیچمان لە دەست نەهات,"

پاشان وەرسووڕاو بێئەوەی ئاوڕ وەدوای خۆی بداتەوە, لێی داو رۆیشت.

وەك دارێکی ڕزیو کە لەسەر زەوی کەوتبێ و رزیوو گەندەڵەکەی هەڵوەرێ و وەك گۆرانییەکی تاڵ و خەمناك لەبەر گەرمادا دوور کەوتەوە.

شتێك بەری ئەوکێ حەمەدی گرت.

ئیدریس بەگ بەیانی زوو پێش کازیوە گەیشتە باڵەخانەکەی عارف صائم بەگ. پاسەوانانی چەکداری ماڵێ ئەویان دی, بەڵام نەیان توانی فەرمانی راوەستانی پێ بدەن. ئیدریس بەگ بە سواری چووە ژووری حەوشەی. لەنێوەڕاستی حەوشەکە بیست هەنگاو دوور لە خانووبەرەکە راوەستاو هاواری کرد:

"عارف صائم بەگ, عارف صائم بەگ! ئەمن ئیدریسم, ئیدریس. ئەمن هاتم."

عارف صائم بەگ لە نوێنی خەو دەرپەڕی, هاتە پەنا پەنجەرەکە, لایەکی پەنجەرەکەی کردەوەو تەماشای دەرێی کرد. ئیدریس بەگ لە حاڵێك دا سێ کەس لە پیاوەکانی خۆی لە دواوە بوون, قیت و قنج لەسەر ئەسپەکەی چەقیبوو و بەمووە زەردەکانی کە لەبن کڵاوە چەرمە رەشەکەی ڕا رژابوونە دەرو بە چەك و زین و رەختی زێونیشان و بەو چاوە شینە پڕشنگدارانەی کە وەك چاوی باڵندەیەکی راوکەر دەچوون, هەروەك پەیکەری غیرەت و ئازایەتی و بەخۆنازین دەچوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"عارف صائم بەگ, عارف صائم بەگ. ئەمن ئیدریسم. ئەمن هاتم."

عارف صائم بەگ پەنجەرەکەی کردەوەو بە نەرمترین و گەرمترین و دۆستانەترین راوێژ گوتی:

"فەرمووو ئیدریس بەگ, فەرمووو بۆ سەرێ, هەر ئێستا خۆم پۆشتە دەکەمەوە."

"عارف صائم بەگ ئەمن نایەمە سەرێ. ئەتۆ فەرمووو بۆ خوارێ. پاشان دەمانچەکەشت هەڵگرەو بە چەکەوە وەرە. ئەتۆ سەربازێکی. دەمەوێ حیسابی خۆم لەگەڵ تۆ یەك لا بکەم. دەمانچەکەت هەڵگرەو تەشریفت بێتە خوارێ."

عارف صائم بەگ پەنجەرەکەی پێوەداو کشایەوە بۆ ژووری هۆدەکەی. ئیدریس بەگ بەبێسەبری لە جێی خۆی راوەستابوو و چاوی بڕیبووە دەرکی خانووبەرەکە, چاوەڕوانی هاتنی عارف صائم بەگ بوو. زۆر چاوەڕێ بوو, حەوسەلەی بەسەر چوو. یەکەمین ڕووناکایی رۆژ دەشتی لستەوەو گەیشتە جێ. هەتا بە قەد سپیدارێك بەرز بوو. ئیدریس بەگ هێشتا چاوەڕێ بوو. سەرەنجام تاقەتی بەسەر چوو:

عارف صائم بەگ, عارف صائم بەگ..."

قسەکەی ناتەواو ما. گوللەیەك لە پشتەوەڕا هاوێژرا, لە ئەستۆی دراو گەرووی لەبەر یەك هەڵتەکاند. لەشی بێگیانی ئیدریس بەگ ئارام و بێدەنگ لەسەر ئەسپەکە کەوتە خوار. کڵاوە چەرمەکەی نەختێك ئەولاتر لە پەنای سەری خزی, قژە زێڕینەکانی بڵاو بوون و لەگەڵ تۆزوخۆڵ لێك دران. خوێنەکەی لە نیزیك شانانی خڕ بووەوەو ئەمجار هەتا مووەکانی رۆیشت و قژەکانی سوور کرد.

هاورێیەکانی لە ئەسپەکانیان دابەزین. کڵاوە چەرمەکەیان لەسەر سەریان هەڵگرت و بەدەستیانەوە گرتن و بەخۆیانەوە گوشین و چەند لەحزەیەك لە حوزوور سەرکردەکەیان بێدەنگ راوەستان. دوا ئەرکی خۆیان بەجێ گەیاندو ئەمجار تەرمەکەیان زۆر بە ئارامی وەك ئەوەی بترسن ئازاری پێبگا, لەسەر پشتی ئەسپەکە دابەست و بە بێدەنگی لەوێ دوور کەوتنەوە.

عارف صائم بەگ چەند لەحزەیەك لە پشتەوەڕا تەماشای کردن و گوتی:

"حەیف, سەد حەیف, دەکرا دۆستایەتیی لەگەڵ بکەی."

عەلیپەشەل خەبەری کوژرانی ئیدریس بەگی بۆ حەمەد هێنا.

حەمەد چەندە بە کوژرانی ئیدریس بەگ تێك چوو, ئەوەندەش بە هاتنی عەلی خۆشحاڵ بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رۆژێکیان بەیانی تازە دنیا رووناك دەبوو کە ژمارەیەکی زۆر خەڵك لە دەشتی جنووبی قەڵای ئاناوارزاوە بەرەو رۆژهەڵات وەڕێ کەوتن. کەس نەیدەزانی بۆچی وەڕێ کەوتوون و دەچنە کوێ. لە رێگایەدا دانیشتووانی هێندێك لە گوندەکانی پشتی ساووران وەك "چیانلی", "نارایقشلا"و "دەدەفاکلی"یش هاتن و رەگەڵ ئەو کۆمەڵە کەوتن. جووتیارەکان, گەورەو منداڵ, ژن و پیاو, ساغ و نەخۆش و پیرو لاو وەك مێشەنگوینە کە خەڵێفەکەی خۆی بەجێ دێڵێ, دێیەکانیان چۆڵ دەکردو رەگەڵ ئاپۆرایەکە دەکەوتن. ئێستا دەرکەوتبوو کە ئەو خەڵکە بۆ کوێ و بە چ مەبەستێك وەڕێ کەوتوون. هەورێکی درێژو دووری تۆزوخۆڵ بەرەو شارۆچکە لە زەوی بەرز دەبووەوە. ئەو هەورە درێژە هەتا دەهات درێژترو پان تر دەبوو. خەلیل چوبووە سەر دارێکی بەرز, چاوی لە ئاپۆرایەکە بوو و بۆ حەمەدیشی باس دەکرد. چەند لەحزەیەك دواتر بە پەلە لە دارەکە هاتە خوارێ و گوتی:

"خۆت بشارەوە, دەستەیەکیش لەدێی خۆمانەوە دێنە ئەم بەر."

خەڵکی گوندی وایوایش وەرێ کەوتبوون, ژنەکان لە پێشەوە, منداڵان بە دوای وان داو لە دوای منداڵانیشەوە پیاوەکان هاتن و وەنێو بێستانی کەوتن. هەریەکەی یەك دوو شووتییان لێکردنەوە, لەبن هەنگڵێیان نان و بێئەوەی راوەستن, یان قسەیەك بکەن ملی رێگایان گرت و رۆیشتن و تێکەڵ بە ئاپۆرایەکە بوون کە نەختێك لە پێش وانەوە دەرۆیشتن. خەلیلیش لەگەڵیان چووبوو.

نیوەی حەشیمەتەکە لەبەری پێیانەوە تا تۆقی سەریان لە قوڕو چلپاو دا شەلاڵ ببوو. پیشمان ئۆغلی بەندی چۆمەکەی ترازاندبوو, ئاوەکەی بەردابووەوە سەر دەشتێ و بۆیە ژمارەیەك لە دێیەکانی سەر رێگا وەبن ئاو کەوتبوون.

ئەگەر کەسێك لە پیشمان ئۆغلی دەپرسی:

"ها پیشمان ئۆغلی ئەوە چ کارێك بوو کردت؟"

بە پێکەنینەوە وەڵامی دەدایەوە:

"چ بکەم براله, خۆ ناتوانم ئەو هەموو ئاوە بخۆمەوە, دیارە دەبێ بە جێیەك دا بەری دەمەوە..."

پیشمان ئۆغلی پیاوێکی زگ زلی دەم بە پێکەنین بوو.

دەیگوت:

"با لەو گەرمای هاوینەدا ئەم قو... نە تێرو پڕ ئاو بخۆنەوە. ئەگەر ئەمانە لەجێی ئەو دێهاتییانە بان کە ئاویان نیە, ئەودەم چ قوڕێکیان وەسەری خۆیان دەکرد؟ خەڵکی ئەم خوارە بۆ دڵۆپە ئاوێك گیانیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەردەچێ. ئێستا ئەمانە ناشکوری بەو نیعمەتەوە دەکەن کە هەتا گوێزینگی لاقیان هاتوە؟ ئاوەکە بەر دەدەمەوە, ئاوەکە بەردەدەمەوە سەر گوندەکانیان با لەو گەرمایەدا چاوو دڵیان تێراو بێ."

پیشمان ئۆغڵی لەنێو شارۆچکەدا بازاڕ بە بازاڕو دوکان بە دوکان دەگەڕا, ئەم قسانەی دەکردو خەڵکی وەپێکەنین دەخست. لە هەمووان زیاتر عەلی سەفابەگ و یاوەر فارووق کەیفیان بەم قسانە دەهات. دەستیان بە بەرزگیانەو دەگرت و قاقا پێدەکەنین.

وەختێك حەشیمەتەکە لەنێو ئەو هەورە پان و بەرینە تۆزو خۆڵەدا کە سات بە سات پان ترو درێژتر دەبوو, گەیشتنە گومبەزی نیزیك شاری, لەحزەیەك راوەستان. دەمەساتێك جموجۆڵێکیان دەنێو کەوت و ئەمجار خرۆشێکی گەورەو مەزنیان لێوە هەستا کە دەنگی گەیشتە نێو شاری. ئەوان سەرانسەری رێگاکەیان تا ئەم نوختەیە بە بێدەنگی بڕیبوو. جووتیارەکانی دەوروبەری چۆمی ساووران, جووتیارانی دێهاتی وەبن ئاوکەوتووی دەوروبەری "غەداپلی" دەست ولاق و دەم و چاوو مووی سەرو تەواوی ئەندامی لەشیان لە دەریایەك تۆزوخۆڵ هەڵکشابوون و هاتبوونەدەرو وەك پەیکەرێکیان لێهاتبوو کە لە تۆزوخۆڵ دروستیان کردبێ.

دانیشتوانی شارۆچکە وەختێك ئاگادار بوون کە کۆمەڵێکی زۆرو رق هەستاو لە جووتیارەکان روویان لە شاری کردوە کە جووتیارەکان لەبن گومبەزێ راوەستان و بە نرکەی خۆیان گوێی ئاسمانیان کەڕ کرد. خەڵکی شار لە پێش دا بەبێباوەڕی و سەرسوڕمانەوە تەماشای یەکتریان کردو بێدەنگییەك شاری داگرت. ئەمجار پێکەنین و دەستیان کرد بە گاڵتەو گەپ. بەڵام لەپڕ تەماشایان کردو دیتیان کە لە بەندەنەکەی خوار گومبەزەوە ئاپۆرایەکی بێئەژمارو لەبڕان نەهاتوو وەدەرکەوتن. دەسبەجێ دەڕڕابەی هەموو دوکانەکان دادرانەوە, هەموو خۆیان لە ماڵەکانیان هاویشتەوەو دارگەلەی قایمیان بە پاش دەرگاکانیانەوە نا. یاوەر فارووق نەیدەزانی تەگبیری چیە. قایمەقام, فەرمانبەرانی دەوڵەت, ئاغاکان و جەندرمەکان لە مەخفەری جەندرمەدا خۆیان حەشار دا. یاوەر فارووق بە راوێژێکی توندەوە فەرمانی دا سەرەنێزە لە تفەنگەکانیان بدەن.

داخوا ئەمە شۆرش بوو؟ زۆربەی ئاغاکان وەك مێژۆك دەلەرزین. روومایان وەك رووماى مردووان زەرد هەڵگەڕابوو. قایمەقام لەبن دیوارێك هەڵکوشمابوو. دەسحێبەکانی لە گیرفانی دەرهێنابوون, و پەیتا پەیتا لەبن لێوانەوە دوعای دەخوێندن و فووی لە خۆی دەکرد.

حەشیمەت هەر کە چاویان بە پردێکی جوانی گەورە کەوت کە لە خوار تەپۆلکەکەی ئەم لای شارەوە بە بەردی سپی دروست کرابوو, دەستیان کرد بە غاردان. بەندەکان لەبن ئەو پردە بوون.

پیشمان ئۆغڵی ئاوی ساوورانی بە هۆی ئەو بەندانەوە وشك کردبوو. حەشیمەتەکە بەرە بەرە هات و هەموویان لە پەنای بەندەکان راوەستان. کەس دەنگی لەبەر دەرنەدەهات. هەر کەس دەگەیشتە جێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەهات و چاوی لەو ئاوەوە دەبڕی کە وەك دەریایەکی چووکەڵە لە پشت بەندەکانەوە داوەستابوو. تەماشای دەکردو چاوەڕێ دەما.

لە نەکاو ئاپۆرای حەشیمەتەکە هەروەك هیچ نەبووبێ ئارام ئارام وەنێو ئاوەکە کەوتن. دەمەساتێك وەزعەکە شێواو پاشان تا چەند لەحزەیەك بێجگە لە ئاپۆرای حەشیمەت لەنێو ئاوەکەدا هیچ دیار نەبوو. وەختێك ئەو حەشیمەتە کە بە توندی پاڵیان وێك دابوو، لێك ترازان، بەندەکان چووکترین شوێنەواریان نەمابوو. نە بەردێك، نە دارێك و نە تەنانەت چڵە دڕکێك. حەشیمەت پاڵیان وێك دا، خۆیان بە بەندەکان داداو پاشان لێك ترازان. ئاو بەرەو خوار هەڵەڕژا. هاوکات لەگەڵ دەنگی هەڵەڕژانی ئاوەکە هاواری خۆشحاڵییش لە حەشیمەتەکە بەرز بووەوە کە لە هەموو شارەکە گەڕاو شاری خستە لەرزین. جووتیاران لەگەڵ ئەو ئاوەی بەریان دابووەوە، بەرەو خوار وەڕێ کەوتن. پاشان لێکڕا داهاتنەوەو لەو ئاوە کە بە کەف پڕژاندن دەرۆیشتە خوار ئاویان خواردەوە. ئەوان لەگەڵ ئاوەکەدا سەرخۆش لە بادەی سەرکەوتن وەڕێ کەوتبوون.

وا پێدەکەنین و شادمانییان دەنواندو بە جۆرێك کەوتبوونە جۆش و خرۆش کە کەس گوێی لە قسەی کەس نەبوو. دەت گوت گوێیان کەڕ بووەو هیچ نابیسن. ئەو ئاوەی بەرەو خوار هەڵدەڕژا چەندین کیلۆمیتر سەرەوژێری بڕی و ئەمجار راوەستا. چونکە بەستێنەکە هەزاران قەڵشتی دابوو کە لاقی بنیادەمیان تێوە دەچوو. ئاوەکە دەهات و دەچووە قەڵشتێکەوە. پاش ئەوەی پڕی دەکردەوە دەرۆیشتە خوارو کاتێك دەگەیشتە قەڵشتێکی دیکە دیسان رادەوەستا تا پڕی دەکردەوەو ئەمجار درێژەی بە ڕێگای خۆی دەدا. حەشیمەت چاویان بڕیبووە ئەو ئاوە نەحلەتییە کە نەدەچووە پێش. ئەو شەوە بێ ئەوەی بخەون تا بەیانی لەسەر ئاوەکە چاوەڕێ مان. ئاوەکە لە شەوێ ڕا تا بەیانی تەنیا هەزار، هەزارو پێنسەد هەنگاوێك چووە پێش. ئاوەکە دەهات، دەهات و لەنەکاو بە خوڕە خوڕ دەڕژایە نێو قەڵشتەکان.

وەختێك خەڵکی شار لە ئەسڵی مەسەلەکە ئاگادار بوون، بە خۆشحاڵی لە ماڵەکانیان هاتنەدەرو ئەوانیش وەك جووتیارەکان هاتن و لەسەر ئەو ئاوە کە بە سستی دەچووە پێش و بەردەوام قەڵشتی پڕ دەکردنەوە، کۆ بوونەوەو هەروەك جووتیارەکان چاویان لە ئاوەکەوە بڕی و چاوەڕێ مان.

قایمەقام کە زۆر ترسابوو، هەر کە ئاگادار بوو مەسەلە چیە، بە تووڕەیی هاواری کرد:

"دەبێ هەموویان بگرین."

ئەمەش هەر ئەو شتە بوو کە عەلی سەفابەگ لە خوای دەویست. دەستی کرد بە هاندانی قایمەقام. بەڵام یاوەر فارووق حەزی بەم کارە نەدەکرد. بە باوەڕی وی:"خەڵك بێئاو ماونەوەو هاتوون بەندی کابرایەکیان خەراپ کردوە، ئەمە شتێك نیە."

بەڵام لە پێش چاوی عەلی سەفابەگ ئەم کارە شتێك بوو وەك شۆرش و یاخی بوون. باوەڕی وابوو کە دێهاتییەکان یاخی بوون و پەلاماری شاریان داوەو بە توندی پێی دەچەقاند کە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەگەر ئەمانە, ئەگەر ئەم کردەوەیەی ئەمانە بێسزا بڕوا, ئەگەر ئەمانە بە توندی سزا نەدرێن, ئاکامێکی زۆر دژواری بەدواوە دەبێ. ئەمە یاخیبوونێکە. هەموو ئەو دێهاتییانەی بەشداری ئەم کارە بوون, دەبێ بگیرێن."

داواکاری گشتی لەوێ راوەستابوو, و بیروڕای خۆی دەرنەدەبڕی. عەلی سەفابەگ ئەوی بردە قوژبنێك و هێندێ شتی بە گوێ دا چپاندو زەرفێکی پڕو ئەستووری لەنێو دەستی نا.

تاوێك دواتر داواکاری گشتی گوتی:

"ئێستا بۆ دادگا دەنووسم هەمووی ئەمانە بگرن. حوکمی گیرانیان هەر ئێستا دەردەچێ."

پاشان قۆڵی لە قۆڵی دادپرس راکردو پێکەوە وەدەرکەوتن.

دوانیوەڕۆی رۆژی دواتر بوو. رۆژبای دەهات و تۆزوخۆڵێکی زۆری ڕەهەوا خستبوو.

دەستەیەك جەندرمە بە فەرماندەرایەتیی یاوەر فارووق لەو جووتیارانە کە چاویان لە ئاوەکەوە بڕیبوو, نیزیك بوونەوە. ئاو قەڵشتەکانی پڕ دەکردەوەو نەدەچووە پێش. جەندرمەکان هاتن و چەند تفەنگێکیان هەڵتۆقاند. جووتیارەکان کۆ بوونەوە سەر یەك و جەندرمەکان هەستیان کرد ئیدی پێویست بە تەق و تۆق ناکا. جووتیارەکانیان بردو لە حەوشەی مەخفەری جەندرمەدا کۆیان کردنەوە, و چونکە حەوشەی جەندرمە جێی هەمووانی تێدا نەدەبووەوە, ژمارەیەکیان بردنە مزگەت و حەوشی مزگەوت و بەشێکیشیان لە "ئالا مەسجید"و قوتابخانەی سەرەتایی و "ئەرمەنی شۆرنی" دا حەپس کردن. حەوشە بەتاڵەکانی شار پڕ بوون لە جووتیاری بەندکراو, و لە کاتێك دا یەك دوو جەندرمە لێیان وریا بوون, لەبەر ئەو گەرمایە برسی و تینوو مابوونەوە. هیچ کەس لەو جووتیارانە کە لە برسان و لە تینووان جینگڵیان دەدا نیزیك نەدەکەوتەوەو پاروە نانێك و چۆڕە ئاوێکی نەدەدانێ.

لەو بێنەو بەرەیەدا عەلی سەفابەگیش بێکار دانەنیشت و وەڵام لە دوای وەڵام بۆ جووتیارەکانی گوندی "وایوای"ی بەڕێ کرد: "ئەگەر دێیەکەم چۆڵ کەن و بڕۆن, وا دەکەم لێتان خۆش بن. ئەگینا بە تاوانی یاخی بوون لە حکوومەت سەردەستەکانتان ئیعدام دەکرێن و بۆخۆشتان هەریەکەی بە پازدە بیست ساڵ حەپس مەحکووم دەبن."

جووتیارەکان چەند رۆژێکی دیکەش خۆیان راگرت و حازر نەبوون ئەو کارە بکەن. بەڵام برسیەتی و تینووەتی ئەوانی تووشی وەزع و حاڵێك کردبوو کە هاواری منداڵانی تینوو و ناڵەی ژنان خەوو ئاسوودەیی لە خەڵکی شار هەڵگرت. دانیشتووانی شار کە توانای بیستنی ئەو هەموو ناڵەو هاوارەیان نەبوو, لای بەیانی نان و ئاویان بۆ بەندییەکان هێنا.

وەسمانەزلە حازر نەبوو لەگەڵ عەلی سەفا بەرەوڕوو بێ. دەیگوت:

"ئەگەر بش مرم حازر نیم قەڵافەتی چەپەڵی ئەو کابرایە ببینم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام سەیفەلی مل درێژ کە هێشتا برینەکانی چاك نەببوونەوە, لەگەڵ حسامی کوڕی وەسمانەزلەو وەلی چوونەماڵی عەلی سەفابەگ. داواکاری گشتی و قایمەقامیش لەوێ بوون و خەریکی خواردنەوە بوون. چوون لە سووچێك لەسەر قەنەفە دانیشتن و بە ئەدەب دەستیان لەسەر ئەژنۆیان داناو سەریان بەردایەوە.

داواکاری گشتی گوتی:

"ئێوە زۆرتان خەراپە دەرهەقی عەلی سەفابەگ کردوە, زوڵم لەو پیاوە دەکەن."

سەیفەلی هەستایە سەرپێ ـ سەری لە میچی دەدرا ـ گوتی:"بە هیچ جۆر..."

داواکاری گشتی گوتی:

"وست بە, دانیشە لە جێی خۆت. دوێنێ شەوێ پێنج کەس لە لاوەکانی گوندی ئێوە لە کاتی ئاگردانی کێڵگەی عەلی سەفابەگ دا گیراون."

عەلی سەفا لێی زیاد کرد:

"پێنج کەس, یەکیان دەلی مووسلوویە, ئەوی دیکەشیان ناوی سلێمانە. ئاخر هاوڕێیان, چیتان لە من دەوێ, ئەمن چ خەراپەیەکم دەرهەقی ئێوە کردوە؟"

سەیفەلی هەستایە سەرپێ و گوتی:

"ئازادمان بکەن, دێیەکە چۆڵ دەکەین و دەڕۆین. باب و باپیرانمان وەختێك ژیانی کۆچەرایەتییان وەلا نا, هاتنە سەر ئەم خاکە. بەڵام ئێمە بەجێی دێڵین, چارەمان نیە, قیسمەتمان ئەوە بوو. عەرزی باب و باپیرانمان بەجێ دێڵین..."

راوێژی قسەکانی جۆرێك بوو دەت گوت شیوەن و فغان دەکا.

عەلی سەفا بە گەشکە بوونەوە گوتی:

"کەنگێ دەڕۆن؟"

سەیفەلی دیسان هەر بەو راوێژی وەك شیوەن و فغانەوە گوتی:

"دەسبەجێ, هەر کە بەرتان داین سەری خۆمان هەڵدەگرین و دەڕۆین."

داواکاری گشتی گوتی:

"ئێستا کەوایە هەستن بڕۆن. سبەینێ بەیانی ئازادن."

هەستان و رۆیشتن, بۆ سبەینێ بەیانییش جووتیارەکان هەموو ئازاد بوون.

جووتیارەکانی وایوای وەختی گەڕانەوە بە زمانی لە تینووان لە دەم دا وشك بوو و بە بێدەنگییەوە سەرانسەری لێواری ساوورانیان پێوا. ئاوەکە تەنیا هەتا گوندی "ئامبرین ئارکی" چووبووە پێش. لە خوار ئەو دێیە ئاوەکە هێشتا هەر دەڕژایە قەڵشتەکانەوەو پڕی دەکردنەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو تیشکە زەردەی لەکاسە سەری دا هەبوو, بە گەیشتنی چەند هەودای باریکی نوور کە لە دوورەوە دەهاتن, زۆرترو بەربڵاوتر بوو. هەڵەڕژا, بە خێراییەکی بێئەنداز دەستی بە سووڕان کرد, پەرش و بڵاو بوو, پڕیشکی هاویشت و پێوە چوو, ئەمجار بە توندی درەوشایەوە.

هەوا زۆر گەرم بوو. حەمەد تەماشای بەستێنە وشکەکەی دەکرد, تەنکاوێك هاتبوو ئارام و بێدەنگ قەڵشتەکانی پڕ دەکردەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی:"دیارە گوندی وایوای بار دەکا."و دیسان ئەو بریسکە پۆلایە هات و نیشتە بنی چاوەکانیەوە. وەسمانەزلە, سەیران, سەیفەلی مل درێژ, مەلا فەرهادی چاوجوان, یۆبازئۆغلێی کەللەشەق, دایەقەمەرو سیلوێرگلین هاتنە بەر چاوانی. دیار بوو هەموویان نیازیان هەیە وایوای بەجێ بێڵن و بڕۆن. لەوانەشە ماوەیەك بێ رۆیبن و دێیەکەیان چۆڵ کردبێ. دوو رۆژ دەبوو کە سەیران سەری بێستانی نەدابوو.

ئاخر جار کە هات چاوەکانی لە پەژارەیەکی کوشندەدا دەدرەوشانەوە. تەنانەت یەك قسەی نالەباریشی بە حەمەد نەگوت. بەڵام وا بە ناڕەحەتی و دڵ ڕەنجاوی تەماشای کرد کە حەمەد هەتا مێشکی ئێسقانەکانی لەرزی. شکان و ترسان داغی خۆیان بە نێوچاوانی سەیرانێشەوە نابوو, و درەنگ یان زوو ئەویشیان لەپێ دەخست.

عەلیەشەل لەوێ بوو. لەسەر لاقە شەلەکەی دانیشتبوو و خەریك بوو لە پەلەبێیەك فیت فیتەیەکی سەیری دروست دەکرد. خەلیلە کۆسە چووبووە گوێی رووبارو تەماشای ئەو ئاوەی دەکرد کە قەڵشتەکانی پڕ دەکردەوە.

عەلی پاش ماوەیەك سەری هەڵبڕی و تەماشای روخساری حەمەدی کرد. هەر کە چاوی پێی کەوت بریسکە پۆلاییەکەی لە چاوان دا بەدی کرد. لەحزەیەك شتێکی لە نێوان شادمانی و خەفەت و پێکەنین و گریان دا هاتە سەر روخساری و رابرد. حەمەد هەستا, چوو بۆ لای عەلی و لە پەنای راوەستاو بە دۆستانەترین شێوە تێیەوە راما. دەستی لەسەر شانی داناو ماوەیەك هەر بەو جۆرە مایەوەو پاشان چووە بن کەپرەکەو بوخچەکەی لەبن نوێنەکانی هێنایەدەر. کراس و پانتۆڵێك کە لەبەریدا بوون, دایکەندن و لەولای دانان و خێراو لە چاو ترووکاندنێك دا جلکەکانی خۆی لەبەر کردنەوە. دەمانچەو خەنجەرو دووربینەکەی لە خۆی دان و فیشەکدانەکانی بەستن. فیلینتایەکەی لە شانی کردو عەبا گوڵدۆزیکراوەکەی کە کاری ماراش بوو لەسەریەوە لەبەر کرد. تەقیلەکەی چەند لەحزەیەك لە دەستی دا هێناو برد, بەڵام لەسەری نەناو لە گیرفانی عەباکەی راکرد. گۆرەوییەکانی دەگەیشتنە ئەژنۆی. کەوشەکانی رەق هەڵاتبوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و کەمێك لاقیان دەگوشی, بەڵام هەرچۆنێك با فرەوان دەبوونەوە. ئێستا راست ئەو قەڵافەتەی هەبوو کە یەکەم رۆژی هاتنی بۆ چوکووراوا هەیبوو.

هات و بەرامبەر بە عەلیەشەل راوەستا. بریسکەی چاوەکانی زۆرترو درەوشاوەتر ببوو. ئەو تیشکە زەردەی لە کاسەی سەریدا بوو, لە پەستاو بێپسانەوە وەك لافاو دەرژا, قەڵشتەکانی پڕ دەکردنەوەو دەدرەوشا.

عەلیەشەل گوتی:

"هەمزە ئەگەر بژی, هەزار ساڵی دیکەش بژی, لەو ترسەی کەوتوەتە گیانی نابێتەوە بنیادەمەکەی جاران. عەرزی بە خزمەتی ئاغای خۆم بکەم هەمزە نابێتەوە هەمزەکەی جاران. کاکە! ئەو ترس و سامە بچێتە خوێنی هەر کەسێکەوە, بچێتە دڵی هەر کەسێکەوە حیسابی تەواوەو فاتیحەی خوێندراوە. عەرزی بە خزمەتی ئاغای خۆم بکەم هەمزە دەستەو داوێنی شاخ و کێو و تەیری ئاسمانیش بووە. ئەم دوایییانە وای لێهاتبوو ئەگەر پەڕە مریشکێکی کەوتبایە سەر, ئەگەر گوێی لە وزەی مێشوولەیەك بایە دەردەپەڕی و هاواری دەکرد:"حەمەد هات"و رای دەکرد. ئاخرەکەشی دیتی خۆ شاردنەوە لەنێو ماڵ و تەویلەو دێهات دا سوودی نیە رووی کردە چیاو بەندەنان. هەر رۆژە لە ئەشکەوتێك دا خۆی شاردەوە. دەچوو لە تاریکترین قوژبنی کونێك دا خۆی حەشار دەدا. نە نانی دەخوارد, نە ئاوی دەخواردەوە, نە دەخەوت. هەر لەوێ کوشم هەڵدەهات و دەمایەوە. پاشان لە نەکاو دەردەپەڕی و هەتا تینی تێدا بوو هاواری دەکرد:"عەلی, ئەوە دێ, نەجاتم بدە, ئەوە دێ"و باوەشی بە من دا دەکرد. بەم جۆرە لە عەلیکۆ ئەشکەوتێك نەما کونێك نەما کە نەچووبین و سەرمان پێدا نەکردبێ. ئەو رۆژە بەیانی کە لە شوانێکی بیست ئەتۆ هاتوویە دەشتێ, نازانم بڵێم چەند خۆشحاڵ بوو. لە گەڕانەوە نایە. بە تەواوی زگم پێی دەسووتا."

حەمەد پرسی:

"بەزەییت بە هەمزەی دا هات؟"

عەلیەشەل گوتی:

"بەزاتی خوای بەزەییم پێیدا هات. ئەو رۆژە لێکدا لێکدا دەیگوت:"حەمەد ناتوانێ بە ساغی لە چوکووراوا دەرچێ. چوکووراوا تەڵەی مەرگی چەتەکانە." دەیگوت:"ئەگەر نەجاتیشی بێ, نیوەگیان دەبێ و پاشانیش لێرە دەگیر من دەکەوێ. بەڵام ئەمن هیچ کارم پێی نیە. لە گیانی خۆش دەبم و دوو دانە لە دێیەکانیشمی دەدەمێ, ئەویش لە گیانی من خۆش دەبێ."

پاشان سەری وەسەر سەرینێ کردو نووست. سێ شەو و ڕۆژان خەوت. هەر کە وەخەبەر هات بانگی منی کردو گوتی:"زووبە عەلی, زووبە زووبە, سواری ئەسپەکەی من بەو دەسبەجێ برۆ بۆ چوکووراواو یارمەتیی عەلی سەفابەگ و یاوەری بدە. ئەتۆ نەبی کەس ناتوانێ لە چوکووراوای کاکی بە کاکی شوێنی ئەو شەیتانەی هەڵگرێ..." سواری ئەسپەکەم بووم و هاتمە چوکووراوا چوومە ماڵی عەلی سەفابەگ. پێم گوت:"هەمزاغا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سڵاوت عەرز دەکاو دەستی مەبارەکت ماچ دەکا." عەلی سەفا زۆری خۆش ویستم. نەیهێشت لەپەنای خۆی بەولاوەتر بچم. چەندین رۆژ لە لای مامەوەو وەك پاشایان میواندارییی لێکردم. بەردەوامیش لەبارەی شوێن گێڕان و وردەکارییەکانیەوە پرسیاری لێدەکردم. ئاخرەکەی رۆژێکیان پێم گوت:"ئاغا, ئەمن بۆ بەجێگەیاندنی فەرمانێك هاتوومە ئێرە. هاتووم شوێنی ئەو حەمەدۆکە بێقیمەتە بدۆزمەوە تا ئێوە بیگرن." گوتم:"هەتا وەختێك ئەو زیندووبە, ئێمە ئاسوودەییمان نیە. پاشان هاتووم ئەوەشت عەرز کەم کە شوێنی ئەو حەمەدۆکە بەرەڵلایەم دیوەتەوە."

عەلی تا ئێستا روخساری حەمەدی ئەوەندە خەفەتبارو ئەوەندە رەق وەکوو بەرد نەدیبوو و تا ئێستاش ئەو بریسکەی پۆلایەی نێو چاوی بەو جۆرە نەدرەوشابووەوە.

پاش نیوەڕۆ بوو. لە جنووب, لە دووری, لەسەر دەریای مەڕمەڕە پەڵە هەورە سپییەکان وردە وردە وێك دەکەوتن و گەورە دەبوون و بەرەو ئاسمان بەرز دەبوونەوە. پاش تاوێك شەپۆلێکی توندی رۆژبا هەڵستا. دنیا نەختێك فێنك بوو, و پاشان کەوت. ئەمجار دووبارە هەڵی کردەوەو دیسان خستیەوە. ئەودەم کە پەڵە هەورە سپییەکان بە تەواوی پڕ بوون, بەرەو ئاسمان هەستان و هەتا بەرزتر دەبوون روونترو گەورەتر دەبوون. پاش ئەوە رۆژبا بە توندی هەڵی کردو تۆزوخۆڵی وەحەوا خست. لەسەر جادەکان گێژەڵوکە هەستان و لە جنووبەوە بەرەو چیاکانی تووڕووس وەڕێ کەوتن.

حەمەد دەستی عەلیەشەلی گرت, چاوی لە چاوییەوە بڕی و بێدەنگ بوو.

عەلی وەك لەگەڵ خۆی قسە بکا, گوتی:

"زۆر باشە."

حەمەد:

"ئەمن دەمەوێ سەرێکی وایوای بدەم."

عەلی گوتی:

"ئێستا کەوایە لە دەری شاری چاوەڕێت دەبم. بڕوانە! باش گوێ بۆ قسەکانم راگرە. ئاودڕێکی وشك لە دەرەوەی شاری هەیە, پێی دەزانی؟"

"ئەرێ, دەزانم."

"باشە, راست لە لای راستی جادەکە لەو جێیە کە لە ئاودڕەکە دەچیە خوارێ, دارەبەنێکی زۆر پیرو کۆنەساڵ هەیە. لەبن ئەو دارەش قەبرێك هەیە. ئەم دارە تەنانەت لە تاریکێش دا وەك قیر دیارە. لەبن ئەو دارە چاوەڕوانت دەبم."

حەمەد خۆی هەڵداو سواری ئەسپی رووت بوو. هەوسارێك کە خەلیل چەندین رۆژ بە هۆنینەوەیەوە ببوو, لە ئەستۆی ئەسپەکەی کرد. کۆسە بێخەبەر لە دنیا لەو ئاوەوە ڕامابوو کە دەچووە قەڵشتەکانەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد رووی تێ کردو گوتی:"گەردنم ئازا کە خەلیل." ئەمجار ئەسپی دەنگ داو بێستانی بەجێ هێشت, چووە نێو هەورێکی تەپ و تۆزو کەمێك دواتر لە نێوەڕاستی گوندی وایوای لەبن تووە گەورە جڵەوی ئەسپەکەی کێشاو راوەستا.

وەسمانەزلە نەخۆش بوو, لە جێی دا کەوتبوو, بەڵام نەك لە ماڵێ خۆی بەڵکوو لەبن تووە گەورە جێیان بۆ لەسەر نیوتەختێك راخستبوو. دایەقەمەرو سەیران خزمەتیان دەکردو پێی رادەگەیشتن. لەسەر نیوتەختێکیش کە لەخوارەوەی وەسمانەزلە بوو جێی سەیفەلیان راخستبوو. دایکی سەیرانێ و دایکی دەلی مووسلوو کە رۆژی پێشتر کوڕەکەی لەبن چنارێ گیرابوو, لەوێ بوون. لەدێی دا جگە لەو چەند کەسە کەست نەدەدی. دێهاتییەکان بێئەوەی ئاوڕێکیش وەدوای خۆیان بدەنەوە, دێیەکەیان بەجێ هێشتبوو.

سەیفەلی بە رق دا چووبوو, دەیگوت:"ناڕۆم و ناڕۆم, ئەمن دەمەوێ لەسەر عەرزی باب و باپیرانم بمرم." بە گریانەوە دەیگوت:"ناوێرم لە جێیەکی دیکە بمرم." ژن و منداڵەکەشی بەو حاڵە بەجێیان نەهێشت و لە دێی دا مانەوە.

جگە لەوانە چیا نشینەکان واتە بنەماڵەی سەیرانێش ماڵەکانیان بەجێ نەهێشتن, و خێزانی مەلا فەرهادیش لەلای وان مایەوە.

حەمەد لە ئەسپەکەی دابەزی و چوو بۆ لای وەسمانەزلە. وەسمانەزلە بە دیتنی وی هێدی هێدی سەری لەسەر سەرینێ هەڵگرت و تەماشای کرد, پاشان دووبارە سەری وەسەر سەرینەکەی کردەوەو چاوی پێکەوە نان.

روخساری ژاکاو و لە جاران پڕ گنج و لۆنج تر بوو. لەبەر چرچ و لۆچان تەنانەت چاویشی بە دەرەوە نەبوون. حەمەد چوو دەستیی لەنێو دەستەکانی خۆی گرت.

وەسمانەزلە بە زەحمەت چاوی هەڵێنان , تەماشای حەمەدی کرد. حەمەد لە چاوەکانی دا دڵئێشانێکی دوور لە لێخۆش بوونی خوێندەوە.

حەمەد بە دەنگێکی پچڕ پچڕەوە گوتی:

"چۆنی مام وەسمان, بەڵا دوور بی."

وەسمانەزلە وەڵامێکی نەدایەوە. حەمەد بەینێك چاوەڕوان بوو بەڵام وەسمانەزلە دەنگی لێدەرنەهات.

حەمەد دیسان دووپاتی کردەوە:

"مام وەسمان, دەڵێم چۆنی؟"

وەسمانەزلە دیسان وەڵامی نەدایەوە. دایەقەمەر نێوبژیی کردو گوتی:

"وەسمان, وەسمان بڕوانە حەمەد هاتوە گەردن ئازاییت لێ بخوازێ. کوڕەکە دەڕوا. لێت دەپرسێ چۆنی."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەسمانەزلە چاوی هەڵێنان و تەماشای روخسای حەمەدی کردو تێیەوە راما. پاش تاوێك بە دەنگێك کە بەحاڵ و باڵ دەبیسترا, گوتی:

"پیر بووم رۆڵەم, پیر بووم, ماندوو بووم حەمەدم, ماندوو بووم, تێشکاوم کورِم, تێشکاوم..."

ئیدی چاوەکانی لێك نانەوە. حەمەد زانی کە وەسمانەزلە بە توندی لێی زویرە. ئەگەر زویرو دڵڕەنجاو نەبایە پێی دەگوت شەهێنەکەم.

حەمەد چووە لای سەیفەلییش. ئەحواڵی ویشی پرسی. ملە درێژەکەی سەیفەلی نەختێکی دیکەش درێژ ببوو. سەروچاوی هەموو بریندار بوون و بایان ڕێنیشتبوو.

حەمەد لە جێی خۆی هەستا. چاوی بەو گوندە چۆڵ وبێدەنگەدا گێرِا. چاوی سوورِا سوورِا هەتا لەسەر سەیرانێ راوەستا. پاشان دووبارە چووە لای وەسمانەزلەو دیسان دەستی وی لەنێو هەردوو دەستی خۆی گرت و ماچی کرد. ئەمجار بە دەنگێکی لەرزۆك و تێکەڵ بە گریانەوە گوتی:

"گەردنم ئازا کە مام وەسمان."

لێوەکانی وەسمانەزلە بزووتن. حەمەد چووە لای دایەقەمەر, دەستی ویشی ماچ کرد. دایەقەمەر لە باوەشێی کردو لاملی ماچ کرد. حەمەد پاش گەردن ئازایی لە هەموو ئەوانەی لەوێ بوون هات لە پەنا سەیرانێ راوەستا. بە هیچ جۆر نەیدەتوانی سەر هەڵبرِێ و تەماشای روخساری بکا. دەستی راستی سەیرانێ بە تەنیشتی دا بەر ببووەوە, بەسپایی گرتی و گوشی. پاشان دیسان بەسپایی وەك ئەوەی بترسێ دڵی برِەنجێ سەیرانی لە باوەش گرت و لە حاڵێك دا هەروا سەری بەردابووەوە خۆی هاویشتە سەر ئەسپەکەی, ئەسپی لینگ داو بەخێرایی لەنێو هەورێکی تۆزوخۆڵ دا لە دێی وەدەر کەوتەوە.

سەیران بێئەوەی بتوانێ پێی بڵێ خواحافیز, ئۆغرت خێر بێ, بێئەوەی بتوانێ لە پشتەوەرِا چاوی لێبکاو بێئەوەی بتوانێ بگری یان پێبکەنێ هەروا لەبن تووە گەورە لەبەر هەتاوێ رەق راما.

وەختێك حەمەد گەیشتە دارەبەنەکەی نیزیك شاری, هەتاو لەمێژ بوو ئاوا ببوو. عەلیەشەل کە لە دوورەوە تارماییەکەی لە نێو تەپ وتۆز دا دیبوو, هاتە سەر رێگای.

حەمەد گوتی:

"عەلی."

"خۆمم."

حەمەد جڵەوی ئەسپەکەی توند کرد. عەلی گوتی:

"هەر ئێستا دەچین. ئەم وەختانە ئاغا لەماڵێیە. ئەگەر لە ماڵیش نەبوو ئەتۆ دەچیە سەرێ و چاوەرِوانی دەبی. دەڵێی دورسوون دورمووش لە کێڵگەوە منی ناردوە. لەبیرت نەچێ دورسوون دورمووش."

حەمەد گوتی:

"لەبیرم ناچێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"گومانت لێناکەن. هەموو شەوێ پیاوی وەك تۆ چەکدار زۆر هاتوچۆی ئەو ماڵە دەکەن."

بە کۆڵانە چۆڵ و تاریکەکانی شارۆچکەدا تێپەڕین و گەیشتنە دەرکی ماڵێك کە دیوارەکانی بڵێند بوون. دەرگایەکی گەورە بوو بەسەر دەروازەیەکی بەرزەوە.

عەلی لە ئەسپەکەی دابەزی و دەرگا دارینەکەی کردەوە. لاو لاوەی دەرگاکە جیڕەی لێهات. حەمەد ئەسپەکەی لێخوڕی بۆ ژووریێ و خێرا دابەزی.

عەلی جڵەوی ئەسپەکەی گرت و پلیکانێکی بە حەمەد نیشان دا کە نەختێك نیزیکتر بوو. حەمەد بە غاردان لە پلیکانەکان وەسەر کەوت و لە دەرکەی دا. دەنگی ژنێك لە ژووریێ ڕا پرسی:

"کێیە؟"

حەمەد بە ئارامی گوتی:

"ئەمنم, لەکێڵگەوە دێم. دورسوون دورمووش ئاغا ناردوومی. ئاغا لە ماڵێیە؟"

دەنگی ژنەکە لە پشتەوە هەستا کە بانگی ئاغای دەکرد:

"نەفەرێك هاتوە, دەڵێ لە کێڵگەوە هاتووم, دورسوون ناردوومی."

حەمەد بە بیستنی دەنگی ئاغا کە دەیگوت:"بیهێنە ژووریێ." ئارامییەکەی نەماو دڵەکوتەی وێ کەوت. ئاغا لەسەر جێی درێژ ببوو و ڕۆژنامەیەکی بە دەستەوە بوو. حەمەد هەر کە چووە ژووریێ, بەسپایی دەرگاکەی پێوەدا. ئاغا سەری لەسەر ڕۆژنامەکە هەڵگرت و بە بێموبالاتی پرسی:

"چیە, دیسان چ بووە؟"

حەمەد لە نەکاو بە دەنگێکی قایم و دلێرانە گوتی:

"ئەمنم. ناوم حەمەدۆکە. دەم ناسی؟"

عەلی سەفابەگ ڕۆژنامەکەی لە دەست کەوتەخوارو هەروا لەسەر جێیەکەی مایەوە. ڕەنگی دەم و چاوی هەتا ڕەشکێنەی چاوەکانی وەك گێچ سپی بوو. لێوەکانی لەرزین. چەندین جار زاری کردەوەو پێکیەوە نایەوە بەڵام نەیتوانی یەك قسە بکا.

حەمەد ئەو فیلینتایەی بە دەستیەوە بوو, ڕای داشتێ و سێ جاری دەست پێدا هێنا. چرای ژوورەکە بە بای گوللەکان کووژایەوەو هەر لەو کاتەدا لەنێو خانووبەرەکە قیامەتێك بەرپا بوو. حەمەد بەسپایی لە پلیکانەکان هاتە خوارێ. هەوساری ئەسپەکەی لەدەستی عەلی وەرگرت, خۆی هاویشتە سەر ئەسپەکەی و بە چوارناڵی لەشاری وەدەر کەوت. پاش ئەوەی نەختێك لە شاری دوور کەوتەوە جڵەوی ئەسپەکەی گرت و گوێی هەڵخست. لە شاری جگە لە هەڵلاو هەنگامەیەکی ناڕوون دەنگێك نەدەهاتە بەر گوێ. نە دەنگی تەقە دەهات و نە دەنگێکی دیکە.

دووبارە ئەسپی لینگ دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەختێك گەیشتە ئاسیاب چەشمە خەریك بوو هەتاو بكەوێ. ئەسپەكەی یەكسەر لێخوڕی بۆ دەركی ماڵی عەبدیخان. لەبەر دەرگا ڕاوەستاو بانگی كرد:

"هەمزاغا, هەمزاغا."

هەمزە هەر كە گوێی لەدەنگەكە بوو دەرپەڕی و هاتە لای حەمەد" حەمەد دەمانچەكەی هەڵكێشاو بە دەنگێكی ئارام گوتی:

"وەپێش كەوە."

هەمزە ڕاوەستاو چەند لەحزەیەك لە حاڵێك دا لە پەستا چاوی دەترووكاندن, تەماشای ئەو پیاوەی دەكرد كە سواری ئەسپەكە بوو. ئەوی ناسی و لە كاتێك دا ڕای دەكرد بۆ نێوەڕاستی ئاوەدانی هاواری كرد:

"خەریكن دەم كوژن, خەریكن دەم كوژن." بە دەنگێك كە دەت گوت دەستیان لە بینێ ناوەو خەریكن دەیخنكێنن, هەر هاواری دەكرد:

حەمەدۆك خەریكە دەم...كو...ژێ, دەم كو... ژێ, دەم كو... ژێ!"

بەم لاو ئەولادا ڕای دەكرد. لەم دەرگاو ئەو دەرگای دەدا. بەڵام دەرگای هیچ ماڵێك نەدەكرایەوە. حەمەدیش بە مەودایەكی كەمەوە لێی وریا بوو. هەمزە ماوەیەك وەك تۆفانی شیوەن و گریان و ناهومێدی و مەرگ بە هەموو هێزیەوەو بە كەوتن و هەستانەوە لە دەرگای هەموو ماڵێكی داو بە پاڕانەوە گوتی:

"خەریكن دەم كوژن, خەریكن دەم كوژن, بە قوربانتان بم خەریكن دەم كوژن."

تەنانەت گەیشتە بەر دەركی خۆشیان, پاڕایەوە, بەڵام دەرگای ماڵەكەی خۆیشی بۆ نەكرایەوە.

هەتا بەری پێیانی شەڵاڵی ئارەق بوو. چاوی هیچیان نەدەدی, وەك مریشكی سەر بڕاو بەم لاو لادا دەڕۆیشت و شەكەت و داماو بە هەر چوار لای ئاوەدانی دا ڕای دەكرد. لەحزەیەك ڕاوەستا. نەختێك بیری كردەوە, پاشان هەموو هێزی خۆی كۆ كردەوەو بەرەو دەرەوەی ئاوەدانی دەخۆی نووسا. هەتا لە دێی وەدەر كەوت, لانی كەم دە جار هەڵئەنگووت و تەپڵی سەری وە عەرزی كەوت و هەستایەوە.

حەمەد بێئەوەی بشڵەژێ و بێئەوەی مەودای نێوان خۆی و هەمزە كەم یان زیاد بكا, ئەسپەكەی بە دوادا لێدەخوڕی. هەر جارێك هەمزە دەخۆی دەنووسا, ئەویش خێراتری لێدەخوڕی و كاتێكیش ئەو ئارامتر دەڕۆیشت حەمەدیش لەسەرەخۆ لێی دەخوڕی.

بەم جۆرە هەمزە لە پێشەوەو حەمەد بە دوای دا, سێ جار بەدەوری دێ دا سووڕان. هەمزە تاوێك ڕاوەستا, ئاوڕی دایەوەو بە چاوێكی حەبەساوەوە تەماشای حەمەدی كرد. پاشان دیسان لە نەكاو وەك شێتان ڕای كردەوە. گەیشتە نێو دێ. خۆی بەسەر پێوە ڕانەدەگرت. هەردووسێ هەنگاو دەڕۆیشت و دەكەوت. لەسەر خاك و خۆڵ پان دەبووەوە, پاشان بە زەحمەتێكی زۆر هەڵدەستایەوە, هەوڵی دەدا هەڵێ. حەمەد بەم جۆرە ئەوی هەتا گۆڕەپانی نێو ئاوایی بەكێش كردو لەوێ نەڕاندی:

"لێرە ڕاوەستە."

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەس لەو دەوروبەرە نەبوو. گیان لەبەر دیار نەبوو. هیچ گیان لەبەرێك, تەنانەت نە سەگێك, نە پشیلەیەك و نە لە ئاسمان باڵندەیەك...

هەمزە بە دوا هەوڵ و توانای خۆی جارێکی دیکە هاواری کرد:

"فریام کەون, خەریکن دەم کوژن, خەریکن دەم کوژن و هەر لەوێ بە پێوە رەق راما. بە چەپ و راست دا بەلا دا دەهات و وەك گەڵا دەلەرزی. لە کاتێك دا ددانی, ددانی نەدەگرت گوتی:"ئاغای خۆم, مەم کوژە, هەر پێنج دێیەکەمت دەدەمێ, توخوا مەم کوژە..."

پاشماوەی قسەکەی بە سەری زمانیەوە ما. حەمەد فیشەکی دەمانچەکەی لەسەری بەتاڵ کردن. هەمزە دەسبەجێ نەمرد, بە پەنجەکانی دەستی کرد بە چنگەکڕکەو عەرز هەڵکەندن. وەك خول خولە بە دەوری خۆی دا دەسووڕاو عەرزی هەڵدەکەند.

حەمەد بە ئارامی فیلینتایەکەی لە شانی دەرهێناو سێرەی لێگرت. بەستەیەك فیشەکی بە هەمزەوە نان. هەمزە هەر لەوێ لەپەڕوو جووڵەی لێبڕا. حەمەد بە سواری بە دەوری دا دەسووڕا. عەمباری تفەنگەکەی پڕ دەکردو لە تەرمی بێگیانی هەمزەی بەتاڵ دەکرد. وەك شێتان بە دەوری تەرمەکەدا ئەسپی لێدەخوڕی. نەیدەتوانی رقەکەی ئارام کاتەوەو بەستەیەکی دیکەشی پێوە دەنان.

ئەگەر کەسێك لە دوورەوە تەماشای حەمەدی کردبایە, پێی وابوو خەریکە سەمایەکی سەیری کۆن بە ئەسپەکەی دەکا.

سەرەنجام حەمەد ماندوو بوو. لەنێوەڕاستی گۆڕەپانەکە بەسەر ئەسپەکەوە لەسەر سەری مردووەکە قیت راوەستا. ئارەقی کردبوو. ئارەق بە چۆڕە چۆڕ لە کاکۆڵە رەشەکانیەوە دەتکایە سەر ملی ئەسپەکەی. ئارەقی پشتێشی لە عەبایەکەی پەڕیبوو. ئەسپەکەش کەفی دەرکردبوو, رەنگی ئەسپی خەنەیی تاریکتر دیار بوو, و مەیلەوڕەشێکی وەك خەڵوز بوو.

جووتیارەکان چەندین جار بە ترس و لەرزەوە لە دەرگاو پەنجەرەی ماڵەکانیان ڕا سەرێکیان پێدا گرت. ئەویان وەك شاخێکی قایم و پتەو بەسەر ئەسپەکەوە دی و دوایە سەریان بردەوە دواوە.

ئەسپی خەنەیی وەك کوورەی ئاسنگەران دەهەندمی و حەمەد هەروا بەسەر ئەسپەکەوە مات و بێجووڵە رەق رامابوو.

هەتاو بەقەد سپیدارێك بەرز بوو, و حەمەدی بە دەم و چاوو مووی شەڵاڵی ئارەقەوەو ئەسپی خەنەیی گەردن کێلی چاو گەورەی لە تیشك دا نوقم کرد. سێبەرەکان کورت و خڕ بوونەوە, دیسان دەنگێك لەنێو ئاوەدانی نەهات. بە جۆرێك کە دەنگی باڵی مێشوولەت گوێ لێنەدەبوو. هەموو جێیەك چۆڵ و بێدەنگ بوو. دەت گوت لەو رۆژەوە ئەو دێیە دروست کراوە, گیان لەبەر پێی تێنەناوە. تەنیا بێدەنگی بوو و ئەسپێکی خەنەیی بە سوارەوەو لەو خوارەش کەلاکێکی خڕبووەوەو رەش هەڵگەڕاو و ئیدی هیچ... دەت گوت دنیا بەتاڵ و حەتاڵە" نە دەنگی پەلەوەرێك و نە وزەی باڵی زەرگەتەیەك. تەنیا لە دووری لە ئاسۆدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاردەشت بە ڕەنگی شینەوە ئارام ئارام هەناسەی دەداو لە ژێر تیشك دا خەوی لێکەوتبوو, و شتێکی دیکەش دابارینی پوولەکەی تیشك بەسەر کەفەڵی ئەسپەکەدا بوو کە سات بە سات جوانتری دەکرد...

حەمەد بە سواری ئەسپەکە لە جێی خۆی مابووەوەو چاوەکانی وەك شەهێنێك بەنێو خانووەکان دا دەگەڕان و لە مەیدانە چۆڵەکانی ئاوەدانی بەخۆڕایی بۆ جووڵەیەك و دەنگێکیان دەڕوانی. حەمەد چاوەڕێ بوو:"ئێستا دەرگایەك, پێنج دەرگا, دە دەرگاو دەرکی هەموو ماڵەکان دەکرێتەوەو خەڵك هەر ئێستا... تاوێکی دیکە مەیدانەکە پڕ دەکەن." بۆچی ئەو چاوەڕوانی‌یەی هەبوو؟ بۆخۆشی نەیدەزانی. بەڵام دیسان چاوەڕێ بوو.

ماوەیەکی دوورودرێژ چاوەڕێ ما, دێیەکە هەر بێدەنگ ترو چۆڵتر بوو. حاشا لە ڕێبوارێکیش. حەمەد لە تاسەی دەنگێکی چووکەڵەدا دەسووتا. لەپڕ بە دەنگی پێیەك کە بەسپایی لە دوورەوە دەهات, تێك ڕابوو. وەختێك سەری بۆ لای دەنگەکە وەرسووڕاند, دایەحۆریی دیت کە جوانترین جلکەکانی لەبەر کردبوون, چارشێوی سپیی بەسەرەوە بوو, گوارەو گەردن بەندە مەرجانەکەی لە ملی کردبوو, پشتێنە ئاوریشمەکەی کاری تەڕابولسی لە پشتێ بەستبوو و لەسەر ڕا دەهاتە خوارێ.

سەری ئەسپەکەی بۆ ئەولایە کە ئەوی لێ ڕا دەهات, وەرسووڕاندو ڕۆیشت بۆ لای. تاوێك دواتر گەیشتنە ڕووبەڕووی یەکتر. ڕەنگ و ڕووی حەمەد کرایەوە, زەردەخەنەیەکی هاتێ و تەماشای یەکتریان کرد. پاشان هەردووکیان سەریان وەرسووڕاندو تەماشای ئەو مردووەیان کرد کە درێژاو درێژ لەسەر زەوی کەوتبوو. دایەحۆرییش زەردەی هاتێ. پاشان چاویان سەرانسەری جادەکەی بەتاقی کردەوەو دووبارە هاتەوەو لەسەر تەرمەکە چەقی. قووڵکە بەردەکەی نیزیك تەرمەکە پڕ لە خوێن بوو, مێشە شینکەیەك لەسەر خوێنەکە وەك بریسکە دەدرەوشایەوە.

دیسان چاویان لە چاوی یەکترەوە بڕی. حەمەد دوو هەنگاوی دیکە ئەسپەکەی بۆ لای دایەحۆری لێخوڕی و گوتی:

"دایە, دایە, دایە گەردنێم ئازا کە."

دایە حۆری هیچی نەگوت و قسەی بە زمانی دا نەهات. حەمەد جڵەوی ئەسپەکەی بۆ لای عەلیکۆ وەرسووڕاندو لینگی دا. ئەسپی خەنەیی وەك هەورە تریشقە لە دێی دوور کەوتەوەو وەك تیرێکی ڕەش بەرەو عەلیکۆ هاویژراو بە دەمەساتێك لەبەر چاو ون بوو.

کەلاکی هەمزە دوو ڕۆژی دیکە هەر لەوێ لە پەنا قووڵکە بەردەکە لەسەر زەوی مایەوە. جووتیارەکانیش لە ماڵەکانیان نەهاتنەدەر. تەنیا ئەوانەی زۆریان حەز دەکرد بزانن چ باسە, لە کەلێنی دەرگاوە سەریان دەردێناو ئەوەندەی چاویان دەیدی تەماشایەکی ئەو تەرمەیان دەکرد کە لە نێوەڕاستی مەیدانەکە کەوتبوو. پاشانیش دەسبەجێ سەریان دەبردەوە دواوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەیانیی سێهەمین رۆژ حەسۆ شێلم لە حاڵێك دا پەتێكی بە دەستەوە بوو لە ماڵێ هاتە دەر, گەیشتە نێوەڕاستی مەیدانەكە. پەتەكەی لە لاقی مردووەكە خست, مردووەكەی بە راكێش راكێش بردە شوێنێكی دوور لە ئاوایی و هەڵی داشتە لێژاییەك كە لە خوار ئاشەكەی سمایلەزلەوە بوو. لە حاڵێك دا پێدەكەنی, گوتی:

"سزای خۆت وەرگرت قـ...ی كەچەڵ. كافر, باشیان هەقی خۆت نایە بەری دەستت. ئێستا برۆ ببە بە خۆراكی سیسارگە كەچەڵە"

پاش لابردنی تەرمەكە, جووتیارەكان ماوەیەك بێئەوەی كارێك بكەن و رەش و سپی لەسەر یەك دانێن و بێئەوەی قسەیەك لەگەڵ یەكتر بكەن, بە سام گرتوویی تەمبەڵ و بێكار دەستیان بەردانەوەو لەنێو دێی دا دەهاتن و دەچوون...

جووتیاران رۆژێك بە پارێزەوە چوون دەرگای عەمباری خواردەمەنیی هەمزە كەچەڵیان كردەوە. ژنەكانی هەمزە بێئەوەی ناڕەزاییەك دەربڕن لە دوورەوە وێستابوون و بە بێ موبالاتی تەماشای ئەو جووتیارانەیان دەكرد كە عەمباری خواردەمەنییان دەكردەوە. عەمبار پڕ بوو لە تەنەكە رۆن و تەنەكە هەنگوین و هیزە دۆشاو, سندووقە كشمیش, بادام, گوێز, مێوژەتوو, لەتكە سێو و لەتكە هەرمێ. خواردەمەنییەكە لە پێش چاوی هەموو خەڵكی دێ بێ ئەوەی چووكترین ناڕەزایەتی و شكایەتی لێ پەیدا بێ, برایانە دابەش كرا. بەشی ژنەكانی هەمزەشیان وەلا ناو گوتیان:"بگرن, ئەمەش بەشی ئێوە."

پاش ئەوەی ماوەیەكی زۆر بەسەر دابەش كردنی خواردەمەنییەكەدا رابرد, خەڵكەكە رۆژێك لەبەر دەركی ماڵی هەمزە كۆ بوونەوەو داوای پووڵ و پارەكانی خۆیان كردەوە. یەكێك لە ژنەكان توورەكەیەكی گەورەی هێناو دایە دەستیان كە لێواو لێوا پڕ لە پارەی كاغەز بوو. دانیشتن و دراوەكەشیان وەك برایان دابەش كردو بەشی ژنەكانی هەمزەشیان جیا كردەوەو وێیان دان. پاشان هەركەسە چوو, ئەسپ و وڵاغ و بزن و گاو مانگای خۆی كە زۆربەیان هەمزەكەچەڵ هێشتا نەی فرۆشتبوون, لە دەركی ماڵی هەمزە ڕا بردەوە بەر دەركی خۆی. ئەمجار دەرگای ئەو عەمبارانەیان كردەوە كە چەندین ساڵ بوو پڕ كرابوون لە گەنم و جۆو هەرزن و ئەویشیان برایانە دابەش كردو وەك هەمیشە بەشی ژنەكانی هەمزەش دیاری كرا.

جووتیاران هەمووی ئەم كارانەیان زۆر بە بێدەنگی, كەمێك بە ترس و پارێزەوەو نەختێكیش بە شەرمەوە, ئارام و بێ هەرواو هەنگامە جێبەجێ كرد.

پاییز داهات, بەڵام كەس وەخۆ نەكەوت. بای ساردی پاییزێ هەڵی كرد, سێبەرەكان درێژو رەنگ پەڕیو و بێگیان بوون. درووەڵانەكان وشك بوون و چەقڵەكان پەڕین, بەڵام دیسان چووكترین جموجۆڵ بۆ كاروكاسبی لە كەس نەبینرا.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەگەر دەنگی دەهۆڵی "ئەبدال ئۆغڵی بایرام" فریایان نەکەوتایە, بێگومان وەرزی وەردو شێویش دەهات و دەڕۆیشت و جووتیارەکان هەروا دەستیان دە پاش خۆیان دەگرتن و شانیان بە پشتەوەدا لار دەکردنەوەو لە یەکترەوە رادەمان و لەنێو دێ دا دەسووڕانەوە.

رۆژێکیان بەیانی هێشتا هەتاو نەکەوتبوو, لە گۆڕەپانی نێوەڕاستی دێ دەنگی دەهۆڵێکیان هاتە بەر گوێ. دەنگی دەهۆڵەکە بڵێندو پڕ متمانەو سەنگین بوو.

جووتیارەکان دەسبەجێ زانیان کە ئەو دەهۆڵ کوتە لە ئەبدال ئۆغڵی بایرام بەولاوە کەس نیە. چونکە لە سەرانسەری تووڕووس دا کەس نەبوو بتوانێ وەك بایرام دەهۆڵ بکوتێ. "جومەك"ی کوڕیشی زوڕنای لێدەدا. ئەویشیان بە دەنگی زوڕنایەکەی ناسیەوە.

ئەبدال ئۆغڵی بایرام لەگەڵ کوڕەکەی بە هەموو قەوەتی خۆی دەهۆڵی لێدەدا, دادەنیشت و هەڵدەستایەوە, هەڵبەز دابەزی دەکرد, دەیگوڕاندو هەڵلاو هەنگامەی وەڕێ دەخست, هەڵدەسووڕاو سەمای دەکرد. خۆی لەنێو جۆش و خرۆشێکی بێپایان دا بەرەڵلا کردبوو, ببوو بە گەردەلوولێك لە شادی و دڵخۆشی و لەنێو ئاوایی دا دەستی کردبوو بە گرمەو هەرا. ئەبدال ئۆغڵی ئەوەندەی عومری خۆی وەبیر دەهات هەرگیز ئاوا شادو بە کەیف نەببوو.

لای نیوەڕۆیە بوو کە جووتیارەکان یەك یەك هاتنە گۆڕەپانەکە. تەڕو تەمیزو پاك و خاوێن بوون. جوانترین جل و بەرگی رۆژانی جێژنیان لەبەردا بوو. ژنە بەساڵداچووەکان چارشێوی زۆر سپیان بەسەر خۆیان دا دابوو, و کچانی جحێڵ دەسماڵی واڵی سووریان بە سەرەوە بوو. جلکی رەنگاوڕەنگی سوورو سەوزو بنەوشیان لەبەر کردبوو.

ئەو رۆژە دایە حۆری ببووە یەك چەپکە گوڵ, بە جۆرێك کە لەنێو ئەو هەموو حەشیمەتەدا دیار بوو. هاتن و گۆڕەپانەکەیان پڕ کرد. لە گۆڕەپانی ئاوایی دەرزیت هەڵاویشتبا نەدەکەوتە عەرزی. چەند لەحزە دواتر, حەشیمەت کەوتنە تەماشای سەماو هەڵپەڕینی بایرام و جومەك. جووتیاران لە مەیدانی ئاواییدا لەنێو هاوارو خرۆشی خۆشحاڵییەکی مەزن دا سووڕان و سووڕان و بەدەم شایی و هەڵپەڕینەوە بەرەو دڕووەڵان وەڕێ کەوتن.

دەنگی دەهۆڵی بایرام گەیشتە بەر گوێی جووتیارانی گوندەکانی دیکەی خاردەشتیش. لەو دێیانەشەوە دەنگی دەهۆڵ دەهات. ئەوانیش بەرەو دڕووەڵان وەڕێ کەوتن. دانیشتووانی هەر پێنج دێ وەڕێ کەوتن و لەلای رۆژهەڵات, لەسەرەتای دڕووەڵانەکە لە بناری چیای عەلیکۆ یەکیان گرتەوە. لاوان داسەکانیان بەدەستەوە گرت و دڕووەکانیان دروون, و کچەکان دڕووە درووواوەکانیان کۆ کردەوەو کردیاننە قۆرییی گەورە گەورە. بایرام بە دەهۆڵەوە چووە سەر یەکێك لەو قۆرییانەو دەستی کرد بە سەما, سەمایەك کە تا ئێستا جووتیارەکان وێنەییان نەدیتبوو. بایرام خۆی لێك دەکێشایەوە, خڕ دەبووەوە, بە دەوری خۆی دا دەسووڕاو باسکی تێك با هەڵدەدان. ئەمە هەڵپەڕینێکی یەکجار کۆن بوو. جووتیاران بە ئیشارەیەکی بایرام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کە هەروا سەمای دەکرد, ئاگریان لەو قۆرییە دڕووە بەردا کە ئەو سەمای لەسەر دەکرد. بایرامیش لەنێو بڵێسەی ئاگرەکەدا لە کاتێك دا جووڵاندنی ئەندامانی لەشی لەگەڵ سەمای بڵێسە ئاگرەکان رێك دەکەوت, هەروا سەمای دەکرد. وەك گڕی ئاگر شەپۆلیدا, سووڕاو ئەمجار قیت و قنج لەنێو ئاگرەکە هاتە دەرێ و تێکەڵ بە حەشیمەتەکە بوو.

گڕی ئاگر لەقۆرییە دڕووەکانەوە گەیشتە دەشتەکە. سەرانسەری ئەو دەشتە کە بە دڕووی وشك داپۆشرابوو بە جارێك گڕی گرت. بای زریان بڵێسە ئاگرەکانی هەڵگرت و بڵاوی کردنەوە, بەم لاولای دا بردن و رشتنی, بڵاوی کردنەوەو گەیاندنیە لای جنووب.

لە دڕووەڵانەوە دەنگی قرچە قرچی سووتانی چەقڵی وشك دەهاتە بەر گوێ و هەراو هەنگامە شەوی پڕ کردبوو. گڕەکان لەم سەری دەشتەوە غاریان دەدا بۆ ئەوسەر. لای پارشێوان سەرانسەری دڕووەڵانەکە گڕی گرت و دەشتەکە لەنێو لافاوی ئاگردا کەوتە شەپۆل دان.

ئیدی خەبەرێك لە حەمەدۆکەوە نەهات و ناوو ناوبانگی ون بوو.

لەو رۆژەوە تا ئێستا جووتیارانی خاردەشت هەموو ساڵێ پێش وەرد برین لە پێش دا دێنە دڕووەڵانەکەو بە بەرپا کردنی رێوشوێنی جێژن دڕووەڵانەکە دەسووتێنن. بڵێسە ئاگرەکان سێ شەو و رۆژان وەك لافاو بەو دەشتەدا دەڕۆن و دەسووڕێن. دەشت لەنێو گەردەلوولێکی ئاگردا دەکەوێتە جموجۆڵ و دەنگی قرچە قرچی سووتانی دڕووەکان دێتە بەر گوێ. هاوکات لەگەڵ ئەم سووتمانە تۆپەڵە نوورێك لەسەر لووتکەی عەلیکۆ دەتەقێتەوەو لووتکەی چیایەکە سێ شەوان وەك رۆژی رووناکی لێدێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org